Kemenesaljai Digitális Könyvtár
2012.05.21. 10:08

KIS JÁNOS
POETAI MUNKÁI

A SZERZŐ SAJÁT KÉZIRATAI- S AZ ELSŐ KIADÁSOKHOZ GONDOSAN EGYENGETVE, KIADATLANOKKAL BŐVÍTVE, JEGYZÉSEKKEL S ÉLETRAJZZAL.

KIADTA
D. SCHEDEL FERENC.

PEST, 1846.

HARTLEBEN K. ADOLF TULAJDONA.

TARTALOM

KIS LAJOS ÉS KIS JÁNOSNAK

KIS JÁNOS ÉLETE.

KIS JÁNOS POETAI MUNKÁI.

URANIA INTÉSEI.
(1842).

ÓDÁK ÉS DALOK
(1792-1832).

HYMNUS A BÖLCSESÉGHEZ.
HAJÓSÉNEK.
A JÖVENDŐBÉLI SZERETŐ.
AZ ÁLMODOTT KÉP.
A SZERELEM.
AZ ELJEGYZETTHEZ.
A KÖLTÉS MESTERSÉGE.
A SZÉPSÉG FELSZENTELÉSE.
EGY NEHÉZ SZÍVŰ LEÁNY TAVASZI ÉNEKE
BÚCSÚVÉTEL AZ IFJUSÁGTÓL.
DÓRISHOZ.
THALIÁHOZ.
A BARÁTSÁG.
A MÚSÁKHOZ.
AZ IDEÁLOK.
ÉNEK AZ ÖRÖMHEZ.
IFJAK ÉNEKE.
A FALUSI ÉLET.
A JELENVALÓKKAL ÉLÉS.
A MEGELÉGEDŐ HÁZASTÁRS.
HAZASZERETET.
PHYLLISHEZ.
TÉLI ÉNEK.
A MAGÁNOSSÁGHOZ.
A JÓ FELESÉG.
A BÉKE.
KAZINCY FERENCNEK ÖSZVEKELÉSÉRE
GRÓF TÖRÖK SOPHIA-ANTONIÁVAL
EGY FALUSI LEÁNYKÁHOZ.
MAECENASHOZ
A MUSÁHOZ.
A PÁRATLAN KESERVE.
MIMIHEZ.
MINT FOGSZ SZABAD LENNI?
A SZERELEM ÉS A BARÁTSÁG.
DAMONHOZ ÉS CHLORISHOZ.
LAURÁHOZ, NEVE INNEPÉN. KÉT BARÁTJA.
EGY FŐ MÉLTÓSÁGHOZ.
HYMNUS A REMÉNYHEZ.
A DICSŐSÉG.
AMOR DICSÉRETE.
HYMEN DICSÉRETE.
NINÁHOZ.
HÁLAADÁS G. FESTETICS IGNÁCHOZ.
NÉVNAPOMHOZ.
A SZUNNYADÓ.
PARNASSRA UTAZÁS.
SOHAJTÁS.
A LANTHOZ.
MINT KELL HYMENTŐL ÖRIZKEDNI?
A MAGAMÉRSÉKLÉS.
ENGESZTELÉS.
SOPHRONHOZ.
AZ ELHAGYATOTT MAGYAR NYELV.
MATKOVICH PÁL UDV. TANÁCSOSHOZ.
A BOR EREJE.
ÉLET FOLYÁSA.
ANYAI INTÉS.
AZ IDŐ ELJÁR.
SZÍVEM KRÓNIKÁJA.
KISFALUDY KÁROLY AURORÁJÁHOZ.
MIMIHEZ.
A HAZÁHOZ.
A HIRNÉV.
ASZTALI DAL.
NYÁRI HOLDVILÁGOS ÉJSZAKA.
ÉNEK A REMÉNYRŐL.
TAVASZI ÉNEK.
A MULANDÓSÁG.
A BARÁTSÁGHOZ.
KÖZ GYÓNÁS.
KEMENESALJÁHOZ.

ELEGIÁK ÉS ROKON.

ZÉLIA ZÁMORHOZ.
AMÁLIA.
ŐSZ UTÓLJÁN.
A BOLDOGSÁG.
LEÁNYOM HALÁLÁRA.
EGY KISDEDNEK HALÁLAKOR.
EGY PREDIKÁTOR HALÁLÁRA.
EGY HALDOKLÓ GYERMEKHEZ.
BÖLCS REJTEZÉS.
POETAI FELTÉTEL.
LILLIMHEZ.
A HÍV PÁRHOZ.
SOPRON TÁJÉKÁHOZ.
GYŐR ÉS VIDÉKE.
A BALATON MELLÉKE.
A TÉL.
BOETHIUS ELEGIÁJA.
AZ ESZTENDŐ UTOLSÓ ESTVÉJÉN 1829.
TIBULL ELEGIÁI KÖZŐL.

KÖLTŐI LEVELEK.
(1792-1829.)

GRÓF TELEKI JÓZSEFHEZ.
SZENTGYÖRGYI JÓZSEFHEZ.
EGY FIATAL ÍRÓHOZ.
FEJÉR GYÖRGYHÖZ.
NÉMET LÁSZLÓ BARÁTOMHOZ.
KAZINCY FERENCHEZ.
HORVÁTH ÁDÁMHOZ.

DAYKA GÁBORHOZ.
NAGY ISTVÁNHOZ.
FANNIHOZ.
EGY BARÁTOMHOZ.
CHARICLESHEZ.
CALLIASHOZ.
SZENTGYÖRGYI JÓZSEFHEZ.
NAGYAJTAI CSEREY FARKASHOZ.
CHERNEL DÁVIDHOZ.
AGLÁJÁHOZ.
ATYAI BUCSÚZÁS.
EGY HATVANHAT ESZTENDŐS KÖLTŐHÖZ.

TANKÖLTEMÉNYEK.

APRÓBB ERKÖLCSI KÖLTEMÉNYEK.
(1793-1828).

A SZÉPSÉG.
HORATIUSHOZ.
A MÓDI.
A HÁZAS ÉLET BOLDOGSÁGA.
ARATÁSKOR.
A VIOLÁKHOZ.
EMBERI ÉLET KERTJE.
AGATHONHOZ.
AZ EMBER SORSÁNAK EGYENLŐSÉGÉRŐL.
A RÓZSABOKOR.
A TUDOMÁNYOK RÁGALMAZÓI ELLEN.
A PAPI HÍVATAL MÉLTÓSÁGA.
ELTÖKÉLÉSEK.
A JELENVALÓVAL ÉLÉS.
ÉLET KORAINAK TULAJDONAI.
A NYÚGALOMHOZ.
JÓ TANÁCS EGY LEÁNYHOZ.
HERCULES VÁLASZTÁSA.
MUSÁRION. VAGY A GRATIÁK PHILOSOPHIÁJA.
A FALUSI ÉLET.

SATIRÁK.
(1797-1841.)

A NEMESSÉG.
HORÁC SATIRÁI KÖZŐL.
GYÖNGYÖSI ISTVÁN ÁRNYÉKÁHOZ.
EGY KISASSZONY EGY KÖLTŐHÖZ.
BOILEAU IV. SATIRÁJA.

ERKÖLCSI BESZÉLYKÉK ÉS MESÉK.
(1800-1825.)

IBRAHIM.
A FÁKLYA.
A BÖLCS ÉS A BOLOND.
A TUDOMÁNYOK VÉDELMEZÉSE.
AESOP ÉS AZ ÚTAS.
AZ EMBER ÉS A MADÁRKA.
A KÉT KUTYA.
A BÁRÁNY ÉS A TÖVISBOKOR.
A TYÚK ÉS A SMARAGD.
A PAP ÉS A BETEG.
A FEJÉR EGERECSKE.
A LÓ ÉS A DARÁZS.
A BÁRÁNYKA.
A SZAMÁR ÉS AZ AGÁR.
FÜLÖP ÉS ASTER.
PHAETHON.
A TÜNDÉREK VACSORÁJA.
A VAKMERŐ MAJOM.
A GYERMEK ÉS AZ ÉLŐFA.
A GYERMEK ÉS A DIÓFA.
A VÉTEK ÉS A BÜNTETÉS.
A FIATAL FA ÉS A SZÉL.
A BORZ ÉS A MÓKUS.
A LÓ.
A MÉH ÉS A GALAMB.
MARKALF.
A HOLLÓ.
A DIÓ.
A SZEGÉNY ÉS A SZERENCSE.
A LOVAGLÓK.

LEIRÓ KÖLTEMÉNYEK.
(1809-1828).

A LEÁNYKOR.
A KILENC MUSÁK.
AZ ASSZONYOK.
A VILÁG NÉGY KORA.
A TAVASZ.

BALLADÁK S ROKON.
(1798-1819.)

POLYCRATES GYŰRŰJE.
A VASHÁMORBA MENETEL.
LILLA.
EGY SZÉP ASSZONY.
A TEHENET KERESŐ PARASZT.
AZ EPHESUSI MATRONA.
IDRISZ.
A ROMAI NÉP.
JULIS.
AURORA.

IPHIGENIA TAURISBAN.
(1832.)

ELSŐ FELVONÁS.
MÁSODIK FELVONÁS.
HARMADIK FELVONÁS.
NEGYEDIK FELVONÁS.
ÖTÖDIK FELVONÁS.

VEGYES KÖLTEMÉNYEK.

BELGRÁD MEGVÉTELEKOR.

KISNEK VALLÁSOS KÖLTEMÉNYEI KÖZŐL.

VASÁRNAP REGGEL.
ESTVE.
KEDDEN REGGEL.
ESTVE.
SZERDÁN REGGEL.
ESTVE.
A BÖLCSESÉG POHARA.
THALIARCHUSHOZ HORÁC.

EPIGRAMMÁK.
A KÉRDÉS.
GRÓF GENZEVICS A KOMORNYIKJÁHOZ.
EGY CASUS ANATOMICUS.
MIKRAIHOZ.
A FORRÁS NYMPHÁJA.
PETRARCHA MACSKÁJA.
DORIS THYRSISHEZ.
DAMON.
AZ ESZTENDŐ RÉSZEI.
ARANY REGULÁK.
A RÓZSABOKOR.
BUCSUVÉTEL A SZERELMESKEDÉSTŐL.
A FALUSI PAP.
SESOSTRIS.
DORISHOZ.
KÁROLYFÜRED.
TIBULL ELEGIÁJA MESSALÁHOZ.
PHYLLISHEZ.
PROPERC ELSŐ KÖNYVÉNEK HÁROM ELSŐ ELEGIÁJA.
NUNKOVICS GYÖRGYNEK DICSŐ ÁRNYÉKÁHOZ.
GRÓF FESTETICS GYÖRGYHÖZ.
EPISTOLA EGY JÓ BARÁTHOZ.
EGY KATONATISZTHEZ.
TÖRDELÉKE EGY LEVÉLNEK.
BUCSUM IRÓTÁRSAIMTÓL.
JEGYZÉSEK

Eljártok a kis ház előtt;
Nincs rajta, nincs mit lássatok,
Hanemha azt hogy millyenek
Hazánk földén a pórlakok.

Öreg gazdája gondosan
Vetette földbe a magot,
Magvából ette kenyerét,
Szárából háztetőt kapott.

Ki hinné hogy itt egykoron
Aranynál drágább kincs vala?
KISünk itt látta a napot,
Ő, a szép s jó apostola.

Ő is vetett el magvakat...
Egy hon földébe hulltanak
Kalásziról jelen s jövő
Dús aratást tartandanak

GARAY.

KIS LAJOS ÉS KIS JÁNOSNAK

KIS JÁNOS FIAINAK.

Ime, tisztelt hazafiak, azon nemes férfiú költői maradványai, kit Önök atyjokul tiszteltek, nekem pedig évek hosszu során által barátomnak neveznem szabad volt. Ő engem bízott meg azon szép tiszttel, hogy a mit gondolt, érzett és dalba foglalt, s eddig egy részt elszórva birtunk, összegyűjtve, teljesb és hibátlanb kiadásban még egyszer nyújtsam át Musája barátainak. Nekem, ki azon érzületet, melly Kis költészetét olly nemesítővé teszi, kivált a szentet kevéssé becsülő jelen korunkban mindenek felett ohajtom terjedve s meggyökerezve látni, e foglalkodás örömöt adott: míg az emberek egyik tiszteletre legméltóbbikának bizodalma méltán kevélylyé teszen. Ő nincsen többé: s eljárásombani megnyugvásával meg nem vigasztalhat. Fogadják tehát e koszorút, mellyet saját kerte virágaiból fontam, miután azt neki nem nyújthatom többé által, Önök szívesen; s ha mit benne nem úgy intéztem, mint a költő érdeke ohajtatá, tulajdonítsák gyarlóságnak, ne figyelem vagy méltánylat hiányának, mit kizár azon kegyelet, mellyel iránta, míg élt, viseltettem, s míg élendek, emlékezete iránt viseltetni fogok.

Kevés az egyébiránt, mit, leginkább az olvasó kedveért, e kiadásról előre bocsátanom kell. E gyűjtemény magában foglalja mind azon költeményeit az elhúnytnak, mellyek nem csak Kazincy kiadásában, hanem a Zsebbe való Könyv, Heliconi kedvtöltés, Klio, Hebe, Aurora, Minerva s egyéb gyűjteményekben, vagy külön, megjelentek, sőt nem kevés kiadatlanokat is.

Zsengéit egy pár darab a Mindenes Gyűjteményből és Hadi Történetekből képviseli, vallási költészetét néhány a „Lelki Áldozatok"ból. Önálló nagyobb költői fordítmányai, millyenek Terenc pár vígjátéka, Horác levelei, Plautus és Juvenál satirái stb., részint külön kiadásokban kaphatók még, s így felvételökre ok nem fordúlt elő.

A sorozatot illetőleg, néhány nagyobb osztály alkottatott; az egyes darabok pedig, a szerző utasítása nyomán, időrendbe szedettek. Egy vagy két helyen, hol ez idősor eltévesztetett, e hibát a mutató helyre hozza.

Mit annyian és annyiszor ohajtottak, az utánzott vagy merőben kölcsönzött darabok forrásai kijelölését: legnagyobb részt szinte a szerző segedelmével hasonlag a mutató teljesíti.[1]

Egyébiránt a közlött művek híven Kis szövege szerint adattak. Némi apró változtatások a szerző kívánságára történtek; s gondom volt, nehogy akár illyek, akár a szöveg leírása módja által a költő és kora sajátságai eltörlessenek.

Az egész gyűjtemény, mint jelennen áll, úgy hiszem az elhunytnak mind tehetsége és irányának méltánylására, mind fejlődésének tanulására alkalmatos. Ohajtom, hogy az olvasó közönség mind azon gyönyörüséget élvezze belőle, mit nekem a vele foglalkodás adott: Önök pedig e vég szolgálatot, mellyel a szent aggastyán emlékezetének teszek, baráti megelégedéssel fogadják!

---

[1] E feljegyzésnek eddig nagyobb részt elmaradtáról tekintse meg az olvasó a szerző Emlékezési II. kötetét a 195-8 lap.

KIS JÁNOS ÉLETE.

I. Kis János 1770-ben, september 22. született, Sopronnak Szent-András nevű helységében, hol szüléi Kis Sándor és Pálfi Judit, a Festetics grófi család egyik ágának jobbágyai voltak. Hogy erény és fenkölt érzés alacsony sorssal is társasúl, s hogy ha a szív jobb anyagból készült s vallásosságban nevelkedett, szegénység által meg nem vesztegettetik, e két derék szüle tanusítja. Sándor, a köz szokás ellenére, János testvérével, mig éltek, osztatlanul birván atyjok kis gazdaságát, valamint e néposztálynál ritka egyesség, úgy különös szorgalom és értelmesség példája volt; s noha családi érzéke nem engedé őt, más falusi gazdák módjára, házon kivül keresni mulatságait, sem a falu köz dolgaiba befolyni nem akart, hanem élt rendeltetésének s háza népének egyedűl: a vidám kedv, melly a jóknak híven érdemlett jutalma, nála nem fogyatkozott soha. E meilett házában úr volt, nem keménységgel, melly jóságától távol vala, hanem tettei példájával, eszélyével, s mérsékkel, melly az erőnek jele: azért akaratja nem csak engedelem tárgya volt, hanem őmaga tiszteleté s szereteté egyszersmind. Noha vallásossága nem mutogatásban állt, hanem a szívben lakott; s mindenütt közel érezte magát istenéhez, az egyház mégis, mióta a felekezet, mellyhez tartozott, azt helyben nyert, látogatásai mindennapi tárgya lett. A szentegyháznak emberlakot felülmúló nagysága, a szokottól eltérő formák, kép, oltár, zene és ének, vagy mikor a hív ember magán ahítatra jelenik meg, e magány, elvonják a lelket az élet megszokott zajától, ünnepélyesben hangolják azt, s közelebb viszik ahoz, ki hívei felett láthatlanul őrködik. És Kis, az atya, abban tanusítá egélye magasb természetét, hogy az neki nem forma, hanem kedély ügye volt, s a koron és állapotján felül emelkedve, a felebaráti szeretet gyakorlását hitfelekezeti tekintet sem irányozta, sem megszorította: melly érdeme annál nagyobb, mert a vallási szabadság jótéteménye csak később derűlvén fel, a tűrés napjaiban ő is részesült. És e férfiúhoz méltó volt a hitves is, szelidségben s isteni félelemben, anyai hűségben és szorgalomban. Áldott halandó, kit illy szülékkel ajándékozott meg az ég: az ő emlékezetök mint követés és büszkeség tárgya kisérendi végig az életen; és háromszor áldott, kinek illy szülék erényeinek örökösévé lenni engedtetett: az ő élete szerencsés, s mi ezzel nem mindig jár együtt, boldog is lesz. A mi Kisünk szülői erényeinek illy boldog utódja volt.

II. Az ember mivoltát nem annyira a nevelés, mint a természettől nyert testi és lelki feltételek, s az első ifjuságbeli különféle befolyások határozzák. Kis János gyenge testtel születve gyermekségében sokat betegeskedék, mi által többnyire a házhoz s anyja köréhez kötve, más gyermekekkel keveset társalkodott, a gazdaság apró foglalatosságai eránt, mikhez a hozzá hasonlók állapot és alkalom által utasíttatnak, sem vigyázattal, sem vonzalommal nem tanult viseltetni, s általában semmi figyelemre méltó tárgyak által nem költve s izgatva, szeme távollátáshoz, lelke észleléshez nem szokott. Elvonatva így a külső világtól, lelke korán maga felé fordúlva, magával kezdett foglalkodni, minél fogva elébb tanult gondolkodni, mint adatokat gyűjteni az életből. Ennek egy érdekes példáját nem mellőzhetem. Kevés pajtásai egyike meghalván, szüléi azzal igyekeztek a bús gyermeket vigasztalni, hogy azt isten magához vevén, jó helyen van; de ő e felett képzelődésekbe merűlvén, s magával az életen tuli jövendő iránt tisztába nem jöhetvén, azon ohajtás kelt lelkében, bár isten magához ne venne őt addig, míg jobban nem tudandja, hová megyen, s mi lesz belőle halála után. „Szegény gyermek! kiált fel maga, Emlékezéseiben, hol ez esetét beszéli, nagyon korán felébredett benned az a tépelődés, melly minden idők bölcselkedőit olly igen foglalatoskodtatta, és sokakat olly igen kínzott!" Míg testvérei a szabadban játszva szalangáltak, az ő szemeit más érdekesb tárgy hiányában, azon néhány, többnyire szép kötésű, könyv vonta magára, mellyeket egy alacsony polcon vett észre, s szülei állal kivált ünnepi napokon gyakran használtatni látott. A kisded könyvtár tartalmát, mint utóbb meggyőződött, az Arany Lánc, az Arany Lánc Veleje, Engesztelő Áldozat,

Százlevelű Rózsa, Graduál, Halottas, Predikációs könyv, Biblia, Hübner, Balassa és Rimai Énekei, s néhány bucsuztatók tevék. Ezek eleinte Kisünk játékának, utóbb játszva tanulásának lettek tárgyai: mert szüléi észre vevén a kisdednek tudvágyát, vele betűztek, őt az olvasásban, sőt atyja a betűk utánzásában is, vezetgették. És így, még mielőtt iskolába adaték, a kis Jánost téli estéken rokkája mellett fonogató anyjánál látjuk fen hangon olvasgatni, s a jámbor nő által egyre másra szeretettel taníttattni. Keresztelő szent János életében e névnek, melly a kis olvasóé is volt, „kegyelemmel teljes" jelentését találván, nem csak Hübnernek könyvét szerette meg a többiek felett, hanem ön nevének jelentése által is jótékonyan illettetett.

III. Ez előzmények után a tíz esztendős gyermeket elébb a téti, évvel utóbb a vadosfai iskola fogadá be, s már-már a gazdaság mellé volt fogatandó, midőn egy részvevő barát, tanácsa egész jövendőjének váratlan fordulatot adott. Még gyengébb éveiben, az atyjához koronként betérő újmalomsoki pap észrevevén a kisdednek tanulási kedvét és tehetségét, gyakran mondogatá, hogy belőle „tudós embert kellene nevelni," mit azonban szüléi eleinte nyájas tréfának vettek, és csak midőn idővel mind inkább meggyőződtek, hogy a fiúnak a gazdasághoz sem hajlama, sem ügyessége, birattak aggódó gondolkozásra, melly a vadosfai iskolatanító sürgetéseire végre elhatározássá lett. Ekép Kis a vadosfai deák osztályt is elvégezvén, 1782-nek novemberében a soproni közép tanodába küldetett. A bucsuzás és elválás könyei a gyermeki szemben hamar kiapadtak, s az élet első fontosabb utja könnyü kedvvel és örömmel tétetett meg. Csak mikor a horvát nyelvű kopházi határban füleit idegen hangok verdesék, először életében, sírva fakadt az érzékeny gyermek, mintegy elő jeléül azon munkás buzgóságnak, mellyel egykor anya- s nemzeti nyelvének szentelendő volt.

IV. A soproni gymnasiumot akkor Farkas Ádám, egy feddhetetlen életű, tudós, és komolyan szelíd aggastyán igazgatta, ki rövid vizsgálát után a harmadik vagyis nyelvtani osztályba vette fel az újoncot. És elkezdé Kis utját a tudományok nagy tengerén olly hajón, mint önmaga mondja, melly mind kormány, mind horgony nélkül szükölködött; mert a mit atyja e részben tehete, nem egyébből állott, mint hogy fia tanítóit s gazdáját reá vigyázásra kérte, s ezenfelül őt néhány idősb tanulónak ajánlotta. Többet tőn a szerencse, melly erkölcsös és szorgalmas barátokhoz kapcsolta, kiknek társasága minden kicsapástól megóvta s szorgalomra serkenté, melly őt nem sokára a legjobbak sorába emelte. Ezen kivül tanulási kedve a harmadik s negyedik évben különös táplálatot vett Nagy-Mesterházy János alatt, ki buzgósága mindennapi példájával nem csak kettőzött szorgalomra az iskolai leckék tanulásában, hanem üres órái hasznos eltöltésére is serkenté. S már ekkor kezde Kisünk más mint iskolai könyveket olvasgatni; magyar, azután német, utóbb latin nyelven. Amazok elsői Kónyi János Zrínyie, Gyöngyösi István Kemény Jánosa s Murányi Venusa, mik az ifjonc hazafiúi önérzetének feltöltésére nem lehettek mély hatás nélkül. A német olvasásba a már ismert tartalmu Hübner vezette bé; a deákba Nepos és Ovid Keservei. Szinte ekkor szövődött már azon szoros barátság Kis és Német László között, melly mind érzékenysége, mind vetélkedő együtt-tanulás által a két ifju kedélye s mivelődésére olly hathatós befolyásuvá lett.

V. Igy elkészülve lépett Kis 1786-ban az ékesszólási osztályba, mellyben Vietorisz Jonatán s a Késmárkról akkor meghivatott Schwartner felváltva leckéztek. Vietorisz oktatásait leginkább sokszori kicsavarodásai tették úgy kedvesekké, mint hasznosakká, mert a figyelmező s eszesebb tanítvány míg egyfelül emberismeretben gyarapodék, másfelül balvélemények s babonák homályaiból tisztult ki. Ehez járult e tanítónak növendékei iránt való szeretete, s azon készség, mellyel jeles könyvtárából, miben a bölcsészeti, szépirodalmi s kivált a magyar osztály igen válogatott vala, minden munkákat, miket Kis tőle kért, vele haszonvételre közlött. De a hatások élén Schwartner állt. Ez, mint Kis írja Emlékezéseiben, „minden tudományokat, mellyeket tanított, lelkesítő lelkesedéssel adott elő. A régi classicusok iránt, kiket addig a tanulók helytelen magyarázás miatt kevésre becsültek, részszerint helyes és célszerű magyarázás, részszerint szívreható magasztalás által minden jobb érzetüekben tiszteletet

gerjeszte." Fontosabbnak tartván gymnasiumokban a tudvágy ébresztését s táplálását az ismeretek közvetlen terjesztésénél, e célra hatni szüntelen igyekezett. Munkálkodása jeles kiegészitőjét Rekvic Károly soproni predikátorban találá, ki minden dij nélkül, egyedűl ügyszeretetből, naponként adott leckéket az érettebb ifjak számára. Világtörténet, államisme, mathesis, költészettan s a classica literatura voltak a két férfi gondjainak tárgyai. Kis mind ezekben gyarapodott, de kivált a régi classicusok művei iránt soha nem hűlhető lelkesedéssel tölt el. Buzgón ajánltatván az új nyelvek tanulása is, a két barát, Kis és Német, összeállva, mester nélkül tanulá a francia, az olasz, angol és spanyol nyelveket, együtt fordítgattak, olvastak, sőt külön magokra folytatott olvasásaikról is számoltak egymásnak, mi szorgalmokat nem kis mértékben tüzelte. A görög nyelv sem hanyagoltatott el; a Cyropaediából majd mindennap olvastak együtt valamit; ezenfelül Kis a tudós Gamauf Sámueltől a héber nyelvben vett magán oktatást, míg Német László, ki különösen a mathesishez vonzódott, barátjával Kaestner szerint szinte külön leckéket tartott.

VI. Így folytak ezek, midőn az 1788-ban Pestre átment Schwartnert Stanislaidesz váltotta fel; ki mellett egy évvel utóbb a Jénából megtért Raics Péter is elfoglalta tanszékét. A köz leckék kevesebb érdeküvé lettek, és pedig annál inkább, mert az egymást sürüen követő tanodai ujítások a köz tanulás rendes folyamát nem kevessé gátlák. Pótlotta tehát ezt a még növekedő magán szorgalom. Kedvezett ennek Raics irodalmi iránya, ki a szakjaiban megjelent új könyveket nem késett hallgatóival megismertetni, úgy a közlékenység is, mellyel könyvtárát Kisünknek megnyitotta. Itt kezde tehát ez a német szépirodalom akkori hőseivel, részben az angolok s olaszokéival is, Eschenburg anthologiájából megismerkedni; itt találá fel a német classicusok karlsruhi gyűjteményét, melly szinte tárgya lett a két barát figyelme és szeretetének. Kezeikbe jutottak Voltaire, Rousseau, Montesquieu, Helvetius, Bellegarde, Bentivoglio, Machiavelli, Goldsmith stb irásaik is, s azok valogatás és rend nélkül, de nem kisebb mohósággal nyelettek el. Nehezebb volt Kisünknek Magyarországban a magyar irodalommal s magyar irókkal megismerkednie. Hosszas tünődés után bátorságot veve Pécelihez, a kor literaturai mozgalmainak élén állók egyikéhez folyamodni, kihez 1790. febr. 2. e végre többi közt illy sorai mentek: „Kiket tart tiszt. uram nemzetünknek legclassicusabb prosaistáinak s poetáinak, s micsoda renddel következteti őket egymásra? (Az önnön szép munkái s Faludi Ferenc irásai mindnyájunknak esméretesek s kedvesek.) Mi módon és honnét tudhatnám én meg, millyen új könyvek jöttek ki hazánkban az elmúlt esztendőtizedben, s kik legyenek virágozni kezdő literaturánknak forróbb kedvelői s buzgóbb gyarapitói; hol laknak azok, micsoda tisztséget s titulust viselnek? - *Minden igyekezetem arra céloz, hogy édes hazánknak boldogságának előbbvitelében valaha mennél hathatósabban munkálkodhassam!* Erre nézve egyik szent kötelességemnek tartom azt is, hogy a mi szép nyelvünknek megtanulásában magamat teljes tehetségem szerént gyakoroljam. Különös indulattal is viseltettem ahoz mindenkor, valamiolta csak fel kezdettek egy kevéssé nyílni értelmemnek szemei. De egyéb foglalatosságimon s időmnek héjánosságain kivűl a német, deák, görög franc, olasz, anglus és zsidó nyelveknek, még pedig nagy részént minden mester nélkül való, tanúlása igen megakadályoztatott ezen kötelességemnek végbevitelében. És noha most, a tudományoknak is sokkal téresebb mezeje van előttem, dolgaimnak száma is sokkal nagyobbra nőtt, mintsem ezelőtt volt; noha az elkezdett nyelveknek tanúlásán s értelmemnek a tudományok által való világositásán kivül, szivemnek jobbitása s nemesítése, izlésemnek pallérozása is fontos kötelességemmé lett; noha egészségemnek változó volta sem kevés bajt s gondot okoz: de, mind ezek ellent nem állván, első gondjaimnak egyik tárgya mindenkor anyai nyelvem fog lenni, és sokkal nagyobb buzgósággal kivánom azt ezután tanúlni, mint ennek előtte. S ez az oka miérthogy első kérésemmel is terhelni merem tiszt. uramat. A másikat pedig a mi illeti, nem csupán ujságszeretésből kérdem, hanem azért, hogy megtudván, kik legyenek hazánknak érdemesebb fiai, azokat idején megesméri, becsűlni, tisztelni, szeretni tanúljam. Noha csak magában is igen illetlen a hazabéli dolgokról olly keveset tudni, mint mi eddig tudtunk. A külföldi

mindennémű dolgokról, valamennyit kivánok, annyit tanulhatok az itt lévő nagyérd. tiszteletes és prof. uraknak adakozásokból, a kiknek különös jóakaratjokkal dicsekedhetem. De hazánk tudománybéli állapotjára nézve csaknem egyiptomi setétség vala még eddig rajtunk. Mostmár, miolta egynéhány magyarok öszveállottunk, és a Mindenes Gyűjteményt, Hadi Történeteket s a Kurirt olvassuk, kezd lassan nálunk is hasadni a hajnal" stb.[2] E sorok szépen festik Kisnek korán felébredt hazafiúi buzgóságát, azon szent tiszteletet, mellyel a honi irodalomnak előtte még nagyobb részt ismeretlen templomához közelített; valamint látnunk engedik azon nehézséget, mellyel még azon időben is az irodalommal barátkozás járt. Kisnek kérése nem maradt foganat nélkül; és stúdiumai köre egy újjal gyarapodott. Az éj nappallá tétetett: s a tanulás mellé irói kisérletek szövetkeztek. Tudniillik Kis, miután már Schwartner alatt tön kisérleteket a deák és magyar verselésben, most több ízben alkalmi darabok irásával bízatott meg, mik közől némellyek 1789. és 1790-ben meg is jelentek, de egyéb illy nyomtatványok sorsára jutottak,[3] egyet kivéve, „Belgrád visszavételére", mellyet Pécell tartott fen Mindenes Gyűjteményében.[4] E költeményen az iskolai felfogás ugyan még igen észrevehető. Nem az öröm szárnyainak dithyrambi csattogtatása, nem költői elmélkedés ez, ódai fellengéssel; hanem egy kis epos, mellyben még a gépezet sem hiányzik, s ez, mint tanodáink szellemébül előleg gyanítható, görög-mythosi, mellynek istenei Belgrád körűl, a magyar és török hadi nép közepett, vajmi rendesen tűnnek elő: de e gyenge kezdet is legalább a nyelv és forma kezelésében a korhoz képest már kiváló könnyüséget éreztetett, úgy hogy Pécelitől illy jegyzést érdemle: „Ezen verseket írta egy Kis János nevű soproni tanúló, a ki tizennyolc esztendős. Ha az illyen ifjúnak jó vezérei s Maecenasi akadnának, kiki elgondolhatja, mire mehetne negyven s ötven esztendős koráig." A jóslat, vezér híában is, egyedűl öntanulás utján, mint látni fogjuk, csakhamar beteljesedett.

VII. Megérkeztünk Kisünk első irodalmi tettéhez, a *soproni magyar társaság* megalkotásához. Ennek elei igen szerények voltak. Kis először Németet, azután más néhány társát szólitotta fel, gyűlnének össze hetenként egyszer, s olvasnák fel egymás itéletének meghallgatása végett magyar nyelven készitendő munkáikat. A gondolat kedvelést nyervén, 1790. martius 20-ka lön azon üdvös következményű nap, mellyen a fiatal barátok „magyarul tanuló társaság" neve alatt összejövén, az egyesületet megalakíták, s úgy rendelkezének, hogy a társaság minden szombat délestjén legalább két órát együtt legyen, kinek-kinek köz megegyezéssel foglalatosságokat szabjon, munkája barátságos megbiráltatásaért senki ne nehezteljen, a megjelenés elégséges ok nélkül el ne mulasztassék. Ennyiből állt e kis egyesületnek, melly annyi másnak előképe lett, egész törvénykönyve. A társas munkálkodás kezdetéül minden található magyar nyelvtanok, úgy bármelly szónoklati és költészeti elméletek kivonatai tüzettek ki. Kinek kinek más könyv jutott; melly úton Molnár Albert, Csécsi, Bél, Kalmár, Kövesdi Pál nyelvtani irásaik, s másfelül Batteux, Eberhard, Eschenburg és Adelung széptani kézikönyveik kivonva rövid időn az egyesület által tárgyaltattak. Ezeket eredeti s forditási dolgozások követték. És így folytak, miután Kis az év végén Sopront elhagyta is, az egyesület dolgai, melly utána Lakos Jánosban, az utóbb báró és generálban, buzgó ügyvivőt lelt, s e mai napig gyümölcsözőleg fenáll. Kisnek a társaság kebelében készült munkái egyike *Hercules Választása* volt, Lowth angol költeménye szerint, melly őt egy szókéssel a nyelv akkori magasságán, sőt azon felűl, láttatja,[5] s neki rövid idő alatt nem csak jó hírt, de pártolást is

---

[2] A levél eredetiből, melly történetirónk Pécelinek, a halhatatlan atya méltó fiának, barátságából fekszik előttem.

[3] Emlék. I. 51. l. Címeiket a szerző itt nem közli, sem munkái közé soha egyet is közölök fel nem vett.

[4] 1790. III. negyed. 379. s köv. II. s alább a 415. s köv. szel.

[5] L. Poetai Munkái 191. s köv. szel. *(a számok a nyomtatott kiadás oldalszámaira utalnak - a szerk.)*

szerzett. Gróf Széchényi Ferenc tudniillik titoknoka Bárány Péter által e dolgozatra figyelmessé tetetvén, annak kinyomatására magától rendelt költséget, s azt Lajos fiának ajánltatni kivánta. Kis örömmel engedett; a nyomtatás Bécsben Görög Demeter által eszközöltetett, ki mind hírlapja utján, mind irott levelek által s magános körökben ajánlván a kis művet, a rajta megfordult szép öszveget épen akkor adta át a meglepett ifjúnak, mikor ez további kiképzésére egy német egyetem meglátogatását tervezgette. „Csak természetem jóságának köszönhetem, jegyzi meg Emlékezéseiben Kisünk, hogy az illy váratlan szerencsében magamat el nem bizám s fel nem fuvalkodám; s azt is alkalmasint az ez által támadott hálás indulatomnak tulajdoníthatom, hogy nem sokára azután az irói pályára léptem, *mit illy kedvező és kecsegtető kezdet nélkül alig cselekedtem volna.*"

VIII. Kisnek iskolai pályája be volt fejezve. Ő, szegény szülék gyermeke bár, nem látott szükséget soha, mert azok lehetség szerint gondoskodtak élelmezéséről, utóbb pedig mint tansegéd némelly tehetősb növendékek szülői által láttatott el a szükségesekkel, sőt mint nagy deák a conventtől is vont némi segélypénzt. E mellett, mint látók, szellemileg is gyarapodott, nem levén akár jó tanítók, akár tanulmányai előmozdítására a kellő eszközök kölcsönzőinek szűkében: de mint egy helyt maga is érdekelni látszik, úgy tanult sokfélét, hogy egy szakot sem tenne figyelme előkelő tárgyává; és tanult sokat, a nélkül hogy a tudományok mélyébe hatna. S ennyiben pótolhatatlan vala a hiány mellyet olly baráti vezér nélkülözése hagyott tanulmányaiban, ki a tudvágyó ifjú olvasási szenvedélyét szabályozni, természetes hajlamait kilesvén tanulási irányát azok fölé fordítani, s neki illy választott irányban a legbiztosb eszközöket kimutatni képes és kész volt volna. Hogy e hiány az irónak egész jövendőjére kihatott, ez életrajz további folyamából ki fog tünni.

IX. Külföldi egyetemekre kiszándékló protestáns ifjaink régi szokás szerint, melly országos törvény állal is szentesíttetett, és „albizálás" név alatt ismeretes, be szokták vala járni ország szerte hitsorsosaikat segedelem kéregetése végett. Ezen neme a koldulásnak, melly az ifjúi nemes büszkeséget, annyi jónak forrását, korán elfojtja, a kevesbbé jóravaló keblet pedig épen elaljasítja, gyűlöletes volt Kisünk és barátja előtt; úgy hogy csak nehezen tökélheték magokat el reá; de általok kik minden virágból mézet értének síni, e szokás is gazdag eredménynyel lön kiaknászva. Alig tevének t. i. 1791. év májusán Sopronban és Vasban néhány fordulatot, egy terv fogant meg fejökben, melly a sokat olvasott, de az életet és hazát eddig csak könyvekből ismert ifjakra mindennél hasznosabb volt. E szerint a teendő út céljává a hon ismerete s a magyar irók személyes látogatása tétetett, kiknek irásait a két társ olvasta volt: az albizálásból várható segélypénz pedig az úti költség fedezésére lön szánva, akár marad belőle az egyetem szükségeire valami, akár nem. Vétetett tehát szekér és ló, kocsis fogadtatott közös költségen, s a két ifju azon évi junius elején tapasztalat-sovár kebellel indult ki Szent-Andrásról Győr vármegye felé, honnan az út Mosony, Pozsony, s a karpát-aljai megyéken keresztül a bányavárosok felé, majd Gömör, Szepes és Sárosba, Kassára, Debrecenbe, a Kúnságon által Pestbe, folytattatott, s Fejér, Veszprém és Komárommal fejeztetett be; miután az utjokba eső nevezetességeken kivül többi közt Győrött Ráth, Kassán Baróti és Bacsányi, Debrecenben Kolmár József, Pécelen Rádai, Pesten Dugonics, Koppi, Horányi, Budán b. Podmaniczky József és Verseghy, Fejérvárt Virág és Fejér, Komáromban az öreg Illei János s a szeretett Péceli tágiták ismeretségeik addig olly szűk körét. „Ha ezen két hónapig tartó vándorlásunkra visszatekintek, így szólnak az Emlékezések, azt kell hinnem, hogy ezen időt alig tölthettük volna hasznosabban s kellemetesebben. Kedvetlen történet csaknem egy sem adta elő magát, azon egy pár csekély bajon kivül, mellyet megemlítettem. Gyönyörben pedig a sokféle tájékok látása, a különféle erőművek szemlélése, az ipar és szorgalom többféle ágainak csudálása, s a sok jeles és jó emberekkel esmerkedés, s a csaknem mindenütt sok szivesség tapasztalása, számtalanban részeltete. A különféle hasznos esmeretek, mellyeket könyvekből nem nyerhettem, minden egyéb gyönyör nélkül is bőven megfizették s jutalmazták volna fáradságomat.

Lelkem előbbi nagyon szűk látköre nagy mértékben szélesedék, s itélő tehetségem sok dolgokat igazabb szempontból tanúla nézni, mint különben néztem. Látám hogy mindenfelé vannak sok jó emberek, mindenütt sok szép örömöket lehet kóstolni, minden vallásbeliekkel kellemesen társalkodni, s hazánk minden részeiben boldogokat találni, s hasznos munkásságra mindenütt széles mezőt nyílni. S olly panorámát szerzék magamnak, mellynek szemlélése még most is bájol."

X. Ezeket a külföldre menetel készületei válták fel, míg 1791. sept. 18-d. csakugyan megtörtént Kisnek, Német s több más társ kiséretében, Sopronból legközelebb Bécsbe kiindulása, honnan, átvevén a „Hercules választása" jövedelmét, Prágán, Dresdán és Lipcsén által Göttingen szerencsésen el lön érve. Itt folyt le az 1791/2-ki tanodai év szokott szorgalomban. Különösb figyelme tárgyai voltak Plank és Eichhorn a hittudományokban, Gatterer, Schlözer, Spittler, Heeren a történetben, Kaestner a mértanban, Heyne a classica literaturában, Blumenbach, Beckmann, Lichtenberg a természeti tudományokban. Feder, Bürger, Bouterweck a bölcsészetben. Ezekhez a gazdag könyvtár több mint kellő táplálatot nyújta Kis olvasási mohóságának, mellyet annál könnyebben elégíthetett ki, mert egy tanár kezessége mellett bármelly munkát ki lehetett otthoni használatra nyerni. És újra folyt társaságban is a tudományos mívelődés. A magyar ifjak, kiknek száma meghaladta a huszat, s kik közől az irodalmi pályán részint már akkor, részint utóbb Barcafalvi-Szabó és Budai Ézsajás tüntek ki, nem csak szoros barátságot tartottak, s együtt mulatoztak, hanem gyakran tudományos vitákkal is fűszerezték együttlétöket, s ha valamelly irodalmi újdonság, érdekes röpirat vonta magára figyelmöket, körbe állva olvasták azt, s felőle itéleteiket egymással közölték. És így nem elégületlenség, hanem bővebb tapasztalási vágy volt az inger, melly Kist a tanév végével Jenába vonta által. Itt, mint maga irja, reá, ki a komolyságra még mindig kelleténél hajlandóbb volt, mindenek előtt az a társalkodásbeli vidorság és jókedvüség hatott jóltevőleg, melly az egyetemi ifjuságot éltette. A barátság örömei sem hiányzottak, miután rokon keblek magyar földiei közt itt is találkoztak, kik közől Zsoldos János, Veszprémnek, és Szentgyörgyi József Debrecennek utóbb híres főorvosai s neves irók, hozzá éltök végéig őszintén ragaszkodtak. Az egyetem férfiai közt Griesbach s az akkor föltetszett Paulus voltak a hittanban, Schütz, Reinhold és Schiller a bölcsészet és történetben kedvelt vezérei; a közel-weimári nagy trias, Goethe, Wieland és Herder pedig minden lépten geniusok gyanánt kisérék őt s lelkesíték, mint Emlékezéseiben maga irja, „noha őket csak távolról látta, s személyes látogatásoktól a csaknem imádásig menő tisztelet, mellyel munkáik után irántok viseltetett, annyival inkább visszatartóztatá, mivel a tanulók közől különben is igen sokan ostromolták látogatásaikkal." Leckék hallgatására Kis itt, mint Göttingában, naponként nem többet négy öt óránál fordított, kerűlve azok hibáját, kik a sokkal inkább megterhelik a lelket, semmint táplálják. Tantárgyai választásában inkább a közoktatói, mint a lelkipásztori pálya volt szeme előtt, melly utóbbi hajlamának annannál kevésbbé látszott megfelelni. Mind a mellett a hittudományt figyelemmel hallgatta, sőt az irásmagyarázat, mint annak fő alapja, s az egyháztörténet, szorgalmának előkelő tárgyai voltak. Hasonló figyelemben részesült a bölcsészet, mellyet minden tudományos foglalkodás alapfeltételének, a történet, mellyet élet mesterének, s a classica literatura, mellyet az alapos gondolkozás, helyes előadás megszerzésére, a képzelem és érzemény kicsapongásai eltávoztatására hatályos eszköznek tartott. Ezeken kivül gyakran látogatá más tanárok leckéit is; de a leckékre illőkép el nem készülvén, a följegyzetteket pedig csak futólag nézvén végig, ismeretei, mint maga vallja, felületesek maradtak; míg otthon olvasásait régi szenvedelmével, de egyszersmind válogatás nélkül, a tudás minden ágain folytatta. Így nem vala tudomány, mellyben Kis egészen járatlan volt volna, de annyira elszéledt figyelme egynél sem állapodott meg kirekesztőleg, egynek sem igyekezett mélyébe hatni, minek okát lelke nagy fogékonyságában kell keresnünk, millyel az önállólag képző észerő ritkán áll teljes arányban. Ehez járult jenai korában a francia forradalom iránt mind inkább élénkülő köz figyelem, melly őt is érdekébe sodrá. „Kisebb s nagyobb körökbeli beszélgetések, igy ír erről

maga, azt tárgyazák. Hírlapok, röpiratok és sok könyvek azzal telének meg. A legjelesebb tudósok nagy tűzzel nyilatkozának, némellyek ellene, s még többen mellette: az elsők pusztító vandalismust látván benne, az utolsók földi mennyországot igérvén belőle az emberi nemzetnek. Természet szerint én sem maradék, folytatja, részvétlen s idegen, hanem a fiatal kor egész hevével s tudatlanságával foglalatoskodám vele. Eleinten arany időt reménylettem, s Virgillel ezt mondottam: Magnus ab integro seclorum vertitur ordo stb.; nem sokára azután a terrorismus kezdetével rosz következményektől réttegtem. De mindenik esetben a nagy történetet tárgyazó tudósítások olvasásában a telhetetlenségig buvárkodtam, s e miatt tudományos esmereteim illendőkép gyarapitását nagyon elhanyagoltam. Ennek természetes következménye a lett, hogy tudományos esmereteim tömege nem csak csupa töredékekből álla, hanem rendezés nélküli chaos leve: Rudis indigestaque moles, nec quidquam, nisi pondus iners." Húzamosabban is szóláltattam magát Kisünket, mert e helyek valamint világot vetnek miveltségi allapotjára, úgy őszintesége s valódiságának tiszteletre méltó tanutételei.

XI. Kis academiai élte végéhez közelített. Jövendőjét illető tervek foglalák el, éltének közel változása s szegénységének érzete aggodalmakkal tölték el, mellyeket a költészet szép álmai csak percekig birtak csillapítani. Ezek mellett lelke, melly a kor bölcsészete s a világ folyásából elvont tapasztalások által nem csak előitéleteiből tisztult ki, hanem boldogító hitében is megingattatott, olly kétségek habjain hányódott, mik a jóra termett kebel nyugalmát sokára feldúlják. Vágyódását belső megnyugvás után szépen fejezi ki a *Bölcseséghez* intézett hymnusa;[6] de azon bizodalom egy szebb jövendő iránt, melly haza tértében írt gyönyörű *Hajósénekéből*[7] olly nyugtatón szól, csak világos percek szüleménye volt kedélye borúi között. Mert azon édes érzések, mik az 1793. év őszével Jénából haza indulót hona és kedvesei látása előörömében ringaták, a gond és önmeghasonlás keserűbb érzéseivel benne még most egyenetlen harcot vívtak. Az életnek volt fentartva felépíteni keble oltárait, miket először is a philosophia rontott le. Kedveseit hiány nélkül ölelhette; ifjúkorának egyik jótevője, Ásbótné assz., anyai indulattal vette fel házába; egykori tanítói barátul fogadták; első Maecenje gróf Széchényi Ferenc régi nyájassággal látta magánál: míg Schwartner egy előkelő házhoz, a b. Prónay Lászlóéhoz, szerze neki meghivatást nevelőül, a győri ev. gyülekezet felügyelője pedig egy, Győrött épen ekkor megürült tanárságra hívta meg. Erre nem sokára rendesen meg is választatván: nem csak gondjai elsejétől látta magát felmentve, hanem legott ohajtott pályára téve, s olly városban, mellyhez, mióta benne megfordula, különösen vonzódott. A világ máskép festi le magát a bizonytalanság hullámain hánykodónak, máskép a parthoz szerencsésen értnek; a szerencse, ha váratlan, a szívtelennek véletlen eset, a mélyebb kedély benne egy láthatlanul őrködő hatalom gondviselését sejti és tiszteli. Kis kebelébe is vissza kezde szállni a hit; az elméleti bölcsészetet, melly csak hihetőséget nyújthatott az észnek, felcserélé az egély és életbölcseség tanulásával; elfoglaltatása pedig, mellynek most már bizonyos cél volt elibe tűzve, s mellyel a nevelés és tanitás ügye téljesen igénybe vett, befejezé a béke művét. Kis lelkismeretes és eszmélő tanár volt. A tollba mondás helyett magyarázott, és alkalmas kérdezősködéssel kifejtette a tanítványból azt, mit más tanító-gép a gyermekkel gépileg leőröltet. Az értelem és ész szabad munkáltatására papirosra vetteté velök azt, mit nekik a történetből beszélett, vagy mit sétálás közben tapasztaltak: egyaránt nevelvén e szerint a tantárgyak s a külvilág iránti figyelmüket, s ébresztvén az észlelést, melly tanodáinkban rend szerin egészen parlagon hagyatik. E célra szolgált a naplóvivés is, mellyet egy sem mulasztott el. Az erkölcsiség és izlés nevelésére alkalmas verseket iratott le s tanultatott velök; s oktatásait általan úgy intézte, hogy általok a növendékek gyermekded vidámsága tápláltassék; fenyitéke pedig a szereteté volt, melly erős és nemesítő egyszersmind, mellyért a

---

[6] L. a 9. szel.

[7] L. a 10. szel.

gyermekek is szeretettel és engedelemmel fizettek neki. Így töltvén be hivatalát, a siker egyfelül, másfelül az alája rendelt tanitók szeretete s előljárói bizodalma megelégedést csepegtettek lelkébe, a jó tettnek legnagyobb jutalmát. S valamint ő másokat nevelt, úgy saját nevelését is igazán e pálya fejezte be: mert míg az embert növendekünkben fejlesztjük, az embert általán és minmagunkban leghelyesebben tanúljuk. De képzőleg hatott a fiatal tanítóra a társaság is; mert őt, kinek jó híre csakhamar elterjedett a községben, ismeretei, tapasztaltsága s az ifjúi tűzzel párosult szelíd lélek mindenütt ajánlák, s különféle rendüekkel szőtték érintkezésbe, sőt barátságba, miket szíve és értelme önhasznára ki tudott bányászni. Különösen, mívelt és tiszta jellemű nők társasága, mellyel eleinte nehogy vadoncnak, utóbb hajlamból, keresett és táplált, erkölcseire simítólag, komolyságára derítőleg, egész életére szépitőleg hatott; sőt gyakor alkalmul és serkentésül szolgált, hogy komoly hivatása és tanulmányai mellett a költészet nyájas játékaival sem hagyna fel. Azonban volt e befolyásnak, mint Kis maga állítja, káros oldala is. „A nőnemmel társalkodás, u. mond, könnyen puhákká, kömyelműekké, csekélységekhez ragaszkodókká s asszonyodottakká tehet bennünket. Az elpuhulástól, folytatja, én sem menekedhettem meg egészen, s úgy hiszem legalább részint ezen társalkodásnak tulajdoníthatom azt, hogy a nyomos, húzamos gondolkodás helyett a tudományokkal csak játszva foglalatoskodtam, s a helyett, hogy tehetségeimet erőltettem és saját munkáknak feszített figyelemmel kidolgozására kényszerítettem volna magamat, csak azon olvasmányaimnak, mellyeket megszerettem, lettem forditójok vagy inkább paraphrastesök." Ez időbül maradt fen Kis versei közt szép elégiája: *Ősz utóljára*;[8] s itt kezdé Wieland *Musárionát* fordítani,[9] melly nála Kantot egészen kiszorítá több évi jogaiból. És vágyak keletkeztek kebelében egy saját tüzhely örömei után, mellyhez pedig helyzete tehetségei nem nyújtott, míg másfelűl a különben kedvvel és sikerrel folytatott tanárság sok óráival, testi és lelkileg fárasztotta. Papi hivatal látszék mind két tekintetben kedvezőbb kilátást igérni, a mennyiben jobb jövedelem mellett kevesebb időt s nem illy folytonos munkásságot követel; s így elfogadván harmadfél év elmúlta után a nagybarátii gyülekezet hívó levelét, s Győrtől bucsút vevén, miután 1796. martiusban Hrabovszky Sámuel superintendens által a szokott vizsgálat után Nemes-Dömölkön felszentelteték, virágvasárnapján szent hivatalába első beszédével beköszönt.

XII. Nagy-Barátl Győr déli szomszédságában fekszik, jobbra a Szent-Márton felé vezető uttól. E fekvés kedvezett azon szíves viszonyok fentartásának, mellyek Kist győri barátaihoz kötötték, kik ragaszkodásuk első tettleges jeléül paplakját költségükön kiigazíttaták s némi kényelemmel láták el. Barátai ki-kijöttek, ő viszonzá a látogátásokat, levelezésük szinte mindennapi lett, s volt tanítványai szűmapjaikon seregesen keresék fel őt. Kevés havak múlva feleséggel is megnépesíttetett a rideg ház. A ritka jóságu, szelíd lelkületű, s ezért közönségesen szeretett ifjú pap a városban és falun lelt volna nemes házak vagyönos leányait, kik sorsokat vele meg fogták osztani; de ő elvből szegényt választott, s ollyat, ki falun nevelkedvén a városi élet követeléseitől távol, egy szegény prédikátor kisded háztartását hozzáértéssel s szorgalommal ellátni kész is, képes is. Az elég hirtelen választás egy tisztes falusi mesterember leányát érte; ki, mint Kis maga írja Emlékezéseiben „a feddhetetlenül tiszta erkölcsü s egyszersmind szép asszonyoknak nem csak erényeit s jó tulajdonságit, hanem némelly hibáit is birta ugyan, s neveltetést sem nyerhetett, millyent természeti hajlamai s idomai érdemlettek; de bizonyosan egyike volt a leghűségesb házastársaknak, a legszeretőbb anyáknak s a legtakarékosabb gazdasszonyoknak." S most már lévén, kire a házi gondok háruljanak, az új férj szabadabban lélekzett s köre betöltésében nyomosabban járhatott el. Ürömcseppeket ejte ugyan a megelégedés kelyhébe hivatala első időszakában mindjárt néhány keserű tapasztalás, mellyet a szegény protestans pappal egy előkeiőbb egyház emberei tétetének; s azonegy

[8] L. a 78. szel.

[9] L. a 195. szel.

időben játszotta a véletlen Hume cikkelyét kezeibe, mellyben minden elmondatik az egyházi rendről, mit ellene félig valót és rágalmat az előitélet, méltánytalanság és gúny feltalált vagy nagyítva lobbant szemeire: mire Kis mármár bút merite választolt hivatásából: midőn épenilly véletlenül bukkant Herdernek egy ifjúkori iratára, mellyben e vádakat szintolly tűzzel mint alapossággal cáfolja. Ennek köszöné Kis megnyugvását; s kiengesztelődve sorsával, lelkismeretes buzgósággal s hívei által szerettetve folytatá nemes rendeltetésü pályáját. Házi örömeit nem sokára Lajos fiának születése nevelte, s bár édes-anyja hirtelen halála mélyen megsebhiette szivét,[10] fájdalma munkásságában írt talált. T. i. irodalmi pályája Kisnek sajátlag ez időben kezdődött. Megujította azt Nagy Istvánhoz dunántúli superintendenssé választatásakor intézett jeles epistolája *A vallásczúfolók ellen* (Sopron, 1796). s folytatta évvel utóbb *Zsebbe való Könyve* 1798-ra, mellyel egyszersmind magyar zsebkönyv-irodalmunk kezdődik. A címen álló e szavak: „Azoknak, a kik az olvasásban *hasznos gyönyörködtetést* keresnek" jellemzik a könyvet. Foglalatát e szerint erkölcsi elmélkedések, beszélyek, s némelly versezeték tették, mellyek a „Bucsuvétel az ifjuságtól" czímű éneken kivűl, mind fordítások valának,[11] de tartalmukat s a formát tekintve valóságos gazdagitásai az irodalomnak. Ezt nyomban három más közhasznú munka követte, t. i. Meiners Kristóf *Oktatása, miképen kellessék az ifjaknak haszonnal dolgozni*, Knigge ismeretes könyve *az emberekkel való társalkodásról* három kötetben, és *Erkölcsi oktatás az ifjabb asszonyságok számára*, egy angliai dáma munkája után; 1799-re pedig a zsebkönyv második folyama, mellynek adására az elsőnek kedvező fogadtatása bírta,[12] melly erkölcsi és költői műveken kivűl ez uttal irodalomtörténetieket is

---

[10] Ekkor írta szép epistoláját „Egy katonatiszthez," melly Zsebbe való Könyvének második folyamában (nálunk a 444. l.) áll.

[11] Kisünk szeretetre méltó szerénységét szintúgy, mint czélzatát híven festő előszava szórul szóra igy hangzott: „Senki ezen munkácska kiadójánál szívesebben nem óhajthatja, hogy bár mennél előbb mutatnák magukat a magyar Parnassuson ollyan férfiak, a kik halhatatlan eredeti munkák által az illyen fordításokra, a millyeneket az olvasók itt nagyobb részént találni fognak, homályt borítanának. Ő lenne az első, a ki a maga elméje szüleményeit fájdalom nélkül elfelejtené, s a magyar Homerusok, Xenophonok s Platok mennyei szózatját mély tisztelettel s elragadó örömmel hallgatná. De azonban, míg a kegyes egek hazánkat ezzel a dicsőséggel megkoronázzák, kötelességének tartja, tőle kitelhetőképen siettetni ama szép hajnalnak hasadását, mellynek a Barcsaiak, Bárociak, Orczyak, Bessenyeiek stb ez előtt egynéhány esztendővel olly követésre méltó szent buzgósággal kezdettenek volt utat készíteni. Örülni fog, ha ezen próbáját, melly kettős tekintetben első, a tudós és jó hazafiak figyelmetességekre méltóztatják; s előre bizonyosokká teszi őket a felől, hogy mind kedvező, mind kárhoztató itéleteiket tehetsége szerént hasznára fogja fordítani." - A kis 12-rétben 200 lapra terjedő könyv darabjai: Emberiség és szerelem, anekdota a vendéi háborúból, franciáb.; A régieknek egynéhány innepjei, archaeologiai töredék németb.; A boldogságról, Barthelemy' Anacharsisából; A vadember és a pallérozott ember; A szánakozásnak ereje, két beszély d' Arnaud szerint; A bagdadi fösvény kalmár, németb.; Kötött beszédben: A haza szeretete Vosz szerint (l. itt a 25. l.), Bucsuvétel az ifjuságtól (l. a 17. l.), A módi, Bernis után franc. (l. a 152. l.), Horatius, Hagedorn után (l. a 146. l.), Musarion első könyve Wielandból (l. a 195. l.), A házasságbéli élet boldogsága, egy házasságkerülőhez, németb. (itt a 153. l.), Aratáskor, elegia Scott után (l. a 154. l.).

[12] Mint azt előszavában mondja. Egyébiránt itt is az Vtile dulci vezette őt, s ezt sürgette olvasóinál is: „Azon igyekeztem, igy ír előszavában, hogy ne csak a képzelődést gyönyörködtessem, hanem egyszersmind az értelemnek és szívnek is hasznos foglalatosságot adjak, egy szóval, az okosság törvényszéke előtt is kiállhassa a próbát. Erre nézve azt kivánnám, hogy olvasóim még gyönyörködésekben is ne a szűntelen idestova repdeső lepkékhez hasonlítanának, hanem a szorgalmatos méhek szokását követnék, s egy virágot se hagynának el addig, míg nedvességének javát ki nem szívják." - S ismét: „E jelenvaló kis gyűjtemény is esaknem egészen fordításokból áll; de mirtthogy ezeket ollyan munkákból vettem, mellyekre a halhatatlanság bilyege rájok vagyon nyomva, reménylem, még inkább megköszönik az olvasók, hogy a magamé helyett másokét adom kezekbe."

hozott.[13] E vállalat csak előpostája volt Kis több illynemű gyűjteményes munkáinak, mellyek koronként annyi gyöngyét a külföldi irodalmaknak, annyi ismeretet és eszmét ültetének át honi földünkre: s mellyek öszvesége valódi míveltség terjesztésére nyomosabban volt hatandó akármelly más irónk, bár fényesb, munkálkodásainál. És így nem meglepő, hogy alig közelíte Kis nagybarátii élte a harmadik év végéhez, a kövágó-örsi lelkipásztorság megürültével, Nagy István superintendens őt ajánlotta a gyülekezetnek. Megjelentek tehát ennek követei egyházi beszédének meghallgatására, mellyet nem sokára meghívó levél követett. A feltételek kedvezőbbek, semhogy Kis e szerencsét el ne fogadja; ehez képest minden szíves marasztás ellenére is a bucsuzás és átteleplés napja meg vala immár határozva, midőn kerületi felügyelő Matkovics Pál rendeletére esperesi tilalom érkezék. Az ürügylött ok a választottnak fiatalsága volt, miután e fényes gyülekezetben rendszerint esperesek hivalkodtának, melly állásra ő kora által még nem képesült; de a való ok a felügyelő személyes idegensége volt, kit Kisünk, midőn Barátiba beköszöne, első predikációjára meghívni elmulasztott. Kis szabadlelküen megírta neki, hogy engedelmessége erkölcsi szenny gyanuját ejtene rajta, s a felügyelő fenyegetőző válasza ellenére is, miután az örsi követek vezére, egy előkelő nemes, a gyülekezet nevében felvállalá a félelősséget, 1799. virágvasárnapján, épen beköszöntése harmadik évnapján, szeretett gyülekezetétől bucsút veve, és rendeltetése újabb helyére elköltözött.

XIII. Új lakhelyét költőnk így írja le: „Kővágó-Örs Zalamegye alsó részében Keszthely és Füred között csaknem középen, a Balatontól egy kis félórányira fekvő, nagyrészint nemesekből álló, népes helység. Terjedelmes határa, melly a benne találtató több templomromok után itélve a török pusztítás előtt több falukat foglalt magában, a hasznost és szépet nagy mértékben egyesíti. Földje legnagyobb részint köves, de mint hihetőleg vulkáni tűzokádás maradványa, nagyon termékeny. Tájékát a sok síkmezők, mosolygó szőlősdombok, kis erdők, sok formáu hegyek s azokon váromladékok hazánkban a legregényesebbek egyikévé teszik. A képzelődés nem kivánhat gyönyörködtetőbb táplálékot, nem a szív felemelőbb tárgyakat, mint millyenek itt vagynak." E szép természet közepébe helyzé huszonnyolc évű költőnket a szerencse; s ha ehez még az állomás jövedelmes voltát, hívei bizodalmát, s nyugalomba lépett, tekintélyes; elődének őszinte barátságát adjuk, melly neki támaszul és ajánlatul szolgált, e szerencsét tökéletesnek mondhatni. Hivatala nagyobb teherrel járt ugyan, mint előbbi helyén; a szentirás-olvasás és magyarázással járó hétköznapi könyörgéseken kivül vasárnaponként dél előtt és után kellett szónoklania, halotti elmélkedés gyakran kivántatott, s két iskola, az örsi s a szepezdi fiók gyülekezeté, állt felvigyázó gondjai alatt: de fiatal erejét támogatta a kedv, mellyet számos hallgatóságának szeretete táplált; s marada idő a regényes vidék költői éldelésére, folytonös önmivelésére, s a társas örömekre, mik azon mértékben voltak kedvesbek előtte, mellyben, a puszta időtöltésen túl, kedélyére, vagy elméje gazdagítására is, vagy mind két tekintetben, hatottak. Az illyekhez pedig itt alkalom nem hiányzott. Elvegyült ő vallási különbség nélkül, úgy a középrendüek, mint a számos nemesek és vidékbeli egyháziak közé, s

[13] A tartalom ez: Költemények: A szépség felszentelése, Vosz szerint (l. a 14. l.); Elegia ősz utolján (l. a 78. l.); A magánossághoz, anglusb. Thomson szerint (a 27. l.); A tél és a tavasz (ez az egy adalék nem saját munkája, hanem, mint az előszó vallja, egy barátjáé, s így elvétésből csúszott a Kazincy által kiadott versei III. kötetébe, a 20. l. sőt Kisnek 1842-ki hozzám írt leveléből tudom, hogy e darab szerzője győri pred. Fábry volt); M. gr. Festetics György úrhoz, részszerint Haller után (a 438. l.); Epistola, szabadon németb. (a 440. l.); Egy katonatiszthez, nov. 19. 1797. (a 444. l.); A tudományoknak védelmezése, németb. (a 294. l.); Polycrates gyűrűje, s A vashámorba való menetel, németb. Schiller szerint (a 339. és 342. ll.); Töredéke egy levélnek (a 445. l.). Prosai adalékok: Erkölcsi gondolatok, franc. (a berlini Abeille du Parnasseből); Erkölcsi jegyzések anglusb. (Knox' s Essays moral and litterary); A critica, vagy a tudományok s mesterségek itélő istennéje, allegoria Johnson szerint (a Ramblerből); Polycrates, Barthelemy Anacharsisából; Pope Sándor életéről s irásairól, Johnson és Lichtenberg után; végre Montesquieu emlékezete, d' Alembert magasztaló beszéde után.

nem utolsó szerencséje volt, hogy mindnyájok állal azonegy szivességgel láttatott: a keszthelyi híres Maecén asztalánál úgy, mint középrendü híveinek borházi halas ozsonnáikon. S azok közé tartozván, kik meg vannak győződve, hogy nincs neme a társaságnak, mellytől ne tanulhatnánk valamit: minden rendüekkel keresé az érintkezést, s úgy tuda társalkodni mindenikével, hogy ismereteikből gazdagodnék, s tapasztalásaikkal a magáéit nevelné. Ez időben szövődött szoros, és soha el nem hűlt barátsága a nemesszivű és bő tudományu Belicay Jánossal, ki akkor szentantalfai predikátor volt, s ki vele utóbb irodalmilag is szövetkezett. „Az esztendőnek kellemesebb szakaszaiban - így ír Belicay maga, önéletrajzában[14] - ritka pár hét mult el a nélkül, hogy egymást kölcsönösen meg ne látogattuk volna, sőt még a zordon tél sem volt képes közibénk egészen elválasztó közfalat emelni. És ez a társalkodás mélly kellemetes, nyájas, szerény és épületes vala reám nézve! Illyen együtt-létünk alkalmával soha sem mulasztottuk el, hogy valamelly hivatásunk körébe vágó tárgy felől ne beszélgettünk volna. Különösen nem mulasztám el kérdést temi, mit, miről és miképen predikált legközelebb; s én ugyanarról számot adtam mesteremnek, s ezt követte a nyájas, világos és épületes birálat. Szives volt ő némelly kéziratait is ottan-ottan velem közölni, többek között lelkes és gyönyörüséges szent énekeit, mellyekről sokat lehetne mondanom, de elég legyen itt azt megemlítenem, hogy azok közűl valók a mi új énekes könyvünknek kitünő gyöngyei, és hogy közvetve az én azok felől akkor nyert értesülésem s esmeretem következésében lőnek azok szent könyvünkbe besorozva. E volt életemnek az a szerencsés időszaka, mellyben mintegy ujjá születve még nagyobb iparral s önbizalommal törekedtem a cél felé." Örsről kereste fel Kis koronként az erőszakos megbuktatása után Kis-Görbőn bölcsészi elvonultságban élő híres zalai alispánt Spissich Jánost, ki ha mérséklete erejéhez, és szerencséje érdeméhez hasonló, példája leendett, mint kell és lehet hazáját a hivatal pályáján szolgálni. Innen, rendeki magányában, a mívelt, s különösen a kor nagy forradalmait mélységökben megértő gróf, s utóbb herceg, Porciát, ki, mint Spissich a régibb, őt a legújabb külföldi irodalom érdekesb termékeivel tartotta. Innen Keszthelyt a Georgicon előrelátó, nagylelkű alkotóját, kinek tanulságos társalkodása nem kevesbbé építő, hazafisága buzdító, mint bőkezüsége segítő volt. Füredi kirándulásai alkalmával gróf Fekete János tábornokot, a francia-magyar költőt; Veszprémben az orvos-irót Haiszler Györgyöt, kinek gyakran gondjaival is élt, és Péteri Takács Józsefet, a Kisfaludy Sándor kiadó barátját s akkor nevezetes erkölcsi irót, Veres-Berényben a becsületes munkás Fábián Józsefet, stb. Nála sem hiányzottak az érdekes látogatók. Prónay Sándor és Schedius Lajos, Spissich és Márton, Berzsenyi és Lakos kedves emlékezeteket hagytak hátra a falusi pap szerény házánál. Ekép az itt töltött három év Kisnek úgy gyakorlati világismeretben gazdagitására mint tudományos kiképzésére nagy befolyással volt; de irói munkássága ennyi, figyelmét elfoglaló behatások közt ha nem szűnt is meg, némileg mégis csökkent. Két halotti beszéden kivül, külön csak *Protestans köz emberek olvasó könyvét* adta ki névtelenül, Seiler után dolgozva; versei mintegy negyven darabbal szaporodtak, mellyek közt *Musarion* befejezése és némelly schilleri fordítások, de ezek még most papirosai közé rejtve maradtak. Mind a mellett jó neve, mint iróé, meg volt már alapítva; mint papé és emberé, kivált felekezetében, mindinkább és méltán terjedett. S így lön, hogy a nemes-dömölki egyház megürültével ez egyik legnépesb és legjövedelmesebb gyülekezet választása Kis Jánosra esett. Mikép ne fogadta volna el családapa ez új szerencsét? Hívei megtudván ezt, szobáit és udvarát seregesen lepék el s a szeretet ostromával unszolák s marasztalgaták őt: de ő tartozott a magáéinak ez előmenetellel, s szavával is le volt immár kötve. Ekkor azzal csendesítgeté társait a község egyik elöljárója, hogy ha máshová hívnák lelkipásztorukat, talán foganatos lenne a kérés, de Nemes-Dömölkön superintendensek szoktak lakni... Kist pedig vitte sorsa, s bár a sors mindig olly méltányos volna kedvezéseiben. Kisnél az meg volt érdemelve.

---

[14] Kis Emlék. II. kötetében a 85. lapon.

XIV. Míg Nemes-Dömölk egyfelül barátunk jólétét tetemesen nevelte, másfelül nem sokkal kevesebb társasági és szellemi éleményt nyújtott a Balaton szép mellékénél. Dömölk a Berzsenyi lantja által megdicsőített Kemenes-Aljában fekszik, Kis-Cel s a Ság tőszomszédjában, közel a Marcalhoz, és Somló hegyétől nem messze, egy szép térségen, melly azon kivül mint a pannoniai classicus föld egy része, ennek némelly emlékeivel is érdekes. Hívei bizodalommal fogadták új lelkipásztorukat, s ha elődét a tekintélyes külsőre, dörgő hangra, szónoki tűzre nem érte is el, szívre és észre öszhangulag ható tanitásával s szelid erélyességével a köz szeretetet itt is nem sokára ki birta magának vívni. Nem hiányzott tehát azon nyájas viszony pásztor és nyáj között, melly annak iparkodásait kedvesekké és áldottakká teszi egyszersmind. Gyülekezete, melly tizenöt, de egymáshoz közel fekvő helységben volt elszórva, szükségessé, de lehetővé is tette, hogy segédet és lovakat tartson; s így nem csak szolgálata volt könnyítve, de érintkezései is. Így első gondjai közé tartozott az akkor Kámban lakott Kisfaludy Sándort keresni fel, a kor költői meteorját, ki bár nem viszonozta is Kisünk meleg közeledését, ennek becsülését jeles egyediségével mégis megnyerte. Így szövődtek nem sokára a vidék nemes családjaival és papjaival, vallás különbsége nélkül, baráti új viszonyok, mik a helyváltoztatás állal félbenszakadtakat pótlák. A kis-celi benedekiek asztala szintolly szívesen és gyakran látta az evangelicus predikátort, mint ennek hit- és hivatalsorsosaié, kik választatásakori vágytársa kivételével, nem csak szeretettel, hanem tisztelethez közelítő barátsággal szövetkeztek hozzá. Ezek közől ő a már említett Belicayén kivűl különösen a mély gondolkodásu Szűcs István s az élénk eszű s kellemesen társalkodó Zigán János emlékezetét tartotta fen életirásában. Nevelték barátai körét a közel Pápának jelesei is, Zsoldos János a jó hírű orvos-iró, kivel még külföldön ismerkedék meg, Márton István a bölcsész, Tóth Ferenc az egykor híres hittanár és iró, utóbb superintendens, Pápay Sámuel a magyar irodalom tudományos és buzgó ismertetője, az életrajzi nagy lexicon koszorúzott szerzője Mokry Benjamin, s a már elfeledett Lácay József; nevelte az akkor Kishez csak félórányira, felesége sömjéni jószágán lakó Berzsenyi, ki még ekkor rejtekben dolgozgatá halhatatlan műveit, s miután titka Kis által fölfedezteték, ebben lelkes buzdítót és stúdiumai előmozdítóját találta. A dömölki közbirtokosok közől különös érdemet szerze magának Kisünk körül Mayer nyugaimazott, főőrnagy, kinek vendégszeretetét a világot látott, ismeretekben és tapasztalásban gazdag házi gazda mívelt és tanulságos társalkodása becsesítette, s kinek az új irodalom műveiben jeles könyvtára Kisnek szabad használatára mindig nyitva állott. Ekép hivatali nagyobb függetlenség, gondtól üressége, a tanulmányi eszközök s irói szorosb érintkezések inkább kedveztek irodalmi foglalatosságainak, mint eddigi helyzetei, és noha itt is kettős veszteséget vallott egy másfél s egy közel négy éves leánykája halála által; s noha szemei gyöngesége aggasztólag növekedett: a dömölki hat év emlékezetét mégis több hasznos és gyönyörködtető munkája őrzi. Gvadányi a világ közönséges históriáját a tizenötödik századig vitte vala, midőn 1801 végén meghalálozott. Vállalója Weber Simon Péter pözsonyi könyvnyomtató Kist nyerte meg annak folytatására, s ez 1805ben adta a terjedelmes munka hetedik kötetét, melly Konstantinápoly megvételétől V. Sixtus haláláig terjed, s így a hitujítást is magában foglalja: melly munka ha nem forrásvizsgálat eredménye is, s ekép kevés eredetiséggel bír, de azt egyesíti, mit mind maig olly kevesen tudnak, a szabadelmüséget mérséklettel. Ugyanezen évben ada Kis egy *Görög és romai Mythologiát* Damm után, s egy *Gyermekek és ifjak tárházát* két kötetben. Ezeket megelőzték 1803ban egy magyar és német *Levelező könyv* Pesten Trattnernél, melly azóta más-más kéztől át meg át dolgoztatva köz kézen forog; és *Zaid*, regény Kotzebue után; 1804-ben az *Emberi indulatok tüköre*, nagy részt Lafontaine után, s követék 1806ban a *„Kellemetes időtöltésre való elmés nyájasságok."* Érezni kezdé azon szükséget is, mellyet evangelicus felei nyomtatott egyházi beszédekben láttak; s ennek pótlása végett több tiszttársaival egy egész évre szóló postilla előállitására egyesült. A kevesbbé mívelt híveken kivánván segíteni, olly egyházi beszédek szemeltettek ki Heym, Rosenmüller, Salzmann s egyéb nevezetesb és népszerű német hitszónokok munkáiból, mellyekben a vallásbeli igazságok mennél egyszerűbben s

érthetőbben adatnak elő; e mellett a választás úgy intéztetett, hogy a gyűjteményben, melly egy egész évi minden vasárnapra és ünnepre adott egy-egy beszédet, egy fontos igazság sem maradna el, a nevezetesbek gyakran és szívrehatólag tárgyaltatnának, a nyelv pedig hozzáférhetővé tenné a könyvet a köznépnek is. Igy látott 1807-ben világot Kisünk *Predikációs könyve*, melly maga idejében a tiszta, ép és numerosus egyházszónoki beszédnek példánya volt. De az egész haza figyelmét ez időtájban reá egy szerencsés pályázása forditotta. A magyar újságlevelek 1804-ben egy névtelen hazafinak következő jutalomkérdését hozták: „Mennyire ment már a magyar nyelvnek kimiveltetése? micsoda módok és eszközlések által kellene azt nagyobbra vinni? mikép lehetne ezeket foganatosokká tenni?". Kis eltökélvén magát a versenyre, tervét Kazincyval, kivél évek óta már a legbizodalmasabb baráti levelezésben állott, közölte, de ennek válaszát csak akkor vevé, mikor dolgozatát immár Pestre indította.[15] „Gyönyörüséggel láttam, igy ír maga Kis a munka előszavában, hogy a tárgy felett velem csaknem mindenekben megegyezett (t. i. Kazincy). De jegyzéseinek jókor megérkezésével csakugyan nyertem volna azt, hogy némelly dolgokat, mellyekre azok figyelmetessé tettek, több oldalról vizsgáltam volna meg s bővebben adtam volna elől." Azonban Kisünk, húsz pályatárs között, a biráknak majdnem egyetértő itélete szerint, mégis győztes lett.[16] „Mertem volna fogadni, így ír a biráló bizottmány elnöke, a tudós báró Prónay Sándor néhány nappal az elitélés után, t. i. sept. 6. 1805. Kazincyhoz, hogy (a koszorús pályairat) irója senki sem más, hanem te, kedves barátom; nem tudván a hazában mást, a kinek a magyar nyelv tökéletes tudása mellett a külső nyelvek annyi ismeretsége, olly finom izlése, és annyi praejudiciumok nélkül való disinteressentiája legyen mint a millyen ebből az irásból kilátszik."[17] A nyomatás 1806-ban kezdetett meg, s azért ez évet viseli a címlap, de csak esztendő múlva fejeztetett be.[18] Mindamellett is a várakozásba bele fáradt közönség helyesléssel fogadta a könyvet,[19] Kis az irodalom történetében Pápay által immár a „nagy literatorok" közé soroztaték,[20] Weber Simon Péter németre fordíttatta,[21] s Kazincy, már második kiadásról álmodván, ujra dolgozását sürgeté a munkának:[22] melly két rendbeli feltét azonban elmaradt. Egyébiránt Kis e munkáját elegendő jártasság, józan felfogás, mélység nélkül is szoros-bölcsészi gondolkodás, nézeteiben mérséklet, a gyakorlati részben ildom, az előadásban nyugalom, szabályosság és csín tüntették ki. Ő azzal a kor prosaszerzői közt, mint régen immár a költők között, első sorban foglalt helyet.

XV. S ott vagyok, hol Kis és Kazincy barátságokról kell immár szólanom. A levél, mellyel Kis az Orpheus tekintélyes kiadóját fölkeresé, Jénában iratott. Kazincy válasza[23] meleg volt hogy ne mondjam forró, és buzdító. „Kinek barátságát kellene nekem - így kezdődik az - nem

---

[15] L. a pályairat előszavát, a 4. lapon. Kazincy válasza, eredeti alakjában Levelei I. kötetében (Kazincy Ferenc Levelei Kis Jánoshoz, Első köt. Budán, 1842.) a 70-73. ll. áll; (töredékesen s némi kevés változtatásokkal (miket maga tett, l. Kazincy Lev. I. 123. l.) a pályairat végén.

[16] A biráló bizottmány tagjai: b. Prónay Sándor elnöklete alatt Bátori Gábor (utóbb superintendens), Kultsár, Révai, Schedius, Verseghy és Virág voltak.

[17] A Prónay levelét l. Kazincy Levelei I. kötetében, a 93-95. ll.

[18] L. Kaz. Lev. I. 114. 167. 193. l.

[19] L. Kaz. Lev. I. 237.

[20] L. A Magyar Liter. esmerete. Veszpr. 1808. a 422. l.

[21] L. Kaz. Lev. I. 250.

[22] L. Kaz. Lev. I. 220. 237.

[23] Költ Regmecen, jul. 27. 1793. L. azt Kazincy Levelei I. köt. 1. s köv. ll.

mondom több készséggel, hanem több örömmel, kevélykedéssel elfogadni, mint a tiédet, szeretett ifjú! kit barátságos irigykedéssel nézek futva közelíteni oda, a hova én sok esztendei mászás által juthattam; kit már meghaladni látom azt a pontot, a hol én nem minden figyelem nélkül állok; kinek ifjú sugár növéséből előre látom egykori magosságát. Elfogadom ajánlott szeretetedet, kedves új barát, kedves társ! s forró csókom buzgó esedezés a barátság s hazai literatura istenségeihez, hogy az a szövetség, mellyet veled ímé itt kötök, légyen felbonthatatlan szent szövetség! Hogy egykor barátok leszünk, tudtam, vártam, óhajtottam; de hogy illy hamar, illy szent érzésekkel fogod nekem ajánlani jobbodat, azt, uram, reményleni nem mertem. Becsülöm jószívűségedet, s azon leszek, hogy okod legyen hinni, hogy úgy szerettetel, mint szeretsz." Képzelhető, mennyire emelé Kis lelkét illy kéznyújtása a kor első emberének; azt pedig, mennyire fakadtak e szavak Kazincy szivéből, bizonyítja azon közel negyven év, melly alatt Kazincy ragaszkodása Kishez, mert szorosabb nem lehete, állandóan azonegy maradt. Első személyes találkozások 1795-ben sept. 29. lett, Győrött, midőn a szerencsétlen Spielbergre vitetvén, e városban megszálla, és Kist magához a fogadóba hivatá, hol első ölelésök s ugyan akkor végsőnek vélt bucsújok azonegy órában esett. De a szellemi egymástlátogatások minden gátokkal dacoltak. Kis levelei koronként felderíték a rab költő éjjelét, s a válaszok nem gyáva panaszt, hanem lelkesedett barátságot leheltek, és hazafiúi örömöt az irodalom előmenetelén. És így a levelezés, melly Kazincy kiszabadulása után sürűen következett, nem megujítása, hanem folytatása vala a frígynek, melly lelköket olly szépen egyesítette. A két barát házi örömei és bajai, örömeik az irodalom haladásán, úgy saját dolgozásaik közlése és kölcsönös megbirálása voltak annak tárgyai. Kazincy előszeretettel szerette azon plátói emelkedettségét az erkölcsi érzésnek, ez öszhangzását szív, ész és képzelemnek, az ebből fakadó nyugalmas folyamot, s ez egyszerű nemes nyelvet, mik barátja költeményeit, míg Himfy és Berzsenyi nem léptek föl, eredetiséghiányuk mellett is költészetünk kertében csakugyan a legszébb virágok mellé érdemesíték. A hymnus a *Bölcseséghez* (9. sz.), a *Hajósének* (10. sz.), epistolái *Szent-Györgyihez* (109. sz.). *Kazincyhoz* (114. sz.), *A szépség* (először: Doris; 1. 145. sz.), *A boldogság* (80. sz.), elegiája Sophie *leánya halálára* (83. sz.), *A papi hivatal méltósága* (172. sz.) mindannyi tárgyat szolgáltatának magasztalásra, hol biráló megjegyzésekre is,[24] de a szigort, mellyet Kis, a legszerényebb, a legigénytelenebb iró, kit ismertem, nem csak eltűre, hanem melly reá elhatározó hatással leendett, félreértett gyengédség kitiltá birálataiból. Igy lön hogy Kazincy, ki már az Orpheus korában sürgeté a mérték és rím frígyét, barátját még biztatá a saját utján megmaradásra, s míg az új mód szépségét állítá, annak olly árnyékait vallotta be, mik inkább fény valának.[25] Mert hogy a Ráday-nem küzdésre szólítja a:költőt, annak fényoldala; e küzdésben csak a gyenge vész el: az erős tisztul és gyarapszik. Kisnek épen a könnyüség, s ez által elcsábíttatva, a gondhiány volt hibája; s azért őt minden áron a Ráday-nem kizáró követésére kell vala bírni. Mihelyt a Zrínyi-nemre nézve Kazincy magát megadá, sikeretlenek voltak többszöri sürgetései, mert e nem maga csábít gondatlanságra, s apolja ezt; sikeretlen a máj. 8. 1802. adott lecke: „A correctio Schillernek

---

[24] L. Kazincy Lev. I. 5. 10. 15. 23. 29. 36. 44. 62. 235. 240.

[25] „A magyar alexandrinusok - így ír Kazincy máj. 1794. - igen alkalmatosak epistolákra. Folytasd azokat, kedves Kisem, és tanítsd hazafi társaidat érzésre, virtusra, és szebb szózatra. Te vagy az magad, a kitől ezt várhatjuk. A scandált versek, igaz, szebbek: de az iró addig küszködik a syllabákkal, hogy kénytelen feláldozni a gondolatot" (Kaz. Lev. I. 15. l.). Így jul. 1805. is: „Érzem, hogy a görög módra irt versek fentebb szépségű zengéssel zengenek, mint a cadentiások (gereimt), és hogy ezek között is azok, a mellyek úgy scandáltatnak mint a *Szerettim édes honja*, még szebbek a nem scandált gereimt versezeteknél: de igazságtalan, a ki meg nem ismeri, hogy az illy módú vers is szép módú vers és édesen csiklandja a fület" (Kaz. Lev. I. 77. l.). S még inkább 1806-ban: „Ki irhatna két kötet verseket úgy, mint ahogy a *Szerettim édes honja* irva van? Egész életed sem volt volna arra elég, ha addig élnél is, míg Mathusálem" (Kaz. Lev. I. 161. l.)

ismert epigrammája szerint legkisebb és legfőbb érdeme az irónak. Ne únjuk el munkáinkat a szennytől tisztogatni".[26] Ehez járult Kisnek már említett igénytelensége, s vezér elve a pályán, melly szerint ő megelégedék, ha, a mit teszen, használ mikor teszi. Költői dolgozásai neki játék voltak, mikkel saját belső szükségeinek tett eleget, és barátainak kivánt gyönyörűséget szerezni: maradandó dicsőségre nem törekedett. A mit ő több helyt, különösen a Kazincyhoz 1793. írt epistola végén olly szépen mond, nem egyedül költői gondolat volt,[27] s jóval utóbb levélbeni barátságos vitára is nyújtott alkalmat.[28] Az alatt költői híre új és méltó gyarapodást vön 1805-ben, midőn Kazincy összekelésére készült gyönyörű hymenaeuma megjelent. Ennek történetét a gyakran említett Levelek tartották fen.[29] „Superintendensed tiszteletére írt ódád[30] orgonahangzattal hangzik - ezt irá Kazincy januárban 1805. - Benne van a poesisnek minden méltósága..." s utóbb: „Én tőled azt várom, azt kérem, azt kivánom, hogy te az én szerelmemet tedd halhatatlanná maradékink emlékezetében. Nem illy orgonai hangzatot várok: félre tőlem minden fény! az csak kicsinységemet fogná elárulni; írj meleg szívvel a mi tetszik, fesd a házas élet boldogságait egy epistolácskában vagy énekecskében, s az nékem elég lesz. Elkevélyít az a gondolat, hogy a késő világ tudni fogja, hogy egymást szerettük." Majusban az epithalamium immár megjelent, octoberben egy második kiadás német fordítással prosában, mellyet maga Kazincy készített, ki valóban megdicsőítettnek érzé magát e mű által. Magyar tudósaink helyeslése néhány külföldi lapba is kihatott. Ekkor támada Kisben *versei összes kiadásának* gondolata; s az eszközlésre Kazincy lön megkérve. Ez lelkesült örömmel vette a megbizatást. „Verseidnek kibocsátása! - irá 1805. jul. 14. - Oh barátom, melly jól ismered szivem gyengéjét! melly igen tudod, miben áll kevélységem! Csak küldd, küldd hozzám verseidet. Negyedformában adom ki, olly pompásan, hogy lássa a haza, mit érdemlesz, hogy lássa a maradék, hogy becsedet ismertem, s tudtam mit ér az a szerencse, hogy együtt éltem veled, s szeretetedet birtam. Küldj jó csomót, hogy két darabra teljék. Ennél édesb complimentet nem tehettél nekem".[31] Kis csomója 1806. april végén érkezett Kazincy kezéhez, s arra szabadítá fel ezt, változtatna benne mindent, mit változtatni valónak itél. Kazincy igéré, de fogadva, hogy a szerző híre s javallása nélkül egy szót sem. És folyt a versek másolása, simítása, a levelezés ez igazításokról, s 1807. augustusban visszaindult a munka első kötete, majd: a második is szerzőjéhez, hogy ez vég kezét tegye reá. De időközben Kazincy házi állapotja megsúlyosodott, s az áldozat, mellyel barátja megdicsőítéséhez járulni akart, tőle többé ki nem telt. Institorist nézte ki tehát vállalóul, de sikertelen;[32] a dolog

---

[26] Kazincy Lev. I. 29. l.

[27] Azt fogadom, s íme adom parolámot,
Hogy nem tartok örök dicsőségre számot.
A nap felé veled azok repüljenek,
A kik az egektől sasszemet nyertenek.
Öntsenek ők szép fényt egy egész országra,
Küldjék le nevüket a késő világra:
Én csendes keblében kies völgyeimnek
Szedek violákat meghitt kedvesimnek.
Csak ezeknek tessék bokrétám illatja,
Az egész világnak nem kell áldozatja.

[28] L. Kazincy Lev. I. 28. 38. ll.

[29] Kazincy Lev. I. 62. 64. 66. 80. 99. 113. 141. 155. ll.

[30] „A papi hivatal méltósága." l. a 172. szel.

[31] L. Kazincy Lev. I. 81. l. E tárgyat illető egyéb helyek u. itt 101. 105. 110. 112. 160. 183. 190. 192. 198. 215. 227. 240. 244.

[32] L. Kazincy Lev. I. 247. 257. és 267. ll.

huzódott, s a gyüjtemény még most nyomatlan maradt. De ez Kist legkevesbbé sem csüggesztette. Sőt épen ekkor több nagyobb tervet forgata. Ezek egyike utazások, másika regények gyűjteménye, ismét másika egy hónapos irás kiadása volt. A két első, mint látni fogjuk, megindult; az utolsó későn s nem mint illyen. Ő ugyan ehez már 1805ben készült,[33] de életbe léptetését egy biztosító alaptőkétől függesztette fel. Illyen végett, ugy látszik, idősb Wesselényi Miklós, az erdélyi szinészet áldozatos fentartója, és Cserey Farkas, lőnek megtalálva, vagy kinézve legalább: de foganat nélkül.[34] Még a könyvárusi útban bizhatott Kis, Kazincy dacára,[35] mert 1808-ban is állott a szándék,[36] melly azonban még most teljesedést nem érhetett. Középponti helyzet kelle, akkor még inkább mint most. A regénygyűjtemény azonban *Flóra* címmel, létesült, s alkalmasint csak ízetlenség akasztá meg a távollakó vállaló könyvárussal: mert kelete, mint Kis egyéb könyvei, meglepőleg szerencsés volt.[37] S alig szűnt meg Flóra, már is új s nemes tér nyílt meg költőnk előtt a győri evangeliomi gyülekezet bizodalmából, melly őt egy *énekes könyv* kidolgozására szólitotta fel. Örvendenék ezen munkának, irá Kis Széphalomra, ha muhamedánus kért volna is reá![38] A munka folyt, de lassan, mikép az illyen folyhat; de mellette elkészültek a *„Természet csudái, nemzetek szokásai s országok nevezetességei"*, sőt ezek, egy elég vastag kötetben, 1808nak tavaszán Pozsonyban meg is jelentek.

XVI. Ez élénk irodalmi munkásság közepett, mellyet, ha azon órák és napok is számba vétetnek, miket szent hivatala, gyülések, választmányi elfoglaltatások, családi örömök és gondok, baráti érzéke s a levelezés vevének igénybe, csudálatra méltónak kell mondanunk; 1808nak kezdetén Kist a soproni gyülekezet meghívása lepte meg. A maradást jóléte, kényelmei, a tekintet mellyben e jelentékes körben állt, s a szivesség és szeretet lánca, melly híveivel

---

[33] „Flórádat - így ír Kazincy Kisnek, aug. 25. 1805. - nyugtalan várom. Régen ohajtottam, hogy valaki kezdjen ismét egy journált. Flóra nekünk Thaliánk lesz, mert Kis írja, a mi Kisünk." (L. Kazincy Lev. I. 91. l.). Olvasóim itt Schiller folyóiratára (a Thaliára) fognak emlékezni; alább pedig észre veendik, hogy Kazincy a Kis szándéklott folyóiratát az általa még nem látott Flórával összetévesztette. 1806. febr. 12. pedig irja: „Már Csehynek leveléből tudtam holnapos irásod készülését." (u.ott, 103. l).

[34] „Azt sem hihetem pedig, hogy 2000 fr. capitalist kapsz. Ismerem nagyjainkat, gazdagjainkat. Azt tartom, meg kellene elégedni, hogyha három vagy négy jóltévőt találhatnál, a kik egy-egy kötetecskét tulajdon költségeken kiadnának; az a haszon, a mi ezeknek exemplárjaiból gyűlend, maradna asztán a többinek kiadására. Kevés Wesselényi van, nem hazánkban, hanem az egész világon; s a hol egy-kettő találkozik, azt a sok szűkölködő elszívja, úgy hogy új jótét tételére szorítani őket vétkes erőszak." És alább: „Becses barátságodnak világos záloga az, hogy Csereyhez írt leveledet s versedet velem közleni méltóztattál. Ha ő buzgón fogja pártját szándékodnak, sokat segíthet." stb Ismét: „Wesselényi ír is... De az efféle segedelemnyújtás olly sok ízben csalta meg már a reménységet, hogy nagyon meg kellene csalatkoznom, ha valamit várhatnál. S vedd azt, hogy a magyar theatrum tartása melly teher azokon a keveseken, a kik azt a semmiségbe visszadőlni nem engedik." (febr. 12. 1806. l. a 103, 104, 105. ll.).

[35] „A szándék gyönyörű, s remélni lehet teljesedését; de nem a nyerekedni szerető könyvárosok utján. Azok nem ismernek semmi patriotismust, és kárára vannak literaturánknak." Kaz. Kishez febr. 12. 1806. (103. l.)

[36] L. u. ott, a 234. l. Kis Kazincytól is kért tervet, s lapjának címet is; miután időközben őt magát szólitotta fel, hogy adna illyet (v. ö. u. ott a 217. l.)

[37] „Hogy esett az, édes barátom - írja Kazincy aug. 24. 1807. - hogy Hiero a te Flórád harmadik darabját teszi? Akaratoddal-e? vagy Kis Istvánnak kalmári speculatiójaból? Megvettem a könyvet, de minekelőtte elolvastam, sőt csak meg is tekintettem volna, elajándékozám." Lev. I. 192. l.

[38] L. Kazincy Lev. I. 218. l.

összefűzte, javaslák; az elmenetelt a soproni állás dísze, azon hizelgő kitüntetés, melly egy más ajku mívelt község bizodalmában fekszik, midőn az magyar szónok- és iróban központosúl, a városi lakásnak szellemi élvekben élő férfiúra nézve kellemei és hasznai, ugymint a finomabb társaság s az irodalommal szorosabb érintkezhetés, ajánlák; sürgeté pedig a szerencse, gyermekeit szemei előtt nevelhetni s taníttathatni. A mérleg Sopron felé hajolt, s Kis tizenhat évi távollakás után, martius 26. ismét azon város falai közé települt, hol a tanulmányok örömei és sanyarúságai közt nevelkedett, hova mint szellemi szülőhelyéhez az első ifjuság annyi szép emlékezései csatolták, hol nemes munkássága kezdetét, szerencséje eredetét vette, s emléke az általa szerzett magyar társaságban olly szépen virágzott.[39] Kis örömét ugyan elfogta kezdetben abbeli aggodalma: eleget teend-e ő, a falusi magyar predikátor, a városi német ajku községnek, s kivált olly hitszónok után, millyen előde, a jeles Bogsch, vala? de ez aggodalmat nem sokára lecsillapította az ohajtott foganat; s szépitették helyzetét tiszti társai és számos előkelő hallgatói barátsága, kiknek többjeivel együtt járta iskoláit, s kik közől predikátor társához, a nagy tudományú Gamaufhoz, míg ez élt, szoros kötelékekkel volt csatolva. Hosszu szerencse előjeleül egy szép nap jegyzette Kisnek ez évét, a legszebb kétség kivül életében. Juniusban kerületi egyházgyülés tartatott Szent-Andráson, Kis születése helyén. A földesúr, gróf Festetics Ignác, a népes gyülést, mellynek a soproni predikátor is tagja volt, közellevő egyedi kastélyában asztalánál látta. A külön meghivott vendégek közt a gróf egyik alattvalója, az öreg Kis Sándor, volt. Végén az ebédnek felszólal a nemeslelkű háziúr, s kijelenti hogy azon fiú atyját, ki munkáival annyi fényt vont a hazára, minden jobbágyi szolgálat alól halálaig felszabadítja. A hála érzéseitől elragadott Kis kezére borúl a jótevőnek, ez karjaiba fogadja. Kis érdemeit szebben nem jutalmazhatta senki, mert szülélben jutalmazta meg, kiknek mennyit köszöne ő, elbeszélésem kezdetéből érthették olvasóim. Egyéb dolgai is jól folytak. Néhány héttel utóbb három tetemes égés pusztitotta Sopront: Kis csekély kárt vallott. Évvel utóbb a város és vidéke a győzödelmes francia hadsereg állal elboríttatott: Kisünk alig illettetett a köz inség által: nála a baj maga hozá meg egyszersmind az írt is. Házához t. i. olly tisztek szállásoztattak az ellenség hadából, kik miveltség s emberségökkel kedves változást hozának inkább az egyszerű családkör egyforma életébe, mint kárt vagy zavart. S így a bár terhesb hivatal mellett is, miután az új viszony alkalmatlanságát a megszokás eltompította, a régi munkásság új kedvvel és erővel folytattatott. A *Nemzeteket és országokat esmértető Gyűjtemény*, mellynek kiadására Kis több ügyfeleivel egyesült, még 1808ban indúlt meg, de ez uttal csak három kötetet hozott.[40] A cél hasznos gyönyörködtetés, a más nemzetek irányában dívó balvélemények megigazitása, s a honszeretet táplálása volt.[41]

---

[39] V. ö. Kaz. Lev. I. 252. l.

[40] I. kötetben áll: Nagy-Britanniának egyházi, polgári és tudománybéli állapotja a XVIII. század vége felé. D. Wendeborn G. Fr. Á. londoni pred. munkája szerént rövid summába foglalta Zigán János. (1808). II. köt. Spanyolországba és Portugalliába való utazás, németb. Kis János (1809). III. Cooknak, ama híres angliai hajós kapitánynak a föld körűl való útazása, mellyet Banks és Solander tudósok társaságában tett 1768-71. németb. Horváth Zsigmond (1810. s másodszor 1815.)

[41] „Még teljesebb lesz örömünk - így szól Kis, 1808. sept. 11. költ előszavában - ha munkánk olvasása által mennél többen nem csak sok balvélekedésektől megmenekednek, s magoknak sok hasznos esméreteket gyűjtenek, hanem arra is felserkentetnek, hogy minden nemzeteknek, mint megannyi testvéreiknek, sorsában nemes szívvel részt venni emberi méltóságok egy részének tartsák, a mi jó erkölcsöket, hasznos intézeteket s dicséretes szokásokat egyébütt látnak, azokat magok kürűl előmozdítani s virágoztatni tőlek kitelhetőképen igyekezzenek, a fogyatkozásoknak minden országokkal s nemzetekkel közös voksát ne csak attól a kivált ma igen uralkodó szédelygéstől melly csak a külföldit bámulja, őrizkedni, hanem egyszersmind azon számtalan sok jóért, mellyben hazájokban részesűlnek, szíves háladatossággal viseltetni tanúljanak, s általjában a boldogságot Goldsmith utazójával saját szívekben, ne az országlásnak e vagy ama módjában keressék."

Ezekkel egykorúlag *világtörténetének* egy új kötetét készité, melly a Gvadányiénak nyolcadik darabját tette; a classicai tanulmányok elősegélésére pedig *görög régiségtant* adott Eschenburg után, s lefordítá *Horác epistolái* első könyvét, alexandrínekben, Wieland magyarázó jegyzeteivel. Ennek kieresztésére Balogh Péter, az evangelicusok akkori híres tő felügyelője, a nehéz idők dacára is,[42] ada segedelmet, de nem fordulván meg rajta a költség, Kis félbe szakasztá dolgozását, és csak Kazincy folytonos buzdításaira végzé be 1813.[43] A kiadás azonban még elhaladt. A *Tárház*, úgy látszik inkább fekvék szivén Kisnek, s 1809-ben különösen ennek részére gyűltek halomra az apró dolgozatok, hogy utóbb is más gyűjtemények gazdagodjanak általok, noha Kazincy nem szűnt meg őt buzdítani, s különösen a criticai irányt lelkére kötni.[44] Az idő illy vállalatra még ekkor mostoha volt, és Kis távol a középponttól. Így kelle még most kéziratban maradni a vallástalanság okait Boll után nyomozó munkácskának is, mellyel hiába kinálgatta a néhány vállaló nyomtatót.[45] Ellenben öröme volt megbővített Kniggéjén kivül,[46] *két imakönyvet*, egyel a köznép, egyet a középrend számára adhatni,[47] s *Énekes könyvét* szinte befejezhetni;[48] ezek mellett a bécsi „Annalisokat," eleinte Glatz, ezután Sartori szerkesztése mellett, három éven át (1810-12) a magyar irodalmat ismertető cikkekkel lelkesen segítetté. Az ember, író és pap iránt mind ezektől fogva méltán növekedő tisztelet következése volt, hogy Ráth halálával (1810), Győr lelkipásztorául hívá meg, melly meghivást azonban el nem fogadá; hogy egyházmegyéje superintendentiai jegyzővé választá, s a tőle egykor idegenkedő, de érdemei által idővel meghódított Matkovich Pál mint kerületi fő felügyelő Nagy István superintendens kimúltával, erélyesen küzde azon köz balitélet ellen, melly szerint a megürült polcra egyedül nemes származásu választható. Igy mehete Kis a kijelöltek közé, s így lön, hogy 1812. junius 23., éltének negyvenkettedik évében, barátjal és tisztelőinek örömtapsai közt, egyháza dunántúli kerületében püspökké választaték. Erény, érdem, s mi ezektől elválhatatlan, szerénység által méltóbb férfiú e székben még nem ült.

XVII. Míg Győrött ezek így folyának, sőt ugyanaz nap, melly Kist új méltóságával ruházta fel, a költő Pesten mellőzést vallott. Megkinálta volt ő Trattnert versei gyűjteményével; ki azt

---

[42] „Olly nehéz időkre jutottunk, - írja Kazincy jun. 28. 1810. - hogy külföldi könyveket alig fogunk vehetni, alig nyomtattathatni magyarokat, nagyaink pedig hidegek; nekik nem dicsőség kell, hanem csillogás" (Lev. I. 331. l.). És így inkább azt csudálhatni, hogy Balogh az első kötetet kinyomatta, mint azt, hogy a másodikat nem, min pedig Kazincy, ki barátja Horatiusát érdemhez képest szerette, indulatosan felforrt (t. Lev. II. 35. 42. ll.).

[43] L. az imént idéztem helyet 1812. febr. 14-kéről a II. k. 35. lapján, és v. ö. a Lev. II. 43. s egyéb lapjaival. Juliusban 1813. indúlt végre a Horác második könyve Pestre. „Csak ő excellentiáját - írja Kazincy - el ne hűjtse a pénztelen idő! Én annyira pénz nélkül vagyok, hogy legszorosb szükségeimet sem győzöm" stb. (II. 89.).

[44] L. Kaz. Lev. I. 280. l. dec. 30. 1808. - I. 363.

[45] L. Kaz. Lev. II. 10. l. s az 1815-ben saját költségén megjelent könyv előszavát.

[46] Pest, 1811.

[47] Keresztény földmivelő ember imádságos könyve. Pozsony, 1810. - Lelki áldozatok imádságokban és énekekben. Sopron, 1812.

[48] Csak kevés darab benne nem övé. A könyv e címet viseli: Keresztény új Énekeskönyv, mellyet szerzett és egynéhány magános ahítatosságra tartozó imáds. együtt kiadott a ngyőri aug. conf. tartó ev. gyülekezet. Győr, 1811. - Ebből felesen mentek át énekek a dunántúli Új Énekeskönyvbe (Pozsony, 1817), név szerint emennek 37. 105. 116. 130. 172. 265. 337. 342. 346. 379. 394. 410. 415. 428. 482. 505. 529. 538. szám alatti énekek Kisci közöl vétettek. L. Belicay Jónás önéletrajzát az Emlék. II. 85. 86. ll.

elfogadván, készületek tetettek immár a címrezek tárgyában,[49] midőn ezen, a siker iránt mindig ingadozó férfi szavát visszavonta.[50] Kazincy azonnal írt Pestre, s noha az ügy függőben vala, a képek iránti intézeteit folytatta, míg 1813. augustusban sikerült a nyomtatót letett szándéka felvételére bírni.[51] Kazincy, kit Kis újra is kiadóul kére:fel,[52] a versek mellé harmadik kötetül még Horác leveleit ajánlá Trattnernek, hogy a versek csónakán e munka is partra szállhasson, de Trattner reá nem állván,[53] a gyűjtemény két csomója három kötetre osztatott, s miután ez a könyvvizsgálói szoroson lassan, de szerencséseu átevezett, 1814. juliusban valahára sajtó alá kerülvén, Kazincy előszavával[54] a következett év februariusában meg is jelent[55] nem díszesen,[56] s hibásan is,[57] de amaz időhöz képest tűrhető csínnal. Ennyi bajba került, ivadékkal ez előtt, egy kitünő költő műveit a nemzet kezeibe juttatni; pedig az író egy pár szabad példányon kivül még akkor más jutalmat nem követelt, nem várhatott! Ez meglévén, Kazincy újra Horác ügyét fogta fel,[58] de Trattner, ki bátor rendszerint csak ott volt, hol biztos is, kérlelhetetlen maradt. Igy Geistinger bécsi vállaló könyvárus is, kinek felszólítására *Cicero leveleit* kezdé fordítani,[59] szinte felhagyott szándékával,[60] de Kis el nem csüggedvén a jónak mívelésében, mintán az értelmiség hidegen tekintett iparkodásaira, ismét a serdülő nemzedékhez fordúlva, ennek első szükségeit munkálta. Ez irány gyümölcsei voltak a *Herder kátéja*, egy *képes ABC, Diktomos, verses és imáds. könyvecskéje* apróbb gyermekek számára, s két kötetű *Ifjuság Barátja*; ezek mellett bocsátotta saját költségein szárnyra, 1811. óta irásai közt hevert könyvecskéjét *a vallástalanság okairól, különösen a protestansok között*, mellynek dolgozásában és kieresztésében milly érzések lelkesíték, a Matkovich Pálhoz intézett szép óda tanusítja.[61] Mert noha, midőn püspöki hivatalát megkezdé, melly gondjaival, munkáival, s gyakor utazásokkal bölcsészi csendéből kiragadó, a költészet musájától búcsút vett, ez nem távozott szelíd köréből; elfogadni a Musa sugallatait nem függött tőle: a belső szükségnek hódolnia kellett; s ha eleinte ritkábban is,[62] utóbb ismét sürűen: s készültek némelly olly

---

[49] „Hogy verseid kiadót találtak, - igy ír hozzá repeső örömében Kazincy, jan. 3. 1812. - ezen rettenetes időben kiadót! annak kimondhatatlanúl örvendek." S írt azonnal Trattnernek is, buzdítva őt hogy úgy adja a munkát, mint Kis és a nemzet becsülete kivánja, cimképek tervét közöl, mikre Trattner száz váltó frot szánt! L. Lev. II. 32. 43. 47. ll.

[50] L. Kaz. Lev. II. 53. l.

[51] L. Kaz. Lev. II. 58. 70. 108.

[52] L. Kaz. Lev. II. 108. V. ö. a 132. l. is.

[53] U. ott és 113. 126. 132. 144. ll.

[54] L. Kaz. Lev. II. 132. 134. és különösen a 145. lapot.

[55] L. Kaz. Lev. II. 144. l.

[56] Kazincy gondoskodásai emlékezetét a Levelek, különösen ezek II. 112. 114. 116. 121. 122. 126. 130. ll., tartották fen.

[57] L. Kaz. Lev. II. 148. l.

[58] L. Kaz. Lev. II. 145. l.

[59] L. Kaz. Lev. II. 78. v. ö. Kisnek Cicero elibe írt előszavával a F. M. O. Minerva 1835-ki I. 180. lapján.

[60] E levelek első könyvét Wieland magyarázó jegyzeteivel, húsz évvel utóbb, a F. M. O. Minerva közlötte az imént idézett helyen.

[61] L. azt az 55. szeleten.

[62] 1815-ben alig készült más darabja Kisnek, mint: *Névnapomhoz* (48. szel.), és *Sopron tájékához* (91. sz.) 1816-ban az egy *Szunnyadó* (48. szel.)

darabjai is, mik szebbjei közé tartoznak. De lelkesen segíté a szép reményű Döbrenteinek 1814-ben megindult Erdélyi Museumát is eredeti s kölcsönzött, költői, bölcsészi és irodalmi darabokkal; s több tisztitársaival újra egyesülvén, hat év előtt félben szakadt utazási tárát ismét életbe léptette.[63] E tanulságos gyűjtemény négy év alatt, nyolc kötetben, tizenhét utazást hozott,[64] de miután előfizetői harmadfél százról másfélszázra olvadtak le, Trattner azt az 1819ki folyammal berekesztette. Hanyatlását érezvén ez ügynek Kis, régi tervét forgatá ismét, egy folyóiratét t. i.,[65] s most nagyobb szerencsével, mennyiben Trattnert ez érdekbe is bevonván, az *Helikoni Kedvtöltés* cím alatt még 1819-ben meg is indúlt. Félévenként egy kötetke jött. Tartalmát beszélyek, költemények, könnyü életbölcsészeti s történeti cikkecskék tevék: olvasásra méltók kétség kivül mind, s gyönyörködtetve oktatók, mi Kisnek állandó szempontja volt tárgyai megválasztásában; de hiányzott az időszaki szellem; a kor értelmi s érzelmi mozgalmai s nemzeti ügyeink nem képviseltettek, eredeti cikk igen kevés; bizonyos egyhanguság mellett a több név érdeke, s így összevéve bármelly folyóirat leghathátósb érdekemeltyűi, nélkülöztettek.[66] A részvét csekély vala, s a munka, két évi folyam után, berekesztetett.[67] Ezalatt (1815-19). Kazincy, ki Horatiusához a Wieland magyarázatait Kis kérelmére lefordította, magát a szöveget valóban baráti gonddal vizsgálta s észrevételeit vele szintilly baráti őszinteséggel tudatta: sajtó alá rendezte az egész munkát, s általán több részvétet tanusitott ez iránt, mint Kis maga.[68] De kiadó nem találkozott.

XVIII. Kisnek superintendensi ez első évtizedét megnemesíttetése rekeszté be. Tudnillik két fia, az 1797-ben született Lájos[69] s az 1806-ban lett János,[70] szépen fejlének; s a gondos apa érezte melly jótéteménye az a sorsnak, ha kiváltságos országban a kiváltságosok közé tar-

---

[63] E végre 1816-nak elején Kis Kazincy tanácsát kérte ki; ez Dessewffy Józsefhez folyamodván, apr. 4. közli D. válaszát, mellyben Zimmermann utazási zsebkönyvének fordítása ajánltatik. L. Kaz. Lev. II. 192. 193. ll.

[64] Megnyitá azt Kis maga Park belső-afrikai, s egy névtelen francia utazó isle-de-francei utazásával: a II. köt. Marchand földkörűli utját hozza, és Drakeét Macskási Ferenctől; a III. Laperouse földkörűli utazását Halasy Mihálytól; a IV. Pictet britt utazását Zigán Jánostól; az V. Macartney chinai útját s Barrow chinai tudósitásait Horváth Zsigmondtól; a VI. Weld éjszakamerikai és canadai utját Baranyay Ferenctől; a VII. Chateaubriand görögországi utazását, s ezt megelőzőleg Görögország rövid történetét a legrégibb időktől fogva maig, ismét Macskási Ferenctől; végre a VIII. Meermann éjszakeuropai utját, szinte Horváth Zsigmondtól.

[65] Ez „Thalia" néven merül fel újra Kazincy leveleiben, 1819. febr. 19. L. a Lev. II. 275. l.

[66] Névvel jelelt cikk Thaisztól egy, Szentmiklósytól egy pár jelent csak meg. Kis elmulasztá az egész iróságot érdekébe vonni; még Kazincyt sem használta fel, hihetőleg Tratner tiltakozására, ki Kazincy irányában mindig különös kétszinű viselettel tünik fel.

[67] Az előfizetők száma 56-on túl nem emelkedett!

[68] Bizonyítják ezt Kazincy levelezésének számos helyei (Lev. II. 169. 174. 183. 189. 191. 209. 243. 250. 252. 254. 260. 264. 266. 274. 278. 304. ll.).

[69] Lajosról néhány helyet l. Kaz. Lev. 335. 345. II. 52. stb. A verselést igen korán kezdvén, 1823-ban jelent meg a Hebében néhány, részint még 1813, 14-ben irt ódával. Jelenleg, mint a m. kir. udv. tanácsnál ügyvivő, tiszteletben álló ember és hazafi.

[70] János, pesti ügyvéd, nevét szinte az 1823-ki Hebében láttuk először egy, atyjához 1831-ben intézett kis óda alatt. Ez azóta a haza irói közé állott. Tőle vannak: „Thebaei Cebes képe; hozzá járul toldalékul Aristoteles Paeanja és Homerus hymnusa a földhez." Pest, 1825. - Florian Novellái, franciából. Sopron, 1840 - Die Einkünfte d. Schatzes im Königr. Ungarn. Buda, 1846. - Ungarns gegenwaertiger u. zukünftiger National-Reichthum. Buda, 1847. - Közönséges polgári Törvénykönyv az austriai monarchiának minden német örökös tartományai számára, némelly részint felvilágosító, részint a m. törvényekkel összehasonlító jegyzésekkel. Buda, 1847.

tozhatunk. Még 1812-ben gondolkodott ő ez ügyről, sőt már el volt a lépésre is határozva,[71] de megtéve ez csak 1821-ben. Ajánlói Ürményi József az ország birája, gróf Brunszvik József a tárnok, erdélyi főcancellár gr. Teleki Sámuel, bácsi főispán b. Podmanicky József, s külön ajánló felirattal szombathelyi püspök Somogyi Leopold. Kis maga mem a királyihoz. Fogadtatása kegyes, sőt nyájas. A püspöki ajánlat alkalmat adott a fejdelemnek, ki minden vallásossága mellett apostoli jogait féltékeny szilárdsággal őrizte, egy kis magasztaló beszédre, mellyben különösen Somogyinak világi ügyekbe nem avatkozó, tisztán püspöki buzgósága emelte tett ki. Ez tevé azt a király egyik legkedvesb emberévé. Kis reménynyel bocsáttatott el; s miután a laibachi fejdelemgyülés a választ kissé késleltetvén, újra megjelent Ferenc előtt, most már köz audentián, a kérelem hamar megadatott,[72] hamar a díjtól fölmentetés is. Mikor Kis, személyesen ismét, megköszöné a királyi kegyelmet, Ferenc azon komoly, de atyai felsőbbséggel és jósággal, melly sajátja volt, és akkor sem tagadá meg kedélyes természetét, mikor hozzá szigor vegyült, nem mulasztá el további hű eljárásra inteni kötelességeiben s olly elveknek fiaiba szivárogtatására, „mellyek szerint azok is jó emberek és jó polgárok legyenek".[73] Kis meg is marada kötelessége pályáján mint eddig, és ott is, hol állásánál fogva a közigazgatással ellenkezésbe jött. Illy alkalom pedig többször adta magát elő. 1816-ban az ágostai státus kerületi és egyetemes gyülései ügyében vonatott kérdőre, mellyek zsinatokúl adattak fel, de a zsinatok törvényes formái nélkül; 1817-ben a tanrendszernek az országoshoz idomitása sürgettetett újra; 1818-ban bibliai társaságok felállitása vagy illyek küldeményeinek behozatala tiltatott meg; 1820-ban a német egyetemeken mutatkozó daemagogiai korjelek tekintetéből az azokra kimenetel a protestans ifjuságtól elzáratott; szinte akkor a protestans papok felelőség alatt utasíttatának oda, nehogy catholicusokat egyházaikba bocsássanak; 1821-ben catholicus atyáknak protestans anyától lett természeti gyermekeinek az atya vallásában neveltetése rendeltetett el; 1824-ben megtiltatott, nehogy catholicus növendék, királyi engedelem nélkül, protestáns házi tanítót nyerhessen stb. Az ellenfeliratok, Kisnek hozzájárultával is, el nem maradhattak; de azt ő jól tudta, mivel tartozik a főhatalomnak minden honpolgár, s addig is, míg a nehézségek elintéztetének, kihirdetni a királyi parancsokat, s az irántoki engedelmet alárendeltemek szivökre kötni el nem mulasztá. A melly tántoríthatlanúl egyezteté ekép alattvalói hűségét felekezete iránti kötelességeivel, szintolly békés erélylyel tudá egyházi állása méltóságát a protestans egyházkormány világi elemei irányában fentartani, míg hivatala jogait a községek ellenében mindenkor ezek szabadságának tiszteletével gyakorlá.[74] A papság és iskolatanítók iránt szigorú és jóakaró; atya inkább és tanácsló mint főnök, hol intései bevétettek; s püspöki latogatásain a rend, vallásosság és béke követe. Hogy új köre leginkább ez első tizedben vétte nagyobb igénybe idejét, magában értetik: azon ponttól kezdve, mellynél megérkeztünk, ismét több üresség juta az irodalomnak, mellyben 1822. óta újra ifjúi erővel működött.

XIX. Kisfaludy Károly kora tűnt fel. Ennek egymást sürűen érő színművei által az elhanyatlott szinészet új jelentességet nyert, s azok mihdenfelé előadva, nemzeti lelkesedéssel töltötték el a hazát. Pesten meg vala már alapítva a komolyabb szakok számára a Tudományos

---

[71] L. Kaz. Lev. II. 49. l.

[72] Kis 1822-re teszi megnemesíttetését (Emlékezések, I. 226.) Ez a nemeslevél költének éve lehet. Kazincy már 1821. dec. 5. tudta a sikert (L. Kaz. Lev, II. 307.).

[73] Kis J. Emlék. I. 229. l.

[74] Emlékezései (kéziratban levő) III. kötete 66. lapján így szól: „Mint minden törvényes szabadságnak fiatal koromtól fogva forró barátja, örömest részeltettem abban a gyülekezeteket is, s annyival is örömestebb, mivel azoknak legnagyobb részét az adózó nép tette, melly abból egyéb tekintetben csaknem egészen ki volt zárva."

Gyűjtemény; Kisfaludy a szépirodalom részére sürgetett egy rendes közlönyt: s felállt az aurorai társulat, mellynek élére ő állíttatott, A keletkező vállalat csakhamar, sőt a kijövetelben megelőztetve, Igaz Sámuel zsebkönyvében lelt vetélytársat; egy időben a Tud. Gyűjtemény is szépliteraturai toldalékot nyert. Kis mindeniket kezdé pártolni, s Aurorát egy szép ottava rimával üdvözli.[75] Új kedv száll a régi erőbe. Elkészül Delille szép tanköltemenye: *A falusi élet*,[76] mellynek elejét még a Heliconi Kedvtöltés hozá néhány évvel azelőtt;[77] elkészülnek *Juvenál* Satirái, részint folyó, részint kötött beszédben, jegyzetekkel; megjelenik *Klio*, a Heliconi Kedvtöltés érdekesb testvére, több eredeti költeménnyel,[78] mik Kisnek nem fogyó, hanem folyton gyarapodó erejéről tesznek tanuságot. Ugyanezen évben, 1825., keletkezik Kassán a Felsőmagyarországi Minerva gróf Dessewffy József vezérlete alatt: Kis annák legmunkásabb társa leszen. Megindulnak abban *Polyclet Utazása*,[79] *Xenophontól* Socrates Nevezetességei, ugy *Persius* is melly utóbbiak később külön is világot láttak; ezek mellett serege a tanulságos kivonatoknak Baco, Pope, Montesquieu irásaikból, *Terenc* Andrószi Leánya, *Thomson* Tavasza,[80] és egyebek, mik a classica literatura méltatására, az izlés s a humanitas terjedésére nem lehettek hatás nélkül. 1827. Droz *Eudaimoniája* szaporítá e számot. Az így munkás Kis 1828-ban a felállítandó academia szabályai kidolgozásával megbizott tudósok pesti gyülekezetére meghivatván a nádor által, egyetlen egy vala a kor tekintélyes veteránjai közt, ki az ifju irodalom iránt meleg részvétet tanusítandó, ennek nevesebb embereit felkereste, s igyekezeteikben buzdította. Bekövetkezék 1830-ban az academia megalkotása is. Gvadányi folytatója a történeti osztályban neveztetett vidéki első rendes taggá. Híven eljára az osztály megbizásaiban; de idősb hogysem most szakemberként szolgáljon, leginkább egyéb irányokban munkált, de munkált. Academiai dolgozásai közt első 1832-ben a Széchényi Ferenc és Festetics György feletti emlékbeszéde vala,[81] következett Goethe Iphigeniája;[82] beadá Horatiusát is, mellyre Trattner 1829-ben sikeretlenül hirdetett előfizetést,[83] s miután azt Wielandnak Kazincytól áttett jegyzeteivel, az academia 1834-ben nem érdemlett homályából kivonta, az egész tetemes díjt elhúnyt barátja örököseinek engedte által; lelkesen segíté a Tudománytárt (1834-39-ig) történeti és irodalmi érdekes cikkekkel, s az academia meg-

---

[75] L. az Ódák között, a 63. szel.

[76] L. a Tanköltt. között, a 221. s köv.

[77] I. füzet, 85-9. ll.

[78] Illyek Győr és vidéke (l. a 92. s köv. sz.), a Balaton melléke (l. a 69 s köv. sz.), A hazához (l. a 64-6. sz.).

[79] B. de Theis e tartalmas munkája Romára nézve az, mi Barthelemy Anacharsisa a görög régiségre nézve. A tetemes két kötetet tevő egész a Minerva 1826-36-ki folyamaiban négy levél hián benfoglaltatik.

[80] L. alább a Leiró Költemények közt a 318-340. szel.

[81] L. azt az academiai Évkönyvek I. kötetében.

[82] Az academiai Külföldi Játékszín I. kötetében, s alább a 369-444. szel.

[83] L. Kazincy Lev. II. 354. A hirdetésen érdeknevelés végett Trattner Kazincyt is megnevezte. „Az én nevem, irja ez febr. 28., hírem nélkül ment a tiéd mellé. Barátim tudták, hogy én készen nem vagyok, s ez által akarának kényszeríteni, hogy hajtsam végre a munkát. Különben ohajtom, hogy az enyém a tiéd mellett jelenhessen meg, mert érzem, hogy melletted állani mindég tisztelet." Mikor az academia Fáy ajánlására s az enyémre a nyomtatást elrendelte, én voltam megbízva a kiadással, s miután a kéziratnak Kazincy-féle része sok helyt hézagos vala még, min nekem kelle segítenem, a felelőséget szívesen felvállalom.

bizásából Blair Rhetoricai és Aestheticai Leckéit fordítá le angolból.[84] De ez időszakban sem maradtak a többi folyóirások segedelme nélkül. A Minerva egyebeken kivül ismét egy terenci vígjátékot hoza (A heréltet), Eutropot, Ciceróból, Quintilianból, Senecából egyes darabokat, a Sas többi közt Pope tanköltemény a criticáról prosában, a Musarion egy pár széptani értekezést, holmit az Athenaeum s a Figyelmező; sőt a Közhasznu Esmeretek Tára is vette adalékait. Így folytak ezek 1839-ig; és Kis ez időben majdnem egyetlen védője és napszámosa volt, a naponként egyfelül hatalmasban terjedő politicai és anyagi irányok, másfelül az elsilányodó és elerkölcstelenedő időszaki sajtó közepett, a classicismusnak és valódi humanismusnak.

XX. E munkásságban és hatásban gazdag húsz év alatt (1822-42), midőn a kor havat kezde szórni Kis halántékai köré, magán élete rideggé és szomorúvá kezde lenni. Gyermekeit rendeltetésük eltávolítá az atyai háztól. Kazincy, kivel negyven évi barátság fűzte össze, többé nem élt. Hitvese szinte ez időtájban elbetegesűle, s 1832. január 2. élte ötvenhatodik évében meghalálozott. A veszteség érzékeny vala; Kis azt a bölcsnek odaadásával viselte. „E gyászos eset - igy ír 1844. maga, Emlékezéseiben - a fény mellé nem csekély árnyékoldalt vetett ugyan, kivált öregségembe lépésemkor; mindazáltal azt annál nagyobb megnyugvással tartoztam s tartozom viselni, mivel nem kevés környülmények egyesűlnek vigasztalásomra Egészségemmel, habár korom természete szerint gyengélkedő is, megelégedhetem; gyermekeimben s unokáimban örömöt látok; gyülekezetem szeretetét s superintendentiám bizodalmát folyvást tapasztalom; a Sopronban mellettem hivataloskodó fiatalabb predikátorok s professorok, valamint még egy pár élő s régi barátom s néhány más mívelt ifjabb férfiak is iránt am szép hajlandóságot mutatnak, s estvéli mulatságomat gyakran kellemessé teszik; némelly távol lakó jó barátim s fiatalabb tudós társaim is egyszer másszor leveleikkel megörvendeztetnek. Illy állapotban, szenvedélyeim lecsillapodása után, könyveim társaságában, csekély bölcseségem nem fényes de biztos várából, csendesen nézek sokakat." Illy philosophi nyugalomban találtam őt, midőn 1839-ben soproni magányában felkeresém. Még azon évi martiusban hallám őt Pesten a derék Prónay Sándor felett szónokolni. Az út, rosz idő, akkori betegeskedése s a bánat, mellyel régi tisztelője elvesztén érzett, elgyengítették. E kép lebegvén előttem, meg voltam lepetve szellemének vidorsága, részvételének élénksége s új terve által, melly a *Soproni Estvék*ben még azon évben teljesedésbe ment. Összehasonlítám őt lelkemben azon Kissel, ki tizenegy évvel elébb Pesten keresett fel engem tanuló szobámban, ő az érdemkoszorús nevezetesség, engem, egyikét a legfiatalb iróknak: az idő hagyott nyomokat testén, szelleme ifju volt még folyvást. Elhordoza a szép városban, mellyet, mint észre volt vehető, előszeretettel szerete, és Ciceróném volt annak nem csak külső, hanem erkölcsi és társas ismertetésében is; de e mellett egy kérdés érte a másikat, a pesti társakat s azok foglalkodásait illető. És csakugyan megindulának a Soproni Estvék még azon évben, s belőlök öt esztendő alatt ugyan annyi kötet, gyűjteményes munkáinak legérdekesbike és legtartalmasbika. Ebben láttak világot *Ovid Elváltozásai* is, prosai szabad dolgozásban, mellyel a romai költészet e nevezetes művét az ifju és nő közönség izléséhez igyekvék alkalmazni. *Suetonius* is akkor készült el, de kiadót nem lelt. Idő közben egyházmegyéje adá becses jelét híres főnöke iránti tiszteletének. A veszprémi esperesség indítványára a dunántuli kerület conventje őt a felségnek kir. tanácsosúl ajánlotta. Helytartó tanács, cancellaria, nádor: mindenik külön megegyezett e tisztelet megadásában, s a kedvező királyi válasz nyomban elkövetkezett. Ez 1840-ben történt. Kis első volt a magyarországi prot. püspökök közt, klnek nevéhez a polgári hatalom e becs-címet csatlotta, mellynek ő, ki azt nem maga kereste, s mellyet annyira megérdemelt, örűlt, s hogy örült, mutatta is, mert sem érzéketlen, sem képmutató nem volt. De jól esett neki azon hódolat is, mellyet a Kisfaludy-Társaság, midőn 1842. január 22. tagjai közé vette fel, érdemei iránt mutatott. S ez időtül fogva munkásságának nagyobb részét ez intézet-

[84] Megjelentek Budán, 1838. 2. köt.

nek áldozta. Ennek kebelében adá, az igazgató felszólitására, beköszöntő munkául *Longinos* híres könyvét a fenségesről, a szerző életével, Schlosser számos és jeles jegyzéseivel, s értekezésével szinte a fenségesről.[85] Kis e munkájában meghaladta önmagát: nyelve ép és világos mindig, de illy tiszta és hangzatos még nem volt. E munkája után irá kérésemre Poetai Munkái elébe, mellyek kiadásával engem bízott meg, „Urania Intéseit";[86] s kezdé Emlékezéseit írni, mellyek az embernek, papnak és irónak az őszinteség erejével vonzó képét adják,[87] s neki magának nem kevesebb örömet adának egy hosszu s nagyánt szerencsés élet örömeinek újra éldelése által, mint az olvasónak, ki azokból nem csak történeti adatokat, hanem életbölcseséget is meríthet. E mellett egészsége folyvást jóformán kedvezett, a néha eléállott hasmenések csak átmenőleg gyengitették el: míg septemberben 1844. Bécsben Lajos fiánál lévén, egy, elég súlyos cholerán mene keresztül, mellynek húzamosb ideig érezte bal hatását. Ezen állapat befolyása alatt intézte ő azon évi novemberben a Kisfaludy-Társasághoz „Bucsúját irótársaitól",[88] melly a költőnek csakugyan hattyúéneke lett. De alig üdűlt fel ismét, szemei folytonos és szerfeletti gyengülése dacára lefordította az intézet számára Pythagoras Aranymondatait,[89] Cato Verspárjait,[90] sőt újabb megbizatásból Anaximenes[91] és Aristoteles Rhetoricáit[92]; s attól 1845. dec. 30-kán néhány kedélyes sorban vég bucsút vevén, nevét ennek jó emlékezetébe ajánlotta.

XXI. E levelet egy pesti hírlapban Kis halálának híre előzte meg. Ez még most valótlan volt. „Az ugyan nem igaz, irá dec. 15. János fiának Pestre, hogy meghaltam volna, de az nagyon igaz, hogy egészséges nem vagyok, mert sem a dolgozáshoz kedvem, sem az evéshez izlésem nincsen. Természet szerint igen nagyon ohajtom egészségemnek jobbra fordulását, vagy egészségi bajlódásom végét." Az első be nem következett többé, az utolsó közelített. Négy héttel e levél után az ellenkező hírek Lajos fiát Sopronba űzvén, ez megdöbbent atyja lelki és testi erőinek rövid idő óta olly nagy mértékben megfogyatkoztán. A gyengeség napról napra aggasztóbblag nőtt, s január 21. hozzá siető menye őt nem csak testileg, de lelkileg, és még inkább, elesettnek találta. 20-dikán, midőn orvosa azon hírt hozá, hogy Sopron városa őt tiszteleti polgárává nevezte, néhány percre felocsult, s örvendett társai szeretetének ez új jelén; de más nap már nem emlékezett reá. Érütése lassanként észrevehetlenné lett. Alig evett valamit. Majd mindig alutt. Fájdalmakat nem érzett, saját gyengeségét sem, mindent csak homályosan fogott fel, s ha szólt, az elég élénken kezdett mondatot a legnagyobb erőlködéssel folytatta, s következetesen bevégezni nem birta. Utóbb alkalmatlan köhögés álla be, melly nyugalmát néha hosszasan háborgatta. Február 2. megérkezék János fia is: de ő alig ismeré már meg, vagy legalább gyenge volt a részvétnek jelét adni. S azon tizenkét nap folytán, míg élte világa pislogott még, huzamosban s egészen tiszta öntudatra többé nem éledt. 18-dikán estve ez még egyszer lobot vete. Megáldá fiát, menyét, unokáit. De csakhamar ismét szokott tompaságába esett vissza, s más nap hajnalán, hat órakor, a két elsőnek karjain nemes éltét kilehelte. Egyszerű temetését a város s a körülfekvő helységekből összetoldult nép szomorgó

---

[85] A Kisfaludy-Társaság Évlapjai III. kötetében.

[86] L. a Poetai Munkák előtt az 5-8. szel.

[87] Az első kötet Sopronban 1845. jelent meg, a második 1846. már halála után, a harmadik kéziratban van.

[88] Kisf.-Társ. Évk. VI.

[89] Kisf.-Társ. Évk. VI.

[90] Kisf.-Társ. Évk. VI.

[91] U. ott a VII. köt. s a Széptani Remekirók I. és II. köteteiben.

[92] U. ott a VII. köt. s a Széptani Remekirók I. és II. köteteiben.

sokasága nagyszerüvé tette. Pár hét mulva Kis fölszenteltetésének félszázadát volt ünneplendő. Ő azon kevesek egyike volt, kiknél semmi sem látszat, hanem valóság minden; s mert látszani nem igyekezett, a járatlanok vagy gyengék előtt kisebbnek látszott, mint volt. Őt pedig a lelkesen teljesített kötelesség öntudata boldoggá tette. Barátjai, hívei sokat, családja mindent, köszönének neki. Az irodalom közel hatvan évig támaszát birta benne; alig volt szüksége, mellyről ő, habár néha csak átmenőleg is, ne tett volna. Sok munkája még soká élend; példája örökké.

XXII. Befejezésül Kis megjelent munkáinak teljes sora szolgáljon, időrendben.

1789.

Tiszt. tudós Raics Péter prof. úr neve napjára való versek. Sopron, 1789. 8r. 14. l.

Tiszt, tudós Raics prof. úrnak s Artner Theresia kisasszonynak házasságok alkalmatosságára készitett éneke a soproni tanuló ifjuságnak. Sopron. 4r. 4 l.

1790.

Tiszt, tudós Vietoris Jonatán prof. úr neve napján idvezlő versek. Sopron, 1790. 8r. 16 l.

Tiszt, tudós Stanislaides Dániel prof. úr házasságára készített örvendező versek. Sopron, 1790. 4r. 4 l.

Belgrád megvételekor. (Mindenes Gyűjt. 1790. III. negyed, 379-88. l.)

1791.

A soproni Musák seregének panasza az ő nagy jótevőjének t. t. Torkos József pred. úrnak halálakor febr. 10. 1791. Sopron, ívrét. 4 l.

Hercules Választása, allegoriás költemény, anglusból fordíttatott Lowth szerint. Bécs, 1791. 8r. 10 levél.

Nunkovics Györgynek dicső árnyékához, decembernek 26. 1790. (Hadi és más nevez. Tört. IV. szak. Bécs. 1791.)

A Hadi Történetek iróihoz (ugyanott).

Mélt. Sárvári-Felső-Vidéki gróf Széchényi Lajoshoz ő magához, midőn olaszországi utjából visszatért (ugyanott.)

1793.

A Magyar Musában (a M. Mercurius társlapjában) néhány apró cikk.

1796.

A vallásccsúfolók ellen. Nagy István úrnak a Dunán túl levő evangelicusok superintendensévé lett választatásának alkalmatosságával. Sopron, 1796. 8r. 16 l.

1797.

Zsebbe való Könyv. Azoknak, a kik az olvasásban hasznos gyönyörködtetést keresnek. Pozsony, Weber S. P. költs. és bet. 1797. k. 12r. 200 l. (a borítékon 1798 áll).

Irodalmi cikkek Schedius lapjában (Literar. Anzeiger).

1798.

Meiners Kristófnak Oktatása, miképen kellessék az ifjaknak haszonnal dolgozni, kivált magokat az olvasásban, kijegyezgetésben és irásban gyakorolni. Magyarra fordítva és az ifjaknak legszükségesebb könyvek esméretével megbővítve. Győr, Streibig Józs. bet. 1798. 8r. 94. l.

Az emberekkel való társalkodásról, vagy miképpen kellessék minden rendbéli emberekhez magunkat úgy alkalmaztatnunk, hogy a világban boldogúlhassunk. B. Knigge Adolf munkájából szabadon fordítva. Győr, 1798. 8r. I. 199 l. II. 216 l. III. 162 l.

Erkölcsi oktatás az ifjabb asszonyságok számára irta egy angliai dáma. Győr, 1798. 8r. 82 l.

Cikkek az Allgemeine Zeitungban.

1799.

Kalendáriom és Zsebbe való Könyv. Azoknak, a kik az olvasásban hasznos gyönyörködtetést keresnek. 1799. esztendőre. Pozsony, Wéber S. P. költ. és bet. k 12r. (24 és) 160 l.

Cikkek Schedius Liter. Anzeigerjében s az Allg. Zeitungban.

1801.

Az ő jó reménységű magzatjoknak halálán kesergő keresztény szüléknek vigasztalásaikról, néhai t. t. Lakos József úrnak, a n. dömölki ev. sz. gyülekezet káplánjának Kapolcson 1801. máj, 25. lett eltemettetésekor tartott halotti elmélkedés. Veszprém, Szammer Mih. bet. 8r. 29 l.

1802.

Protestáns közemberek Olvasókönyve. A városi és falusi m. protestáns köznépnek s különösen az alsóbb oskolában tanuló ifjuságnak hasznára készíttetett D. Seiler Frid. György munkája szerént. Pozsonyb. Wéber S. P. bet. 1802. 8r. 480 l. (Kis neve nélkül).

Halotti elmélkedés néhai t. n. n. Hajas Tamás úrnak utolsó tisztességére. Sopron, 1802. 4r. 19 l.

1803.

Levelezőkönyv, vagy oktatás levélirásra magyar és német nyelven. Pest, Trattner Mátyás bet. 1803. 8r. (Szerző neve nélkül, kinek tudtán kivül e munka utóbb többször, változtatva, átdolgozva jelent meg.)

Zaid, vagy IV. Muhamed török császárnak szerencsétlen szerelme. Igaz történeten épült román Kotzebue után. Pest, 1803. 8r. 221 l.

Emberi indulatuk Tűköre, részszerint igaz, részszerint költött történetekben. Nagy részint Lafontaine után. Pozsonyb. 1803. 8r. 336 l.

A papi hivatal méltósága. Midőn főtiszt. Nagy István Dunán túl levő ev. ecclesiák superintendense predikátorságának ötvenedik esztendejebéli jubilaeumát inneplette. Szombathelyt, Sziesz bet. 1803. 8r. 23 l.

1805.

Görög és romai Mythologia, vagyis a régi görögök és romaiak költött isteneinek és félisteneinek mesés Történetei. Ford. 44 rézre metszett képekkel, mellyek régi munkájú mesterségesen metszett kövekből rajzoltattak le. Pozsonb. Wéber S. P. költs. és bet. 1805. 8r. 279 l.

Gyermekek és ifjak Tárháza, azaz elmét gyönyörködtető és nemes szivet formáló apró történetek, beszélgetések, utazások és versek, mind a két nemen levő ifjuság számára. Egynehány nevezetes irók munkaiból ford. 2 rész. Pest, Trattner Mátyás bet. 1805. 8r. I. 253 l. II. 218 l. (Ugyanezen kiadás, a mennyiben feliben Kis István pesti magyar könyvárus költségein jött ki, ennek firmájával is jelent meg, s e címmel: Gyermekek és ifjak Bibliothecája).

A világnak közönséges Historiája. Mellyet némelly jeles és hiteles irókból szedegetett gróf Gvadányi József m. lovas generalis, s annak halála után tovább folytatott Kis János. Hetedik kötet, Pozsonyb. Wéber S. P. költs. és bet. 1805. n8r. 360 l.

Kazincy Ferenc öszvekelésére Szendrei gróf Török Sophia-Antoniával Nagy-Kázmért, Zemplény várm. nov. XI. MDCCCIV. barátja Kis János. Bécsb., Schraembl Ferenc Antal özvegyénél. 1805. 8r. (Ugyanaz német prosai forditással: Wien, 1805. 8r. 23 l).

A jövendő élet felől való esméretünknek hijános voltáról és annak okairól. Néhai t. Bartza János úrnak, t. Veszprém vmegye egyik első rangú tbirájának utolsó tisztességet tévő halotti elmélkedés stb. 1805. Veszprémb. Számmer Mih. özv. bet. 8r. 22 l.

1806.

Kellemetes időtöltésre való elmés Nyájasságok, ugymint: egynehány regék Mátyás királyról, válogatott anekdoták és különbféle kérdések és feleletek. Részszerént külf., részsz. kézben kevéssé forgó magyar munkákból öszveszedettettek s közre bocsáttattak. Sopronb. 1806. 8r. 242 l.

A magyar nyelvnek mostani állapotjáról, kimíveltethetése módjairól, eszközeiről. Megjutalmaztatott felelet. Pesten, Trattner M. bet. 1806. (1807. Kulcsár költs.) n8r. 167 l.

1807.

Flora, vagy szívre ható apró románok, erkölcsi mesék, versek, és egyéb hasznosan gyönyörködtető darabok a szép nemnek és a szép nem barátjainak. Három kötet. Pest, 1807. 8r. 190 l.

Egy egész esztendei vásárnapi és innepnapi evangeliomokra való Predikációs Könyv, mellyet az evang. keresztyén feleiknek lelki épületekre különbféle jeles német munkákból forditottak némelly Duna-tulsó-mellyéki predikátorok. Kiadta Kis János, Pozsonyb. Wéber S. P. költs. és bet. 1807. n4r. 508 l. (nagyobb részt K. saját munkája).

1808.

Természet csudái, országok nevezetességei és nemzetek szokásai, mellyek külömbféle munkákból összeszedegettettek és részsz. az efféle dolgokban gyönyörködőknek, részsz. a hasznos és kellemetes olvasást megkedvelleni s figyelmetességeket gyakorlani kivánóknak számokra kibocsáttattak. Pozsonyb., Wéber S. P. bet. 1808. 8r. 354 l.

Nemzeteket és országokat esmértető Gyűjtemény. Kiadta Kis János. I. köt. Pesten, Kis Istv. könyvárosnál. 1808. 8r. 158 l.

Halotti beszéd az emberi léleknek már a jelenvaló életben kitetsző nagyságáról, melly néhai nm. báró Prónay László úr halotti tisztelete alkalmatosságával Acsán tartatott. Pesten, 1808. 4r. 28 l.

1809.

Nemzeteket és országokat esmértető Gyűjtemény. II. köt. Pesten, Kis Istv. könyvár. 1809. 8r. IV. és 211 l.

A világnak közönséges Históriája stb. VIII-d. kötet. Pozsonyb. Wéber S. P. költs. és bet. 1809. n8r. 296 l.

A régi görögök erkölcseinek és szokásainak, v. vallásbéli, polgári, hadi és házi rendtartásainak leirása Eschenburg szerint. Pozsonyb., Wéber. 1809. 8r. 164 l.

1810.

Herczeg Rochefoucauldnak Maximái és moralis Reflexiói. Magyarra Kazincy Ferenc (az Előbeszéd, melly N. Dömölkön, jun. 29. 1805. költ Kisé és XXII. lapra terjed). Bécs és Triest, 1810. 8r.

Keresztyén földmivelő ember imádságos könyve. Pozsonyb. 1810. 12r.

1811.

Keresztyén uj Énekeskönyv, mellyet szerzett és egynehány magános áhítatosságra tartozó imádságokkal együtt kiadott a nagygyőri aug. conf. tartó ev. gyülekezet. Győr, 1811. n8r. 350 l. (Második kiadása M.-Óvár, 1839. a szerző híre nélkül.)

Az emberekkel való társalkodásról... Knigge után. 3 köt. 2-dik kiadás. Pest, Trattner. 1811. 8r.

Horatius Levelei Wielandnak magyarázó jegyzéselvel. Első kötet. Sopron, 1811. 8r. 299 l.

1812.

Lelki áldozatok imádságokban és énekekben. Sopron, 1812. 12r. 244 l. (több kiadást ért; többi közt Sopron 1826; az utolsó, Landereré, Pesten, 1834. jött ki.[93]

1814.

Mélt. gróf Festetics Ignác úrhoz. Sopron 1814. 8r. 8 l.

A Dicsőség. A magyar nemességhez (Erd. Muz. I.)

(Német nyelven egyházi beszéd, az egyesült seregeknek Párisba lett győzödelmes bémenetele ünnepén. Címét nem bírom.)

1815.

Kis János Versei. Kiadta Kazincy Ferenc. 3. kötet. Pesten, Trattner János Tamásnál. 1815. 8r. I. k. VIII és 196 l. II. 226 l. III. 134 l.

A Vallástalanságról s a vallásbéli buzgóság meghidegedésének okairól, különösen a protestansok között. Egy német munka után szükséges változtatásokkal készítette K. J. Sopr. Sziesz maradéki bet. 1815. 8r. XIV és 132 l.

Luther Márton kis Catechismusának magyarázatja. Herder után. Sopron, 1815. 8r.[94]

Verses és imádságos könyvecske az apróbb oskolabeli gyermekek számára. Sopron, 1815. 8r.

Békösöntő beszéd, mellyet az iharos-berényi, ev. gyülekezetben lett másodszori bémenetelekor 1815. elmondott. Győrben, Streibig Leop. bet. 8r. 34 l.

---

[93] A Landerer-féle kiadásról azt jegyzi meg Kis, Emlék. II. köt. 143. lapján, hogy abban „az a botrányos rendzavar köttetett el, hogy a 123-187. lapig nem oda tartozó imádságok vannak nyomatva; s ezek utóbb szükségtelenül, sőt a tudatlan olvasók bóditásaul, viszont ismételve."

[94] Több ízben kiadattak a szerző által; kétszer engedelme nélkül utánnyomattak; utóbb Trattner-Károlyinak engedtettek által.

Cikkelyek az Erdélyi Muzeumban: Az elmésség és tudomány, allegoria, ford. II. köt. - Elegyes tárgyakról gondolatok. III. köt.

1816.

Ifjuság Barátja, vagy hasznosan mulattató darabok a két nembeli ifjuság számára. Pesten, Trattner bet. 1816. 8r. I. 271 l. II. 301 l.

Nevezetes Utazások Tárháza, több tudósokkal együtt készítette és kiadta. Pesten, Trattner J. T. bet. és költs. 1816. n8r. I. k. 376 l. II. k. 272 l.

Evangelicus fiu és leánygyermekeknek való képes ábécés könyv. Sopron, 1816.[94]

Dictomos versek és imádságos könyvecske az apróbb oskolabeli gyermekek számára. Sopron., 1816.

Versek az Erdélyi Museum V. füzetében.

1817.

Nevezetes Utazások Tárháza. III. köt. 379 l. IV. kt. 264 l.

Cikkelyek az Anglus Szemlélőből az Erd. Museum VII. és VIII. füzetében.

A nemzeti nyelv becsülésének némelly példái a Tud. Gy. II. kötetében. - A testet tárgyazó nevelésről, Niemeyer ut. Tud. Gy. IX. k.

1818.

Nevezetes Utazások Tárháza. V. köt. 384 l. VI. k. 308. l.

1819.

Nevezetes Utazások Tárháza. VII. k. 361 l. VIII. k. 286 l.

Helikoni Kedvtöltés, a m. literaturának némelly barátjai által. Pesten, Trattner J. T. bet. és költs. 1819. 8r. I. 126 l. II. 126 l. Halotti beszéd, mellyet nm. Ócsai Balogh Péter zólyomi főispán és gen. inspector gyászünnepén Pesten, dec. 7.1818. az ev. templ. mondott. Pesten, Trattner J. T. bet. 1819 4r. 17 l.

Jegyzések az egyes gondolatokban és aphorismákban irásról. Tud. Gy. 1819. VI.

1820.

Helikoni Kedvtöltés. III. IV. k. Pest, 1802. III. k 126 l. IV. 123 l.

Meiners Kristóf Oktatása stb. (l. 1798). Második kiadás. Pozsony, Weber S. P. 1820. 8r. (?)

1821.

Knigge: Az emberekkel való társalkodásról. 3 köt. 3. kiadás. Pest, 1821. 8-r.

1822.

Versek az Aurorában és Széplit. Ajándékban.

1823.

Vers a Hebében.

1824.

Halotti Beszéd, mellyet néhai m. Matkovich Pál úrnak halotti tisztességtétele alkalm. mondott. Győrben, Streibig Leopold bet. 1824. 4r. 11 l.

A régiség tudománya, a Tud. Gy. VII. kötetében.

1825.

D. Junius Juvenalis Satirái. Részszerint folyó, részszerint kötött beszédben magyarra fordítva és szükséges jegyzetekkel világosítva. Pesten, Petrózai Trattner Mátyás bet. és költs. 1825. 8r. 180 l.

A falusi élet. Delille francia munkája után versekben szabadon fordítva. Sopron és Pozsony, 1825. 8r. 98 l.

Klio, vagy léleknemesítő, részint eredeti, részint fordított darabok, kötött és kötetlen beszédben. Győr, 1825. 8r. 146 l.

Halotti predikáció melly néhai... Káldy János úrnak, a dunántuli ev. ekklézsiák főinspectorának N. Geresden ápril 4. 1825. történt utolsó megtiszteltetése alkalmatosságával... mondatott. Sopron, 1825. 4r. 10 l. Ugyan annak bucsuztatása versekben, ugyanott 17 l.

Versek a Hebében.

Toldalék azon felelethez, mellyet... gr. Cziráky Antal... kérdéseire... Tuboly László úr adott (a Jornandes által említett Bollia folyónak hollétéről) a Tud. Gy. II. kötetében. Az izlésről, Blair ut. a VIII. kötetb.; Egynéhány gondolatok a m. nyelv kimíveltetése módjáról; Millyen feltételek alatt lehetnek a szépnembéliek versirókká? levél egy kisasszonyhoz; Mi serkentheti a nemzeteket a tudományok és szépmesterségek elősegítésére? a XI. kötetben.

Cikkelyek a Felső-Magyarországi Minervában: Mi segíti elő a tudományok és szépmesterségek virágzását? - A tudományokkal foglalatoskodók örömeiről s bajairól, Garvéből. - Apróbb cikkek Baco, Johnson, Funke, Wielandból. - A Zsebkönyvekről, nevezetesen Auroráról és Hebéről.

1826.

Lelki Áldozatok. 2-d. kiad. Sopron, 1826.

A poesis becséről, a Tud. Gy. VIII. köt.

Cikkelyek a Minervában: A régiek feledéséről s annak hasznairól; Az irás és a könyvnyomtatás, Herderből; Persius élete s 1. és 5 satirája; Baco gondolatai különbféle tárgyakról; Polyclet utazása; Próbák Xenophonnak Socrates nevezetes mondásairól s tetteiről írt munkájából.

Német halotti beszéd Ugrócy Mihály ev. pred. felett.

1827.

Eudaimonia, vagy boldogul élés mesterségére tanító közhasznú Philosophia. Irta francia nyelven Droz József, tagja a fr. academiának. Blumröder Ágoston német kidolgozása után szabadon magyarra ford. a Klio kiadója. Sopron, 1827. Kultsár Katalin assz. bet. 8r. II. és 199 l.

Klári, elbeszélés levelekben, a Széplit. Ajándékban.

Polyclet és Xenophon folytatásai a Minervában; ugyanitt Horác levele a Pisókhoz s töredékek az Éudaimoniából.

1828.

A Minervában Polyclet folytatása; Az Andrószi Leány, Terenc vígjátéka; Horác levele Augustushoz: Persius első satirája; némelly versek, s egyéb apró cikkek.

Az Andrószi Leány. P. Terentius Afer vígjátékja 5 felv. Kassán, 1828. n8r.

Az irók megjutalmaztatásáról. Tud. Gy. III. k.

Versek a „Koszorú"ban.

1829.

Aulus Persius Flaccus Satirái, magyarul és deákul, szükséges jegyzetekkel világosítva. Sopron, 1829. 8r. 199 l.

A Minervában Polyclet folytatása; cikkek Baco, Pope, Montesquieuből; Horác levele Florushoz, Thomson Tavasza stb.

A Tud. Gy.-ben: Millyen veszedelemben forogtak s mikép menekedtek meg abból a régi görög és romai classicusok irásai a közép időkben, Heerenből, III. köt.; A stilus formálásának egy jó módja, IV. köt.; azoknak olvasásáról, kik tulajdonképen nem tudósok, a XII. kötetben.

1830.

A Minervában Polyclet és Baco folytatásai; versek s egyéb cikkek.

A Tud. Gy.-ben Emlékeztetés Ribini Jánosra s különösen annak érdemére a m. nyelv eránt a IX. köt.

1831.

Socrates Nevezetességei. Xenophon munkája görögből magyarra fordítva. Hozzá járul Socrates élete néhány jegyzetekkel s magyarázatokkal együtt. Kassán, Ellinger Istv. könyvny. intézetéből. 1831. n8r. 276 l.

A Minervában Polyclet folytatása; Terenc vígjátéka: A herélt; s némelly apró cikk.

A Sasban: Pope próbája a criticáról s vegyes cikkek, az I. II. III. VII. kötetekben.

Cikkek a Közhasznu esmeretek Tárában.

1832.

A Minervában Polyclet folytatása; Eutrop romai történeteinek kezdete; Seneca gondolatai a haragról; Quintilian X. könyvének első része; A magyar journálok kevés voltáról; s némelly apró cikkelyek.

A Tud. Gy. XI. kötetében kivonat Creuzer munkájából a régiség tanulásáról.

1833.

Horatius Levelei. Ford. Kis János. Az eredeti textussal Döring szerint, s Wieland magyarázó jegyzeteivel Kazincy F. által. Pesten, a m. t. társ. költs. 1833. n8r. 549 l.

Iphigenia Taurisban. Dráma Goethétől, Pesten, Trattner-Károlyi nyomt. 1833. (a m. t. társ. Külf. Játékszine I. kötetében). n 12r. 99 l.

Emlékbeszéd gróf Széchényi Ferenc és gr. Festetics György felett, (a m. tud. társaság Évkönyvei I. kötetében).

Pope. - Tanító költemények. (a Musarionban).

A Tud. Gy. VI. kötetében kivonat Huart illy című könyvének „Examen de ingenios para las scientias" német fordításából.

A Minervában Polyclet folytatása.

1834.

Az európai országokban a nyugoti birodalom elenyészése által okozott általános változások; az európai országok első alapulása. Robertson és Remer után (a Tudománytár I. kötetében). - Általnézése az 1830-4-ig megjelent encycl. munkáknak (u. ott, IV. k.)

A Minervában Polyclet folytatása.

1835.

Erkölcsi bölcselkedés elvei, Weiss ezredes francia munkája szerint (a Tud. Gy. VIII. köt.); és ugyanott: Anticritica Socrates Nevezetességei fordításának birálatára.[95]

A Minervában Polyclet folytatása; Cicero Levelei I. könyve Wieland előbeszédével és jegyzéseivel.

Az európai országok stb. vége; Tudomány és művészet a társasági állapot szempontjából Roscoe ut. (a Tudtár V. és VI. köt.).

Idvezlés, mellyel m. Matkovich István úr... midőn Sopronban 1830. mindszenthava 7. főinspectori hivatalába ünnepélyesen beiktattaték. Szombathely, 1835. 4r.

1836.

Általános tekintet Európa tudományos állapotjára, Wachler szerint (a Tud. Gy. IX. köt).

Az angol szépliteratura történeteinek veleje (a Tudtár X. köt.). A mostani europai polgári alkotmányok alapulása; középkor; nagy Károlytól a keresztes hadak utánig (XI. köt.). A francia szépliteratura történeteinek veleje a XVI. száz. kezdetétől a XIX. száz. első negyedének végeig. Eichhorn és Wachler ut. (XI. köt). Az olasz Széplit. történeteinek veleje, Eichhorn és Wachler ut. (XII. köt.).

A Minervában Polyclet folytatása (a XLV-d. levélig) és: A vendégség, Xenophon munkája, görögből, jegyzésekkel.

1837.

A német Szépliteratura történeteinek veleje, Wachler ut. (Tud. Gy. X. köt.).

1838.

Blair Hugo Rhetoricai Aestheticai és Leckéi. Némelly kihagyásokkal és rövidítésekkel, angolból. Budán, a m. kir. egyetem bet. 1838. n8r. I. 399 l. II. 362 l.

1839.

Soproni Estvék. Literaturai Egyveleg. Első füzet. Sopron, 1839. özv. Kulcsár Katalin assz. bet. n8r. (16 és) 240 l.

Az ékesszólásról, Hume után (Tudtár, új folyam V. köt.)

Apróbb cikkek Johnson és de-Ligneből az Athenaeum II. kötetében.

---

[95] A birálat azon évi Tud. Gy. IX. kötetében áll; szerzője Vass László egyetemi tanár volt.

Halotti beszéd... b. Prónay Sándor úrnak... Pesten, mart. 17. 1839. tartatott gyászünnepén. Pesten, nyom. Trattner-Károlyinál. n4r. 10 l.

1840.

Soproni Estvék. Második füzet. 252 l.

A régi görög és romai classicusok érdekessége; Néhány észrevétel a nyelvjavitásról; a tudós társaságok haszna (a két utóbbi Garve után) a Tudtár uj folyama VII. kötetében.

Apró cikkek Pope, Steele stb. ut. az Athenaeum I. kötetében.

Észrevételek a Soproni Estvék I. füzetének birálatára a Figyelmezőben.

1841.

Soproni Estvék. III. IV. kötet: Elváltozások, Ovid költeménye, némelly kihagyásokkal deák nyelvből folyó beszédben magyarra fordítva s magyarázó jegyzetekkel ellátva. Sopron, 1841. n8r. III. 293. IV. 272 l.

(Egy német egyházi beszéd Schwartner Imrének soproni predikátorságba lett beiktatásakor).

1842.

Longinus a fenségesről, görögből, jegyzetekkel (a Kisfaludy-Társaság Évlapjai III. kötetében).

1843-8.

Kis János Poetai Munkái (a Kisfaludy-Társaság Nemzeti Könyvtárában).

1844.

Soproni Estvék. Literaturai vegyes gyűjtemény. Ötödik füzet. Sopron, 1844. özv. Kulcsárné bet. n8r. 272 l.

1845.

Kis János superintendens Emlékezései életéből. Maga által feljegyezve. Első közlemény: Nevendékségét, professorságát és predikátorságát tárgyazó emlékezések. Sopron, 1845. Özv. Kulcsárné bet. n8r. 254 l.

1846.

Kis János... Emlékezései. Második közlemény: Irói pályáját tárgyazó emlékezések. Sopron, 1846. stb. 248 l.

Bucsúm irótársaimtól. Cato Verspárjai (a Kisfaludy-Társaság Évlapjai VI. kötetében).

Longinus értekezése a fenségesről és Anaximenes Rhetoricája (a Kisfaludy-Társaság által kiadott Széptani Remekirók I. kötetében.)

Aristoteles Rhetoricája III könyvben (a Széptani Remekirók II. kötetét teszi). Budán a m. k. egyetem bet. 1846. 314 l.

Pythagoras Aranymondatai (a Kisfaludy-Társaság Hellen Könyvtára II. kötetében.)

KIS JÁNOS POETAI MUNKÁI.

URANIA INTÉSEI.
(1842).

Fáradságos utam bajosan kőszirtos oromra
  Felvive s ott keresék megpihenésre helyet.
Kis kalibát leltem, de nyugalmat nem; sürü felhők
  Több napokig bevonák gyászszal az ékes eget.
Mennydörgés, villám, vihar ostroma zúga fölöttem
  Bár melly víg szivet is megszomorítni tudó;
S én az elaggott kor terhétől nyomva, honomtól
  Távol, legmélyebb búba merülve levék.
A hypochondria jött, e szörnyek szörnyege, bennem
  Dulni dühöngéssel, s éltem unatta velem.
Vissza tekintettem hosszas pályámra, s epesztő
  Csüggedezés közt szám illy panaszokra nyilék:
„Hetvenkét éves vándor vagyok, annyi dicsőkkel
  Kortárs, kik szép célt tűzve futottak elül,
„Kortárs a tudomány több hősivel, a kiken a hir
  Elhervadhatlan zöld koszorúja virúl.
„S én mi vagyok? csak törpe növény a cedrusos erdőn,
  S ócska füszál Helicon drága virági között.
„Mit tettem? Sokat álmodozám, már álmodozásim
  Megszüntek, de mikép teljesedének ezek?
„Álmodtam, hogy utóbb az igazság, fátyola nélkül
  Mennyei fényében fogja mutatni magát;
„Jártam utána soká, s hozzá közeledni ha véltem,
  Hirtelen eltünvén éji homályba merült.
„A vétkek s babonák ellen harcolni, szavammal
  Ezreket intettem s mertem igérni sikert,
„Serkentő szavalm siketeknek zengtek; előttem
  A butaság s gazság gőggel emelte fejét.
„Hangjaimat művész kézzel formákba sok ívre
  Öntettem, hogy egész nagy haza lenne tanúm,
„Mint égek komolyan, s ismét enyelegve mutatni,
  Melly út visz szépség mennyei vára felé;
„Hány idegen nyelvből plántáltam irói koromban
  Nyelvünk parlagon állt sík mezejére virányt.
„Mit nyertem? Ketten hárman forgatni szerették
  Könyveimet mig még külsejük uj szinü volt;
„Még azok is csak az unt órákat elűzni kivánták,
  Nem lelkök nemesebb díszre mivelni velök.
„S a betüket, mellyek sok időkig élni reményltek,
  Csak hamar eltemeté más betük árja viszont;
„Uj nemzetség kelt uj nyelvvel melly az elébbit
  Elfeledé s jelesebb bajnokokat nevelte,
„Bajnokokat kiket ész s tudomány nagysága dicsőit,
  S kiktől szebb alakot nemzetök élte nyerend.
„Oh de miért irtam, melly balgatag észszel emeltem
  Emléket, melly gúny tárgya maradva legyen.

Bár minden szavamat, mellyet papirosra nyomatni
  Engedtem, bírná tüzzel emésztni kezem;
Bár földről hír s név nélkül költözve vegyűlnék
  A köznépi sereg számtalan ezri közé."
Illy töprengés közt elaléltat az álom ölelt át,
  S kezdé mákjával már koszorúzni fejem.
Egyszeriben körülem terjed csuda fényü ragyogvány,
  S mennyei termetü hölgy látsza közelgni felém.
„Melly istenné jő, szólék, melly Músa keres fel
  Engemet itt hol akart rejteni puszta magány?
„Oh kegyes istennő, ha halandónak szabad értni,
  Értesd meg nevedet, vagy magas üdvös erőd
„Éreztesse velem mélyen melly égi leány vagy,
  Hogy méltóképen tudjon imádni szivem."
„Tégedet, illy hangot hallék, bus lelkü halandó
  Lábadról földig egy komor óra levert.
„Engem az égi karok küldnek kiderítni borúját
  Lelkednek, hogy láss tiszta sugáru valót.
„Lásd, Urania jő, kinek ifju korodban emeltél
  Oltárt, mellynek most készül aludni tüze.
„Téged elébb vezetett közös emberi józan okosság
  S útaidon bőven hinte virágot öröm.
„Melly tévútra jövél, szemeid mint teltek epével?
  Vagy mi mutat mindent olly feketítve nekik?
„Hallgasd meg szavaim s mélyen lelkedbe jelelvén
  Tedd vezetőiddé mig lakol a nap alatt.
„Ifjontan nagyság nem bájolt; minden imáid
  Tárgya barátság volt s hű szerelem s vidor ész.
„Most azon aggódol, hogy több kortársid utánok
  Hagytak s szebb fénynyel tünve ragyognak elül?
„Zevsz ugy akarja, hogy itt javait csuda kényü szerencse
  Oszsza csinálni kicsinyt, oszsza csinálni nagyot,
„S nem kicsiny az, ki csekély osztályrészével az égnek
  Híven tetszeni vágy s vágy gyarapítni nemét.
„Nem leltél ideált? boldog, ki feléje törekvél,
  Lelki tökélyedhez már közelebbre jutál.
„Itt az igazságot nem voltál képes ölelni?
  Örvendj, szent lánggal hogyha szeretni tudád;
„Fényes Olympus ezért gazdag dijjal fizet, ott majd
  Bálványod karján éled az égi gyönyört.
„Oktat-e szád? Ne csudáld, ha nem alkotod Elysiummá
  A földet: csak az ész kisdedi laknak ezen;
„S szellemi mag volt az, mellyel széthintni hivattál:
  Balgatag, illy termést látni ki szemmel akar.
„Mit sajnálod, hogy leckék s érzelmeket a prés
  Általad a honnal megsokasítva közölt?
„Nem csak az ész tisztább fényét terjedni segítéd,
  Üdvösen is sok szép szivre hatának azok.
„Vagy fáj hogy nyomodon s melletted az isteni szikra
  A jeles elme magasb lángra gyuladva lobog?

„Melly szégyen ha hazád szebb kedvü reménye busítna,
S nem volnál inkább képes örülni vele!
„Mit félsz bár körüled sok fényesb csillagok égnek?
Nézd, velök a kicsinyek mint diszesítnek eget!
„Mondd, melly épületet láttál több rendü segédek
Nélkül emelkedten fényleni pompalakul?
„Vagy nem igényel-e szent joggal betüzésre tanító
Tiszteletet, s ki jeget törve csinálgat utat?
„S nincsen-e Parnasson felsőbbek után hely az alsóbb
Rangnak is a Músák-védte hüs árnyak alatt?
„Mint bódulsz, ha hiszed, hogy nincs magyar, a ki szeretne
Téged, vagy hogy gúny részese lenne neved!
„Többeket ismerek én, kik fáradozásidat áldják,
S kiknek irántad gyors verni szeretve szivök;
„Jóslom igaz szájjal még azt is, hogy sirodon túl
Sem kevesen hálát fognak adózni neked.
„Serkenj fel, szaggasd széljel kötelékit az ádáz
Hagymáznak, melly olly félre beszéle veled.
„Állj meg férfiasan, mint álltál teljes erődben,
S testnek lelkeddel födet emelve dacolj.
„Rút a gőg, de szerény s igaz érdemszülte kevélység
Illik ahoz, kit az ész s sziv nemesítni tudott.
Engedd hát elméd szüleményit is élni, mig a sors
Érc törvénye szerint őket is éri halál.
„E kegyes intésim kalaúzid hogyha leendnek,
Nem szünöm én mindég védve vigyázni reád."

Igy szólt a fenséges alak s felhőbe borulva
Eltünt nem hagyván a felelésnek időt.
Bár mi tünődésem készült is, Morpheus eljött
S nyájas képzeletű kellemes álmot adott.

ÓDÁK ÉS DALOK
(1792-1832).

HYMNUS A BÖLCSESÉGHEZ.

Szívemnek legfelségesb bálványa,
  Szűz bölcseség, hol van lakhelyed?
Világoknak roppant, alkotványa,
  Hol rejti őt titkos kebeled?
Oh, rég már, rég, hogy e szépek szépét
  Nyomozom, mert istenség keze
Lelkembe metszette ő szent képét,
  Hogy lélekké neveze.

A hol te, ég felséges magzatja,
  Szórod fényed ragyogványait,
Ott örökös tavasz osztogatja
  Elysium drága javait.
Legtisztább ég világos kristálya
  Folyja körül boldog vidéked,
Égi karok szent melodiája
  Zeng idvezletet néked.

Az igazság s a virtus karjain
  Jársz szép testvér szép testvériddel,
Ártatlanság virágos halmain
  Vígan játszván víg kedvesiddel;
Orcáidon ragyognak rózsái
  Hervadni nem tudó szépségnek,
Kezeidben virítnak pálmái
  A tökéletességnek.

Benned érzés, vágyás, gondolatok
  Zengnek felséges harmoniát;
Szívet tépő dühös indúlatok
  Nem táplálnak ezer fúriát;
Homálytalan szemeidnek éli
  A dolgoknak hatja velejét;
A holt bálványt istennek nem véli,
  Lepje gyémánt bár fejét.

Néked örök rend arany láncai
  Fűzik egybe a világokat,
Mellyek mint szép egyesség lyányai
  Ölelkezve járják táncokat.
Irígy daemon néhánynak kebelét
  Nem marcongja mérges dárdával,
Hogy a sereg másik kedvesb felét
  Hízlalja prédájával.

Előtted a mindent-alkotónak
  Nyitva vagyon rejtett műhelye,
Látd, az célja, hogy a legfőbb jónak
  Ízlésére mívét emelje.
S azt ezerkép csak azért próbálja
  Tisztításnak kemencéjében,
Hogy ragyogjon, lehullván homálya,
  Istenek szép fényében.

Égi lakos, egek származatja,
  Mindent szemlélsz égi formában,
Füled égi szent muzsika hatja
  A világok vándorlásában.
Gyönyörűség legtisztább forrását
  Szűnet nélkül meríti szived,
S jótételben leli csak nyugvását;
  Boldogság minden mived.

Oh! szivemnek szentséges bálványa,
  Hol van, hol van örökös helyed?
Mért hogy lelkem, úgy a mint kivánja,
  Nem mulathat itt alant veled?
Ah! eltűntél, eltüntél mitőlünk
  Felsőbb lelkek társaságába,
S téged vélvén lelni, hányszor dőlünk
  Csalárd árnyék karjába.

De ha szívem legszebb lángozatja
  Feléd lobog hajnal jöttével,
Ha lelkem legtitkosb mozdulatja
  Téged sóhajt nap lementével.
Jőj Kegyes, oh jőj Zephyrszárnyakon
  Néked szentelt rejtekhelyembe,
Nagy leckéid mennyei hangokon
  Éjfelenként sugalld fülembe!

HAJÓSÉNEK.
A Duna hátán, Bavariában, 1793.

Szerettim édes honja,
  Indúl hajóm feléd.
Hűsége lánca vonja
  Szülöttödet melléd.
Örömkönyvekre csordúl
  Szemem, ha rád tekint.
Napom hol délre fordúl,
  S vidám reményre int.

Eléri végre sajkám
  Nyugalma szent helyét,
Öledbe, drága dajkám,
  Veszed fiad fejét.
Örökre zöld virággal
  Fűzöd hajam körül;
Halhatlan ifjusággal
  Jövő időm örül.

Mi szép letenni kormányt
  A sors ha üldözött!
Feledni, melly veszély hányt
  Habok s szelek között,
S fiúi indulattal
  Ajánlni napjait
Az égnek, áldozattal
  Köszönvén gondjait!

Nekem jut e szerencse,
  Nekem jutalmamúl.
Nyűgöm kemény bilincse
  Arany fonalra nyúl,
Melly istenek kertjébe
  Híven vezérl, a míg
Szelíd öröm keblébe
  Jutok, szebb honomig.

Kies liget keríti
  Magános házamat,
Folyókút hívesíti
  Virágos halmomat,
Hol csendesen csorognak
  Időm patakjai,
Zajogva míg zuhognak
  Világ nagy habjai.

Szobámban három oltárt
  Tinéktek helyhetek,
Kik ég szerettitől járt
  Uton vezérletek:
Neked, kilenc szelíd szűz
  Feje, Urania,
Neked, baráti szent tűz,
  S neked Cypris fia.

A JÖVENDŐBÉLI SZERETŐ.

  A kit én fogok szeretni,
Tudjon nyájasan nevetni,
Légyen ékes virágszál!
Elmés tréfa s jó indulat
Énrám ez hat,
Nem csak a szép sima áll.

Butát csak más buta vegyen:
Enyémnek jó esze legyen
S a munkára keze gyors;
Gazdagságát, szegénységét,
S nemzetségét
Akármint ejtse a sors.

Még ha, birván mind ezekkel,
Tud szép tánccal s szép énekkel
Bájolni, hol lesz párja?
A ki benne leli hívét,
Annak szívét
Melly boldog öröm várja!

AZ ÁLMODOTT KÉP.

Mindég, akar zöld erdőben
Bájol az énekes nép,
Akar járok a mezőben,
Előttem lebeg egy kép:
Minden bokor árnyékában,
Hol violák teremnek,
Látom könnyű fátyolában
Szép bálványát szívemnek.

Ha éjjel aggok sorsomon
Régi búm meghitt karján,
Szobámba száll ablakomon
A kedves hold sugárján;
Kacsója integet felém,
Hol vidít mosolygása,
Hol tüzes nyilat lő belém
Igéző pillantása.

Mondd meg, éltemnek angyala,
Szép lelke most hol játszik?
S szebben virítni általa
Most mellyik vidék látszik?
Fesd le dicső hajnalfénynyel
Bájoló szép hívemet,
S múlasd e szép tűneménynyel
Gyakran képzeletemet.

Mellyik völgynek énekel ő
E tavasz ujúltával?
Hol játszol, májusi szellő,
Barna selyem hajával?
Szellők! gyengén legyezzétek
Szárnyatokkal kedvesem;
S kérlek, hozzám vezessétek,
Mert, ah, régen keresem.

A SZERELEM.

Édesb a szerelemnél
  Semmi a földön nincs;
Minden szerelemben él
  Akarmerre tekints;
A gerlice párjában
  Leli boldogságát,
S elvesztvén, bús nótában
  Nyögi árvaságát.

A virág nyílt kebellel
  Vár Zephyr csókjára;
A repkény részvétellel
  Foly fel a szilfára;
Egyik patak sebesen
  Fut a másik felé,
Habjait szerelmesen
  Hogy vegyítse belé.

A madarak lángjokat
  Zengik az erdőnek,
S szeretői hangokat
  Hallván tűzbe jőnek,
Epednek s szemérmesen
  Rejteznek bokrokba,
A hol mesterségesen
  Ér párjok nyomokba.

Életünk is szerelem
  Nélkűl kit bájolna?
Akármelly fejedelem
  Szerencsétlen volna;
Csak az hint meg virággal
  Kopasz kősziklákat,
Az boldogít vígsággal
  Kunyhót s palotákat.

Hogy hát érezz éltedben
  Édes gerjedelmet,
Ártatlan légy szívedben,
  S úgy érezz szerelmet;
Széppé csak ez teheti
  Itt bujdosásodat,
S mosolyogva vezeti
  Styxen csónakodat.

AZ ELJEGYZETTHEZ.

Te, ki által vad ösvényem
  Kies kertet nevele,
Mit mivelsz most, szép reményem,
  Mit mivelsz lelkem fele?

Kertedben virágocskákat
  Szedegetsz-e, kegyes szűz,
Hogy örömnek bokrétákat
  Kedves áldozatúl fűzz?

Vagy talán könnyű lábodbal
  Gyors rokkádat pergeted,
S csókra termett ajakoddal
  Énekedet zengteted?

Avagy édes sóhajtások
  Emelik szép mellyedet,
Mig szerelmes álmodások
  Szemleltetik hívedet?

Én pedig, óh drága lélek,
  Tudod-e mit mivelek?
Esküszöm, hogy néked élek,
  Valamig csak lehelek;

Esküszöm, s lángolva nézem
  Jövendőm szép mezejét,
Mellyen majd karodban érzem
  Istenek szerencséjét.

A KÖLTÉS MESTERSÉGE.

  Ne szégyelj énekelni,
Bár a gőg csúfol s szid:
Dicső dolog, elhidd,
Szépről szépen verselni.
Az ének, bölcs gonddal
Mennyben, esztelenséget-
Űző talizmán végett
Készült dajkai dal.

  Graecia szép fiai,
Vadból szelídségre
Titek mi vitt végre?
„Maeonides hangjai." -
Róma, föld csudája,
Anglus, franc, német nép,
Híretek mért olly szép?
„Mert Músa volt dajkája."

Minálunk setét az ég!
Egy kettő hallja itt
Szomszédink lantjait;
Csaknem mind aluszunk még.
Mint múljon homálya
Lelkünknek, mi szép s nemes,
Mi jó, igaz s érdemes,
Hányadunk vizsgálja?

O költők, gőg csúfjára
Nevetvén, vonjatok
Mindent szent szavatok
Édes bámulására!
A durva szív és fül
Majd érzésre lágyúlnak;
A tompák elpirúlnak,
S az igazság délt szűl.

A SZÉPSÉG FELSZENTELÉSE.

A szép külső színe a Jónak.
Égjen a szépnek szerelmünk,
S hódoljon a bölcs alkotónak
Szívünk is, ne csak értelmünk.
Te, virág, koszorút nyújts!
Te, jó bor, örömet gyújts!
Tölts bort! Légyen mindenfelől
Jó kedv! A szép lyány zeng elől.

Kar:

Te, virág, koszorút nyújts! stb.

Töltök. De hogy örömmel töltsek,
S vígan köszönjem reátok,
Mértékelve, mint józan bölcsek,
S zengedezés közt igyátok.
Lelkünk égbe emelje
Magát, s annak szentelje,
Ki e szép földön életet
Adott, s józan természetet.

Kar:

Lelkünk égbe emelje stb.

Nem csak a virág tud bájolni:
A szép fa is mosolyog ránk;
A szőlő is nevet, s kóstolni
Kivánja szívünk, nem csak szánk.
Éltünk is példát vegyen,
Naponként szebb szebb legyen.
Nézzük a szép hernyó mit tesz:
Mász, meghal, s szép szárnyas Sylph lesz.

Kar:

Éltünk is példát vegyen stb.

Ki mondja, hogy viszont legeljünk
  Csak az erdei vadakkal,
S még ingyen arra se ügyeljünk,
  Ki hinti a földet makkal?
Soha virágillatot
Az még nem szagolhatott,
  S érzéketlen vad fülének
  Csak a pénzpengés szép ének.

Kar:

Soha virágillatot stb.

A vers ékes harmoniája
  Hívta ekéhez az embert,
Az éneknek mennyei bája
  Végezte kezdetben a pert.
Énekkel intettenek
A bölcsek s az istenek;
  A kegyesség énekszóval
  Beszélett a legfőbb Jóval.

Kar:

Énekkel intettenek stb.

Az emberi nyelv méltósága
  Fűzött az észnek szárnyakat,
Mellyekkel az égig felhága,
  Szánva nézvén a vakokat.
De soha sem hódíta
Senkit, bár mit taníta,
  Hogyha szépen festő elme
  Nem vala hív segedelme.

Kar:

De soha sem hódíta stb.

A bölcs tud nyájas intésekkel
  Szép örömre gerjeszteni.
Néki kell példával s énekkel
  Nemzeteket szépíteni.
Ámbár még árva népe
Eddig nem messze lépe
  Nemesíttetvén általa,
  Feltetszik még szép nappala.

Kar:

Ámbár még árva népe stb.

Az elme a rút fösvénységnek
  Kincsért jusát el nem adja;
Örökös híve a szépségnek
  Időnk rabságát itt hagyja;
Görögök szép földében
A Músák seregében
  A legszebb elmés lelkekkel
  Vígadozik istenekkel.

Kar:

Görögök szép földében stb.

EGY NEHÉZ SZÍVŰ LEÁNY TAVASZI ÉNEKE

Lebegsz, májusi szellő,
  Enyhítni kínomat,
Hozod balzsamlehellő
  Zephyr, nyugalmomat;
Ezerszer idvezellek
  Tavasz, virágidat
Szedem, s égig emellek,
  Zengvén csudáidat.

Kisétálok mezőmre
  S koszorúkat fűzök,
Melyemre s hajfürtömre
  Bokrétákat tűzök;
Kinyilt karokkal foglak,
  Titek, hív társaim,
S víg táncot járok, míg csak
  Birhatnak lábaim.

Leányok, nem sokára
  Oda lesz a tavasz!
S ki tudja, kit mi ér, ha
  Majd a vad tél havaz?
Ki tudja esztendőre,
  Talám sirhalmomon
Gerlicék énekére
  Könyeztek holtomon!

Ha majd hervad szépségtek,
  Kell-e a víg öröm?
Ha elhágy egészségtek
  Italtok lesz üröm.
Ah most kössön vígságtok
Rózsákból koszorút,
  Míg nyájas ifjuságtok
Nem érez mérges bút.

Szavam némán halljátok,
  S nedvesül szemetek,
Bátran megmondhatjátok,
  Mit érez szivetek!
Ugy-e, bizony, leányok
  Orcám elhervadott?
Tekintetim halványok?
  A kút nem hazudott.

Hányszor jövék hozzátok?
  S felém repültetek,
Örömre gyúlt orcátok,
  S mosolygott szemetek;
Míg még gyengébb koromnak
  Karon vitt angyala,
Míg elhunyó napomnak
  Piroslott hajnala:

Napestig énekeltünk
  Öröm sok hangjain,
Mint báránykák legeltünk
  Tavasz víg halmain;
Arany phantásiába
  Merültek napjaink,
S nyugodalom karjába
  Vezettek álmaink.

BÚCSÚVÉTEL AZ IFJUSÁGTÓL.

Itt hagysz, éltem szép tavasza,
  Koszorúim elszeded!
Hogy több rózsádat szakaszsza
  Kezem, már nem engeded.
Ezután kemény törvényt szab
  Már a komor értelem,
S mindenfelől száz dühös hab
  Játszik ön kéjén velem.

Nem virítottál körültem
  Szüntelen zöld Tempéket;
Néha reggel bár örültem,
  Láttam gondos estvéket.
Még is olly bús szívvel nézek
  Vissza, kedves Tündér, rád,
Mint honjokra a vitézek,
  A dob marsra ha jelt ád.

Bár örömhöz nem vezettél
  Paphus bájos halmain,
Ah, elég boldoggá tettél,
  Hív barátim karjain!
Kikkel ha együtt sétáltam,
  Édent láttak szemeim.
S most, midőn tőlök megváltam,
  Nem méltók-e könyeim?

Bátor elmémnek nem adtál
  Érteni mély titkokat,
Minden órában mutattál
  Új szép rajzolmányokat.
Most pedig, hogy sóhajtásim
  Nőjenek, azt míveled;
Minden édes álmodásim
  Mert elrepűlnek veled.

Menj! szerencsésebbre terjeszd
  Áldásidnak árjait,
Érzékenyebb szívben gerjeszd
  Szép örömid lángjait:
Nékem csak egy szál virágot
  Légy, jutalmúl, adni kész:
Olly szelid s csendes vígságot,
  Mellyhez esküdjék az ész.

DÓRISHOZ.

Mint Músák éneke folyjon
Élted rózsás halmokon,
Égi békeségként nyájasan táncoljon
Mindég szép napokon.
S mikor a szél felhőt fú
Kék egére kedvednek,
Légyen angyali szívednek
Könnyű a bú.
Panaszod a fülemilének
Panasza legyen,
Melly a tavasz szép reggelének
Köszönni megyen,
Mihelyt a setét éjszakából
Felkél zöldleveles ágyából.

THALIÁHOZ.

A Músáktól szerettetem,
Karjaik között nevetem,
  Az élet aggságait;
A bú a kábát epeszsze,
Tőlem, sebes szél, vidd messze
  A gyáva szív gondjait.

Mit tart Thersites felőlem,
Ha űz-e csúfot belőlem,
  Azt tudni nem kívánom:
Ha mindég esácsog is szája,
Ha, mint szent írásra, rája
  Stax úgy hallgat, sem bánom.

Te, ki, mint kedves vendéggel,
Enyelegsz a bölcseséggel,
  S koszorút fűzsz fejére,
Thalia, intézd lantomat,
S taníts, mint zengjem dalomat
  Kazincym tetszésére.

Ha tetszem Pyladesemnek,
S Lillának is, szép hölgyemnek,
  Dalom kedvét találja:
Nevem nem óhajt Pantheont,
S nem irigylem Napoleont;
  Bár fél világ esudálja.

A BARÁTSÁG.

  Ti, legszebb órái lefolyt életemnek,
Kik hű barátokat adtatok lelkemnek,
Mikép rajzoljalak tábláján szívemnek?
Titek áldlak, míg foly egy cseppje véremnek!

  Tinéktek köszönöm legszebb napjaimat,
Mellyek felderítik setét óráimat.
Ti gyújtjátok bennem szentebb szikráimat,
Mellyek lelkesítik nemesb munkáimat.

  Barátság! dicső szó, szent hangzat fülemben!
Te légy géniusom minden lépésemben.
Emelj fel karoddal porba-esésemben,
Ha te viszsz, részem lesz halhatlan érdemben.

A MÚSÁKHOZ.

Kegyes Músák, a kit ti megkedveltetek,
S bölcsőjétől fogva féltve neveltetek,
Nem csalja azt a kincs Indus tengerére,
Sem fényes udvarok sikamló jegére.

Ő, kinek szebb laurus várja dicső fejét,
Nem járja nagy névért dühös Mars mezejét,
Hol a bajnok ezer tövisek közt fárad,
Míg rokoni vére keze által árad.

Boldog bölcs az, a ki örűl csendességben.
Meg vannak számlálva napjaink az égben,
S felírva, hány vidít okos nyájassággal,
S hány gyötör bennünket esztelen aggsággal.

Én nyögjek, mint Harpax, örök járom alatt,
S ne enyhítsen soha egy jó ízű falat,
Csak azért, hogy mint ő, halmozzak kincseket,
Mellyek meggyilkolják a szép érzéseket?

Nem; elrejtett ércek, másnak maradjatok!
Engem, kegyes Músák, ti boldogítsatok;
Véletek vígadjak barátság karjában,
A legszebb lelkeknek szép Pantheonjában!

AZ IDEÁLOK.

Ti hát elszállatok előlem
  Ifjonti képzelődések?
S örökre búcsút vesztek tőlem,
  Víg tréfák, édes nyögések?
Akármelly kérésim kérlelnek,
  Oh éltem arany napjai,
Nincs haszna! Eltűntök; benyelnek
  A múlandóság habjai.

Elhúnytok virágzó éltemnek
  Vígan mosolygó napjai,
Elolvadtak részeg szivemnek
  Bájoló ideáljai.
Oda van édes csalódásom!
  A tündérek serge kiholt,
Kiknek országában lakásom
  Olly édes, olly gyönyörű volt!

Mint Pygmalion hajdan mívét
  Addig csókolta s ölelte,
Míg szerelemtől égő szívét
  A hideg kőbe lehellte,
Úgy öleltem a természetet
  Míglen minden lelketlenek
Benne mozgást és lehelletet,
  Szívet és lelket nyertenek.

Míg nem hevűlvén szerelemre,
  Érzett érző barátjával,
Csókkal felelt ölelésemre,
  S egyezett szívem lantjával.
A rózsa élni látszott nékem
  Akkor, s a folyók zengettek,
Valamerre terjedt vidékem,
  Velem mindenek érzettek.

Sokra törekedő lelkemnek
  Keskeny és szoros volt melyem;
Siettem tettivel eszemnek
  Istenek közt lelni helyem.
Melly nagy volt akkor, s mikép fénylett
  A világnak ábrázatja!
De most, hogy elmém józanná lett
  Magát melly máskép mutatja!

Mint rohant merész ifjuságom
  Sebes árviznek módjára,
Elysium lévén világom,
  Az élet tág pályájára;
Fel s alá repdesett kevélyen,
  Eget, földet, tengert megmért,
Nem volt sem magasan, sem mélyen
  Semmi, mindenhez könnyen fért.

Mint bájolták őtet mindenek!
  Melly szépek voltak játéki!
A leghatalmasabb istenek
  Mikép hízélkedtek néki!
Ámor ezer nyájasságával,
  Fortuna gyémánt székében,
A Hír ezüsthangú lantjával,
  Az Igazság szent fényében.

De jaj! már útam közepében
  Kísérőim eltűntenek,
A szélveszes tenger mélyében
  Elhagytak, a hitetlenek.
A szerencse másnak kedvezett,
  Epedt elmém nem lelt italt,
Az igazság éjbe rejtezett,
  Melly elébb égi fénynyel csalt.

A hírt a bölcseség fáklyája
  Csak csalárd gőznek mutatá,
A szerelem édes tréfája
  Magát hamar megúnatá.
S mikor szivem legtöbb jókat várt,
  Hagyattam magam magamra;
Alig vetett még egy kis súgárt
  A remény setét utamra.

Az egész fényes társaságból
  Ki maradt meg végig velem?
Ki kisér ez alsó világból
  Oda, hol nyugtomat lelem? -
Te, szép barátság, balzamoddal
  Ki minden gyászos esetet
Enyhítesz, s száz nyájasságoddal
  Édesíted az életet.

És te, ennek örökös párja,
  Kitől jő igaz nyúgalom,
Isteni erő szép sugárja,
  Fáradhatatlan szorgalom!
Ki, az észnek dicső világát
  Ámbár csak lassan deríted,
De nemünk terhes adósságát
  Fizetni még is segíted.

ÉNEK AZ ÖRÖMHEZ.

I.

Öröm, egek szép magzatja!
  Mennyből hozzánk jött hivünk!
Téged zeng nyelvünk szózatja,
  Néked áldozik szivünk.
Előtted a rangok s jusok
  Minden gőgöt letesznek,
A királyok s a koldusok
  Általad egygyé lesznek.

Kar:

Ezer világok népei!
  Kiterjesztem kezeim
  Felétek, testvéreim
Vagytok, egy isten mívei!

II.

Ki ölelő karjába zár
  Megpróbált barátokat,
Kit boldoggá tesz egy hív pár,
  Zengjen örömhangokat!
Zengjen minden a kiben ég
  Emberek szeretete:
Ha kinek pedig szive jég,
  Menjen, s légyen remete!

Kar:

Szépítsen minden életet
Szeretet indulatja!
A minden lelkek atyja
Maga is csupa szeretet.

III.

Mind azt, a minek királya
A lelkek teremtője,
Öröm tejével táplálja
A természet emlője!
E hív anya magzatjait
Örömre szűli, s noha
Választva osztja javait,
De egyhez sem mostoha.

Kar:

Énekeljetek hát velünk
Ezer s ezer seregek,
Míg a csillagos egek
Felett még szebb éltet lelünk!

IV.

Az öröm örök hatalma
Szűl s tart minden testeket,
Az öröm meleg fúvalma
Fú beléjek lelkeket.
Hegyek völgyek virágait
Öröm mosolyogtatja,
Az egek szép csillagait
Rendben öröm járatja.

Kar:

Barátim, győzők módjára
Vígan s gyorsan fussatok,
Mint a szép csillagzatok,
Pályátok dicső céljára!

V.

Igazság nyomozására
Bölcs lelkeket öröm int,
Szerencsétlenek útjára
Égi virágot ő hint.
Ő bajnoki bátorságot
Ád az élet harcain,
S halhatatlan ifjúságot
Igér a sír partjain.

Kar:

Szerencsétlenek, bízzatok!
Egy boldogabb világban
Angyali társaságban
Lészen örök jutalmatok.

VI.

Az örömért az egeknek
Soha meg nem fizetünk,
De jóltevői ezreknek
Mi is, mint ők, lehetünk.
Jőjön hát, a ki szomorú,
Végyen részt örömünkben;
Szűnjön meg minden háború
S gyűlölség életünkben!

Kar:

Éljünk, haljunk egyességben!
Csak a ki békével él,
S kegyetlenűl nem ítél,
Az nyer koronát az égben.

VII.

Öröm az is, a mi a bort
Ollyan nectárrá teszi,
Melly megfrisíti a vénkort,
S a bú ráncát leveszi.
Barátim, hát a szőlőnek
Levéből úgy igyatok,
Hogy a nagy örömszerzőnek
Akkor is áldozzatok!

Kar:

Üssük öszve poharunkat,
Zengjünk víg dicséretet,
Tégyünk szent ígéretet,
Szenteljük néki magunkat.

IFJAK ÉNEKE.

Esztendeink múltan múlnak,
S ifjúságunk is velek.
A melly rózsák ma ujúlnak,
Holnap menten megavúlnak,
S elhervasztják a szelek.

Bölcs az, a ki tavaszának
  Vigan tölti napjait:
Esztelen, a ki gondjának
Célt nem tévén, rabságának
  Koholja vas láncait.

Barátim, szép társaságban
  Tanúljunk vigan lenni,
De úgy, hogy egy jobb világban,
Angyalokkal is, vígságban
  Légyen jusunk részt venni.

Ha legfőbb dicsőségünket
  Virtusban helyheztetjük,
S minden szeplőtől szívünket
Tisztán megtartjuk, éltünket
  Úgy boldoggá tehetjük.

De ha ártatlanságunkat
  Örömmel párosítjuk,
Jobb kedvvel tészszük dolgunkat;
S így fáradságos utunkat
  Mulatságra fordítjuk.

Szívünknek fő kívánsága
  Légyen tehát e szép cél.
A virtus égi virága
S az ártatlanság vígsága
  Elhervadástól nem fél.

A FALUSI ÉLET.

Boldog vagyok, érzékeny szívem
  Hogy a természetnek örül.
Szememről e hely, keves hívem,
  Minden könycseppet eltörül.
A város únalmassá lészen
  Ha soká zúg lármás zaja:
Itt a ki bölcsen ért s jót tészen,
  Jó kedve van s kevés baja.

Előtted az igazság ha szép,
  Kerüld a gőgös nagyságot.
Keresd fel mint a falusi nép
  A virtust és barátságot.
A ki a nagy világba szakad,
  Hamisak közt hamissá lesz:
Itt a beszéd a szívből szakad,
  S a tiszta forráson kitesz.

Itt, felhágván a hegy bércére,
  Csendes víg elmével nézek
Az udvar zajos tengerére,
  Hol ezer bosszús vitézek,
Kiket vakító ál fényekért
  Itt alatt nagyoknak hívnak,
Pántlikákért és keresztekért
  Egymással szüntelen vívnak.

Ne hidd, királyinknak hogy jusson
  Szép rész a szív vigságiban;
Nagy volt Nagy Fridrik a trónuson,
  De víg volt csak Sanssoucyban.
Arany béklyóit ott tette le,
  Ott nyilt neki Elysium,
S gyakran mondta: *Beatus ille* -
  Vt prisca gens mortalium!

Siess az ollyan jámborokhoz,
  Kiket kalyibák rejtenek;
Az aranyláncosok magokhoz
  Ha szépen felemeltenek,
Ne bízzál mézes beszédjekben,
  Melly utóbb gyakran csűrben hágy.
Boldog, ki bölcsen él rejtekben!
  Bohó, ki sorsán felül vágy!

A JELENVALÓKKAL ÉLÉS.

Mikor a sors mostoha hozzád,
  Barátom, erőslelkű légy:
Viszont ha boldog napokat ád,
  Örömednek bölcsen célt tégy.

Légy bár szűnet nélkűl szomorú,
  Vagy nectar mellett fejedet
Gyakran ékesítse koszorú,
  El nem kerűlhetd végedet.

Amott, a hársfák árnyékában,
  Hol nyájas szellő lengedez,
S a patak, csavargó árkában,
  Víg csevegéssel ömledez:

Ott vídítsd jó borral szívedet,
  S hív barátidnak csókjával,
Míg Lachesis rövid éltedet
  El nem metszi ollójával.

Másé lesz gyönyörű jószágod,
  Erdőd, kerted, szép palotád;
S kínosan gyüjtött gazdagságod
  Másnak majd több vígságot ád.

Akár híres királyok vére
  Akár szegény koldus valál,
Feláldoz, senki személyére
  Nem néz a kegyetlen halál.

Elébb utóbb tartozunk menni,
  Ránk szüntelen kockát vetnek,
S ha a sors ér, búcsút kell venni
  Örömitől az életnek.

A MEGELÉGEDŐ HÁZASTÁRS.

Nincs palotám, aranyom sincs,
  De szegény hajlékomban
Aranynál sokkal nagyobb kincs,
  Békeség, követ nyomban.
A leghűségesb szerelem
  Nyájassága vesz körül,
S a legnagyobb fejedelem
  Annyit mint én nem örül.

A nap első súgárjával
  Csókolva költ fel hívem,
Bájoló mosolygásával
  Megvídámítja szívem.
Azután vídám elmével
  Repűl gyors munkájára,
Frissen varr s fon szép kezével
  Kis angyalink számára.

Estve dolgaink fogytával,
  Karját karomba fűzi,
Majd énekkel, majd tréfával
  A gond fellegit űzi.
S csak egy patak csendes árja,
  Melly öntözi kertünket,
S csak a hold szelíd súgárja
  Látja szép örömünket.

Melly boldog, ki vígan éli
  A közép sors javait,
S irígy szemmel nem szemléli
  A föld pompás nagyait!
Egek, nékem fényességet
  S nagy kincset ne adjatok.
Adtatok vígszívűséget -
  Attól meg ne foszszatok!

HAZASZERETET.

A nemes szív a porból kikél,
Sorsán s idején túl repűl.
Nem imádja, ha mit népe vél,
Vagy neme hisz, és honja szűl.
A nap a merre vet szemeket,
Mindenütt csak lát testvéreket.
Celta, görög, barna, fejér,
Áldást mind egy istentől nyér.

De bár a lélek felemeli
Szemét az ég seregére,
Őtet a tunya test késleli,
Melly ragad szülőföldjére.
Mennybe siető gondolatja
Szárnyát hiába próbálgatja,
Nem bírja súlyos munkáját,
Nem feledheti hazáját.

Szereti atyja szűk lakását,
A nagy asztalt, a karszéket,
Együgyű szomszédi szokását,
Körűl belűl a vidéket.
Szereti tanúló pajtásit,
Velek volt édes múlatásit,
Szeret arról emlékezni,
Mint tudott hajdan érezni.

Te, ki idegen földre szakadsz,
Édes bút kóstolsz s kedvözönt,
Midőn ott valakire akadsz,
Ki hazád szép nyelvén köszönt.
Mint óhajtod jeges honodat,
Bár szép külföld fogja pártodat.
A partot könyvvel áztatod,
Hol kunyhód füstjét láthatod.

Ha minden rendek szabadsága
Él mint a köz jó kútfeje:
Becses a szántó fáradsága,
Gondtól nem fáj a bölcs feje:
Ha kiki a terhben egy részt vesz,
Fő székekbe érdem, nem rang, tesz:
Akkor inkább otthon rongyban,
Mint másutt fő rab bársonyban!

Boldog, ki hazáját szeretvén,
Örök érdemre tört utat!
Kit, mint hasznos polgárt, a bölcs vén
Az ifjaknak ujjal mutat!
Nem ön hasznát vadászsza szíve:
A köz jót nézi minden míve;
Rá szánja javát, erejét,
S ha kell, nem kíméli fejét.

PHYLLISHEZ.

Néked ezerszer boldognak
Most mindenek mosolyognak,
Mindenütt szedsz virágot;
Fiatal korod, szépséged,
Kegyes szíved, egészséged
Bőven ád boldogságot.

Sokaknak a gyors esztendők,
Titkokat rejtő jövendők,
Sok bút hoznak magokkal;
Elrabolják szépségeket,
S vidámság helyett szíveket
Betöltik bús gondokkal.

De téged, szép lélek, szánjon
A sors, veled szépen bánjon
Idődnek lefolytáig,
Ezer áldással szeressen,
Virágos úton vezessen
Szebb öröm hazájáig.

Ha néha látsz fellegeket,
Oszlassa széljel ezeket
Hamar élted angyala;
Ki, valamig el nem éred
Szép célodat, hív vezéred
Légyen, mint eddig vala.

TÉLI ÉNEK.

Ha városból kiszökhetem,
Egészen újjá születem:
Szívem eget földet köszönt,
Szemem örömkönnyeket önt.

Elmém kényén repdesve jár
Mint az az örvendő madár,
Melly zárva volt kalitkába,
S visszatért szabadságába.

Minden nyájas tekintettel
Néz rám, téli készülettel,
A patak jég páncéljával
A fa ősz göndör hajával.

A madarak szökdécselnek
A fák között hol telelnek,
Egymást biztatva repdesnek
S meleg verőfényt keresnek.

Itt a zöld vetés csirázik,
Noha gyenge, még sem fázik,
Ott az őz szokott ágyára
Siet a völgy lágy mohára.

Természet! szép ábrázatod
Ezerképen változtatod;
Soha fényedben enyészet
Nincs, oh dicső szép természet!

A MAGÁNOSSÁGHOZ.

Idvez légy, bölcsek sajátja,
Minden jó szívek barátja,
Magánosság! szép istenség,
Ki kábáknak vagy ellenség.

Oh melly öröm veled lenni,
S szádból bölcs leckédet venni.
Melly áld igaz s tiszta szívvel,
Meglágyit s minden jót mível!

Ezer formát tudsz venni rád,
S mindenik új szépséget ád.
Most feszegetsz mély titkokat,
Bölcs vagy, s kedvelsz tudósokat.
Majd hegyről völgyre gyorsan futsz,
Vagy szárnyadon az égbe jutsz.
Egyszer, mint pásztor, sípot vészsz,
S a tájnak Orpheusa lészsz:
Másszor szeretőnek látszol,
S mindent bájölsz mikor játszol.
Néha benned a szerelem
Barátsággá válik, s velem
Sétálván Dóris képében,
Egy elrejtett völgy mentében,
A néma erdőt éleszted,
S vetélkedésre gerjeszted
Szóddal a fülémiléket,
S vídámítod a vidéket.

Tiéd a reggel harmatja,
Melly az új rózsát itatja;
S mikor süt a dél ereje,
Tiéd az erdők ernyeje.
Kivált mikor a nap lemegy,
S elenyész az erdő, völgy, hegy,
Tiéd a szép alkonyodás,
Kit szeret a gondolkodás.

Mennyből az arany időnek
Angyali hozzád lejőnek;
Az ártatlanság, ritka bár,
Líliomszínben veled jár;
A vallás égi sugárként
Setét szobádba hint szép fényt;
Téged a szabadság kedvel,
S Urania zeng víg kedvvel.

Oh, hagyj engem is bémenni
Rejtekedbe, s veled lenni!
Taníts, mint kell víg elmével
S Socrates szeretetével,
Fenyvesem magas halmáról,
Csendes andálgás karjáról,
Bécsnek kevély tornyaira
Nézni, s ezer bajaira
S bűneire emlékezni,
S viszont erdőmbe rejtezni!

A JÓ FELESÉG.

Valljon szerencsésb ki lehet,
Ki méltóbb irígységre,
Mint a ki jókor szert tehet,
Jó, szép s víg feleségre;
Az hív szerelemre talál,
Melly olly erős mint a halál.

Férjét e szép nő dajkálja,
Számára fon, varr, süt, főz,
Kertjét gondosan munkálja,
Ezer aggságot meggyőz;
Minden gyermeke általa
Lesz férjének őrangyala.

Társában lel mennyországot
S viszont azt boldogítja,
Midőn lát szomorúságot
Tüstént megvidámítja,
Mosolygó tekintetével
S nyájas beszélgetésével.

Mindenkép szereti férje,
Ne cifrálja magát bár,
De hogy dicséret több érje,
Örömest csinosan jár;
Szép ruhát vevén magára
Mosolygóbban néz urára.

Melly édes illy társaságban
A nap terhét viselni,
S estve boldog nyájasságban
Szorgalma bérét lelni:
Zúgjon bár a szélvész, mit árt,
Annak, ki ölelhet illy párt?

A BÉKE.

Szép a békeség angyala,
A föld mennyé vál általa,
Minden szíveket megnyer,
Egy kies völgy kebelében,
Gyönyörű gyermek képében
A patak partján hever.

Körűle virágok kelnek,
Vígan ugrálva legelnek
A báránykák nyájai.
Ő bájoló furulyával
Játszik a hegy echójával,
S csudát tesznek hangjai.

Cifra lepék környékezik,
Gondosan s gyengén legyezik
A Zephyr lehelleti,
Vagy a nap alkonyodása
S a csermely víg susogása
Alunni édesgeti.

KAZINCY FERENCNEK ÖSZVEKELÉSÉRE GRÓF TÖRÖK SOPHIA-ANTONIÁVAL,

Novemb. 11-dikén, 1804.

Igaz hát, barátom, hogy elmúlván teled,
A megengesztelt sors nagyobb jót tesz veled,
Mint a mit kívánál?
Igaz, hogy már ígér örök ifjúságot,
Miolta hív párod esküdt barátságot
Hymen oltáránál?

Ezt kértem az égtől, s jövendőlve vártam,
S mit érzek, erántad magamba bezártam
A míg az meglenne.
Meglett! elzengem már idvezlő versemet,
Felnyitom előtted egészen szívemet,
Lásd, mi buzog benne.

Mihelyt Phoebus lantja szent hangját érteni
Kezdtem, heves ifjú, mertem jelenteni,
Mikép égek érted;
Te, koszorús papja, csókoltad tüzemet,
S visszaküldvén, mellyet adtam, tömjénemet,
A szívemet kérted.

Felejthetetlen nap, édes emlékezet,
Midőn a legelső baráti nevezet
Tőled hozzám repült!
Hányszor fűzött nékem e szent frigy szárnyokat!
Hányszor gyújtott bennem istenibb lángokat!
Hány boldog órát szült!

Mint hajdan a görög lantnak koronája
Nemes pályát futni szemlélvén hazája
Jelesebb fiait,
Égi koszorút font a győző számára,
Zengvén Heliconról mély árvíz módjára
Omló hymnusait:

Én is elfelejtvén erőtlen voltomat,
A cél előtt látván téged, barátomat,
Szent tűzre hevűltem,
S néked diadalmi paeánt énekelni,
Nyert borostyánidat örvendve tisztelni,
Ezerszer készűltem.

De hárfám egy húrja valahányszor pendűlt,
Rajta szívszaggató szomorú hang zendűlt.
Méltó volt könyveznem,
Mert, Pindusunk díszét, bár mint csudáltalak,
Híresnek, dicsőnek, nagynak találtalak,
De szerencsésnek nem.

Énekkel az irígy időn triumfálni,
Szép lelkeket napok fogytáig formálni,
Szép dolog, nagy virtus:
De boldogság nélkűl a virtus háború;
Gyászos a legzöldebb borostyánkoszorú,
Ha nincs közte myrtus.

Haj, tövises út az, mellyre itt tisztünk hív!
Csak az asszonyképbe öltözött angyalszív
Hintheti rózsával.
Minden lépésünken ezer a sérelem,
Mellyet nem enyhíthet más, csak a szerelem,
Édes nectárjával.

Mi a férfi maga? - Félbenhagyott remek.
Majd istenné teszik a dicső érdemek,
Majd sár fertézteti.
S oh, a vad indúlat háborgó tengere,
A szüntelen vívó vágyások ezere,
Mikép hányja veti!

Örök háborúban halandó létével,
Óriások társa makacs erkölcsével,
Az egeket vija,
S mind addig nem vet célt fenhéjázasának,
Míg egy sebes villám szíve dagályának
Nem lesz gyászos díja.

Felhág vakmerően a nap szekerére,
Az égi szent tüzet halandók földére
Lehozza magával;
S balgatag sáfára becses birtokának,
Áldozatjává lesz ritka zsákmányának,
Japetus fiával.

Hírre vágy? bár ég föld légyen akadálya,
Nem pihen, hegyeket mozdít, hogy csudálja
Fél világ munkáját,
Míg eltörik az ív addig erőlteti,
S a dicső félisten majd rabúl pergeti
Omphale rokkáját.

Fényes ideálok empyreumába
Elragadtatván, dűl tündéri' karjába,
Él ambrosiával,
Hogy mennykőként csapja földhöz a test súlya;
S melly nehéz magasról esni, megtanúlja
Tulajdon kárával.

A lágy szívnek édes olvadozásait
Nem kóstolja soha, kergetvén álmait,
Honját elfelejti;
Körűle bár Tempe virítson, nem látja,
A távollévőre száját mohón tátja,
A valót elejti.

De ti, dicső hölgyek, kik, földi remekek,
Egy alakban vagytok angyalok s gyermekek,
Mint boldogítjátok,
Ha e csuda vándor, számkivetésében,
Magát híven, élte víg kikeletében,
Kapcsolja hozzátok!

Ti, a szent természet hűséges magzati,
Ha elpártoltatják délceg indúlati
E kegyes anyától,
Hív karjai közzé vissza bájoljátok,
S nyájas dajkálással megszabadítjátok
Gyászos hagymázától.

Szilaj képzésinek megnyírvén szárnyait,
Néki a társaság szent aranyláncait
Szépekké teszitek,
Felfúvó gőz helyett az igaz nagyságot,
Melly ád halandóknak halhatatlanságot,
Belé lehellitek.

Ki derítheti fel homloka ráncait,
Mellyek gyászba rejtik bármelly virtusait,
Ha ti elhagyjátok?
Hol arat méltó bért kivűletek, hol nyér
A gyönyörűségből olly részt, mellyhez nem fér
Sem csömör, sem átok?

Híres volt Ulysses, fényes volt pályája,
De az ész és erő e ritka csudája,
Bár vallja meg maga,
Ha eleget tett-e a hírnév szivének,
S volt-e hív pár nélkül bújdosó éltének
Boldog a csillaga?

Ezer csudákat tesz, véget vet Trójának,
Dicsősége ragyog, ég Ogygiának
Érte királynéja.
Nincs haszna! felzúdúlt tenger hányja veti.
Nem, boldoggá nem más, egyedűl teheti
Hív Penelopéja!

Az örök rend megáll! Páratlanságodnak
Vétkét fedd, barátom, hogy boldogságodnak,
Volt eddig sok hía,
Hogy olly kegyetlenűl üldöztek a szelek -
S hogy oh a lángtól is meg nem menthettelek!
Mint Anchízest fia.

De az elmúltakat fedezzék kárpitok!
Örömáldozatot kíván az a titok,
Melly magát itt fejti.
Nem, nem feddődés kell! csókold azt a kezet,
Melly annál istenibb boldogságra vezet,
Ha útját elrejti.

Becsesb az elvétett s ismét megtalált ut.
Ki az igazsághoz tévelygés után jut,
Forróbban öleli.
Édesebben örűlsz felderűlt egednek
Te is, hogy gyászosbak voltak életednek
Eddig sok éjjeli.

Gyönyörű derűlés! Melly szépen s hirtelen
Virít Elysium, a holott van jelen
Venus-Urania!
Melly boldog lelket tesz a föld gyermekéből!
Miként újjá szűli, mintha szent Léthéből
Adna kóstolnia!

Eljött, eljött hozzád egész udvarával,
A szerelmek, tréfák, játékok nyájával
Lakást vett házadban,
S a Grátiák soha szebben nem ölelték
Ezeket, sehol több kedveket nem lelték,
Mint társaságodban.

Melly változás! lantod bájolóbb zengést ád
Már is, hogy a boldog öröm mosolyog rád,
S az szedi hangjait.
Hattyuszárnyon repűl éneked s életed,
S bátorságos parton csendesen neveted
A tenger habjait.

Két isten nyit pályát - a hír s a szerelem -
Eredj, s a nemes szív s isteni értelem,
Mutasd meg, mit érnek;
Hogy a mint bámulni fogja dicsőséged,
A boldogságban is hív unokánk téged
Válaszszon vezérnek.

EGY FALUSI LEÁNYKÁHOZ.

Gyenge angyal, egek kedvese,
Szép éltedet öröm vezesse!
Nevess, bájolj szép szelíd szemeddel,
Vidíts mindent, víg tekinteteddel,
Táncolj, danolj, szedj rétvirágot,
Nem ismersz még gondot s aggságot.

Ártatlanság alkotott téged
Mellynek képe fő ékességed;
Szerelemnek csendes ligetében,
Híven dajkált Gratia képében,
Titkos erőt adott formádnak,
S úgy ajánlott édes anyádnak.

Örülj lányka, játszszál víg kedvvel,
Az öröm csak szép lelket kedvel,
Ne kacsongass, pajtásid módjára,
A városi szépek ruhájára;
Sokan mikor kunyhókat látnak
Szemeikből záport bocsátnak.

MAECENASHOZ

Horác.

Mégy, barátom, könnyü bárkán ostromolni
Bástyás hajók várát,
Maecenas, ki kész vagy károddal gátolni
Caesar minden kárát.

Hát én, kit, míg te élsz, bájol csak kelleme
  Máskép gyász éltemnek,
Nélkűled bús helyét itthon őrizzem-e
  Eltünt jó kedvemnek?

Vagy a sorssal vitéz férfiak módjára
  Erős szívvel bánjam,
S veled együtt minden veszélyes próbára
  Magamat elszánjam?

Elszánom; hágj havas Alpesek bércére
  S vad Caucasusra bár,
Vagy menj Iberia legtúlsó szélére:
  Híved nyomodban jár.

Kérded-e: körűled mit fog használhatni
  Az illy erőtelen?
Kevesebb bú fogja éretted faggatni,
  Ha veled lesz jelen.

Mint a madár féltvén nem örömest hagyja
  Fiait fészkében,
Bár a kigyó őket könnyen elragadja
  Szintúgy ottlétében:

Örömmel fogok most s mindég vitézkedni,
  S csak kedvedet kérem;
Nem célom jószággal s kincscsel öregbedni,
  Ha kedved lesz bérem.

Nem kérem, hogy kövér Lucania adjon
  Legelőt barmomnak,
Vagy szép Tusculumig megyéje haladjon
  Kis Sabinumomnak:

Elég, a mit adtál; nincs kedvem tölteni
  Chremessel ládákat,
Sem dús örökösként tobzódva költeni
  Könnyen nyert summákat.

A MUSÁHOZ.

Ki hozzád vonzasz mosolyogva,
S karon vezetsz karomnál fogva,
  O Músa, vedd tömjénemet.
Ha tégedet felejtenélek,
Nem volna bennem józan lélek,
  S nem érdemelném éltemet.

Ha, megúnván a kábító zajt,
Lelkem magánosságot óhajt,
  S akar jármától pihenni,
Te vezetsz violás völgyekbe,
Hegytetőkre, csendes berkekbe,
  S mindent Tempévé tudsz tenni.

Ha szomjúzok bölcs társaságot,
S csak papagályi csácskaságot
  S betyári gúnyolást lelek,
Te sírjokból a fő bölcseket,
Az újakat s a régieket,
  Kihívod, s múlattatsz velek.

Ha mint megaranyzott gyilkos ív,
Szép színt mutat ezer csalárd szív,
  Kikben irígyimet lelem,
Ki kérlelné bosszuságomat,
Ki derítné fel homlokomat,
  Ha te nem játszanál velem?

Ha gyászfelhő borúl napomra,
Ezer hab toldúl csolnakomra,
  S minden reménynyel felhagyok,
Te rengetsz el boldog álomba,
Magadhoz viszsz Elysiumba,
  S felejtem hogy földi vagyok.

Hát oh, mint bírnám titkos búmat,
Ha te, megszánván háborúmat,
  E lantot nem adtad volna?
Ez bár nem fényleti nevemet,
De gyakran vidítja szívemet,
  Melly másképp mindég gyászolna.

A PÁRATLAN KESERVE.

  Hasztalan keresem,
Sehol sincs olly szerelmesem,
Ki boldoggá teme,
Mennyországom lenne.

  Kínos egyes járom,
Jaj! hol s mikor lesz olly párom,
Ki azt könnyebbítse,
S viselni segítse!

  Nem érthetem soha
Mikép lettél illy mostoha,
Bölcs természet, hozzám,
Mért mondasz átkot rám!

  Egek, ha nem szántok,
Ha velem jobban nem bántok:
Minek van életem,
Mi hasznát vehetem?

Mért adtatok szívet,
Kivált mért illy érzőt s hívet:
Minek e becses kincs,
Ha becsülője nincs?

Talentumom volna,
Elmémnek minden hódolna,
Csak szeretőm lenne,
Eszem csudát tenne.

Most szép gondolatim,
Magas, nemes indúlatim
Fogantatásokban
Meghalnak magokban.

Meguntam éltemet,
Váltsátok érccé szívemet,
Egek, vagy szánjatok,
S hív társat adjatok.

MIMIHEZ.

Vígadj, kedves, az életnek
Kies kikeletében,
Míg még mindenek nevetnek
Reád szépség fényében.

Minden ártatlan vígságnak
Nyisson útat kebeled,
Örömi a boldogságnak
Múlatozzanak veled.

Szedd, szép lélek, tavaszodban
A gyenge virágokat,
S fűzzed lágy fürtös hajadban
Koszorúkba azokat.

Mert elmulnak játékaid,
Elsiet kikeleted,
Most, mig rózsásak napjaid,
Most örülhet életed.

MINT FOGSZ SZABAD LENNI?

Mint fogsz szabad lenni?
Ha élted ész szavától
Nem mások parancsától
Tanul leckéi venni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha bölcs törvény ösvényén
Nem a vak ösztön kényén
Bátor s gyors lészsz menni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha távol mind gúnylóktól,
Mind álnok ámítóktól,
Istenben fogsz hinni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha a rényt, akárhol jár,
Tiszteled, pogányon bár
Lásd is megjelenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha tiprott érdemnek is
Hódolni s főgőgnek is
Hadat mersz izenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha tudsz nem külső bérért
Hanem a rény becséért
Nagyságra serkenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha gazság sem mászkálva
Nem képes, sem dorgálva
Cinkosává tenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha tiszted utján nem mégy
Restül, bár kénytelen légy
Szegény kenyért enni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha jó ügynél szidástól
S hóhéri kinzatástól
Sem tudsz megrettenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

Mint fogsz szabad lenni?
Ha hű s gyors napszámos lészsz,
Bért estve lelkedtől vészsz
S csenddel mégy pihenni:
Ugy fogsz szabad lenni.

A SZERELEM ÉS A BARÁTSÁG.

Szeretnék most is szeretni,
De jaj! szép korom már lejárt,
S az ősz készül elkergetni
Tőlem a kellemetes nyárt.

Az idő karomnál fogva
Ama szép helyről elvezet,
Hol egymással mosolyogva
Amor s Bacchus fognak kezet.

Csak két pillantat életünk,
Egyikhez az ért ész tart just,
Szünet nélkűl nem szedhetünk
Az öröm számára myrtust.

Hát már végképen elhagytok
Tréfák, szerelem játéki,
Ti, kik olly bájolók vagytok,
Legszebb korunk ajándéki?

Két halál van sorsúl vetve:
Szépségünk vesztén búsúlni,
S hervadni nem-szerettetve
Annyi, mint kétszer kimúlni.

Így sirattam tavaszomnak
Elhervadt szép virágjait,
S gyászoltam ifjuságomnak
Szárnyakra kelt víg napjait.

Végre frígyet kötött velem
A barátság, megszánt az ég:
Nyájas ez, mint a szerelem,
Lángja kisebb, de mindig ég.

DAMONHOZ ÉS CHLORISHOZ.

Bús szülék! szíveteket
Hát ismét hegyes tőr hatja?
Gyönyörü vetésteket
Viszont a halál aratja?
Oh a boldog szerelem
Néktek hát csak gyöttelem!

Csak fris hantok fedik még
Első kedvestek sirhalmát,
S viszont elveszi az ég
Hűségtek édes jutalmát,
A legszebb gyönyörűség
Néktek fő keserűség.

A fájdalom bennetek
Öldöklő dühös harcot vív,
Esdeklő keservetek
Eget földet segédűl hív,
Ezer zokogásokkal
Alkusztok sorsotokkal.

Nincs haszna! érc a szíve
A mindenható halálnak,
Nem kedvez mérges íve
Sem koldusnak sem királynak:
Megveti váltságtokat,
Elveszi bálványtokat.

Mindenek virágoznak,
Szép tavasz mosolyog rátok,
A szellők szánva hoznak
Balzamillatot hozzátok;
Úgy látszik köröskörűl
Minden enyhít s könyörűl.

De mit használ a szép táj,
Mit néktek minden kelleme?
Jaj, ha kinek szíve fáj
Nem mást csak gyászt láthat szeme;
A víg hang is fülének
Csak temetési ének.

Oh dicsőbb kikeletet
Mutat a hit jobb világban,
Hol angyali életet
Élünk örök ifjuságban.
Fel az égre nézzetek
Hogy el ne csüggedjetek.

A boldogság olly plánta
Melly nem díszlik e világon;
Kivánságunk iránta
Túl hat a mulandóságon:
Mennyben vagyon hazája,
Ott kell szert tennünk rája!

LAURÁHOZ,
NEVE INNEPÉN, KÉT BARÁTJA.

Neved napja dicső fénye
Arany súgárokat hint,
S minket a hűség törvénye
Régi szent tisztünkre int,
S a barátság nyájasan hív,
Hogy siessünk, oh kegyes szív,
Tégedet megtisztelni,
Örömödet nevelni.

Ezer örömmel rendelünk
  Hát szent innepet mára,
S kész is már együtt mivelünk
  A barátság oltára.
Melly körűl a kegyességek,
Nyájasságok, szívességek
  Egymással kezet fogva
  Állanak mosolyogva.

Buzgó háladás szivünknek
  Legelső áldozatja,
Mellynek lángját istenünknek
  Szent öröm lobogtatja.
Mert mi, kik neked hódolunk,
Elragadtatva tapsolunk,
  Hogy mindeddig kegyelme
  Volt szép élted védelme.

A másik, drága illattal
  Híveid kívánsági
Azt kérik hív indulattal,
  Hogy esztendők soksági
Rád szép koszorút fűzzenek,
S legszebb örömök hintsenek
  Minden lépéseidre
  Rózsákat, ösvényidre.

Harmadszor ég tömjénünknek
  Szent tüze azért is még,
Hogy lánca szeretetünknek,
  Mellyel boldogít az ég,
Soha ketté ne szakadjon,
S akkor is épen maradjon,
  Midőn eljutsz sokára
  Dicsőbb élet céljára.

Ha az ég jó barátidnak
  Hajolván kérésire,
Hív párodnak s rokonidnak
  Így éltet örömire,
Virágos kert lesz életed,
Mellyből csendesen nézheted,
  Világ sorsa mint forog,
  S tengere mint háborog.

EGY FŐ MÉLTÓSÁGHOZ.

A nyár, melly földünket olly soká égette,
Nem lövöldözi ránk már tüzes nyilait;
A királyi székbe az ősz lép helyette,
  S osztja áldásait.

Asztagjait Ceres vígan szemlélgeti,
Mellyek jutalmazzák buzgó tisztelőit,
Bacchus is örvendez hogy tele töltheti
Nectarral tömlőit.

Nyájasan mosolyog e táj boldog ege,
A frisült fák s füvek szebben illatoznak,
Pan, Diana, Phoebus, s Faunusok serege
Együtt vigadoznak.

A réteket Flora gondosan hímezi
Késő s annál kedvesb tarka virágokkal,
S bucsuzását ezer madár zengedezi
Bájoló hangokkal.

Minden öröm ide gyült e szép környékre,
Itt serkentő szót hall a bölcs mindenfelől,
Hogy rejtezzék ezen boldog menedékre
Aggságai elől.

De te, kinek hív s bölcs gondviselésedre
Annyi ezrek sorsát bizta csillagzatod,
Ki Themis szent fontját kezedből kéjedre
Másnak nem adbatod;

Hatalmas kormányos, a kinek vállára
Olly sok és olly terhes gondot rakott hazánk,
Te nem jöhetsz magas polcodról sokára
E szép helyre hozzánk.

Hosszas nyugalmadat tüstént megsinlené
Egy több nemzetekből épült birodalom;
Az elnyomott árva sirva ezt kérdené:
Hol van őrangyalom?

Eljöttél hát, de csak szempillantatokra,
S Tusculanumodban bölcsen mulatozol,
Itt, hol a természet boldog magzatokra
Minden jót tékozol.

Majd új s hasznosb úton tanítod sietni
A tunya folyásu posványos vizeket,
Majd a szorgalomnak több adót fizetni,
A fösvény földeket.

Sokszor hív barátid dicső koszorúja
Boldog Olympussá teszi rejtekedet,
S a köznép, bölcs élted tudatlan tanúja
Bámulja tettedet.

Óh Elysiumnak kies ékességi,
Észrevetetlenek a kábák szemének,
Istenekkel közös szép gyönyörüségi
A nemes elmének!

Kellemetes völgyek, zöld erdők árnyéki
Hol uratok kóstol égi boldogságot,
Oh hogy kebletekben nem adhattok néki
    Tovább múlatságot!

De elhívja őtet tisztének szent szava;
Nem soká örülhet dicső szépségteknek;
Terh alatt tartozik folyni élte java
    S áldozni ezreknek!

Búcsút vesz tőletek kevés órák mulva;
Késése megbántná királyát s hazáját;
Csak keveset pihen azért, hogy újulva
    Futhassa pályáját.

Menj, dicső oszlopunk, menj fényes helyedre,
Fogj kezet s fuss gyorsan jó fejedelmeddel,
Áraszsz mennél több fényt s áldást nemzetedre
    Példáddal s tetteddel.

Ez már régtől fogva felséges iránya
Annak a szent lángnak, melly gyujtja lelkedet;
Homlokodnak százszor virult borostyánja
    Szólja érdemedet.

A halhatatlanság tündöklő temploma
Tégedet, feléje sietőt, készen vár;
S utadban, hív fia, semmi harc ostroma
    El nem lankaszthat már.

Csak későn hivjon el az élet istene,
Ezer tetted truccol a rontó időnek:
S mi van több, a mit még kivánnom kellene
    Illy nagynak s dicsőnek.

Sőt van: kedvelt párod hív s tiszta szerelme
Adott életednél drágább zálogokat,
Sorsod csak úgy lesz szép, ha az ég kegyelme
    Megáldja azokat.

Lépjenek hát ők is őseik nyomába,
Fereszszék örömben soká szüléiket,
Irathassa hazánk örök krónikába
    Sok szép tetteiket.

HYMNUS A REMÉNYHEZ.

Idvez légy, o isteni remény!
  Te, ki az öröm szárnyait
Neveled, s mikor a sors kemény,
  Tompítod hegyes nyilait.
Oh mint enyhűl a keserűség
  Általad, legyen bár melly nagy;
Ha igaz, hogy a gyönyörűség
  Rózsa, te a bimbója vagy.

Bárkáját a szerencsétlennek
  Védelmezi hív vasmacskád;
Ha baráti mind elreppennek,
  Akkor is támaszkodik rád.
A setét tömlöcben enyhítő
  Fényt gyújtasz, s könnyebb a bilincs.
A pokol is azért rémítő,
  Hogy annak jussa hozzád nincs.

Ha te nem volnál hív dajkája,
  A szerelem mivé lenne?
Kegyes gonddal te vigyázsz rája,
  S így van állandóság benne,
Bár, sok harc után, diadalom
  Enyhítse a szeretőket,
Tüstént velek van az únalom,
  Ha te nem kíséred őket.

A DICSŐSÉG.
A MAGYAR NEMESSÉGHEZ.

  Figyelmezve hallgassatok
Nagy ösöktől eredt címeres magzatok!
Músám a dicsőség dicsőítésére
Felséges éneket ád hive nyelvére,
Millyen egy olly istenségnek
Tetszik, kiért csak nagy lelkek égnek.

  Távozzék a hívság lyánya
Az ál hír, e szörnyű, a kábák bálványa,
Melly szüntelen széljel repdes száz szárnyával:
Hizelkedést harsog hazug trombitával,
Rabjait gőzzel élteti,
S utóbb átkok árjával fizeti.

  Azt, a kit én magasztalok,
Rokonoknak tartják magok az angyalok;
Égi szent származás, igazság testvére
Nyájasan édesget virtus ösvényére,
S a ki ezért tűr háborút
Csak annak ád mindég zöld koszorút.

  Kinek illőbb dalt zengeni
S áldozatúl tömjént gazdagon hinteni,
Mint annak ki hálát jóléttel érdemel,
Halandót a sorson s síron felűl emel,
S a tisztet szentnek nézeti
Akkor is, ha veszély fenyegeti?

Elválik két felé az út,
Ott hol a mulandó élet pályája fut,
Egyik zabolátlan vágyások kéjére
Visz egy alacsony völgy virágos rétjére,
Hol elfelejtve rejteznek,
Kik nemtelen lánggal gerjedeznek.

A másik a fényt kedveli,
A lelkeket magas sziklára emeli,
S a szerencsést, a ki rajta nyomosan jár,
A reá özönként omló égi sugár
Ezerekkel szemlélteti
S halhatatlan életre vezeti.

Melly szent tárgy hatja szememet,
Melly isteni tüzzel hevíti szívemet!
Titeket látlak-e nagyság bajnokai,
Kik hazátok őrző s áldó angyalai
Azt tollal, karddal, kormánynyal
Szépítitek örök ragyogványnyal?

Látlak, századok kárpitja
El nem fedezhetett, látom mikép nyitja
A szent virtus, mellynek követtétek nyomát,
Számatokra érdem tündöklő templomát,
S háládatosság oltára
Mikép emel istenek rangjára!

Boldog, ki ezek példáján
Gyúlván, új utat tör dicsőség pályáján!
Boldogabb a régi fény hív örököse
Kire nagy atyákat megérdemlett öse
Hagyott szép hírt, polcot, nemet,
Melly könnyen gyüjt az örök érdemet!

Mint az erdő koronája,
Zevs ezer esztendős terebély cserfája,
Mellyen minden időn új gallyak teremnek,
Árnyékot sok főnek, s kecset ád sok szemnek:
Úgy ő sok ezrek vígsága,
Nyúgodalma, dísze, s bátorsága.

Mint hajlik a bízodalom
Hozzája, ha kinek kell véd és oltalom!
Melly könnyű magához szívet hódítani,
Bár helyéből akar hegyet mozdítani!
Ereje melly messze hat s jár
Mint magasról lövellő napsugár.

Keljen dühösen ellene
A felzúdúlt tenger haragos istene,
Ki a cédrushajón, ezüstvitorlákon,
Selyemköteleken s arany vasmacskákon
Szintúgy nem tud könyörűlni
Mint ha ócska bárkát lát röpűlni.

Ő, jól tudván, melly sok szemek
Vagynak ráfüggesztve, s hány ösi érdemek
Serkentik állani bajnokok módjára,
Ugy vív, hogy méltó lesz ég s föld csudájára,
A habok elboríthatják,
Gyávaságra hiában izgatják.

Bár a nagyok palotái,
Valamint a kunyhók a halál prédái,
Bár kénytelen egykor a bajnok fegyverét,
A király pálcáját, a főrend címerét
Charon szavára letenni
S mezítlen kell a Styxen túl menni:

Mit veszt ő? porból vett porát!
Mit mást, mint nagy lelke romlandó sátorát?
Félnek-e a sírtól cselekedetei?
Nem gyümölcsöznek-e szép veteményei?
Sőt él istenibb formában,
Az irígység nem lévén nyomában.

Hadd szünjön árnyék élete!
Legtöbb csudát akkor tesz emlékezete,
Millióknak ád részt tettei hasznában,
S oh hány ifjú szivét, ki ébren s álmában
Oszlopát könyvvel áztatja,
Vetélkedő lánggal lobogtatja.

Így a nagy s hires Dunának
Fejedelmi vize a magyar hazának
Hasznos, míg a terhelt hajókat hordozza,
S a bőség kincseit most viszi, majd hozza,
S itt ád kalászos szigetet,
Ott szép rétet, s zöldellő ligetet;

S akkor is ha ér sirjába
S nevet veszt, merülvén a tenger gyomrába,
A táj, hol gazdagon áldást osztogatott,
A kies sík, mellyet szebben viríttatott,
Emlékezetét hirdeti,
S nyomról nyomra nevét emlegeti.

Nem, nem, nagy nemű magyarok!
Dicső nemzetemnek képei, bölcs karok,
Nem csak hang a jussal birt nemesség neve,
S dicsőségre méltán vágy a nagy szív heve;
Nem gőz, a mi Caesarokat
Teremt, midőn fényltet Sándorokat.

Viseljetek gondot rája,
Égjen tisztán s gyújtson sok szivet fáklyája!
Szűljön szent virtustok nagy s jeles dolgokat,
S hogy mély örvényekbe ne nyeljék azokat
Az irígy idők árjai,
Legyetek a Musa barátjai.

Csak ennek van hatalmában
Ki millyen részt vegyen szép hir osztályában.
Idők fogytáig tart Achilles élete
Mert zeng halhatatlan dalban dicsérete,
S hány nagy nevet rejt néma sír,
Azért hogy szent költő róla nem ír?

Oh az ég dicső remeke
Az olly nemzet, mellynek sok főfő gyermeke
A hasznos tudományt s szép mesterségeket
Úgy nézi, mint honát védlő isteneket;
Őket dajkálja, neveli,
S papjaikat, ha hívek, tiszteli.

Mi az emberi hatalom!
Eldült a romai roppant birodalom,
De mesterségének becses maradványi
Még ma is sok nemes lelkeknek bálványi.
Melly nagyság lehel belőlök,
Hány ezer szól csudálva felőlök!

A fél világ csínosai,
A rég Roma láncát hordozók fiai,
E szent ereklyéket buzgó figyelemmel
Keresik s csudától néznek részeg szemmel
Azoknak szép képeikre,
Kik vas békót vertek öseikre.

S ki nem telik új lélekkel
Ha mulandósággal dacoló szinekkel
Azoknak tetteit lefestve találja,
Kiknek a föld legszebb javait hálálja,
S kik senkit nem gyujtanáhak,
Ha az irók rólok hallgatnának.

Oh magyarok! a Musára,
Mert hatalmában van a dicsőség vára,
Kegyességeitek bőven áradjanak,
S el ne felejtsétek, hogy mindég vágytanak
Háladó dicséretére,
A kik méltók voltak énekére.

Ama felséges tetőnek,
Hol hervadhatatlan borostyánok nőnek,
Olly bő termést adjon áldástok harmatja,
Hogy minden méltónak az érdem magzatja
A hir, zöld koszorút fonjon,
Melly ezreket csudájára vonjon.

AMOR DICSÉRETE.

Amor fényes palotájában
  Ezer örömek lakoznak,
Az istenek boldog sorsában
  A halandók ott osztoznak:
Ott mind dús, mind szegény számára
  Mennyei rózsák teremnek,
S sziveknek ül az thronusára,
  Ki tetszeni tud a szemnek.

A szerelem nagy jótétemény.
  Életet ád az életnek,
Körűle a félelem s remény
  Majd zokognak majd nevetnek;
Ifjúságunk szép esztendeit
  Ámítva magához vonja,
S az arany idő gyöngyképeit
  Unalmaink közé fonja.

HYMEN DICSÉRETE.

Amor jótétét hirdetik
  Mindenek kik verseket
Költnek, s bőven vesztegetik
  Reája tömjénjeket;
Azt mondják, hogy udvarában
  Csak örömek lakoznak,
S ott az istenek sorsában
  Halandók is osztoznak.

De mi jót tesz, ha nyomozzuk,
  E világ tyrannusa,
Hogy annyira bálványozzuk,
  Mi okunk van? mi jusa?
Ő a szívek kínzásával
  Kegyetlen játékot űz,
S elrepűl, mihelyt nyilával
  Megsebhet, s éget mint tűz.

Nem, a tegzes kis istennek
  Bár fél világ áldozzék,
Az én oltárom Hymennek
  Számára illatozzék;
A páros szivek istene,
  A legfelsőbb szent nekem,
Akár ki mit mond ellene,
  Hymen az én énekem.

Jól tudom: sok panaszokat
  Mondanak sokan rája;
Igaz is, tenger kínokat
  Lát és láttat fáklyája:
Melly miatt ma hív papjai
  Már igen fogyatkoznak,
S régen tisztelt templomai
  Ürülnek s omladoznak.

De hogyha az esztelenek
  Vas békókat hordozni
S holtig nyögni kénytelenek,
  Őtet kell-e okozni?
Nem illendőbb-e hallani
  A bölcsek tanácsait,
A kik nem győzik áldani
  Boldog arany láncait.

Oh csak hívei legyenek
  Illők s méltók magához,
Forró szerelmet vigyenek
  Elsőben oltárjához,
S bölcs ész, jó szív lakván bennek
  Barátkozni tudjanak,
Fogadom bizony Hymennek
  Dicséretet mondanak.

NINÁHOZ.

Soha nem bájol testednek
  Csábító szépsége,
Ha nem ékesít lelkednek
    Belső nemessége.
A termet s szín akármelly szép,
Magában csak holt bálványkép.

A szépség gyenge rózsája
  Múló fényt ruház rád,
Hacsak az érdem hozzája
  Olly virágot nem ád,
Mellyet akkor is becsűlnek,
Ha orcádra ráncok űlnek.

HÁLAADÁS G. FESTETICS IGNÁCHOZ.[96]

Tovább nem hallgatok. Hat esztendő int már,
S érettebb gyümölcsöt Musám hiába vár,
    Őszömnek fú szele.
Bár nem ér énekem remek érdemeddel,
Hibáit, nagy férfi, a szívért engedd el,
    Melly idvezel vele.

Mint a nap az égi testek seregében,
Jótéted páratlan a maga nemében;
    Hogy tudnám felérni?
De kénytelen bájol az angyalábrázat;
Csak reánézés kell, nem cifra ruházat,
    Nem szép hang, dicsérni.

Engem, kit bölcsőmben örököd rengetett,
Magának kért tőled Apollo, s vezetett
    Jelesebb pályára,
S te, nemes barátja, munkáját tisztelted,
S közös nevendéktek sorsát fölemelted
    Híveid rangjára.

Mint bájol a nagyság mind szívet mind szemet,
Ha homályos virtust s alacsony érdemet
    Ölelnek karjai!
Mosolygó fényedtől mint derült életem,
Mint újúltak s nőttek jobb igyekezetem
    Gyenge virágai!

De a nagy szív félig nem teszi munkáját,
A tökéletesség felséges pályáját
    A célig folytatja:
Néked sem volt elég csak nyájasnak lenned,
Ösztönt szebb nagyságra gerjeszte tebenned
    Lelked indúlatja.

Mindenütt ég tömjén Augustus nevének,
Ki Márót elrablott csekély értékének
    Nyertesévé tette,
S hogy, felejtvén Rómát s a dühös háborút,
Honjában hervadni nem tudó koszorút
    Köthessen, engedte.

---

[96] Ez a nemes lelkű ember 1808. jún. 28d. a sopronyi superintendentia prédikátorait, kik a gróf jószágában tarták vala az napi gyűléseket, ebédre hívatván, s megértvén hogy a mi Kisünk az ő alattavalójának gyermeke, ennek atyját minden szolgálat alól örökre felszabadította, magát pedig, midőn ez, elragadtatva a legszentebb érzés által, a jóltévő kezét megcsókolni akará, karjai közzé fogta. Melly irígylést érdemlő sors juta a lelkes és eszes gazdagoknak! és melly olcsón vásárolhatnak ők elhalhatatlan fényt! - Kazincy jegyz.

S Maecenas, ki kincsben Croesussal mérkezett,
Hogy kis Sabínummal Flaccusnak kedvezett
    Mint fel van emelve
A venusínumi hattyú énekében!
Mint ragyog, mint fárad dicsőítésében
    A hír ezer nyelve!

Mennyivel szebbet tészsz te, mint e dús nagyok,
Nekem, ki sem Flaccus sem Maro nem vagyok,
    Megtisztelésemre!
Engem csókolsz, s annak adsz szabad birtokot,
A kinek köszönök mindent, a mi okot
    Ad kérkedésemre.

Mint a ki tanúnak kiván földet s eget,
Örömünnepet ülsz, választott sereget
    Hívsz víg mulatságra,
S úgy nyitsz a mostani kornak s jövendőnek
Serkentésül kaput, a hív nevelőnek
    Arany szabadságra.

Szent, örökké szent nap, tetézett jutalom!
Élesben a szívet millyen diadalom
    S hol részegítheti,
Mint midőn a gyermek imádott atyjának
Fejére illy dicső polgárkoronának
    Címerét tételi.

Fúriák fészkévé ám adja kebelét,
A ki a fiúi szeretet kötelét
    Széljelszaggathatja;
S bódúlt eretneke Sátán vallásának
Légyen utóbb mérges viperák fajának
    Boldogtalan atyja.

Nekem, a természet intéséhez hívnek,
Nincs az éggel rokon s el nem fajult szívnek
    Méltóbb indulatja,
Mint a melly azoknak, kiktől van lételünk,
Számba vehetetlen kegyességit vehünk
    Forrón hálláltatja.

Más felpuffadott korcs a szegény szüléket
Szégyelje, s gyalázza a szent verejtéket,
    Melly csorgott érette;
Ne lássa mint omol reá az átok-ár,
Se a feneketlen pokoltörvényt, melly már
    Nyilva van mellette.

Az én anyám áspist nem nevelt tejével,
Nem úgy édesgetett szavával s éltével
    A virtus útjára,
Hogy az ész törvényét dölyfösen gúnyoljam,
S legfőbb jóltevőim szívét marcangoljam
    Dühödt vad módjára.

Nem, ha bennem az ész lát nyiltabb szemekkel,
Szívem magasabban járó érzésekkel
    Ha tud gerjedezni,
Ha kis láncszem vagyok szebb lelkek frigyében,
Ha éltem patakját kies völgy keblében
    Látom csörgedezni.

Mind azért szerencsém első gyámolait,
Szegény sorsokban is isten angyalait
    Nem szűnöm áldani,
S égiekhez illő szent gyönyörüséget
Érzek, hogy házokra illy szép nemességet
    Látok hárámlani.

Hogyan ne éreznék? E ház homályában,
Mint senki nem inkább fényes palotában,
    Úgy voltam szeretve.
S szent adóm nagy része annak, ki annyit tett,
Kinél kegyesb atyát az ég nem teremtett,
    Le van már fizetve.

Ugy vagyon, nemes gróf, midőn a világnak
Olly remek példát adsz, engem mennyországnak
    Emelsz pitvarába,
Hol buzgón vegyítem hálámnak könyeit
Annak, a ki szedi jóságod gyöngyeit,
    Öröme árjába.

Nem csal meg reményed. Benned jótéted már
Olly szent tüzet gyújtott, mellyet sem tél sem nyár
    El nem tud oltani.
Oltárod már atyám oltára mellett áll,
Reád tömjénemért áldás mindennap száll,
    S holtig fog szállani.

S e két oltár előtt, adok íme kezet,
Hogy az úton, mellyen kegyességed vezet
    Érdem templomába,
Minthogy jobb s kedvesebb bért nem fizethetek,
Soha meg nem szűnő futással sietek
    Nagy lelkek nyomába.

S ha lantom szívre tud hatni zengésével,
Ha mit tehet eszem egész erejével,
    Vagy szívem hűsége,
Élni fog minden nyom emlékezetében,
Barátim s gyermekim gyermeki szívében
    Neved dicsősége.

NÉVNAPOMHOZ.

Ötven ötödször derülsz már
Jó névnapom, ma rám;
S versben köszöntlek, gátol bár,
A sok keresztü szám.

Ne várj tőlem fellengező
Pompás dicséretet;
Csendes tüzzel gerjedező
A tartós szeretet:

Én pedig, ki reggelemen
Forrón öleltelek,
Most is késő délestemen
Benned kedvet lelek.

Mert bár gyakran bús ráncokat
Méltán hord homlokom,
Még is elüzni gondokat
Gyakrabban van okom.

Bár mindennap rozzantabb lesz
Mulékony sátorom,
S jókedvüvé ritkábban tesz
Egy pohár jó borom;

Bár elmém gyakran sejdíti
Szárnya lankadását,
S gyakran rostával meríti
Tudomány forrását;

Bár nem ifjonti bájolók
Világ játékai,
S nekik nem könnyen hódolók
Szivem vágyásai;

Bár álomként eltüntenek
Ezer reményeim,
S egy jobb világba intenek
Elhunyt sok híveim:

De a visszaemlékezés
Tavaszt teremt mellém,
Akár melly bús környékezés
Tele süvölt felém.

Gyönyörködöm ha gondolom
Kóstolt örömimet,
S hív dajkálással ápolom
Kikelt vetésimet.

Rablott az idő, de hagyott
Sokat is mi mulat;
Lelkemben még meg nem fogyott
Semmi szép indulat.

Észben, szivben, természetben
Mi van szép, jó, s nemes,
Nekem kisebb mérsékletben
Most is még kellemes.

Setét jövendőm éjjele
Sem borzaszt engemet,
Annyi örömet hoz vele
A mennyit eltemet.

Igazság s szépség Musái
Kísérnek holtomig,
S általok tavasz rózsái
Virítnak siromig.

Gyermekimben, kiknek ma is
Hálálva örűlök,
Ha bágyaszt éltem sulya is,
Ifjuvá serdűlök.

* * *

Idvez légy hát, szép nap, hogy rám
Ismét felvirradtál,
S angyalként szólván be hozzám
Ennyi szépet adtál.

Jőj sokszor, de ha végezve
A titkos könyvekben
Más van, szebben zengedezve
Fogadlak mennyekben.

A SZUNNYADÓ.

Rózsás partu patak csörgésénél,
Fülemilék zengedezésénél,
Szunnyad Lilli, szivem mindene,
S szebben mint most még nem pihene,
A szép lélek. Vajjon mit álmodik,
Ékes szája kire mosolyodik?
Miért készül kezét emelni,
Mint ha kedvest vágyna ölelni?
Én, én, tudom s olvadva képzelem
Tegnap kötött örök frigyet velem,
Arcát az én szerelmem gyujtja,
Hószin karját énértem nyujtja.
Fülemilék, kérlek kiméljétek,
Szép álmából fel ne ébreszszétek,
Vagy olly hangtok zengjen fülében
Melly több lángot gyujtson szivében.

PARNASSRA UTAZÁS.

Képzetim ámitása
S dicsőség szomjuzása
Minap ama szent hegyre vitt,
Mellyet Parnassnak hívunk itt.

Egy deli szűz megbájolt,
Kezében trombita volt;
Érte majd szivem hasada,
De ő rajtam tovább ada.

Szintugy az a komoly szép,
Ki tőrt döf, s sziveket tép,
Hidegen szólt: hagyj engemet,
Kérd Thaliát testvéremet.

Tüstént ehez futottam,
S válaszul ezt hallottam:
Édesem, nekünk istenek,
Nem illy legények kellenek.

De nem szükség busulnod,
Mert könnyü boldogulnod;
Van kivel házasítsalak,
Szobalyányunk egy gyöngyalak.

S ott termett a Románca,
Táncolt, igézett tánca;
Komoly-vidám tekintete
Szánva s enyelgve nevete.

Ennek szép ajakára
Minden Musák láttára
Csókot adék; megkedvele,
S most már kunyhóm Éden vele.

Együtt dallunk, regézünk,
Oktondikat leckézünk,
Csinálunk néha szárnyakat,
Szedvén Ovidból tollakat.

Igy játszva, igy tréfálva,
S vad vágyaktól megválva
Szebb vigság részese vagyok
Mint sok széllel bélett nagyok.

SOHAJTÁS.

Felséges vár, éggel rokon elme
  Szent emléke Pindus tetején,
Hol Músák boldogító szerelme
  Istenekké vált bölcsek fején
Nimbust derít, mellytől megbájolva
  Kiki feléd sóhajtoz lángolva,
Ki érezni a szépnek kecsét
  S látni képes a jónak becsét.

Hajlékidban, hol mint nap ragyogva
  Az örökké ifju hellenek
Uralkodnak ezredektől fogva
  A nagy elfelejthetetlenek,
Polgári just szánsz-e valahára
  Árpád késő magzati számára,
Kik honok szép nyelve szárnyain
  Repülnek e dicsők nyomain?

A LANTHOZ.

  O lant, ne hagyd belepetni
A portól magadat,
Nálunk is tudják szeretni
A jobbak szavadat.

  Veled, hogy a had kockája
Neki vakot vetett,
S vaksággal megvert hazája
Vesztére sietett,

  Alcaeus elfelejtette
Nemzeti sérelmét
S mást nem tehetvén, zengette
A bort és - szerelmét.

  O Phoebus dicső remeke,
Te, mellynek mérget is
Mézzé változtat éneke,
Enyhíts engemet is.

MINT KELL HYMENTŐL ÖRIZKEDNI?

Sokszor ha Hymen fáklyát gyujt
  Amor elrepül tőle,
S akkor méz gyanánt mérget nyujt,
  S hóhér válik belőle.

A frigy, melly igy alkottatik
  Nem más csak rabság s bilincs,
S fel soha nem bontathatik,
  Fizettessék bármelly kincs.

Ifjak, szép szerencsétekre
  Jól vigyázzon szívetek,
Szabad még most tetszéstekre
  Vigan enyelegnetek.

Ha Hymen arany hegyeket
  Igérve jő felétek,
Másithatatlan frigyteket
  Vele félve kössétek.

Hány nem képzelt már kábúlva
  Benne leghűbb barátot,
Kinek kevés napok múlva,
  Durván fordított hátot!

Őrizkedjetek tőrétől,
  Mellyet vet hazudozva,
Fussatok gyémánt nyűgétől
  Míg fel vagytok oldozva.

De ha szíveteket hatja
  Egy édes gerjedelem,
Mellynek tüzét nem olthatja
  Sem sok nap, sem értelem,

Ha szépség s ész kezet fogva
  Kiszt örök esküvésre,
S Amor maga mosolyogva
  Hív az öszvekelésre;

Ha illyenkor jő hozzátok
  Hymen tréfák nyájával,
Akkor bizvást fogadjátok
  A hűség szent csókjával.

A MAGAMÉRSÉKLÉS.

  Jobban jársz, barátom, ha sem büszkén nem mégy
A tengernek közepére,
Sem, hogy a dühödő szélvészektől ment légy
Nem sietsz siker szélére.

  Legboldogabb, a ki az arany középszert
Érdeme szerint becsűli,
S mind a szennyes kunyhót, hol szükség fészket vert
Mind a palotát kerűli.

  Többször vivják szelek a felnyult fenyőket,
A magasabb tornyot súlya
Jobban földhöz csapja, s a hegyes tetőket
A mennykő gyakrabban dúlja.

A balsorsban remény, a jóban félelem
A nemes szívnek vezére;
Télt s nyárt felváltva küld az égi kegyelem,
A halandóknak földére.

Az idő meggyógyít sok mérges sebeket;
Apollo gyilkos idege
Nem mindig lövöldöz, sokszor víg éneket
Zeng szép húgai serege.

Tudj, ha veszélyekkel tisztedként szem közt mégy
Bátor szivvel vitézkedni,
S viszont, ha igen jó szél fuv, elég bölcs légy
Vitorláidat beszedni.

ENGESZTELÉS.

Meddig emészt e kínos kárhozat?
Van-e ollyan hathatós áldozat,
  Mellyel mocskom lehet tisztulva?
Téged, éltem fele, remek alak,
Mérge dühe forrván, zaklattalak,
  Vallom s bánom orcám-pirulva.

Semmi, érzem, lelkünk kis erejét,
Agyunk s csontunk minden csepp velejét
  Úgy nem dúlja s úgy fel nem rázza,
Sem nem gyujtja bennünk a pokolnak
Tüzét, mellyben ördögök lakolnak
  Úgy, mint a haragnak hagymáza.

S a teremtés tágas országában,
A föld szinén s a tenger gyomrában
  Hol van illy vak, illy szilaj erő?
Bár felzúdult habra hab toluljon,
Tüz, vas rontson, mennykő sürün hulljon,
  Megáll, kacag s vív e vakmerő.

Jól mondják, hogy, midőn szorultságból
Az egész holt s eleven világból
  Agyag míve részeit szedte
Ravasz esze ama nagy Titánnak,
Epénkbe a dühös oroszlánnak
  Természetét elegyítette.

A vad harag miolt' Atilával
Testvér öcscsét, kit gyászos várával
  Buda hirdet, által szuratta,
Szép hazánkban hány fényes házoknak
Lett gyilkosa, hány nagy városoknak
  Minden kövét széljel hányatta!

Oltsd, ah oltsd el boszudnak lángjait,
Ha tavaszunk édes szép napjait
  Vesztegette vérem vad heve,
Ne büntess, hogy csalárd varázslattal
Részegített ollyan indulattal
  Mellynek méltán dühösség neve.

Azért, hogy igy keseríthetélek,
Nem szünlek meg valameddig élek
  Szelíd szivvel, kedves, kérlelni,
S ha az utált vétket megbocsátod,
Uj élettel boldogul barátod,
  S védangyalt fog benned ölelni.

SOPHRONHOZ.

Ah elrepülnek, Sophronom édesem!
Szép éveink: lángelme, sem égi sziv
  A ráncokat nem tartja vissza
    S a diadalra szokott halált nem:

Máskép kinek volt volna nagyobb joga
Élhetni földön végtelen életet,
  Mint annak, a kit könnyözönnel
    Áradozó szemeink siratnak?

Elvitte még is hív ölelők közől,
Mint a dühös szél tél közeledtekor
  Száraz levélt ágról visz, őt is
    A csuda végzetü gyászos óra.

Elhúnyt az a szép déli nap övele,
Mely olly vidáman s gazdagon öntözé
  Ránk isteneknek szent kegyével
    A nemesebb örömök sugárit.

Minket sem old fel jó feleség, haza
Sem birtokunk a köz frigy alól; le kell
  Mondnunk ma-holnap mindenekről,
    A miket olly hevesen szerettünk.

Lelked, ha szerzett kincset, az a tied
A jobb világban: más vagyon itt marad.
  Egy két virágszál fog követni
    Még sirodon szerelem kezéből.

A mit tehetsz jót, azt ne halaszd tehát;
Nem vélt időn hív a bizonyos halál
  Kitkit, de nyájas képpel azt, kit
    Sok jeles érdemek ékesítnek.

AZ ELHAGYATOTT MAGYAR NYELV.
NAGY JÓZSEF SZOMBATHELYI NAGYPRÉPOSTHOZ, 1806.

Meddig gyászol Pannonia?
  Mondd meg, bölcs főpap, hív polgár!
Melly bűnért kell lakolnia,
  Hogy fényes nappal is népe setétben jár?

Mint lobog Clio fáklyája!
  Nézzük az ó s új világot,
Nyert-e csak egy nép hazája,
  Nyelvét megtapodván, halhatatlanságot?

Mikép törekedtek mások
  Vad szavokat mesterségre
Szoktatni, hogy virágzások
  Just adhasson nékik fényes dicsőségre!

Mint érzik, hogy a bölcs elme
  Legszebb birtok, legjobb fegyver,
S hogy köztök ennek szerelme
  Édes anyjok hangján legtöbb szíveket nyer!

Népek, jertek tanúságra:
  Mi az idegen szózatot
Emeljük fő méltóságra,
  S a magunkén csúfot ejtünk s gyalázatot.

„Amaz az észnek Dunája,
  Az folyjon sebes árjával,
S kik közel laknak hozzája,
  Csak azok teljenek becses aranyával?"

Ezt mondjuk, s száz szép tájára
  Hazánknak ügyet sem vetünk,
S ezernyi ezrek kárára
  Minden egyéb folyót önkényt betemetünk.

Hívnak az igaz ösvényre
  Títusunk s dicső fejeink,
S nyelvünket érdemlett fényre
  Akarják emelni szentelt törvényeink.

Mit használ az ész intése?
  Tömjént kedvesebb bálvány vár.
Törvény a világ' ízlése,
  S magyarúl olvasni s szólni nem módi már.

Meddig lesz nyelvetek árva
  Magatok közt, o magyarok?
Meddig lesznek még elzárva
  Tőle az iskolák, gyűlések, udvarok?

Híres ösök maradéki,
  Mit nyertek nagy nevetekkel,
Ha csak vak kény bábjátéki
  Maradtok, s nem futtok versent bölcs népekkel?

A bölcs népnek van jól dolga
  Az várhat tartós nyugalmat:
A tudatlan mindig szolga;
  Csak az ész ád szép fényt, kincset, diadalmat.

Ragyogjon hát az ész fénye,
  Terjeszsze azt szép nyelvetek,
Ez a dicsőség ösvénye,
  Ezt járjátok: ne korcs, ép nemzet legyetek!

Ha, mint Cassandra szavára,
  Enyémre is megvetés vár,
Nemzetünk síroszlopára
  Ezt írják nem soká: volt magyar, de nincs már.

De hova, hova vezeti
  A szent buzgóság Musámat?
S velem majd elfeledteti,
  Hogy Nagy Józsefek is lakják még hazámat.

Bölcs magyar, kit nemes szíve
  Képévé tesz a virtusnak,
Hazád nyelved esküdt híve,
  Védje is, dísze is a magyar Pindusnak!

Oh, ha szent tüzed lángjai
  Croesusinkban lobognának,
Énekem gyászos hangjai
  Vígan zengedező paeanná válnának!

MATKOVICH PÁL UDV. TANÁCSOSHOZ.

  Mint a fáradt szarvas, melly minden fortélyát
Kimerítvén, soká óhajtása célját
Dühös üldözői előtt fel nem leli,
S a bőszült vadászok durva lármájában,
S nyilak záporában
Elkerülhetetlen halálát képzeli;

  Ha szerencséjére egy bércen rejteket
Találván, megcsalhat minden tett leseket:
Veszélye helyére reszketve néz vissza;
S éledvén is lassan elaléltságából,
A hegy forrásából
Újulását vegyes érzések közt iszsza:

Úgy én, a kit elébb egy éj homályában
Bal esetim sűrű labyrinthusában
Megtámadt a kétség száz fejű hydrája,
S majd a rend szent lánca elszórt töredékin,
S fél föld omladékin
Nyugtalan kergetett a had furiája;

Sion szent tetején érvén menedéket
A vajudó időt, a pusztúlt környéket
S a réműlt népeket szemlélem borzadva;
S bár régen keresett csend honában lakom,
Olly dalt zeng ajakom,
Mellyben az öröm s bú öszve van olvadva.

Boldog hely! Itt repűlt mennybe lángszárnyakkal,
Itt hirdette lelket emelő hangokkal
Hajdan a profétták választott serege,
A mit az istenek istene titkáról,
S halandók javáról
A végzéses könyvbe zárt az egek ege.

A szomjan haldoklott emberi nemzetnek
Itt fakadt az észnek, virtusnak s életnek
Elapadni soha nem tudó forrása;
Itt töltek meg azok égi kegyelmekkel,
S isteni lélekkel,
Kiknek jobb világot alkot tanítása.

Itt fényleti olly nap örök súgárjait.
Melly az ész homályát s szív zivatarjait
Elűzi a vétkek gyászos országába,
S azokat, kik bölcsen járnak verőfényén,
Szép tavasz ösvényén
Dicséri a lelkek boldog hazájába.

De melly pusztát látok! Higyjek-e szememnek?
Itt, hol halhatatlan örömek teremnek,
Alig hogy egynéhány bölcsnek látszik nyoma;
Áldozatot kérnek, valamerre járok,
A meghűlt oltárok,
S üres a legszentebb buzgóság temploma.

A világ remegve kimozdúl helyéből,
Rá száll minden gonosz Pandora kezéből,
Rettegve sóhajtoz a kevély halandó;
S érezvén a vad sors kegyetlen hatalmát,
Keresi nyugalmát
Mindenütt, csak itt nem, a hol találandó.

Mit mondok? A kínnak hogy hía ne légyen,
S a bűn az életből egész poklot tégyen,
A legrútabb ördög még frigyet köt vele,
Mellynek vad dühétől semmi sem lehet ment.
A mi mind eddig szent,
S az égnek és földnek volt közös kötele.

Oh ha bírnék ama szerencsés hárfával,
Melly hajdan, mint mondják, bájoló hangjával
A kemény köveket érzékenyíthette,
S azt, a ki mindennel mindig mostohán bánt,
Soha senkit nem szánt,
A holtak országa urát megsebhette:

Melly tüzzel sietnék nem Thebe csorbáit
De a szentek szentje városa bástyáit
Örökké tündöklő ércből építeni,
S szerető szívemnek nem földi bálványát,
De az ég leányát,
A Vallást, méltatlan csúfjától menteni!

Elsőben mennydörgés hathatóságával
Vívna szavam ama vad lelkek nyájával,
Kik felkeltek dölyfös gigászok módjára,
S vakmerőn a magas eget ostromolják,
S a hitet gúnyolják,
Hogy a felhőkön túl van helyheztetve vára.

Azután leglágyabb legédesb zengésem,
Angyaloktól tanúlt forró könyörgésem
A föld istenei szívét olvasztaná;
S bennek az istenek, s emberek atyjához,
S királyok urához
Ragaszkodó hűség szent tüzét gyujtaná.

Világ hatalmasi - illyen kérelemmel
Kezdeném - legyetek méltó figyelemmel
Igazságtól súgalt énekem szavára;
Nem várok tőletek croesusi kincseket,
Nem, csak szíveteket
Kérem legjóltévőbb hívetek számára.

Nincsen, halljátok bár a múlt századoknak
Tanúbizonyságát, nincsen thronustoknak
Kegyesebb, s hatalmasb őrző angyala,
Mint Jézus vallása, ha olly tisztaságban,
S égi méltóságban
Fénylik, mellyben mennyből először jött vala.

Nem láttok e nélkűl mást, csak vas időket,
Buta rabszolgákat s kevély pártütőket;
Szent oltára talpkő, s székteket hordozza;
A ki ezt megveti, a királyok mívét
Neveti, s vad szívét
Minden törvény alól durván feloldozza.

Büntessen fegyvertek bár melly keménységgel,
Ha ennek hatalma nem lesz segítséggel,
A lappangó bűnnek elhat gyilkos mérge;
Fenéje lesz az ész szép alkotványának,
S a virágzó fának
Legékesb korában megemésztő férge.

Csak ez gyújt a szívben mennyei lángokat,
Csak ennek szerelme szűl olly virtusokat,
Mellyek ragyogványát az ég s föld bámúlja,
S mellyekkel, megválva földi bilincsétől,
A test ösztönétől,
A halandó maga magát felülmúlja.

S akartok-e atyák kegyes oltalmával,
Nem csak meghódítók erős hatalmával,
A menny s föld urának hív képei lenni?
Nem könyörűltök-e a sebes szíveken?
S minden kincseteken
Ezzel felérő írt tudhattok-e venni?

Rekeszszétek el hát gyásza kútfejeit;
Nem nehéz megtörni vad ellenségeit;
Nem szükség, hogy folyjon a csúfolók vére;
Általlátja tüstént ez esztelenségét,
S megbánja vétségét,
Csak legyen gyalázat s megvettetés bére.

Ne féljetek, hogy majd buzgóság képével
Ámítván, a földet meggyújtja dühével,
A vak álbuzgóság, e pokol fajzatja;
Nem, sorsunkat rátok bízták a végzések,
A bölcs rendelések
S példák diadalmát meg nem gátolhatja.

Csak az égi s földi áldások atyjához,
S képére alkotott dicső munkájához
Forró szeretetek ne szűnjék lángolni;
Könnyen teremthetnek édent törvényitek,
S boldog népeitek
Testvériket fogják egymásban csókolni.

Így kérné Olympus fiait énekem,
S a virtust thronusra ültetvén remnekem,
Jobb unokáinknak szebb jövendőt szűlne,
A józan ész és szív öszvebékélnének,
Hív párok lennének,
S Astraea még egyszer földünkre repűlne.

De ki másítja meg a vetett sorsokat!
Mellyek csudatévő zengésű húrokat
Nem hagynak már vonni halandó lantjára!
S én mivoltom s erőm csekély mértékével
Nem beteg elmével
Vágyni sem merhetek nagy s fényes pályára.

Csak itt e szent hegyen, melly ád bátorságot,
Kis kertemben szedek színméznek virágot,
S lelkemnek csak azért ég minden szikrája,
Hogy az ezen szent helyt szerető lelkeknek
S egyik vezéreknek
Néked, bölcs férfiú, tetszhessék munkája.

Hajtsd le beszédemre[97] kegyesen füledet;
Fontos tárgyak szokták mulatni lelkedet,
Ez is méltó dicső elméd figyelmére;
A magasságosnak itt is papja vagyok
Felségesek s nagyok
A miket szent tüzem ád Musám nyelvére.

Ne nézd, hogy nem bájol ez ollyan zengéssel
Mint más boldog, a ki merész repüléssel
Ragadtatik, s ragad istenek honába,
S hogy magas egekkel határos hegyeken
Járatlan helyeken
Nem török új útat a hír templomába.

Ha onnan, hol Phoebus arany szekere jár
Alkalmas időben melegítő súgár
S megfrisítő harmat száll plántálásomra:
A hervadhatatlan öröm lakhelyéből
Igazság kezéből
Számot tartok még is boldog jutalomra.

A szentséghez hideg s lágymeleg lelkeket,
Kik lábbal tapodják fő dicsőségeket,
Visszahívom virtus s igazság útjára,
S tégedet is, nemes oszlopa hitemnek,
A legszebb érdemnek
Fényében rajzollak utóink számára.

S míg Themis titkában jártas sas szemedet,
Királyhoz s hazához példás hűségedet,
Érc táblára vési Clio mestersége:
Én hirdetni fogom, hogy megváltójáért
S annak vallásáért
Szíved aranykorhoz méltó lánggal ége.

A BOR EREJE.

Az éhen szomjan vivó bölcseségen
Minden baj erőt vesz,
Bort töltsetek! a bor ma is mint régen
Ezer csudákat tesz.

A jó barátok víg társaságától
Fut a bú serege,
S földön mosolyog Tokaj nectárjától
Olympus szép ege.

---

[97] Ezen óda mellett a szerző illy című könyvét küldé: A vallástalanságról. Sopron, 1815. *A kiadó.*

Ki hát epével elborítva látja
Világ cudarait,
Higítsa borral, mint jó ész barátja,
Vére patakait.

Kire méregbe mártott nyillal lőnek
Kevély irígyei,
Gyógyszerül vegye levét a szőlőnek
S nem fájnak sebei.

Kinek békét nem hágy szép Xantippéje
S kénytelen perelni,
Igyék, csak bortól ázzék meg gégéje,
Jobban tud felelni.

Kit bármelly szélvész nem szün ostromolni,
Az élet tengerén,
Bachussal tartson, s vígan fog nyargalni
Párducos szekerén.

ÉLET FOLYÁSA.

Mig még vesszőn lovagoltam,
Minden nyomon tüdérvárt
Leltem, o melly boldog voltam!
Velem hány szép öröm járt!

Öröm vetette ágyomat
Mikor fekünni mentem;
Öröm űzte el álmomat,
Ha reggel felserkentem.

Sem kincs sem hirnév nem kellett,
Sem semmi pompa fénye,
Kedves pinckem s lapdám mellett
Tölt szivem minden kénye.

De hogy serdülvén kezdettem
Kevélyen paripázni,
A gond együtt ült mellettem,
S nem volt mód azt lerázni.

Cseren, bokron, mint vitt az út,
Észvásárra ügettem,
S nagyravágyástól sarkantyút
S erénytől köntöst vettem.

Mit ért? nem soká magamon
A szép köntös rongygyá vált,
S a sarkantyu rest lovamon
Vérző sebeket csinált.

Az örömök, kik nevetve
Elébb önkényt követtek,
Most, bár drágán megfizetve
Ritka kísérők lettek.

S a régi nyájas kellemmel
S hűséggel egyik sem birt,
S a bánat beesett szemmel
Gyakorta nyomokban sirt.

Ekkor kesergve sorsomat
Magányomba rejteztem,
S mint orvosoljam bajomat
A bölcseket kérdeztem.

Ezek a philosophiát
Dicsérték, megpróbáltam;
De nála csak sok szófiát,
Hasznos írt nem találtam.

Nőttön nőttek aggságaim
Majd pénzre tisztességre
Ásítoztak vágyásaim,
Majd deli feleségre.

Meglett a miért epedtem.
Lett tisztség, s terh mellette.
Lett pénz, s erőmből fizettem,
Dézmát s adót érette.

Egy lány, kit minden bájával
Venus felékesített,
A szerelem myrtusával
Koszorúzván férjjé tett.

Boldog vagy most, ezt gondolám,
Repülj öröm karjába -
Hiu hit! Kemény oskolám
Most fogott vas igába!

Míg nyájasan csókolgatott
Első hetekben párom,
Még addig nectar itatott
S aranyos volt a járom.

De miolta a ravasz szép
Lön éltem istennéje,
Boldog egek! hány bu s gond tép,
Mint hány a habok kéje.

Melly harcot kell kiállani
Gyenge okosságommal,
Mint vágyok partra szállani
Rongyollott csónakommal!

Eddig ekkép folyt életem,
Igy foly ezután is már;
Mi hát az, ha fontra vetem?
Hosszu tél és rövid nyár.

ANYAI INTÉS.

Édes lányom, egy házasság
Sem ád itt mennyországot,
Földön nincs angyaltársaság,
Kiki bir gyarlóságot.
A ki az arany gyürütől
Csupa arany sorsot vár,
O az ollyan együgyütől
Az igazság távol jár.

Sok lány örömtől kábulva
Siet férjet ölelni,
S nem győz kevés napok mulva
Kinjain nyögdécselni.
Az, a ki elébb imádta,
Kegyetlen hóhérrá lett,
S a szegény jókor nem látta
Melly ártalmas lépést tett.

De jó gyermek, ha vigyázsz rád,
Nem emészt illy gyötrelem,
Hogy boldog lehess, módot ád
A szelídség s értelem:
Tanuld nyájas szerelemmel
Férjed szivét igézni,
Ne törődj kis sérelemmel,
Tudj kis hibát elnézni.

AZ IDŐ ELJÁR.

Bucsut vett husz esztendő,
Sok multtá lett már
A mi vala jövendő:
Az idő eljár.

A tavaszt elkergeti
Ezennel a nyár,
S azt az ősz s tél követi:
Az idő eljár.

Lillim teljes orcái
Lángként égnek bár,
Hervadandók rózsái:
Az idő eljár.

Mig forrón ver kebele
S tüzes csókra vár,
Addig vígadok vele:
Az idő eljár.

A jót hálátlan venni
S nem becsülni kár,
Sietek boldog lenni:
Az idő eljár.

SZÍVEM KRÓNIKÁJA.

Elsőben Trézsi kék szeme
S hajának szőke kelleme
Igézte szivemet magához;
Két hónapig uralkodott,
Akkor fénye alkonyodott,
S hajoltam barna Zsuzsikához.

Ettől is hamar elrabolt
Luiz, a ki kész csuda volt
Elméje s képe szépségével,
Esztendeig tartott fogva
Míg Nina nem jött ragyogva
Győzni termett tekintetével.

Mosolygott ekkor a föld s ég
S talán most is szorítna még
A szép Nina édes igája;
De felnyitotta szememet
S elvette részegségemet
A hizelkedők tarka nyája.

Nina után a tronussal
Kati s Erzse hason jussal
Naponként cserélkezve birtak,
S hogy e szép pár ugy meg tuda
Együtt férni, ollyan csuda,
Millyenről még költők sem irtak.

Rólok a deli termetü
De tyrannus természetü
Rózsára szállott a dicsőség,
A ki sujtott kegyetlenül,
De megbukott véletlenül:
Ilonáé lett az elsőség.

Ilona, ez a remek miv,
E tiszta erkölcs, s jámbor sziv!
Ez az istennék földi képe
Imádtatott bálványom volt
S tovább lett volna, de megholt.
S helyébe víg Mariska lépe.

Mariska víg volt szüntelen,
Azt gondolá szükségtelen
A szépnek a fortély bűbája;
De a vigyázatlan mint jár!
Kifurta húsz nap mulva már
Dorisnak ravasz praktikája.

A legszebb ész sugárait
S két fekete szem nyilait
Vica mind addig lövöldözte,
Mig Doris régi jusait
Elnyerte s száz fortélyait
Egy boldog órában meggyőzte.

Ekkor egy vad rebellio
S uj módi revolutio
Királynémmá egy szobalányt tett.
De durván szőtt hállójától
S törvénytelen hatalmától
Az unalom hamar megmentett.

Sok volt immár a szolgaság,
S azt gondolám: szép uraság,
Szivemnek függetlennek lenni,
S kezdék szilaj kény szárnyain
Buja hetaerák nyomain
Zabola nélkül széllel menni.

De kábulás részegeket,
S csömör feslett éltüeket
Közel nyomban szokott követni:
Lakoltam rettenetesen
S kellett viszont hűségesen
Sorban, mint az előtt szeretni.

Szeretőim kellemiről
S pompájok sok nemeiről
Fog a legkésőbb nyom beszélni:
A sok arany s ezüst szerek
Gyürük gyöngyök s más fegyverek
Becsét az fogja megitélni.

Arról hallgatnom okosság
Mit mivelt a fortélyosság
Szép zultánnéim udvarában:
Az illy titkot kicsaholó
Ollyan, mint felségáruló
S helyt érdemel Munkács várában.

Ha ki fürkész ujságokat,
Találhat itt sok dolgokat
Mikért kapós leszen munkája,
Melly bár mindent dióba tesz,
Több kötetekből álló lesz
Mint Mátyus Diaeteticája.

Itt elvégződik krónikám
S néked ajánlom Klárikám
Azzal a szives óhajtással,
Hogy te, ki most birsz, gyöngyalak,
Soká birj s fel ne váltsalak
Mig csak tudok szeretni, mással.

KISFALUDY KÁROLY AURORÁJÁHOZ.

Menj! jó szerencse mindenütt vezessen,
Előtted éj s felhők oszoljanak,
Pirúlatod szebb virradást fénylessen,
Mint Roma s bölcs Athenae láttanak,
Szemed mosolygva szüntelen nevessen,
S belőle csak örömnek hulljanak
Harmatozási kedves nemzetünkre,
S neveljenek sok szép repkényt fejünkre.

Szavadnak égi hangja párosítsa
Kellemmel a szentség szabásait,
Tetsző szinekkel játszani tanítsa
A szépnek és igaznak bájait;
Szelíd zengésü lantod csillapítsa
A lélek s test viszálkodásait,
S adjon a szivbe ollyan békességet,
Mellynek ne tudjon semmi vetni véget.

Oltár és thronus, a föld két főkincse,
Jaj annak ki nem őrzi ezeket!
Egész figyelmed e kettőt tekintse,
S a főbb, a köz s az alsóbb rendeket
Rózsaszín ajkad szűnet nélkül intse
Istent, királyt s szentelt törvényeket
Fiúi szivvel hódolva tisztelni,
S minden polgárban egy testvért ölelni.

Virít örökre szerelem tavaszsza
Ha kíméljük kies myrtusait;
O oktass ifjut s lányt, mikép szakaszsza
S dajkálja e kert szép virágait.
Vezérld Hyment, hogy szent tűznél forraszsza
Legfinomabb aranyból láncait.
S jelenkorunknak hogy boldogitója
S jobb maradéknak légyen alkotója.

Eredj! serényen tedd kezdeti munkádat,
Kisérjen a magyarság angyala,
Népünk diszére nyílt dicső pályádat
Fusd végig, fusd boldogul, általa;
S hozzánk igézni ha égből hazádat
Nem engedi a sors viadala:
Tudós ecsettel képezz mennyországot,
S felejtesd, míg azt nézzük, a világot.

MIMIHEZ.

A férfi, kit mély tudománya
  Bölcscsé tesz, félistenként nagy:
De te, szelíd Kegyek leánya,
  Mimim, sokkal boldogabb vagy.

Amaz izzadva lelt okokkal
  Veri földhez a gondokat:
Te Charistól tanult gondokkal
  Vígan űzöd el nyájokat.

Igy a juhász a hegy bércéről
  Függő sziklát, bár fenyeget,
Nem sejti, s völgyben kedveséről
  Zeng, vagy violát szedeget.

Oh bájold édes énekiddel
  Valamig élek, szívemet,
S taníts mosolygva s kellemiddel
  Eltelve várnom végemet.

A HAZÁHOZ.
AZ 1825-DIKI ORSZÁGGYŰLÉSKOR.

  Való-e? vagy csak részeg lélek
Szül bennem álomképzetet?
Melly ritka látományt szemlélek!
Melly fényöntő seregletet!
Igaz lön hát a hír szózatja,
S Ferenc, olly sok nép áldott atyja,
Összehivá magyarjait,
Hogy legnemesb nagyravágyással
Buzogva megosszák egymással
A kormányzás nagy gondjait.

  Ugy van! áll a legszebb országnak
Felséges gyülekezete;
Győzött a józan szabadságnak
Ezer vész közt épűlete!
Mig annyi nemzet bús honában
Most rút majd csábító lárvában
Pusztított a veszedelem:
E kincset nekünk megmentette
S állandó örökünkké tette
A legkegyesb fejedelem.

  Idvez légy, hősök nagy hazája,
Dicső fényedben idvez légy,
A halhatatlanság pályája
Az, mellyen Titusoddal mégy.

Király s karok ha kezet fogva
S nagy lelkek lángjával lobogva
Vesznek s adnak törvényeket:
Az istenek örömmel nézik,
S legjobb kegyelmekkel tetézik
Népboldogító míveket.

Százszor boldog, nálad rejtekben
Igaz nemzeti dísz mulat,
Hallgasson bár külföldiekben
Rólad vakság vagy indulat;
Ne bánd, az örömöt titokban
Kell élni, hogy alacsonyokban
Ne forrjon irigység heve.
A történetek lajtorjáin
Bizvást járj; Clio érc tábláin
Fenmarad a magyar neve.

Hol van már is gyarapodásnak
Másutt, mint benned, szebb nyoma,
Bár kereszténységért vivásnak
Dult téged örök ostroma:
Hol vannak jobban kijegyezve
S hatalmasabban védelmezve
Minden rendek szent jusai;
Hol lelnek, bár nézz félvilágot,
Gyorsabb s enyhítőbb orvosságot
A sors kemény csapásai.

De a földön ki vágyhat lelni
Tökélyes paradicsomot?
Minden nép lassan tud emelni
Örök szép hirnek templomot.
Szent törvény minden halandónak
S neked is, hogy a szépnek s jónak
Napja felé sas szárnyain
Soha ne lankadozz sietni,
Ugy fog Mnemosyne hirdetni
Isteni lantnak hangjain.

Menj hát, s midőn sok bölcs elmének
Frigyében most tanácskozol,
Serényen menj, s korunk lelkének
Fizesd a mivel tartozol:
Jobbítsd ki jól hajód hibáit,
S mind árbocát mind vitorláit
Készítsd nagy út bajaihoz;
Mert tengered csalárd habjával
Könnyen dühösködik s magával
Gyakorta fergeteget hoz.

Míg te, kevély a szép sugárra,
Mellyet a thronus kölcsönöz,
S gondos, hogy illy jus, melly hálára
Melly nagy tisztekre ösztönöz,
Jobbágyi remekes hűségre,
Hív szorgalomra s egyességre
Serkengesse fiaidat,
Magas nagyság ösvényit járod
S nemesebb maradéktól várod
Örökre zöld pálmáidat:

Addig itt én örömkönyekkel
Oltárod lábát öntözöm,
Hogy nekem is a sok ezrekkel
Van, van hozzád szoros közöm,
Hogy te szültél, neveltél, éltetsz,
S dajkai gonddal szerencséltetsz
Azon szép föld javaival,
Mellynek minden morzsányi része,
Valamint gyönyörü egésze,
Gazdag az ég csudáival;

S a minden nemzetek atyjához
Intézek hív áldozatot,
Hogy adjon a nehéz munkához
Neked kivánt foganatot;
S forrón nézvén dicső fényedre
Megújítom szeretetedre
Kötelező szent eskemet:
Szerencsés, ha, mikor megholtam,
Azt vallhatod hogy méltó voltam
Neked köszönnöm éltemet.

A HIRNÉV.

Nem bájol engem a nagy hir
Hangja, melly neveket
Kikürtöl s erővel nem bir
Hódítni szíveket;
Az illy hir zúg mint a szélvész,
S mint ez, hamar hallgat s elvész.

Ezüst hang bájol engemet,
Millyen az ha húr peng,
Mellyről dicső dal, lelkemet
Felemelő dal, zeng;
A hála bájol, mellyet sír
Az, ki engem lelkébe ír.

Igen kevés elmének lett
Talentomok soka,
S az a százaktól irigylett
Szerencse birtoka.
Hogy alkhasson olly remeket,
Melly felül él ezredeket.

Mellynek szünet nélkül az ész
Csudálja érdemét,
Mellyre minden nyomi müvész
Némán szegzi szemét,
S azt, a kitől maradt e mív,
Forrón idvezli a gyult szív.

Habok gyanánt egymásra dönt
Időnk sebes ere
Mindnyájunkat, s utóbb elönt
Feledés tengere;
Elég, ha a hab nem henyél,
S nevünk nélkűl a jó tett él.

Eltünjem bár itt idején
Hol a test kél s enyész,
Erőm az isten mezején
Virágzik és tenyész;
Eszem, melly szül gondolatot,
Szépíti a nagy alkatot.

Szép ha nevünk megistenül,
Szép ha dicsértetünk;
De még szebb, ha sejtetlenül
Hasznos magot vetünk,
Szebb ha birunk olly érdemet,
Melly nem les bámuló szemet.

Igy ég s föld némán hirdeti
Isten dicséretét,
S szemünkkel ez sem nézeti
Belső természetét:
Hallgat a végetlen erő,
Csufolja bár a vakmerő.

ASZTALI DAL.

Melly mennybéli örömtől
Kezdek részegülni,
Mint ha égbe készülne
Lelkem felrepülni.
De nekem több kedvem van
Még most itt maradni,
S dalok közt s jó bor mellett
Vígakkal vigadni.

Hogy, barátim, igy szólok
Azt nem kell csudálni:
Szép világunknál szebbet
Mit lehet találni?
Esküszöm is köztetek
Hogy sok évek múlva
Sem futok ki én ebből
Búmban dúlva fúlva.

De minthogy együtt vigan
Mulatjuk magunkat,
Oktassuk versem szerint
Zengni poharunkat.
Jó barátok távoznak
Messze földre tőlünk;
Üssünk össze, s áradjon
Sok áldás belőlünk.

Éljen a ki éltet ád!
Ez leckém summája.
Jó királyunk legelül,
Ő éltünk dajkája,
Ő izzad, hogy a hazát
Bátorságosítsa
Elleninktől, s még inkább
Hogy azt nagyobbítsa.

Éljen legfőbb csillaga
Lányok seregének:
Kiki értse itt maga
Bálványát lelkének.
S meghallván ezt az a szép,
Kire céloz szívem,
Szóljon igy: te is boldog
Légy egyetlen hívem.

Meghitteinkért ürül
A pohár harmadszor,
Kikben remekeket lát
Minden idő és kor.
E szép lelkeket magas
Hangon idvezeljük,
Régiek akár ujak,
Csak hiveknek leljük.

Szélesebbre terjed már
A patak zuhogva,
Éljen a hiv barátság
Mindig, mától fogva.
Éljenek kik szeretik
Egymást, ha nevet is
Rájok a sors, ha komor
Tekintetet vet is.

Mint mi vígadunk, sokan
Vígadnak most mások:
Nekik is egészségre
Váljék mulatások.
A folyón minden malom
Őröljön vigságot:
Igy köszönti még dalom
Az egész világot.

NYÁRI HOLDVILÁGOS ÉJSZAKA.

Csendes éjszakán járkálok,
S hány varázslatot találok!
Gyenge szelek,
Falevelek,
Holdbeszélgetést susognak,
Távol patakok zuhognak.

Árnyak árnyat ölelgetnek,
Mint a kik hiven szerelnek;
Hegyek, völgyek,
Fenyűk, tölgyek
Merre hold sugári hatnak,
Csuda képeket mutatnak.

Mik laknak itt, halmok, térek?
Gnomok, Sylphek vagy tündérek?
Mint bujkálnak,
Hogyan válnak,
Széppé, semmivé, kényekre!
Mint építhetnék ezekre?

De fenn az ég üregében,
Csillagok dicső fényében,
Változhatlan,
Határatlan
Hűség ragyog nem vak kényen,
Hanem örök szép ösvényen.

Alatt képek jőnek s mennek;
Fenn nyomos hely van mindennek:
Égi fények!
Szép remények
Vagytok tí kétes szivemnek
S útmutatók életemnek.

ÉNEK A REMÉNYRŐL.

Mindenkor hű a remény,
Vigasztalni el nem fárad,
Ránk akármennyi bú árad,
S a sors akármelly kemény.

Éltünk bal csillagzatja
Tisztségünket, kincsünket
S hivünket elragadhatja,
Nem soha reményünket.
Mindenkor hű stb.

Mikor a habok mérgednek
S zeng a syrének szózatja:
A hajósok serénykednek,
Mert őket remény biztatja.
Mindenkor hű stb.

Terhét a remény könnyíti
Akármelly nehéz munkának,
S a szántót ez lelkesíti
Magot adni föld gyomrának.
Mindenkor hű stb.

A király, ki elvesztette
Országát, a szegény szolga
S a rab kinnak közepette
Reményl, hogy jobban lesz dolga.
Mindenkor hű stb.

Mikor szárad éltünk fája
S ágiról betegség letép
Minden díszt, a remény szája
Biztat, hogy gyökere még ép.
Mindenkor hű stb.

Ha rohanni csüggedőket
Magok ellen lát gyilkokkal
E kegyes istenné, őket
Megbékélteti sorsokkal.
Mindenkor hű stb.

S a halandó utoljára
Ha halál révét eléri,
Ő felveszi hajójára
S egy jobb világba kiséri.
Mindenkor hű stb.

TAVASZI ÉNEK.

A hó elolvadott, a föld
Virágot, füveket
Terem, s a fák hajtnak fris zöld
Szinű leveleket;
Zavarosan nem zúgnak már
Hegyek folyamai,
Minden patak partok közt jár,
És tűkrök habjai.

Mi van itt alatt végtelen,
Az évnek négy szaka
Szóljon, s az egymást szüntelen
Váltó nap s éjszaka.
De a rét millyen taval volt,
Hamar im ollyan lesz:
Az ember ha egyszer megholt,
Örökre bucsut vesz.

S nem látjuk-e minden napon
(A példa számtalan!)
Mint metszi, mit Atropos fon,
Lachesis untalan?
Bizonytalan hol a határ,
Bizonyos a halál:
Melly kába, ki fő jót itt vár,
S habon nyugtot talál!

Csak álom, melly gyakor bút szül
A mit itt szeretünk,
S mint a kilőtt nyil úgy repül
Mulékony életünk:
Ti vagytok égi táborok
Dicső hajlékai,
Csak tí a fáradt vándorok
Enyhítő tárgyai.

Mig én is hát ez idegen
S vad tájon bujdosom,
Rokon lelkektül ridegen
S nincs nyomos városom:
Feléd kinyujtom kezemet
Mennyei szent honom,
Hol készen várja lelkemet
Állandó vagyonom.

Ki ád? ki? gyorsan repülő
Erős sasszárnyakat?
Ki gyujt gyakran hidegülő
Szivemben lángokat?
O, nem, hiúság fészke már
Nem lészen kebelem,
Remény szárnyán lelkem ott jár
Hol örököm lelem.

A MULANDÓSÁG.

Ir gyanánt néznénk sebeinkre, hogyha
Úgy enyésznének, valamint erednek,
Lassan, a dolgok! de mi sok kevély vár
Hirtelen omlik!

Semmi sem boldog nagy időre; nő s fogy
Szüntelen minden; s mi magas tetőre
Századon hágott, ugyan azt ledönti
Egy komor óra.

Ember, omló por magad is, habátor
Illy mulóság is valamit tekintesz,
Vakmerőn, meglásd, az eget ne vádold
Mostohasággal.

Téged a melly nap hoz ezen világra
Az hoz egyszersmind bizonyos halálra;
S nem rövid létet nyer az, a kit érdem
Fénye dicsőít.

A BARÁTSÁGHOZ.

Szent barátság, ki megvetve minket,
Felkeresni jámbor őseinket,
Nemünktől bucsut vettél,
Égnek boldog lakosa lettél;

S honnan most is mutatván kegyelmet,
Gyermekedet hozzánk, a szerelmet,
Küldöd, bár számtalanok
Az iránt is háladatlanok.

Nézz, o kegyes, kegyesen bajunkra,
Boldogítni jőj még világunkra,
Melly nélküled lásd mint jár,
A szerelem sem szerelem már.

Ha siket lészsz kérésünk szavára,
S a csalárdság képedet magára
Illy bizvást tovább veszi,
O a földet pokollá teszi.

KÖZ GYÓNÁS.

Jószivű feddésemet
Mindenek halljátok,
Lelketekre szóló pap
Ritka jó hozzátok,
Sokba kaptatok, de végre
Sok nem vált jó egészségre,
Nagy volt a hibátok.

Egyszer már a vétkeket
Ideje megbánni,
Ha kegyes gyónást tesztek
Meg fog az ég szánni.
A rosz utat elhagyjátok,
S azt, a mi jó, tanuljátok
Szivesen kivánni.

Meg kell vallanunk, sokszor
Ébren álmadoztunk,
Bacchusnak noha volt bor
Vígan nem áldoztunk;
Restek voltunk a főbb jókra,
S jó alkalmakkal is csókra
Csókot nem halmoztunk.

Némák voltunk, míg büszkén
Kábák kiabáltak.
Szép éneknél jobban rút
Csevegést csodáltak,
S minket sok becses óráért
Ég dicső adományáért
Zordonul dorgáltak.

De ha minket bününkből
Kész vagy feloldozni,
Nem fogunk ugy tisztünkben,
Mint eddig, habozni,
Hanem minden jó munkában
Szépnek s jónak országában
Lelkesen dolgozni.

A kábák orra alá
Sok tormát reszelünk,
Jó bort, nem csak kóstolva,
Nagy kortyokkal nyelünk,
Nem csak szemmel hunyorgatva
De szép ajkat csókolgatva
Gyönyörrel eltelünk.

KEMENESALJÁHOZ.

Ragyogj új fénynyel, szép Kemenesalja,
Vedd rád tavaszi bájos szinedet,
Hadd fessem ugy le, mint szivem jovalja,
Előttem mindig élő képedet;
Fülembe Musám már régen sugalja
A dalt, melly méltó dícséretedet
Hangos zengesü szókkal kihirdesse,
S késő nyomnál is hálámat éltesse.

Én, a sors árja tőled bár elsodra,
Vesta tüzeként szent hüségemet
Irántad őrzöm, s gyakran oltárodra
Szünórákban hintem tömjénemet:
S hányszor nem küldöm látogatásodra
Érted égő képzelődésemet,
Vidéked nyájas kellemit szemlélni,
S lefolyt időmnek szépét ujra élni!

S most számot vetvén siető éltemmel
Neked magamat adósnak lelem,
Ide jövök hát látni még szememmel
Elébb, mint elér végső éjjelem,
Azt a tájt, melly úgy összezeng szivemmel
S megköszöni a mi jót tett velem:
Im itt vagyok: már felléptem halmodra,
S elragadtatva nézek tér sikodra.

ELEGIÁK ÉS ROKON.

ZÉLIA ZÁMORHOZ.
HEROÍD.

Vadon Floridának setét erdejében
Futkosván egy leány atyai földében,
Útjában egy nyiltól sebhetett ifjat lát
Elhagyva, kínok közt várni kimúlását:
Hozzá megy, lágy szívét bal sorsa meghatja,
Mint testvér testvérét akkép ápolgatja,
A szomszéd barlangba béviszi kezével,
S ölébe fektetvén, áztatja könyével.
Éltet s erőt lehell beléje sokára.
Vígyázván mind ketten természet szavára,
Szíveik titkosan együvé forradnak,
S kölcsön szerelemre kénytelen gyuladnak.
Két esztendő telvén öröm özönében, -
Mit nem tesz a leány forró szerelmében? -
Ott hagyja hazáját s bizonytalanságra
Kíséri tengeren társát új világra.
A férj, álnokságot forralván szivében,
Egy vad parton hívét elhagyja vesztében,
Míg az mély álomban nyúgodott kedvére,
S talán még mosolygott gyilkos tigrisére.
Egek! e kegyetlen bálványa szivének,
Hív karjai közzűl megesküdt hivének,
Kiragadja magát, loppal hajóra űl,
S csüggedés árjába dönti hitetlenűl.

Megismérsz, hitetlen! ezek hallására,
Nézz egy pillantatig vissza Floridára,
Oda, hol szívemben legelső tűz égett,
Hol benned, azt véltem, látok istenséget.
Úgy vagyon! én írok, dühösséged célja,
Ki nem régen valék szíved királynéja,
Ki tőled elűzött ezer veszélyeket,
S széppé tette neked a vadon helyeket:
Én, ki, Zámor, érted világ csúfja lettem!
De bár te ne szenvedj bosszúlást érettem!
Most is imádlak még, eszem ellenére
Szívem most is hiszi, hogy te vagy testvére;
Tiéd vagyok, semmi sors tőled el nem vesz,
Nem, sem veszély, sem csúf hitetlenné nem tesz.
Hív marad Zéliád, híven fog meghalni;
Inkább szeret tűrni, mint álnokúl csalni.

Boldog napjaimban ki gondolta volna,
Valaha Zámorral hogy levelem szólna?
Igen is, a mit most olvassz, e rendeket,
Zéliának keze, az írta ezeket.
Miolta mély gyászba nem szántad ejteni,
Megtanúlta, mint kell veled beszéleni.
Értem már, ah! igen csábító nyelvedet,
Mellyen értetlen is olvastam szívedet!
Sőt azzal a tollal tudok már festeni,
Mellyet szerelem lelt kínját enyhíteni,
Mellyel annyi hű szív szerencsés lángjait
Írta; s ah az enyém írja csak kínjait.

Szörnyű kínok, Zámor! idegen országban,
Tőled távol nyögök sanyarú rabságban.
Nincsen, ki megoszsza velem keserveim,
Délceg parancsolót látnak csak szemeim.
Még sírnom sem szabad; a szent természetnek
Minden köz jusai tőlem elvetetnek,
S olly kegyetlenségnek nyom rút vas igája,
A millyet nem ismer őseim hazája.
Fiam, e kisdedem - ha szavam meg nem sért -
Kit a szerelem szűlt a legforróbb lángért,
Kit az égtől kértél, kit zálogúl adtál,
S kit, mikor elmentél, szívem alatt hagytál,
Ez, a ki olly kedves, mert képe atyjának,
Hiába mosolyog anyja fájdalmának,
Hiába ölelget ártatlan karjával,
Csak kínom neveli nyájas játékával.
Könybe borúl szemem, ha nézek sorsára,
Rabságnál egyebet nem hagyok számára,
Nem tanúl mást tőlem kemény inségemben
Csak sírni, s csak atyját jajgatni keblemben.
Atya boldogságát mikor megvetetted,
Az anya örömét tőlem is elvetted.
Zámor, kegyetlen férj! megszegvén hitedet,
Egyszerre megölted fiadat s hívedet!

Tudod pedig, tudod, mint jártam kedvedre,
S szeretvén, melly méltó voltam szerelmedre.
Egek! millyen tűzzel repűltem karjára!
Forró érzésimet mint adtam tudtára!
Néma hallgatásom mély sóhajtásai
Lettek belül égő lángom tolmácsai.
Ah, tüzemből, mellyet kelle szégyenlenem,
Fő boldogságodat hagytad reménylenem!
Egyedűl általad élvén, s csak éretted,
Minden szóddal éltem újra élesztetted,
S valahányszor voltak illy szempillantásim,
Szívedet keresték ezer sóhajtásim. - -

Jussanak eszedbe szeretőd gondjai,
Lobogó szerelme, édes aggságai.
Szép tarka tollakkal cifráztam házadat,
Szebbnél szebb virággal hintettem ágyadat,
Magaménak néztem egész boldogságod,
Csak a gyönyörűség volt mindég aggságod.
Én futottam, vévén legkedvesb íjamat,
Eledelt keresni, nem féltvén magamat.
A legtisztább forrás vizét merítettem,
S szomjad égő tüzét avval enyhítettem.
Most százkép cifráztam falát lakhelyünknek,
Majd kosarat fontam kerti gyümölcsünknek,
Vagy pedig játszottam hajad fürtjeivel,
S megfűztem virágok ezer nemeivel.
Ha viszont Zephyrnek híves lehellete
A hervadt mezőnek leve új élete,
Akkor egymás karján a fák árnyékában
Víg napunkat végzénk még vígabb órában,
S midőn így mosolygott, Zámor, boldogságod,
S engem olly boldoggá tett szép barátságod,
Néhány szót ejtett szád, értettem hangjait,
Ha egy szív értheti testvérje szavait.

Egykor, tudod, mondád: Egyetlen reményem,
Legbecsesebb kincsem, becsesb mint szemfényem,
Zéliám, kedvesem! higyj esküvésemnek,
Te lészsz legszebb tárgya örökké szememnek.
Megelégszem holtig sorsom javaival,
Parancsolj kedvedre éltem napjaival.
Esküszöm, tiéd az, kezed ajándéka!
Bizonyságom légyen e fák hűs árnyéka,
E zengedező kar bájoló hangjával,
E virágos pázsit balzamillatjával,
E kedves völgyünknek kies keritése,
S e tiszta pataknak víg csörgedezése.
Így zengett volt nyelved édes beszédével.
Egek! melly változás! - De szólj, melly elmével
Tudtad irígyleni éltem szép napjait,
S árnyékért elhagyni víg sorsod javait?
Nem kaptál a kincsen szeretőd karjában,
Az arany virágok közt nő Floridában;
Az aranyt ott hagytad, virágokat szedtél,
Mert aranynál becsesb jókkal bővelkedtél.
E csalárd érc fénye hiában igézett;
Ah! szíved engemet mindeniknek nézett.
Úgy elváltozott-e Zámor természete?
Most azt bálványozza mit imént megvete?

Talán új szerencséd édes érzésében
Elfáradott szíved szokatlan hevében;
Talán a dicsőség szép de álnok szavát
Hallgatván, megúntad élted legszebb javát.

De ez az emésztő láng ha szíved hatja,
Lett volna honomban elég áldozatja.
Hányszor láttam erdőnk durva lakosait
Kedvedért elhagyni hegyek havasait!
Ők, kik elébb kemény s vadszívűek voltak,
Szavadra érzékeny szívvel meghódoltak,
S mikoron lantodhoz dalod énekletted,
Mint örültek, miként tapsoltak melletted!
Táncolván körülünk eltűnt durvaságok,
Lármás rikoltásra fakadt ki vígságok,
Megszűntek futkosni a vad ligetekben,
Nyúgodtan hevertek nyilaik tegzekben,
Minden nap nevelte rajtok hatalmadat. -
Ah! ha meghódítád, hol hagyod nyájadat!
Mért nem engedsz kérnem koronát számodra?
Hadd nyomná Zéliád keze homlokodra.
S hűséges jobbágyid engem hadd néznének
Zámor mátkájának, királyok hívének.

Álmodok! csalatom! nem, hogy Zámorom nincs
Nem a nagyravágyás okozza, nem a kincs.
Hervad Zéliának egykori szépsége,
S e kútfőből árad sorsa keménysége.
Oh, bizonynyal úgy van! nem, nem te vétettél.
Oda van szépségem, s te nem szerethettél!

Hallom, hogy nálatok a hűségtelenség
Csak játék, s legfeljebb csekély erőtlenség;
Más s más szerelemmel kéjtek szerint égtek,
S merő szemfényvesztés maga is szépségtek,
Hallom, hogy nem egyéb hazug álorcánál,
Kit reggel fel, estve letesztek gyertyánál.
Nékem nem volt semmi csalárd mesterségem,
Csak virág s öröm volt minden ékességem.
Zéliád, jól tudod, a szél tetszésére
Hagyta folyni haját vállára s melyére;
S képmutatás nélkűl tudván csak szeretni,
Szivével akarta szívedet illetni.

Meg kell-e átkoznom illy hív szerelmemet?
Egek! az oltja el tüzedet s éltemet.
De jaj, ha igaz az, hogy nem szerethetsz már.
S kérésemnek szíved minden útat elzár:
A természet szava legalább lelkedet
Illesse, ne gyűlöld imádó hívedet.
Én a te éltedet haláltól mentettem,
Szánj meg, fizesd vissza a mit veled tettem,
S ne késsél tigrisek körméből kivenni.
Elhagytál. Oh Zámor, nagy kín rabnak lenni!
Nagy így gyaláztatni! - Fájdalmim szavára
Ne dugd bé füledet, szánj meg valahára.

Most is a hol hagytál, ott folynak könyeim.
Semmi sincs itt a mi ne sértse szemeim:
Itt az ember nyögve mászkál vas igában,
Nem ismervén virtust kemény rabságában.
Nincs itt emberi jus, s az ész szégyenére,
Egyik rab a másik rabnak hág fejére.
Egy hely is van, mellyet szégyen emliteni[98]
Hol kényszerítve kell a szívnek érzeni.
Hol az ártatlanság mélyén nyög sírjának,
Hol minden áldozik szíve hóhérjának,
Hol mennyei nevét a gyönyörűségnek
Rútúl tékozolják fene dühösségnek.
Zéliádat ide, e rútság helyére
Akarják bezárni egész életére.
Elnézhetnéd-e ezt? kivel? nagy istenek!
Zámor kedvesével így cselekedjenek?
Egy lator szent hite láncát elszakaszsza,
S szépsége virágit prédálva hervaszsza?

Reszketek e képtől. Egek! hová fussak?
Zámor, illy szégyenre hagyod-e hogy jussak?
Ah, bánna csak a sors kegyesebben velem,
Meglátnád, melly csudát tehet a szerelem!
Zélia, ki magát nem tudja sajnálni,
Fel tudná tefeléd az útat találni;
Mennék, futnék hozzád, ne kételkedj benne,
Kísérőm karomon kisded fiad lenne.
Keresztűl repűlnék hegyeken, halmokon,
S minden vad helyeken, minden bús partokon,
Erdők közt, sziklák közt harsogván nevedet,
Sírva kérdném tőlök új lakóhelyedet.
Sok bújdosás után mikor föllelnélek,
Megszegett hitedre kényszerítenélek.
Lábaidhoz esnénk mind fiad, mind anyja,
Ki egykor volt szíved legdrágább vagyonja.
Nézhetnél-e reánk megvető szemekkel,
Mikor ketten kérnénk öszvefolyt könyekkel?
Nem! illy esdeklésünk meghatná szívedet,
Kebledbe szorítnád szerencsétlenedet,
S érzékenyen kérnél attól bocsánatot,
A ki reád soha nem haragudhatott.

De kegyetlen béklyók e parthoz láncolnak,
Hol sűrű könyeim érted titkon folynak.
Ki megszabadíthat, egyedűl csak te vagy;
Kínjaimnak oka, Zámor, tovább ne hagyj!
S örömid eddig is mikép kóstolhattad
A nélkül, ki érted veszett el, s miattad?
Nem zúg-e füledben híved zokogása?

---

[98] A török császár háremje.

Hagyhat-e békével vétked mardosása?
Soha nem szólsz-e így: Talán ez órában
Sír ő, s az egeket szidja bánatában!
Szerelmem gyümölcsét most karján hordozza,
S kétségbeesés közt Zámort kiáltozza.
Szüntelen újúlnak keserű kínjai,
Nem lesznek őneki soha szép napjai.
Talán épen mostan keservében kimúl,
S haldokló nyelve is rólam szól s úgy némúl. -
Mit vétett hogy hagyod halni szeretődet?
Ne késsél, jőj, siess, mentsd meg jóltévődet!
Jőj! s ha már nem méltó szerelmed tüzére,
Vidd, kérlek, vidd vissza ősei földére,
Amaz erdők, völgyek, mezők tájékára,
Hol karodon gyakran olvadozva jára!

O kellemes helyek s örökre kedvesek,
Hol olly szép napjaim voltak, s olly csendesek!
Szép halom, hol Zámort haláltól mentettem,
S jutalmúl szerelmét s esküvését vettem,
Kies völgy, melly engem gyakorta irígylett,
Hol egy nyomorúltnak Zélia anyja lett,
S te, csendes barlangom hűsítő árnyéka,
Melly valál szerelmem s szeretőm hajléka,
Foglak még titeket, foglak még szemlélni!
Fiam kebletekben szabadon fog élni.
Mihelyt bátorodni látom lépéseit,
Nyilak lövéséhez szoktatom kezeit,
Megerősűlt szíve s keze bal ügyében,
Eléri a madárt sebes repültében,
Nem látja őt senki másokra szorúlni,
S mászkálva kegyelmet s élelmet koldúlni,
S vesz tőlem nem gazdag de szép örökséget,
A vad népek kincsét - virtust s erőséget.

Akkor, kedves Zámor, elrejtnek érdemim,
Szabadon áradnak éretted könyeim,
Vagy vegyűlnek ama szép forrás vizével,
Melly sokszor szebbé lett Zámorom képével.
Akkor szabad leszek, jól kikereshetem
A legszebb fát, mellynél végezzem életem;
S így míg tengereken túl, messze világban
A te életed foly édes boldogságban,
Engem minden öröm, minden nyúgodalom
Elhagyván, megemészt bú, bánat, siralom.
Neved, melly lankadó erőm támogatja,
Neved, lesz lelkemnek utolsó szózatja.
Egyben boldog lészek - hogy az a hely temet,
Melly gerjedni látta forró szerelmemet.

AMÁLIA.

Mig még Amália mezőnknek gyermeke
S csupa jóság s kegyesség remeke,
S minden pásztor szemfénye volt,
Akkor melyén csak egy virág bájolt;
Míg nyáját énvelem legeltette,
A dalokat tüzesen szerette,
Mellyeket én dicső szépségére
Írtam, pedig sokszor kérésére.
De most hízelkedők körűl
Midőn hívságoknak örűl,
Most csak szeret fényes gyémántokat,
Nem kedvel már kerti virágokat,
Körűlte már csapodár sereg jár,
Szíve bírásából kizár,
Dalom még olly szép legyen bár,
Ismeri szépségét, engem nem már.

ŐSZ UTÓLJÁN.

Sűrű ködnek setét fátyolával
    Körűlvétetve gyászol a föld,
Mellyen az ősz mérges fúvásával
    Mindent megölt, a mi vala zöld.
Elnémúlt minden hang az erdőkben,
Megholt a víg öröm a mezőkben,
    A munkás gőzös kunyhójában
    Élelmén aggódik hiában.

Másszor szép hely, te kedves környékem,
    Bánatomnak te légy bíztosa!
Te is szomorú vagy, s íme nékem
    Könyvem árja orcámat mossa.
Mert az idő, melly díszed leszedte,
Tőlem is, jaj! hívemet elvette,
    Ki a végső rózsák idején
    Még volt boldogsága tetején.

Itt e parton, hol száraz levelek
    Gyászos dalt hallatnak fülemmel,
Mellyekkel úgy játszanak a szelek,
    Mint a sors az én életemmel,
Florának virágzó hónapjában
Itt szorított engemet karjában,
    S míg e szép táj Tempét mutatott,
    Musák titkába itt avatott.

Siess, így szólt, társok a bölcseknek
    Lenni, kik mint a nap fénylenek,
Nincs szebb pálma, mint mellyet ezeknek
    Tettek jutalmúl az istenek.
E szókra nagy hévvel verő melye
Lett isteni érzések szent helye;
    Szemében dicső láng lobogott,
    Képén angyali fény ragyogott.

S oh! ha ezüst lantját elővette,
    S rajta táncoltatta ujjait,
Maga Phoebus méltán irígylette
    Szíveket olvasztó hangjait.
Társai, mint seregök díszére
Sűrűn fűztek koszorút fejére,
    S az érett észszel ékes vének,
    Oszlopot szántak érdemének.

Hát azokat, Hébe virágjai
    Kiken mosolyogva játszodtak,
Mint igézték mennyei hangjai
    Szívökre melly mélyen hatottak!
Az ifjú, mint kebele kedvesét,
Egy fára metszé őtet s jegyesét,
    Forrón zengék versét a lyányok,
    Kiknek volt imádott bálványok.

Ha igéző bájjal bírt hárfája,
    Mind külső mind belső élete
Volt harmonia remekmunkája,
    S a legszebb isten lehellete.
Lelke égi kerthez hasonlított
S Elysium völgyeként virított,
    S mint tavaszi hajnal rózsái
    Úgy lángoltak teljes orcái.

Melly változás! ez isteni szép mív
    Most kegyetlen szélvész játéka!
Sem az angyalt ékesíthető szív
    Sem Phoebus legszebb ajándéka
A habokat meg nem kérlelhette,
Mellyek mind addig zúgtak felette,
    Míg hajóját elborították,
    S poklok mélyére taszították.

Illyen a világ gyönyörűsége!
    Zavar nélkül soha nincs árja,
S mikor legbájolóbb dicsősége
    Olly mint egy téli nap sugárja.
Ha néhol nőnek szép borostyánok,
Tüstént elnyomják vad bojtorjánok;
    A szép elme Éden plántája:
    A mi földünk nem méltó rája.

S ha kit a vad fergeteg kivágott,
    Kiben ölelted kedvesedet,
Kit úgy néztél mint égi virágot,
    Szent barátság, érte szívedet
Kitépjed bár, zengj bár gyászdalokat,
Onts bár két szemedből záporokat,
    Vagy sírjára tömjént sűrűt hints,
    Nem használ; a sorsnak szíve nincs.

A BOLDOGSÁG.

Boldog, ki hívságot megvetvén szívében,
Bölcseség, barátság s szerelem ölében,
Csendes falai közt ősi örökének,
Függetlenűl tölti óráit éltének,
Ennek soha olly köd nem borúl napjára,
Melly mérget hintene kedve virágára.
Szívét lelkesíti virtus szent tüzével,
Lelkét az igazság deríti fényével,
S a természet, mellynek nyomdokát követi,
Örömre virágos ösvényen vezeti.
Míg mások vért ontnak Mars sugallásából,
Ő a szelid Musák szép társaságából,
Bánattal, de még is csendesen, nézheti,
A királyok perét melly veszély követi.
Míg a bírák házát a bús özvegy játja,
S igaz ügye végét, kisirt szemmel várja,
Ő, imádott párja csókolgatásában,
A gyönyörűségnek feredhet árjában.
A világ szélvesze mérges süvöltését
Távol hallván, s benne halandók nyögését,
Így szól egy forrásos liget árnyékában:
Legszebb öröm lakik csendesség honjában.
Ki lelkét vizsgálni s mívelni szereti,
A magánosságban célját elérheti.
A világ itt egy nagy játékszínnek látszik,
Hol sokszor a lélek ocsmány személyt játszik,
Hol a szívet a test a földhez nyűgözi,
Az észt a butaság szüntelen üldözi,
A nyájas barátság kedves formájában
Árúlkodás lappang, s tőrt rejt el markában,
S az, a ki vallással s virtussal kérkedik,
Mint szent portékákkal, velek kereskedik.
A bölcs, szánakozva látván mind ezeket,
Eltávozik, s keres egy boldog rejteket.
Ott, kerűlvén a sors gyászos viadalát,
Vígan nyújtogatja szép élte fonalát,
Sem az elmúltakért könnyét nem árasztja,
Sem a jövendőkön szívét nem hervasztja,
S ha pályáját végzi, ha órája lejár,
Csendesen elszunnyad s boldogabb éltet vár.

Csak az ég engedné, sorsom illyen lenne.
S oh, melly boldogságom s kedvem lelném benne!
Néha, ha kívánnék munkámtól pihenni,
S megújúlt lélekre s erőre szert tenni,
Kimennék violás völgyek nézésére,
S ledőlvén a rétnek hímes szőnyegére,
Theophrast lelkével magamat múlatnám,
S az emberi élet képét vizsgálgatnám.
Vagy dicsőbb cél felé vetvén szemem fényét,
S elhagyván a köz ész alacsony ösvényét,
Bátorkodnám nézni a kárpiton belől,
Melly a fő jót rejti a halandók elől.
Midőn a fél világ hever lágy ágyakon,
Én piros hajnalban, virágos halmokon,
Zengném a pásztorok ártatlan gondjait,
Vagy ekkép köszönném sorsom szép javait:
Csendesen csörgedez éltem szép folyása.
Oh, hol lehet az illy szent örömnek mása,
Mellyet szül a derűlt égnek szemlélete,
S a nap királyának dicső felkelete!
Melly öröm, árnyékos ernyők lugosában
Balzamot szívni bé fűvek illatjában,
S majd a fris pataknak hallgatni csörgését,
Majd az erdei kar bájoló zengését!
Sokszor a magas fák szent suhogására
Lantom emelkednék legfelsőbb hangjára,
S első csillagait az emberi nemnek
S a virtust válaszmám tárgyúl énekemnek.
Sokszor, szomjú lelkem ösztönözéséből,
A hír templomából, dicsőség öléből
Hozzám hívnám ama' halhatatlanokat,
Kiknek a bölcseség emelt oltárokat,
Kik messze fényletvén az észnek fáklyáját,
Űzték a babonás vakság éjszakáját;
Azok, kik bölcs törvényt írtak nemzetjeknek,
Megmutatnák fő jót mi ád a népeknek;
Azok, kik avattak természet titkába,
Engem is hívnának seregjek számába;
Némellyek ígéző verseik' zengenék,
Mások majd a népek szokásit festenék,
Majd az emberi nem eddig mért pályáját,
A sok tévelygések szomorú tábláját. -
Melly igen áldanám Titus kegyességét!
Melly forrón könnyezném Socrates gyász végét!
De bár elfelejtném örökre azokat,
Kik ezrek kárával nyerték nagyságokat!
Estvénként a holdnak gyönyörű fényénél,
Majd egy kies patak kedves zengésénél,
Majd egy zöld csalitos dombnak oldalában
Pihenő elmémnek szabadon jártában

A csillagok fényén örömmel legelnék,
S számtalan világot bámúlva képzelnék;
A napot rekesztném nyájas vacsorával,
S kevés hív lelkeknek barátkozásával,
Kikkel a bor mellett világ aggságait
Nevetnénk, halandók esztelen gondjait.

Más, hogy halhatatlan hír s név legyen része,
Sok éjszakázással magát ám emészsze.
Ha te, kedves Lilám, bájoló hangoddal
Énekimet zengnéd, s köszönnéd csókoddal,
Ha te csekély versem kedvellnéd, szép hívem,
Ennél szebb jutalmat kérhetne-e szívem?
Hogy néked tetszhessem, ez célja éltetnnek,
A hír soha nem volt bálványa lelkemnek.
Mit gondolok vele, hogyha te enyém vagy,
Mások előtt kicsiny vagyok-e avagy nagy.
Késő dicsőségre mit használ szert tennem?
Most élek, most ver még érzékenység bennem.

De jaj! már sebesen sietek végemre,
S a melly myrtust Amor fűzött volt fejemre,
A mostoha idő hervasztja, hullatja,
Mint a fák levelét az ősz fuvallatja:
Ti, a szent barátság kedves kötelei,
Légyetek mind végig éltem örömei!
Ti veszteségemét kipótolhatjátok,
Hanyatló éltemet ha vígasztaljátok.

Oh irígylendő sors! bölcsek boldogsága!
Reád céloz szívem minden kívánsága.
S mi kellene még több, ha elérhetnélek?
Én volnék e földön legboldogabb lélek.
Bírván hív barátim s hív párom, titeket,
A remény tükörén látván szép képeket,
Az isteni virtus erős oltalmában,
Az indúlatokat tartván zabolában,
Csendes szívvel várnám, hív karján hitemnek,
Porrá változását porból vett testemnek.
Mit félhet, a kinek jók cselekedeti?
Az élet szép napját csendes éj követi.

Hullassatok könnyet némúló lantomra,
Barátim, s ha néha léptek sírhalmomra,
Mondjátok ezt rólam: Volt a virtus híve,
S barátihoz mindég melegen vert szíve.

Te is, ki éltemnek napjait deríted,
Ki a szépet és jót benned egyesíted,
Tudom, elmégy néha temető helyemre
S ejtesz egy két könnyet emlékezetemre.
Oh, ha Elysium kies mezejéről
Emlékeznem lehet halandók ügyéről,

S szabad lesz meglátnom e föld dicsőségét,
Eme völgyek, halmok s ligetek szépségét,
Hív karjaid közzé hol gyakran kapcsoltál,
S engem boldogítván te is boldog voltál,
Ha leszállhat lelkem, hidd el, leszáll hozzád,
Megjelenéséről egy szent ihlés jelt ád,
S valahányszor, égi buzgóság szárnyára,
Emelkedvén, lelked vigasztalására
Erdőnk szent templomát meg fogod keresni,
Látatlanúl fejed felett fog repdesni.

LEÁNYOM HALÁLÁRA.

A nap arany súgárjai
  Vídám fénynyel kedveznek,
A lágy Zephyrek nyájai
  Csendesen lengedeznek.
S egész tájunk vidékére
  Hintvén balzamillatot,
A tavasz tiszteletére
  Tesznek hív áldozatot.

A tél hegyekre, völgyekre
  Nem szór már hóhalmokat,
A lezárt folyók kedvekre
  Rengetgetik habjokat,
S felköltik vígan zajogva
  Flora holt gyermekeit,
Hogy szépítsék mosolyogva
  A vidék bús rétjeit.

Gyászát az erdő leteszi,
  Felejti veszteségét,
Örömmel magára veszi
  Zöldellő ékességét,
S fris gallyakon hintálgatja
  Az énekes sereget,
Mellynek ezer víg szózatja
  Idvezli a szép eget.

A gyapjas juhok sietve
  Ott hagyják aklaikat,
Kis báránykáik bégetve
  Kísérik anyjaikat,
S míg ezeknek vídám nyája
  Fris füveken tévedez,
A juhászok furuglyája
  Víg nótákat zengedez.

Minden örűl, valamire
  Tétovázó szemem néz:
Minden seb sérelmeire
  Írt köt egy látatlan kéz:
Egyedűl csak, lelkem fele,
  Lízim, mi veszünk, halunk,
Miolta kedvünket vele
  Elvitte kis angyalunk!

Bár Elysium mezeje
  Virúljon, a hol élünk,
Vagy Amathus zöld erdeje:
  Mi ott is gyászt szemlélünk.
Bár a Grátiák hajléka
  Légyen, a hol múlatnak,
Mindenütt kisér árnyéka
  Annak, a kit siratunk.

A fák nyíló virágára
  Ha nézünk kis kertünkben,
Vagy a rózsák bimbójára:
  Ő foglal helyt szívünkben.
Ő is szerelmünk virága,
  Még ki sem nyílt rózsa volt,
S oh halandók boldogsága!
  Fedi immár setét bolt.

A hajnal piros orcái
  Ha szépen tündökölnek,
S Phosphorus fénylő fáklyái
  Szép nappalt jövendőlnek.
Ő tűnik legott szemünkbe:
  Élte ah, mint hajnallott!
Holta melly tőrt ver szivünkbe!
  Örömünk melly kárt vallott!

A nap ha ragyogva veti
  Felénk dicső szemeit,
Szívszakadva képzelteti
  Velünk tekinteteit,
Mellyeknek ragyogványai
  Olly sokszor bájoltanak,
S mellyeknek, jaj, szép lángjai
  Olly hamar elhúnytanak!

A madarak csevegése
  Ha érdekli fülünket,
Nyelvének édes zengése
  Ujítja keservünket;
Ének volt minden ejtése,
  S oh melly ígéző ének!
Nem szebb víg ömledezése
  Az égiek szívének.

Házunknak minden szeglete,
  Szobánk, kertünk, udvarunk,
Mezőnk egész kerülete,
  Hol sétálni akarunk,
Minden őtet ábrázolja
  Szomorún lenni jelen,
S fekete színnel rajzolja
  Tetteit minden helyen.

Szép elméje csirázása,
  Kegyes indulatival,
Hizelkedő mosolygása,
  Ártatlan játékival,
Szemöldöke, arculatja,
  Selyemfürtje hajának
Mindég kísér, s sirattatja
  Gyásznapját halálának.

Melly forrón vettük ölünkbe!
  Mint kettőzé csókunkat!
Miként mosolygott szemünkbe!
  Mint ölelte nyakunkat!
Melly szép délt vártunk előre
  A tiszta derűletből,
Melly örömet jövendőre
  Az illy boldog kezdetből!

Későn korán azt képzeli
  Bágyadt lelkünk magában;
Nyúgalmát sehol sem leli,
  Csak epedez bújában,
S csak kedvese sirhalmára
  Néz, midőn köröskörűl
A tavasz mosolygására
  Minden megujul s örűl.

Oh te, kinek ékes feje
  Koszorús virágokkal,
Kinek élesztő ereje
  Bír száz meg száz bájokkal,
Kinek égi fuvallatja
  Elűzte a mord telet,
Esztendő legszebb magzatja,
  Oh mosolygó Kikelet!

Ha égből lejövésedre,
  Lelkesek, lelketlenek,
Mindenütt idvezlésedre
  Víg színbe öltöztenek:
Ha mindennek derűl fénye,
  Oh, hát csak mi maradunk,
Kiknek nem zöldűl reménye?
  Csak mi fogyunk, hervadunk?

Ha ezerképen hímező
  Mindenható kezedet
Mutatja hegy, völgy, rét, mező,
  S minden nyelv zeng tégedet;
Hát csak mi vagyunk borítva
  A bú gyászfátyolával?
Csak mi nyögünk szívszorítva
  A bánat bús hangjával?

Szent Természet! öröm árja
  Rajtad mindenütt ered,
S valami csak tőled várja
  Részét, örömben fered.
Csak e két szív ollyan árva,
  Hogy bár mindent kezedből
Kért s várt, még is ki van zárva
  Anyai kegyelmedből?

Nem, bölcs édes anya, soha
  Egy hív gyermekedhez is
Nem voltál te még mostoha;
  Nem is lészsz egy hívhez is.
Örök szeretet törvénye
  Intézi tetteidet;
Égi bölcseség ösvénye
  Vezérli lépésidet.

Hogy békeséggel háború,
  Színméz gyilkos méreggel,
Harccal borostyánkoszorú,
  Tiszta ég fergeteggel,
Legyen öszveszövetkezve
  Történetink rendében
Az égtől ez van végezve
  A sors titkos könyvében:

De te tövisek közt végre
  Vezetsz mindent, a mi él,
Végetlen gyönyörűségre;
  S öröm az a dicső cél,
Melly, mint égi arany alma,
  Pályánk végén minket vár:
Öröm minden baj jutalma,
  Örömöt szül minden kár.

Az éj gyászos setétsége
  Után szebb a fényesség:
Édesb az egek dörgése
  Szüntével a csendesség.
S ha szélvészek zúgására
  Terhes felhők szakadnak,
A földnek zsírt, s utoljára
  Tisztább levegőt adnak.

Minap is, hogy nyúgalomra,
  A földet készítetted,
Az esztendőt mély álomra
  Mint holtat eltemetted,
A föld gyásznak lett hazája,
  Hol minden öröm kimúlt,
S minden hang harmoniája
  Vagy bús lett, vagy megnémúlt.

De a tavasz ölelése
  A földet felébresztvén,
Lett mindennek éledése,
  A mi bágyadt volt és vén.
Új erő, új élet ere
  Im mindenütt fakadoz,
Új boldogságnak tengere
  Mindenfelé áradoz.

A fák gyenge hajtásai
  Megújúlni sietnek,
A zöld ágak sudarjai
  Ölelkezni szeretnek.
A rózsák Nymphák módjára
  Bámúlják szépségeket,
S Zephyr nyájaskodására
  Kinyitják szép kebleket.

Gabonák, füvek magvai,
  Mellyek elszórattanak,
S mint halál áldozatjai
  A sírban rothadtanak,
Szebb öröm örökségére
  Visszanyerik élteket,
S a mezők ékességére
  Emelnek zöld fejeket.

A lepék, mellyek fásúlva
  Koporsóban hevertek,
Egy kis rövid idő múlva
  Aetheri testet nyertek,
S most már sorjában kedvekre
  Legelnek virágokon,
S szép örömökről szebbekre
  Repdesnek új szárnyakon.

Az erdő, minap hazája
  A néma hallgatásnak,
Most lett örömpalotája
  S temploma áldozásnak;
S ott, hol a tél fergetege
  Megfagylalt mindeneket,
Most víg éneklők serege
  Zeng igéző éneket.

Lágy füvek aszott szárai,
  Kemény száraz fakérgek,
Erdők éhhel holt vadai,
  Eltapodott kis férgek,
Kertek meghervadt rózsái,
  S vélek vesző bogarak,
Kőszirtok mohos sziklái,
  S az ott elbújt madarak,

Mindenek, új dicsőségre
  Sírjokból feltámadnak,
S szívderítő reménységre
  Nekünk új ösztönt adnak.
Mind azt, a minek hazája
  Véghetetlen kebeled,
Oh gyermekid hív dajkája!
  Boldogságra neveled.

Oh, bizony elhozod végre
  Azt a szebb tavaszt is még,
Mellyben örök fényességre
  Derűl a boldogabb ég,
Mellyet sem téli mostoha
  Idő, sem égető nyár
Nem szakaszthat félben soha!
  Hol örök ifjúság vár!

Akkor a mit a dér mérge
  Megfagylalt bimbójában,
Vagy a kora kínok férge
  Elrágott csirájában,
Annak mennyben ápolgatja
  Kegyes kezed virágát,
S halhatatlanság harmatja
  Újítja hervadtságát.

Akkor szívünk is kebele
  Kedvesére rá akad,
S szeretetünk hív kötele
  Többé ketté nem szakad,
Szent örömök forrására
  Maga visz szerelmesünk,
S sebünk éles fájdalmára
  Írt sírva nem keresünk.

Addig is, a bú ölébe
  Dőlve, a melly könnyeket
A kedves hamvak vedrébe
  Hullatunk, vedd ezeket,
S öntözgesd velek számunkra
  A kevés virágokat,
Mellyek tövises útunkra
  Még adnak illatokat.

EGY KISDEDNEK HALÁLAKOR.

A gyenge virág, már bimbójában,
Ime, mint hervad koporsójában!
A kit minden szem gyönyörűséggel
Szemlélt, mint tűnt el hirtelenséggel.

Te végezted ezt, menny s föld istene!
S nekünk békével tűrni kellene:
De, jaj, ha illy nagy keresztet mérsz ránk,
Méltó panaszra hogy ne nyílna szánk?

Mért adtál éltet e kis angyalnak,
Ha kellemei már is elhalnak?
Szüléit búval ha bétöltötte,
Mihelyt sírással megköszöntötte?

A gyászos atya, nézd, mikép eped!
Az anyai szív csaknem megreped!
Csak azért volt-e olly szép magzatjok,
Hogy légyen annál mélyebb bánatjok?

Jaj, mély siralmak pályáján futunk!
Melly setét völgyben csavarog utunk!
Oh ha, nagy isten, olly mélységes vagy,
Vagy több értelmet, vagy kő szívet adj!

A SZÓZAT.

Ki vagy te ki perbe szállasz?
Nem tudod-e ki alatt állasz,
S szemed melly keveset láthat?
Ne csudáld, hogy tettim nagyok;
Én isten s véghetetlen vagyok.
Figyelmem mindenfelé hat!
Akármit cselekszem,
Javadra igyekszem.
Légy békével.
Veszteséged,
Melly most téged
Epeszt, lesz még nyereséged.

A csillagos ég boltjára,
Ezer világ ragyogására,
Tekints fel hivő lélekkel.
Ott lesz boldogabb hazátok,
Ott egymást örökké látjátok
Megdicsőített szemekkel.
Itt bú, bánat, halál
S ezer veszély talál:
Ott kezdődik
A nyúgalom,
Diadalom,
Örökké tartó jutalom.

EGY PREDIKÁTOR HALÁLÁRA.

Hová, hová készűlsz menni,
  Jó lélek, feleidtől?
Miért akarsz búcsút venni
  Illy korán kedvesidtől?
Letévén földi terhedet,
  Repűlsz mennyei szárnyakon
Idvezleni istenedet
  Nem hallott szent hangokon.

Te, kinek késő vénséget
  Igértünk szent pályádban,
Te vetnél-e immár véget
  Rád bízott nagy munkádban?
Nincs-e hát egy lélek is már,
  Mellyet kellene szeretned,
Vagy a rossz útról, mellyen jár,
  Boldogabbra vezetned?

Ne siettesd nagy útadat,
  Szükséges még életed:
Mennyben boldog jutalmadat
  Mindenkor megnyerheted.
Ha elmégy, nézd, mit tész velünk:
  Pásztor nélkűl marad a nyáj,
Felbomol szép szent kötelünk,
  S oh, hány árvád szíve fáj!

Zokogj bús özvegy s öt árva,
  Sírjatok minden szemek.
Mellyek itt el vagynak zárva,
  E hidegűlt tetemek
Im nem adnak feleletet,
  Némák ők siralmink között!
Mert a mi nékik életet
  Ada, jaj, elköltözött!

Elmentél, dicső lélek! el,
  Oda hol égi sereg
Istennek vígan énekel:
  S a mi szívünk kesereg.
Könnyek áztatják szemünket
  Éretted, kedves barátunk,
S csak az enyhíti szívünket,
  Hogy mennyben majd meglátunk.

EGY HALDOKLÓ GYERMEKHEZ.

Menj el, kedves gyermek, a test tömlöcéből,
Bár könnyek omlanak szüléid szeméből!
Fogadd el hűségek utolsó csókjait,
S kívánd rájok isten legjobb áldásait.

Menj el, kedves lélek! az úr ki elvészen,
Szélvészes tengerről bátor partra tészen.
Mert tartassék bár itt akárki boldognak,
Erkölcsei mindég veszélyben forognak.

Menj el, kedves lélek! olly boldogság vár rád,
Mellyel itt a világ ígér, de meg nem ád.
Mennyben a panasznak megnémúl szózatja,
Melly itt az egeket sokszor hasogatja.

Menj el, kedves lélek! keresd fel hazádat,
Mennyben kezdd el s mennyben végezd iskoládat.
Ott az isten maga vezet bölcseségre:
Itten okosságunk gyakran épít jégre.

Menj el, kedves lélek! nincs korán halálod,
Bár még csak negyedik tavaszod számlálod.
A ki sokáig él, fárasztó pályát fut:
A ki korán meghal, hamar örömre jut.

Menj el, kedves lélek! mi is majd elmegyünk
Mindnyájan utánad, akárkik s mik legyünk,
S akkor hív szüléid, kiket, most a tőr sért
Vígan adnak hálát korán nyert pálmádért.

BÖLCS REJTEZÉS.

Lesse, kinek tetszik, a szerencse nyomát
S fényes udvarokban bámúlja templomát:
Én az aranybékók zörgésétől futok,
Mint a szomjú szarvas, még olly völgybe jutok,
Hol tiszta forrásból igaz boldogságot
Merítek, felejtvén világi hívságot.
Ott, hol sem aranynyal fedett esztelenek,
Sem irígység mérges nyila nem sértenek;
Éltem a bölcseség számára szentelem,
S fő jóm halhatatlan lelkemben föllelem.
S mikor lefoly éltem patakja egészen,
Ijesztő váz nálam a halál sem lészen.
Bár késő világra nem jutok híremmel:
Elég, ha rejtekben használtam éltemmel.
Hadd szórják a szelek szerteszélt poromat,
Felszedi az, a ki kimérte sorsomat.

POETAI FELTÉTEL.

Más, remekénekeket zengvén, bájolja hazáját,
  S a maradéknak örök versben ajánlja nevét,
S mint egekig repülő Flaccus, mint isteni Maro,
  A magyar elme csudált csillaga napja legyen:
Engem arany közszer karjából büszke dicsőség
  Nem ragad el Phaeton tűzszekerébe soha.
Csendes öröm vagy bú lesznek Musáim; ezeknek
  Próbál kis lantom hangokat adni, ha tud.
Terhes igát húzok, mellyet rám a sanyarú tiszt,
  E komoly istenség mostohasága vetett:
Csak pillantatokig szabad, és csak néha, pihennem,
  Akkor is a víg kedv futva mosolyg, s elenyész.
S akkor balgatagúl nem akarhatok újra bilincset:
  A kéj gyenge kezén visz valamerre szeret.
Néha hegyek s erdők Nymphái magokhoz igéznek,
  S elrebegem, mit súg mennyei hangu szavok.
Néha sebes szívvel siratom, mint dúl az irigy sors
  Földünkön, s felhők mint feketítnek eget;
Másszor rózsával koszorúzva, barátim ölében,
  Bornál bölcs leckét a komoroknak adok.
Legtöbbszer de te lészsz szerelem, hív tárgya dalomnak,
  Mint éltem legfőbb rangu királya te vagy.
Téged, akár Lillám ajakin hagysz mennyei nectárt
  Szívnom, akár gyilkos kínt fog okozni nyilad,
Mindenkor zenglek; jóvoltodat énekem áldja,
  S énekem engesztel, hogyha boszúlni találsz.

LILLIMHEZ.

Némán hallgat az éj, s titkunkat, befedi, Lillim,
  A szerelem szabadon tesz s tehet a mit akar.
Boldogságunknak távol van minden irígye,
  Nincs, ki gonosz szemmel lesse, mit adjon odább.
Nyisd fel egész lelked tárházát, mellybe szerencsém
  Vesztegető kézzel rakta le kincse javát.
Nappal uralkodtak szemeid, s hószínü ruhádban
  Minden mozdulatod Grátia tánca vala:
Most elméd gyönyörű súgári ragyogjanak, űzzék
  A gond fellegeit s gyújtsanak ifju tüzet.
A nevetés, játék, csélcsapság, nyájas enyelgés
  Fogjanak egymással múlatozásra kezet.
A mit szép Láisz, vagy szép Aspásia tréfált,
  Tréfáld szebb szeretőm, most te duplázva velem.

A HÍV PÁRHOZ.

Fő gyönyörűségem, szebb fele lelkemnek,
Kinn mindennap becsesb kellemek teremnek,
Hív párom, e napot tenéked szentelem,
A legkedvesb oltárt Hymennek emelem,
S kegyes szívvel temjént égetek számára,
Melly sok jóságának légyen csekély ára.

Életem mosolygó tavasza virult még,
Valamit mutatott a föld s a magas ég,
Mint meg annyi tündér játszadozott velem,
Midőn hozzám kapcsolt téged a szerelem.
Kedves idő! mellyre a hív emlékezet
Bájoló erővel mindég visszavezet,
S mellynek képe bennem mennyei tüzet gyújt,
S ollyá tesz, mint kinek Ganymed nectárt nyújt.

Kegyes genius volt, melly hozzád vezete,
Most érzem még inkább, melly jóval illete.
Ám átkozzák mások Hyment s vas igáját,
Mi méltán áldhatjuk ránk fénylő fáklyáját.
Elrepültek tőlünk húsz nyarak s húsz telek,
De boldog szerelmünk nem repült el velek;
S ámbár lángja már most csendesebben lobog,
Szívünk szentebb s hívebb érzésektől dobog.

Oh áldassék mindég frígyünk szép kötele,
Örökké kapcsoljon az ég minket vele,
Szebbnél szebb rózsákat hintsen el utunkra,
Valamíg nem jutunk legvégső célunkra.
Jer kedves! jer menjünk, a munka s szeretet
Karjaiban éljünk szerencsés életet:
E két kegyes angyal legyen hív vezérünk,
Valamíg boldogabb hazánkba nem érünk.

SOPRON TÁJÉKÁHOZ.

Szép vagy Sopronnak zordon hegye völgye, hol ormos
Rengeteged feketül, s bérceid árja zuhog;
Szebb vagy, apró halmok s térek vegyülése, kalászszal
S szőlővel nevető hesperi kertje te, még.
És te, mikép emeled, mint tágítod ki szorongó
Lelkemet, o Pannon tengere, Piso vize!
Édesen elmerülök szép álmadozásba, dicső táj,
Hogy ha kebledbe csal a Flóra-szerette tavasz.
A természet ezer díszét bámulva csudálom,
S arcomon aggságim ránca reményre derül
A falak eltemető tömlöc módjára rekesztnek,
S ott, valamerre szemem néz, rabi láncra talál.
Itt szabadon levetem vas igámat s aetheri szárnyon
Repdesek a magas ég végtelen öble körül,

S szent öröm árjai közt érzem, hogy földi sorompó
  Mennyei lelkemnek nem vet örökre határt.
Ott, az alak nyájas, simasága gyakorta hazug máz,
  S angyali formában sokszor az ördög ölel:
Itt, ha mi rám mosolyog, ha mi biztat boldog örömmel
  Kétszeresen s tüstént adja meg a mit igér.
Ott az örök kínok gyászhonja-nevelte tyrannus,
  A fene praktika dúl, s dúlva világot emészt;
Majd nyereség, majd hír s öröm árnyékával igézvén
  Fő s alrendet örök tigrisi harcra tüzel;
Nincsen az a szent lánc, mellyet nem szaggat izekre,
  Nincsen az a szép frigy, mellybe nem ártja dühét.
Általa kalmárság piacává lészen az élet,
  Hol kiki csalni siet, s csalva csalásra tanít:
Itt kegyes édes anyát látok, ki szerette szülöttit
  Emlőjére heves szivvel ölelve veszi.
Itt ezer áldások gazdag forrási fakadnak,
  S tél tavasz ősz nyár lát gyülni belőlek özönt.
Melly nagyok és kicsinyek szomjának lángjait oltván
  Minden örömbimbót édeni szinre kifejt,
Cifrább műhelyeit ha kikémlelem a tüzes észnek,
  Mindenik eszközöket több sanyarásra kohol.
Nemzetek, országok, háznépek alélva remegnek
  Felzúdult tenger mérge veszélyi között,
Kastélyok s kalyibák tüzözönbe borulva lobognak,
  Sírva fut árva nemünk a vad Erynnis előtt:
Csak ti magos bércek, mellyek fel az égbe sietvén
  Minket is elragadó szárnyon emeltek oda,
Csak ti setét erdők, mellyekben az isteni nagyság
  Titkos erőt íhlő szent lehelése suhog;
Csak ti, kies völgyek, hol ezüst forrásnak, enyelgő
  Csergedezések közt, gondokat által ere;
Csak ti, dicső szépség-hímezte mezők, hol igézni
  Nem szünik új áldás, gyenge fü, tarka virág:
Csak ti felejtetitek sorsunk sok s durva csapásit,
  Csak ti tetettek szert hív menedékre velünk.

GYŐR ÉS VIDÉKE.

  Fogsz örökre bájoló kellemben
Élni emlékezetemben,
Győr! s fog élni tájad is veled;
Időm árja bár mikép siessen,
Birtokimból bár mit eltemessen,
Hű szivemben lesz emlékjeled. -
Sok olly kútfő, mellyből merítettem
Édes gyönyört, már kiapadott:
Ezer rózsa, mellyet nálad szedtem,
Hervadatlan maradott.

Míg ti, Rábca, Rába, szép Dunával
Hat vig esztendők folytával
Bennem boldog ifjat láttatok;
Míg hajómnak nem kellett hullámmal
Küzködni, mig bátor vitorlámmal
Játszadoztak lágy fuvallatok:
Addig engem a szépség országa
Ideálok között éltetett,
S poharamba istenek jósága
Innom nectárt töltetett.

Akkor szűnet nélkül bő erével,
Tűkörnél tisztább vizével,
Buzgott nekem szent Castalia,
S enyhülésűl epedezésemnek
Nem fösvényen adott értelmemnek
Bölcseséget s kedvet innia;
S melly mennybéli fénynyel tündöklöttek
Az italtól lelkem szemei,
Érzékimbe melly bájjal ötlöttek
Az életnek képei!

A világ nem gyászos sarcophágnak,
Az öröm nem hiúságnak
Képzeltette ott magát velem,
Elmém ezer tárgyat nyilt karokkal
Ölelt, ezer édes vágyásokkal,
Gyúladozott heves kebelem:
A sors kegye özönképen áradt
Napjaimat díszesíteni,
S szép reményem soha el nem fáradt
Földön mennyet festeni.

Olthatatlan tüztől lelkesedve,
Éjjel nappal törekedve,
Feltaláltam igazság nyomát,
S az istenné hűséges voltomra
Kegyes szemmel tekintvén, számomra
Megnyitotta dicső templomát,
Hol, sugárok tengerébe mártva,
Tisztult lelkek közé fogadott,
S papjainak seregébe ártva
Csillagkoronát adott.

Ott, hol gyászos köd borúlt körűltem,
Villám szárnyain repültem
A bús eget felderíteni,
S győztem, bár a hosszan elnyult pálya,
S rajta ezer tövis akadálya
Százszor próbált elcsüggeszteni:
Szép nap támadt, s tudomány hazája
Termett az éj fiai között,

Vígan nőtt fel az esméret fája
S gazdagon gyümölcsözött.

Szoros frígyben a kilenc szüzekkel,
A hozzám olly kegyesekkel,
Velem mindent láttam játszani:
Fák, virágok, folyók, bár mik tüntek
Szemeimbe, fülembe nem szüntek
Halhatatlan dalt sugallani;
S Pannonia hegye, s ti Méfőnek
Barátinak s Nyulnak halmai
Voltatok a pindusi tetőnek
Megszentelt hív másai.

Hányszor jártam mély elmélkedéssel,
Hányszor ébren szendergéssel,
O mosolygó dombok, rajtatok,
Vagy ott, hol ti, a király folyónak
Gyors habjai, nekem andalgónak
Legszebb concertképen zúgtatok.
Hány tündéri várakat alkottam
Népesítve menny lakosival,
Megbájolva hányszor társalkodtam
Jobb világ polgárival!

S éltemet míg lelkeknek honjába
S Phantasus szép országába
Igy kisérte fényes képzelet:
Boldogságom koszoruzására,
A földön is szemeim láttára
Mit nem termett a víg kikelet;
Minden lépten mint nem mosolyogtak
Emberképü jámbor angyalok,
S melly gyönyörü lángok nem lobogtak
Kebelemben általok!

Jó barátok, kik nem puszta névvel,
Hanem pyladesi hévvel
Érdemlették szentihűségemet,
Melly gyümölcsnek, hány borostyánágnak,
Hány kellemes illatu virágnak
Édenévé tették éltemet;
S körültem most bölcs beszélgetésnek
Melly vidámon folytatták erét,
Majd játéknak s elmés enyelgésnek
Mint hintezték fűszerét!

Hát az elmés szűzek seregében,
Több vidám ifjak körében
Vígan kóstolt múlatozatok,
Meséléssel, nyájas tréfálással,
Énekléssel, koszorúfonással
Töltött kedves szép pillantatok:

Deli termet, gyöngy orcák vonási,
Lángot s nyilat villámló szemek,
Hány örömnek voltak bő forrási!
Melly igéző kellemek!

S mikor ő, a százszor szépek szépe,
Venus Urania képe
Rabbá tette forró szívemet,
S ujjá szülvén csuda varázslással,
S még nem ismert édes óhajtással
Végetlen eltöltvén lelkemet,
A társaság s vigság gyermekéből
Alkotott olly boldog remetét,
Ki, bár gyakran köny omlott szeméből,
Mennynek nézte életét;

Mikor százszor magamban feltettem,
S annyiszor nem merészlettem,
Megvallani néki lángomat,
Hanem csupán sűrü fohászokkal
S a tájon lelt legszebb virágokkal
Jelentettem hódolásomat,
Igen boldog, ha köszöntésemre
Nyertem nyájas viszonozatot,
S ha résztvéve vetett személyemre
Szemérmes pillantatot;

S mikor ütött az a boldog óra,
Mellyben a hív imádóra
Sok kemény harc után nyugalom,
Sok csüggesztő kétség órájának,
Sok álmatlan töltött éjszakának
Próbájáért várt a jutalom;
S az ég ezer buzgó könyörgésnek
Teljesítő időt végezett,
S szent frigyünkből istenisedésnek
Öröme ömledezett:

Akkor nem, habár minden kincsével
S thronusa dicsőségével
Akármellyik dús fejedelem
Megkinálna s kérne, hogy érette
Adnám azt a mivel szépitette
Éltemet a boldog szerelem,
El nem hagytam volna semmiképen,
Semmi áron dicső sorsomat,
A meghódolt Jón, Kegyesen s Szépen
Nyert örökös jusomat.

O az élet vidám tavaszának,
A föld Elysiumának
Elenyészett drága javai,
Képzelet, szív, elme virágzása,
S Iris minden szinében játszása,
Egek legszebb ajándékai,
Ti, mellyek a hunyt napok éjéből
Most is rám olly bájt árasztotok,
Miért kellett örömim kertjéből
Hamar kihervadnotok?

De, a Parca, ha megirigylette
S a kegyetlen elmetszette
Lételteknek arany fonalát,
Ha nem szabad szívnom érzékimmel
Már mézteket, s néznem szemeimmel
Hatalmatok víg diadalát:
Lelkem meg nem szün veletek lenni,
S számtalanszor hozzátok vezet
Az elmultak országába menni
Tudó szent emlékezet.

Fogsz, o hát fogsz bájoló kellemben
Élni háladó szivemben
Győr! s fog élni tájod is veled;
Ha boldognak enged a sors lennem,
Gyönyöridet megujítod bennem,
S szerencsémet égig emeled;
S bár ijeszszen bús zivatarokkal
Az ég, s lássék lenni mostoha:
Mint vidított benned szép napokkal,
Nem felejtem el soha.

A BALATON MELLÉKE.

Oceánnak felséges magzatja,
Tók királya, idvezel dalom!
Magas díszek boldog foglalatja,
Szép part, liget, térség, völgy, halom,
Visszahívom a lefolyt időket,
Mellyek egykor életem delén
Édes jókat, de hamar tünőket,
Adtak tájtok nyájas kebelén.

Keszthely, mellyből Festetics szavára,
Míg az elme rútúl sorvadott,
Athenaeum ezrek bámultára,
Ékes Szala, neked támadott,
Mellyet Phoebus s Ceres mesterségi
Egyaránt most dicsőítenek,
S messzünnen jött nagy s kicsiny vendégi,
Mint hesperi kertet, festenek;

Nagy Badacson! istenek hazája,
Égi nectár gazdag kútfeje,
Pindus, mellyen Petrarchánk Laurája
Lett ezer sziv lépes vesszeje;
Gyászos Hegyesd s Csobánc düledéki,
Szomorúan oktató jelek,
Régi nagy kor borzasztó emléki,
Semmivé lett csudatételek;

Zárt Tihany, melly, habtól csapkodtatva,
S a körülted zúgó vészeket
Klastromodban csendesen hallgatva,
Adsz szentidnek bátor rejteket,
S bölcs echóddal most istenfélőknek
Szent hymnusit elharsogtatod,
Majd két boldog egymást szeretőknek
Lágy zengésü hangját hallatod;

Víg Füred, hol épség istennéje
Áldást ontó szent forrás körül
Sokon, a kit mind napja mind éje
Régtől gyötrött, lágyan könyörül,
Soknak, belső fájdalmak dacára,
Kivül nyájas arcot kölcsönöz,
Sokat, mások kisztő példájára,
Kínok közt is táncra ösztönöz:

Hányszor ragad bájoló erővel,
Tihozzátok kedves képetek,
Melly avúlni nem tud az idővel,
Bár szememből rég eltüntetek;
Hányszor áldoz édes álmodásom
Nektek forró sóhajtásokat,
Most hogy lassu elalkonyodásom
Duplán kedvel elmult tárgyokat!

Ti kiváltkép, aranygerezdekkel
Ékesített Ecsér dombjai;
S sok alaku koszorús hegyekkel
Szomszéd Kálok rét-virányai,
Májusi víg reggelnek módjára
Fogtok elmém előtt fényleni,
Valamig csak szeretet lángjára
Tud a szépség felhevíteni.

Ah vidéktek paradicsomában
Hány szép virágszálim nyíltanak,
Mellyek, öszvefűzve bokrétában,
Hervadatlan megmaradtanak,
S mikor később kedvetlen pusztákon
Magán jártam bús ösvényemet,
Szépségekkel sok komor órákon
Ujitották bágyadt szívemet.

Ott most egy hegy lugosába zárva
Bámultam ó s új irók javát,
S vagy álmomban görög földön járva
Zengtem Pindar isteni szavát,
Vagy virágzó Roma éneklőit
Olvastam szent ömletek között,
Vagy korunknak fő rangú költőit,
Kikbe azok lelke költözött.

Majd ó templom omladványa mellett
Őseinknek csókoltam nyomát,
Sirva láttam, tűrniek mit kellett,
Míg alkhattak béke templomát;
Gibbon karján elmélkedve néztem
Esni s kelni a nagy népeket,
S Plutarchusból honunkba idéztem
Védelmünkre a nagy lelkeket.

Néha, égett kövek tördeléki
Hol határban feketéllenek,
A kegyetlen Vulcan bús játéki
Buffon nyomán bévezettenek
A természet titkos műhelyébe,
Mellyben örök alkotó harc vív,
S egy világot semmiség éjébe
Bétaszít s mást új életre hív.

Sokszor méhként szabadon repdestem
Szomjan szíva a táj bájait,
Velem érző lelkeket kerestem
Zengethetni szívem húrjait;
S kiket ifjan külön választottam,
Sorstól széllelszórt barátimat,
Százszor hívtam, százszor óhajtottam
Megosztani boldogságimat.

S körülöttem hánykép hangicsálta
Öröm nyelve szent paeanjait!
Öreg s ifju melly buzgón hálálta
A szerencse sok áldásait!
Gyakor táncok, víg korcsolyázások,
Aratási s szüreti dalok,
Halászokhoz bucsuval járások -
Melly játékok, melly diadalok!

Mosolygó part, földeknek, réteknek,
Szép szőlőknek elegyűlete,
Zöld erdőknek, csúcsoknak, bérceknek
Ezer formát játszó képzete,
Hol van az a Tempe, az az Éden,
Hol valami hozzád fogható,
Melly olly mélyen s mégis olly gyengéden
Lenne a szebb lelkekre ható.

Mások ám a helveták földére
Elragadtan úgy bámúljanak,
Mint természet legfőbb remekére,
S benne minden szépet lássanak;
Fessék úgy a bíbor jégvilágot
Óriási testü hegyeken,
Mint egekkel szómszéd mennyországot,
Felül bármelly képzeletjeken;

Vagy ott, ahol Rhodus, Mitylene,
S pompás Corinth két partjaival
Hajdan fénylett, s most gyenge Athenae
Kétesen küzd bús fiaival,
Találják fel a minden tündérek
Rég keresett bájoló lakát,
S azt dicsérni kilenc szép testvérek
Bár egyszerre nyissa ajakát;

Vagy legyen olly, ki az olasz égnek,
Melly nem ismer telet, szomorút,
S természeti s müvészi szépségnek
Fő dajkája, nyujtson koszorút,
S Roma, Nápoly, Tusculum, Tiburok
Bálványai holtig legyenek,
Mellyeknek olly halhatatlan húrok,
S olly mennyei hangon zengenek:

Én, habár a sors legjobb kedvére
Lehetne is számot tartanom,
S engedtetnék szívem tetszésére,
Minden helyek közt választanom;
Mást nem kérnék állandó honomnak,
Csak tégedet boldog tartomány,
Téged földön már Elyzionnak
Elkészitett égi adomány.

Hol, Tapolca, Sümegvár vendégit
Nem reménylett bájra vezeted
S jobbról balról a táj dicsőségit
Az igézett szemmel nézeted:
Ott három kis mértföldig terjedne
A part körül nemes birtokom,
S bár kincsével száz zultán kérkedne,
Irigyleni nem lenne okom.

Itt a tónak kristály tükörében
Gyakran látván ábrázatomat,
S másszor durva felzendülésében
Sejtvén belső háborgásomat,
Nem nyugnám, mig minden arcvonásom
Lelkemtől nem nyerne kellemet,
S okossághoz mért gondolkozásom
Nyugodttá nem tenné szivemet.

Mesterségnek isteni müvével
Jószágomat dicsőíteném,
Szépség diszét bőség értékével
Egyesítném, öregbíteném;
Elapadni nem tudó forrással
Ontnám haszon s gyönyör árjait,
S enyhíteném nemes tékozlással
Jó jobbágyim terhes bajait.

A felséges természet maradna
Holtig éltem híve s mestere;
Nyájas hangon nagy leckéket adna,
Hol foly igaz boldogság ere,
Mint kell jutni józan bölcseségre,
Zabolázva szilaj vágyokat,
Mi magasztal halandókat égre,
Mi oszlatja a bús gondokat.

A barátság, öröm hív dajkája,
A menny javát osztó szerelem,
A tudomány s elmés tréfák nyája
Örök frígyben élnének velem,
S néha vékony felhők ha gyülnének
S bévonnák a tiszta kék eget,
Őrangyalok gyanánt elüznének
Dühös orkánt s vad fergeteget.

S ha napjaim végső éjszakája
Csendesen béfogná szememet,
S ott hol virít istenek hazája,
Dicsőbb pályán futnám éltemet:
Szép honomban szépen virágozna
Jótétim szent emlékezete,
S ércnél tartósb emlékkel áldozna
Kedveseim hű szeretete.

A TÉL.

Más költők virágos tavaszt kedveljenek
S dicsérjék a nyári lágy szellők fuvalmát!
Vagy őszszel Bacchusnak evoét zengjenek:
Én a komoly télnek hirdetem nyugalmát.

Ki olly erős mint ez? utat tud csinálni
A tókon, s a sebes vizárt megállítja;
A nagy Jupiternek ki mer ellentállni?
Ő mennyköveinek szavát elnémítja.

Bár képe ösztövér s keze giberedett,
S ősz fejét csak ritka hajszálak fedezik:
Boldog, kihez akkor, ha már megvénhedett,
Mint ehez, olly sok szép öröm gyülekezik!

A tavasz, nyár és ősz, minden idő és táj
Ennek készítenek s halmoznak kincseket,
Ennek terem a fa, ennek hízik a nyáj,
Ennek érlel a nap szőlőgerezdeket.

A tél az erdőkből, hol eddig szerettek
Sétálni, városba hívja a szépeket;
S Flóra, hűségekért kinek megtetszettek
Látatlanul oda kíséri ezeket.

A harmonia, melly csak filemilének
Nyelvével mulatott eddig pásztorokat,
Most zengő húroknak s költők énekének
Segítsége által bájol tudósokat.

Mint tölt meg az öröm tágas palotákat
Táncban a szép termet bájait mutatni,
Mint vesz fel rangrejtő ravasz álorcákat
A kiváncsiságot ezerkép faggatni!

Nézzétek, mikor jár párducos ruhával,
Kanyar barázdákat mikép szánt a hóra,
S ha fut csengetyűsen s meggyujtott fáklyával,
Mint bámul rá az éj a víg szánkázóra!

Bacchus sem marad el. Repkénynyel kerítve
Fejét, danol s nevet a vendégségekben,
S a hosszú estvéken poharat ürítve
A szenelő mellett kedvet gyujt szivekben.

A téllel Amor is örökös frigyben él.
Halld, ifju, s hasznodra tanuld fordítani;
Ne véld, hogy erdőben s patak csörgésénél
A szépek kő szivét könnyebb lágyítani.

Nem, mikor a víg tánc, Sopron s Ruszt nectárja
Vért fickándozóbbá, orcát égőbbé tesz,
S a zárt szivet, tréfa s szerelem kitárja:
Akkor egy merész szót fülök kedvesen vesz.

Mi ér fel teveled s boldogításoddal,
O tél? ujjá szülöd ifjuság rózsáit.
Jőj, kellemes vén, jőj sokszor, s játékoddal
Taníts, mint vidítsam éltem bús óráit.

BOETHIUS ELEGIÁJA.

Énekeimben előbb kikelet vígsága mosolyga,
Most lantom minden húrja panaszra fakad.
Gyászt viselő Alagyám aggott orcáin özönként,
Nem költött de való könnyek ömölnek alá.
A Musák legalább el nem rezzentek előlem
S bátrak tömlöcöt is szánva megosztni velem.
A mi dicsőített, tavaszom míg zöldüle, most az
Gyászos öregségnek tűrni segíti baját.

Mert nyomorúságtól sarkalva reám kora vénség
  S minden ütött, mivel a bú megemésztni szokott.
Főm tetején őszség települt meg időnek előtte
  És elaszott testem bőre redőkbe vonult.
Szép és könnyü halál, melly boldogot élni gyönyörben
  Hagyván, csak búshoz s csak hivogatva megyen!
A nyomorultnak ez is jaj! kérésére siket s vak,
  S a kegyetlen nem akar zárni siró szemeket.
Míg tündér jókkal bájolt a csalfa szerencse,
  Egy gyász órán majd sírba merülve valék:
Most mikor elkomorult hamis arca, keményszivü Parca
  Fon számomra szünet nélkül unalmas időt.
Mért bámultatok olly sokszor dicsekedve, barátim?
  Az nem erős inu volt, a ki lerogyni tudott.

AZ ESZTENDŐ UTOLSÓ ESTVÉJÉN 1829.

Éltemből egy év ismét elenyészik ezennel
  S a mindent benyelő tengerözönbe merül.
Kit keres áldozatom? kinek ég éjféli töményem?
  Most mikor olly nagy időm tőlem örökre tünik?
Légy, kegyes istenné, Emlékezet, áldva legelsőbb,
  Légy te, ki multak közt élsz mulatozva velek!
Mint tele hold szeme néz a sirhalmokra, te szint ugy
  Vetsz voltakra szelid fényletü gyenge sugárt;
Szebbek az esthajnal fényénél képeid, ajkad
  Zengzete bár mi dicső hárfai dalt is előz.
Nyájasan ifjukorom tavaszát mutatod te gyakorta,
  Életem édene hol mennyet igérve virult,
S a mi kevés violát szerelem számomra szedett volt
  Azt hervadhatlan szép koszorúba füzöd -
Sokszor könnyek közt mosolyogva jelensz meg előttem
  S jobb koromat fogván a temetőbe vezetsz,
S megholt kedveseim gyepesült sirhalmain, édes
  Gerjedezést gyujtó bús csevegésre hevülsz.
Ó légy idvez! akár gyászt véve magadra jövendesz
  Oltáromhoz, akár víg legyen öltözeted,
Csak hamar elrepülő bájjal tud igézni jelenkor:
  Az nyomosabb s maradóbb a mi gyönyört te szetezsz.

TIBULL ELEGIÁI KÖZŐL.

IV. 2.

Sulpiciám pompája ragyog szent innepeden, Mars,
  Jőj le magad mennyből látni ha szépet akarsz.
Venus is enged ezért; de magadra vigyázz te hatalmas,
  Bámulván ne remegj s kardod elesni ne hagyd.

Amor az isteneken ha tüzével uralkodik, ennek
  Két szeme lángjánál gyujtja szövétnekeit.
Ennek, akármit tesz, titkon kísérve nyomában
  Gratia jár s bűbájt rája tetézve ruház.
Szép ő, hogyha haját széltében ereszti repülni,
  S felfodorítván azt épen imádni valóbb:
Bájol akar büszkén tág bíbor köntöse széllel
  Elfoly, akar hószin gyolcs derekára simúl,
Illyen Olympusban boldog Vertumnus; ezerszer
  Változtatja kecsét, s mind az ezerszer igéz.
Minden szépek közt ez az egy méltó, hogy adóul
  Tirusi gyapjat ezer színre kifestve vegyen,
Méltó hogy birjon, valamit csak gazdag arabsnak
  A füszerek s kenetek jó szagu földe terem.
S a hány drágakövet s csigagyöngyöt tengere mélyén
  India naptól sült népe keresve tálál.
Őtet, az innepnek díszét, zengjétek örömmel
  Musák, zengje, dicső Phoebus, arany citharád.
Hirdessétek ezen pompát érette sok évig,
  Nincs hozzád méltóbb szép alak, égi sereg.

IV. 8.

Gyűlölöm a születés napját, mert néma magányban
  S Cerinthus nélkül mász az unalmas idő.
Melly szép a város! s mi lehet kedvére leánynak
  Puszta falun, mikor a tél zivatarja havaz?
Már, Messzála, mikor szünsz gondoskodni felesleg
  Arról, a ki gyakran nyugta-szakadva tied?
Elhoztál, de heves szívem szeretőmmel együtt van
  Most is, bár mindent nem tehet a mit akar.

IV. 12.

Édesem, olly kedves ne legyek nálad soha többé,
  Mint hiszem egynéhány szép napok olta valék,
Rózsakorom tavaszán tettem valamit ha butábbat
  És valamit jobban bán ha szerelmi tüzem,
Mint azt, hogy tegnap csókot kértedre nem adtam,
  Lángomat átalván észrevetetni veled.

IV. 13.

Hogy szeretőm sokszor hűségtelen, úgy regel a hír:
  Vajha siket volnék, a mikor ezt regeli.
Két élű tőrrel döf az illy rágalmazat engem:
  Hallgass! o mit örülsz kínzani, mostoha hír?

I. 1.

Fényes aranyból más kincsét szaporítsa halomra,
  S birjon sok földet bő jövedelmü mezőn,
Míg közel ellenség éltét rémíti veszélylyel,
  S álmát a riadó trombita távol üzi.
Engem szűk sorsom vigyen át tettnélküli pályán,
  Csak konyhámnak elég víg tüzü fája legyen.
Gazda leszek, s nem rest idején plántálni kezemmel
  Szölővesszőt, fát s száz nemü gyenge növényt.
Óhajtom s hiszem is hogy nem fog csalni reményem,
  Lesz gabonám ennem, lesz borom innom elég.
Mert valahány isten koszorúzott szobra tünik fel,
  Tiszteletemből részt mindenikének adok,
S bár mi gyümölcsöt az új év hoz, zsengéje legelsőbb
  Illatoz oltáron földmives isten előtt.
Búzakalász koszorú neked illik, szőke Ceresnek,
  S templomod ajtait az fogja diszítni körül.
Kertemben vörös őr egy szörnyü kaszáju Priapus,
  Kártékony madarak váza lelendi helyét.
Kisded, előbb boldog jószágom védei, Lárok!
  Kedves ajándéktok nektek is áldva kijár,
Másszor nagy csordám engesztelt ékes üszővel,
  Most bárányt is alig bir meg az árva vagyon.
Áldozom azt, s akkor falum ifjai zengve kiáltják:
  Bő szüretet s aratást adjatok égi karok!
Boldogul élnem ugyan még most nem könnyü kevésből,
  S nem kis baj mindig messzire járni gyalog.
Nyár hévségétől szeretek menekedni heverve
  Fris csermely pártján jó szagu gallyak alatt.
Mégis néha kapát nem félek venni kezembe,
  Vagy serkentek ökört húzni serényen ekét.
S ismét vagy gödölyét, vagy bárányt, mellyeket anyjok
  Elhagya, házamhoz hogy vigyek, ölbe veszek.
Kíméld a kis nyájt, farkas, kíméld te zsivány nép!
  Préda ha kell; másutt gazdag akol van elég.
Nálam fris téjjel s megalázott szivvel imádni
  A pásztor s a nyáj istenit évi szokás.
Istenek, o kegyesek legyetek, s kis ajándokom áldást
  Hozzon rám, bár azt tölti csak aljas edény.
Hajdani földmivelők legeléb hajlékony agyagból
  Készítettek szent áldozatokra pohárt.
Őseim értékét nem kérem vissza, sem a bő
  Termést, mennyit atyám atyja csürébe takart.
Kis jószágom elég, nyereségem élég ha saját ágy
  Fáradságom után ád nyugalomra helyet.
Melly édes heverészni, midőn szélvészek üvöltnek,
  S csókok közt szerető hévvel ölelni nejét;
Vagy mikor a felhők ontnak hideg éjszaki záport,
  Hosszas esőzésnek hosszan aludni neszén.

Történjék velem ez, más, mint érdemli, legyen dús,
  Kit haragos tenger sem zivatar nem ijeszt.
Inkább minden arany s gyémánt elveszszen örökre
  Mint utam egy szép szem könnyinek adjon okot.
Szárazon is vizen is vívnod, Messala, neked kell;
  Házadat illetik a sok diadalmi jelek.
Engemet egy szép lány szerelem láncára bilincselt,
  S a kérlelhetlen láng szivü rabja vagyok.
Delia, csak te velem, s az enyém légy, semmi dicsőség
  Nem kell, mások előtt bár henye férfi legyek.
Vég órámban is én csak téged látni kivánlak
  S haldokló kézzel téged ölelni, hivem.
És te, ha máglya nekem készűl, o Delia, sirsz te
  S könnyekkel vegyülő csókokat adsz te reám;
Sirsz, nincsen vassal mellednek belseje béllve
  Sem kővé nem vált asszonyi gyenge szived!
Nem, temetésemről nem tér egy ifju sem, egy lány
  A nélkül haza hogy meg ne sirassa Tibullt.
Ám de te Máneszimet ne busítsd meg, Delia, kíméld
  Gyenge orcáidat és szétlobogó hajadat.
Most pedig, a míg még lehet, együtt égve szeressünk
  Éjbe borult fővel, fog hamar érni halál,
Fog hamar a tettlen vénség meglepni, midőn nincs
  Sem vig enyelgésnek, sem szerelemnek idő.
A mosolyos Venust most kell szolgálni, mig ajtót
  Törni be nem szégyen, míg civakodni gyönyör.
Itt én büszke vezér s jó zsoldos! trombita, zászló,
  Menjetek, a ki kiván, oszszatok arra sebet;
Kincset is oszszatok! én elegendőt birva, szegénység
  S dusság szomjával játszva dacolni fogok.

I. 6.

Hogy hálóba keríts, Amor, nyájas vagy irántam
  Elsőben, de kemény, s szörnyü kegyetlen utóbb.
Durva gyerek, mi közöd van hozzám, nemde dicsőség,
  Incselkedve ha győz emberen isten esze?
O már vetve vagyon nekem a tőr. Delia loppal,
  A ravasz, éjenként más szeretővel enyelg.
Hajh! magam oktattam, mint csalja meg őreit: ugy lőn,
  Hogy mesterségem hozna magamra veszélyt.
Akkor okúla magán-hálását mentni csalárdul
  S halkkal az ajtózárt visszanyomintni hamar.
Akkor adék füveket s szereket, mellyekkel az orcán
  Látszó csókjeleket gyorsan elüzni lehet,
És te hazug nődnek hiedékeny férje, megójad
  Tőlem is őt: ugy lesz vétkei száma kevésb.
Ifjakkal nyájas csevegésbe merülni ne hagyjad
  S asztalnál mellét meztelenítni nagyon;

Pillantásaival se hamiskodjék, se ne fessék
  Borral tányérán ujjai titka jelit.
Féltsd, ha kimegy, bár jó istenné temploma lesz is
  Szinlett célja, hová férfit eresztni tilos.
Én, ha bizol hozzám, egyedül kísérem az oltár
  Lábáig, s azután eltüröm a vakulást.
Sokszor drága kövét gyürüjén ürügyölve dicsértem
  Csak hogy igy alkalmam lenne szorítni kezét.
Sokszor bőven adott borral neked álmat okoztam
  Míg magam, a győztes, csak vizet iddogalék.
Engedj meg, szándéktalanúl bántottalak, Amor
  Unszola s istennel szállani perbe ki mer?
Én voltam (már most igazán megvallom ez egykor)
  Kit nem szánt meg egész éjjel ugatni kutyád.
Ám de minek neked a szép nő? kincsedre vigyázni
  Lám nem tudsz; ajtód zárja hiában erős.
Téged ölel s az alatt tiltott öleléseket éhez,
  Egyszeriben nyögdel s tetteti, hogy feje fáj.
Őriztesd velem; én vereséget kész leszek érte
  Tűrni s akár békót érte viselni keményt.
Akkor távozzék, ki haját cifrázza, kevély fi
  S kinn száz ráncolatú toga lebegve lefoly,
S bár ki találkozzék, hogy rája gyanúm ne lehessen,
  Álljon meg távol, vagy külön utja legyen.
Isteni rendelet ez; nagy papné titkosan ihlve,
  Lelkesedés hangján zengte fülembe minap.
Ez Bellona hevét lehelő, nem tud soha félni
  Sem mérges lángot, sem nem akármi verést.
Ő maga vérzi kezét karddal, s fecskendi kiomló
  Vérrel az istennét s fájni nem érzi sebét.
Oldalait s mellét gyilkokkal szúrva merőn áll
  S szólja nagy istenné jóslatit akkor imigy:
A lyányt mellyet véd Amor, soha bántni ne merjed,
  Vétkeddel ha veszélyt huzni reád nem akarsz.
Illeted őt? kincsed szétfoly mint vére sebemnek
  S el fog oszolni mikép szélnek eresztve hamu.
Rád is igért lakolást, o kedves Delia, vajha
  Bár vétettél, rád nézve hazudna szava.
Nem téged kímél kérésem, anyád hat erősen
  Rám s e drága személy kérlel irántad igen.
Ez vezet estvénként énhozzám téged, ez ölti
  Loppal s nem kevesé félve karomba karod!
Ez tölt éjjeleket strázsálva miattam az ajtón,
  S járásom, ha jövök, távol is észreveszi.
Édes anyós, sok időn élj még nekem, o ha lehetne
  Tudnék éltemből éveket adni neked,
Én foglak téged s fogom érted örökre szeretni
  Lyányodat is, mert az bár hamis is, de tied.
Csak hűségre tanítsd, koszorúzva, habár feje nincs is,
  Sem derekán nem foly stola bokáig alá.

Én is erős frigy alá hajtom fejemet, ha kivűle
  Mást szeretek, szabadon körme boszúlja szemem.
S hogyha gyanús leszek is, noha vétkem nélkül: az utcán
  Hurcoljon hajamat fogva sok ember előtt.
Ójon az ég, hogy verjelek én; de ha szállna meg e düh,
  Akkor kívánnám vajha ne lenne kezem.
Hívemmé ne rabulfélés tegyen; égjen igaz tüz
  Benned s szivvel légy minden időben enyém.
A csapodár hitü lány; hidd el, vén korban elolcsul
  S mint zsellér rokkán fonva kesergi bünét,
Vagy nyomorult éltét szomorun táplálja szövéssel,
  Vagy kendert s gyapjat bérbe fogadva gyarat.
A virgonc ifjak nevetik s kártékony örömmel
  Mondják, hogy nem más, ön büne szülte baját.
Venus Olympusból letekint s ád általa leckét
  A hűtlen szeretőn milly boszut állni szokott.
Illy átok szálljon másokra, mi, Delia, késő
  Korban is a szerelem ritka csodái legyünk.

I. 7.

E napról zengték Parcák, ezen istenek által
  Sem felbontandó sorsszövedéket adók,
Hogy nem más, hanem ez vesz erőt Aquitania népén
  S meggyőzötten Atur hódol erőnek ezen.
Meglett; új diadalt ünneplő Roma legyőzött
  Főnökökön láncot halla zörögni megint.
S tégedet, uj koszorús Messala, fejér lovakon vitt
  Látványul elefántcsont müvü pompakocsi.
Én is hírt öröklök veled. Ám Tarbelli Pyrene
  Szóljon rólam s a santoni tengeri part;
Szóljon Arar s a röpke Rhodán s a büszke Garumna
  S szőkés Carnútok kék zuhogója, Liger.
Vagy rólad zengjek, Cydnus, melly halkkal eredve
  Kék vizü medredben csendesen ömledezel?
S hogy felhőkbe nyuló Taurus hideg oldalin is tud
  Nyerni Cilicia szép üstökü népe kenyért?
Mondjam-e, melly szentnek tartják Judaea galambját
  S melly rémítő bűn bántani, hogyha fejér.
S mint néz tornyaiból széles tengerre le Tyrosz,
  Melly legelőször mert bizni szelekre hajót.
S Sirius a kérges földet ha repeszti, mikép ont
  Nilus termesztő áradozása vizet?
Nilus atyánk, képes mint volnék fejtni miért van,
  S melly földön mélyen rejtve titokba fejed?
Országod nem kér árnyadban esőt, sem aszott fü
  Nem könyörög Pluvius Jupiter harmatiért.
Tégedet áld az egyiptomi nép, melly bámul Osirist
  S memphisi tarka bikát gyászba borulva sirat.

Első volt ki csinált bölcs kézzel ekéket, Osiris,
S uj földet vassal széthasogatni tudott;
Első volt ki magot vete próbálatlan ugarba,
S ismeretlen fákról a ki gyümölcsöt evék.
Ő mutatá, mint kell venyigéket kötni karókhoz,
S metszeni tőkékről sárga gerezdet utóbb.
Kellemes ízü levét ért szőlő kádba parasztos
Lábbal tipratván ennek adá legelébb.
S a szőlő nedv volt, mi dalokban zengni taníta
Szózatot, és tagokat hajtani nóta szerint.
Az szomorúságát a földmivelőnek örömmel
Váltja fel aggasztó fáradozási között.
Enyhületet szerez az boldogtalanoknak is, ámbár
Lábaikon zsarnok tömlöci lánca zörög.
Nincs körüled soha gond, nincsen búbánat, Osiris
Nálad örök vígság, tánc, szerelem s dal igéz;
És sok színü virág, s repkény koszorúja fejednek,
S vállaidról talpig folyva le sárga palást;
S bársonyból öltöny, s bájos zengésü furullya,
S szentséget rejtő mennyei titku kosár.
Jőj ide most tánccal, s játékkal geniusának
Ünnepet ülj, mellyen bort pazaroljon öröm.
Drága kenet fénylesse haját, s bokréta virágból
Füzve kerítse nyakát és koszorúzza fejét.
Igy jöj most hozzánk; én tiszteletedre vidáman
Tömjént áldozom és mopszopi mézü lepényt.
Nagy Messzála, te láss fiakat kik híred emeljék,
S tiszteljék forró szivvel az éltes atyát.
Szép utad emlékét se felejtsék áldva dicsérni
Tusculum és az avult Alba lakói soha;
Mert te rakattál kőt kőhöz művészi kezekkel
S költségeddel lett tömve simára kövecs.
Tégedet üdvözöl a nagy várost látogató nép,
Hogy haza későn is gyorsan ügetve mehet.
S oh születésének víg napja! sok éveken is túl
Virradj fel s mindig szebb örömökre derülj.

I. 10.

Rettenetes fegyvert ki hozott napfényre legelső?
Melly érzéktelen érc nőtt bele szíve helyett!
Akkor kezdődék gyilkosság, s emberölő harc,
Akkor tágasb út szörnyü halálra nyila,
Ám de nem az vétkes; mi tanítánk; ártni magunknak,
A mit az őrszerül a bősz vadak ellen adott.
Ezt arany átkául kell néznünk; háboru nem volt
Bikfa pohár mig adott, a szük ebédkor italt:
Nem voltak várak, nem sáncok; pásztor az álmat
Kénye szerint nyujtá sokszinü nyája körül.

Bár illy kort látnék! nem forgatnék fene kardot,
  Trombitaszónál sem kezdne dobogni szivem.
Most a hadba ragad sorsom s az az elleni szablya,
  Melly leszelend, megvan már köszörülve talán.
Tartsatok életben Lárink, ti szerettetek engem
  Még mig előttetek is futkoza vizsla korom.
Hogy fából vagytok, nem kell szégyenlneték, ekkép
  Birt s tisztelt titeket hajdan is ősi honom,
Akkor több hűség divatolt, mig az egyszerü házra
  Törzsökből faragott fénytelen isten ügyelt.
Az kegyesen fogadá, ha ki szőlőt áldoza, vagy ha
  Szent haja díszéül külde kalászkoszorút.
S hogyha ki melly kérést megnyert: oltárra lepényt vitt
  S mézet is együtt vitt gyenge leánya vele.
Védjetek a mérges nyilak ellen, Lárok, az ólból
  Áldozatul sertést, mint falun illik, adok.
S azt myrtuskoszorús kosarakkal s tiszta ruhában
  Kísérem magam is megkoszorúzva fejem.
Igy legyek én kedves néktek, más küzdve vitézül
  Mars segedelmével nemzete hőse legyen:
Nálam italközben tettit katonája beszélje,
  S asztalomon borral fessen előmbe hadat.
Melly düh, halált hozzánk tüzes ütközetekkel idézni!
  Titkon ugy is jő s les, mint vigyen a sir alá:
Ott nincs semmi virány, buza, szőlő nem terem; a vad
  Cerberus és a Styx rút evezőse van ott.
Ott pörkölve hajok s orcáik elaszva bolyognak
  A halovány árnyak gyászvizü Lethe körül.
Sokkal irigylendőbb az, kit csendes kalyibában
  Számos gyermeki közt nyugszerető kor elér.
Az maga teljes nyájt, fia kis bárányokat őriz,
  S lábait estve meleg vízbe fürészti neje.
Igy legyek ősz hajjal diszesülve s öreg korom a mult
  Tetteket adja vidám emlegetéssel elő.
Béke nevelje kies mezőinket. Béke szorított
  Ökröket elsőben szántani járom alá.
Béke nevelt szőlőt s oltott bele nedvet italnak:
  Úgy tuda gyermekinek tölteni bort az atya.
Békében sarló, kasza, fénylik, s a hadi gyilkos
  Fegyvert rozsdásan rejti setétbe szugoly.
A víg földmives is vásárokról haza nőjét
  S gyermekeit szekerén kótyagosodva viszi
Venus harca tüzesb akkor; panaszolkodik a lyány
  Ostromlói miatt, hogy haja borzasodik;
Sír, hogy megcsipetett orcája, de győztese sem rest
  Félig sírni, hogy ugy csíphete balga keze;
Itt sértő szavakat bőven súg csintalan Amor,
  S a két pörlők közt pajkos örömmel időz.
Ah bizony ércből van, szeretőt megverni ki képes,
  Égből isteneket ránt az erővel alá.

Bőven elég, ha hasad kezeiddel gyenge ruhája,
  Vagy haja mesterkélt szép fonadéka bomol,
Bőven elég, ha sirásra birod. Melly férfi szerencsésb
  Mint ki haraggal tud sírva fakasztni kegyest!
A ki pedig mérges boszut áll, az hadba vitessék
  S áldott Venustól távol örökre legyen.
Hozzánk, béke, te jőj koszorút hordozva kalászból,
  S hó szinü kebledből hulljon esőzve gyümölcs!

KÖLTŐI LEVELEK.
(1792-1829.)

GRÓF TELEKI JÓZSEFHEZ,
midőn 1792-ben a frankfurti császári
koronázás után Göttinga felé térvén,
ott két nap múlatott.

Itt a tudományok szentelt városában,
Hol hazámtól távol, másik Athenában,
Bölcs Minerva bízván kedvesi karjára
Vezet az igazság mennyei útjára;
Midőn bölcs gróf, fényes tisztségeid között,
(Mellyeket érdem szült, nem rang kölcsönözött)
Hogy több szent tüzet gyújts nagy lélked lángjával,
Melly örök hívségben él Urániával,
Letenni a pompát s rangot nem kíméled,
S tudós Musáinkat tiszteli személyed;
Engedd itt-létedtől gyúlt tüzem hevében
S e drága szerencsém édes érzésében
Hadd jelentse szívem előtted egy szóval,
Hogy tartozik néked örökös adóval;
S hogy bár bölcs leckéid buzgó tanítványa
Soha méltatlannak a tömjént nem hányja,
S szánva nézi ha kik holt bálványt emelnek,
Melly előtt naponként rabúl térdepelnek;
De könnyen hevűlvén virtus szerelmére,
S szép tetteid korán jutván értésére,
Régen szentelt immár templomot nevednek,
Hol titkon áldozik dicső érdemednek.

SZENTGYÖRGYI JÓZSEFHEZ,
utóbb Debrecen városának
orvosához, Göttingába 1792.

Te kérsz: mit nem tenmék? Itt vannak verseim,
Azaz: rosz földben nőtt sovány terméseim.
Tisztítsd ki, barátom, gabonám gazából,
S nézd, mi jut a kasba nagy haúr polyvából.

Nem vársz durva kéztől, tudom, ollyan képet,
Melly úgy elegyítsen felségessel szépet,
Hogy a nálad épült Izlés templomában
Illjék halhatatlan szép munkák sorában.
A tudatlan fülnek sem hányod hibáit,
Hogy a természetnek szent harmoniáit
Szűk csatornán töltvén a költő szívébe,
Nem tudott ez adni lelket énekébe.

Nem szűlt engem öröm szép Arcadiája,
Nem nevelt szerelmek myrtusos hazája,
Elmém Cypriától nem tanúlt bájolni,
Szemem Gratiákat nem látott táncolni,
Phoebus húrjai dalt nékem nem hangzottak,
Szép húgai velem soha nem játszodtak.
Csak nevezni hallván a Musák templomát,
Önkényt mertem lesni kedveseik nyomát.
Mertem, én vakmerő, ösvényökre térni,
S a szerencséseket távolról kísérni!
Tudom már, melly út visz Helicon hegyére,
De soha nem jutok dicső tetejére.
Ezt boldogabbaknak szánták az istenek:
Nekem alantjáró szárnyakat fűztenek,
S nem soká oda lesz, a mit barátságom
Itt nyújt, ez egy két szál hervadó virágom.

Mégis, ha majd utóbb szép nap süt éltemre,
S előttem simább út nyílik az érdemre,
Talán kérésimnek a Musák kedveznek,
S még végre híveik számába neveznek.
Hogy, míg te, kedvesem, Galenus eszével
Barátkozván lelkünk titkos műhelyével,
Izekre felszeded csudás alkotványát,
S ősink nyelvén írod testünk tudományát:
Míg neked, ki majd adsz hív párt hív párjának,
Majd egy szűltet vissza kesergő anyjának,
Szépeink, ifjaink szeme harmatozik,
S a szülék háláló öröme áldozik:
Addig én Homeros s Flaccus szép nyomain
Szíveket rajzolván nemzetünk hangjain,
Néha tükröt tartsak gonoszság szemébe,
Néha virtust rejtvén mesék köntösébe,
Gyenge italokkal, hív orvos módjára,
Lelkünk édesgessem egészség útjára.

De akármi légyen ez édes álomból,
Ha soha egy jó vers nem foly is tollamból,
Az barátságomon, hidd el, csorbát nem ejt,
Szíved is csak ezért, tudom, el nem felejt.

EGY FIATAL ÍRÓHOZ.

Oh te, kihez szívem, első kinyíltával,
Tanúlt, verni hívség legtisztább lángjával,
Lelkem fele, kivel mindent együtt érzek,
Kedvedtől vídúlok, sérelmedtől vérzek
Alcippus, e versben vedd áldozatomat,
Legdrágább kincsemet, legszebb zálogomat.

Istenének melled lángolván lángjától,
Korán elválsz köz nép kába csoportjától,
S a jeles íróknak ragad el pályájok,
Kiket vég nélkül áld bámuló hazájok.
A dicsőség már is felöleit karjába,
Sebes szárnynyal repűlsz a hír templomába,
Örömkönnyel nézlek, Alcippus: de vigyázz,
Nem mindenkor szép hírt oszt ez a fénylő ház.
Ha ebből tündököl Socrates nagy neve,
Herostratus ebben világ átka leve.
Vétkeket is levisz az idők folytára. -
Kegyetlen elsőség, mellynek csúf az ára!

Ez a szép ész sorsa. Szép talentomai
Sokszor lesznek rút név mérges forrásai.
Bölcs maradékinknál féltsük becsületünk,
S ha mocskos hír nélkűl köztünk nem élhetünk,
Kerűljük a fényes hajótörés kárát,
S titkon tömjénezzük bölcseség oltárát.
Jobb, kedves Alcippus, homályba rejtezni,
Mint örök szégyennel magát bélyegezni.

Egyebeknél neveld elméd sugárjait,
S tanúld harmonia bájoló hangjait.
Szívre ható erőt adnak ők nyelvednek,
Rájok legyen bízva kormánya eszednek.
De, féltvén legkisebb szeplőtől szívedet,
Szívedhez lásd szólni, barátom, hívedet.
Az elme csak Circe, ha virtus nélkűl jár,
Gyűlöld a rosz embert, írjon mint Voltaire bár.
Hiába bájolnak engem szép versekkel,
Ha szívem utálja, ki szépen énekel,
S irtózva hallanám néked is nevedet,
Ha méltatlan laurus kerítné fejedet,
Olly tengerre indúlsz, melly teljes veszélylyel.
Hány tudatlan hajó tört rajta már széljel!
Jer, tekintsd meg velem öregebb szikláit,
Hogy bölcsen intézhesd hajód vitorláit.

Örök jussal jutott ez a szép elmére,
Hogy az okosságnak úgy legyen díszére,
Mint Zephyrrel játszó Flora mosolygása
A mezőnek, mellyet éleszt vidúlása.
De sokszor a tavasz legszebb gyermekeit
Látjuk rejtni mély halálos nedveit.
A gyanút nem tudó bárány mohón falja,
Feledvén, hogy kárát életével vallja.
Így a szépet érző, szépet festő elme
Néha ég ostora, néha ég kegyelme.
Becsűlhetetlen kincs vagy gyászos örökség,
A mint a birtokos szent vagy rút lánggal ég.

A bölcs kéz belőle nevel olly virágot,
Melly mindenfelé hint hasznos nyájasságot.
De a vétek mérges itallá készíti,
S vele a főt s szívet egyaránt szédíti.

Vagynak olly halandók a hír templomában,
Kik elül ragyognak nagy lelkek számában,
Hogy minden kétségben folyamjunk hozzájok,
Az ízlés szent tüzét az ég bízta rájok.
A Musák örökre szeretik ezeket.
De mikép fáj szívök, midőn ezereket
Látnak tévelyedni vétek ösvényére,
Kikben a talentom nagy embert ígére.

Itt újítván kevély Titanok csatáját,
S babonák dacára fúván trombitáját,
A vallástalan azt vakmerőn csúfolja,
A mit, hogy imádjunk, szívünk parancsolja.
Imádja magában: de a harag fia
Szid olly törvényt, melly őt kárhozatra bírja.
Mentnek véli ügyét, átkozván bíráját:
De majd nagyobb súlylyal érezvén pálcáját,
Lohad puffadt szíve, s a kinek kezétől
Imént nem félt, akkor retteg mennykövétől.
Szerencsés az, kit a vallás szeretete
Minden dögleleten szűzen túlvezete!

Amott az irígység, setét barlangjában,
Maga-főzte mérgét emésztvén gyomrában,
Arra szánja élte kárhozott napjait,
Mikép mocskolhassa érdemesb társait.
Szörnyű kígyók függnek haj helyett vállára;
Ragadozó keze ólom thrónusára
Körös körűl ezer koszorút aggatott,
Mellyeket az érdem fejéről szaggatott.
Ha melly Amphion kezd bájolni lantjával,
Az ellen ő tüstént kikél ostorával.
Kevélység tömjénnek ezt hivévé teszi,
Roszlelkűség szavát édes kedvvel veszi.
Sértni szokott nyelve nem tud tanítani,
Nem tudván építni, kíván lerontani.
Sőt megölni kíván álnok epéjével
Minden jeles munkát, annak szerzőjével.
Siralmas sors, hogy az irígységnek mérge
Legszebb napjainknak olly gyakran lesz férge,
Annyi talentomok tőle hogy hervadnak,
Mellyeket az egek közös végre adnak!
Hát azért imádunk, irígy indúlatok,
Hogy legédesb mézből keserűt adjatok?

Tovább a szemérmet üldözvén képével,
Vétkes lángot festvén mocskos ecsetével,

A setétség fia bódúlt értelemmel
Szemtelen vétkeket királyságra emel.
S a henye olvasó tréfás mulatságát
Bűnnel fertőztetvén, megöli vígságát.
Tolla, melly rút képet tanúlt csak mázolni,
Gratiáknak soha nem tudott hódolni.
Írását olvasni az ifjúság omol,
Mellytől mind ész mind szív vetekedve romol.
De lerántja csömör a lárvát hirtelen,
S kemény bosszúra tér az undokság ellen.

Ne véld, hogy haragom az ellen vet lángot,
A ki szép színnel fest virtust s igazságot.
Sőt, hogy e két szűzek bírják szerelmünket,
Szükség, nyájas szókkal nyerjék meg szivünket.
Ékes fátyol fedvén győző szépségeket,
Rabjokká még inkább teszik a szíveket.
Nemünket nyomokra csak úgy térithetik,
Ha Gratiák rajtok egymást ölelgetik,
S ha víg színnel fedik égi méltóságok,
Mint a gyümölcsöket rejtik a virágok.
De a szép virágok azonnal lehullnak.
Mihelyt mérges szelek feléjek zúdúlnak.
A melly ész a vétkek rab láncát viseli,
A Gratiák kedvét az soha nem leli.
Egyedűl tetőled, virtus, ég magzatja,
Egyedűl tőled gyúl nagy szív indúlatja;
S az igazat s szépet csak az ölelheti,
Ki mennyei fáklyád világát követi.

A csapodárság is kendőzött arcával,
Merészség s álnokság két hív rokonával,
Amott mászván nyalja nagyok küszöbeit,
S haszonért dicséri gonoszság tetteit,
Mellyeket napszámba szegődött kezével
Ken virtust hazudó csalárd festékével;
Ez csábítá hajdan nyelvét Cicerónak,
Lucanus is ezzel áldoza Nerónak.

Oh, rontsunk le minden hamis bálványokat,
Áldjuk a világtól bámúlt virtusokat!
S ha nem elég őket versben énekelni,
Legyünk készek nekik oltárt is emelni.
De minden dicséret hazudság szájában,
Mocskot ejt az érdem szép ragyogványában,
Ha az eredeti kép meghazudtolja
A festőt, ki mázát bérért tékozolja.

Ez, kedves Alcippus, a vétkek rút képe.
Kiket ölel Phoebus elfajult köznépe.
Elődbe rajzoltam pokol fajzatjait,
Hogy irtózva kerűld azoknak nyomait.

FEJÉR GYÖRGYHÖZ.
1793. Jénából.

Jövendődről való bús képzeletekkel
Jóhoz jősz, barátom, lágyító versekkel;
Ha rokon érzésű szívre van szükséged,
Jobban, mint én, senki nem érthet meg téged.
Én is gyakran bolygok andalgás karjában
A leendőségnek széles országában,
S gyakran, mihelyt Pallas dolgától ürűlök,
Hegyen völgyen által hazámba repűlök.
Fellelvén ott szívem megbízott híveit,
Vizsgálgatom velek jövendők mezeit,
S látván az érdemnek nyílt sok szép pályákat,
S a célon örökké zöldellő pálmákat
Nagyobb lángra lobban bennem az égi tűz,
S lelkem Daedalusként magának szárnyat fűz.
De ha a jelenlét gyászos környékébe
Visszavon s bérekeszt keskeny tömlöcébe:
Vidám remény helyett bús kétség homálya
Köröskörűl a szép levegőt megszállja,
S mélyen elmerűlvén bánat örvényébe,
Majd hivemnek öntöm búmat kebelébe,
Majd lankadó lángom megújítására
Feltekintek lelkem csillagos honjára,
S a szánakozó hold szelid világánál
Illyen szókat zengek Musám hárfajánál:
„Geniusom, s ti rám néző csillagzatok!
Mondjátok meg: reám melly sorsot várhatok!
A virtus karjában futom-e pályámat,
Szeretem-e végig szent tűzzel hazámat?
Kedvelik-e a jobb lelkek tömjénemet,
Nem korcsosítom-e dicső nemzetemet?

Minap is egy kies estve homályában
Titkaimat rejtő völgyem árnyékában
Versem hangjaiba illy panaszt kevertem;
De Geniusomtól halld melly választ nyertem.
A szomszéd hegy égbe siető bércéről
S az azt koszorúzó szent fák tetejéről
Felém egy isteni lehelet fuvallott,
S álmélkodó fülem illy szózatot hallott:

„Halaszd a kesergést, ifjú, más időre,
Virágok illenek a fiatal főre.
Múlass, a mint szoktál, a szelid Musákkal,
S a virtussal testvér nyájas Gratiákkal,
Sokaknál bővebben nyertél talentomot
Azért hogy ezeknek építs szent templomot;
Ha hív frigyet tartasz velek s nyomokban jársz,
Az ég kegyessége több jót ád, mint most vársz.

NÉMET LÁSZLÓ
barátomhoz. Jénában. 1703. töredék.

Miolt' a Poesis mennyei hangjait
Érzőbb füllel tanúlom érteni,
Sokszor készült szívem sok bajait
Rajt az égnek, s, hívem néked, lefesteni.
(Mert, tudod, a mostoha sors
Velem melly sokszor rosszúl bánt,
Velem, a ki egyéberánt
Sem voltam örűlni úgy mint búsúlni gyors.)
De féltem, kétszerte vétek
Ha könyeket elegyítek
A Musáknak szentelt felséges templomban
Néked először tett áldozatomban,
Kivált illy ifjú koromban
Midőn azok csak rózsákat,
S más ékes virágocskákat,
Koszorúkat s bokrétákat
Várnak élet tavaszától,
S félnek Cyprusa gyászától.

Azért, mint erdei énekesek karja
Nem zengedezteti hangos muzsikáját,
Míg a dörgő mennykő, s szélvész zivatarja
Hallattatja borzasztó lármáját:
Én is inkább vártam, míg vad fergetege
Eloszlanék bal sorsomnák,
S régen reményit vígságomnak
Ha valaha egyszer feltetszenék ege.
Hallgattam; de melly vesztemre!
Magam tettem láncot lábamra s kezemre,
A bú még inkább körűlvett,
Riadalma még könnyebb lett;
Egész csordája rám tódúlt,
Szívemben kegyetlenűl dúlt;
Megölte benne mérgével
A tréfák vidám rajait,
Ártatlan vigság nyájait,
S készűlt eltölteni saját vad nemével.
Már fenyegetődzött sok dühös furia,
A gyászos Melancholia,
A komor Hypochondria
S száz más illyen haramia,
Kik miatt élete setétes völgyében
Retteg sok vándorló minden lépésében.

De már ím fogadást teszek,
Olly gyáva s néma nem leszek!
Szívem bár melly érzéseit,
Bús gondjait s örömeit
Elzengem a Musák nyelvén,

S hangom hibáira keveset ügyelvén,
Énekimet néked bokrétákként adom,
Ebben is Barcsaynk tanácsát fogadom:
Írok vígat vagy szomorút,
A nélkűl hogy várnék borostyán koszorút.

KAZINCY FERENCHEZ.

Tudós Athenaenek kies környékében,
Anacharsis karján, Plato szép kertjében,
Széles platanusok híves árnyékában
Sétáltam, osztozván istenek sorsában.
A szépség ezernyi remekjei között
A Musák temploma szemembe ütközött.
Elragadva láttam előttem papjait,
A dicső Hellásznak legnemesb fiait.
Minden kéz világolt fentartott fáklyával,
Minden fő ragyogott fényes gloriával.
Örömem közepén álmom eltűnt, hazám
Visszavett, s búsúlva illy szókra fakadt szám:
Musák szent serege, egek szép leányi,
Lesztek-e valaha nemzetem bálványi?

Ekkor ért, barátom, szent szavad fülembe
Mellynek kedves hangja ezt zengte lelkembe:
„Tanúljad, barátom, lantodat pengetni,
Sok szép lelkek téged meg fognak szeretni."

Legszeretőbb szívtől a legtüzesebb csók
Nem hevíthet inkább, mint engemet e szók.
Újjá szűlt lelkemben mennyei láng ége,
Elűzte jövendők éjét fényessége.

A legszentebb napon Musák udvarában
Véled voltam legszebb lelkek táborában.
Ezüst lantot kértél Phoebustól számomra,
S legelső koszorúm tetted homlokomra.
Megtérvén hazámba, zengtem énekeket,
Mellyek olvasztottak minden kő szíveket,
S kik érzékeny szívet hoztak e világra,
Énekimet hallván, gyúltak tisztább lángra.
Bájoló versemre sok állhatatlan szív
Sírva azt esküdte, hogy örökké lesz hív;
Sok édes anyának virágzó leánya
Általok lett nemesb szerető bálványa;
Sok érzékeny ifjú, dalom zengésére,
Könyvezve lelt bennem lelke testvérére;
Éjjel álmaiban szemlélte képemet,
Nappal a hegyeknek harsogta nevemet;
Vagy repűlt kedvese ölelő karjába,
S ketten zengték versem szent harmoniába.

Te, kedves Kazincym, nyájasan bíztattál,
Hogy mennyei szavam, mellyre tanítottál,
Zengeni fog késő unokánk fülében,
S virtust gyújt a hívebb magyarok szivében,
Hogy nekem hálálván tisztább szerelmeket,
Esztendőnként űlvén öröminnepjeket,
Sok később gyermeki a legkésőbb nyomnak
Virággal hintik be körét sírhalmomnak.

Édes szunnyadásban így húnytak szemeim,
Míg Elysiumban késtek érzéseim.
De mostoha sorsom felköltött hirtelen,
Melly régen megesküdt boldogságom ellen.
Elmélkedve dőltem bánatnak karjára,
S szent fogadást tettem intő tanácsára,
Hogy, míg a kemény sors tart velem háborút,
Én addig nem várok Phoebustól koszorút.

Nem az, hogy Musáktól végképen elváljak,
S ama mozgó testek zászlóihoz álljak,
Kiknek mind egy, akár te zengsz égi hangot,
Akár egy mendikás kongasson harangot.
Nem, - míg csak e lélek s e szív bennem lesz ép,
Egyaránt ölelem a mi jó s a mi szép,
Socrates lelkével míg csak barátkozom,
A szép Gratiáknak mindennap áldozom.
Mikor a víg öröm ragad gyors szárnyára,
A csendes bú ha visz kedvesim sírjára,
Ha az elmélkedés tart fáklyát lelkembe,
Ha tőrt üt másoknak gyötrelme szívembe:
Mindenkor legforróbb könyem őket kéri,
Hogy legyenek minden lépésim vezéri;
Bennem a szív s ész közt szent frigyet kössenek,
S minden szép lelkeknek kedvessé legyenek.
Ők is a Gratiák s Musák énekesi,
Lésznek, míg csak érzek, szívemnek kedvesi.
Sokszor, midőn égi hangjai ígéznek,
Ilissus s Tiberis partjára idéznek,
Vagy Spréa, Tamesis s Sequana folytába,
Rengetnek édesden boldogok álmába.
Sokszor Pannonia virágos halmain
Sétálván érzékeny barátim karjain,
Könyvezve hallgatom Zrínyinek társait
Mint buzdítják Árpád eltért magzatjait.
De illy boldogokkal egy pályára kelni
Nem próbálok soha versent énekelni.

Még is hogy citharát a Musáktól kérni
Egészen megszűnjek, nincs kedvem ígérni
Míg bújdosásomnak ösvényét, barátom,
Annyi tövisekkel körülhintve látom,

Ki tiltja meg nekem, hogy szedjek virágot
Valahol nem sértem az ártatlanságot?
S ki tudja, ha gyengén hangzik is énekem
Talán megköszöni egy két szív azt nekem?

Azt fogadom, s íme adom parolámot,
Hogy nem tartok örök dicsőségre számot.
A nap felé veled azok repűljenek,
A kik az egektől sasszemet nyettenek,
Öntsenek ők szép fényt egy egész országra,
Küldjék le nevüket a késő világra,
Én csendes keblében kies völgyeimnek
Szedek violákat meghitt kedvesimnek.
Csak ezeknek tessék bokrétám illatja,
Az egész világnak nem kell áldozatja.

HORVÁTH ÁDÁMHOZ.

(1794.)

Horváth, Balatonnak énekes hattyúja,
Mint van Füred, Musád megbizott tanúja?
Mint van a szép vidék, s elysiumi kert,
Örök ifjuságot hol a természet nyert?

Húsz tavaszom virúlt, midőn keresélek,
Barátkozó karral hogy megölelnélek,
Hogy a tüzes magyar képet szemlélhetném,
S szemlélvén, hazámat forróbban szeretném.

Téged nem, csak házad szép környékét leltem,
S a táj, mellyet elébb csak érted kedveltem,
Ez időtől fogva úgy bájol magához,
Mint Phoebus bájolja papját oltárához.

Azolta Balaton s Tihany vidékei
Lángoló lelkemnek legkedvesb képei,
S a szép természetnek midőn szívem örűl,
Ébren álmadozva repdes házad körűl.

Boldog költő, honod mérkezik Tempével,
Díszes a teremtés minden kellemével,
A nagy alkotónak az egy fő csudája
S szünet nélkűl árad égi szépség rája!

Oh ha velem a sors kedvem szerint bánna,
S a világ szélveszes tengere nem hányna:
Itt fognám istenim oltárát emelni,
S tömjénemet nékik s hazámnak szentelni.

Itten siket lévén világ lármájára,
Reá lelnék igaz boldogság nyomára;
Természet, barátság, szerelem, s bölcseség
Vezetnének, s mindég tündökölne az ég.

A természet vévén hívei számába
Kísérne igazság dicső templomába,
S te, Horváth, karodba forrón szorítanál,
S vidám szívvel élni s halni tanítanál.

„Elrepűl, ezt zengnéd, lelkünk a síron túl,
Bár romló sátorán Rothadás keze dúl;
Boldog, kinek e hit egész életében
Vesta szent tüzeként ég tiszta szívében."

Így az öröm, nem a kábultak bálványa,
Hanem bölcs Socrates nyájas tanítványa,
Szünet nélkűl fűzne fejemre koszorút
S messze űzne minden gyötrelmes háborút.

Így új rózsa nőne minden lépésemre,
Mennyei nyúgalom szállana szívemre,
S midőn elvégezném vándorló útamat,
Hív párom nyomná bé sírva szemhéjamat.

Ama parton, mellyet olly szépen fürtözött
Gerezdivel Bacchus, hol ezer báj között
Hágy olvasni az ég titkai könyvében,
Ott lenne sírhalmam Tihany ellenében.

Sem hazudó címer, sem olly kérkedő kép,
Mellytől az igazság pirúlva visszalép,
Meg nem fertőztetné annak hűlt hamvait,
Ki mindég útálta a gőg bálványait.

De virágok vennék szelid indúlattal
Hantjaimat körűl kellemes illattal,
S lecsüggő gallyai a béfedő fának
Lassú suhogással soká gyászolnának.

A fülemile is éj setétségében
Barátjáért gyakran nyögne énekében,
S Dóris, fájdalmában szerető szivének,
Nem hazug könyekkel áldoznék hívének.

DAYKA GÁBORHOZ.
(1796.)

Míg én remetei magános cellámban,
Számlálgatván minden szemfövényt órámban,
Komor felhő alá búni szép napomat,
S korán elhervadni látom tavaszomat:
Addig te a szépség mennyei nyomain
Égig emelkedel elmédnek szárnyain.
Igazság szerelme hevíti mellyedet,
S dicsőség laurusa tetézi fejedet!
Oh vajha gyönyörű példád ösztönére
Szent lángra gyúladna erem fagyos vére,

S dicső ecsetedtől, mellyel tudsz bájolni,
Én is tanúlhatnék szíveket rajzolni!
De az egek engem, keményen büntetvén,
S e tömlöcbe, tőled távol, számkivetvén,
Amaz örökké zöld édenből kizárnak,
Hol szépség s igazság kezet fogva járnak.

NAGY ISTVÁNHOZ,
midőn a Dunán túl való evangelicusok
superintendesévé választatott, 1796.

Te, ki a legszentebb vallás templomában
Megőszültél az ég hív szolgálatjában,
S a világ tengerét zúgni sok szélvészszel
Hatvan időn nézed figyelmező észszel,
Mondd meg, bölcs férfiú, elébb olly hidegen
Volt-e hazánk, mint most, s istentől idegen?
Templomok, oltárok, s azoknak papjai
Voltak-e, úgy mint most, a büszkék csúfjai?

Ma a nagy világban szégyen annak élni,
A ki eféléket még szokott tisztelni.
Még az ifjú állán lágy pelyhek lebegnek,
S önnön teste alatt inai remegnek,
Még a betűkben is tudatlanság fia,
S már bájolja őtet a philosophia.
Melly szép az igazság gyémánt fegyverivel
Vitézűl megvívni vak ész gyermekivel,
Felverni, feldúlni babonák táborát,
S lerázni magáról az oskolák porát!
Az illy tündöklő cél kit nem hevítene?
Jég volna, ha buzgón úthoz nem kezdene!
Úgy de az igazság nincs a járt ösvényen;
Míg szent várához jut, sok szűk tekervényen,
Sok sértő tövisen kell által bujkálni,
S meredek sziklákra veszély közt mászkálni.
Az ifjú uracska elfárad sokára,
S csak hamar hallgat más csábító nótára,
Mellytől a szép liget harsog az út mellett,
S eltér az ösvényről, hol izzadni kellett.
Mit keressz itt? így zeng a Syren hozzája;
Tündért? az igazság csak tompák lármája.
Ha csendes nyúgalmat kivánsz, ne higy semmit;
Történetből terem s rothad el minden itt.
Az élet egy óra - az ember csak pára -
A más világ hasznos a köznép számára,
Melly, mihelyt nem hinné e mese szavait,
Azonnal ízekre szaggatná láncait.
A régi istenek elaludtanak már -
Költemény az új is - utóbb ez is úgy jár.
A bölcs jó kedvéből a virtust szereti,

De ki megtagadja magát, azt neveti.
Ő minden reggellel új vígságra derűl,
S minden örömökbe részegségig merűl.

A szegény nyomorúlt mohón is beszívja
E tudományt, melly őt illy lágy ágyra hívja;
Mintsem nehézségek felett körmét rágja,
A csomót, mint amott Sándor, ketté vágja.
Tovább megy, s a vallást, mivel nem ismeri,
Ízetlen tréfával kikacagni meri.
Csak nem elveszettnek tartja azt a napot,
Mellyen mérges nyillal nem lőtte a papot.
Jó föld ez; tréfái gomba módra nőnek!
S ha tiszteli, hívja - szent szemfényvesztőnek.

Tudjuk ugyan, s szívből fájlaljuk mi magunk,
Hogy mindég volt s van is néhány romlott tagunk;
Tudjuk, a babona keményebb ostora
Az égnek, mint sűrű mennykövek zápora,
S több vért ontott, s szerzett szörnyűbb gyúlásokat,
Mint Lucrec vagy Haller festhetnék azokat,
De kell-e gyűlölnünk egy nagy famíliát,
Mihelyt elfajúlni látjuk egy két fiát?
Ki az, ki konkolylyal búzáját égeti,
S a salakkal együtt aranyat kiveti?

A vallás az égnek felséges magzatja.
Ki azt híven hinti, szent annak szózatja.
Minden nagy bölesei az ó s új időnek
Országalkotásban ezt tették talpkőnek.
Mennyivel drágább kincs Jézus tudománya,
Ha rongyot nem rak rá ember találmánya!
Ki nem tartaná ezt élte szerelmének,
Melly egyaránt használ a szívnek s elmének,
Melly olly istent tanít, ki minket szeretett
Elébb mint a világ fundamentoma lett,
S atyai szívébe vérrel írt bennünket,
S halhatlan örömre alkotta lelkünket;
Ki nem gyönyörködik a borjúk vérében,
Hanem a tiszta szív szent gerjedelmében;
S bár büntetés nélkűl a vétket nem hagyja,
A megtérő juhot mégis befogadja;
Ki mind szép tiszteket kér tiszteletére:
A mértéklést, mellynek magában van bére;
A szeretetet, melly képe istenségnek
Itt alatt, s tüzétől csak szép lelkek égnek;
A megelégedést, a szép szelidséget,
Melly kész megbocsátni tévelygést s vétséget;
A békével tűrést, melly ha jég elverte
Élelmét, vagy a sír gyermekét elnyelte,
Visszatekint élte boldogabb folytára,
S hiszi, hogy a fő jó mindent tesz javára.

Ki előtt nem volna nagy becsben az a hit,
Melly így ékesíti éltünk víg napjait,
S a hol öszvetoldúl a szív sok fájdalma,
Ott erejének még szebb a diadalma. -
Úgy van! ha az ember a világ pusztáján
Bolyong, s kétségesen ví bajos pályáján,
A gonoszság mérges nyilát rá bocsátja,
Álnokúl megcsalja szeretett barátja,
Éhség s pestis megöl naponként százakat,
Ártatlan vérrel fest a had patakokat,
Mikor a thrónuson Domitianusok,
S Themis templomában űlnek Narcissusok,
A bölcs koldusbotra, a jó mankóra jut,
S a gonoszoknak tág boldogságra az út,
Mikor tőle megvál élte kedves fele,
S legszebb örömeit sírba zárja vele,
Mikor ezer kín közt a szív magát vérzi:
A vallás erejét kivált akkor érzi,
Melly megszánó szemmel nézvén keservére,
Gyógyító balzamot tölt mérges sebére,
Mennyei leckéjét, eszébe juttatja,
Hogy feje felett él a mindenek atyja,
Ki kegyesen gondot visel életéről,
S tudta nélkűl egy haj sem száll le fejéről,
Megtanítja porban imádni útjait,
Hol vak esze meg nem fejtheti titkait.

Kit már illy vallásnak forró szeretete
A számára szentelt oltárhoz vezete,
Kinek ezt hirdeti szava és példája,
Méltán rágja-e ezt a csúfolók szája?
Ha ki gyenge nyáját mint atyja szereti,
Azt szép s egészséges helyekre vezeti,
S a sasként tanítván repűlni fiait,
Nem kíméli tőlök semmi aggságait,
Ha a betegágynál, mellyet a halálnak
S bűnnek rettentési köröskörűl állnak,
A betegért harcol jó vitéz módjára,
Égből vígasztalás jön minden szavára,
S a víg haldoklónak elhunyván élete,
Néki lehell hálát végső lélekzete;
Ha mikor templomban kezét felemeli,
Minden mozdúlása e szent helyt tiszteli,
Ajaki a szónak titkos erőt adnak,
S kik csúfolni mentek, szent lángra gyúladnak,
Ha őtet-szerető hív keresztényeit
Hozzá édesgeti, mint öngyermekeit,
Nékik adja szívét, örömét, bánatját,
De az égnek tartja fő fő gondolatját;
S ollyan mint egy kőszál, melly magas fejével
Felnyúlván, nem gondol szél fergetegével,

Bátor alant sűrű felhők folyják körűl,
Teteje örökös verőfénynek örűl:
Ha ki e sinóron intézi életét,
Nem méltán várja-e a jók szeretetét;
Ha a szépnek s jónak szent minden órája,
Benne tunya herét táplál-e hazája?

Azonban rontsunk le minden templomokat,
Küldjük eke mellé egyig a papokat,
A romlandó embert hagyjuk el vesztére,
Higyen, ki mit hihet, szabad tetszésére.
Mennyi pokolbeli bürköt és maszlagot
Hoz a föld, mellybe nem vét senki jó magot!
Hány légiót hoz ránk két fene ellenség,
Itt a babonaság, ott a hitetlenség!
Egek! mit látok? a jövendők kárpitja
Megnyílik, s Pandora ládáját felnyitja.
Itt az égre kiált a csecsemő vére,
Kit édes atyja szánt Moloch ebédjére;
A melly királyt az ég ád csak jó kedvében,
Ravaillacok ölik az úrnak nevében;
Amott a legszentebb láncok elbontatnak,
A becsűlet s jóság porba tapodtatnak,
Darabokra zúznak barátság oltári,
Mind hiteket szegik az oltár polgári;
Látok minden felé szemtelen anyákat,
Anyjok mesterségét tanúló lyánykákat,
S harem csőszeivé termett lágy férjeket,
Kik soha nem érzik férfi erejeket;
Szeplősítve látom a tiszta ágyakat,
A mocskolt szűzeknek hallom jajszavokat.
Oda van az egész ország, nines bölcs feje;
Legszebb virágában elhervad ereje;
A virtus fut: egyszer visszanéz sírva még,
S oda megy, híveit hová vitte az ég.
A vétek jelen meg triumphi pompában,
S minden nyomorúság elárad nyomában.
Ragadozók, Phrynék, kerítők szabad just
Nyernek, undok Nerók mocskolják a thrónust -
Elég! tűnjetek el gyászos képzeletek;
Borzadozás hélkűl rátok nem nézhetek.
Váljatok kínjokká a bölcselkedőknek,
Kik a vallást tárgyúl teszik ki mérgeknek.

A bölcselkedőknek? - Nem, soha e szép szót
Ne adjuk arra, ki nem szeret minden jót.
Nagy Leibnitzok, Kantok - de nem Kant majmai!
A vallásnak mindég buzgó barátjai.
A philosophia a vallás szép párja,
Míg a neki szabott pályát híven járja,
Szűl virtust, felemelt elmét s erősséget,
S viselni segéli a földi inséget.

Ha e Genius az országot elhagyja,
Boldogtalan annak kicsinye és nagyja.
Mindenekre ragad babonák mételye,
S az észnek csak a sír lesz menedékhelye.
Mindenütt párizsi menyekzők újúlnak,
Tévelygők számára a rakás fák gyúlnak.
Meghal, vagy hottentót nyelven szól az elme,
A vallás zűrzavar s nincs józan értelme.
Látták a világnak illy sorsát eleink,
Míg szebb fényt nem hoztak boldog esztendeink.
De már a bölcseség az égből leszállott,
S nemünknek jobb része zászlójához állott.
Eltűnt a tévelygés s gonoszság serege,
S a régen várt napnak felderűlt víg ege.
A bölcseség s vallás együtt kezet fognak,
S az ész szép fáklyái ragyogva lobognak.

- - - - - - - - - - - - - - - -

Az a vallás tehát, melly minden népekre
Annyi áldást áraszt, szent lészen örökre.
S te tisztelt ősz, a ki rég áldozol néki,
S legkedvesb helyeid annak szent hajléki,
Midőn kormányzói karjába tétettél,
Hidd el, részt állandó dicsőségben vettél.
Boldog vagy, szerető fiaid bölcs feje,
Messzebb hat szép élted s szép szavad ereje.
Szélesb mező d lészen hasznos munkásságra,
Melly legszebb úton visz a késő világra.
Örvendj, minden nyájad forró szeretete
Volt az, melly főpapi székedbe ültete.
Szünet nélkűl tiszta lesz annak folyása,
A minek illy becses kristály a forrása.
Örvendj, s kegyes szíved legszentebb szikráit
Gerjeszd, hogy szépitsék nagy tisztéd munkáit.
A legfőbb jó, kit olly szívre ható szókkal
Tudsz kérni, szeressen maradandó jókkal.
Tegye virágzóvá testednek erejét,
Hogy seregünk soká áldja benned fejét,
S soká lehess célja azon szeretetnek,
Mellynek én, örülvén minden szép esetnek,
Én, ki tömjénemmel mindég fösvény vagyok,
Még akkor is, midőn az érdemek nagyok,
Itten közönséges hirdetője lettem,
S hiszem, hogy minden jók helyett beszélettem.

FANNIHOZ,
tizennegyedik esztendőbéli születése napjára.

Kedves gyermek, ma már tíz s négy esztendeje,
Hogy virágzik élted gyönyörű ideje.
Tíz és négy - szép idő! s melly hamar elrepűlt,
S fejemre jót rosszat mennyi számtalant szűlt!
Melly gyorsan sietek ama szép hazába!
S oh örömest mennék égiek karjába,
Dicsőűlt lelkekkel örömest tapsolnék,
Ha - csókolj meg - atyád, ha férj is nem volnék;
Ha - de az az isten, ki adta éltünket,
Megmérte fontjában minden esetünket,
Ő szabta ki: mikor hasadjon hajnala
Életünknek, s mikor szakadjon fonala.
Hogy panaszra nyílt szám, megengedj, gyermekem!
Öröminnep ez nap mind néked mind nekem,
Jer, hadd koszorúzzam homlokod rózsával.
Jer, ezen örömem lecsorgó árjával,
S e forró csókjával szerető szívemnek
Hadd szenteljelek fel tégedet hívemnek.
Úgy-e te becsűlni tudod e titulust,
S jól érzed, általa melly rangot nyersz, s melly just,
Ma minden hatalmat kezemből leteszek,
Ezután nem atyád, de barátod leszek,
Ki vezetni fogja minden lépésedet,
S lassanként szenvedni tanítja szívedet;
Mert szükség szenvedned halandók földében:
Az élet fontjának egy serpenyőjében
Öröm vagyon töltve, másikba fájdalom -
Közös e kettő közt rajtunk a hatalom;
S ha szívünk elbódúl boldogabb sorsába,
Fájdalom téríti azt igaz útjába.
Csupa víg napokat hogy várj, ne légy olly vak:
Zavaratlan öröm való csak angyalnak.
Mikor komor felhők borítják szemeid,
Hullasd kebelembe keserű könyeid,
Ne tarts semmi titkot közötted s közöttem,
Tudod, a fájdalom nem újság előttem.
S mikor majd - reszketve juttatom eszedbe -
Az az új indúlat lopódzik szívedbe,
Melly az érzékeny lyányt egész életére
Vagy boldoggá teszi, vagy vonja vesztére:
Akkor tekintsd bennem legjobb barátodat,
S fedezd fel előttem legbelsőbb titkodat.
Nem kemény de gondos híved, azon lészek,
Hogy szíved kíméljék a dühös szélvészek;
Hogy vak indúlatid a jobb értelemmel
Ne víjanak harcot teljest gyötrelemmel.
Sokban szívedet már jól tudod intézni;
Tudom, hogy egyaránt megvetve fogsz nézni

Csömörig tömjénző mézes uracskákat,
S szép majmokon fénylő aranyos ruhákat:
De olly csábítónak rettent a fegyvere,
A ki elmét s szívet új móditól nyere,
Ki szerelem lángját, szerelem gyötrelmét
Nem fecsegi mint más, hanem ékes elmét,
Virtust, sympathiát forgat csak szájában,
Égi barátságot zeng minden szavában,
S a nem félő lyánynak, vampyrok módjára,
Szívét addig szívja, míg azt utoljára
Végkép megemészti s elhervasztja mérge,
Mint a szép rózsákat a bokrok rút férge.
Hálákat adhatunk időnk jóvoltának,
Hogy az ártatlanság gyenge virágának
Sok új bölcselkedők elmés ravaszsága
S viasz szíveinknek érzékeny lágysága,
Sokkal mérgesebben elfagylaló tele,
Mint volt a hajdani babonák éjjele.
Fanni, te szereted a mesét hallani,
S épen erről tudok egy szépet mondani;
S óh bár azt szívedbe elméd mélyen írja! -
Mesém címje leszen: Az érzésnek sírja.

Egy daemon, ki inasidejét kiállván,
S ama régi kígyót, mint legény, szolgálván,
Saját társai közt mester akart lenni,
A földre jött egykor remek munkát tenni.
A céh törvényei azt írták elébe,
Hogy egy ártatlan lyányt ejtsen kelepcébe,
S a próba tárgyául Lyda választatott,
Lyda, ki szépek közt legszebbnek tartatott,
S kinek mocsok nélkűl fénylő erkölcsének
Titkon az angyalok sokszor örűlének.
A daemon katonaruhába öltözött,
Melly sokszor ajtót nyit ezer lakat között,
S már sokszor sok cifra bábokat megbájolt,
S elcsábítóiknak talizmán gyanánt volt.
Csak hamar Lydánál magát bémutatja,
S ezer esküvéssel előtte vitatja,
Hogy sok próbákkal járt vitézkedésében,
A földnek sem felső sem alsó részében
Olly drága teremtés még nem tűnt szemébe,
Mint az, melly most szórja nyilait szívébe.
Ne vélj, úgymond, leány, gazdagnak engemet,
De podagrás lábú vén óbesteremet
Az isten mennyköve mihelyt agyon csapja,
Annak helyét kérőd azonnal elkapja,
S nagyságos titulust nyér szép asszonykája.
Mit gondolsz, tündérke? mit szólasz hozzája? -
Lyda magán kívűl volt ijedségében,
Megnémúlt s remegett minden tetemében.

A szerelmes vitéz kacagva gúnyolja,
S kezét bajuszával s csókjával mázolja,
Ekkor a leányka nyelvének köteli
Megoldatnak, szava a házat elteli;
Pihegve fut öreg nénje a lármára,
A szívostromlóval kél tüzes csatára,
S neki az udvarból az útat kiméri.
Lyda is a kocsist könyörögve kéri,
Hogy, ha visszajőni többször merészlene,
A legmérgesb kutyát uszítsa ellene.
A vitéz átokra nyitotta most száját,
Tüstént rongygyá tépte katonaruháját,
S egy gazdag bohónak öltözött képébe,
Hogy úgy hintsen tüzet Lydának szívébe.
Gróf Kinzy név alatt lappang, s nagy pompában,
Gyémánttól s aranytól tündöklő ruhában
Hasonlítván Venus szép Adonisához,
Könnyű hintón repűl kisasszonykájához.
Kocsiából a gróf hogy kiemeltetik:
Inasai által Lydához vitetik,
Kit drága kövekbe befoglalt képével
Megtisztel, mint forró szerelme jelével.
Térden állva kéri kölcsönös szerelmét,
S lágy szeretőt játszván, mutat mívelt elmét.
Gyönyörű kisasszony, ha jegyesem lészen,
Ötszázezer forint jegypénz várja készen.
Így szól, s egy ládácska, melly kincscsel tele volt,
Annak nagyobb erőt ád, a mit nyelve szólt.
Öreg nénénk-asszony a kincs látására
Elragadva bámúl annak szép urára,
De Lyda megveti a nagy gazdagságot,
Mert a gróf szemébe lát csak bujaságot,
S nem lél, a mit szívből szerethetne benne:
Gróf úr, a fényes sors nékem méreg lenne;
Ismerem magamat: a középszerűség,
Mellyben eddig kísért tiszta gyönyörűség,
Ezután is lészen bálványa szívemnek;
Végig abban folyjon patakja éltemnek.
Itt hallgat. Ősz nénje zörgődik magában,
A kérő megnémúl cifra ruhájában,
Szégyennel felugrik drága hintójára,
S mérgesen elrepűl sebes nyil módjára.
Uccu! tudom immár mikép szegik nyakad!
Így kiált, s olly dühös kacagásra fakad,
Hogy rendűlnek belé minden völgyek, hegyek:
Ha körmömbe nem jutsz, bár akármi legyek!
Lyda, nem gyanítván melly ostrom üt rája,
Mihelyt a hajnalnak piroslott orcája,
Kiment fris levegőt szívni erdejében.
S az újúlt természet szemlélgetésében

Angyali örömmel szíve örvendezett.
Itt, könyvét olvasva, sétálgat egy ifjú,
Orcáján festve van örömmel vegyes bú,
Díszes köszöntéssel a szépet tiszteli,
S mellét akkor is mély sóhajtás emeli.
Lyda visszaköszön kegyes barátsággal,
S mit olvassz, jó ifjú? kérdi nyájassággal:
- „Klarisszát" - bús hangon felel hazug nyelve,
Megáll a jó leány reája ügyelve,
Érzékeny lágy szívét szomorúság hatja,
S sóhajtását melle alig titkolhatja. -
Boldog vagy - mond amaz - te gyönyörű lélek.
Légy boldog tovább is! de én a míg élek,
Kénytelen leszek bút szívni és lehelni,
Isten hozzád! megyek - nem foglak terhelni.
Szíves aggódással a leány marasztja:
Szólj, úgymond, szívedet melly bal sors hervasztja?
Az ifjú szóba áll sok kényszerítésre:
Engem is - így fakad álnok nyögdécslésre -
Engem is boldoggá tett egy szép Klarissza:
De jaj, megholt, s égi honjába ment vissza!
Lydának e szókra gyenge szíve vérzett,
S egy olly tűz, a millyent még soha nem érzett,
Egész szívét lelkét Dámonhoz bájolta.
Dámon, elbúcsúzván, kezét megcsókolta. -
Most már minden reggel a szép erdőt járták,
S minden reggel egymást új örömre várták,
S majd az együttérzés édes erejéről,
Majd a nagy természet csuda szép rendéről,
Felhők közt repülő beszédre hevültek,
S még soha nem kóstolt örömbe merültek,
Valahányszor Lyda barátját elhagyta,
Bús volt, s bús létének okát nem adhatta.
De szándékát Dámon nem soká rejtette,
Megvallotta szíve mikép ég érette,
S Lyda, zálogául kölcsönös tüzének,
Legelső csókjával válaszolt hívének.
Isten volt már Dámon: de jaj! nem sokára
Komor felhő borúlt vídám orcájára:
Boldogtalan fejem jaj mit kezd, mit mível?
Ekkép zokog végre megsebhedett szívvel.
Nem vagyok nagy nemből, oh, mit lehet tennem!
Vég búcsút kell tőled, angyali lyány, vennem.
Tudom, azt védatyád nem engedi soha,
Hogy.... egek, mint lehet a sors illy mostoha!
Csak azért kelle-e egymást megtalálnunk,
Hogy ismét örökre el kellessék válnunk? -
Ki tudná leírni, Lydának keserve
Melly nagy volt, s melly mord tőr volt szívébe verve!
Mint rontsuk el célunk tilalmazó gátját?

Így kérdezi egykor bús hangon barátját.
„Itt csak az elszökés az egyetlen egy ut,
Mellyen habok közzűl hajónk hív partra jut.
De nem, kedves leány! visszaveszem szómat,
Átkozom gonoszra kísztő tanácsomat;
Csak én megyek, a sors verjen csak engemet!
Isten hozzád! bocsáss! felejtsed nevemet!" -
„Nálad nélkűl boldog lehetnék-e, kérlek?
Nem, valahová mégy, mindenütt kísérlek;
Úgy akarja isten. Veled, csak teveled,
Akárhol lesz, lelkem hív testvére, helyed,
Lehet-e világon mennyei lakásom,
Ha vadak barlangja lészen is szállásom." -
Így szól. Az ifjúnak orcáján láng lobog,
Lélekzete megáll, szíve nagyon dobog.
Mint a buzgó lélek az úr oltáránál,
Úgy esik térdére szíve bálványánál,
Ah, lelkem szép fele, jegyese szívemnek,
Így rebeg; mit hallok? higyek-e fülemnek?
Jer, fussunk hát mindjárt, míg boldogságunknak
Tanúi nem lesznek irígyi sorsunknak.
Nem jösz-e? Megbocsáss, jaj, vakmerő voltam,
Hogy rólad szívemben illyet mit gondoltam!

Az utolsó harcot Lyda ekkor vívta,
Mellyre őtet tisztje szent szava kihívta.
Egy mély sóhajtása imádott hívének
Most is véget vete szent küszködésének
Itt vagyok, így kiáll; vígy el, légy oltalmam,
Légy férjem! add vissza elvesztett nyugalmam.
Záport önt. Mint a nyár legpirosb hajnala
Ollyan leve az ég. Lyda védangyala
Villám módra száll le. „Ellenséged tőrt hány,
Veszélybe lepsz, így szól, boldogtalan leány!
Ismerd, ő érted ég tisztátlan lángjával.
Ezzel Dámon fejét illeti újjával."
A szerető eltűnt egy szempillantásban.
S Lyda félig félve, félig ájúlásban,
Látja, hogy előtte egy pokol fajzatja,
Fekete, mint az éj, fogát csikorgatja,
S olly mérges szemmel szór széljel dühösséget,
Mellyben a pokolnak minden lángja égett.
Mint a félénk galamb, mellyet repűltében
A keselyű elkap, s fojtogat körmében,
Lyda, lélektelen úgy esik le arcra,
Vélvén, hogy a Sátán kél ellene harcra.
S mire remegése s ájúlása megszűnt,
Mind az őrzőangyal mind a Faunus eltűnt.

Remegj, kedves Fannim, ennek hallására,
Mert a mit itt szólok mesének módjára,
Sokszor megtörtént már, csak egy különbséggel:
Hogy az őrzőangyal nem tett segítséggel.
Oh köszönd, gyermekem, köszönd istenednek,
Hogy most, midőn nyílik rózsája éltednek,
Őrzőangyal gyanánt olly édes anyát ád,
Ki húnyni nem tudó szemmel figyelmez rád:
Ki csupán házának szenteli napjait,
S éltével szépíti szép tanításait!
A munka becses jó, tartsd azt szent tisztednek,
Hív gyámola lesz az tiszta erkölcsednek.
De csak ímmel ámmal s játszva holmit tenni,
S csak a piperének esküdt rabja lenni,
Ez még nem munkásság. Jó dolgos csak úgy lészsz,
Szíves buzgósággal ha hasznos munkát tészsz.
Kell-e tiszta öröm? Lelsz, csak híven keresd,
Csak a szép teremtést s csak a virtust szeresd!
Társalkodást kívánsz? Atyád, anyád, hárfád,
Egy jó könyv - mi kell több? - legszebb pihenést ád.
Légy, a mikor olvassz, a választásban bölcs;
A rosz könyvtől szörnyen megromol az erkölcs.
Az ollytól irtózzál s fuss szent rettegéssel,
Melly vagy a véteknek bájoló festéssel
A szép ártatlanság hó köntösét adja,
S a tudatlan szívet útjára ragadja,
Vagy az okosságnak örök igazságát
Csúfolja, mint álnok költők bolondságát,
A jó észt királyi székétől megfosztja,
S annak szent jusait a vak kénynek osztja,
Vagy egy hideglelős képzelődés kényét
Követvén, s felbontván a jó rend törvényét,
Azt mondja: jobb magát tőrrel általverni,
Mint a kemény sorsnak nyűgében hevemi.
Jól teszed, hogy a szép lelkek barátságát
Úgy nézed, mint éltünk legfőbb boldogságát.
De, oh vigyázz, tündért ne ölelj képében!
Nem áll az csak a szók nyájas zengésében:
Igaz lakja a szív, és ha az tisztán ég,
Angyalokat bájol, s nincs szép lángjában vég. -
Oh, van, akármit, tart sok kábának feje,
Van a virtusnak is mágnesi ereje,
Melly, mikép a Zephyr meleg fuvallással
Két gyenge virágot csókoltat egymással,
Úgy von egymás felé két testvér lelkeket,
Kik csak egyesűlve szeretik léteket.
De ne hidd, ez a tűz hogy indúlat légyen,
Mellyből csupán csömör származik és szégyen.
A lelket, nem a vért hevíti szikrája,
S mint az arany ércet a lángnak próbája,

Azt a szívet, mellyben lakik, nemesíti,
S angyaloknak méltó tárgyává készíti:
Ez áldott meg a föld legnagyobb kincsével
Engem is, - olly lelkek kegyes seregével,
Kik, hozzám esküdvén hűség templomában,
Mint a melly nyájt Jákob látott volt álmában,
Az ég lajtorjáján előttem járkálnak,
S védelmező erőt körűlem formálnak.
Tudom, Fanni, még most nem érted egészen
Ez a titkos lélki szövetség mírt tészen,
De téged is ez vár egy olly boldogságra,
Mellynél szebb még nem jött ez alsó világra.
Csak ne keress ollyan angyalt halandóban,
A ki tökéletes légyen minden jóban.
S mikor osztán szíved az ifjat felleli,
Ki egy istenségként lelkedet elteli,
Első hevűlését ne kövesd szívednek,
Sokképen próbáld meg tárgyát szerelmednek.
Ha országokkal bír s a vallást neveti,
El ne szédítsenek arany öltözeti:
Vesd meg azt, add kezed jámbor szolgájának,
Légy szegény lakosa csekély kalyibának;
Légy a nyúgodalom igaz forrásinál
Egyűgyűbb s boldogabb a föld nagyainál.
S ha végig futjátok földi pályátokat
S fellelitek mennyben igaz hazátokat,
Azon sírba szálljon lelketek sátora,
Mellyben akkor velem nyugszik Dóris pora.

EGY BARÁTOMHOZ.

Mit hallok, barátom? élted virágjában
Hát te is hervadsz-e a lágyság karjában?
A hír szép templomát kunyhón felcseréled
S az aranynál drágább időt ott henyéled,
A nagy indúlatok édes ösztöneit
Bújdosó hajódnak szerencsés szeleit
Megvetvén, elszaggatsz minden köteleket,
Mellyek szorítanak szívekhez szíveket.
Lemondasz már, így szólsz, világ aggságáról,
Leszállsz lármás élet játékpiacáról,
Hol elúntad nézni a sok bolondságot,
S hiába siratni az ártatlanságot.
Csak egy könyv kell, egy lyány, s egy zöld erdős halom,
Ott rengesse élted örökös nyúgalom!

Nem ez volt, kedvesem, forró feltételed,
Míg Musáknak együtt áldozgattam veled,
Mikor ifjúságunk zsenge tavaszában,
Göttingai Phoebus szent palotájában,

Clio örök hírnek szentelt kedveseit,
Hajdani s új idők első szülöttjeit,
Égi fényben renddel előnkbe vezette,
S erántok szent lángra szívünk gerjesztette.
Bájoló dicsőség míg rajtok ragyogott,
Szíved, jut eszembe, még forrón dobogott:
Hogy érdemért élsz, halsz, melly szentűl ígérted!
Virtus segedelmét melly buzogva kérted!
Mint siettél oltárt hazádnak emelni!
Mint tanúltál Musák nyelvén énekelni!
S már szélnek adod-e szent fogadásidat?
Már felforgatod-e tisztelt oltáridat?

Egyedül dicséred a magánosságot,
Hol örök tavasz szűl szebbnél szebb virágot,
Hol az ártatlanság ölelő karjában
Csendes nyúgodalom hever lágy ágyában,
Míg innen igéznek madarak zengési,
Onnan kristály folyók édes szökdécslési. -
De ha nincs más célunk, csak hogy testünk kényén
Henyélve, heverjen a sors verőfényén:
Úgy a nyár gond nélkűl mászkáló csigái
A szép boldogságnak remekes csudái.
Mért örül a szántó füstös kunyhójában?
Midőn az éj véget vet gyors munkájában;
Mért jó ízű néki sovány vacsorája?
Mért alszik édesden? mert lágy fa párnája?
Nem azért, hogy talán virágos Tempében
Kéje szerént hever henyélés ölében.
Nem; jó ízű étke s édes nyúgodalma
Csak a szorgalmatos dolognak jutalma.
Mert nem kóstol senki igaz boldogságot,
Ha munkával nem nyér reá szabadságot.

Nézz figyelmes szemmel az élet céljára,
S az elődbe kimért gyönyörű pályára!
Mire int az ép test s lélek fris ereje,
S az örökké munkás természet műhelye?
A restek az égnek törvényét megrontják,
S a közte s köztünk tett szent frígyet felbontják.
Kemény frígy, de a sors átok alá zára.
A gazdagság s szép hír csak szorgalom ára.

Oh, ne hidd a csalárd puhaság szavait!
Álnokságnak leled szép mosolygásait,
Édes ízű ital a mellyet köszön rád,
De utóbb seprűje keserű mérget ád.
Néki szentelt éltét hány rest megsiratta,
Hány henye lett kínos martyrrá miatta!
Az okosságtól írt erkölcsi törvénynek
Truccol a lágy persa, átkozza keménynek:
De nem kemény neki a rabság igája,

S gyáva nyakát önkényt görbíti alája.
A henyék sorsának ez hív rajzolatja,
Bár mint hízelkedik a lágyság szózatja.
Bár vas lánc helyett köt rózsás bilincsekkel,
Mit használ, ha szintúgy fogva tart ezekkel?

A szép dicsőséget tartsd becses javadnak,
Mert tartozol ezzel hazádnak s magadnak.
Nem kell a rang? de ha állasz alsó sorban,
Mint megvetett féreg tapodtatol porban.
Sok lator, szolgáddal ki nem ér érdemmel,
Fejed felett gázol, néz rád kevély szemmel.
Sírva keres benned gyámolt szűkűlt híved,
Hiába jő hozzád, és hasadoz szíved.
De hol az ész s a kéz erejét nem szánja,
Soha ki nem apad ott az aranybánya.

CHARICLESHEZ.
Töredék.

Homályos napjai a később időnek,
Barátom, feléd is sebes postán jőnek,
Dühös árvíz módra velek elragadnak,
Édes álmok helyett bús gondokat adnak,
S ma vetnek először örömednek féket,
Midőn el kell hagynod ama szent vidéket,
Hol eddig Apollo nyájas udvarában
A legszebb óráknak osztoztál táncában,
Hol, szemlélvén örök szépség ragyogását,
Égi bölcseségnek merítvén forrását,
Együtt Graeciának nemes fiaival,
A dicsőség ege legszebb csillagival,
Ama szent erdőnek árnyékai között,
Melly még gyászos szinbe soha nem öltözött,
Barátidnak forrón ölelő karjain,
Soha nem hervadó halmok virágain,
Gondokat altató kristály folyók mellett,
Szíved csak örömet szívott és lehellett,
S időd tiszta fényű csillagzatok alatt
A nap lovainál sebesebben haladt.

Barátom, még egyszer nézz ennyi szépségre,
Nézz, s vess háláadó szemeket az égre,
Hogy ifjúságodnak virágzó ereje,
A jó vagy veszett mag vetése ideje
Szívet s főt fonnyasztó bábok s kártyák között
Dísztelenűl örök sírba nem költözött,
Sem a bolondságok rút kelepcéjébe
Nem merűlt, mardosó szégyen örvényébe,
Inkább barátkozván a legszebb lelkekkel
Gazdagodott kártól nem félő kincsekkel.

De, megállapodván Pindus oldalában,
A sok útakat is vizsgáld meg sorjában,
Mellyek tudományok szép mulatságából,
Bölcs eszű Mentorok s hív lelkek karjából,
Itt ezer baj között, hegyeken, völgyeken,
Kopasz kősziklákon, szúró töviseken,
A szent virtus boldog hazájába mennek,
S ha rajtok jársz, a föld nevez félistennek.
Amott csalogatván hazug nyájassággal,
Ezer szép, de hamar hervadó virággal,
Térnek a hívságok tündér országába,
S vesznek veszedelmek labyrinthusába. -
Oh, hányszor megesik, hogy a legszebb elme,
Isteni lángjának elfogyván élelme,
A hirtelen múló szivárvány módjára
Eltűnik, mikor lép világ piacára.
Hány ifjat altatott el a lágyság ágya,
Kiben a jobb lélek magasb célra vágya,
S a bolondság hánynak nyújtott maszlaglevet,
Kinek talentomi ígértek nagy nevet.

CALLIASHOZ.

Szeretett barátom, kinek bátor keze
Már sok kétség között helyettem eveze,
S Musája már gyakran koszorút kötözött
Sok igazságból, melly volt tövisek között;
Mondd meg, honnan vagyon, hogy sorsa nemünknek,
Olly sokban homályos mese értelmünknek?
A világi élet, melly rövid s múlandó!
Nem kezdl-e hátúl azt is a halandó?
Még alig kezd lelke napja hajnallani,
Alig, a mit higyjen, tudott választani,
Mikor, mint kétségek gyászos áldozatja,
Maga szívét önnön kezével szaggatja.
Boldog, e harpyák ha minden eledelt
El nem kapnak, mellyet éhező lelke lelt;
Igen boldog, ha még őket elűzheti,
S elébb mint tetemit setét sír temeti,
Egy csendes kápolnát építhet magának,
Hol vigan áldozzék a lelkek urának.
Szint illy vakon húzott kártya hívatala,
Melly által lesz népe jó vagy rossz angyala.
Tógát vár a deák még gyenge korában,
S már érsekek között űl gondolatjában.
De ha élte delét harminc nyár elhozza,
Az elmúlt időket és magát átkozza.
Leveti hánykódva lekete ruháját,
S Mars szolgálatjában végzi el pályáját.

Mindjárt először is erre születtetett,
S minden más célra szánt időt vesztegetett,
Így mindnyájan csalárd tündér után futunk,
S mikor életünknek közepére jutunk,
Csak akkor gyujtja meg az ész fáklyácskáját,
Melly világosítja lelkünk éjszakáját;
Sőt még a szívnek is legvadabb érzése,
Az emberi lélek megrészegedése,
A szerelem, elébb kapja el bárkánkat,
S dühös szélként öszvezúzza árbocfánkat,
Mint megismérhetnénk azt a boldog utat,
Melly kőszirt s örvény közt bátorságot mutat.
Így sokszor magában az ártatlan lágy szív,
Egy Láisz szeméből égő szerelmet szív,
S a legédesb öröm olvasztó árjában
Nyújtja neki kezét Hymen templomában.
Lobogó lélekkel áldja házasságát,
Vélvén, hogy rózsákból szővte boldogságát.
De a csalárd remény őtet mint ámítja!
Társa hitszegése, melly szivét búsítja,
A ravasz asszonynak kemény vas vesszeje,
Harsogó nyelvének leverő ereje,
S még inkább a maga felhős ábrázatja,
Mind neki mind másnak eléggé mutatja,
Hogy nem lehet másképp nyúgalomra jutni,
Vagy főbe kell magát lőni, vagy elfutni.
Nyavalyás, a fejét, mint illik, sajnálja
S külföldre bújdosni könnyebbnek találja.
Itt sorsában végre remélvén jobb véget,
Egy szelíd lányban lél angyali szépséget.
De a kemény szülék mostoha karokkal,
Fösvénység kezétől koholt vas láncokkal,
Megkötözve tartják mind a kettőjöket,
S ürömre fordítják édes örömöket.
S így, a mi ád földön legtöbb édességet,
Olly kín lesz, mellynek csak a halál ád véget.

Oh, hálá az égnek, barátom, hogy velünk,
Kiknek annyi bánat s bú volt eledelünk,
A kegyes sors ezt a kínt nem kóstoltatta,
Mellynél nagyobb nincsen a holdnak alatta!
Hálá, hogy olly lelkek közelgettek felénk,
Mikor a szerelem lehellt tüzet belénk,
Hogy, ha bár kellene újra választani,
Akkor is csak őket fognánk ohajtani.
Én ugyan, kedvesem, ha értebb eszemmel
Új pályát lehetne kezdenem éltemmel,
Bár Elysiumban lenne lakozásom,
Dórist keresné fel első pillantásom.
S bár arany fonalból szőnék életemet,
Ha Dóris nem szőné, epesztném szívemet.

Engedd meg, barátom, szép szenderedésem,
Hadd álmodja végig forró képzelésem,
Mellynek versben sokszor gonoszb a hagymáza,
Mint midőn a testet hideglelés rázza.

Tedd fel, hogy mihelyt szám első kérést tenne,
Egy jóltévő tündér mindjárt megjelenne,
Ha isteni keze nékem szót fogadna,
S mindent, a mit tőle kivánnék, megadna,
Elsőben isteni éltem tavaszában
Részt vennék pásztorok alacsony sorsában,
S most a virágokkal hímezett mezőben,
S kristályszín folyókat rejtő szép erdőben,
Nyájas barátságban a füvekkel fákkal,
Vígan játszadoznám a kis báránykákkal:
Majd a meghitt magas szilek árnyékában
Azt az édességet Dórisoni karjában
Kóstolnám, mellyet tölt Ámor szent csészéje,
Ha mérget gonoszság nem vegyít beléje;
Majd a nyugvó napnak nézvén dicsőségét,
Zengenénk a tavasz s életünk szépségét,
Vagy Philemont áldnák lantom szebb hangjai
Ki, mikor vénségtől elaszott tagjai
Fiatal cserfává már már változának,
Még akkor is nyakán csüggött Baucisának.
Igy a boldogságnak gazdag országain
Repdesvén a tréfák s örömek szárnyain,
Olympust látnának testvéri szíveink,
S órákká lennének arany esztendeink;
S midőn délen látván ragyogni napomat,
Nemesb repülésre szoktatnám szárnyomat.
Rendre járnám az ó s új idők bölcseit,
Gondosan keresném tudomány kincseit,
Nem metaphysicus kétséggel vívások,
Sem a gonosz okát fejtő állítások:
A teremtés s ennek csuda remekmíve,
Az ember, s leginkább változandó szíve,
Ezer szükségei, állandó javai -
Ezek lennének fő figyelmem tárgyai.
S ha néha szárnyammal az égbe repűlnék,
Titkok mélységébe csak azért merűlnék,
Hogy az istenségnek látván szent munkáit,
Némúlva bámúljam kezének csudáit.
Sokszor beszélenék Socrates lelkével,
S esdekelve kérném, hogy bölcseségével
Lakozzék számára szentelt sekrestyémben,
S gyújtson hasznos fényű világot elmémben.
Sokszor az örök hír képpalotájában
A múlt idők folytát szemlélném sorjában.
Itt, nemünk képének változó tábláját,
A sors fel s levivő hosszú lajtorjáját,

Phrygiából térvén a jeges tengerre,
Egyik népről másra, nézném szerről szerre;
S az emberi észnek bámúlván remekit,
Ama titkos mívnek vizsgálnám kerekit,
Melly bölcs törvény szerint mihelyt megszün járni,
Az országok vesztét menten lehet várni.
Így minden nemzetek, angyalok, istenek,
Mind, a kiknek hajdan oltárt szentektenek,
Mind, a kik örültek arany koronának,
Magok hív szinekben előttem állnának.
Így az embereknek viselt s tett dolgaik
Megvallnák, millyenek voltak forrásaik;
S a régi országok jó s bal esetei
Lennének a jövő időknek tükrei. -
A bölcsnek kell tudni bölcsen országolni,
Mint Friedrich példáján meg lehet tanolni.
E nagy mesterségben én is próbát tennék,
De csak mikor éltem ősze felé mennék.
De vajjon miképen jutnék királyságra? -
Hogyan tett az első király szert országra?
Tündérem, ha ura maradna szavának,
Id' adná egy részét bús Poloniának.
Egy részét kérném csak, mert tanítószékem
Elég bizonyságot tévén arról nékem,
Melly baj ötvennek is tenni igazságot,
Képtelenség volna kérnem nagy országot.
Te, barátom, Sullym s hív tanítóm lennél,
S bölcseséged által Trajanussá tennél.
Ifjú oroszláni bátor vitézséggel,
De nem fanaticus mérges dühösséggel,
Irtanád a hydra-babonákat velem.
Harcunkban vezérünk lenne a türelem.
Vallásom jobbságát éltem szép példával
Inkább mint a templom hirdetné tornyával.
Protestánst, óhitűt, zsidót, eretneket,
Klastrombéli és más rendű szerzeteket
Kész volnék félelem nélkűl megtartani. -
Inkább igyekezném jókkal felváltani
A gaz vámosokat, hamishiteseket
És a törvényrontó másféle tiszteket.
Vágynám - mert úgy illik - szép s jó katonára,
De főbb gondom lenne az eke szarvára;
S ha épen kívánnék rontók közt helyt lelni,
S Tamerlánhoz illő dolgokat viselni,
Minden ezer háznál nagyobb városokat
Tűzprédává tennék mint olly gyilkosokat,
Mellyek szűlik s küldik ama követeket,
Kik kacagva ejtik terhbe a szűzeket,
Újítani tudok, azt látod ebből már.
Oh, az gyermekjáték s kevés munkával jár!

De consiljárius úr, hát a versirókkal
Mikép bánunk? együtt tartunk-e Plátókkal? -
Úgy gondolnám, őket, az alchymistákat,
S a vélek közelről rokon prófétákat,
Köztársaságunkban nem fognánk bántani,
Feltévén, hogy tudnak ásni vagy szántani.
Illik, hogy békével hagyjuk azt a bogárt,
Melly plántánkban nem tesz sem hasznot sem sok kárt.
Hanem a vak lelkű gyász ördögűzőket,
S mindenféle tűzzel vassal térítőket,
A kik a józan észt nem hagyják fényleni,
Mind számkivetésbe kellene küldeni.
Máskép az észadás nehéz munkájában
Halkkal ballagnánk a természet nyomában.
A legzsírosb föld is először füvet hajt,
Melly lassanként felnő, s ád bort, búzát, olajt. -
A rabokat ugyan szabadokká tennénk;
De nem csak láncaik megoldói lennénk,
A mi több, adnánk is nékiek élelmet,
Mert méltán átkoznák máskép a kegyelmet.
Az akasztófákat, hogy a vad lelkeken
Példát mutatnának, régi bús helyeken,
Ámbár kegyetlennek fognának mondani,
Mind addig épségben fel hagynám állani,
Míg saját szemünkkel lennénk bizonyosok
Arról, hogy a gályán büntetett gyilkosok,
Az újabb törvények dicsőítésére,
Megtértek a nemesb erkölcs ösvényére.
Mint hasznos tagokat a földmíveseket
Ugy néznénk, s nem szívnánk soha ki véreket,
Távol légyen, hogy a földmérők módjára
Kiszabjuk étkeket délre s vacsorára. -
Ha mi jó falatot ehetik a paraszt,
Mint az úri gyomor szintúgy kedveli azt.
A kancsó könnyíti súlyát aggságának,
Lármája elnyomja hangját panaszának.
A hegedű táncra emelné lábait,
Még akkor is, midőn hordozná láncait.
S az illy örömöket egy ország jó atyja
Hív gyermekeitől épen nem tilthatja.
Nem, barátom! a mi legelső gyámolom,
Annak szép örömét soha nem gátolom.
S ha őrizet nélkűl lévő székem körűl
Boldogságán népem víg seregben örűl,
Vígan elegyítem közikbe magamat,
S munkámért csak ebben veszem jutalmamat.

Barátom, ezreket boldogokká tenni,
S boldogságok tanúbizonysága lenni
Többet ér, mint egy új világ találása,
S mint a gyógyúlt vaknak a holdfény látása.

S nékünk minden estve illy gyönyörűséget
Adna, gyors munkákban mikor vetnénk véget.
Veled megosztanám minden javaimat,
Dicső pályánkon nyert szép borostyánimat,
A boldogok örömköny-hullatásait,
S áldó szavaiknak ígéző hangjait. -
De, kedvesem, itten mindenek változnak:
A vénség terhei ránk is várakoznak.
Megelégelvén már akkor a világot,
Mind ketten keresnénk bölcs magánosságot.
S te arany vessződdel gyermekink számára
Tettinket metszenéd hív márványtáblára,
Mellyet a maradék a hír templomába
Függesztne más retnek munkák szép sorjába!

SZENTGYÖRGYI JÓZSEFHEZ

Németh Lászlónak halálakor.[99]

Árnyékos völgyében cyprusligetemnek,
Nefelejts virágok hol sűrűn teremnek,
Barátom, a hűség oltárán áldozom,
S elhúnyt kedvesünknek árnyékát nyomozom.
Ezer bús gondolat elmémben megfordúl,
Hol némán sóhajtok, hol könyem kicsordúl.
Majd életben létét csalódva képzelem,
S kedves képe helyett, árnyékát ölelem:
Majd feleszmélkedvén, nem bírván kínommal,
Vakmerően perlek az éggel s sorsommal.
Sírjára meresztem szememet, s ezt kérdem:
Mit használ a bölcs ész, nemes szív s más érdem?
Mi szükség volt neki olly szép lelket adni,
Ha virág korában tartozott hervadni? -

Te is, ki ismérted s szeretted Némethet,
S óhajtottál neki végtelen életet,
Korán elválásán, tudom, gyászolsz velem,
Mert azonegy szív él benned s egy értelem.
S hiszed, hogy csak úgy van becse az életnek,
Ha van kit szeretnünk, s vagynak, kik szeretnek.
Tudom, s azért öntöm panaszom kebledbe,
Azért hozom vissza emlékezetedbe
Ama szép idejét éltünk tavaszának,
Melly ott, hol a magyar folyók kristályának
A Rába s a Rábca hódol víg zúgással,
Sokszor boldogított hív barátkozással.
Gyönyörű kor, midőn tündérek várában
Múlattunk barátság s szerelem karjában,

---

[99] Szült. 1770. dec. 1., megholt 1806. máj. 15.

Mellynek olly sebesen elfolytak napjai,
Mint a velünk játszott Duna gyors habjai!

Barátom! futva fut éltünk szebb szakasza.
Csak kórókat hágy majd örömünk tavasza,
S ama koszorúból, mellyet ifjúságunk
Készitett, mindennap kihull egy virágunk.
Mit tegyünk? a földre lesütvén fejünket,
Gyáván sirassuk-e, szüntelen ügyünket?
Nem! bár föld megindúl, bár habok rohannak,
Szégyen elcsüggedni egy halhatatlannak!
Ah, töröljük meg hát már mi is szemünket,
Mellynek harmatjával tiszteltük hívünket.
S látván, melly árvízként foly rövid életünk,
S melly hiában, ha csak élni nem sietünk,
Forró csókok között fogjunk újra kezet,
S siessünk a merre a bölcseség vezet.

NAGYAJTAI CSEREY FARKASHOZ.

Egyet értek veled, széplelkű Cserey,
A nemes elmének merészek tettei;
Nem járja kis lelkek mindennapi táncát,
Eltépi megrögzött rosz szokások láncát,
Mihelyt bátran kelhet megnevelt szárnyára,
Mert nem szilajkodik Icarus módjára.
Mint a fiatal sas anyjának fészkéből
Kirepűl a sorstól szabott szűk helyéből,
S míg az égnek földhöz ragadt gyermekei,
A majmot emberhez fűző láncszemei,
Vad tútorság alatt vak neveletlenek
Babonák s vétkek közt örökké sínlenek,
Ő útját felséges célokra intézi,
Magát, mint a menny s föld polgárát, ugy nézi.
A nap szép fényéhez szoktatja szemeit,
Szent lánggal táplálja minden érzéseit,
S gondosan tekintvén a legszebb pályákra,
Mellyeken az érdem szert tehet pálmákra,
A mellyikért szíve legsebesebben vér,
Mellynek végén legszebb laurust lát, arra tér.
Ezen, a nagy lelkek isteni példája
Lévén mind ösztöne mind fénylő fáklyája,
Minden közönségest megvető vágyással
Repűl a cél felé okos vígyázással.
A sors ezer gátot vessen bár útjába,
Nem nyugszik, míg nem jut érdem templomába.

De egyet értsek-e, bölcs barátom, veled
A könyvek hasznáról midőn szól leveled?
Mit mondjak szívednek szép kiömlésére,

Mellyel bölcs Minerva hívei fejére
Olly fényes dicsőség koszorúját szánod,
Ha eszek és tollok ollyan, mint kivánod,
S ha bennek - az égnek oh ritka kegyelme!
Nem csak tudós, hanem nemes is az elme.
Igaz-e, hogy a kik remekeket írnak,
Égi szikrájokban ollyas bájjal bírnak,
Mellyel a vak lélek meggyógyítására,
Ezer gonoszságok kigyomlálására,
S az elkorcsosodott emberi nemzetnek
Nemesítésére csudákat tehetnek?

Ha Dunsz itélete a fontot leviszi,
S büszke bolondságát okos ember hiszi,
Alábbvaló tagja nincs a társaságnak,
Mint a ki tollával szolgál a világnak.
Mi szükségünk, ugymond, a tudós munkákra,
Mellyek fényt derítnek ránk s az unokákra,
Hogy szokatlan súgár kisüsse szemünket,
S egész világ lássa s ítélje tettünket?
Légyen káplárpálca! ez a dolog feje!
Ennek vitézt s polgárt ráncba szed ereje.
Könyvolvasás nélkűl könnyen ellehetünk,
Mellyre, oh fájdalom, szokni kezd nemzetünk.
A Corpus-Juris jó, azt meg kell engedni,
Mert tudósan tanít pénzért perlekedni.
Maróthi is szépen készíti az elmét,
Mint vegye az ember számba jövedelmét.
Más is hajt egy kettő hasznot a konyhára.
Maradna meg az is, ha nem nagy az ára.
De ezeken kívűl minden egyebeket,
Mellyek a tétekről szólnak, s új tiszteket
Akarnak nyakunkba, mint új igát, vetni,
Kivált az újakat, meg kell'ne égetni!

Nem, kiált Lepidus, azt nem engedhetem!
Sokkal könyörűlőbb az én természetem.
Hány tudóst juttatnánk ezzel koldusságra,
Kit az éhség vezet halhatatlanságra!
Nem becses módi-e az, a melly kenyeret
Sokakkal, s némellyel zöld ágat is nyeret?
A mi több, hasznos is sok okokra nézve,
Akármelly célokra légyen is intézve.
Hányszor hoznak a jól rajzolt igazságok,
S az azokért vívó velős bizonyságok
Édes szenderedést sok zultán szemére,
Kinek az únalom mérget tölt éltére.
Hány ravasz dicsér meg könyvből vett versekkel
Pompadourt, s tisztséget s mindent nyer ezekkel!
Mennyivel tündöklőbb egy nagynak pompája,
Ha van szép s jól bezárt bibliothecája!

Mennyivel vídámabb a szép társalkodás,
Miolta ész nélkűl zengő okoskodás
Az ízlés remekit szabadon ítéli,
S minden szajkó magát bölcs Catónak véli!
Ti is, szépek, oh melly örömest kóstoltok,
Midőn azoktól van öltöző asztaltok
Szép könyvekkel minden reggel koszorúzva,
Kik értetek égnek, gráciát szomjúzva?
S midőn hajatokat olly verssel pedritek,
Mellyet adó gyanánt nyertek kellemitek? -
Hát a múlatságot számba se végyem-e,
Mellyet ád az írók felpuffadt érdeme,
Midőn most egymásnak kölcsön hízelkednek,
Majd egymás hajába esvén, veszekednek.
Itt fenten kérkednek: melly nagy szerencséje
Van könyvöknek, bár az csak eszek zsengéje:
Ott mesterségesen fedezik fel magok,
Hogy ők az országban legfényesb csillagok:
Másszor tömjént szórnak nagy Maecenásokra,
Hogy szert tehessenek egy két forintjokra.
Szóval az írókról minden jót gondolok.
Egy szó annyi mint száz! én értek voksolok.

Scriblerus ezeket méreggel eltelve
Hallja, s haragjában megnémúl a nyelve.
Ő Pallast úgy nézi mint fő istenséget,
S nem elég, hogy tömjént csupán annak éget,
Hanem mindent kedves bálványa számára
Akar feláldozni egyebek kárára.

Minden helységeket nyomtató présekkel,
Minden paraszt kunyhót újdon új könyvekkel
Kész volna megtömni bódúlt tudománya,
Ha rá bízatnék az országnak kormánya.
Részeg tisztelője választott céhének,
Vakúlt imádója saját érdemének,
Hogy másnak is lehet okos gondolatja,
Ámbár könyvet nem ír, azt meg nem foghatja.
Azt hiszi, nem hasznos senki a hazában,
Ha neve nem ragyog az írók sorában,
S csudálja, mint lehet Mátyásnak szép hire,
Holott még nem akadt séhol könyveire.
Szünet nélkül leckét ád a királyoknak,
S arany keresztet kér minden auctoroknak.

Így sok felelőnek sokféle az esze;
Kit ide kit oda visz kénye szélvesze.
Hol a hív kalauz, barátom, ki kezet
Fogván az igazság szent megyéjén vezet?
Azt a bölcset az ész oh melly ritkán szűli,
Ki míg Charybdisnak örvényét kerűli,
Másfelé a közép útról ne tévedjen,
S hajótörést Scylla miatt ne szenvedjen?

Engem, mihelyt derűlt eszemnek hajnala,
S lelkemet az égtől rendelt hív angyala
Kifejtvén kisdedi kínos pólyájából,
Felköltötte hozzá nem illő álmából,
Apollónak bájolt dicső mestersége,
Nem Peru aranya s thronus fényessége;
S minél inkább gyúladt bennem az égi tűz,
Annál inkább bájolt a kilenc tudós szűz.
Majd egy kies völgynek rejtett el kebele,
Hol Socratest láttam s beszélgettem vele;
Majd egy magas hegyen hódoltam Marónak,
S éneket harsogtam a tréfás echónak.
Másszor egy Musáknak szentelt palotába
Zárkóztam merűlve szent öröm árjába,
Itt isteni nyelven velem beszéltenek,
Kik írásaikkal lettek félistenek.
Lágy szívemet minden hangjok általjárta,
Tudós leckéiket fülem mohón várta,
S mindentehetőnek vélvén hatalmokat,
(Mert lágy szívem után ítéltem másokat)
Nagyobb boldogságot nem tudtam képzelni,
Mint szent nyomalkon szép hírt érdemleni.
S annyi Sándor gyanánt nézvén munkáikat,
Irígy könyvvel mostam borostyánjaikat.
Szerencsés anyáknak boldog magzatjai,
Mondék, égből lejött bölcseség papjai!
A halandók szívét kik elraboljátok,
Az embert angyallá váłni tanítjátok.
Melly balzamot adtok már most is sebünkre!
Melly mosolygó napot hoztok gyászegünkre!
S jönnek oh nem soká még szebb csillagzatok!
Elysium lészen a föld általatok.
Utóbb a vizsgálás szomorú Musája,
S a tapasztalásnak drága oskolája
Közelről látatván velem a szíveket,
S a bennek munkáló rugót s kerekeket,
A melly mennyországot kezdettem ígérni,
Kénytelen voltam azt álomnak ismérni.
Látom, hogy hol élünk olly számos inséggel,
Az elme is harcol ezer ellenséggel,
Kikkel igen kétes gyakran viadala,
S nem lehet, mint akar, világunk angyala.
Tudom, hogy köznépe a nagy s kis világnak
Részegen áldozik bálvány bolondságnak,
Hogy a szerelem, bor, kártya, kocka, pipa,
Új módi öltözet, tánc, agár, paripa,
S ezekhez hasonló ezer fontosságok,
Sokkal főbenjáróbb foglalatosságok,
Mint, a mi csak paraszt lelkeknek szokása,
A bölcs baglyok-szűlte munkák forgatása.

Azt is tudom, hogy Fax, a ki nagy eszével
Kérkedik, s olvasni vágyó ízlésével,
Nem azért nyúl könyvhöz, hogy esze s erkölcse
Javúljon, hanem hogy únt idejét töltse.
S megvallom, hogy sokat, a ki szebb célra vágy,
A kénytelenség is boldogúlni nem hágy.
Mert mit tesz ott bár melly szép philosophia,
Hol mást tanúl a bor s a nyelvpritty Klítia? -
De azért felőlem senki úgy ne véljen,
Barátom, mintha én azt hinném kevélyen,
Hagy a ki az észnek leckéjét hirdeti,
Mind bohó, s Sisyphus kövét hengergeti.
Nem! valamíg hiszem, hogy a bölcs tudomány
Embert nemesítő isteni adomány,
Népeket nagyságra nevelő iskola,
S hatalmasak kéjét megrántó zabola,
S hogy az, mint mennyei súgár szép fényével,
Mint angyali szózat kegyes zengésével,
A léleknek gyenge szemét erősíti,
S a szívet szent s édes érzésre hevíti,
Mind addig előttem oltárt érdemelnek,
Kik annak sok ezer tisztelőt nevelnek.
Ne mondja nékem azt senki agg regéje,
Hogy a holt betűnek erre nincs elméje.
Én próbát sok ezer esztendőktől nyerek,
Hogy áldott tanítók a néma mesterek,
Kik bocsátnak nyílnál sebesebb szárnyakra
Bölcs gondolatökat, hogy sok századokra
Legrégibb világnak sűrű homályából,
Feledékenységnek gyászos országából,
A jeles tetteket által tudják hozni,
S velek a nemzetek eszét kormányozni.
A labyrinthusban meglelt igazságot,
Mellynek keresése szült sok fáradságot,
Kik teszik, ha ők nem, örökkévalóvá,
Ezredek múlva is elolvashatóvá;
Úgy hogy a később bölcs annak meglélt nyomán
Folyvást építhessen az ész szent templomán?
A mai boldogabb kor kinek köszöni,
Hogy midőn az idők s vad népek özöni
A szelid világot mélyen eltemették,
S éktelen csudáknak lakhelyévé tették,
Az okosság kincse a habok dacára
Fenn maradt boldogabb unokák számára?
Kik bájolják meg úgy a nemesebb elmét,
Hogy megvetvén minden bolondság szerelmét,
Mihelyt hagyják tisztje fontosabb munkái,
S hatalmában vagynak megürűlt órái,
Felélesztésére mennyei tüzének,
S megújítására bágyadt erejének,

Nyílt karokkal menjen hozzája sietve,
S éjszakákat töltsön velek beszélgetve,
S bölcs társaságokban olly gyönyörűséget
Ízleljen, a mellynek csak halál vet véget? -
Úgy vagyon, oh lelki világ csillagjai,
Halhatatlan írók, dicsőség fiai,
Ti az öröm s virtus bő forrási vagytok,
S éhen szomjan senkit epedni nem hagytok,
Ki, mint a bölcseség buzgó tanítványa,
Lelkét nectártokkal táplálni kívánja. -
Úgy van! írásitok míg mulatnak s intnek,
A halandók között áldott magvat hintnek,
Mellyből, ámbár némelly esik kősziklára,
S tövis közzé s útra madarak számára,
De sok jó földbe száll, s lételt olly gyümölcsnek
Ád, melly ambrosia az észnek s erkölcsnek:
Bár munkátok lelki, s a lelket követi,
S hasznát közönséges szem nem szemlélheti.
Eloszol még utóbb a köd körűltetek;
Lesz egy idő, angyalt lát kiki bennetek,
S bizony ha Astraea, szelidűlt szívünkre
Gyönyörködve nézvén, lejő még földünkre,
Ha még lelkünk, thronust nyervén, uralkodik,
S a testtel szép frigyet kötvén, csillapodik
A köztök fenforgó vad belső háború, -
Titek illet egyik legdicsőbb koszorú.

Te, ki az írókat olly forrón tiszteled,
Bölcs hazafi! itt is egyezem hát veled.
S midőn te oszlopot állítasz számokra,
Én rá verset írok magasztalásokra.
Csak abban nem nyered egyetértésemet,
Midőn köztök nevezsz s magasztálsz engemet.
Szép lelkednek ugyan szép itt is iránya,
Mert alvó tüzemet élesztni kívánja,
Dicsérvén bíztatod puha barátodat,
S óh vajha elérnéd vele szép célodat!
De bízzuk ezt jövő jobb csillagzatjára,
S engedj itt egy kérdést nekem utóljára:
Ha a heliconi halhatatlanokat
Dicséred, oh kövesd magad is nyomokat![100]
Érték, rang, tudomány, mélyen látó elme
Hazafiúi tűz, virtus szent szerelme,
Szépen barátkozva egyesűlnek benned,
A legelsők közt is boldognak kell lenned.
Hazád kérkedve néz majd új érdemedre,
Phoebus maga készít koszorúr fejedre,

---

[100] Megvan ez is. Azonfelűl, hogy atyjának kézírásban maradt munkáit ez a nemeszívű Eupator közzé teszi, maga is egy becses munkát ada ki A falusi nevelésnek módjáról. Váradon, 1806.

S az a tisztelt híve, kit dicsér leveled,
Kazincynk, fog kezet szent csókok közt veled.
Én is irígy szemmel nézvén példátokra,
S általa gyúladván tüzem szebb lángokra,
Sebes lépésekkel futok utánatok,
Vagy boldogabbakat futásra nógatok.

CHERNEL DÁVIDHOZ
a kőszegi kir. kerül. tábla előülőjéhez.

Te, kivel a haza s Musák szeretete
Minap olly igéző dalt énekeltete[101]
Chernel, ne tedd le lantodat!
Serkentsd magyar rokonodat,
Únszol erre Themis maga
Téged, udvara csillaga.

Megujúlásával kérkedik nemzetünk;
De kérkedésének még nem örűlhetünk:
Még nem Árpád igaz vére,
Ha bár vigyáz szép nyelvére,
S ha régi szokást követ bár,
Bajúszt visel, s mentében jár.

Baráthoz szent hűség, s rettenhetetlen szív
Mikor nyilzáport szórt az ellenséges ív,
S az a nemes szabad elme,
Mellynek más pénze s kegyelme
Rút bérül soha nem kellett;
Melly élt halt igaz ügy mellett:

Ez tette hajdani ösinket nagyokká;
Ez tehet minket is igaz magyarokká,
De jaj! melly nagy ritkaságok
E becses tulajdonságok!
Nem igaz a büszkék nyelve,
Törpékké vagyunk nevelve.

Oh ezer baj oka vétkes nevelésünk!
A rosz magból mikép legyen szép vetésünk?
Ki vigyáz az ifjuságra,
Ki tanítja jámborságra?
Kik gondolnak a lélekkel?
Mig még nem szeplős vétkekkel?

---

[101] Kevéssel az előtt nyomtattatott a fent tisztelt méltóság Pesten három rendbéli hazafiúi tűzzel teljes verset: A magyar nemesekhez, A magyar szép nemhez, és A magyar költőkhöz.

Mit tanúl a gyermek? játszani, tetszeni,
Táncolni s tettetés nyelvén beszéleni,
S mindég új Phryne karjában
Égni már gyenge korában,
A rút lágyságnak hódolni,
S álnokságot gyakorolni.

S a ki korán minden kénye tetszésén jár,
Mint szokjék virtusra, érjen meglett kort bár?
Mint tehessem fel felőle,
Hogy nagy lélek lesz belőle,
Kiben hazája bízhatik,
Ha szélvésztől hányattatik?

Nem, soha sem él az hű frígyben tisztével,
Szüntelen cimborál szíve vak kényével,
Szomszédi jusait lopja,
Jobbágyinak vérét szopja,
S csak megtölthesse ládáját,
Kész elárúlni hazáját.

Elhervasztván korán Amor sok játéka,
Éretlen s gyáva lesz, mint ő, maradéka,
Mert Hymen hozzá olly nőt zár,
Ki magával egy nyomban jár;
Nem tud mást, csak pípeskedni,
Kártyázni, s buján epedni.

Más szülék nemzették ama bajnokokat,
Kiknek a hír emelt örök oszlopokat,
Kik sebes árvíz módjára
Omolván Pannoniára,
Az ég ostorai lettek,
S lágy népeket rabbá tettek.

Te legjobban tudod, hazám hív s bölcs fia,
Hogy dicsőségünknek vagyon még sok hia,
S hogy az a széles országút
Mellyen a fő s al köznép fut,
Elvezet a céltól félre,
Lábolhatatlan veszélyre.

Hazád Geniusa kényszerít tégedet,
Ne szünj buzdítani lágyúlt nemzetedet,
Astraea tisztelt kedvese!
Légy Phoebus szent énekese,
Leheld lelked szép lángjait,
Terjeszd ösink virtusait.

Rémítő zajjal zúg időnk fergetege,
Éjszakába borúlt a fél világ ege;
Mennykő hull, szomszédink égnek,
Ki nem tartaná szükségnek,
Testvérét felébreszteni,
Házát s templomát menteni!

AGLÁJÁHOZ.

Felhőtlen napokra méltó életedet
Melly kemény sors dúlja!
Mint nyomja magasan repülő lelkedet
Gyász esetid súlya!

Szép szemed testvéred sírján a gyötrelem
Könnyét még hullatja,
S most még főbb kincs hágy el, fiad, a szerelem
Bájoló magzatja.

Imádott atyádnak, kinek jó Elekén
Most is forr keserve.
Új két élű tőr van leánya remekén
Bús szivébe verve.

S lelked kedvesb fele, férjed, néma búját
Hiában titkolja,
Férfi lélekkel is szive háborúját
Csüggedve harcolja.

Mit tégy? szép lelkednek hol van mentő pais,
Hol balzsam sebedre?
Ha, kik védni szoktak, azok gyász sorsa is
Olajt tölt tüzedre?

Vágyjon bár enyhítni minden barátodnak
Legbuzgóbb szándéka,
Nincs haszna, mindenütt eltünt bálványodnak
Kísér csak árnyéka.

Elméd, melly különben mindenre dicső fényt
Szokott ragyogtatni,
Búd labyrinthjából kivezető ösvényt
Most nem tud mutatni.

Ne véld hogy, bár záport onts is, vádoljalak,
Van okod gyászolni,
Tudom egy lelkünkkel összeforrt szép alak
Mint szokott bájolni.

Sőt olly sorsban, mellyet minden jók fájlalnak
Kő s jég szivvel bírva
Korán elválásán egy dicső angyalnak,
Melly anya nem sírna!

De ne szünj hallgatni siralmaid között
A vallás szavára:
Az égnek szülted azt, a ki elköltözött,
Nem a föld számára.

Nem termett szép lelke hervadó virágnak,
Mennyben van édene,
Itt szüntelen vívna száz nyomoruságnak
Szélvesze ellene.

E hitnél feljebb itt, hol mindent éj takar,
Nem kell okoskodni,
Csak az bölcs, ki azon a mit isten akar,
Tanúl megnyugodni.

ATYAI BUCSÚZÁS.

Elmégy, lelkem nagy része, szíveden
Erőszakot tesz a szükség vak kénye,
Nem rejtezhetik szülőföldeden
Termő rózsák közt életed ösvénye.

Túl honodon, túl a középszeren
Világ örvénye bésodor zajába,
Hajóznod kell sok szirtu tengeren
A jövendőség titkos országába.

S haj! hányszor fognak a most kék egek
Fedetni felhők gyászos fátyolával!
Vivnod melly sokszor kell vad szörnyegek
S csalárd tündérek vérengző hadával.

Az álnokság ezerkép változó,
S mindég szép szinnel festett álorcában,
Minden nyomon lest áll, mint orozó,
Hogy martaléka légy utad folytában.

A gőg, melly rangban, vagy kincsben bizik,
Nyilván s dagályos büszkeségben gázol,
A rágalom, melly más vesztén hizik,
Pokolra hány, ha mákszemnyit hibázol.

S ha ellenséged kivül vesztegel,
Szunyadsz s hóhérid kebledben teremnek;
Ezer hiú vágy öszveseregel,
S méreg italt nyujt szívnek, fülnek, szemnek.

S oh! hány nemes szív részegíttetik
A bujaságnak édes maszlagától;
Miatta hány rut vázzá tétetik,
Ki más veszélynek még ment ostromától.

Ezerszer boldog szülék gyermeke,
Kinek bajnoki lélek lett osztálya,
Kinél világol ész szövétneke,
S az ütközetet ki bátran megállja.

Kemény törvény, de a sors végzete,
Melly bé van vésve örök érc táblára:
A hold alatt harc ember élete,
S csak munka tesz szert érdemkoronára.

Zsengéje szent lánggal gerjedező
Szerelmemnek, s most fő tárgya gondomnak,
Előtted is kinyilt a harcmező:
Nyerj szép hírt s adj fényt hanyatló napomnak.

De ne véld hogy nekem homlokodon
Csak nimbus kelljen, bár mi legyen ára:
Örömöm lesz akármelly polcodon,
Csak törekedjél nagy lelkek módjára.

S ha okosság vezet, nem képzelet,
S fő törvényeddé tisztedet csinálod,
S annak szentelsz tavaszt, nyárt, őszt, telet,
Ne félj: hűséged jutalmát találod.

Lesznek olly jók (időnk bár nemtelen)
Kik izzadásod béreül szivedhez
Szorítanak dobogó kebelen,
S hazád örömmel számlál jelesekhez.

S utóbb, nyomos szent igyekezeten,
Csinos tüzhelyt is vészsz kegyes Lároknak,
S kiszállva egy kis csendes szigeten,
Vigan áldozol hív Dioscuroknak.

Menj már, s ne felejtsd, hogy elmegy veled
Legszebb reményem, legjobb óhajtásom,
S hidd el, helyedet akárhol leled,
Angyalként kísér atyai áldásom.

EGY HATVANHAT ESZTENDŐS KÖLTŐHÖZ.

Életed kockája kettős hatot mutat,
S most is gyorsan járod az írói utat;
Bár az agg kor hóval fedezi fejedet,
Fiatalkori kedv éleszti szívedet.
A tudósok között valódi phoenix vagy,
Eszed régi dísze most is egyaránt nagy;
Felhők nélkül ragyog egészséged ege,
Vigan múlat nálad a tréfák serege.
Csipős satirát zeng lantodon minden húr,
S bár minden új nyilad új bohóságot szúr;
Mégis, minthogy elméd méltóságát érzed,
S a bűnt, nem a személyt, s azt is szánva vérzed,
Megharagudni rád, o páratlan csuda!
Még soha egy okos teremtés sem tuda.
Ezerszer mondja bár más, hogy a szépeket
Csak ifjak bájolják: én kilenc szüzeket
Ismerek, kik téged most is úgy szeretnek,
Mint míg fia voltál a szép kikeletnek;
Mert isteni tüzed olly erőben éltet,
Melly benned győzelmes Alcidest szemléltet.
Az a mi vagy, s mit tészsz, bizonyos reményt ád,
Hogy hetvenen túl sem némul el víg hárfád.
O soká vidíts még szíveket általa,
S Nestoréként nyúljon életed fonala.

TANKÖLTEMÉNYEK.

APRÓBB ERKÖLCSI KÖLTEMÉNYEK.
(1793-1828).

A SZÉPSÉG.

Dóris, jer, szárnyain lobogó lelkünknek!
Repűljünk honába isteni nemünknek.
Hagyjuk földi szépség bágyadt súgárjait,
Itt hol éj borítja halandók útjait.
Nézzük Urániát örök ifjúságban
A csillagokon túl boldogabb világban.
Dóris, ott az igaz szépség koszorúja,
Virágát mérges szél soha le nem fúja.

Véled-e, csak orcád mosolygó rózsái,
A vidám tavasznak kellemes lyánykái,
Csak hószín mellyednek játékos halmai,
Csak selyem hajfürtöd aranyos szálai,
Csak harmoniából készűlt szép termeted,
S Gratiáktól tanúlt könnyű öltözeted,
Véled-e, csak tested mennyei formája
Ragad el, nem lelked megigéző bája?

Nem, Dóris; nem csupán mellyed lobogása,
Nem ragad el csupán orcád ragyogása.
Egy két nap elmúlik, s a rózsák sárgulnak,
Jő az ősz, s a zöld fák levelei hullnak.
A legszebb fának is gyökerén féreg rág,
Nem terem a földön hervadhatlan virág.
Míg csókunk közt foly is éltünk legszebb kora,
Naponként fogy a szép orcáknak bíbora.

De sokszor kit az ég megáldani akar,
Annak szép lelkére szép fedezőt takar,
Olly szépet, olly dicsőt, millyetént képére
Teremtett az első asszonynak lelkére.
A testet a lélek testvérként öleli,
S azt életgerjesztő lángja úgy elteli,
Hogy az merő lélek látható formában,
S istenség tündököl minden mozgásában.

Fényes csillagiban a lángzó szemeknek
Angyali jósága ragyog a léleknek,
S majd öltözik a nap leghevesb lángjába,
Majd egy csendes estve vékony homályába;
Most lebeg a tisztább örömek szárnyain,
Gond nélkűl, mint hattyú csendes víz habjain;
Viszont magát setét gyászszal béfedezi,
Mikor bánat árja a szívet öntözi.

A piros orcáknak vidám tavaszában
A lélek derűl fel legszebb hajnalában.
Szerelem s szemérem testvéri munkával
Rajta líliomot vegyítnek rózsával.
A kinyílt homloknak magas boltozatja
Az elme felséges thronusát mutatja.
Rajta tündökölnek nagy s mély gondolatok,
Mint egek sátorán dicső csillagzatok.

Az ékes szavú nyelv édes muzsikája,
A barátságra kész léleknek munkája,
A nyájas örömnek vídám énekében
A lélek zeng meghitt kedvesi fülében.
Ő emel csendesen sóhajtó mellyeket,
Ha philomela zeng nyögdelő éneket.
S te szép elpirulás, szerelem leánya,
Te is vagy a lélek kedves tanítványa.

A lélek tetszik ki ott hol a termet szép,
Mint kristály tükörből isteni fényes kép.
Ő nyomja formákba belső ékességét,
Mellyeknek némúlva bámúljuk szépségét;
Ő lebeg angyalként szép tagok díszein,
Mint égi kellemek Ámor testvérjein.
Ő érez, él, hevűl, lobog, gyászol, örűl
Legkisebb ízecskék mozdúlása körűl.

Dóris, senkinek sincs örök ifjúsága;
Venus szépséginek elhervad virága.
De az angyali szív kegyes indúlatja
A szép szemet örök díszszel ragyogtatja.
Áldott vén Nestornak méz csepeg nyelvéről,
S ígéző kedvesség fénylik ősz képéről.
Rózsa, tavasz, szépség, ifjúság elmúlnak,
A lélek virági örökké újúlnak.

HORATIUSHOZ.

Horatius! kedves tanítóm s barátom
Menjünk a mezőre! itt a tavasz, látom.
Múl az éjszakáknak hosszú komorsága,
S kies estvéket ád a hold szép világa.

Édesb most a napfény. A rétek nevetnek,
S minden új éltet ád a víg természetnek.
A kikelet gazdag igaz vidámsággal,
Az ember s a vidék teljes nyájassággal.
Melly becsesek vagytok ti olcsó virágok!
Becsesbek mint vérrel nyert borostyán-ágok.
A melly öröm másszor csak bölcseknek juta,
A tavasz mindennek osztja, ki nem buta.

„Annak, ki nem buta!" - Vak az ostobaság,
Néki a szép mezőn nem terem vígaság.
Hallása is hibás: A fülemilének
Énekében nem zeng egy hang is fülének.
Mikép hízelkednek a szellők szárnyai,
Melly fris zölddel játsznak a környék halmai!
Mint újít a tavasz fákat és füveket!
S ő fagyos vérrel néz minden szépségeket,
Csak úgy megy árnyékra mint a juhok nyája,
Mikor a nyári nap melege süt rája.

Valaki könyvet ír s kivált költ verseket,
Fut a városokból, s keres ligeteket.
Melly könnyű azokban Fuscust megcáfolni,
Ki a város mellett merészel harcolni!
Hányszor adott Tibur részt olly víg tréfában,
Millyet Maecenásod sem adott Rómában!
A földet zsírozó szép patak folyása
Tükröd volt, s annak lett mesterséged mása,
Melly erősen s tisztán folyatja versedet,
Az észt gazdagítja s szépíti nyelvedet.
Sokszor zöld lugasú erdőben sétáltál,
S némelly gyönyörű fán sok mohot találtál,
Talán épen akkor versed csínosgattad,
S a nem oda valót róla leszaggattad,
A gyomot, mellytől azt meg kell tisztítani,
Bár helyéből a szót nehéz mozdítani.

Hányszor mondtad: Kedves falusi jószágom,
Mikor lesz tégedet látni szabadságom?
S ott majd a régiek halhatlan irási,
Majd a patak gyengén altató folyási,
Sok gondomat mikor felejtetik velem,
Mellyel a városban fejemet terhelem?
Mikor leszek ama szép fák árnyékában
Megújúlt erővel magam hatalmában?

A fösvény Arellus, pénznek rút szolgája,
A mezőre megy: de vele megy igája.
Mint a rab, melly soká hordozta láncait,
Szabadon sem rakja helyesen lábait.

Menenus a kincset s Arellust csúfolja.
Őtet csak a lelkek országa bájolja.
Mint Democrit, széllelján a levegőben,
Az erdőn van, s fákat keres az erdőben.

Plutus, a kis isten pompás hintójára
Felűlvén, kinyargal kies jószágára.
Elér kastélyába harminc vendégekkel,
Hogy fél nap hizlalja testét sok étkekkel.

Felix öltözködve száz tisztség fényébe,
Tisztelők nyájával siet szép kertjébe
Miért? A természet hogy szívére hasson?
Nem! hogy szakadatlan s hasznosan játszhasson.

Luchs, a belső tanács, az ország fő nagyja,
Kastélyához rándúl, az udvart ott hagyja.
Kies tájék: de ő érzés nélkűl nézi,
Nem csuda, őtet csak az arany ígézi.

Te vagy a mezei öröm igaz híve,
Horátius! Veled tart tisztelőd szíve.
Én is ott, felejtvén a várost s gondjait,
Élem a szabadság s a tavasz javait.
Itt, a fecsegőktől távol, veled megyek,
S az én Tarentumom a baráti hegyek.[102]

Gyakran az örömnek bánat lép nyomába,
De nem e szép mezőn, nem e hegy aljába.
Akármerre vetem vándor szemeimet,
Minden részegíti érzékenységimet.
Ha a nap, míg tisztán ragyog arculatja,
A kopasz sziklát is víg színben mutatja,
Mennyivel bájolóbb fényes dicsősége,
Ha, mint itt, a szépre mosolyog szépsége?
Ha, míg gazdagítja a termő földeket,
Az egész levegő zeng vídám éneket?

Hajdan a szép mező s az erdők árnyéki
A bölcseknek voltak legkedvesb hajléki.
Hol is lehet szentebb s dicsőségesb honja
A magánosságnak, melly az észnek anyja,
Mint itt, hol az elme repűlhet kéjére,
Nem lévén büntetve tisztség tömlöcére?
A jó kedv szűl s érlel szép gondolatokat,
Nem zavarja semmi az indúlatokat,
Semmit kedvünk ellen itt nem kell munkálni,
Itt tanúljuk a bölcs teremtőt csudálni.
Itt lesz, elenyészvén minden akadálya,
A bölcs idejének s magának királya.

---

[102] A költő akkor Nagy-Barátiban lakott, Győrhöz egy órányira.

Az esztelen mindég új örvénybe merűl;
A bölcs csendességben szép csillaggá derűl.
Csak a hívatal ád erőt sok kábának,
Mint a húzóvasak az öreg órának:
Senki nem szól róla ha tisztséget nem vesz,
Esztelen maradna, s így még inkább az lesz.

Miként nem vágy Gryllus a tisztség terhére,
Hogy jusa lehessen az ország pénzére!
Mért dícsérik Battus ízetlen beszédit?
Mert fő hívatalja szépíti szomszédit,
Mert rangját s nagy nemét gőgösen hirdeti,
Kérkedik lánciban s azokat csörgeti.

Gelason! alacsony s hamis a te szíved.
Tiszted mutat bölcsnek, s ez nem a te míved.
Így sokszor a harcban elűl azok állnak,
Kik a bátor Marsnak remegve szolgálnak.
Sokszor jut a kormány ollyannak kezére,
Ki borzad a habnak első szemléltére.

Ezreknél boldogabb volt Celsus sorsával,
Bírt a szerencsének minden áldásával,
Csak épen észszel nem; s csupán e végsőben
Van még sok száz párja ma e vas időben:
Ma midőn sok udvar rangon vesz szolgákat,
Nyúgodt vállaikra rak terhes munkákat,
Öröm helyett őket pompával táplálja,
És sorsokat hiú fénynyel felcifrálja;
Sőt, sokszor míg óhajt aranyesőt nyájok,
A remény harmatját hinti csak reájok.

Az boldog, az égtől ki közép sorsot nyér,
Mellyhez sem irígység, sem gyalázat nem fér.
Ki, kerűlvén hona fényes tisztségeit,
Ön ökrein szántja ősei földeit.
A kincset megveti régiek módjára,
Kik nem nyerekedtek egymásnak kárára,
Kit sem kedvesitől dühös Mars el nem vesz,
Sem sülyedt hajója halaványnyá nem tesz.
Nem csavargatja ez Themis törvényeit,
Kerűli a nagyok kevély küszöbeit.
Majd a szőlővesszőt kellemes munkával
Párosítja keze a magas szilfával,
Majd ültet, olt, s nézi munkája jutalmát,
Rút kívánság mérge nem öli nyugalmát.
Melly ártatlan s édes minden múlatása,
Vadászat, juhnyírás, madarak fogása,
Galambokkal bánás, méhészés kertjében,
Fris erdő s szép álom a folyó mentében!
Saját jószága ád néki jó étkeket,
Tejet, halat, sültet, őszi gyümölcsöket.

Saját hegye ád bort, mellybe hamis áros
Nem elegyít mérget, s itala nem káros.
Kastély helyett sátor ebédlő szobája,
Hol gyakorta gyűlnek baráti hozzája.
A közellévő tók s patakok folyási
Százféle halaknak szeretett lakási.
Ott a fris pisztrángot, a síkos pontyokat,
A páncélos rákot, a síma csíkokat
Most magához hordja hazudó horgával,
Majd rabokká teszi ritka hálójával.
Vagy csalóka varsát vet az ángolnának,
Mellyel még jobb ízt ád a jó vacsorának,
Itt a menyhalat is könnyen felejtheti:
Nem más, csak Crassus az, ki megkönyezheti.
A vizityük is jó az illyen sátorban,
Ha nem fojtja is meg falernumi borban.
Kit estve visz haza fáradt paripája,
Annak drága étek lencséje, répája,
Ott te kenyér helyett nem kérsz kalácsokat,
Mert minden ízletes annak, ki jár sokat.

A kik, falun élvén, mindég egy helyt űlnek,
Nevetségre méltók, s keveset épűlnek.
Gyorsabbak a hernyók mint az ő holttestek.

Az én poetáim koránt sem olly restek.
Ott Tibullus bújja a szép zöld bokrokat,
Itt te forgatod fel a köves hantokat,
A szomszédod bámúl, száját reád tátja,
S neveti, mint kapál a Musák barátja.
Ott nem könyörögsz így: Vajha a kegyes ég
Jószágomhoz azt a csúcsot engedné még!
Melly szép s rendes lenne akkor a telekem!
Jó Mercur, még csak azt adjad meg énnekem!
Vajha egy láda pénzt adna Herculesnek
Jósága, mint amaz egyszeri béresnek!
(Eszes volt a pimasz! mihelyt megsejtette
A kincset, urának jószágát megvette.)
Egy kis föld, egy kis kert, egy kis forrás benne,
Mellynek csörgő vize soha nem pihenne,
S közel egy kis erdő - ez volt kívánságom:
Megnyertem, s már teljes az én boldogságom!
Mercurius, tőled most csak azt kérem már,
Hogy javamban vétkem által ne essék kár.
Ha szép ajándékod meg nem fertőztettem,
S rút ragadozással nem öregbítettem,
Ha mértékletesen tudok vele élni,
S nem fogom feslettség által elfecsélni,
S ha víg vagyok, s híven tisztellek tégedet,
Ne vond vissza tőlem soha jó kedvedet.

Adj áldást tovább is, kövérítsd földemet,
Tulkomat, s eszemen kívűl mindenemet!

Vigan élsz sorsoddal, bár szegény volt atyád,
Nemességet, nagy fényt s rangot nem hagyott rád;
Még is nevetsz, ha sért a csúf mardosása,
S engedné meg bár a természet forgása
Élted kezdetére újra visszatérni,
Nem fognál más atyát őkivűle kérni.
Szegény volt, de annál szebb szabadságbéred,
Most Tarentumba is elvisz egy öszvéred.
Úgy megterheled azt nehéz bőrtáskával,
Hogy háta feltörik, s alig lép urával.
Az illyen készűlet nem nemesnek való,
De középsorsúnak, s kivált költőnek, jó.
Seneca elpirúlt paraszt kocsiában:[103]
Néked nem kell kocsi utazás dolgában.
Otthon is jóízűn itat cserép korsód,
S elég, ha van hagymád, lepényecskéd, s borsód.

Örömnapot pedig ha kívánsz szentelni,
Ollyakat hívsz, egymást kik tudják szívelni -
Csak jó barátokat, csak kevés vendéget.
Vajha bíbor tudná ezt a mesterséget!
Ez által egy szívvé forradnak szíveink,
S nem fecsegjük ki, mit beszéltek híveink.
A mit a bor mellett szabadon tréfálunk,
Szent az, s mély titokban kell tartani nálunk.
Mikor Torquatusnak te vagy a gazdája,
Akkor víg, jó ízű, s tréfás vacsorája.

Te mindenben tartasz szép rendet s mértéket'
Öröm nálad nyújtni a nyári estvéket.
Ott a tisztaságnak szent minden törvénye,
Tündökölve ragyog az edények fénye,
Mellyek, míg szivünk a víg ebédnek örűl.
Egyszersmind szemünknek szolgálnak tűkörűl.

Bár Phyllis tetézi édes vígságodat,
Elűzvén éneke fekete gondodat;
Bár néked a szép hír s a jók dicsérése
Kedvesb mint a legszebb éneknek zöngése:
Még is a vídám szív élted legfőbb kincse,
S egy olly nemes lélek, mellynek nincs bilincse;
Az igaz szabadság, melly a bölcs jutalma,
Kinél egész szivén van teljes hatalma,
Lehet-e a földnek nagyobb boldogsága
Mint a bölcsnek méznél édesb szabadsága?

---

[103] L. 87-d. levelét.

S nem kell-e aranynál azt feljebb becsűlni? -
Ki a szegénységet akarván kerűlni,
Rabbá teszi magát, mindég az fog lenni,
Nem tudván kevésnek vígan hasznát venni.
A ki mindég kiván s azért mindég is fél,
Ítéleted szerint az szabadon nem él.
Ha telhetetlenség kezdné rágni szíved,
Te magad kívánod, hogy megintsen híved.
A bölcs, kinek tanít leckéje másokat,
Még örömestebb hall mástól tanácsokat,
De nincs is sok bajod a rút fösvénységgel,
Könnyen megvívsz ezen gyáva ellenséggel.
Szép vetésed, kristály folyód, zöld ligeted,
Melly isteni sorsra emelik éltedet:
Azt sem hadi vezér, sem országok atyja,
Sem maga Augustus el nem gondolhatja.

Mi bajod, ha lehetsz Maecenas barátja?
A szívet, úgy mint ő, hányadik nagy látja?
Hány választ olly bölcsen? Őt forrón szereted,
S övele kívánod végezni életed.
De bár melly bájoló a nagyok példája,
S még a bölcs szíve is bár gyakran vágy rája,
Még sem tagadtad meg öntermészetedet,
S nem csigáztad, mint ő, gyönyörű nyelvedet.

Boldog, kinek nem kell álorcát feltenni!
Ki a mivé termett, mindég az mer lenni.
Senkinek sem rabja, sőt soknak vezére,
Nem dicsér, nem aláz semmit más kényére,
S ha költők rangjára elméjétől jtust nyér,
Tanácsot időtől s a természettől kér.

Víg vagy, s énekidet vídám hangon ejted.
Mint más költők, a bút s a pénzt elfelejted.
Mert minden, valaki szép lelkű, mint magad,
Szánja a köznépet, melly a kincshez ragad.
Isteninek tartván a szép érzéseket,
Semmit nem kíván csak halhatlan verseket.
Csalárd perlekedés lelke meg nem szállja,
Ha tútor, árvája javát nem prédálja.
Ha Nasidiénus nem hívja őt enni,
Tud, mint Ofellusod, mértékletes lenni.
S ha úgy, mint Achilles, nem vív a csatában,
Még is ezereknek hasznos a hazában.
Mert ha gyarapodást kis dolog tud adni
A nagynak - a mellyet ki merne tagadni? -
Ő vigyáz a gyermek hibás beszédére,
Figyelmessé teszi a nyelv szépségére,
Válogatott szókra szoktatja füleit,
Gyűlölteti a vak nép rút ejtéseit.
A szép erkölcsöt is nyájas intésekkel

Szeretteti meg az érzékeny szivekkel.
Szelidséget plántál a durvák szivébe,
S szeretetet, harag s irigység helyébe.
A költő tanítja az emberi nemet,
Énekli a virtust s az igaz érdemet.
Új életre hozván az ó chronikákat,
A maradéknak fest tűkörűl példákat,
Gyakran felélesztí a szegényt szózatja,
S a beteg fájdalmát álomba ringatja.
Homerust azok, kik, mint te, úgy forgatják
Jó embernek, nem csak nagy költőnek tartják.

Te is az vagy, maga Petrarcha ezt vallja,
S érdemidet nemes szívvel magasztalja,
Tanácsod a vaknak felnyitja szemeit,
Elűzi a szívnek komor fellegeit.
A víg szív jóknak vall minden végzéseket,
Bölcsen lecsilapít minden szélvészeket
Lakjék sásas házban vagy palotában bár,
Sem arany századot, sem vas időt nem vár.

Így hát Aristippus, nem Diogenes vagy,
S dícséreted a két legfőbb városban nagy.
Olly ritka szerencsét kevesen nyertenek,
Hogy a legjobbaknak s főbbeknek tessenek.

Valamint minden nyom áldva emlegeti
Azt, ki a bölcseket s költőket szereti:
Úgy az halhatatlan nem leszen hírében,
Kinek neve nem zeng költők énekében.
De Flaccus, bár őket senki nem tisztelné,
A nemes szív még is egekig emelné.
Paizsként rád fedvén saját érdemedet,
Vígan s bölcsen éled mindennap éltedet.

Oh, vajha az egek velem e jót tennék,
Hogy csak olly víg mint te, ne olly híres, lennék!

A MÓDI.

A módi a világ kegyetlen bálványa,
Az unalom s újság méltó maradványa,
Ki a Szajna mellől, hol fénylik lakvára,
Küldi portékáit a föld négy tájára,
S annál szerencsésben felveri árokat,
Minél veszendőbből készíti azokat.
Thronusa egy tűkör, melly minden órában
Azon egy dolgokat mutat új formában.
Jobb keze felül űl a pompás Pipere.
Minden cifraságnak ez tudós mestere.
Leckéit a szépség szemmel füllel eszi,
S festékeit drága aranyon megveszi.

A módi törvényt szab ostobának s bölcsnek,
S vaksi követése tartatik erkölcsnek.
Tőle tanúl elménk, nemcsak ruházatunk,
Általa terjed s fogy hírünk s gyalázatunk,
Főbb s alsóbb rendeket igazgat pálcája:
Esztelen, kit aláz, nagy, kit dícsér szája.

A HÁZAS ÉLET BOLDOGSÁGA.

Egy nőtelenhez.

Te magán evezsz csendes bárkában
  Boldogság szép szigete felé:
Én feleségem társaságában
  S gyermekimmel vándorlok belé:
Hiszed-e, hogy bár gondjaim nagyok,
Még is náladnál nyertesebb vagyok?

Hogy meglássuk, mellyikünké jobb út,
  Jer, mérjük sorsodhoz sorsomat.
Ime nekem annyi zsold alig jut,
  Hogy tarthassam népes házamat:
Néked sok kincs alszik szekrényedben,
Sok arany zeng cseng mindég zsebedben.

Félre micskét ha tudnék is tenni,
  Képet, bábot s más játékot is
Kell Lízimnek s Lajoskámnak venni;
  S néha nyújtni ajándékot is.
Illy díbdábra te, barátom, noha
Pénzes vagy, nem adsz egy fillért soha.

Kérded, millyen asztalom pompája? -
  Két tál étek, a mi itt terem;
Egy pohár bor csak ritkán jő rája,
  S azt is mindég vízzel keverem.
A tiéd sültet s tortát bőven ád,
S puncsot s tokaji nectárt köszön rád.

Hát köntösöm? Méltán cifrábban jár,
  A ki asszony s gyermek nélkűl él,
Kik között melly könnyen érhetne kár -
  Rost s pih, mellytől a csínosság fél.
S ha apróim tejet ozsonnáznak,
Könyveimen szűke nincs a máznak.

Míg nekem, ha foga jő fiamnak,
  Ébren kell sok éjet tölteni,
Rád egy kegyes isten az álomnak
  Édes mákját szokta hinteni,
S a míg fülem gyermekrívástól cseng,
Neked Phoebus lantja égi dalt zeng.

Ennyi bajom van, s bár lenne több még,
  Oh, ezt melly könnyen szenvedném el!
De ha sorsod enyém volna, az ég
  Nem verhetne súlyosb kereszttel. -
Hadd beszéljek egyszer, jer, lelkedre,
S csipős lúgot hadd öntsek fejedre!

Mit nyersz, hogy szakácsnéd hatalmában
  Van szíved, erszényed, asztalod,
S ásítasz sok vendégid sorában,
  Kiknek hasát ingyen hízlalod?
Százszor inkább tíz gyermekre költsek,
Mint illy mérget életemre töltsek!

A midőn a rossz kedv szemed szőrét
  Öszvehúzza, mondd meg, remete,
Ki tépi el e rossz daemon tőrét?
  Elméd vídúlást remélhet-e?
Nálam tüstént derűl az ég, hívem
Ha ezt mondja: „Mi baj ért? szólj, szívem!"

Hát a téli estvék - oh, valóba
  Csigaháton mászhatnak veled!
Állhatsz-e szép képeiddel szóba,
  Bennek bármelly kedvedet leled?
Én, míg szívem nyájasságban részt vesz,
Azt sem tudom, az idő hová lesz.

De, barátom, legteljesb tegzekből,
  Lőnek a pajkos leányok rád,
Csúfot űzvén a vén legényekből,
  Kiket vérbe márt minden kis vád:
Mi szépek közt meg merünk jelenni,
Akkor is, ha napunk le kezd menni.

Végre ha ver kínos verítéked,
  Ki törölgeti homlokodat?
S a halál mikor sírt ásat néked,
  Ki fogja bé te szemhéjadat?
Én, elhúnyván, kedvesem karjába,
Vígan lépek Charon csónakába.

ARATÁSKOR.

  Nem hint már balzamot violák illatja,
Nem nevet már rétek cifra rajzolatja,
Nem lepi zöld vetés a termő halmokat,
Nem nevelnek a fák színes virágokat,
Késő rózsát nyílni már nem szemlélhetünk,
Sétálván nem szívja estve lélekzetünk
A kaszált rendeknek enyhítő illatját.
Eltűnt a nyár dísze! A föld ábrázatját
Az ősz gazdagítja most bőv áldásokkal,
S az öröm s a remény tapsol víg hangokkal.

Mindenfelé látszik a szorgalom bére,
Az esztendő siet munkája bérére.
Lobognak a búza arany kalászai,
Az ért szemek miatt görbednek szárai:
A bajuszos árpa ezüst színnel játszik,
S a domb oldaláról messzére ellátszik.

A hajnal pirosra festi az ég táját,
Munkára serkenti az aratók nyáját,
S inti, hogy vegyék fel várt uzsorájokat.
Melly vídám orcával hagyják ott házokat!
Már is éles sarlót fog kiki markába,
S ropogva vágja azt az ért gabonába.
A kötöző nyomban követi ezeket,
S aranyszín kévékből rak hosszú rendeket.
A kepék sűrűen feltornyozva állnak,
S kedves mulatságot a szemnek formálnak.
A terhelt szekerek mennek csikorogva,
Lassú ökrök húzván csak alig mozogva.
Sok öreg és gyermek a tarlót elfedi,
S a szerteszét fekvő kalászokat szedi,
Míg végre a míves örvendő lármája
Hirdeti, hogy véget ért terhes munkája.

Ti, dús gazdák, kik a föld zsírját szívjátok,
Ki áld meg bőséggel, jól meggondoljátok!
Jertek, s a jó égnek adjatok hálákat!
Nem hoz ugyan a föld önkényt gabonákat.
A naptól megbarnúlt szántóvetők nyája
Szükség, nagy szorgalmat hogy fordítson rája,
De mit ád a munkás gondos mívelése?
Csepeghet-e esőt verítékezése?
Hol vesz édes napfényt s lengeteg szeleket?
El tudja-e űzni a fergetegeket?

Hogy minden jó után fárasztó pályában
Fusson, ez az ember sorsa. De hiában
Erőlködik, ha rá kegyes szemmel nem lát
Az áldások atyja. Hazám, megengedj hát,
Ha énekem vádol háládatlansággal. -
Hol van a kegyesség? Mennyi gonoszsággal
Mocskolják fiaid gyönyörű vidéked!
Igaz, hogy osztályúl bőség jutott néked,
S áldott termékenység; reád örökös zöld
S boldog ég mosolyog. De, tudd meg, sok szép
Mellynek hajdan híres volt termékenysége, (föld,
Puszta most. Had, éhség, s idők irígysége
Vadonsággá tették, s az útas szemének
Nyomát sem mutatja régi szépségének.

Jer velem, s szemedet vesd Palaestinára! -
Hol vagynak a mezők, kik forrás módjára
Mézzel s téjjel folytak? hol szép városai,
Kikkel kevélykedtek a tenger partjai?
Jer, nézd, vizsgáld, sirasd a pusztult tartományt
Ott, hol az arató sűrű markokat hányt,
Hol sok pompás város győzhetetlen fala
Ezreket kerített: a dúlás angyala
Most ott kopasz sziklán s magas dőledéken
Űl s uralkodik a sirrá váll vidéken.
Hol Éden mosolygott a Jordán mentében,
Hol örökös tavasz volt Sáron völgyében,
Mostan az útazó, ki e föld sorsára
Könyezve néz vissza, lel mérges mocsárra.

Kérdezzed Graeciát, melly rég dicsősége
Hantján sír, hol virít most szép mezősége?
Hol virágoznak most gyönyörű kertjei,
A testvér Musáknak legkedvesb helyei?
Hol hasítja Peneüs ama szép völgyeket,
Kik a szabadságnak zengtek szent éneket?
És a melly városról városra harsogott
Mikor a Mars véres zászlója lobogott,
S egy maroknyi sereg, roppant ellenséget
Bátran hátranyomván, nyere dicsőséget.
De most nincsen öröm többé e völgyekben,
Vitézek itt fegyvert nem tartnak kezekben.
E földet most bírja vad nép vas pálcája,
A szabadság honja lett rabok hazája.

Így merült sok ország örök éjszakába,
Melly részegen bízván mosolygó sorsába,
A boldogság édes mérgét mohón nyelte,
S vétek viperáit keblében nevelte.
Hazám, az illy példa ha rettent tégedet,
Serkenj fel, övedzzed reád fegyveredet.
Minden bűnt s babonát áldozz fel élének,
S nyiss szívet a szelid virtus seregének:
Az Igazság magas székéről szálljon le,
S fogjon örök lakást nálad, és övele
A nyúgalom, melly szép felhőtlen homlokkal
S a szeretet, melly kész jóltenni másokkal,
S a bátorság, melly bár nem kevély magában,
Veszélyt s halált nem fél ártatlanságában.

Égi sereg! szálld meg honunk szép mezeit
Add meg legszebb díszét: tiszta erkölcseit!
Ügyességnek arany láncát fűzd népére.
Így új koszorúkat nyer dicső fejére,
S az a kéz, melly méri a jó s bal sorsokat,
Tovább is ad neki gazdag áldásokat.

A VIOLÁKHOZ.

Ti, kedves violák! tavasz szép leányi,
A nemes érzésű szíveknek bálványi,
Kiknek testek kicsiny, nagy belső jóságok,
Jó szagú, szép színű és szelid virágok!
Tibennetek képét az a bölcs felleli,
Ki magát bér nélkűl virtusnak szenteli.
Titeket nem bájol a világ lármája;
Többször néz ő rátok, mint ti őreája.
Ti, a tulipánként nem jártok pompával,
Zephyr ritkán illet titeket csókjával,
S ha talán némellykor, bár mint rejtezzetek,
A szerelmes lepe enyeleg véletek,
De, a piros rózsa mihelyt teljesb lészen,
Rá repűl, s tőletek tüstént búcsút vészen.
Senki kedvetekért nem járja völgyetek;
Ezer leány dícsér: egy sem jő értetek.
A természet s virtus sorsa is épen ez:
A tudós, a művész, nékik mint temjénez!
De egyike sem jár kedvese nyomában -
Az éltében hibáz - ez rajzolatjában.
Ah, ne zengje a völgy soha panasztokat,
Hogy hideg szél éri gyengéd orcátokat!
Ha bár a tél rátok szokott is havazni,
Ismer az ég, a ki meg tud jutalmazni.
Boldogok! akkor is, ha már megholtatok,
Kellemes illatot hint széllel hamvatok.
Így ád az ég néktek halhatatlanságot,
S a síron túl nyertek háládatosságot.

EMBERI ÉLET KERTJE.

Hogy fösvény némelly tettében
A természet, megismerem,
Mert az életnek kertjében
Csak ötféle virág terem:
Szelíd búzavirágokat
Ád a dadogó kisdednek:
Ártatlan liliomokat
A gyermeki kezek szednek.
Hamar hervadó rózsákból
Az ifjúság koszorúi fűz:
A meglett kor sok munkákból
Homlokára gondokat tűz.
Fejét lepvén hófúvatok,
Ballag a kertnek végében
A bölcs vénség: gondolatok
Bokrétája van kezében.

AGATHONHOZ.

Hogyan kell, kedvesem, itt boldogúl élni,
Hívságot megvetni, a sorstól nem félni,
Mint kell elkerűlni unalom láncait,
Mellyek nyűgzik csalárd örömek rabjait,
Halld erről intésit egy áldott ősz főnek,
Kit húsz száz esztendők vallnak jóltévőnek.

E vént bár súlyosan nyomta nagy ideje,
Férfiúhoz illett lelkének ereje.
Virtus szószólója s keménység nélkűl volt,
Ifjúságról forrón szerető szívvel szólt.
Az ártatlan vígság nem futott előle,
Még a feslettség is tisztelve félt tőle,
Mert vidám társak közt örömest vígadott,
S felséges leckéket nevetkőzve adott.
Sokat tanúlt, többet látott életében.
S az embert olvasta világ nagy könyvében.

Ismervén az élet sokféle jajait,
Szánta nemét, szánta kivált olly társait,
Kik, a szerencsének bírván sok javával,
Napjaikat élik hívság játékával.
Boldogság éltünkben, így szólt, a legfőbb cél,
Ez után fut minden, valami mozog s él,
De kevés éri el, s ha el lehet érni,
Legtévesztőbb útra azok szoktak térni,
Öröm mezején kik koszorúkat fonnak,
S ott keresik nyomát az istenasszonynak,
Kinek mindent bájol mennyei formája,
S eltűn, mihelyt élő közelget hozzája.
Mert öröm tavaszán üröm ne nőne bár,
Öröm tavaszán is éltünk nem mindég jár;
S ha melly jó tündérek ezzel kedveznének,
Magtalan vígságink majd megvénűlnének.
Vagy, ha minden vígság új vígságot adna,
Részeg természetünk hamar ellankadna;
S hervadván ezt nyögné minden lehelete:
Csak hívság, csak álom az ember élete!

Józan légy, pihenést engedj érzésidnek,
Dolgozzál, élj híven kölelességidnek,
S inkább foganatlan gyakorold erődet,
Mint hogy a csömörig szívd örömtömlődet.
Csak szomjúság teszi nectárrá borunkat,
Csak fáradság boldog Lethevé álmunkat.
Csemege az öröm; vele vígyázva élj,
A soka csömört hoz s elgyengít; attól félj.
Tökéletes öröm itt alul nem terem:
De legboldogabbnak mondani azt merem,
Kit a virtus vezet bölcseség karjába
Éltünk tekervényes labyrinthusába.

A bölcseség s virtus előttem testvérek,
S fő jót földön szoros frígyökből ígérek.
Az igaz bölcseség a virtus hív párja,
És csak úgy boldogít, ha ez útját járja.
Másfelül a virtus - (nem a csupa jó szív,
Melly, ha az ész nincsen vele, rossz útra hív) -
Nem más, de bölcseség emberszeretéssel,
S a köz jóra célzó szent törekedéssel.
A gonoszok szájjal merik azt csúfolni,
De kénytelen neki rettegve hódolni
A sorsnak akármelly elfajúlt kedvese.
A gazdag ezzel lesz istenség részese.
Ez boldog napjaink legdicsőbb pompája,
S inségben lelkünknek legerősb bástyája,
S ha örök hírre vágysz, ezt tegyed talpkőnek,
Csak az állhat ellent a rontó időnek.
A fény, mellyel a sors javát párosítja,
Csak a gyáva köznép szemeit vakítja.
De a bölcs a virtust nézi legfőbb jónak,
S az arany almára azt tartja méltónak.

A virtus az égnek legjobb adománya,
Lelkünk egészsége, dísze, ragyogványa.
Olly erő, melly mennybe emeli lelkünket
S csendesen nézeti minden esetünket;
Olly kincs, melly bút nem szűl, rossz kezekre nem száll,
Egyetlen jó, mellynek bírása rajtunk áll.
A gazdagság gyakran hízik prédált vérrel,
Vagy a sors koronáz illy alacsony bérrel
Hol szerencsés latrot, hol eszteleneket,
Hogy elrejtse amazt s láttassa ezeket.
Egy végre csak, - egy szép de felejtett végre -
Méltó a gazdagság nemes irígységre:
Nem rövid éltünknek ápolgatására,
- Józan a természet, kevés kell számára -
Hanem hogy a virtus, az egek kedvese,
Lelkünket szebb fénybe vele öltöztesse;
Hogy az ártatlanság őrző angyala,
S földi isten szívünk lehessen általa,
S hogy így olly örömtől mellyeink égjenek,
Millyet csak kóstolnak magok az istenek.

Így beszélt, barátom, nyájas vénségében
E bölcs, s vére gyengén hevűlt csak erében.
Vídáman szólt olly nagy s szép igazságokat,
Mellyeknek Athenae nem hallá másokat.
Sőt - nehéz ezt hinni, mert ma nincs példája -
Élte szépítette, a mit mondott szája.

AZ EMBER SORSÁNAK EGYENLŐSÉGÉRŐL.

Kedves Aristonom, te megvető szemmel
Nézsz minden fő rangra, ha nem jár érdemmel,
Mind a gazdagságra, ha dölyfösség párja,
Nem vakít meg téged csalárd fény sugárja.
E világ egy nagy bál, hol sok képtelenek
Magokra szebbnél szebb álorcát vettenek,
S hogy elrejtsék csekély alacsony voltokat,
Viselnek vakító nagy titulusokat.
A pompa szemünkbe bár mikép ütközik,
Sorsaink egyenlők - lárvánk különbözik.
Öt forrás gyanánt van öt érzékenységünk,
Mellyből jő szerencsénk s szerencsétlenségünk.
Ötnél vajjon többel bírnak-e a nagyok?
Másneműek-e ők mint te vagy, s én vagyok?
Egyenlő agyagból vétettek mindenek,
A fő s pór csecsemők egykép erőtlenek.
Gazdaggal, szegénynyel, bölcscsel s esztelennel
Közös a szenvedés s a halál mindennel.

Mit mondasz? a világ így száll perbe velem;
Minden sors egyenlő? Hol itt az értelem?
Vajjon mindeneket az ég egy pálcával
Mért-e, s a vármegye esküdtje párjával
A keresztes dáma egy karban vagyon-e?
Az érseki süveg nem nagyobb haszon-e,
Nem jobb szerencse-e mint a kicsiny fára,
Melly csak kevés hasznot hajthat a konyhára?
Vagy a kik fő polcon űlnek királyjoknál,
Nem boldogabbak-e szegény polgároknál? -
Nem! másként az isten részre hajló lenne.
Bölcsebb a természet; jobb mérték van benne.
Ne véljük, boldoggá hogy egyedűl az lesz,
A mit vak Fortuna kéjére ád s elvesz.
Sok, kinek nincsen több mint egy tál étele,
Gyakran annyit örűl, hogy gróf sem ér vele.
„Boldog, mint a király!" a vak nép azt mondja.
Oh, tudná csak, mennyi a királynak gondja!
Bár mint kecsegteti szívét a hatalom,
Őtet is éri bú, s még többször únalom.
Némellyek, kik fényes házakban születnek,
Ránk egy tekintetet büszkén alig vetnek.
De vajjon e kevély csuda teremtések,
Kikben kiholtanak a nemes érzések,
Kik rút örömektől holtig csömörlenek,
Kiket bálványoznak s útálnak mindenek,
Mit nyernek, ha fényes udvar tartja őket?
Több csapodárt mint mi, és több - gyűlölőket.

Egykor Urania budai tornyában
Azok, kik jártasok legbelsőbb titkában,
Tudákos könyvökből tanácsot kérdeztek,
S száz lábnyi nagy csőket ég felé szegeztek.
S míg ők a csillagok közt vizsgálódtanak,
Egy paraszt így szólott: Bár égig hágjanak
E bűvös bájosok, még is a csillagok
Hasznát mi szintén úgy veszszük mint ők magok.
A boldogságról is így lehet itélni.
Az, a ki köz józan észszel szokott élni,
A szegény földmíves, sásas kunyhójában,
Szint olly könnyen lehet annak bírásában,
Mint a ki azt hiszi, hogy azt már elérte,
S a ki szélét hosszát, mint véli, megmérte.

Mondják, egy időben, mellyet költ hév agyunk
Mind egyenlők valánk. Ma is ezek vagyunk!
Ma egyenlő jusunk van a boldogságra,
Lehet-e vágynunk főbb s szebb egyformaságra?
Nézd eme hegyeknek durva lakosait,
Mint vágják a követ s a nagy fák ágait.
Nem olly cifrák ezen természet fiai,
Mint Fontenelle elmés s díszes pásztorai.
Nem látjuk itt Phyllist együtt Dámonával,
Hogy egymásnak haját tűzdelnék rózsával,
S a cserfákra szépen felmetszvén neveket,
Elmésen festenék nyájas szerelmeket.
Nem, a szegény Gyuri megfásúlt kezével
Vesződik a sárba sülyedt szekerével
S Kati reggel elkezd a mezőn dolgozni.
Kénytelenek, sok port nyelvén, izzadozni,
S szüntelen munkában a nyárnak melegét
Egyaránt megvetni s a tél fergetegét.
Még is jó kedvek van, majd vígan tréfálnak,
Majd rekedt torokkal zsoltárt kornyikálnak.
Erő, édes álom, s csendes nyúgodalom
Követi dolgókat. Kell-e szebb jutalom?
Ha Gyuri Pestre megy, a város lármája
Fejét kábítja bár, szíve nem vágy rája.
A zajos örömnek zavaros árjába
Nem merűl el, vissza siet falujába.
Oda haza őtet hív szerelme várja,
S míg Dámisz sorjában szeretőit járja,
Míg drága kövekkel ragyogó szobákban
Szerelem miatt van ezer galibákban.
Hitvese ostora, szépjei bolondja,
Lángját húsz helyen is panaszkodva mondja.
Hív Cencit felváltja Phrynén, ki tőle fut,
S azt tartja örömnek a mi szűl szégyent s bút:
Gyuri addig szentűl megőrzi hűségét,
S ölelni, örömmel repűl feleségét.

Repűl, mihelyt véghez ment hosszú robotja,
S ajándék helyett csak csókját osztogatja.
Nem adogathat ő olly drága semmiket,
Mellyekkel az urak tartják szépjeiket,
Minek is e játék? Nincs szüksége rája.
Ez a boldogságnak csak külső lárvája.

A bátor s kevély sas, felhők országában
Vígan leli kedvét lángjának céljában!
A barom a réten szeret ugrándozni;
S magához hasonló társsal múlatozni.
A kis fülemile tavasz kezdetével
Szerelemre gyújtja párját énekével;
S a szúnyog, az idő mihelyt melegedik,
Dong, s a nemebeli nyájhoz elegyedik.
Mindenik megnyugszik, nem agg elméjében.
Fő, al helyen van-e a lélek rendében.
És ha boldog vagyok, mit töröm fejemet,
Hogy egy más boldogabb felűlmúl engemet?

Hát e Lázár, kinek a sors mostohája,
Ki, már élve, félig a férgek prédája,
A kinek mindennap könyei csorognak,
Vajjon mondhatja-e életét boldognak?
Bizony nem! De ha melly király thronusából,
Ha melly nagy kiesik szédítő polcából,
Egek boldogok-e láncon a fogságban?
Baja minden rendnek vagyon e világban.
Az udvar tengere ezer veszélyt áraszt,
Az egyház sanyargat, a vitézrend fáraszt,
A szemérmes érdem gyakran porban hever,
A bal s a jó sors is fészket mindenütt ver.
Az élet fő rende vagy alacsonysága,
A kincsnek nem léte vagy nagy sokasága,
S a gyenge vagy vén kor, mellyben éltünk részt vesz,
Sem boldogtalanná, sem boldoggá nem tesz.

Hajdan Írus, hogy vítt gyászos szegénységgel,
Croesus sorsát látván így perelt az éggel:
Melly boldog! mint nyugszik ő halmozott kincsen!
Néki mindene van, nékem semmim nincsen.
E szók után alig hogy bezárja száját,
Az ellenség dúlja Croesus palotáját.
Elhagyják hitetlen tisztei s őrzői,
Fut, elérik, s láncra teszik kergetői.
Kincsét, ágyasait prédálják mellette.
S a mint gyötrelmének jajgat közepette,
Írust, ki pompáján elébb megütközött,
Meglátja mint iszik hóhérjai között.
Egek, így kiált fel, napom mint beborúlt!
Írus ám a boldog: én csak egy nyomorúlt!

Mindenik hibázott és mi is hibázunk,
Midőn sorsunk miatt istennel csatázunk.
Oh, ne ámítson el a külső szin fénye!
Minden szív zárt mélység, s titkot rejt örvénye.
A mosolygás alatt sokszor bú lakozik,
Az öröm hirtelen panaszra változik.

De hol leljük fel hát, hol a boldogságot?
Mindenütt betölti lelke a világot;
Mindenütt mutatja, de gyengén, erejét,
S mindenütt múlandó, kivévén kútfejét.
Ollyan az, mint a tűz, melly ámbár nem sejti
Szemünk, még is hevét minden testbe rejti.
Leszáll a legmélyebb kősziklák gyomrába,
Fellövelli magát a felhők árjába,
A klárisnak lángszint ád tenger mélyében,
S Szibériának is ég örök jegében.

Az égnek bölcs keze formálván éltünket,
Harcoló sok részből alkotta létünket.
Bujdosó hajónkat hányja ezer szélvész,
Kívánság, csömörlés, esztelenség, jó ész,
Örömek cseppjei, gyötrelmek árjai,
Műszerünknek ezek a rugó tollai!
Ezekből elegyűl gyarló természetünk,
S mindnyájan azon egy fontban mérettetünk.

A RÓZSABOKOR.

A tövis megmarad, hamar hull rózsája.
A buja örömnek ez szóló példája.

A TUDOMÁNYOK RÁGALMAZÓI ELLEN.

Hagyjuk, bölcs barátom, azokat magokra,
Kik átkokat szórnak a tudományokra,
Hadd nézzenek az ész gyönyörű fényére,
Mint az emberi nem gyilkos pestisére,
S hogy ma a népeknek mérges dühe lobog,
Sok koronás főben a réműlt szív dobog,
Itt ezren testvérek vérében fúladnak,
Az oltár szentségi ott pénzzé olvadnak,
Mind ezt, s ezzel együtt a sok gonoszokat,
Titkon s nyilván dúló gyászos daemonokat,
Mellyek felesküdtek nemünk kínzására,
Hadd írják a tudós észnek rovására!
Nem lehet előttünk újság az illyen vád.
Hozzá illő példát az ó világ is ád,

A bölcseket hajdan már Cato Romából
Elűzte, kik oda jöttek Athenából.[104]

De mit nyert haragja, hogy kiverte őket?
Bár magok elmentek, hagytak követőket.
Az ösztön, melly bennünk ismeretekre vágy,
Égi tűz, s magának határt szabni nem hágy.
Soha el nem alszik jóltévő szikrája,
Mindennap tovább megy alkotó munkája.
Próbáld eloltani: nagyobb lángra gerjed,
Tégy célt hatalmának: annál tovább terjed.
A természet szava szent, s az emberi szív
Mindenható szárnynyal repűl, mikor az hív.

Hallom ugyan mit mond sok kétséges elme:
„Hát mind jó, ezt kérdik, a szív gerjedelme?
Sok olly gyászos ösztön nem lángol-e bennünk,
Mellyekre vigyázó szemekkel kell lennünk,
S minden indúlatnak nincs-e szabva határ,
Mellyen kívűl senki büntetetlen nem jár?
Kérd a tapasztalást, mit mond bizonysága,
Melly számlálhatatlan a szív kívánsága!
A tánc víg játéka, a szerelem heve,
Az étkek pompája, a szőlő gyors leve,
Mindenik édesden buzdítja mellyünket:
De melly hamar bánat éri örömünket,
Ha bennek atma szent mértéken túlhágunk,
Mellyet szab anyai szívvel okosságunk!
Hát a tudománytól nem lehet-e félni,
Hogy vele a bölcsek vissza fognak élni?
Vajjon terjeszteni az ész birodalmát,
A tévelygéseknek rontani hatalmát,
Az ismereteket mindennel közleni,
S a nap szép világát mindenütt hinteni,
A világnak mindég nagy jótétemény-e?
Soha sem árthat-e a bölcseség fénye?
A bódúlt elmének szőrhasogatási,
Szent igazság gyanánt árúlt álmodási,
Sokaknak, kik elébb éltek szép napokat,
Nem forgatták-e fel lelki nyugalmokat?
S valamit a világ örömit gyilkolni,
A ravasz gonoszság ki tudott gondolni,
A mivel eltépi a legszebb láncokat,
Nemzeteket öldös, eldönt thronusokat,

---

[104] Cato, az idősb. Az ő javallására Carneades, Diogenes és Critolaus (az első academicus, a második stoicus, az utolsó peripateticus bölcsek) a kik az ország dolgaiban útaztak Romába, s ott tudományok és ékesen-szólások által a nagyoknak fiaikat csudálkozással eltöltötték s magokhoz hódították, a városból kiűzettek, s a praetornak megparancsoltatott, hogy a városban többé philosophusokat meg ne szenvedjen. Attól félt Roma, hogy a tudományok az ő ősi vitézségeknek s erkölcseiknek ártalmára fognak lenni.

Mind azt az író kéz az ész szégyenére
Nem dobolta-e ki a föld négy szélére?
S a Gratiáktól nyert bájoló ecsettel
Nem cifrázta-e fel ékes öltözettel?
A pompa is egész gőgös seregével,
Hitszegés, ravaszság s tettetés mérgével
A tiszta erkölcsök siralmas romlása -
Ez mind a tudomány s mesterség fajzása.
S e két istenségnek a hol temploma volt,
A szép egyűgyűség ott csak hamar megholt,
Nézd Athenae s Roma eltűnt dicsőségét,
S lásd bennek a tudós népek gyászos végét!

Így halljuk, barátom, Rousseau tanítványát
Hirdetni mestere csudás tudományát.
Most vakmerőn halmoz kétségre kétséget,
Majd fontos okokhoz vegyít nevetséget.
Úgy kél ki ellenünk heves buzgósága -
S valljuk meg, rész szerint van is igazsága.
Ama közös vádtól, melly a föld kincseit,
Az aranyt, az erőt, a szív örömeit,
Érdekli, nem mentek a tudományok is,
Gyilkos karddá válnak rosz kézben azok is.
Elannyira nehéz, míg itt fogunk élni,
Az észt örök frígyben a szívvel szemlélni,
Soha nem ölelni tündért értelmünkkel,
S öszvebékéltetni kényünket tisztünkkel!
De ha esztelenül sűrű szövevénybe
Tévedünk s merűlünk veszélyes örvénybe,
A bölcseség-e az, a mit kell okozni?
A tudományokat illik-e átkozni?
Ők vakítják-e meg a lélek szemeit,
Hogy ne ismerhessék a jó s rossz jeleit?
Vajjon talán az ég bosszúló szándékkal
Csal vélek, mint édes de káros játékkal?
Lássuk, mi fő céljok, s bár fáradva futunk?
Lesz-e bő jutalma ha a célra jutunk?

Az igaz bölcseség, halhatatlanságot
Adván, nyújt a célnak égi pálmaágot,
S visz egy örök tavasz Elysiumába,
A szentség, igazság s szépség hazájába.
Boldog hely, ott minden dísz együtt látatik;
De csak a főbb rendű lelkeknek adatik,
Kények szerint szedni dicső virágjait
S elegyetlen szívni drága illatjait!
Mi, kik e halandók honjában lakozunk,
E szép ország felé buzgón óhajtozunk,
S megelégszünk, ha az ott lakó istenek
Néha mosolyogva reánk tekintenek,
S engednek bús szívünk sok sóhajtására
Szert tennünk honjoknak egy két virágjára.

Szedtek is, mióta lát a föld napokat,
Boldogabb bölcseink már illy virágokat;
Csak szálanként ugyan, de minden szál jót tett,
S vele a jó s igaz országa terjedett.
S oh, minden bizonynyal ezután is terjed,
S szép forrásiból ránk ezer áldás gerjed,
Ha időnk, és a kik utóbb virágoznak,
A tudományoknak szívesen áldoznak.

Tekints ama szörnyű esztendők sorára
Mellyeket az idő szűlt a föld gyászára,
A midőn a lélek rabláncon tartatott,
Az erőszak előtt a törvény hallgatott,
A győző bajnokot csak vér engesztelte,
A földmíves sohol védelmét nem lelte.
Ha e borzasztó éj tőlünk eltávozott,
A gyászoló földre szép napfényt mi hozott?
Nem az-e, hogy a szent bölcseség szavára
Sírból az igazság felkölt valahára,
S frigyes kezet fogván a győző szépséggel
A halandók szívét nyájas mesterséggel
Szelidebb s felségesb érzésre gyújtották.
S az embert emberré lenni tanították?

Elsőben Petrarca[105] ébred fel álmából,
S egy isteni lélek szent sugallásából,
A régiek nyomán fut mint bátor vitéz,
Elhagyván idejét, melly rá bámúlva néz.
Benne Virgil lelke ég Plato lángjával,
S maga a szerelem beszél ajakával.
Nyájasan bájolnak hangjai lantjának,
S a mit szíve érez, zengik hazájának.
Gyorsan tanúl a nyelv tetszeni a fülnek,
Szavai teljesen s kereken gördűlnek,
Bámúlva figyelmez Phoebus énekére,
S esküszik, hogy örök laurust fűz fejére.

Őtet szint olly buzgón követni kivánja,
Ott egy kedves híve, itt egy tanítványa.[106]
Más tisztelők sűrűn toldúlnak hozzájok,
Meg annyi tanítót kikben lél hazájok,
S termékeny mezeje a tudományoknak
Majd szép gyümölcsökkel fizet munkájoknak.

---

[105] Élt 1304 óta 1371-ig, s a dologhoz értő tudósok itélete szerint többet tett a tudományok terjesztésében, kivált a régi literatura virágoztatásában, mint akárki a maga idejebeliek közől. Olasz nyelven írt költeményeinek, kivált imádott Laurája szerelmében dallott sonettjeinek, több kiadása van kétszáznál.

[106] Bocaccio János (szül. 1313. mh. 1376.) és Ravennai János (szül. 1352. mh. 1412 és 1420 között). Az első leginkább ékes stilusú, különben elég mocskos, írásai által tette magát híressé; a második tanítói hivatala által, előbb Paduában, 1397. óta pedig Florenczben.

Azonban leomlik Byzantium vára,
Vad barbarusoknak jutván prédájára.
A szebb lelkek sírva elhagyják honjokat,
Külföldön keresik boldogabb sorsokat,
Italia önkényt terjeszti karjait,
S ápolgatja őket, mint saját fiait.
Ők háladó szívvel legjobb vagyonjokat,
Melly még fehülélte velek hazájokat,
Elmés maradványit dicső atyáiknak
Ajándékúl adják szíves gazdáiknak[107]
A görög bölcseség tisztább forrásai
Lesznek így a szív s ész orvositalai,
S Guttenbergek által szélesb patakokra
Vétetvén, áradnak minden országokra.[108]

Bár melly fáradsággal kell az igazságnak
Oszlatni homályát a tudatlanságnak,
S ezer babonáknak törni birodalmát,
Még is gyors lépéssel terjeszti hatalmát.
A martyrok vére, melly omol érette,
Nem csak nem rémíti híveit mellette,
Sőt buzgóságoknak olajt tölt lángjára.
Mosolygó homlokok a kín látására
Semmit nem változik, tiszteket szeretik,
S a lángot, melly rajtok harapoz, megvetik.

Oh, mint oszlik az éj mindenütt azolta!
Mint vídámit a nap kellemetes volta!
Új lélek ád tüzet az emberi nemnek,
Mesterség s tudomány mindenütt teremnek.
Az idegen szóktól Latium szép nyelve
Lassanként megtisztúl, mellyekkel volt telve,
S régi méltóságát újonnan felleli,
Melly a fülnek tetszik, a lelket emeli.
Először a beszéd külső szépségével,
A kifejezések ékesgetésével,
A fülnek kedvesen hízelkedő szókkal
Kedvelteti magát az új olvasókkal.
De a régi munkák legbecsesb veleje,
A bennek munkáló léleknek ereje,
Csak hamar a szívet édesebben hatja
Mint a választott szók ékes folyamatja.
Nem elég már csupán a szépet vizsgálni,
S a régi bölcseket hallgatva csudálni;
Az új tudós is száll velek egy pályában,
Csinosgatja nyelvét mesteri nyomában.

---

[107] A régi poeták, historicusok s philosophusok írásait, mellyek leginkább Konstantinápoly megvétele (1453) olta terjedtek el a nyúgoti tartományokban, s kimondhatatlan buzgósággal olvastattak s tiszteltettek.

[108] A könyvnyomtatás mesterségé által, mellyet Guttenberg talált fel Strassburgban, 1436-ban.

Eleintén tőlök távol lankadtan fut,
De nem soká velek egy dicső célra jut.[109]

Gallia is együtt siet serénységgel
Heliconon kezet fogni dicsőséggel,
S csak hamar kevélyen néz Hesperiára,
Kérkedve mutatván költői karjára,[110]
Corneille, Racine s Moliére állanak mellette,
S az, ki mesterségét versben fejtegette.
A mi kevélységét még zabolán tartja,
Nem más, hanem csak az, hogy Thamesis partja
Shakespearnek s Miltonnak nagy neveiktől zeng,[111]
Kiknek lantja halni nem tudó hangot peng.

Így míg tőlünk három századok elfutnak,
A szép mesterségek dicső polcra jutnak
S velek együtt versenyt futván az idővel,
A tudományok is hatalmas erővel
Tökéletességre repülni sietnek,
S boldogságot adnak minden bölcs nemzetnek.
A dicső természet titkos templomából,
Hol homályban lakott egek tanácsából,
Most lép ki először s fényes ábrázatja
Fátyol nélkűl magát először mutatja.
Az egész teremtés végetlen öblében
Az ég boltozatin, a tenger mélyében
Ezer s ezer titkok magokat felfedik,
S rejtett meséiket festeni engedik.
Ez a csillagokat éjszakán számlálja,
Emez a mozgásnak törvényét találja:
Az a világokkal egymást keresteti,
Amaz a nap körül a földet kergeti.
Más a cometáknak leírja útjokat,
Más a holdban szemlél völgyeket s halmokat.
A kik nem az éggel vetnek barátságot,
Magok körül űzik a tudatlanságot,
Itt fegyverkeztetvén csőkkel szemeiket,
Számlálják a mohok ezer nemeiket;
Amott hatalmokat levegőn mutatják,
S elmés mesterséggel helyéből kihajtják.

---

[109] Jóllehet Petrarca s a vele egy időben élt tudósok nagy buzgóságot mutattak a régi literatura terjesztésében, mindazáltal sem ékes sem tiszta deákséggal nem tudtak írni. Ebben többre mentek a XV. századbéli tudósok, kik közt Olaszországban Laurentius Valla (sz. 1407.), Jul. Pomp. Lactus, amannak tanítványa, és Angelus Politianus (szül. 1454.), Németországban pedig königsbergi Müller János (sz. 1436.), Agricola Rudolf (sz. 1442.) és Celtes Konrád, a ki egy különös deák nyelvmivelő társaságot állított föl (sz. 1459.), legnevezetesebbek voltak. Ezeknek rész szerint jeles, görögből deákra tett fordításokat, rész szerint némelly más hasznos munkákat köszönhetünk.

[110] Corneille, Racine, Moliére és Boileau 1625 és 1699 között virágzottak leginkább.

[111] Az elsőbb 1564 és 1616, a második 1608 és 1674 között élt. Amaz a dramában, ez az epopacában első rangú költők.

Egyik a napsúgárt sokkép hasogatja,
Másik a test belső részét bontogatja,
Harmadik a testet mind addig kémleli,
Míglen a vér csuda forgását felleli;[112]
S a természetről nyert jobb ismeretekkel
Itt ködök, ott sűrűbb felhők űzetnek el.
A babonák láncát az elmék elvetik,
Bátrabban szól a bölcs, s még sem büntettetik.[113]
Immár pártját fogják a kételkedésnek,[114]
Vége van számtalan tisztélt szent vélésnek.
Hegyes nyilak hullnak Bayle ékes tollából,
S ezer balitélet kidől thronusából.
Már tisztább sugárú fáklyánál vizsgálják
A történeteket, s gondosan rostálják.
Itt Baco magasztal, mint rejtett kincseket,
Feledékenységbe ment ismereteket,
Ott Locke ékesíti bölcseség ösvényét,
Mérvén az értelem mélységes örvényét.
Minden szívben, mellynek van belső élete,
Ég a tudományok forró szeretete.
Musáknak mindenütt szállást készítenek,
Kikhez a szép ifjak sűrűn sereglenek.[115]

Hát tégedet, mellyben futunk és fáradunk?
Mint üdvezeljelek, enyésző századunk?
Téged, kit ez aláz, amaz égig emel,
De ki, ha érdemed nézzük igaz szemmel,
Bizony sokak felett méltán remélheted,
Hogy a bölcsek előtt fen lesz becsületed.

---

[112] A természeti és orvosi tudományoknak azon híres előmozdítói, kiknek érdemek itt említetnek, időrend szerint így következnek egymás után: Copernik Miklós (szül. 1473. Thóremben) a világok új systemájának kigondolója volt, melly már ma mindenektől a legigazabbnak tartatik. Galiléus Galiléi (szül. Pízában 1564.) és Hevel János (szül. Danzigban 1622.): az elsőbb a Jupiter darabantjait, sok mind addig ismeretlen csillagokat, napban lévő mocskokat, a másik viszont sok álló csillagokat, és a hold halmait és völgyeit, az újonnan talált messzelátó csők segédjével feltaláltak, vagy legalább sokkal gondosabban leírták, mint akárki őelőttök. Galiléi a mozgás tudományában is nagy érdemeket szerzett magának. Kepler János (szül. 1571. a wittembergi tájékon) legelőször tanúlta ki, hogy a planctáknak ellipticus útjok van. Hervey Wilhelm (sz. 1577). Folkmárban) sok próbák után kinyomozta a vér forgását. Guerike Otto (szül. 1602., Magdeburgban) a levegőszívatót találta fel. Newton Izsák (szül. 1642. Woolstropenben, a lincolni grófságban) a magához húzó erőről s a színekről szóló tudomány által tette nevét halhatatlanná. Bernouilli Jakab (szül. 1654. Bázelben) legelsőben állította, hogy az előfordúlásokat meg lehet határozni.

[113] Galileus a Galilei, hetven esztendős öreg, tömlöcözést szenvedett azon állítása miatt, hogy a nap nem kél fel és nem száll le minden huszonnégy óra alatt, a mi földünk pedig kereng. Elúnván a tömlöcöt, megígérte, hogy szabadságáért kész lesz szavát megtagadni. Térden állva tagadja meg: de midőn felegyenesedett, elkiáltotta magát: E peró si muove! (Pedig bizony kereng!)

[114] Célzás Cartesiusnak ismeretes regulájára, hogy minden eránt kételkedni kell. Ő, Bayle és Locke a XVII. Baco pedig a XVI. századot ékesítették.

[115] Még egy század sem látott annyi újonnan épített iskolákat, mint a XVII.

Valamióta van napkelet s enyészet,
Nem látott még olly szép napot a természet,
Mint a mellyel égből világunk színére
Te hoztál le, kivált Hermannak földére.
A Szajna és a Po partján zengő ének
Nem csak maga tetszik már Phoebus fülének.
Az elme, melly a szép mély észt egyesíti,
Már nem csak Albion bölcseit szépíti.
Teuto nemzete is ezen bölcs népekkel
Egy pályára kelvén, sebes lépésekkel,
Siet a dicsőség tündöklő céljára,
És, sok folyót nyelő árvíznek módjára,
Minden népek földén gyűjti tudományát,
Neveli, szépíti elméje zsákmányát,
S úgy tud kereskedni saját s nyert kincsével,
Hogy kétség, melly nemzet ér fel érdemével.
Ki hozta úgy helyre a vallás szép fényét,
Lemosván rozsdáját, ember leleményét?
Annak méltóságát jobban ki szerette?
Ki vítt csúfolókkal buzgóbban érette?
Ki magyarázta úgy értelmünk jusait?
Ki szabta ki szebben illő határjait?[116]
Ki jár a régiség gyászos döledékin
Olly bátran, mint saját hazája vidékin?
Ki ég, úgy megválva balitéletektől
A szépért, bár jőjön akarmelly nemzettől?

Idvez légy nagy század! emeld fel fejedet!
Nem borítja homály soha szép híredet.
A népeken kívűl eleid nyomain,
Kiket tovább vittél a Musák halmain,
Péterek, Józsefek s Franklinok országi
Lesznek nagy érdemid örök bizonysági.
S amaz özönébe a világosságnak,
Melly egykor nappalt ád az egész világnak,
Te is olly tündöklő súgárt vegyítettél,
Mellyel nagy jóltévő s halhatatlan lettél.

„Jól van! e szép súgárt tisztelem, becsűlöm
Mond a kételkedő: csak azt keserűlöm,
Hogy tőle a világ örök nyavalyája
Semmit sem szűn, s nem fogy a gonoszok nyája
Mint régen, úgy most is az irígység mérge
A gyarapodásnak rontó s rágó férge.

---

[116] Akármelly sorsa lészen is utóbb a Németországban származott legújabb philosophiának, mindenkor becsűletére fog válni az a per, mellyet az okosságnak fenhéjázásai ellen indított; s akarmelly érdemekkel bírnak is a földnek egyéb népei a tudományok mezején, mindenkor meg fogják józan vizsgálás után vallani mindenek, hogy sem olly tudós, s kivált a régi literaturában olly jártas nemzet nincs, sem semmi nép a más nemzetbéli tudósok érdemének felkeresésében s megismerésében nem olly szorgalmas s nem olly igazságos, mint a németeké.

Az álnokság cselt vet bár melly éles szemnek,
A gőgösség s pompa truccol az érdemnek.
A visszavonásnak öldöklő angyala
Bírja a földet, melly pokol lett általa.
Haszonvadászás vert mindenütt gyökeret.
Hol van, ki másokat nemes szívvel szeret?
Könyvekkel idejét a bőlcs minek töltse,
Ha munkájának van keserű gyümölcse?"

Elég már, csúfoló! Szólj, mennyi időt ért
A föld, mellynek hibás léte annyira sért?
Lásd az idők könyvét! Mert, bár azt a reggelt
Nem tudhatjuk, mellyen a semmiből kikelt,
Tudjuk mikor kezdé az ember vadságát
Levetni, s érezni felsőbb méltóságát.
Hány esztendő tölt el? - Öt hosszú ezer már! -
Csak ötezer? nem több? Oh, hát melly igen kár
Komor sóhajtásra mellyedet emelni,
S az igaz egeket panaszszal terhelni.
A tökéletesség legmagasb tetején
Kívánnád nemünket látni illy idején?
Azt akarnád, a szép megérett kor benne
Együtt ez ifjúság virágával lenne?
S talán míg világunk első kezdeteit
Éljük, a gyermekség botló esztendeit,
Talán addig ezer bajt s harcot próbálunk,
Míg a megérlelő nap feltetszik nálunk.

De feltévén azt is, hogy bár bízzunk benne,
E szép reményünk csak édes álom lenne:
Nem voltak-e már is azok, kik okosok,
Ezer nyavalyákban jóltévő orvosok?
A babonák köztünk nem kevesedtek-e?
Vas pálcák népeket, mint régen, vernek-e?
A rút képmutatás, bekötvén szemünket,
Most is orron fogva vezet-e bennünket?
Szégyenére van-e időnk forgásának,
Hogy ámbár a vétkek még meg nem halának,
De félve lappangnak titkok homályában,
S nem járnak szabadon triumphi pompában?
Mikor hirdették azt olly nyersen hangozva,
Hogy a ki fegyverét csak vért szomjúhozva
Birtokért, nem népe védelméért, rántja,
Az az emberi nem szent jusait bántja?
Hát a rabszolgáknak gyötrelmes igája,
Nemünk gyalázatja s legfőbb nyavalyája,
E rút tapodása az emberi jusnak,
Melly egykor, szörnyűség! tartatott virtusnak,
Kiket lágyíthatott elsőben szánásra,
Hogy sírva nézzenek illy nyomorgatásra? -
Kik vivják a thronust buzgó kérésekkel,

Kik bizonyítják azt egy szívvel lélekkel,
Hogy a rabvásárlás nem csak szűl átkokat,
De pusztákká is tesz népes országokat?
Nem a tudósok-e, kik bátor lélekkel
Perbe szállnak minden bal véleményekkel?

De, úgy tetszik, fülem ismét új vád hatja:
„Minden véteknek van ezer ábrázatja,
Ezt hallom; tündérként változik formájok,
De vak az, a kit csal csinos álorcájok.
Egy eltünt: helyébe íme mások mennek;
Ma szebb, holnap rútabb alakban jelennek."

Hatalmasan adod vádadat értenem:
Érzem a nyilakat, mellyeket ellenem
Szór elméd, melly szint olly gazdag panaszokkal,
Mint képzel világot hiányosságokkal.
Azt tartod: a mint van, egyet érnél vele,
Volna bár az észnek napja vagy éjjele.
Élted akármillyen népek közt derűlne,
Akár Byzantium akár Roma szűlne,
Titus avagy Nero írna törvényeket,
Zeushöz vagy Vodánhoz emelnél kezeket,
De ha e mostani világ piacáról,
Mellynek panaszkodni nem győzsz hibájáról,
Tüstént oda lenne az egek hatalma,
Hol Tamerláné volt világ birodalma,
Mit gondolsz? Kérdezd meg jól okosságodat,
Megköszönhetnéd-e illy változásodat?
Kész lennél-e vaddá érzékeny szívedet
S babonássá tenni józan értelmedet?
Ha minden századok egyenlők tenéked,
Eredj Tamerlánhoz, ott keresd értéked.
Vagy menj Jeruzsálem sáncát ostromolni,
S a szerecsenekre dühösen omolni.
Mit késel? Mutasd hát, hogy szint úgy szereted
A múlt időt mint azt, mellyben foly életed!

Honnan hát a panasz, mellyet ha vizsgálunk,
A régi mesék közt immár feltalálunk,[117]
Hogy a tudományok s a szép mesterségek
Minden országokban káros ellenségek,
S mint a férgek titkon rágják a virágot,
Ugy emésztik ők is a köz boldogságot.

Úgy tetszik, két hibás vélemények vagynak,
Mellyek a Musáknak örűlni nem hagynak
S elidegenítnek áldott oltároktól:
Elsőben: Mit várunk a tudományoktól?

---

[117] A Pandóráról szóló mesének értelme a legelmésebb tudósok magyarázatja szerint, nem egyéb, hanem ezen vélekedésnek eleven festése, hogy a szép mesterségek okoznak minden nyomorúságot.

Nem azt, hogy zabolán tartsák a vétkeket,
S nemesb indúlatra bírják a szíveket,
Hanem hogy egészen újjá teremtsenek,
S gyarló emberekből istenné tégyenek.
Hasztalan! az ember bár mit tesz céljának,
Mindég alatta lesz emberi sorsának.
Az indúlat lángja mikor ég mellyében,
Az ártatlanságot tapodja mérgében.
A háborodott vért lecsillapítani,
S a mélyen sebesűlt szívet gyógyítani,
Olly munka, melly nehéz nem csak az okosnak,
De az időnek is, a legfőbb orvosnak:
S gyakran már minden szert és írt felülhaladt,
Mert tökéletesség nincsen az ég alatt.
De a tudománynak s a szép mesterségnek
Leckéit ne tartsuk azért csekélységnek.
A természet rendét ha bár felbontani
S a vétket nem tudják végkép kiirtani.
Ha bár minden gonoszt meg nem győz hatalmok,
Van még is elég szép hasznok és jutalmok.
Hol a bölcseségnek ég buzgó szerelme,
Ott virágzik szépen az ízlés s az elme.
A sínlődő lelkek tőle felépűlnek
A gyógyúltak viszont jobban erősűlnek.
A szelidség szavát a gőg ha megveti,
S a csömör a szegény koldúst nem nézheti.
Ott nyájas ajaki megnyílván a bölcsnek,
Szelídséget s érzést adnak az erkölcsnek.
Ha kész perbe szállni bús szívünk az éggel,
A bölcseség karja kegyes szívességgel
Felölel, s visz ama szeretet atyjához,
A ki rossz nem lehet keze munkájához.
S mikor másként sebünk meg nem gyógyíthatja,
Elysium dicső völgyeit mutatjá,
Hol örök napfénynyel ragyognak az egek,
S nem vonják be őket soha gyászfellegek.

A másik vád sem jobb, melly inkább sérelmes,
Hogy az országoknak az ész veszedelmes.
Jer, a tapasztalást s a történt dolgokat,
(Mert ezeknek kell itt bevennünk szavokat)
Kérdjük meg, barátom, s lássuk, melly okokkal
Lehet hadakozni a tudományokkal.

Csak két ország adhat itten feleletet,
Csak Athen és Roma tehet ítéletet,
Mind a ketten pedig mellettünk harcolnak,
S józan bölcseségről magasztalva szólnak.
Igaz, mikor bennek fénylett az ész ege,
Akkor dúlt legjobban Pandora serege;
De az ész és ízlés mikor ott helyt nyertek,
Már a rosz erkölcsök mély gyökeret vertek.

Mikor a szebb napnak Athenae világát
Látni kezdte, s Roma letette vadságát,
Már a bővség amott Xerxes országából,
Itt Carthago, Corinth s Attalus tárjából
Tágas patakokban áradt mindenekre,
S magával pestist vitt a jó erkölcsökre.
- A pompa s prédálás egész erejekben
Uralkodtanak már a romlott szívekben;
A tudományokat rabjaikká tették,
S dísztelen jármokat nyakokba vetették;
Hevert már az eke, s a drága paloták
A tengert helyéből majd kiszorították;
A szűk s víg ebédből hírnév - szerzés végett
A kevélység csinált pompás vendégséget:[118]
Így tűnt el, de nem ám az észnek miatta,
Hanem hogy a rendet a kincs felforgatta,
Az a szép boldogság, kevés idő telve,
Mellyre volt e két nép az égtől emelve,
És oh! eltűnt volna még sokkal korábban,
Ha a veszedelmet siető útjában
Nem hátrálták volna Platók nagy lelkei,
A Scipiók s az ég egyéb remekjei,[119]
Szeplőtlen erkölcsök s nagy lelkek ezeknek
Ellent állt az őket ostromló vétkeknek.
És, ha e szép lelkek győzedelmeskedtek,
A köz örvényekbe ha el nem sülyedtek,
Mi fegyverkeztette őket buzgósággal,
Hogy harcolhassanak illő bátorsággal?
A Musák! kiknek ők szivekből hódoltak,
A bölcseség! mellyel híven gyakoroltak.

Oh, vajha, barátom, e bölcsek nyomában
Lelnénk mi is helyet a hír templomában,
S azért tömjéneznénk a Musák oltárát,
Hogy elterjeszthessük igazság határát!
Vajha, kik Phoebusnak szentelik magokat,
Mindnyájan tennének hív áldozatokat:
Hadd némúlhatna meg a csúfolók szája,
Mert, jaj! ma ezeknek legio a nyája.

De fedjük, barátom, fedjük be e képet,
Melly mindenre bút hoz, ki szeret jót s szépet!
Inkább a víg szívű Musáknak karjában
Repdessünk a remény kies országában.
A szebb nap, miolta újonnan született,
S négyszáz esztendőknél hosszabb útazást tett,
Még dicső fényében nem vallott semmi kárt,
Most is hint élesztő s melegítő súgárt.

---

[118] Ezt Horác mondja II. Könyv. a XIII. és XVIII. dalban.

[119] Ezt igen szépen megbizonyítja Meiners. Lásd: Geschichte des Mittelalters, a III. kötetben.

Még most is naponként termeszt virágokat,
Mellyek ontnak áldást s drága illatokat:
Bízzunk s bátran legyünk! A komor fellegek
Mellyektől aggódó szíveink rettegnek,
Lassanként majd az ég színén eloszlanak,
S valahol Musáknak Athénaek állanak,
Ott öröminnepet fogunk majd szentelni,
S vídám táncok között vígan énekelni;
Még a huhogás is, mellytől most fáj fülünk,
Akkor szép énekké változik körűlünk.

Igy sokszor a vak éj dühös fergeteget
Szűl, s gyász fekete szín bévonja az eget.
A szelek süvöltnek, mennykövek csattognak,
A tenger felzúdúl, a fák csikorognak:
Egyszer leszáll a szél, mint egy szárnya-szegett,
Pihen a természet, melly elébb remegett:
S a fellegek zsíros esőt harmatoznak,
S a megújúlt mezők édenné változnak.

A PAPI HÍVATAL MÉLTÓSÁGA.

Superintendens Nagy István úrhoz, predikátorsága ötvened esztendőbeli jubileumakor 1803.

Te, kit olly forrón szeret szívem,
Szent poesis, mennyei hívem,
Vedd elő eltett lantodat:
Nem hozott még az idők árja
Mánál szebb napot; méltán várja
Ez nap legszebb játékodat.
Jer pengess az ezüst húrokon,
Ollyan igéző éneket,
Melly még sok jövő századokon
Túl is olvaszszon szíveket.

Kinek illik úgy zengned másnak,
Mint a szent ékesenszólásnak,
Kinek te hív testvére vagy?
Ez ma jeléül örömének
Innepet szentel egy hívének,
Ki mind névvel mind tettel nagy,
Kit szíve szerint való papnak
Egy szép napon felkent maga;
S ma tündököl e boldog napnak
Ötven esztendős csillaga.

Ma mindennek vígan mutatja
E kedvese hív szolgálatja
Mint terjesztette országát,
S ma örömének nagy voltában
Vizsgálja halandók honjában

Nyert hatalmát s méltóságát;
Szent kérkedéssel felszámlálja
Sok ezer győzödelmeit,
S maga is bámúlva csudálja
Dicső csudatételeit.

Jer, óh legkedvesebb rokona,
A mint szép lelkek tulajdona,
Repűlj örömét nevelni,
S szépségét, kegyelmét, hatalmát,
Világhódító diadalmát
Siess az égig emelni.
Ki érdemel jobban éneket?
Parancsolj legszebb hangodnak.
S zengj annak, kivel a szíveket
Együtt bírod, szép húgodnak.

Ki nem ismerné nagy erejét?
Ki nem tudná, csontok velejét
Mi módon keresztűl hatja?
Mint viszi fogva szívünk kényét
S elébe járása ösvényét
Melly büszkén szabja s mutatja;
Mikép villám sebességével
A pártos indúlatokat
Eléri, s mennykő erejével
Mikép veri le azokat.

Melly szép az isten templomában
Egy méltó hívének szájában
Midőn szavai zengenek!
Melly csendesség van, melly figyelem!
Egy szív bír mindent, egy értelem,
Reá bámúlnak mindenek.
Szól, s most útjára idvezségnek
Int édes atya szavával,
Utóbb meglágyít ellenségnek
Erős mennydörgő hangjával.

Így csepegnek rátok elsőben
Egy kellemes csendes esőben,
Szomjú mezők, az áldások;
Azután terhes felhők nyögnek,
Villámlik, az egek dörögnek,
S mindent rémít ropogások,
Vad szelek vívnak vad szelekkel,
Hull a zápor sebessége,
A föld jól lakik árvizekkel,
S meglágyúl érc keménysége.

A csúfoló jelen van, s ennek,
Ki elébb a véghetetlennek
Hadat izent, dühösséggel,
A hagymáz kirepűl fejéből,

S a fegyver vakmerő kezéből
Kiesik hirtelenséggel;
Remeg, s el akar lélektelen
Futni, nem bírja lábait,
Ott marad, s tisztelni kénytelen
Azt, ki rá szórja átkait.

Forrón dobog a bűnös szíve:
Az igazság hatalmas íve
Rajta fájdalmas sebet ejt.
S vajjon miért olly félénk, olly csüggő?
Mert vétkes feje felett függő
Boszúló éles fegyvert sejt;
Sűrűn foly a köny orcájáról
Mosván a bűnt, a fertelmet;
Eltér veszedelmes útjáról,
S bírájától nyer kegyelmet!

Boldog, kit e kegyes gyermeke
Az égnek, az erő remeke,
Felruház dicső lelkével:
Boldogabb, ki ha bőyelkedik,
Ezrek javára kereskedik
Mennyből származott kincsével!
Mit érezhet ez, ha ki veszi
A bünöst mély örvényéből;
S kérésére az ég leteszi
A nyilat bosszús kezéből?

Oh ti, a kik néki szolgáltok,
S mennyei vallást predikáltok,
Tiszteljétek magatokot!
Szent igazságot hirdessetek,
Hadd ismerjék azt a nemzetek,
S rontsátok a bálványokat;
Szóljatok, hogy az éktelenek
Értsék, a gonoszság mit szűl,
Hogy félve, remegve nyögjenek,
Mint a ki szüléshez készűl.

Törjétek meg a vas fejeket,
S a megkeményedett szíveket
Lágyítsátok siralomra.
Bár az átalkodott csűfot űz,
S minden vétekre koszorút fűz,
Mert egy istene a gyomra:
Mint erős vitézek vívjatok,
Utóbb az érc is megolvad:
Így minden szív is általatok
Megszelídűl, akármelly vad.

„De ki becsűl minket, papokat?
Ki hall még szent tanításokat?”

Hallom, e panaszt mondjátok.
Oh, vagynak ma is józanok még;
S ha más nem tisztel, tisztel az ég,
Ne nyiljék panaszra szátok.
El nem vész munkátok jutalma,
S kettős lesz, ha nem csüggedtek:
Csak egy megtértnek szent siralma
Már többet ád, mint kérhettek.

Csak egy sziv, melly az özvegy, árva
Előtt hidegen bé volt zárva;
S a szűkölködőt nevette,
Melly egy buzgó predikálásra
Felhevűlt szent szánakozásra,
S érc keménységét letette;
S már most istennek hív sáfára,
Benne szállást tart irgalom,
S jót tesz a fényes nap módjára;
Csak ez egy szív melly jutalom!

Csak egy lélek, kit általatok
Felséges jeles indúlatok
Címeri ékesítenek,
Kit elébb harag, boszúállás,
Irígység, álnok praktikálás
Fene tigrissé tettenek;
Ki ellenségét, mint testvérét,
Most nyilt karokkal fogadja,
Csak egy illy lélek minden bérét
A világnak felhaladja.

Ne mondjátok, oh erőtlenek,
Fényes talentomink nincsenek,
Az úr ád ékes nyelveket.
Ő volt, ki a babonák éjét
Sokszor elűzte, s szent igéjét
Fénylette mint szövétneket:
Sokszor a sülyedő országok
Előtte arcra borúltak,
Bocsánatot kért lmádságok,
S átkából feszabadúltak,

„Kiálts" illy szózatot hallottál,
Oh Jónás hajdan, s elfutottál.
Hová futsz az isten elől?
Övé a földnek kereksége,
Az ég boltja, s tenger mélysége;
Lát ő mindent kivűl belől:
Bújdostál, a hab feldagadott,
Mérges torkába vettetél,
A föld sehol szállást nem adott,
Egy cethal prédája levél.

Lelkednek egész erejéből
Kiáltottál a viz mélyéből,
Körülfogott a félelem:
„Uram, egészen elveszszek-e?
Így szólottál, illy csúf legyek-e?
Hát nincs már semmi kegyelem?
Nem; indúlatim már nem csalnak;
Hirdetem s félem nevedet."
Az ur parancsolt a cethalnak,
S ez a partra tett tégedet.

Az isten parancsolatjára
Végre Ninive városára
Gyászos jövendőt mondottál.
Ostor levél a benn élőknek;
S fejekre a gonosztévőknek
Iszonyú jajt kiáltottál.
Így szólt az úr: negyven nap múlva
Fel fog haragom gerjedni,
Esküszöm, meg leszek boszúlva,
S el fog Ninive sülyedni.

A város, melly minden vétkekben
Úszott, magát e beszédekben
Mint tűkörben megisméri:
Remeg, mint egy nagy fergetegnek
Napján az erős fák remegnek;
A jajszó az eget éri.
Melly gyász van tágas kebelében,
A réműlt szívek dobognak,
S vígságos muzsikák helyében
Siralmas hangok zokognak.

A király leszáll thronusáról,
Lemond gőgös méltóságáról,
Porba űl, gyászt vesz magára;
Az ég megtelik sóhajtással:
S az ur szives szánakozással
Néz a bünösök nyájára.
Nagy irgalmú ő; azt kivánja,
Ne érjen senkit kárhozat.
Ha bűnét a bünös megbánja,
Az néki kedves áldozat.

Oh szent vallás! megsebesíted
A szívet, s ismét megenyhíted:
Melly sokak s nagyok csudáid!
Valahol szív s értelem laknak,
Diadalmi oszlopot raknak
Mindenütt dicső munkáid.
Hatalmadnak nincsen határa:
Vele senki nem dacolhat:

Emészt haragos láng módjára,
S két élű tőrként általhat.

Mint a fényes nap az egeket
Úgy deríti fel a lelkeket
A vallás égi sugárja;
Mint a hódító, nagy erővel
Ütközik meg a vakmerővel,
Ki szívét, mint várt, bézárja:
Ez megretten, magát vádolja,
Nem dugja már bé füleit;
Most mellyét veri, majd kulcsolja
Sírva ég felé kezeit.

Néhol az istenek istene,
Ha melly nép pártot üt ellene,
E kedvesét mennybe hívja,
S egy ennek lárváját viselő
Dühös fúriát állít elő,
Ki mérgét pokolból szívja.
Ott az erkölcsök megromolnak;
Hazug lesz a papok nyelve:
Békesség! békesség! így szólnak,
S veszélylyel van minden telve.

Ott kiki csak rút nyereségét
Nézi, s a szép sváda szentségét
Fösvénység megfertőzteti.
Ott megkeményül a nép nyaka;
S durvaság s borzasztó éjszaka
Az országot eltemeti.
Ott a thronusra vétkek űlnek;
A hív tanítás csúffal jár;
S hol hív tanítót nem becsülnek,
A veszedelem pusztít már.

Akkor, Ézsaiás, kelj fel már,
Kérj, ints, sirj, dorgálj, mennydörögj bár,
Haszontalan fárodozol:
Talál a nép más profétákat.
Te csak a bűnt s a babonákat
Fedded s mindég ostorozol.
Te fenyegetsz: ők hízelkednek,
S áld a nép illy profétálást;
Ők a nép kényének engednek,
Te jövendőlsz boszúállást.

Eljött a boszúlás ostroma,
S akkor is: „Itt az úr temploma!"
Azt kiáltozták a papok,
„Velünk van az úr; ne féljetek!"
Úgy van; szépen bánnak veletek,
Csalfák, a veszélyes napok!

Az úr temploma lerontatik,
S az álnokságnak remeke,
A nép, rabságra hurcoltatik,
S lesz Bábel csúfja s éneke.

De ha, sokallván gyötrelmeket,
Megszánja, uram, a népeket
A te végetlen kegyelmed,
Küldesz akkor hív tanítókat,
A szent hívatalban buzgókat,
S veled van szent segedelmed:
Akkor felderíted az eget,
Eltűnnek a hitetlenek;
S ha szent tudományod fenyeget,
Mindenek megfélemlenek.

Borúljatok arcra, nemzetek!
Az istennek hálát zengjetek,
S hívek legyetek hozzája;
Hogy most a mennyei tudomány
Fényénél lát olly sok tartomány,
Halandók, az ő munkája.
Szent beszéde hirdetésével
Mindenütt nyert oltárokat,
Teljes a föld dicsőségével:
Ki tisztel még bálványokat?

Melly soká vak éj setétsége
Alatt sírt a föld kereksége,
S nem láthatott szép világot!
Mik voltak, oh föld, isteneid?
Ércből készítették kezeid,
S tőlök vártál boldogságot.
Vak vezérid, hogy ne tudj menni,
Szemeid békötve vittek,
S ők, bölcsebbek akarván lenni,
Megvesztek, s semmit sem hittek.

Sok ezer sziv könyörgésére
A profétáik feje végtére
Eljött, s a setétben fénylett.
Eljött; az árnyékok oszlottak,
Az igaz bölcsek sokasodtak,
A föld isten temploma lett.
Szent vallása győzödelemmel
Ment a pogányok honjába:
Mikép a vőlegény örömmel
Repűl jegyese házába.

Volt még törvény, s azt tanították?
Nem; sőt inkább elcsúfították
Emberi leleményekkel:
Most az igazság hív képében

Jelent meg halandók földében,
S fénylett égi kellemekkel.
A nép boldogító szózatját
Buzgón s bámúlva hallgatja,
Mikép szeretett édes atyját
Legszófogadóbb magzatja.

Így a kevély farizeusok,
S a hitetlen szadducéusok
Nem tanítottak, nem győztek;
Azért, óh Jézus, hogy felkeltél
S gőgjök ellen zászlót emeltél,
Melly dühösséggel üldöztek!
Minden lépteden leselkedtek;
Feszítsétek meg, így szóltak.
Egek! melly profétáik lehettek,
Kik istent így káromoltak.

Öljétek meg bár! ő egészen
Meg nem hal; diadalmas lészen;
A győző kijő sírjából!
Kijő, s a földnek boldogságot,
Magának készít bizonyságot,
Az együgyűek szájából.
Ezekbe lehel bölcseséget,
Minden népekhez elmennek,
Mindenütt lelnek ellenséget,
De ki áll ellent istennek?

Fegyverkezzetek fel, csábítók,
Az evangyéliomtanítók
Seregenként szaporodnak,
Siessetek őket kötözni,
Rútúl vádolni, tömlöcözni,
Még is diadalmaskodnak!
Nosza még egy próbát tegyetek,
Frisen gyűlést kell tartani!
Im Saulus kezet fog veletek,
S fut keresztyén vért ontani.

Mit használ, Saulus, dühösséged?
Az, a kit kergetsz, szeret téged,
Csak ismernéd, hive lennél.
Majd megismérred; van rád gondja,
Megállít az útban, s ezt mondja:
Itt vagyok én: hová mennél?
S legottan, minden mérgességet
Letévén, nem dühösködöl.
Néki eskel örök hűséget,
S ellenségivel küszködöl.

Felövedezve bátorsággal,
Megteljesedve buzgósággal
Futod, szent bajnok, pályádat.

Zsidók, pogányok szidalmai,
A nép seprője, föld nagyjai,
Együtt gátolják munkádat.
Te bátran vívsz, s a föld határit
Betöltöd Jézus nevével;
Görögország büszke oltárit
Lerontod szent igéjével.

A világ bölcsei csúfolnak.
Oh gyenge lélek, így gúnyolnak,
Te akarsz-e tanítani?
Te megveted bolondságokat,
S kénytelenek a szent dolgokat
Ők is bámúlva hallani.
Hallják a nagyok is, s ezeknek
Szép út nyílt a szent vallásra.
De mikor van a Felixeknek
Idejek a jobbúlásra?

Mint űzte a föld babonáját,
Mint törte a világ igáját
Az igazság szent ereje!
Bár mint kinozzák hirdetőit,
Nem fogyaszthatja tisztelőit
A tyrannusok vesszeje.
A kik elébb dühösködtenek,
Most érte kelnek ki harcra:
A faragott s öntött istenek
Lefogyva borúlnak arcra.

Ha, szent isten, magad készíted,
Ékesszólással lelkesíted,
S bíztatod a tanítókat;
Ha magad hívsz, oh ki ne menne?
Hogy ne lelném örömöm benne,
Hogy sokasítsam a jókat?
Ha bér nélkül tennünk kellene,
Akkor is tartoznánk tenni:
Te pedig, áldások istene,
Gazdag fizető fogsz lenni.

Oh, övedzzetek fegyvereket!
Irtsátok haddal a vétkeket,
Ti, az egy isten papjai!
S hogy fegyvereitek győzzenek,
Szíveitek szentek légyenek,
Mint nyelvetek szózatjai.
Hogy intésteket tegyék mások,
Ti azt először tegyétek,
S ne légyetek hamis Júdások.
Az isten biró: féljétek.

Sír bennem lelkem, szívem dobog,
Egész haragom lángja lobog
S belső részeim rázkodnak,
Ha olly tanítókat szemlélek,
Kikben ékes nyelv, álnok lélek
S rút élet cimboráskodnak.
Nem szükség haláltól reszketni,
Még is gyalázzák tiszteket,
A nyájt kellene legeltetni,
S botránkoztatnak ezreket.

Ezek setét ösvényen járnak,
A gonoszságnak kaput tárnak,
Szívek a vétkeknek örül;
Csak azt nézik, hogy teljék zsebek,
Ollyak mint kövér s néma ebek
Az elhagyatott nyáj körűl.
A béres, ki csak hasznát lesi,
Fut, látván a farkasokat;
Az elveszettet nem keresi,
S megemészti a juhokat.

Az úr megátkozza ezeket;
Megtalálják veszedelmeket,
A mellyet keresnek magok.
Nem hagyja ő saját seregét,
Elküldi bosszús fergetegét
S elvesznek a balgatagok.
Kik a bűnre szép színt mázolnak,
Oda lesznek, a csúfolók,
S mindenek bámúlva így szólnak:
Hol vagytok, hamis mázolók!

De melly boldogság, melly jutalom,
Ha jó szív, szép ész, hív szorgalom
A tanítókon fénylenek!
Ha virtus ékesenszólással
Szépen kezet fognak egymással,
Hogy remekeket szüljenek!
Melly irígylendő boldogságban
Vesztek részt, szerencsés nyájok,
S van-e szebb egész mennyországban,
Mint ezeknek koronájok?

Hevűlj, lelkem, szentebb lángokra,
Emelkedj felségesb hangokra,
Örvendj szívem kivül belül!
Mert a ki seregünk zászlóját
Tartja, nyájunk fő tanítóját,
E dicsők közt látom elül!
Hirdesd a világ hallására,
Hogy itt is vagynak érdemek,

S a kik dicső ragyogására
Néznek, nem mind irígy szemek.

Oh te, szelíd jóság rajzatja,
Vének barátja, ifjak atyja,
Kegyes őrállók példája,
Melly örömet adhat szívednek
Híven folytatott szent tisztednek
Ötven esztendős pályája,
Midőn ma imádva számlálod
Istened sok kegyelmeit,
S örömkönnyek között hálálod
Életed szép örömeit?

Hát ha még véges napod lejár,
Melly sokkal szebb örömözön vár
Rád, tisztes ősz, kegyes főpap!
Látom, látom a szent karokkal
Mint vígad, s örök súgárokkal
Ragyog, mint mennyei szent nap.
De, óh isten! esdeklünk, kérünk,
Késleld a futó napokat,
Hadd légyen soká hív vezérünk,
S adj tovább is sok Nagyokat!

ELTÖKÉLÉSEK.

Jer, lelkem, míg van benned friseség,
Most kérdezd, mit javall a bölcseség!
Kábák hagyják e kérdést vén korokra.
Tavaszszal is kaszál s dúl a halál,
S mit érsz, habár soká buta valál?
S egy esztendő just adhat századokra.

Kerűld a pert, melly a hit ellen vív,
Csalárd s kevély a mindent kétlő szív,
Nem hisz, hogy tisztét ne tartozzék tenni.
Ki a valót nyomozza, bízhatik,
Ha rendet tart, ritkán csalattatik,
Magas szív nem fog hab játéka lenni.

Szeresd menny s föld dicső szépségeit,
S formáld vélek lelked ösztöneit,
Csak úgy lesz a föld illendő lakása,
S ha istenhez repűl dicséreted,
Egész tűzláng legyen szereteted,
Ő legszebb s minden szép örök forrása.

Csudáld a sok millió életet,
S a láncot, melly a nagy természetet
Egészbe fűzi s rendbe kényszeríti;
De ne csudáld csak egy vagy más szemét
A láncnak, sőt nézd annak érdemét,
Ki azt csinálta, tartja s erősíti.

A legnagyobb kín bennünk születik,
Lelkünk könnyen megelégedhetik,
  Legyen csak józan s szíves akaratja;
A rest kalmár nem lesz gazdag, bár vágy.
Az akarat hatalmas ha nem lágy,
  S ha vele célját az ész választatja.

Nem csak a had szemlél vitézeket;
Az élet harc; ki tűr gyötrelmeket
  S nem zúg, arra is illik Caesar fénye.
Minthogy a jó minden virtushoz hív,
S virtus, és szűl virtust a bátor szív,
  Légy bátor, nem csal a bátrak reménye.

Mint pestist, úgy kerűlj két oktalant:
A vétkekben merűlt vallástalant,
  Ki nem hisz istent, s fut minden zörgésre;
S az eretnek-csináló vak buzgót,
Ki szentűl szól, de nem tesz semmi jót,
  S gyönyörködve néz emberégetésre.

A vak köznép hiú szokásain
Ne kapj, mint a gyermek kap bábjain;
  Mit vesztesz, élted rendjét bár gúnyolja?
A bölcs szükön szabott kis idejét,
S olly sokfelé szükséges erejét
  Illyes dibdábra hogyhogy tékozolja?

Saját hived-, lelkeddel, egyet érts,
Senkit, kivált felsőbbet meg ne sérts,
  Se ne vetődjél rút hizelkedésre.
Tudóst becsűld, a bölcset felkeresd,
A bűnt gyűlöld, a gyarlót is szeresd;
  Csak a gonosz szív méltó megvetésre.

Figyelmezz rá, bár honnét jő a vád,
S ámbár tetted dicsekszeni just ád,
  Ne óhajts lenni a sokak bálványa,
Elrejtve még szebbek az érdemek,
S nem türhetik fényeket sok szemek;
  Nagy hírnek névnek a gyanú leánya.

Ki fris ép test s illő vagyon mellett
Szíve ura s kábák tűrője lett,
  A boldogságnak az elért céljára;
A ki magát bölcsnek hivén, ennél
Többel kér, nem jobb az esztelennél.
  Ki vágy kenyérnél barmok szénájára?

A sors kitkit szeret s bölcsen vezet.
Gyorsnak vagyont, szegénynek ép kezet
  S fő polcokat szánt a gyengék számára.
Mit nyert a bölcs? víg megelégedést;
Rang s kincs sokszor szűl elvetemedést.
  Melly csekély birtok, s oh melly nagy az ára.

Ha palotád van, s gazdag asztalod,
S a bút s bajt csak máson tapasztalod:
  Légy nyájas, légy a szegény híve s atyja.
Ha szerencséd elhágy, türj békével.
Mit veszt a bölcs veszendő fényével?
  Őtet lelke, fény a kábát mulatja.

Őrizd a kény hevétől szívedet,
S az illy harctól megkímélt tüzedet
  Fordítsd azon szent láng nevelésére,
Melly akkor ég, mikor, mint tartozol,
Tisztednek szent oltárán áldozol,
  Hogy méltó légy menny s föld szeretetére.

Ha minden nap világtól búcsút vészsz:
Minden nem várt óráddal nyertes lészsz,
  S híven vigyázni fogsz rövid időre.
Az életet kémleld, ne a halált,
Hogy születnél a ki módot talált,
  Lesz gondja, hidd el, annak jövendőre.

A JELENVALÓVAL ÉLÉS.

Ne nyomozd, a mit nyomozni
  Nem szabad halandónak,
Az ég végedet elhozni
  Hol s mikor tartja jónak.

Csak az esztelen kérdezi
  A néma csillagokat,
Hány öröm s bú környékezi
  A leendő napokat.

Melly szép lenni elégedve;
  Akár veled több tél vív.
Akár csak ez, melly mérgedve
  Ellentállásra most hív.

Légy bölcs, s ma tégy szert jó borra,
  Szabd kinyult reményedet
Rövid idődhöz, s máskorra
  Ne halaszd jó kedvedet.

Míg szólunk is, fut sietve
  Az élet, vedd, a mit ád,
Ne higyj, ámbár hitegetve
  Mosolyog jövendőd rád.

ÉLET KORAINAK TULAJDONAI.

Húsz esztendős vagy, s még sem szép,
Harminc, s még sem erős és ép,
Negyven, s még sem érett eszü okos,
Ötven, s még sem kitetsző birtokos.
Barátom, soha te, ha csak csudát nem tészsz:
Szép, erős, ép, okos, sem birtokos nem lészsz.

A NYÚGALOMHOZ.

Hol van dicső országod,
Ég lyánya, nyúgalom?
Reménylett társaságod,
A mint tapasztalom,
Az én osztályom nem lesz,
Nem itt a hold alatt;
Időm majd már bucsút vesz,
Már nyaram elhaladt.
Süvöltöz az őszi szél,
Fenyeget a komor tél,
Szorgalmam fáradott,
Fázott és izzadott.
Mind eddig csalattattam,
Csak keveset arattam:
Az a mit fogadott
Éltem legszebb szakaszsza,
Ifjú korom tavaszsza,
Adósság maradott.

S o mit nem álmadott,
Hová nem ragadott
Eszemnek hajnalában
Heves képzeletem,
Míg tündérek várában
Virágzott életem!
Hány szép épületem
Készült itt érzeteknek,
Ott magas képzeteknek!
Hirnek melly templomot,
Melly paradicsomot
Alkottam nagy tetteknek!
A jövendő körén
Reményem tűkörén
Melly dicső tájt szemléltem,
Nem ismert honomat,
S benne lakásomat,
Melly mennyországnak véltem!
Mindenütt kellemek
Virágoknak módjára

Nyiltak az érdemek
Utján szivem számára;
Völgyekben, halmokon
Öröm rózsáit szedtem,
S kezemet nem sebhettem
Tövises bokrokon.
Pályámon nem gátoltak
Semmi viadalok,
Égi fényben bájoltak,
Mindenütt angyalok,
S mint ők boldogok voltak,
Ugy én is általok.

Hová lett e szép álom?
Mikép elolvadott,
Melly másképen találom
A mit a sors adott!
A helyett hogy boldogság
Ölelne, gyötrelem
Sértve sért; viszontagság
Kénye lapdáz velem,
S későn korán gond s aggság
Italom, ételem.
Serdült koromtól fogva
Habok között lakom,
S csak partra vágy zajongva
Hánykódó csónakom.
Nem kell már, míg itt élek
Ragyogó jutalom;
Csak téged lelhetnélek,
Óhajtott nyúgalom.

De mért repülsz előlem?
Talán fertelmeim
Csináltak vázt belőlem,
Melly távol ijeszt tőlem,
Talám sok vétkeim
Súlyának érzésétől,
Lelkem ismeretétől
Futnak örömeim,
S boszontott furiákat,
Kígyókat és fáklyákat
Rettegnek szemeim?
Éjfél van s már álmadja
Sok vétkes vétkeit;
Kemény Nemesis adja
Titkon törvényeit:
A gyilkos, ki mocskolta
Vérrel vad kezeit;
A fösvény, ki zsarolta
Álnokul kincseit;

Az irígy, ki gázolta
Mások érdemeit;
A hitlen, ki gunyolta
Az ég feddéseit;
A gyámnok, ki árváknak
Gyászos özvegy anyáknak
Zsirjával töltözött;
A buja, ki dühének
Pokolbéli tüzének
Hamis eskek között,
Vigyáztalan jóságot,
Szép hirt s ártatlanságot
Áldozott és öldözött:
Ezek több társaikkal,
Nemünknek mocskaikkal,
Belső birájokat
Rémülten álmodozva
Rettegik, s borzadozva
Hallanak átkokat,
S már kóstolják irtózva
Jövendő sorsokat.
Éjfél van, de nekem még
Égnek a csillagok,
S kis kertemben, hol az ég
Nagy tanúm, ballagok;
S e szent csendben lelkemmel
Magán beszélgetek,
S olly szorosan vetek
Számot lefolyt éltemmel,
Valamint vethetek.
S ám e hold szelíd fénye
Kárhoztatóm legyen,
S benne részt ne vegyen
Szemem, ha csak vak kénye
Szerint szivem itél,
S a jobb lélek törvénye
Ellen szólni nem fél;
Ha szántszándékkal s tudva
Tagadom vétkemet,
S valamelly tettemet
Szépnek festem hazudva.

Van mit szégyenlenem,
Van; sokféle gyarlóság,
Sok fél bün, sok fél jóság
Bizonyság ellenem.
Erőtlenség hazája
E földi lakhelyünk,
Ezer tévelygés nyája
Játszik csalfán velünk;
Gyakran valóság bája

Gyanánt gőzt ölelünk,
S indulatink csordája
Ellen bár kikelünk,
Az ellenség tanyája
Tulajdon kebelünk:
Nem csuda ha bajjal jár
E belső háború,
S reánk nem mindenkor vár
Diadalkoszorú.
De bennem ész lámpása
Mióta gyujtatott,
Annak világolása
Sokszor bágyadhatott,
De ki nem oltatott.
S mióta meggondolni
Tanultam becsemet,
Nem hagytam kényemet
Szabadon bitangolni,
Az okosság jogát,
S felséges thronusát
Vakmerőn elrabolni.
Hiányos lételem
Mezején nem lelem
Elysium szépségit
Bájoló kiességit,
De mívelt földeket,
Sok szép vetéseket
Rajta még is találok,
S itten illatozó,
Ott gyümölcsöt hozó
Termékeket számlálok,
Durva parlagjaim
Kevesek, s egyes szálok
Dudváim s gyomaim.
Nem, hibám nem vádolna
Ugy, még summázva is,
Hogy ellene nem volna
Védelmező paizs,
Hogy meg nem engedhetne
Az örök irgalom,
Hogy tőlem elkergetne
Téged, o nyúgalom!
Nemdenem hát bájolnak
A hivság bábjai,
Miknek mohón hódolnak
Fortuna rabjai;
Nemdenem telhetetlen
Vagyok a fény eránt,
S szivem azért kedvetlen,
Hogy velem nem ugy bánt

A sors, mikor osztotta
Tárháza kincseit
S kegyelme jeleit,
Mint kényem óhajtotta,
S hogy bőség árjai
Nectarral nem itatnak,
S magasról nem mutatnak
Tisztesség polcai.
Ugy van, magát más mentse,
Én nyilván hirdetem,
Kivánom a szerencse
Javait s szeretem;
S irigy lenni sem félek,
Ha olly fényeseket
Földi remekeket,
Elragadva szemlélek,
Kiket bölcs és nagy lélek
Dicsőség szárnyain
Vagy Plutus karjain
Ragyogtat szép pályában,
S érdem társaságában
Köznép közül kivesz
S fél istenekké tesz.
De az én írigylésem
Nem kaján búsulás,
S tovább törekedésem
Nem mord dúlás fúlás,
Sem pajkos viszketegség,
Sem kórságos betegség.
Vágyam nem volt soha,
S nem lehet, mert noha
Élek csendes rejtekben,
Az ég a jótétekben
Hozzám nem mostoha.
Bár harcnak munkájával
Izzadoz homlokom,
Vitézségem zsoldjával
Beérni van okom,
És senki siralmával
Nem gyült kis birtokom.
Bár a hír nem hordozza
Messzire nevemet,
Fő rang nem aranyozza
Nimbussal fejemet,
Egy két kedves oltáron
Tömjén nekem is ég,
Sőt hála! képes áron
Sugárt is nyertem még.
S bár szüntelen él bennem
Nemes vetélkedés,

S kiszt többre s feljebb mennem
Magas lelkesedés:
Ollyan tévelyedés
Nem bódít, hogy utálna
Érte s tőlem elválna
A megelégedés.

Ah! más az, a mi bennem
Olly kivánságot gyújt,
Mellynek írt föld kincse nem
S minden csillám nem nyújt;
Nyughatatlankodásom
Másunnét fakadoz,
S szüntelen áradoz,
Ugy hogy iparkodásom
Akármint izzadoz,
Kútfejét bétapasztni
S örömét kiapasztni
Hiában fáradoz.
Egész föld kerekségét
Ha kémlem s tanulom,
Bár számtalan szépségét
S csudáját bámulom,
Titkolnom lehetetlen,
Hogy, a mint ismerem,
Valamit tart s terem,
Minden élő s lelketlen,
Észszel biró s eszetlen,
Mint tulajdon szerem,
Hiányos s tökéletlen.
E világ üreget
Végtelent hágy lelkemben,
Biztat, s csal reményemben,
Nem tehet eleget:
Kereslet valóságot
S ád véleményeket,
Szent s boldog mennyországot
Igér, s szül vétkeket,
S tenyészt gyötrelmeket:
S ha hajt egy két virágot,
Nevel sok kórságot
S még több töviseket.

Nyilnak a bölcseségnek
Csudált műhelyei,
Ragyogó fénynyel égnek
Nagy nevendékei,
A tudományos égnek
Fő rangu díszei.
Mit tesznek? nagy rámára
Feszítvén eszeket,

A maradék számára
Szép épületeket
Magas gondolatokból,
Fényes ideálokból
Alkotnak, mellyeket
Más nyom, szélvész módjára,
Világ minden tájára
Elfú mint pelyheket,
S viszont új bálványoknak
Itt uj oltárt csinál,
Ott ősi országoknak
Szórt omladványinál,
Pókok hálóinál
Mesterségesb munkával
Sző uj törvényeket,
Mellyek száz praktikával
Az erőtleneket
Megkeritvén elvesztik,
S szabad kényen eresztik
Az erősebbeket.
Kiáltja mindeneknek
A tisztnek szent szava,
Miben áll a léleknek
Méltósága s java,
S mint kell magas elmével
Járnunk a jobb utat,
Melly a szép harc végével
Égi pálmát mutat.
Mit használ? világszerte
Az észt régen kiverte
Székéből s dühödik
A vak kény, s tetszésére
Vétket halmoz vétkére,
S csak ritkán bünhödik.
Ártatlanság találja
Mindennap új búját,
Gonoszság elprédálja
Érdem koszorúját;
Álnok szabadon állja
Igazon boszúját,
Bűn gúnyolva számlálja
Erkölcs háborúját,
S csak kegyelem hátrálja
Ennek vég bucsúját.
Boldogság e vétkeknek
Honját mint szereti,
Mindenütt bús sziveknek
Panasza hirdeti,
S nyilván szemlélteti
Epesztő keserveknek

Ezernyi ezere
S vesződség tengere,
Mellybe sülyedni látok
Fő s alsó rendeket,
Akármerre bocsátok
Vizsgáló szemeket.
Hol vagynak, kiknek átok
Nem nyomná élteket?
A királyi thronusának
Erős bajnokai,
A nagyot fő rangjának
Gyémánt csillagai,
A vitézt homlokának
Zöld borostyánai,
A dúst sok aranyának
Tetézett halmai,
A bölcset, ész lángjának
Mennyei bájai
A gondoktól hiában
Mentik s védelmezik,
Mellyek környékezik
A lelket palotában
S bibor s bársony ruhában
Akármint rejtezik.
Bár erős várt építsen
S érc bástyákkal kerítsen
Körül a hatalom;
Bár Amor istenítsen
S nectárja részegítsen,
Nincs haszna, unalom
Csömör s aggodalom
Minden szivbe magának
Gyakran utat talál,
S véget e nyavalyának
Nem más vet, csak halál.

Én is, én is tanúja
Régtől fogva vagyok,
Ez élet háborúja
S hiányi melly nagyok.
Repűlök sok bajokkal
Küzdve gyarló szárnyokkal
A tökélet felé;
Honját távol csudálom,
Felségesnek találom,
S nem juthatok belé:
Buzgok korunk hogy rója
Bünét le s többtöl ója
Magát; buzogjak bár,
Augias istálója
Herculesekre vár.

Saját tettim rugója
Sem kedvem szerint jár,
S magamnak vádolója
Hányszor nem voltam már!
Az igazat, jót s szépet
Mindenütt kergetem,
S az eredeti képet
Sehol nem lelhetem:
Csak lelkem mivoltában,
Csak képzet országában,
Csak magamon belül
Szemlélem: töredéket
Látok s csalárd festéket
Másutt mindenfelül.
Nem, meg nem elégíti
Semmi nagy vágyomat,
Melly mellemet feszíti
S ömölni kényszeríti
Sok sóhajtásomat,
S szüntelen öregbíti
Nyugtalanságomat,
Valamig nem keríti
Cyprussor síromat.

Hol, hol van hát országod
Igéző nyugalom,
Hol virít olajágod,
E legszebb jutalom?
Ott, hol a csillagoknak
Bájos seregei
Ragyognak, világoknak
Elhintett ezrei:
Ott ezek egyikében,
Melly veled s általad
Dicsőülő fényében
Mindent felülhalad!
Ott mutatja lelkemnek
Honodat a remény,
Őrangyala éltemnek,
Ez égi szülemény;
Melly napom viradtában
Fogott velem kezet,
S egész utam folytában
Ollyan hittel vezet,
Hogy örök szomjuzásom
S végetlen ohajtásom,
Melly olly magasra vágy,
Isteni kéz irása,
Pecsételt fogadása,
S megcsalódnom nem hágy. -
Bizony nem! hív munkámat

Követi jutalom,
S bizvást vigasztalom
Szivemet, hogy pályámat
Ha buzgó szorgalom
Végzi, nyerem pálmámat
Honodban, nyugalom!
S te ott a szépek szépét
S szentek szentét velem
Láttatod, mellynek képét
Melyemben viselem.

JÓ TANÁCS EGY LEÁNYHOZ.

Lyányka, higyj igaz hivednek:
  Örvénybe tántorodol,
S kora sírt ássz életednek
  Ha buján kacérkodol.
Szépnek vágysz csupán *nézetni*:
  Légy inkább szép valóul:
Egy sem fog utóbb szeretni,
  Ha most érted száz szív gyúl.

HERCULES VÁLASZTÁSA.

Lowth után, 1790.

Most érte Hercules azt a szép idejét
  Mellyben az ifjúság világpiacára
Fellép, és elszánja legtüzesb erejét
  Vagy az ész vagy a kény hív szolgálatjára.
Az ártatlan szívben e szép kikelettel
  Vagy a vétkek gyoma első gyökeret vér,
Vagy virtus bimbója nyíl nagy kellemettel,
  S gyönyörű virága szebb gyümölcsöt ígér!
Mert ha illy szent tűz gyúlt az ifjú melyében,
Nemes vér fog mindég buzogni erében.

Egykor, hogy fényénél józan itélésnek
  Megtekintse éltét, Alcides keresett
Csendességet, anyját bölcs elmélkedésnek,
  S titkos múlatása helyére lépdesett.
Útját mint folytatja komoly andalgásban,
  Egy csendes völgyet ér, hallgatás hazáját;
Itten, elmerűlvén mély gondolkodásban,
  Szemléli az élet kétséges pályáját:
Két út nyílt előtte, ez magas sziklára,
Amaz kristály csermely virágos partjára.

Tüzes harc támadt itt habzó elméjében.
  Nemes nagyra vágyás most szivét gyújtotta,
Majd lágyság szerelme gyúladott melyében,
  S abban a nemesebb lángot eloltotta:
Midőn ím távolról két asszonyi képet
  Lát jőni feléje dicső tekintettel.
Mind kettőt felségest, mint angyal olly szépet,
  Messze felülmúlót halandót termettel.
Mind kettő szép, de bírt más más méltóságot:
Ez szent tiszteletet, az gerjeszt vígságot.

Az első dicsőbb és mesterség nélkűl volt,
  Orcáján egészség víg fénye ragyogott,
Isteni képének minden szív meghódolt,
  Hónál fejérb ruha szép testén lobogott,
Lépett méltósággal elegy kegyességgel,
  Szelid szemeiből égi tűz szikrázott,
Minél közelebb ért, isteni szépséggel
  Annál inkább bájolt, mellynek nem hibázott
Csak egy vonása is. Víg színi mosolygással
Felségest mérséklett jámbor nyájassággal.

Másiknak messzünnen szédítőbb szépsége,
  De csalfán nyargaltak szerte szét szemei;
Hova tovább fonnyadt színe ékessége,
  Mert csak mesterségnek mázolták kezei.
Kevély, puha, teljes buja gondolattal,
  Tánchoz szokott lábát játszva emelgette.
Gyenge testét fedte vékony patyolattal,
  Melly titkos kellemit csak félig rejtette,
S midőn azzal a szél csintalanúl játszott,
Deli teste annál bájolóbbnak látszott.

Sokszor hízelkedve kacsintott magára,
  Majd árnyékát nézte gőgös rátartással,
Majd megvetve pillant annak látására,
  Szépségét hány szemek nézik imádással.
Míg most a másik szűz ballagott módosan,
  Kettőztette útját szapora lépéssel,
Nem tudván mást várni győzésnél, biztosan
  Ment az ifjú felé titkos örüléssel,
S általölelvén azt forró indúlattal,
Így szól hozzá méznél édesebb szózattal:

„Hogy jutál, Hercules, e kétes ösvényre?
  Hogy fér meg ennyi gond egy ifjú melyében?
Bátran, o kedves! lépj e kies ösvényre,
  S járj kényedre vígság téres mezejében.
Tépd öszve fáradság, munka, gond láncait,
  Elj velem szabadon nyúgalom karjában.
Ezer baj üldözi dicsőség fiait,
  Enyéim nyúgosznak öröm hajlékában.

Alávalók hírért hadd fáradozzanak:
Az egek vígságra téged alkottanak."

Az ifjat minden szó tőr gyanánt sértette.
  Benn az indúlatok most kétszerte vívnak.
Soká bámúlt. Végre: mi neve? kérdette:
  „Engem, mond, szép ifjú, Boldogságnak hívnak
Kérdezd csak, megmondják szerencsés híveim.
  Rájok foly áldásom. Ők tudják becsemet.
S noha puhaságnak hívnak irígyeim,
  Hadd gyalázza csúfos irigység nevemet.
Irígység mindég kész szép hírt csonkítani,
S legfényesb érdemre homályt borítani."

Itt a felségesebb szép szűz megérkezett,
  Ki mind eddig díszes móddal közelgete,
S egész méltósággal illy szókat fejezett:
  „Hercules, vérednek égi eredete,
S eleint' okosság tanácsán járásod
  Benned egy bajnokot ígért a világnak.
Ha bölcseség míve lesz e választásod,
  Most az idő, hogy lépj halmára nagyságnak.
Eredj, dicsőíts meg engemet s magadat,
Menj a holott vetted szent származásodat!

De, nem titkolja el szám az igazságot:
  Fáradsággal kell itt nyerni diadalmat,
Munka nyerheti el a fő boldogságot;
  Ezt az égtől feltett, felséges jutalmat.
Csak erősnek fizet a dicsőség szép bért,
  Gyávának a laurust soha nem juttatja,
Thronusát veszélyek őrzik, s e szent helyért
  Vívni kell, az égnek ez szent akaratja.
Csak kemény ostrommal nyílik meg szent vára,
Munka, gond s fáradság az örök hír ára.

Akarsz-e kedvese lenni az egeknek?
  O Hercules, imádd örök hatalmokat,
Fiúi készséggel engedj tetszéseknek,
  S méltó áldozattal tiszteld oltárokat.
Vagy várod, hogy néped, tettid bárnúlója,
  Szeressen mint atyját, s bízzék hatalmadban:
Légy hazád ügyének szíves szószólója,
  A tanácsban szava, fegyvere a hadban;
Légy kész élni, halni, kedves nemzetedért,
Érte viselj bátor szívet, s onts nemes vért.

Akarsz-e erőddel halandót előzni,
  Hogy kész pártfogójok az elnyomtaknak légy?
Tanúld legelsőben magadat meggyőzni,
  S a puha élettől végképen bucsút végy.
Az éjnek fösvényen fizesd adósságod,
  Nappal útazásod folytasd serénységgel;

Mind nyárban, mikor nap gyujtja szomjúságod,
  Mind mikor tél fagylal fergeteggel s jéggel:
Így az élet terhét békével viseled,
S diadalmas kard lesz, valahol jársz, veled." -

„Hallod, kedves ifjú, mennyi fáradságra
  Kárhoztatod élted, ha vágysz dicsőségre,
Így szólt a Puhaság, nem termett aggságra
  Gyenge tested, termett víg gyönyörűségre.
Ehez vezetlek én, kedvesem, jer velem!
  Számkivetve vannak itt a búk, bánatok,
Itt thronust emeltek a vígság s szerelem,
  Én a boldogságra szebb ösvényt mutatok.
Az én utam kies, öröm rajt utazni,
Jer, kedves, végetlen örömben osztozni." -

„Elcsábúlt, millyenek a te örömeid!
  Így szóla a Virtus. Butaságba merít
Téged a rút lágyság. Kényes tetemeid
  Rettegik a munkát, az öröm fűszerit;
Elébb, mint szomjúzol, poharad üríted,
  Kényszerítve eszed pompás ebédedet,
Ízetlen örömid kelletlen meríted,
  Hiába csiklandod eltompúlt ínyedet.
Még is a természet néz rád gyűlölséggel,
S hiába kérleled ezer mesterséggel.

Istenek itala, nectari édesség,
  A legdrágább étek úri asztalodon,
Mind ízetlen néked. Az igaz csendesség
  Nem aluszik soha virágos ágyadon.
Únalom emészti henyélő éltedet,
  Álmodat korhelység mérge keseríti,
S o, millyen álom az, melly bágyadt lelkedet
  Érzéketlenségbe mélyebben meríti!
S egy kis nyugvást enged a nagy pusztaságban,
Mellyben nappal bolyongsz kínzó tunyaságban.

Legtisztább örömet jóltévő kezével
  Természet osztogat gazdag tárházából,
Ennek örök hadban élsz szent törvényével,
  Csúfot űzsz okosság serkentő szavából.
Bár halhatatlan vagy, de a nagy istenek
  Téged, mint méltatlant égiek sorsára,
Dicső országokból földre vetettenek,
  Elfajúlt halandók érdemlett honjára.
Itt is méltó bére van álnokságodnak:
A kábák ölelnek, a bölcsek tapodnak.

Kevély boldogtalan! ostobán azt véled,
  Minden gyönyörűség hogy neked sajátod,
Még is a mi legszebb, te azt nem szemléled,
  Jótéteményidet te soha nem látod,

Bár vígságban minden érzékenységeket
  Ringató muzsika ne szűnjön hangzani,
De legédesb hangnál édesebb éneket
  Nem hallasz - nem hallod nevedet áldani.
Nem, az esztelennek dícsérd örömedet:
Annak szólj mézesen, ott vesd meg tőredet!

Víg frigyeseidnek szép boldogság részek:
  Bolondos ifjúság, búval tölt öregség.
Ifjak, s már sínlődnek: vének, még sincs eszek;
  Lelkeket bűn rontja, testeket betegség.
Puhák, restek, élnek buja tunyaságban,
  Tékozolják késő jajért erejeket;
Kétségbeesettek a nyomorúságban,
  Rettegés s búk között végzik életeket.
Múltra sírva nézvén, jövendőtől félvén,
Holtan átkoztatnak, megvettetnek élvén.

De én istenekkel lakom dicsőségben,
  Mint legkedvesb lyányát, a legmagasb felség
Ugy tekint engemet. Valami szép égben
  Vagy földön tündököl, az én lángomtól ég.
Erő bölcs tanácscsal, dolog mesterséggel
  Szépen egyeztetve az én segédeim.
Melybe bátorságot serény vitézséggel,
  Szívbe kegyességet öntnek törvényeim.
Az igaz barátság köt csak olly lelkeket,
Kik nekem szentelték egész életeket.

Nem kell enyéimnek vendégség pompája:
  Jó ízt ád a munka minden eledelnek.
Fáradt tagjaikat nyúgodalom várja,
  Édesden alusznak, vídáman felkelnek.
Az egészség s öröm víg társaságában
  Utaznak gyötrő bút soha nem érezve,
S ha éltek szép napja egész futásában
  Vissza tekintenek örömtől könnyezve,
Látják sok ezerből, hogy egy nap sem ment el,
Melly nem tündöklene szép cselekedettel.

Végre mikor jutnak éltek határára,
  Nyúgovó hamvokra sok ezer áldás száll,
Nevek, mellyet felvesz örök hír szárnyára,
  Vég nélkűl szent leszen a késő világnál.
Ebben áll, Hercules, a dicsőbb lelkeknek
  Igaz boldogságok. Fogadd intésemet,
Légy méltó magzatjok a nagy isteneknek,
  Repűlj dicsőségre, válaszd ösvényemet;
Halhatatlan, jövel! vezérlem lábodat,
Találd meg énvelem mennyei honodat!" -

Herculesnek könnyen lobbanó szívében
  A Virtus szavai tüzet gerjesztettek,
Minden gondolatok felhevült lelkében
  Szentek, felségesek, mennyeiek lettek.
Eloszol előle tévelygés homálya,
  Déli fényben látja puhaság rútságát,
S megdicsőűlt szeme bámúlva csudálja
  E hamis Syrennek álnok csalárdságát.
Igéző orcáján minden szépség megholt,
  Imént piros, tüzes, most sárga s halvány volt.

Nem virágzottak már rózsák ábrázatján,
  Eltűntek mindegyig hazug szépségei,
Sárga halaványság űlt most arculatján,
  Homályba borúltak béesett szemei.
Mint mikor szép Írisz az ég tájékára
  Sok gyönyörű színnel kifestett boltot hajt,
S csak hamar, bámúló szemeink láttára,
  Hervad dicső színe, mellyért a szív sóhajt.
A hol imént fénylett tündér dicsősége,
Lebeg most felhőknek sűrű setétsége.

De a Virtus inkább szebb fénynyel sugárzott,
  Új új virágokat termett kellemete.
Édesgető erő szeméből szikrázott,
  S mindég mosolygóbb lett komoly tekintete.
Vezess! tiéd vagyok, isteneknek vére!
  Felkiált Alcídes; mutasd ösvényedet!
O kegyes, bírd szívem; légy éltem vezére,
  Örökké szivemben tartom beszédedet.
Míg esküvő nyelve illyeket fogadott,
Addig egész szíve szent lánggá gyúladott.

Ez a mennyei szűz isteni erejét,
  Lelkébe lehellé teljes hatalmával,
Vitézi erővel páncélozta melyét,
  S testét keménységnek ruházta vasával.
Fáradságban érc volt, kőfal az ostromban,
  Vas kezével ezer szörnyeteget levert.
Egyik merész tettét száz követte nyomban,
  Virtus által helyet fő bajnokok közt nyert.
Virtus által egek egébe költözött,
S örök ifjúságban él istenek között.

MUSÁRION, VAGY A GRATIÁK PHILOSOPHIÁJA.
HÁROM ÉNEKBEN.
WIELANDBÓL. 1800.

ELSŐ ÉNEK.

Egy sűrű berekben Athenae vidékén,
Melly szépen zöldellett a tenger mellékén,
Ballagott Phanias bús andalgásában.
Egyedűl, s csak a bú volt társaságában.
Haját az esti szél borzasztá kedvére:
Nem volt mostan rózsa felfűzve fejére.
A keserves bánat, melly forrott melyében,
Festegette magát jártában ültében,
S hogy mindenben lépjen Timon nyomdokára,
Olly elkopott rongyos köntöst vett magára,
A millyen Cratesen hajdan az lehetett,
Mellyet rá paplanúl Diogenes vetett.

Mély gondok közt járt kelt félig húnyt szemekkel,
Lecsüggedő fővel, hátra font kezekkel.
Gyönyörű sorsának illy változásában,
Hosszú szakállosan, rongyos ruhájában,
Ki hihette volna ama Phaniasnak,
Ki nem rég mestere volt a vígadásnak,
Kinél a Gratiák tarták tanyájokat,
Kinek minden szívek megadták magokat.

Ki a pompázásban párja nélkűl vala;
S míg mindent készre várt vendéglő asztala,
Mind éjjel, mind nappal, szakadatlan sorral
Játszott majd Comussal, majd ismét Ámorral?

Ellankadva ledől egy domb pázsitjára,
S a szép természetnek dicső pompájára
Érzéketlenűl néz; a fülemilének
Hallja szavát, de az most zeng csak fülének,
Nem hatnak szívéig bájoló hangjai,
Mert béfedezik azt a bánat szárnyai.
Érzékenység nélkül, mint ki Medusára
Tekint, s vére megfagy, néz vissza útjára,
S nem az forog már most, mint elébb, eszében,
Chloe leljen-e helyt, vagy Phryne, szivében.
Nem! nem kell neki már bolondság ösvénye,
S mióta szép tisztán kiürűlt erszénye,
Igy kiált, mint régen bölcs Salamon szája:
A világ nem egyéb mint hívság hazája:
Oh bizony mulandóbb mint virág szépsége
A leány szerelme, a barát hívsége!
Mihelyt arany eső nem hull, Danae sincs;
Oda van Patroclus mihelyt fogy a bor s kincs.
Barátokot hozzánk von csak alacsony bér;

Becsesb az arany mint szépség, elme, s fris vér.
Erszényed s asztalod ha szegénység éri,
Kiki elfut, s Láisz a virtust dicséri.

Mélyen meggyőződvén, hogy merő hiúság
Mind az, valamiért a sete ifjúság
Édes maszlag által nyelt részegségében
S erőtlen fejének elszédülésében
A világot örök tavasznak itéli,
S magát rózsák között kis istennek véli,
Phanias, az új bölcs, Hercules módjára,
Búsan, az életnek űl kettős útjára,
S látja, csak hogy későn, melly sok baj közt lehet
Jutni dicsőségre. - Mit tegyen? Mit lehet?
Szép, virágos úton istenként sétálni,
Gyönyörűség karján rózsaágyon hálni,
S mindennap vígadni új vígság nemére:
Nagy baj mászni hír név tövises hegyére.
Mitévők lennétek? Illy esetben másnak
Nehéz a választás: - nem volt Phaniasnak.
A Gyönyörűséget, a hitetlent, látja.
Szép érzés, megvallja: de már nem barátja.
Repűl az más ifjabb kedvesi karjába;
A Tréfák s Amorok erednek nyomába,
Kacagva, gúnyolva vesznek tőle búcsút,
S időtöltő társúl küldik hozzá a bút.
Más felül a Virtus, s annak dicső fia,
A Hír, őt édesden templomába hía.
Vitéz Herculesünk szökő seregére
Epedt szemekkel néz még vissza végtére.
Nincs haszna; jaj! többé nem jőnek karjába.
Mit tesz? - Készűl menni a Hír templomába.

A Hír templomába? - De mint menjen bele?
Itt új kétséggel vív merész feltétele.
Szép ugyan mindég zöld laurusok pályáján,
Szent lángra gyúladva bajnokok példáján,
A félisteneknek sietni rangjára,
S érdemessé lenni Plutarchus tollára.
Szép, a rút lágyságtól nemes búcsút venni,
Minden veszélyekkel bátran szembe menni,
Igaz ügyet védni vitéz fegyverével,
S a földet festeni Gigások vérével.
Szép s édes (legalább így zeng Flaccus szája,
Noha inkább futni taníthat példája)
Szép s édes a haza hasznára meghalni,
De az ész még jobban fel tud magasztalni.
Melly szép, a léleknek eltépvén láncait,
Égi fényözönben lemosni mocskait;
A szép igazságot fátyolától válva
Mennyei fényében szemlélni csudálva,

A természet belső rugóit vizsgálni,
A szphaerák táncának titkát kitalálni,
Okokból építni felséges tornyokat,
S az égi lelkeknek kémlelni honjokat.
Melly dicsőség annak, melly boldogság bére,
Ki fáradságának jut illy szép végére!
Ám nagynak, boldognak nevezzék azt mások,
Kit harcra hevítnek síp s dobriadások,
A ki, midőn minden más szív remeg, örűl.
S ha vérár foly s ágyúk dúlnak körös körűl,
A halált, melly ígér borostyánt fejére,
Mint kedves mátkáját szorítja szívére;
Koránt sem ér fel ez annak nagyságával,
Ki magát befedvén Pallas paizsával.
Nem fél látásától éjjeli lelkeknek,
S neveti vakságát babonás népeknék:
Kinek, Styx, Acheron s Plutó hallására
Halavány sárgaság nem űl orcájára;
Ki bátran lát égni csuda csillagokat,
Istenekre nem fog boszorkányságokat,
S minthogy nem köti bé tévelygés szemfényét,
Mindenütt rendet lát s természet törvényét.

Nagy volt Filep fia, ki Sardanapálnak
Útálván lágyságát, vétkét sok királynak,
A tyrannusokat rontotta s kergette,
S egyik győzedelmét a másik követte.
Porrá zúzott karja ezer városokat,
Mindennap hódított újabb világokat.
Mért mivelte mind ezt? Bár maga megvallja,
Hogy nevét a köz nép bámúlással hallja!
Mennyivel nagyobb az, s nagyobb mint mindenek,
Kik szép tettek által lettek félistenek,
Ki a virtust mindég, s bér nélkűl követi,
S az örömet s a kínt egyaránt megveti:
Nagyobb, mintsem tudná sorsát keserűlni:
Bölcsebb, mint sem merne hívságnak örűlni;
Ki diadalmasan az indúlatokat
Meggyőzte, s vas láncon tartja, mint rabokat;
Kit egész India nem ront meg kincsével;
Ki semmit nem gondol más dicséretével;
S a ki készebb égni Phalaris ökrében,
Mint koszorút nyerni Phrynének ölében.

Illyen szemfényvesztő képzeletek között
Már Phanias szinte az égig költözött,
Midőn Amor eljött vívni tudományát,
Stoa, kénytelenség s bánat alkotványát.
Látja, s csak lehetne, nem hinne szemének,
Melly illy tárgyat mutat vesztére, lelkének.
Ha istenek néki a szép dicsőséget
Irigylik, mint érjen szándéka jó véget?

Ha ki meghódolni akar Minervának,
Örűlhet-e Venus látogatásának?
Nem Venus jött ugyan, de bátran feltenne
Júnóval, Pallassal, s veszte alig lenne.
Szép volt fátyol alól ha csak szeme fénylett:
Ha semmit nem rejlett fátyola, még szebb lett.
Tetszett, ha hallgatott; bájolt, ha szólt szája,
S akkor, volt volna bár rózsátlan orcája,
Széppé tette volna gyönyörű elméje,
Mellynek mindég készen volt méze s epéje.
De nem volt ártalmas mérge fulánkjának,
S mosolyogva cáfolt szép hangja szavának,
Mióta Gratiák s Musák szövetségben
Élnek, nem voltak még illy szép egyességben.
Az okosság nem szólt soha szebb ajakkal,
Sem Zephyr nem játszott gyönyörűbb hajakkal.
Illy volt Musárion! ennyi kellemével
Jelent meg harcolni Phanias szivével.
Szóljatok, barátim, ugyan mit tennétek,
Ha egy vadon erdőn illy szép lyányt lelnétek?
Köztünk legyen mondva - futnátok-e tőle?
Ugy-e? S hát Phanias elszaladt előle?
Ugy van; ollyast mit tett, a mit kevés teszen,
S a mi nélkül senki kártól ment nem leszen.
Felugrott a földről, s bánatos elmével
Vissza tekint, ha jól látott-e szemével.
S a mint Musáriont jobban megsejtette,
Mint ki krokodilt lát, úgy futott előtte.

Futsz tőlem, Phanias? így szól a lyány s nevet,
Rám ismersz s futsz? Jól van! ám birj bajnok nevet,
Engem félénkebbé nem tesz hidegséged.
Kevélykedjél, egy lyány futva követ téged.
Phanias a bokros puszta ösvényeken,
Csavarogva bújkált szűk tekervényeken,
Szint úgy, a mint bújkál a hegy szűz Nymphája,
Mikor ferdejében Satyrus üt rája.
A szép csak csendesen követi nyomain,
S könnyen, mint ha Zephyr hordaná szárnyain;
Mert furcsa elméje fel tudta számlálni,
Hogy amott a parton meg kell neki állni.
Hogy csolnak nem volt ott, az volt szerencséje,
Mert, ülhetne most csak Phanias beléje,
Szerecsenországig kész lenne elmenni.
De így haszontalan! mit vala már tenni?
Bizony kergetője soknál is többet tett! -
A mint tudott magán csak ugyan segített.
A parton csendesen s alá nézve megállt,
S holmi figurákat a fövénybe firkált,
Szint úgy, mint ha azon tűnődnék magában,
Hány szem fövény lehet a földnek gyomrában.

Győztél, úgymond a lyány; Phanias, ember vagy!
Cselekedeted szép, s dicsőséged is nagy.
A régi rend szerint Daphnénak haladni
S Apollónak kellett utána szaladni.
Te ezt megfordítod. Futsz, hogy vonj engemet?
Ám nevess: megvallom erőtlenségemet.

Rosszúl találtad el! így kezd válaszolni
A bajnok, boszúját nem tudván titkolni.
Hogy a föld megnyílnék s elnyelne hirtelen.
Ezt kívánom, nem mást, mióta vagy jelen. -
Köszöntésed hideg mint a jég, barátom,
Felel Musárion; azt tartod, mint látom,
Hogy a győzés sora rád került végtére,
S el is követsz mindent szívem gyötrésére.
De ne légy felettébb kegyetlen irántam,
Megvallom, vétettem; de vétkem megbántam.
Ha a régi volnék, méltán neheztelnél.
Kívánhatsz-e többet e vallástételnél?
Nem voltam magamé akkor; mit tehettem?
Most, a mit kivántál, szeretőddé lettem.

Mit mondasz? e szókat félbe így hagyatja
A bölcs, kinek forrón lángol ábrázatja.
Te, ki hideg vérrel érzékeny szívemet
Tapodtad, s nevetve nézted keservemet,
Eddig merészled-e vinni kevélységed?
Ide jősz gúnyolni, s tetézni vétséged.
Húsz s négy hóig érted úgy égtem, mostoha,
Mint Venusért talán nem égtek még soha.
Bájoló képednek örömmel hódoltam,
Mikép imádtalak! melly esztelen voltam!
Egy buja tékintet szívem megbájolta,
Melly magát énrajtam másnak gyakorolta.
Hazug reményektől holtig részegedtem,
Mellyektől vak észszel csalódni szerettem.
Az édes maszlagot nékem magad adtad,
S végre mind azt a jót mással kóstoltattad,
A mit nékem ígért szád ál mosolygása.
S kivel? Oh, méreggel tölt el gondolása!
Egy gyermek volt - engedj voltakép festenem -
Sem asszony, sem férfi, Chiméra-szülte nem,
Ki orcája színét vette képirónál,
Tarkább a lepénél, simább a kígyónál,
Hasonló a bábhoz, mellyet ágyba visznek
A kisded leányok, mikor lefeküsznek.
Ennek árúltad el szépséged rózsáját,
Mellyért oda hagyná Páris Helenáját.
Ezt a majmot vevé az Adonisának,
A kit kiki tartott Cythéra másának.
S míg e féreg lepte kedvelt virágidat,
Phanias, zörgetvén zárlott ajtaidat,

Egész éjjelenként könyeit hullatta,
S ifjúsága legszebb virágit fogyatta.
Nem! ki így megsértett, soha nem lesz hívem!
Félre tőlem! pestist szív belőled szívem,
Hagyj el, hiában jársz. Egymástól értelmink
Még távolabb járnak mint elébb szerelmink.

Ugy tetszik, mond amaz, bosszúd felette nagy
Fájdalmidért, oka mellyeknek magad vagy.
Szólj igazat; van-e mindég hatalmunkban
Kinek s mint adjunk helyt szívünkben s karunkban?
Sokszor, akarunk-e, azt sem kérdi tőlünk
Amor, s most Faunusok rút ölébe dőlünk,
Majd ismét megvetjük Phoebus szerelmeit.
Ki győzné számlálni kedvünk sok képeit?
Ti, annyi hibákat kik vettek szemünkre,
Hányszor vagytok méltók kinevetésünkre?
Hányszor nem esik meg, hogy horgon akadtok,
S nem más, csak nevetség, a mitől csalattok.
Nyakkendőnk nyíljon meg, ingujunk csúszszon fel,
Már dobog szívetek; sokszor annyi sem kell,
Egy szép mosolygásra s tekintetre lesz rab.
Csak képzelmény s árnyék, csak játék s múló hab
Vezérli gyakorta lelkünknek ízlését,
Sőt a szépségnek is bájoló érzését
Elvesztjük ideig; tudjuk hogy hibázunk,
Még is Gratiákat a rútra ruházunk.
Ha magad, mint vélem, tapasztaltad ezt már,
Bocsánatot talán vétkem is méltán vár.
Ki keres annyi észt egy leány agyában,
Mint komoly Zenónak tudós szakállában?
S hát ha még, barátom, dicsérem tettemet,
Hogy az nem vádolja, sőt menti eszemet?
Tisztelem én benned azt a miért téged
Kiki becsűlt: nemes- és széplelkűséged.
Méltán érdemlettél illyen tiszteletet.
Jó barátok valánk, s neked több nem kellett.
E szép aranyláncban, melly köt csak lelkeket,
Vígan éltél velem sok szép délesteket,
S estve nem sajnáltál éntőlem megválni,
S Glycerád ajtáján éjfélig őrt állni,
Így sok időt nálam nyájasan töltöttél,
Míg nem egy nyári nap lugasomba jöttél,
Hol akkor csendesen aludt régi híved,
Ki ébren nyúgodni hagyta mindég szíved.
Ha mi, ferdés után, s mint véljük, rejtekben
Alszunk, talán szebbek vagyunk képzéstekben.
Elég az, nem ismert jókat leltél nála,
S egy jó barátjától ő ekkép megvála.
Felkelvén, lábamnál szemembe ütközött
Egy felemás állat Amor s Faunus között.

Mit nem mondál szíved mély részegségében!
Mit nem tettél volna tüzed nagy hevében!
Ha nem tudnám mint kell az eszelős száját
Bezárni s más hangra vezetni nótáját.
Eloltottam tüzed hideg csúf árjával.
Amor dúlva fúlva repűlt el szárnyával,
Örűltem elmentén; de korán örűltem,
Mert egyszerre nyögve ott termett körűltem.
Nyögéssel megvallom engem meg nem győznek:
Fenrepűlő szók is hiába üldöznek:
A gyúlt képzelődés pompás hangozatja
A fris életerőt bennem elaltatja,
Víg tréfát próbáltam a valóhoz fűzni,
S úgy a síró daemont belőled kiűzni.
De tréfától az illy lelkek mérgesednek:
Bajod nőtt, másféle ír kellett sebednek.
Azonban en szívem nagy veszélyben vala,
Mert az eszelősség ragadó nyavalya:
Érzünk nem tudom mit, s mire ébren leszünk,
Fellobbant szívünkkel immár nem bír eszünk.
Játék volt ekkoron szükség mindenképen
A mézes uracskák arra valók épen.
Legjobb a leánynak, ha szerelemtől fél,
Egy olly báb, melly csupán mulatságunkra él,
Ollyan rendes bohó, a ki repdes, játszik,
Esze áll, szája jár, foga mindég látszik,
Ki csácsogó nyelvvel, bár egész lelke holt,
Lángjáról szól, mellyet a legyező elolt,
S a tűkörben tanúlt cifra nyögésekkel
Jó ízűt nevetett az elmésebbekkel.
Bizonynyal, hanemha nékünk játékunkra,
Minek lelték volna földgolyóbisunkra
Az istenek ezen emberi majmokat?
Legalább szemeink szeretik azokat.
Ostobák, de annál többet örűlhetünk,
Ostobaságokon jó ízűt nevetünk.
S végre, ha igazat akartok mondani,
Hogy majmoknál szebbek, azt meg kell vallani.

Mind ezzel (Timonunk így akad szavába)
Azt akarod, látom, kitenni példába,
Hogy nincs olly ügy, mellyet nem menthet az elme.
Csak az kár, hogy újra sért ügyed védelme.
De hagyj békét. Eszem elég mesze bódúlt.
Mit használ civódni azon, a mi elmúlt?
Szerettelek; bánom, hogy így megőrültem:
Te a majmon kaptál, s már megeszesűltem.
Sőt örűlök, mert bár volna módom benne
Hogy minden vágyásom mindenható lenne,
S egyben repűlhetnék szíved thronusára,
Nem mennék; esküszöm szemed hatalmára!

Hazug szerelemmel ám egymást tartsátok,
Engem már meg nem csal mosolygó arcátok.
Örömestebb nézem a tavasz virágit,
Mint szépek személyét s gyermekek vígságit.
S ha még egy földi szép mosolygó képével,
Vagy hatalmat szóló haragos szemével
Azt a just valaha kinyerheti tőlem,
Majd istent majd férget hogy tegyen belőlem,
Így elvetemedni ha látnak engemet,
Akkor, Venus, akkor zavard meg eszemet,
A leggyalázatosb lángot öntsd erembe,
S ejts öreg dajkámmal forró szerelembe!

Meddig hiszed ezt így? felel Musárion.
Nem vártam, hogy nyelved illy fenhangon járjon;
De mind amellett is, megbocsáss, barátom,
Nem hiszem én az illy csudát, míg nem látom.
Te, ki nem régiben ha csak nem szeretnél,
Azt vélted, semmikép boldog nem lehetnél,
Kinek igen könnyen fellobbana szíve,
Egy tekintetre lett minden szépnek híve,
S a ki, el ne pirúlj, már megeszesedtél,
Ha én kizártalak, másokat szerettél,
Amor múlatságit te tudnád utálni?
Talán más istennél több jót vélsz találni?
Talán megszeretted ama víg bölcseket,
Kik indúlatjukat s képzelődéseket,
Valamerre tetszik, rabszíjon hordozzák,
S úgy élteket könnyebb örömnek áldozzák.
Kerűlöd mint nyűgöt a tiszta szerelmet;
Csak addig kell Amor, míg nem szül gyötrelmet;
Mérsékelve örűlsz, sok játékon sorral
Legelsz, párosítasz új csókot ó borral;
Tanúlod mint kelljen mindég gyönyörködni,
Örűlsz míg örűlhetsz, nyögsz, ha kell szenvedni.
Én ugyan azt tartom, jobb így okoskodnod,
Mint örömre színes gőggel agyarkodnod.
S ha illyen észszel vagy, bátran nevetheted
Kinek visszatetszik illymódú életed.
Nem ott, hol a szépek rá únván magokra
Sűrűn csoportoznak olly múlatságokra,
Mellyeknek érdeme csak az, hogy nevek szép,
Kikbe a mindég várt öröm soha nem lép,
Hol nevetünk, mert kell, ha nem kell, ásítunk,
S vígságunk közepén már újat áhítunk.
Hogy ott is hiába kergetvén célunkat,
Uj ásítozásra nyithassuk szájunkat.
Nem lármák közt, hanem természet keblében,
Ezüstszín patakos völgy csendességében
Szállja meg a legszebb s jobb öröm szívünket,
De, Phanias, hogyha illy okon költöztél

A városból? Crates formán mért öltöztél?
Álladat ez a csúf szakáll mért terheli?
A bölcs ember magát mint más úgy viseli.

Ékes csúfolódó! az én öltözetem
Csak ollyan, a millyet kíván gyász esetem.
Hát nincs-e tudtodra bajaim melly nagyok?
Hogy ama csátés ház, mellyben magam vagyok,
S annyi föld, a mennyit ama palánk kerít,
Mint ez az, a minek még tehettem szerit,
Mióta prédára,költ szép örökségem.
Minden tudja: hogy ne tudnád veszteségem?
Eredj, Musárion! tréfa beszédedet
Szinte úgy gyűlölöm, mint jelenlétedet.
S kit kinálsz a lélek ollyan örömivel,
Kiket a sors közöl csak kedveseivel?

Barátom, éleszd fel lelked szent szikráját!
Nem nemes szív, rab az, ki formaruháját
Hordozza éltében bal vagy jobb sorsának.
A nézőszínben kell úgy a muzsikának
Zengeni, a játék a mint, bús avagy víg.
Az igazán bölcsnek szíve vídám mindig.
Hát lelked a külső tárgyak forgására
Vesz csupán hol gyászos, hol víg színt magára?
S a víg szivet, a melly lelke az életnek,
Prédáúl engeded minden kis esetnek?
Tudom én, barátom, mértéktelen jóság,
S vidúlni s vidítni kész forró buzgóság,
Mellynek lángjai csak magának árthatnak,
Jól tudom én, ezek hová bódíthatnak.
Még is a kárt s hasznot ha jól felszámlálod,
Többet nyersz mint vesztesz, itt is úgy találod.
A miket a kábák másnak irígylenek,
Ne hidd, hogy mind azok boldoggá tegyenek.
Az igaz boldogság a bölcs tulajdona,
Megáll, forogjon bár a föld ál asszonya
A dús, hogy ő boldog csak akkor hiheti,
Ha pompája fényes s drágák készűleti;
A bölcs érzi, s boldog. Egyűgyű étele
Cserép tálból olly jó, s olly jól lakik vele,
Mint ha minden áldná arany edényeit,
S India küldené drága ételeit
Ha, míg ő zöld fája árnyékában örül,
A víg báránysereg ugrál körös körül,
S Zephyrusok játszván lepék lágy nyájával,
Kínálják őt a rét balzamillatjával.
Ha ígéző hangot hall akármerre lép,
S valamit lát, mind az hasznos s egyszersmind szép
Melly könnyen felejti e kedves okokon
Hogy háza nem nyugszik márvány oszlopokon,

Hogy ezer rest szolgák telkén nem lézengnek,
S asztalánál Gnáthók helyett legyek zengnek!
Bár csapodár sereg ne víja ajtaját,
Udvara nem fénylik, oh ne mondja baját!
E helyett bír olly jót, a mi Mídásnak nincs,
A mit a királynak meg nem vásárl a kincs,
A mi nélkűl halál az élet, a föld sír,
A legbecsesebb jót bírja - barátot bír.

Mit mondasz? a kinek a szerencse hátot
Fordít, hol az eszed? az bírna barátot?

Ím, mond Musárion, magam példa vagyok,
Ki érted Athenaet s mindent oda hagyok.
Ki utánad futok, anyám oktatását
Felejtvén, s megvetvén más lyányok szokását.
Úgy hiszem, a dolgot bőven megmutatja,
Ha magát a leány ekkép kockáztatja.

Tudom az idejét, Phanias igy sóhajt,
Midőn diadalmad nem szerzett volna bajt.
Akkor nem alacsony készséget mutatnod,
Csak Nymphaként kelle magad vonogatnod,
Futni, de, bokrok közt futván, megakadni,
S karomból nevetve magad kiragadni,
De ki tehet róla, hogy kegyetlen szelek
Legszebb öröminket elrepítik velek!
Elmúlt már ez; most csak, ha rajtam állana,
Azt kérném, hogy vérem zavarja szállana.
Nevezzen Athenae boldogtalannak bár,
De látom, hogy a kár itt is haszonnal jár.
Sok édes tévelygés bájos szövevényén
Általesvén, vagyok igazság ösvényén:
Az leszek, aminek eddig csak tartottak,
Áldott nap, láncaim mellyen lehullottak,
Mellyen Athenaetől végkép elpártoltam! -
Nem addig, míg a sors kényes fia voltam,
Nem, hanem mióta jutottam inségre,
Most vagyok igazán méltó irígységre.
Akkor volt Phanias valóban nyomorúlt,
Még inkább, mint a ki koldusbotra szorult,
Míg száz csapodárok őt égig emelték,
S arany poharakból szíve vérét nyelték,
Míg éjenként járván bordélyos házakat,
Ingyen adott, drágán vett ocsmány csókokot,
Addig, míg úr s vad volt minden indulatja,
Addig volt rab, s kénye gyászos áldozatja. -
Vagy a ki virágon alszik, s mély álmában
Azt képzeli, hogy űl Croesus thronusában,
De kit kétszeresen kígyók körűl fognak,
Vajjon talán azt kell neveznünk boldognak?
És ha Endymion (kinek, hogy csókjait

Kedvére adhassa Luna, szemhéjait
Bezárván, Olympust mutatott nyugtában),
Ezer aeonokat töltne szép álmában,
S álmodva istenek asztalánál ennék,
Forrón csókolnák őt szerelem-istennék,
Valami vidítja istenek szíveit,
Mind az részegítné érzékenységeit:
Egy szóval, mint halak a tenger vizében,
Úgy úsznék torkiglan öröm özönében:
Szólj, kicsoda merné azt a vallást tenni,
Hogy nem szégyenlene Endymion lenni?
Bizony Diogenes, az ebek barátja,
Hordajában nemesb boldogság sajátja.
Vagy minnen szivünkben, vagy sehol sem fakad
Olly öröm forrása, melly félben nem szakad,
A tartós vígságnak olly szép kikelete,
Mellynek nem árt a sors mérges lehellete.
Sorsomnak melly javát imént bőven adta,
S most hirtelen tőlem mind azt elragadta,
Melly nyomorúlt lennék egy fordúlásával,
Bírnék bár Fortuna egész tárházával:
Ha, dicső székéből nézvén esetemre,
A bölcseség nem jött volna védelmemre,
Ki setét lelkemben szent fáklyáját gyújtja,
Rózsaszín fellegből felém karját nyújtja,
S oda visz fel a hol boldog kedveseit,
Az igazság s virtus szentelt vitézeit,
Nem kísérti öröm, nem sérti fájdalom,
Szívek Olympus már s égi nyúgodalom.

Itt Phanias szárnya, mély gondolatjában
Őt így felrepíté ellankadt útjában.
Már szemei elől az egész föld eltűnt,
Már lelkét a nehéz test lehuzni megszűnt,
Körülte az aether tisztább lett szüntelen,
Már félig isten volt, midőn őt hirtelen
Egy csekélység, mellyet szégyen elmondani,
Az alsó világra le tudta rántani.
Ti, emberiségtek hatalmas győzői,
Az égi szépségek merész kémlelői,
Szívetek elámít: néki ne higyjetek,
Phanias példáját látván, reszkessetek!
Az a bölcs, ki az ég felé olly merészen
Repűlt s abba csak nem béhatott egészen,
Ki mintha nyargalná Sancho paripáját
Elérte már a szép csillagok hazáját,
S látja a kék s piros kecskéket legelni,
S hallja a sphaerákat titkon énekelni,
Kinek agyát ollyan hévség gyújtogatja,
Hogy a tüzég közel létét gyaníthatja.
S ki már nem méltóztat földit nézésére:

Lehull Musárion egy tekintésére.
De melly tekintés ez! Nem illik társának
Más, mint mellyet Coypel adott Amorának,
Melly, hogy annál előbb meg tudjon ejteni,
Csalfán fenyít; s imígy láttatik inteni:
Hogy ártatlan gyermek vagyok, azt tartjátok,
Jól van, jól! Tegzemet avagy nem látjátok?
Ha kell a jó tanács, fussatok előlem,
Csak hogy úgy sem soká lesztek mentek tőlem.
Akár holnap, akár ma légyen a napja,
Van érző szívetek, s azt Amor elkapja,
Ezt vagy illyes mit szólt Musárion szeme,
Midőn bölcs Phaniast meggyőzte kelleme:
Rá néz, rebeg, eláll szózatja nyelvének.
Ki tudná leírni vonását képének?
A szép, mintha semmit eszébe nem venne,
Ugy teszen; csak titkon örvend szíve benne.
Végre így szól hozzá: estve lesz már, látom,
Athenae messze van; mit tegyek, barátom?
Nem ismerek senkit kivűled e tájon.
Hogy pedig egy leány itt az erdőn háljon,
Képtelennek tartod magad is. Mit tegyek? -
Azt tartom, Phanias, csak tehozzád megyek.

Hozzám? rebeg a bölcs; nagy szerencsém lenne,
De a házam szoros. M. Megfér egy lyány benne,
Ha még olly szoros is. Ph. Sovány lesz tartásod.
Egy kis téj, egy tojás: nem úgy mint szokásod.
M. Nem vagyok most éhes. Ph. Csak egy paraszt szolga
Lesz szolgálatodra. M. Annak sem lesz dolga -
Jer menjünk, híves lesz; besetétűl az ég.
Ph. Megengedj! nem adtam mindent tudtodra még.
Lakom egy hét olta két jó barátokkal.
M. Két jó barátoddal? Ph. Igen; s ollyanokkal,
Kik társaságodra nem alkalmatosak.
M. Mit hallok, Phanias! hát philosopuhusok?
Ezek az emberek látnak-e szemekkel?
Ha igen, lábamnál, mint mások.
Ph. Megengedj, én abban kételkedem nagyon.
A Stoa Cleántja. - M. Oh Ceres! ott vagyon?
Ph. S ővele Theophron, Pythagoras híve.
Nagy lelkek, s nem viasz ezeknek a szíve.
M. Oh nem mind aranyok, a mellyek fénylenek,
De bár csupa lelkek s test nélkűl légyenek:
Mikép hátráltatná ez oda mentemet:
Még nevelni fogja gyönyörűségemet,
Ph. Egy szóval, szép türdér mi hármacskán vagyunk.
S egy férfira egy ágy. M. Nyár van; meg nem fagyunk.
Találok én helyet, felejtsd el gondodat,
Indúljunk. - Kedvesem, nyújtsd ide karodat! -
Mit látok, Phanias, hát meleged lesz-e?

Mintha nagy próbára mennél s igen messze.
Három bölcsek talán csak bírhattok velem.
Én csak magam vagyok, még sem bánt félelem.

Mit tényen? mikor nem hasznos ellentállni,
A szél kényén kell a hajónak úszkálni,
Phanias, ki eddig magát vonogatta,
Mert bölcs Mentoritól leckéjét várhatta,
Esküszik, hogy becsesb lesz remetesége,
Mint a szelid Musák temploma szépsége,
Mihelyt az a nem vélt szerencséje leszen,
Hogy benne a legszebb Musa szállást veszen.
Lassanként kitetszett, hogy Phaniast a szép
Megbájolta, s nem volt elfelejtve végkép.
Az elűzött Amor lágy Zephyr képébe
Bújt, a lyány szeméből a bölcsnek szivébe.
Vele megtelését eléggé mutatja
Halvány orcájának lángszín pirúlatja,
S könnyének cseppjei, mellyek ellenére
Fényes gyöngyként gyűlnek szeme szegletére.
Minden lélekzete sóhajtássá lészen.
A lyány tréfájára rá bámúl egészen,
Még sem hall semmit is. Egész szíve s esze
A fejér kacsókra s a szép melyre vesze.

Hamar észre vevé a lyány tudománya,
Melly veszélyben forog Zeno tanítványa,
Melly könnyen hágy győzni szép ellenségének,
Melly hiába truccol Amor erejének.
Látta mint derűl fel setét ábrázatja,
Mint lángolt szemében titkos indulatja.
De rajta mit sejtett, s mit érzett érette,
Mind ezt még most bölcsen magánál rejtette,
Kivévén, hogy reá olly szemeket vetett,
Mellyekből, ha akart, minden jót vélhetett.
De a hév kivánság ha vakmerővé tesz,
A szerelem minden bátorságot elvesz.
Festett Phaniasnak a két bájoló szem
Mindent, valami szép, csak reménységet nem.

Végre, szinte mikor hálószobájába
Ment a nép, elértek Phanias honjába,
Hol a csendes estve szép hívességében,
Az udvart frisítő hársak ernyőjében
Véletlen olly munkán kapták a bölcseket,
Melly nem kis mértékben mocskolta neveket.

MÁSODIK ÉNEK.

Szent Anubis! vajjon millyetén állással
Láttatá a két bölcs magát Phaniassal?
Talán csak nem fogtak, nem merjük ezt hinni,
Édes borral telve a fűben fekünni. -
Épen nem! hát talán vesszőn lovagoltak? -
Ebben az esetben nem nagy bűnben voltak.
Plutarch ezt dicséri Agesilauson:
De bölcsnek eszébe illy játék mint jusson?
Ők időtöltésre tréfát nem kerestek,
Egy szóval: egymásnak üstökébe estek.

A köpcös Cleanthes szívének kedvére
Épen akkor térdelt bölcs ellenségére
(Ki alul oldozta fürtjeit hajának
A babot nem evő philosophiának)
Mikor a gazdának haza-jövetele
Kedves múlatságát elhagyatja vele.
Mint kit ellensége olly tolvajságon kap,
Mellyhez sem sok tanú nem kell, sem fényes nap,
Úgy elborította Phaniast a szégyen
Álljon-e? fusson-e? nem tudja mit tégyen.
Minden erejéből forral olly szándékot,
Uj vendége hogy ne lássa a játékot:
De olly közellévő élesen látónak
Nem meri mondani szemét hazudónak.
Azonban a vívók felszedik magokat,
Szép díszesen öszvehuzzák palástjokat.
Ott állnak kábúlva, s azon jár elméjek
(Mert Phanias önkényt halkkal megy feléjek)
Melly csavargós úton leljék mentségeket
Hogy kevesebb szégyen borítsa fejeket.
De nem hagyja-e el Herculest is karja
Néha, mikor győztét leginkább akarja?
Váltig törik Cleanth s Theophron fejeket,
Nincs haszna! nem tudják befedni tetteket.
S ha köztünk minden szájt kacajra nem vonnak,
Köszönjék egyedül szép Musárionnak.

Az uraknál, látom, így szól a csintalan,
Socrates intése nem volt haszontalan.
Gymnasticát űznek, mellyhez jól értenek. -
Hasznos játék! s nagy kár, hogy többen nincsenek.
Akik tudnák, amint illenék becsülni,
S a lágy erkölcsöknek tőrét elkerűlni!

Látni való, hogy itt a lyány elmessége
(Bár titkos cél nélkűl nem volt is mentsége)
Szép színt adott a rút bikacivódásnak. -
Kinek tetszhetett ez úgy mint Phaniasnak?
De Cleanthes, mivel igen buzgón harcolt,

S az illyféle beszéd neki nagy újság volt,
A színlő palástnak nem nagy hasznát vette,
S Phanias többről több szégyenbe ejtette.
Az a munka, mellyben imént buzgón fáradt,
Az a fény, melly reá két szép szemből áradt,
Az a szép s elmés hang, melly őtet mentette,
S a mi ennél szívét még inkább sebhette,
A váratlan vendég dicső kellemei,
A nyájas Amorok s Gratiák díszei,
Mind ezek mélyebben hatottak szívére,
Mint sem hogy hidegen maradhatna vére.
Mentségeket vakog, szakállát szaggatja,
Tág palástját öszvébb addig húzogatja,
Míg a mit senki nem kérdezett, szájából
Kiesik, hogy harcok nem vala tréfából.
A miért ő kikölt olly igazság, ugymond,
Mellyet a ki nem lát, az nem csak sült bolond,
Hanem ökör, szamár, lúd, tyúk, s ocsmány féreg.
Itt egészen láng lesz, s elfutja a méreg,
Tele szájjal ordít. Szegény Phaniasunk,
Melly igen érdemli ő szánakozásunk!
Most piros mint a láng, majd halvány mint a fal,
Földre süti fejét, szégyenében vesz, hal.
A szép látja, s siet őtet éleszteni,
S méltatlan szenvedett kínját enyhíteni.
A Gratiák által egy olly tekintéssel
Felfegyverkeztetve, melly csak egy lövéssel
Cleanth dühösségét rabjává hódítja,
S Theophron törődött oldalát gyógyítja,
Így szól: ha nyerhetném, urak, tetszésteket,
Vacsoránk végére hagyjuk kérdésteket.
Nékem ugyan az illy bölcseknek beszédje
Mindenkor kedvesebb, mint bár Zevsz ebédje.
Oh csuda s kegyes sors, melly elébb el kívánt
Téveszteni, s utóbb számomra illy jót szánt!
Szerencsés Phanias! kinek két barátja
Bölcscsé tészen mindent, ki őket csak látja.
Már nem csodálkozom, ha megszánva nevet
Minden kábát, ki rá ruház csúfos nevet,
S ha felejti, birván illy szép boldogságot,
Nevemet, Athenaet, s az egész világot.

Így szólott, s a bölcsek fülökkel szemekkel
Minden ejtett hangot, mohóbban nyelnek el,
Mint a hervadt rózsa az estve harmatját,
Mellyel Zephyr hinti Flora szép magzatját;
Szemlátomást belűl s kívűl nő érdemek.
Nem a dicsérettől nyílt fel ugyan szemek,
De más szavát fülünk mindég szomjan iszsza,
Ha minn itéletünk hangzik benne vissza.
Ember még a bölcs is, csakhogy magát keni,

S bár szíve kő, s nem tud semmit kedvelleni,
Magát még is tudja. Tömjén illatjával
Tartsd jól, s hidd el, adós nem marad hálával.
A két bölcsnél is hát a lyány kedvessége
Nőttön nőtt; orcája mosolygó szépsége
Még Stoa előtt is kegyelmet talála;
S megbocsáták néki, hogy hozzájok szálla.

Egy kis szoba, mellyben semmi gazdagságnak
Nyoma nem volt, megnyílt a fris társaságnak,
A szűk konyhán készült étkeket feltenni
Szemléltek egy borzas inast megjelenni,
Ki sokat szállongált s nem kevés munkával
Szolgált nekik végre ollyan vacsorával,
Mellynek egy tyúk (de nem Catius szabása
Szerint, borba fojtva) volt legjobb fogása.

Ha vajjon Phanias tudós bölcsesége,
Midőn olly közel ült hozzá szép vendége,
Ideákat könnyen tudott-e formálni,
Azt az olvasónak hagyjuk kitalálni.
A hamis szemérem régi maradványa,
Melly szíve nyugalmát még gyakran felhányja,
Régi szerencséje szép tanúja mellett
Fejét több szégyenbe mártotta mint kellett.
De Musárionnak elmés vídámsága,
Mindenre szépséget hintő nyájassága,
S néha szívességgel teljes tekintete,
Mellyet reá mintegy feledkezve vete,
S ismét szemérmesen róla elragada,
Mind ez Phaniasnak új életet ada.
Szíve hova tovább más érzéstől dobog,
S mire észre veszi, benne már tűz lobog.

Azonban a dolog bár melly világos volt,
Két bölcsünk szint úgy nem látta mint a megholt.
A bölcset vakítja gyakran a nagy súgár,
Fák miatt nem látja az erdőt, mellyben jár.
De a mieinknek meg kell bocsátani,
Mert amíg Phanias mindent, mit hajdani
Kőszívű mestere belé vert fejébe,
Sebesen eltemet szépség Lethéjébe;
Azalatt a vendég úgy kivánására
Ők imntár kikeltek a tudós csatára.
Cleanth már vitatja, hogy csak a bölcs lehet
Boldog, mint Jupiter, hogy az mindent tehet;
Hogy szebb mint akárki, s koldus pálcájával
Hatalmasb mint Croesus gyémánt thronusával.
Tovább s tovább menvén nagy buzgóságában,
Megmutatja, hogy itt az élők honjában
Csupán a virtus jó, s az érzékenységek
Valamit kivánnak, azok csekélységek

És bölcshez nem méltók. Egy szóval, hagymáza
Bódúlt eszek' végre illy szókra csigázza:
Hogy a gyönyörűség földi köntösében
Jőjön bár elébe Cypria képében,
Ugy, mint ez a legszebb holdnak világánál
Valaha megjelent szép Adonisánál,
S ez az istenasszony (a mi sok) hozzája
Maga hívja, a bölcs ügyet sem vet rája.

Itt már tovább magát nem türtöztethette
Theophron, ki ezt is nehezen szenvedte;
Béillett ez bölcsnek kondor szakállával,
Parányi szemei teljesek szikrával,
Tud lantot verni, tud dalt zengeni szépen:
De bódúlt mint amaz, csak másféleképen. -
Messze mégy, Cleanthes (így vág a szavába)
Legalább beszéded könnyen ejt hibába.
Nem, mintha én talán volnék szerelemben
A gyönyörűséggel testi értelemben:
Az merő gőz, s víznek múló buboréka,
Csak olly vak s éretlen lelkeknek játéka,
Kik, mélyen sülyedvén testiség sárjában,
Tunya szárnyaikat vették csak hiában.
De vajjon a szőlő rejt-e titkos mérget,
Ámbár rajta ollykor látunk mászni férget?
Ne a visszaélést nézzük, ha itélünk.
Szép mondás, de véle kár hogy ritkán élünk.
Nemde mézet s mérget egy bokor rózsája
Adhat, a mint szívja méh avagy pók szája?

Itt Theophron megtelt isteni lélekkel,
S Musáriont nézvén nagy kitárt szemekkel,
Szavát magasb hangra kezdte felemelni,
S az eredeti fő szépről énekelni.
Hogy valamit látunk, s érzékenységinkkel
Öszvepárosítunk égi lelkeinkkel,
Mind az, bár ugy tetszik szemeinknek hogy szép,
Csak az örök szépről lemásolt halvány kép;
S ollyan mint egy piros felleg rajzolatja,
Melly magát a vízben lefestve mutatja.
Innét feljebb repül, s mind jobban foly vére,
A titkokkal teljes számok fejtésére,
Az ezer világok szép muzsikájára,
A fény nemeire, s annak forrására.
Tüzesebben a vak éjszaka szülését,
Az ékes világnak csudás eredését,
Deucalion s Pyrrha nagy történetével
S földünknek hajdani arany idejével
Silenus hangjai nem énekelhették,
Mikor a gyermekek rá kényszerítették.
Továbbá hirdeti, érzékenységinket

Mint kell meghalatni, mint kell lelkeinket
Titkosan mennyei fürdőbe mártani,
S a reájok ragadt földtől tisztítani;
S kerűlvén a babot s a földi lyányokat,
Mint kell nékik fűzni olly égi szárnyokat,
Hogy az istenekkel társalkodhassanak;
S végre, midőn a mért idők lefolytanak,
Ama cifra nyári hernyónak módjára,
Melly bőrit levetvén, vígan kél szárnyára,
Testekkel levessék világi terheket,
S az istenek között lakják az egeket.

Nagyon gyönyörködvén e komédiában,
A csalfa lyány úgy tesz, mint ha bámúltában
Szökdécselne mellye nyughatatlansággal,
S a tudóst hallgatná egész kivánsággal.
Ezzel, a mit sejtni nem látszik, bár jól sejt,
A bölcs beszédében nem kiesiny csorbát ejt.
Hirtelen megtikkad annak repűlése,
S alsóbb hangra száll le annak kérkedése.

A dáma mosolygó megvetéssel látja,
Mint önt ki az elme, ha nincs illő gátja.
Neveti bölcseit, kik pompás hangokat
Harsogván, árúlnak hamis virtusokat.

Végre így szól: Szebbet nem lehet hallani
Mint a mit Theophron látszik tanítani
A fények, a számok s sphaerák szépségéről,
A testről, s a lélek istenné-létéről.
Melly kár volna ha ez csak tünemény lenne!
Ha bár kitalálná, nem ehetnék benne!
Mert melly ösvény vihet erre a fő jóra,
Úgy tetszik ez az mit nem vett gondolóra.

Theophron, ki teljes édes képzésekkel,
Mellyek bölcseket is gyakran szédítnek el,
Az útat, melly bércre ment fel Herculesnek,
Olly szépnek rajzolja, olly kellemetesnek,
Millyen egy rózsás völgy Cyprus szigetében,
A minden örömek örökös földében.
Ha melly sybarita választhatna benne,
Minden kétség kivűl Theophronnal menne
Istenektől kedvelt szép fák árnyékában,
Hol a nappali fény alkonyodásában,
A lélek s test tündérképpé párosodik,
S Amor, de nem az melly rajtunk uralkodik,
Egy másik, melly körűl repdesnek ideák,
Szint úgy mint a Gnídi mellett a Gratiák,
Olly Amor, melly sokkal fényesebb mint e dél,
Tetőtül talpig szem, s csupa nézésből él,
Vezérli a lelket, viszi a felhőkbe,

Ottan jól megmossa, mártván lángferdőkbe,
Osztán feljebb feljebb megy a csillagos út,
Míg vele a legtöbb szépnek keblébe jut.

Hogy pedig a lélek illy szép szerelemmel
Szeressen s éghessen szent gerjedelemmel,
Theophron belőle minden indulatot
Kiirt, melly a földhez húzza, mint állatot.
S ez már, így szól tovább, a miben hibáznak
Sokan, kik magokra bölcs nevet ruháznak:
Ők szent szernek tartják apathiájokat
Mellyel istenekké tehetik magokat.
Az a bölcs, mellyet ők hév agyokból szülnek,
Mindent körül a mi tetszik szemnek, fülnek.
Minden illy örömet alacsonyságnak vesz,
Elébe, úgy véli, felségesebb célt tesz,
Bátran tűr s a harcon tanúl laurust szedni,
Nem érez, hogy semmit ne kelljen szenvedni.
Melly szörnyű tévelygés! A szép csupán a szép,
Bálványa mindenuek, a kinek esze ép.
Csak hogy ezt a szépet lelkivé kell tenni,
A bölcs érez, mint más; ennek úgy kell lenni:
De másokat vakít a földi szép fénye,
S elnyél a testiség posványos örvénye:
Minket pedig az ő árnyékragyogása
Egy fő képhez vezet, mellynek ő esak mása,
E fő képnek örűl az avattak szeme,
Ezt fényli a rózsa, ezt a nap kelleme.
A test rája ragad, mint madár a léphez,
A rózsás orcához, s minden testi széphez.
A bölcs úgy szereti a természet szépét,
Mint az istenektek reá nyomott képét.
A lélek szárnyai e szép fényben nőnek,
Mellynek sugárai szent kútfőből jőnek;
S az egész világot kölcsön vett színekkel
Festik, míg a semmi éjében tűnnek el.
Szárnyait a lélek mind tovább próbálja,
S magát mindég tisztább örömmel kínálja,
Semmi halandóban örömét nem leli,
Sőt a félistenek sorsát sem kedveli,
Szomjúságát csupán a forrás olthatja -
Illyen, jó barátim, a bölcs állapotja,
Így a mi másokat, mint horog a halat,
Jól meg nem tisztítva elszédít s meghalat,
Az az igaz bölcset szárnyas ló módjára
Nyargalva felviszi az egek polcára.

Még a muzsika is (bár fogyatkozással
Teljes is itt alánt, mert hogy bájolással
Tökéletes hangja olvaszsza szívünket,
Szükség Scipióval itt hagyni földünket,

S a dicső sphaeráknak mennyei honunkban
Hallgatnunk énekét, legalább álmunkban) -
Még a muzsika is hasznos a léleknek;
Csínos szelidséget ád az érzéseknek,
Az indúlatoknak győzésére oktat,
Vídámit, felséges repűlésre szoktat,
S több csudát, tesz, kivált egy szépnek szájában,
Mint akármelly tündér Báhám országában.

Cleanth, ki ritkán volt illy soká békével,
Tovább nem hallgathat már csendes elmével,
Zabolát kell vetni a szilaj elmének;
Mert, a mint ő véli, ez az egész ének
Heves athletája bódúltának jele.
S a bolondok házát érdemli az vele.
Felkölti helyéből őtet ezen oka.
Jobb karja mezítlen, ráncos a homloka.
S még szólni sem kezdett, már győzedelmet nyert,
De egy új történet mindent, összekevert.

Az ajtó megnyílik, a kis társasághoz
Belép egy leányka, s egy teli kosárt hoz.
Szép hegyi Nymphának bír öltözetével,
Járásával bájol, győz tekintetével.
Alban, kinek kezét Aglaja vezette,
Pomonát vagy Florát szebben nem festette.
Egy szóval olly szép volt, hogy első látásra
A róla sugárzó árnyékragyogásra
Új Pythagorasunk úgy rá feledkezett,
S a fény özönében olly messze evezett,
Hogy nem lát sem kosárt, sem mit hoz a kosár,
A mit bölcs Cleanthes nyugtalanúl les vár.
Musárion, ennek ki már végét látja,
Int, hogy most némaként hallgasson barátja.
A szobalyány tüstént üríti a kosárt,
S az asztalra, melly most illy újságot nem várt,
Sok confectet s hat nagy boros kancsót tészen,
Mellyek bár melly Faunust várhatnak merészen.

Ekkor így szól a szép: Uraim, köztetek
Nehéz bíró lenni: mind ketten győztetek.
Bár szép dolog, ha ki bír apathiával!
Örömről örömre főbb lelkek szárnyával
Bizony nem kevésbbé szép repdesni sorra!
Engedjétek hagynom a választ másszorra.
Sokra oktatott ma engem két bölcs nyelve;
Légyen hát az estve örömnek szentelve.
Végy csészét, Phanias, áldozz Cypriának,
A szépség mosolygó istenasszonyának.
Te pedig, Theophron, vendégeld fülünket
Citharád s hangoddal bájoljad szívünket.

Most már, hála érte a hegyi Nymphának,
Szép Musárionunk szobaleányának!
Lassanként a bölcsek kurta vacsorája
Leve a víg kedvű Bacchus tivornyája.
Szakállas Phoebusunk citharája bár peng,
S a dal a lelki szép dicséretéről zeng,
De Chloe mellyére szegezett szemei
Igen megmutatják, szíve érzései
Melly rosszúl egyeznek felséges hangjával,
S a játszó melly balúl bánik alakjával.
Csintalanunk, látván a bölcs gyarlóságát,
Ravasz forgódással gyújtja szomjúságát.
Szüntelen vele van, mindent tesz kedvére,
S nem nyugszik, míg érte nem forr minden vére.
Egy virágkoszorú, mellyet a bölcsre fűz,
Elvégzi munkáját, s Theophronban a tűz
Úgy lobog, hogy minden, ki szerelmét látja,
Csak alig hogy száját kacagva nem tátja.

Te pedig, Phanias, melly szomorúsággal
Látod telni az éjt illyes bolondsággal!
Kedves vendégedre melly keservesen nézsz!
Mennyit intesz, hozzá hány sohajtást intézsz!
Nincs haszna! Sebesen siet az céljára,
De talán mind néked, mind neki javára.

Chloe, asszonyának szíves örömére,
Gyorsan közelítget a dolog végére.
Theophron szemei már olly lánggal telnek,
S szeretőjének olly csúfosan felelnek,
Hogy a legbohóbbik carricatúrának
Őtet választhatná Hogarth is példának.
Csalfa leány, mért hogy hova tovább gyújtod?
Olly bájolva néki a nectart mért nyújtod?
Nincs szükség olajat töltened lángjára,
Fuvalj inkább szellőt égő orcájára!
Lehet-e leányban illy kegyetlen erkölcs?
Azt véled, nem húsból s vérből való a bölcs?
De, Chloe, hihető, tudja mit cselekszik:
Ha kínoz, jutalmat adni is igyekszik.

Fennyen dicsekedvén jéggé vált vérében,
S nem kis kedvet lelvén a bor erejében
Cleanthes azalatt bölcsen fejtegeti,
Hogy csak semmik a szív vágyási s érzeti
Őt kénytelenségből álmos tanítványa,
Kinek szívét ezer kétség habja hányja,
Mint Horácnál ama terhhordó rest állat,
Csüggő füllel hallja, s gyakran vonít vállat,
Végre unalomból okait lerontja.
Ez, természet szerint, a bölcset boszontja.
A nagy boszúgába mind többet s többet tölt,

Vizet vél inni, mert más rovására költ;
S Aristippust, s mind azt, valaki tart vele,
Circének óljába bizonyítja bele.
Tudós szerzetéhez vonszó buzgósága,
Melly minden pohárral főbb mertékre hága,
Hét palackok közzűl hármat már kimére,
Midőn a csillagtánc, mellyel legvégtére
Theophron a hallók füleit múlatta,
Őtet csupa égő lánggá változtatta.
Most már egy lelket sem kímél dühössége,
Mindent meggyőz szava, mint őt részegsége.
S mire a legfényesb sphaerai tánc kerűl,
Érzékenység nélkül a földre leterűl.

A játék harmadik része végződik már,
Kiki álmot keres, mert az idő eljár,
Cleanth, ki hasonlít alvó Silenushoz,
Csak hogy a bor reá még mélyebb alvást hoz.
Egy ólba vitetik bacchusi pompával,
S kiki jó éjtszakát mond vidám orcával.

HARMADIK ÉNEK.

Mihelyt Musárion aetheri álmából
Felserkenvén, kikél nyúgovó ágyából,
Phaniast azonnal ott teremni látja,
Régi jó barátnőm talán megbocsátja,
Így vakog, hogy korán alkalmatlankodom,
De mit tesz? Én tőled most sem iszonyodom,
Felel Musárion, nem vagyok idegen:
Hívünket soha sem fogadjuk hidegen;
Mindég mond valami újat és kedveset.
Látom, mond Phanias, látom, melly keveset
Reménylhetek tőled boldogúlásomra
Beszédedből, mellyel felelsz panaszomra.
Látod szívem kínját, s még nevetve gyötörsz,
Látod romlásomat, s még jobban öszvetörsz,
Száz esztendő nekem minden pillantásom,
S gyönyörködő szemmel nézed kínlódásom,
Kétségbeesésnek nyeletsz el habjával,
Kegyetlen, s hívének vall szád szép hangjával.
Melly irgalmatlanúl állasz rajtam boszút!

Én boszút? felkiált Musárion. Mi jut,
Phanias, eszedbe? Először szerettél,
Azután elhagytál. Mellyikkel vétettél?
Hidd el, én szerettem mindenik tettedet,
Minden lyánynak tetszik az olly cselekedet,
Melly a férfin való győzelmét hirdeti,
S annak bölcseségét lába alá veti.

De szívedet látni még inkább szerettem
Hidegen, mint égni csúfosan érettem.
Ph. Mikép tudsz kínozni, Musárion! jobb lesz
Üss egy tőrt e szívbe, mellyet a bú megesz.
M. Ne kínozz, barátom, szomorú játékkal!
Jer, űlj szem közt, s mondd eljöttél melly szándékkal
És, hogy boldog lehess, mit s mennyit kell tennem?
Ph. Olly lánggal szeretned, mint a melly ég bennem!
M. S hát engem Phanias szeret, ki, utálva,
Futott tegnap tőlem? Ph. Hát nem boszút állva
Büntetsz-e illy szókkal? Tudod ki s mi voltam
Ama bús órában, mellyben úgy dacoltam.
Megölve szívemet a bú mérges szele
Szidtam a szerelmet, s teli voltam vele.
Megjelenésed is igen váratlan volt,
S csúfolásnak véltem valamit nyelved szólt.
Mikép remélhettem, hogy a mi belőlem
Remetét tett, s mindent elijeszte tőlem,
Az hirtelen hozzám vonszhassa szivedet?
Vedd ezt jól elmédre, s megsértődésedet
Ha nékem, őrűltnek, el nem engedheted,
Tekints még egyszer rám; s ez egy tekinteted
Oltsa el éltemet, ne legyen több gondom.
Ha szeretlek-e? jaj!... M. Dianára mondom,
Barátom, csupa gyász a szerelem benned,
S nálam hasonlóra nehéz lesz szert tenned.
Szint úgy nem kell nekem a szív részegsége,
Mint Theophron hiú szemgyönyörűsége.
A csendes víg öröm italom, ételem,
S minden rózsaszínben nevet s játszik velem.
Én szeretlek ollyan csendes indulattal,
Melly nyájas Zephyrként, gyenge fuvallattal
Ingatja a szívet, szélvészszé nem lészen,
Nem háborít soha, mindég víggá tészen;
Mint a Gratiákat s Musákat szerettem,
Úgy szeretlek; s ha így boldoggá tehetem
Éltedet, szerencséd ma kezd virágozni,
S csak a halál fogja határát elhozni.
A szerető ezen szóknak értésére
Részegen rá rohan szépjének kezére,
S tüzes csókjaival csakhogy fel nem falja.
A lyány egy ideig, mig az ész javalja,
Az elragadtatást áradni engedi,
S a boldogításnak szép rózsáit szedi;
S olly gyengén láttatik vivni barátjával,
Hogy ez végre mellyét illeti csókjával.
A hold s a szép hajnal titkoló ideje,
A részeg szerelem babonás ereje,
Meg annyi veszélyek egy érző leánynak,
Szépünk lágy szívének mennyi tőrt nem hánynak!

De Musárionnak gondja volt magára,
S mig Phanias, egyéb szeretők módjára,
Több s több részt vár híve jóakaratjából,
Mint bámúlt, mikor az kiugrék markából!

Hogy Phyllis eleint magát vonogatja,
Hogy lassan rikoltgat, s ha nincs foganatja
Nevetve fenyeget, s vásott körmökkel vív,
Az épen nem újság! még a legbujább szív,
Még a Satyrus is méltán felakadna,
Ha a Nympha tőle épen nem szaladna.
Ellenkezzék a lyány: illik is, szokás is!
S így érti a dolgot íme Phanias is.
De megcsalá magát; mert az ő kedvese
Körmében tréfából fegyvert nem kerese.

Semmit nem használván sok ravasz próbája,
Búsan kezd zengeni vitézünk nótája.
S bizony, hogy elcsüggedt, nem lehet csudálni:
Melly virtus! hol lehet ennek párt találni?
S virtus-e? Phanias annak nem tarthatja,
Kemény, hideg s kevély szívét kárhoztatja.
Illendő, azt mondja, hogy, ha szeret a szép,
Bizonyítsa is meg azt elegendőkép. -
Hát nekem nincs jusom, így szól e szavára
A leány, szerelmed hogy tegyem próbára?
Hát ha az csak képzet s hideglelés lenne,
Csak játék, s nem volna állandóság benne?
Vétek-e, eszemmel hahogy tanácskozom
Elébb, mint szívemet elajándékozom?
Az olly forró vérű előtt, mint magad vagy,
Ez a gond soha sem lehet felesleg nagy.
Megbocsáss, e tettem ha okoz sérelmet,
De magad is kivánsz szíves hív szerelmet.
Amor nyilaival másszor csak tréfáltam,
S nevettető bohót mindenütt találtam:
Most, hogy boldog légyen mind kettőnknek szíve,
Az célunk, s e szép frígy csak a virtus míve.

Mindég foganatos a virtus tanácsa,
Úgy mondják, a midőn szép száj a tolmácsa:
Mi sem kételkedünk ennek úgy voltában,
Feltévén hogy szegszín éjjeli ruhában
A kényes szív ellen egy olly mell ki nem kél,
Melly fejér mint a hó, s vizslább a gyermeknél.
Vitézünk, fájdalom! ezen esetben volt,
S különfelé vonszó két erővel harcolt.
De gondatlan szemét minek is szegezte
Olly merőn a mellre, melly szívét vérezte!
Ha melly szívre gyenge s nagy erő együtt hat,
A gyengének abban nyoma nem maradhat.
Őtet is a szép lyány bár mint tanította,
Ő annak szavait jól nem is hallotta.

A mivel tüzet gyújt Amor kő szívekben,
A miről Naso ír csábító versekben,
Ami, a mint mondják, hódít sárkányokat,
A legmesterségesb ravasz fortélyokat,
Mindent kész próbálni részeg indulatja
Szeretője ellen, de nincs foganatja.

Add meg, így szól végre a szép, add meg magad!
Látod heves véred melly tettekre ragad.
Megbocsáss, barátom, de délcegségedet
Ha még tovább viszed, megbántod hívedet;
S nem mást, csak azt nyered vele utoljára,
Hogy szerelmed tészem még hosszabb próbára.
Erről légyen elég! szóljunk más dolgokról,
Csácsogjunk, ha tetszik, e két tudósokról.
Nem tudom mint ötlik eszembe felőlök,
De fogadni mernék, hogy egyik közőlök,
Szobaleányommal társalkodásában -
Ph. Hogy hogy? M. Gyönyörködik a sphaerák táncában.
Mit mondasz? Phanias így kiált s mosolyog,
Az volna még rendes! de nem is olly dolog!
Én is sejték benne olly erőtlenséget.
Említem, szemében nem legszebb láng égett,
Midőn a csintalan Chloe utoljára
A virágkoszorút fűzte homlokára. -
Musárion, velem melly sok jókat tettél,
Bódító utamról hogy vissza vezettél!
Melly esztelenség volt, ollyan embereket,
Kiknek, jól megnézve, minden érdemeket
Csak a palást, a bot, és a szakáll tette,
Egy olly szemtelen párt, melly azt érdemlette,
Hogy gyönyörködtetné a Maenadeseket,
Úgy nézni s tisztelni mint igaz bölcseket!
Mire vetemedtem, mint bódúlhat az ész!

Rajtad is, rajtok is méltatlanságot tészsz,
Musárion imígy váltja fel szavait,
Az egyenességnek becsűld határait.
Elébb a mértéken túl ment szereteted:
Most őket ok nélkűl igen is megveted.
Mit hallok? mond amaz, hát te fogsz mellettek!
Tréfálsz! bár mint égtél volna is érettek,
Még is, az estvéli játék nézésére,
Felnyílnék a szemed, mint enyém végtére.
Cleanth, ki a virtust tartja csupán jónak,
S béillik Faunusok közt első ivónak;
Theophron, ki zengi lelkek boldogságát
S Chloe kebelében gyújtá bujaságát,
Kellenek-e arról szólóbb bizonyságok? -
Hogy bennek, felel ez, vannak gyarlóságok,
S hogy egyik sem ölly bölcs, mint a systemája.

Ph. Azt igen mutatja mindegyik példája!
M. Még is talán semmi e földi éltünkben
Erősb virtusokat nem gyújthat szívünkben,
S ama bátorságra azt nem emelheti,
Melly nagy dolgokat tesz, a veszélyt megveti,
Mint az az igazság, mellyért buzgásában
Részegséget ivott Cleanthes bújában.
A vitéz Hercules híres unokái,
Az Aristidesek, hazájok bástyái,
S a Leonidások, s kik vele harcoltak...
„Mit? kiált Phanias; stoicusok voltak?"
M. Több mint stoicusok! ők azt életekkel
Tették, a mit Zenók gondoltak eszekkel.
Mért van Herculesnek mindenütt oltára?
Mert ama kősziklás nehéz úton jára,
Mellyet a bölcs nem tud járni, csak festeni.
Ph. De kit illik azért mást dicsőíteni,
Mint téged, természet, ki őtet alkottad,
S elébb mint Stoa volt, élni tanítottad?
Nagy embert szűlni kell, nem lehet nevelni.
M. De a nevelést is szent dolog tisztelni.
Bár részint örökség Phocion virtusa,
De van köszönetre Platónak is jusa.
A mesterség kezet fog a természettel,
S a rajzolást képpé festi szebb ecsettel,
A virágot, mellyet a mezőn fel sem vészsz,
Szemet igézővé teszi a bölcs kertész.

Tegyük, mond Phanias, hogy ez mind igaz is,
Legalább a délnél világosabb az is,
Hogy Theophron titkos száma, ideái,
Szívbe, szembe, fülbe nem férő csudái,
Mind ez csak egy beteg főnek álmodása.
M. A nagy Archytasnak hol és hány van mása?
Pedig Theophronnal azon egy hitet hitt.
Illy lelkek is vagynak, de csak amott imitt.
Szint úgy teremni kell a lelketlátónak,
Mint a nagy vitéznek s a jó rajzolónak.
S vajjon mi emeli feljebb a lelkeket,
Mi formál olly nemes s felséges szíveket,
Mint éltünk céljáról a nagy reménységek?
Hogy a világoknak nincs számok, sem végek,
Hogy a nap, melly útját láttunkra itt járja,
Egy másik szebb napnak csak vékony sugárja,
Hogy lelkünk végetlen, s rokon főbb lelkekkel,
S ha szentűl él, utóbb vígad istenekkel. -

Minden Gratiákra kérlek, kedves, mit tészsz
Így kiált Phanias, talán csak lélek lészsz.
Nem régen csúfodnak Theophron szólása
Tárgya volt. M. Ő maga, de nem tanítása;

Nem a mi benne jó, bár eszelősséggel,
Jól öszvekeverte azt esztelenséggel:
Csak az esztelenség érdemli gúnyunkat -
De igen is távol elhagyánk célunkat.
Nem volt más szándékom, csak adni értened,
Hogy nincs mért tettedet igen szégyenlened.
Ha a két bölcs téged elébb úgy megbájolt,
Az gyászos sorsodban csuda épen nem volt.
A mint martiusban öszvezsugorodik
A bimbó, az idő mihelyt komorodik,
Úgy lelkünk, eltűnvén a sors verőfénye,
Magát öszvehúzza, s elhervad reménye,
Midőn mind az tőle eltűnik véletlen;
A mi nélkül neki az élet kelletlen.
Csuda-e az, ha egy olly tudományt szeret,
Melly minden bal sorsban vígasztalást nyeret?
Melly néki azt mondja, hogy a mi veszendő,
Az nem övé, s vesztét bánni nem illendő;
Sőt a keserűség közzé édeset tölt,
S a veszteségekből új örömeket költ.
Mi tetszhetik inkább a bús kevélységnek,
Mikor örvényébe sülyed az inségnek,
Mint egy olly tudomány, melly minden kincseket,
Ha eltűntek, úgy néz mint gyermekségeket?
Mit gondolsz, az magát melly nagynak tarthatta,
Ki hordóban magát fel s alá forgatta.
Kibe a nagyságnak irígylése nem fért,
S napfénynél egyébet Sándorától nem kért?
Még kevesebb lehet a bal sors fiának
Éretlen buzgása egy platonistának,
Az öröm helyébe ki jobbat tud tenni,
A melly nélkűl Zeno tanít csak ellenni,
Ki, a durva testi gyönyörűségeknél,
Néki szebb vígságot ád az isteneknél,
Az égből, a hova könnyen feligézi,
A földet csak egy kis borsószemnek nézi,
Varázsló pálcája egyet csap előtte,
S tüstént ezer világ terem körülötte,
Bár fundamentomok csupa képzeletek,
De annyival pompásb s dicsőbb épületek.
S ha külső érzésit egyszer elaltatja
Azt hiszi, hogy magát valóval múlatja.
Egy olly álom, mellyel az égben vígadunk
Nem végső szerencse. - Addig míg szúnyadunk,
Belé szól az ifju. De a felébredt bölcs
Mert szükség, hogy utóbb akárkit is felkölts,
Lassanként a nectar s ambrosia mellett
Olly étkeket kíván, mint régen kedvellett.

Egy sohajtás, melly itt Phanias melyéből
Jött, bőven mutatá, hogy szólott szívéből.
S nem az ő vétke volt, ha szépje nem látta
Illy sohajtást mellyik istenhez bocsáta.

A szép, megérdemlett hív szeretetének
Zálogául, kezét nyújtja kedvesének,
Ki e drága kezet, lángolva, melyére
Nyomja, s epedve néz angyala szemére,
Ha vajjon érzi-e szíve hevességét?
Egy gyenge szorúlat elveszi kétségét.
Viaszként megolvad lágy szíve a szépnek,
Tüstént a cél felé sebesebben lépnek,
Amor őket többről több s több szívességre
Vezeti, míg utóbb jutnak kívánt végre.

Más nap szent frígyeknek szép napja felderűlt,
S Phoebus lángszekere mennél többet kerűlt,
Szép boldogságokat mind inkább érzették
Az által, hogy egymást szerencséssé tették.
Phanias, ki a tűrt inségből bölcsebb lett,
Kivel olly véletlen a sors megbékélett,
Boldog lévén belül, s nem csak külsőképen,
A középszerűség arany útján épen
Irígylés nélkűl élt égi békeséggel,
S minden órája folyt olly gyönyörűséggel,
Mellyet a természet s az ártatlanság ád,
S azért nem is követ sem unalom, sem vád.
A nyughatatlanság habos tengerének,
Athenae gyakori s káros szélveszének
Az ő kunyhójában nincsen semmi nyoma,
Melly Musárionnal Gratiák temploma.
Mindenütt a merre jószága megyéje
Terjed, barátnéja gyönyörű elméje
A természet színét szelid mesterséggel
Éleszti csendesen ígéző szépséggel.
Egy kert, mellyben Flora lakik Pomonával,
S múlatják magokat Zephyr játékával;
Egy liget, hol Amor szokott andalodni,
Hol édes tréfálni, édes gondolkodni;
Egy patak, s mellette árnyékos szilfasor,
Hol a déli álom meglepi őt sokszor;
Egy nyári levélszín a kert hátuljában,
Hol nectar lesz a bor hívének karjában;
Egy olly szomszéd a ki Flaccuséval felér,
Olly szép s egészséges test, mellyhez gáncs nem fér,
Megnyúgodott szíve, felhőtlen homloka -
Mennyi gazdagítja őtet, mennyi oka
Van az örülésre? De még gondoljátok
Ehez Musáriont, barátim, s szóljatok,
Mit kívánhat ennél több s jobb nyereséget?

Semmit mást, csak épen azt a bölcseséget,
Boldogsága becsét hogy egész erőben
Érezze, s ne vágyjon többre jövendőben!
Illy bölcseséget is az egektől nyere.
Nem borzas cynicus lett néki mestere,
Nem egy ráncos Cleanth, a ki beszédében
A bor mellett Zeno, s Silenus tettében
Hanem a szerelem. Hol van mása ennek?
S ő hív tanítványa lett ezen istennek.
Könnyen tért ama szép philosophiára,
Melly, a mit a kegyes természet számára
Öröminek gazdag árjából folyni hágy,
Azzal vídáman él, s többre önkényt nem vágy;
Örömest a dolgok szebb felét vizsgálja,
Bölcs szívvel megnyugszik, akármi találja;
Nem feszegeti azt, a mit az istenek
Setét éjszakába kegyesen rejtenek.
Az alsó világon élő jámborokra,
Noha talál köztök sok bolondságokra,
Soha nem haragszik; sokszor megneveti
Őket is, magát is, de még is szereti.
A színest kerűli, a tévelygőt szánja,
A virtust dicséri, nem mindég kivánja,
Nem is ég mindenkor, mikor szól felőle,
De szívből szereti, s el nem pártol tőle.
S a földet, dolgait bár melly sors intézi,
Elysiumnak sem, pokolnak sem nézi:
Nem olly megromlottnak, mint azt az epével
Teljes elme látja nagyító csőjével,
Olly gyönyörűnek sem, mint a költő írja,
Kinek gyúladt agyát a bor s Phyllis bírja.

Ezt hitte, illyen volt, így élt Phaniasunk,
S minthogy nekünk az volt szíves kivánásunk,
Hogy kiki követni szeresse példáját,
Jó, hogy épen ekép futotta pályáját. -
„Ám legyen úgy! de hát az a bölcs hova lett,
Ki sphaerákat mérni annyira kedvellett?
Jó, hogy kérdjük, Musánk majd elfelejtette,
Ez egyetlen egy éj őtet arra vette,
Hogy Chloe karjában megismérte magát,
S babbal felcserélte szédítő maszlagát.
„Hát Cleanth?" Ezt a dél hogy felébresztette,
Szép lassan az ólban magát, öszveszedte,
S lábhegyen kimászott, tálán egy hordót vett -
Elég az hogy eltünt, s többé híre sem lett.

A FALUSI ÉLET.
NÉGY ÉNEKBEN.
SZABADON DELILLE UTÁN.

ELŐSZÓ.

Azon órákat és szempillantatokat, mellyek akármelly hivatalokban is maradnak üresen, s mellyeket kiki a maga hajlandósága szerint hol egy, hol más mulatságra fordít, én ifjuságomtól fogva nagy részint könyvek olvasásával szerettem, s szeretem még most is, eltölteni. A honnét korán szokásommá vált, egyszer másszor egyik vagy másik tudományos tárgyak felett gondolatimat irásba foglalni, s még többször némelly darabokat, mellyek magamat gyönyörködtettek, anyai nyelvemre fordítani, s mind a két rendbéli kidolgozásimat, ha belőlök hazafitársaimra nézve valami kis hasznot vagy ártatlan örömöt reménylhettem, közrebocsátani, a nélkül, hogy arra a dicsőségre, mellyet a főrangú tudósok és könyvirók érdemelnek, s melly után törekednem nekem környülállásim miatt nem lehetett, számot tartottam volna. Az a kedvesség, mellyet némelly eféle próbáim az olvasó közönség előtt nyertek, több hasonló próbatételekre serkentett és bátorított. Igy készültek csak nem minden eddig nyomtatásban kijött munkáim, igy készült a jelenvaló kis munka is. - Ez az eredeti nyelven mindjárt kijövetelekor sok kedvelőket talált, s még most, harminc esztendők lefolyta után is, sokakat talál. Ezek közé tartozom én is; s jóllehet én azt szoros értelemben poesisnak nem nézem, még is méltónak tartom, mind tárgyára mind előadására nézve, az olvasásra; s azért tettem által anyai nyelvemre; mert reménylettem, hogy a magyar olvasók között is lesznek, kik fordításomban hasznos mulatságot fognak találni. Örülni fogok, ha ezen reményem mennél tökéletesebb mértékben beteljesedik.

Sopronban, Martius 21. 1825.

ELSŐ ÉNEK.

Mezőkből a falun bő hasznot hajtani
Mint kell, tudta Maro hajdan tanítani:
Falun bölcsen élni mezők örömivel
Taníthat-e költő bár melly verseivel?
Soha sem, bennem sincs ez a viszketeg vágy,
Minden leckés hangot énekem messze hágy.
Csak a természetnek festvén szép képeit,
Kívánja bájolni halandók szíveit;
Tudván, hogy a ki a szépet csak nézeti,
Nemesb lelkekkel azt tüstént szeretteti.
Kivülem mások hát, meg annyi Vanierek[120]
Majorkodás körül legyenek mesterek:
Az én ecsetemnek szokatlan céljai
Lesznek a falusi bölcs élet bájai,
S a gyönyörű tájék boldog örökösét
Kegyes földes urát, értelmes mívesét
S mint kelljen a mezőt vizsgálni s festeni,

[120] Vaniere Jakab, híres francia jezsuita, és igen derék deák poeta. Sz. 1664. A szép tudományokat Toursban és Toulouseban, a philosophiát pedig Montpellierben nagy hirrel tanította. Megholt 1739. Fő munkája: Praedium Rusticum versekben. Ezt Baróti Szabó Dávid magyarra fordította.

Fogják egymás után verseim zengeni.
Melly tárgy! itt Mantua dalosa kellene!
Hol van, ki olly dicső hangokat ejtene?
De bár az én tollam reá nem érdemes,
Nyerek, mert a dolog magában kellemes.
Ti buzdítsátok hát, szép tájak, lelkemet
Ti, mellyek bájoltok mind szívet, mind szemet.
A legszebb lángokat megérdemli dalom,
A legszebb örömök lakát magasztalom.

De nem sokan tudják becsülni ezeket.
Tisztán kóstolni mód nincs édességeket,
Ha keblünkben a szív nem ver áttatlanul,
S ha vágyakat észtől s virtustól nem tanúl.

Oh ti, kiknek falun élni van kedvetek,
Templom a természet, oltárán féljetek
Tömjénitek közé bár mit vegyíteni,
A mit nem kedvelnek mezőknek isteni.
Némelly gróf, sok megyék dús tulajdonosa,
Jobb ősöknek csupán testi osztályosa,
Korán elhervásztván öröme virágit,
S ezerkép fecsélvén kincsét s kivánságit,
Kiált mihelyt felkél: „a város unalom,
„Falun van csak élet s kedv, ugy tapasztalom”:
Befogat, kinyargal, de a mi kergeti,
Unalmát, nyakáról el ott sem űzheti,
Az új üvegházat s új filagoriát
Alig tekinti meg, járatja kocsiát,
Sybarisba mohón visszakívánkozik
S estve már a játékszínben ásítozik:
Igy a helyt s a csömört mindég cserélgeti,
S okát majd falura, majd városra veti,
Ártatlan mind kettő; szíve okozandó:
Tisztátlan edényben a méz is romlandó.

A faluk szent csendje a pompát gyűlőli,
Melly a természeti jó kedvet megöli,
De a bölcs alkotó kinek tesz eleget?
Jaj! az ember mindent cifráz s megveszteget.
Azt, hogy városokba beteg képzelete
Virágokat, fákat, bokrokat ültete,
Még megbocsátanám; a számkivettetett
S ismét visszahívott dicső természetet
Örömmel szemlélem nagyok udvariba
Triumfálva lépni örök jusaiba.
De sajnálom az olly gyarló Croesusokat,
Kik falunkba hozzánk hozzák városokat,
S nem boldogok, ha csak regement inasok
Nem lepik, s nem telik nagy asztalnál hasok.

Még bohóbbak ama hiúság fiai
A minden ujdonuj szokások majmai,
Kik fitymálván ősi keskeny hajlékokat,
Fitogtatni a nagy világban magokat,
Fővárost választnak, istennék s istenek
Fényes házaikat lepik, hogy nyerjenek
Ott csalfán mosolygó színes tekintetet,
Itt fontossá tevő gőgös feleletet.
A boldogtalanok melly szégyent vallanak!
Nem soká a magas polcról leszállanak,
Felkeresik büszkén elhagyott honjokat,
S észreveszik saját károkon magokat,
Hogy bölcsen rejtezve jobb élni csendesen,
Mint Pesten fényt űzni s megbukni szelesen.

És ti, kik járjátok az udvar tengerét,
Mint kedvelhetnétek a falu szűk körét,
Csekély az tinéktek, s csak kis szállást adó,
Kénytelen lelt s hamar unt vendégfogadó.
Mint megbánjátok még vak tévelygésteket!
Hizelkedőitek megcsalnak titeket:
De kertetek igaz, nem fér hozzája vád,
Szivesen lát s mindent, amit igér, megád.

Hogy hát jőjön hozzá előre kedvetek,
A város zajából gyakran kiszökjetek,
Oszlassátok mezőn a tiszti gondokat,
Alkossatok okos tervű majorokat
Megtetszenek ezek mint teremtményitek,
S a természetet is utóbb szeretitek.

De a komor magányt felvidámítani
Szép mulatságokat szükség választani,
S e részben bár melly szép ész s izlés közt a frígy,
Bölcs gazda, játékszínt faludba még se vígy,
Ám fényes kastélyban, nem mondok ellene,
Nevessen Thalia, sírjon Melpomene.
De azok, kik boldog középszert nyertenek,
Illy pompát nagyoktól ne kölcsönözzenek.
A cikornyás beszéd tündér theatromon
Nem jár a falusi nyilt szívvel egy nyomon.
A városi zajjal városi baj tenyész,
Kezdődik a negéd s a vígság elenyész:
S mi roszat nem szül ez? Jó barátok között
Tettetett erkölcs lesz s szinrűl kölcsönözött.
A nyájas szívesség jéggé hidegedik,
A vak kény, melly felgyult vérrel vetekedik,
Ki játszék fő személyt, grófot vagy szeretőt,
Sült nevetségessé tesz sok nevettetőt,
S utóbb (mit legvérzőbb lélekkel szívelek)
Szakadozni fognak minden szent kötelek,
A csendes háznépből terem játszó tanya,

Lesz Guzmán,[121] lesz Alzir, s nem lesz atya anya.
Korcscsá válik kiki, csak hagyja el helyét,
S szedje fel a kölcsön vett helynek mételyét;
A korcs pedig kiád okos természetén,
Nero komédiáz s hóhér lesz nemzetén.
Hagyd hát a szint Pestnek (annak van rá jusa)
S ám kívánd szülessék magyar Rosciusa,[122]
De, hogy becsültessél, te ne légy alakos,
Hanem szebb tisztedként bölcs falusi lakos.

S a falusi élet hánykép nem kellemes,
Csak lásson jól a szem s a szív legyen nemes!
Kitől távol vannak az ész ítéleti,
S ki soha az időt s helyt latra nem veti
A pórnép, vaktában szedi örömeit:
A bölcs megválasztja. Lelkünknek szemeit
Most igézi a tárgy újulta s kezdete,
Másszor hanyatlása, fogyta s enyészete.
Mikor jő az öröm, forrón szorítani
Szokta szívünk, s mikor elfut, marasztani,
S ekkép nectart kóstol, akár reggel korán
Legel a most nyiló virágok új során,
Akár látja, mim nyújt a nap árnyékokat
Lenyugtakor, s mint vet bágyadt sugárokat.
Igy Homerus néha elhagyván hadait
Aurorának festi rózsaszin ajkait,
Igy bájol Lorrainnek[123] szívható ecsete
Által most dél fénye, majd est felhőzete.

Minden évszakasznak van tetsző oldala.
A dicső kikelet az évnek hajnala.
Jaj annak, ki nem él ennek örömivel!
A fiatal pille, melly sok színeivel
Sírjából kikelvén repdes új szárnyakon,
A vele szépségben vivő virágokon,
Tömlöcből kijöttén olly igen nem örül,
Mint a bölcs a tavasz szép tárgyai körül,
Midőn hegyen, völgyön lágy Zephyr lengedez,
Forrás ömlik, fű kél, vagy csermely csörgedez!
Oh e szép napoktól lelkesedésemet
Várom! szenelőmben eloltom tüzemet.

---

[121] Guzmán és Zayre fő személyek Voltaire Zayre című szomorújátékában, melly Péceli fordításából a magyar olvasó közönség előtt sem ismeretlen.

[122] Roscius (Quintus.) A régi Romában leghíresebb színjátszó, Galliából való; szép tehetségü, tisztességes életű s maga hasznát nem kereső ember volt Cicero idejében. A maga idejebélick között olly nagy becsben tartatott, hogy arról, ki magát a maga mesterségében vagy tudományában megkülönböztette, ezt szokták mondani: ez Roscius a maga nemében. Cicero minden alkalmatossággal ugy említi őtet, mint a legjobb szinjátszót s igen nemes szivű embert.

[123] Claude Lorrain vagy tulajdonképen Claude Gelée 1682dikben halt meg Romában. A vidékfestésben akármelly nemzetekbéli képirók között is alig van párja.

Szomorú négy falak, most isten veletek,
Félre bús olvasás, könyvek heverjetek!
A mező nagy könyve nyitva van, megyek már
A pataknak, mellyről levétetett a zár,
Követni szabadon csavargó útait,
A fülemilének hallani hangjait,
Első látni bimbót, első szakasztani
Violát s magam is újra virítani.

Az évnek újulta ha illyen bájoló,
Hanyatló kora sem mély búra unszoló.
Tavaszszal kezeink a zsengéket szedik,
Őszszel, ámbár szemünk elkedvetlenedik,
De szívünknek saját becset hoznak velek
A bágyadt sugarak, sárguló levelek.
A tavasz csintalan kedvvel vigadni lát,
Az ősz gerjeszt édes bús melancholiát.
A szép napok jöttén ugy elragadtatunk,
Mint barátot látván, kit holtnak sirattunk.
Elmenések nem más mint bucsuvétele
Hívünknek, kit soká nem lehetvén vele,
Minden pillanatban új hévvel ölelünk,
S még bánatunkban is édes gyönyört lelünk.

Dicső nyár, megbocsáss, hogy rólad hallgatok!
Bámullak, de millyen nyilaktól tarthatok:
Szeretni szépséged csak akkor ösztönöz,
Ha szellő tavasztól vagy ősztül kölcsönöz.
De mit mondok? Nappal a természetet bár
Lankasztod, éjszakád mennyi kellemmel jár!
Mint pótolja ennek hűvös lehelete
A tikkasztó hevet, melly délben égete!
S a szív elfáradtan a nap sugáritól
Melly örömest nézi, válva gondjaitól,
Az éj királynéját szépen feltetszeni,
Szelid világával alá tekinteni,
Játszani erdőkben, hegyeken, vizeken,
S uralkodni az észt szerető lelkeken.

Telelni, megvállom, városban szeretek:
Ott képeket sok szép formákban lelhetek,
Mellyeket művészek remekül festenek
Az olly örömekrül, mik falun díszlenek;
S örömmel vizsgálom mennyiben egyező
A mesterkéz-szülte s természeti mező.
De ha a tél falun talál marasztani:
Vannak gyönyörei. Melly szép pillantani
Szobából a hóval küzdő fergeteget,
S eszterhákról hosszan lefüggő csapjeget,
S melly szép, ha a naptól egy felvidorodás,
Mint könyhullatás közt való mosolyodás,
A gyászoló földnek ád víg tekintetet,
S gondoltatja vele a szép kikeletet!

Melly tavaszi nap ér annyit mint e sugár,
Mellytől a természet enyhülést reményl s vár!
S midőn a dúlt mezőn szélleljárok s kelek,
Mint örülök, ha hol egy kis zöld helyt lelek,
Mint képzelteti az a múlt szép napokat,
Mikép jövendőli megújulásokat!

Komor-e az idő? A szobát fűttetem,
S a szenelő mellett a szélvészt nevetem.
Estve, míg tág szálát sok mécs világosít,
Barátság száz tréfát s játékot párosít.
Egy játék kezdődik. Ketten bizonytalan
Kockával próbálnak szerencsét untalan.
Tarka ostáblára szegezik szemeket,
Merőn nézik a két szinű négyszegeket.
Majd erre, majd arra karikáik veszik,
Nagyobbá, kisebbé a sereget teszik.
A kocka, ha elébb sokképen ütközött,
Köcsög oldalához, remény s félés között,
Nem kevés zörgéssel mind addig hányatik,
Míg a sors végképen elhatároztatik.
Tovább más két játszók, mélyen elmerülők,
Olly játékban, mellyet Palamedes[124] talált,
Keresnek tréfálva diadalt vagy halált.
Egy nagyságu de két szinü négyszegeken
Hevesen harcolvátt, kivül veszélyeken,
Csavargásaikat tudósan kivetik,
S csontkatonáikat ütközni vezetik.
Soká kölcsön visszavernek erőszakot;
Végre a szerencsés mond halálos sakot,
Felkél, a győzöttnek vesztését hirdeti:
Ez búsan s némán ül, sorsát nem hiheti.
S utóbb kénytelen is bár látni, hogy matt lett,
Soká szemléli még a csapást, mellyet vett.
Másutt divatban van piket, lotteria,
S mit mást ész embernek ád időt csalnia,
Vagy fiatalság áll egy zöld asztal körül,
S csontgomolyát ütni csontgomolyhoz örül.
De a kaput verik. Ki zörget? Megjött már
A szomszéd városi postáról a huszár.
Fáradt paripával, zuzmarával fedett,
S ujjaival kezén lábán giberedett,
A nélkűl, hogy tudná nemzetek sorsait,
Tarsolyában hozza világ ujságait,
Statuspapirosok fel s leszállásait,

---

[124] Palamedes a trojai háborúban egy volt a legnevezetesebb görög fejedelmek közzűl; kivált elmésége által nagy hírt nevet szerzett magának. Sok új találmányok tulajdonítatnak neki, s a többek között az is sokak vélekedése volt, hogy a sakkjátékot ő találta fel; jóllehet ezen játéknak eredetéről a mai tudósok igen sokféléképen vélekednek.

Barátok s szeretők tudósításait.
Néki, a boldognak, ezek nem kellenek;
De uraságai melly türhetetlenek!
Mi történik szegény földünk lakosival?
Melly nép melly bajt cserélt régi bajaival?
Mint van Madrid, Nápoly? Lisabon mit csinál?
Mit főznek Bécs, London s Moszkva udvarnál?
Békél-e anyjával, vagy nem, Brasilia,
Szabaddá teszi-e Perút Columbia?
Lássuk, egy hét olta Bolivár mit teve.
Levelet, ujságot kiki külön veve,
Az olvasás közben egyik gondolkodik,
Más nevet, harmadik elhalaványodik,
„Jaj! megvagynak verve a szegény görögök!
Nem ők, kiált egy más, nem! sőt a törökök,
S hol hunyt el Kapudán Basa élte s neve?
Bodrunnál? „Nem, sírja Máriafok leve."
Gyermeki tünődés! üres vitálkodás!
Mert az első postán az lesz a hiradás,
Hogy a török vezér nem csak meg nem hala,
Sőt az ütközet is csak csekélység vala.
De a csetépatét vacsora követi,
S a két ellen felet öszvebékélteti.
A jó somlyai bor annyi örömöket,
Annyi víg tréfákat szül, a hány gyöngyöket.
Asztaltól felkelvén olvasni kezdenek,
Virág, Kisfaludy s Berzsenyi zengenek,
Vagy Kazincy után Marmontelnek nyomán
A szenelő mellett mulattat egy román.
Utóbb egyik s másik letetet könyveket,
S beszél most agg regét, majd újabb híreket.
S egyéb estvéket is az öszvejövetel
S barátság hasonló vigságban töltet el.
Igy a vidámságot a tél is esmeri,
Nem kemény istenség, melly az embert veri,
Sőt tisztes ősz, ki még súlyos terhével is
Bátran vív, mosolyog s tetszik ősz fővel is.

Az év szebb szakai, festvén több képeket,
Adnak elevenebb időtöltéseket.
Ki keresné akkor üres délestein
Kedvét kártyák veres s fekete képein?
Minden szép örömöt, mellyel szivünk szeret,
Mozgással tartóssá tett egészség-nyeret.
Hagyj városnak s télnek hát olly játékokat,
Mellyekkel elűzni vágyván unalmokat,
Henyék pénzszerelmet gyujtnak s ébresztenek,
S magok is gyötretvén másokat gyötrenek.
Félre e vétekkel. Erdőkön vizeken
Vadászat halászat hiv száz szép helyeken.
Te, ki Sylvánt s a hegy Nympháit kedveled,

Járatlan utakon, Musa, vezess veled,
S fesd le a mezei víg mulatságokat:
A mező iratta az első dalokat.

Sürü füzfák alatt, mellyek árnyékokat
Vetvén, kiesbekké teszik a partokat,
Halkkal a nagy tűrő halász helyet keres
Könnyü fegyverével, mellyel prédákat les.
Szemmel szájjal várván szerencse idejét,
Vigyázza lebegő sinórját s vesszejét.
Vajjon mi hal lehet a szegény esztelen,
Melly bizvást jő s horgon felakad hirtelen,
Sárgálló posár-e vagy bársonyos sigér
Gyors pisztráng-e, melly olly kedves étket igér,
Angolna-e számos ezüst gyürüivel,
Vagy nagy száju harcsa zsákmányos bélivel?

Ki a szárnyas nép közt olly sok pusztítást tesz
A vadász, kezébe veszélyrejtő csőt vesz,
Célja irányába sebesen helyheti,
S villám s gyilkos mennykő lövését követi.
Melly madarakat lel s emészt szörnyü halál?
Bús bébicet, mellyet kórók között talál,
S magaslaku, gyenge pacsirta, tégedet,
Épen mikor kezded zengni szerelmedet.

De minek éneklem e gyáva viadalt,
Hasztalan vérontást s dísztelen diadalt?
Musa, ki olly sokszor lantod szebb hangjait
Szedve magasztaltad a fák dalosait,
Oh, ha a halálnak adni áldozatot
Szükséges, add inkább, add azt az állatot,
Melly, hogy méltó préda, mutatja már feje,
S mellyben ellenséget öl ember ereje.
De mit hallok? Riad már kürt éles szava,
Tajtékzik, földet vág vadász délceg lova.
A szarvas a lármát hallja, hová legyen?
Megréműl, elborzad, aggódik, mit tegyen.
A vadászok előtt sebesen fusson-e?
Vitéz bátorsággal ellenek álljon-e?
Bokros homlokában, vagy gyors lábaiban
Bizzék-e a veszély zivataraiban?
Bizonytalan haboz. Végtére erőt vesz
A félelem. Indul, fut, repűl, csudát tesz;
S tüstént erdőt, kürtöt, kutyákat messze hágy,
A serény paripa, melly diadalra vágy,
Nyargal alig érve földet lábaival,
S rajt a tüzes vadász szelek szárnyával
Hat elő, gázolva bokrokat hantokat,
S maga után hagyva magas portornyokat.

Az alatt a szarvas repül gyors lábain,
Kutyáktól követve szagán és nyomain,

Már reszket s átkozza illatját s nyomdokát
Könnyü lábainak, mint veszélye okát.
Mindég dühösb habbal áradnak bajai.
Most eszébe jutnak régi barátjai;
Király volt ő s kevély hajdan feleinél,
Ha hol hát szép réten, vizek mellékinél,
Csendesen legelő szarvasokat talál,
Közikbe megy, rejtvén, hogy kergeti halál,
De megsejtik s félik bal sorsa mételyét
Ezek is, s kerűlik jaj! jelenlételét,
Mint a hizelkedők olly fejedelemét,
Kinek felejteti pártűtés érdemét.
Tovább fut, látván hogy szállást hiában kér,
S ama hajdan kedves erdőbe visszatér,
Hol előbb hegy, kőszirt s barlangok árnyai
Voltak dicsősége s szerelme honjai.
Mig, mint büszke zultán szép szeretőivel
Élt a szerelemnek édes gyönyörivel.
Oda van most ország, szerelem, hatalom,
Hiában tünik fel még egy kis oltalom
Abban, hogy más szarvast, mellyet gyujta heve,
Helyette futásban helytartóvá teve.
A vislákat e csel sem szédíthette meg.
Viszont hall távolról kürtharsogást, remeg,
Fut, s most elővévén szokott fortélyait,
Nagy ugrásokkal vágy vesztetni nyomait,
Majd járt uttól távol magát földre veti,
Simul s félénk szemmel a tájt tekintgeti,
Ismét felugrik, megy, keresztül kasul jár,
Néha megáll, nézgél, hallgatódzik, s jaj már
A vadászok s ebek zaja közeledik,
Megint fut s száz fortélyt tenni mesterkedik.
De minden erében fészkel már félelem,
Látván, hogy számára nincs semmi védelem.
Minden zörgés gyászos sorsát emlegeti,
Minden fű mozgása halálát hirdeti.
Ekkor bele unván csalfa futásiba
Hevesen leugrik egy víz árjaiba.
Ezzel is csak helye, nem sorsa változik.
Félvén, hogy prédájok tőlök eltávozik,
Habzó szájjal, vetve szemekből lángokat,
Öltött nyelvvel türve epesztő szomjokat,
A csaholó vislák utána ugranak,
Égő torkaik majd folyót apasztanak,
De más az az ital, mellyet ohajtanak,
Vér, ellenségvér kell, hogy megnyughassanak.
Látván, hogy sem barát nincsen, sem fegyverél,
Most már gyávaságán dühösséget cserél.
Óh melly kábaság is szállotta meg fejét,
Pazarolni gyáván s ravaszúl erejét,

Mért bátorságának hogy szót nem fogadott,
S nemes ütközetet a sorsnak nem adott?
De végre, szégyenlvén félénkségét, megáll,
Vad üldözőivel keményen szembe száll.
S kisebb támadókat megvetve megy elé
A legfőbb ellenség s legerősebb felé.
Egyszerre rohannak rá az ádáz ebek,
Elborítják egész testét mérges sebek.
Még mind egyre harcol, csapdos. Haszontalan
Jaj! a természettől mit nyert boldogtalan,
Midőn az szép növést, olly pompás szarvakat
Adott néki s széllel versenyző lábakat!
Tántorog, a földre lerogynak térdei,
S még gyilkosait is meghatják könnyei.

Kedveld e játékot, de bolondja ne légy,
S mintául magadnak ollyan bohót ne végy,
Ki csupán kopórul s lórul tud szólani,
S disztelennek fogná kastélyát tartani,
Ha pitvarit ötven szarvasok fejei
Nem cifráznák, dicső diadal jelei;
S ki hosszasan festvén nagy vadász tetteit,
Gyötri, mint a szarvast, vendégi füleit.
Elfáradás után ha nyugtot házad ád,
Ott szelidebb s hasznosb örömök várnak rád.
Ne csak a mezei mulatságot keresd,
A szép mesterségek bájait is szeresd.
Óh Musák, hol nincsen tetszeni jusotok,
Hol van öröm, mellyet, nem vidámítotok?
Néktek a bölcs legszebb óráit köszöni,
Ezer szépre gyúlnak véletek ösztöni.
Későn korán lobog benne szerelmetek,
Éjfélig ég mécse gyakorta értetek.
Ti szebb fényt öntötök boldog napjaira,
Gyógyító balzsamot adtok bajaira.
Tőletek széppé lesz éveinek sora,
Ifjusága díszt nyer, s enyhülést ősz kora.
Házban, kertben, mezőn gyönyörködtetitek,
Idegen földön is híven kíséritek;
Veletek mindenütt, vivjon bal sorssal bár,
Szent menedék nyílik neki s oltalomvár.
Igy lelt, midőn hozzá hálátlan volt kora,
A hajdani Roma híres oratora
Tusculanumában szebb kedvet bennetek,
S ti fejére dicsőbb koszorut tettetek.
Jaj azoknak, a kik jó sorsban idegen
Szívvel e dicsőket megvetik hidegen.
Ők is veszni hagyják e durva lelkeket,
Mikor komor felhők borítják élteket,
De hiv barátjokkal készek megosztani
Tömlöcöt is, s abban égi fényt gyujtani,

Számkivettetését nemessé tétetik
S honába győzelmi pompával vezetik.

De több kell, mint szép hely, szép idő s tudomány;
Még a barátság is, ez égi adomány,
Csendes magányomnak osztályosa legyen,
S szeretetet adjon s szeretetet vegyen.
Boldog ifjuságom eltűnt szép napjain
Csak azt kértem kedves Musáim karjain,
Hogy az egek egy kis kunyhót rendeljenek,
S szomszédim fák, füvek, madarak legyenek.
Melly forrón szerettem bár melly vad tájakat.
Melly örömest láttam a gyenge ágakat
A szelek dühétől fet s alá hajlani,
Mint siettem folyók zúgását hallani!
Síkot, völgyet havas hegygyel felváltani,
S a tréfás Echóval versenyt kiáltani.
De minden elmúlik. Most midőn ereim
Lassúk s nevekednek lelki szükségeim,
Még a legszebb táj is soká nem tetszhetik,
Ha nincsenek, a kik lelkemet érthetik.
Az erdők emberi nyelven nem szólanak,
S ha mi szépet égi hangon sugallanak,
Akarom, valaki hogy mellettem legyen,
Kinek megmondhassam, s ki abban részt vegyen.

Azért ha házadból méltán kizárhatsz bár
Sok városi kábát, ki hizelkedni jár,
De azokkal, kiket hűség kapcsol veled,
Közös legyen szíved, szállásod, ételed.
Illyenek szomszédod, rokonod, gyermeked,
Kik jönnek magokat ajánlani neked;
Illyen tisztelt atyád, ki élete telén
Látni vágy, mit cserélt rád költ jótételén,
S nézi, mit kezei ifjan plántáltanak,
Kit még telkeid is köszöntni látszanak.
Néha gyermekséged pajtása felkeres,
S a régi jó szívü s jó kedvü kenyeres
Élted tavaszára vígan visszavezet,
S kettőtöket ifjít a szép emlékezet.
Másszor jeles müvész látogat tégedet,
S lefestvén kettőzi szebb szebb környékedet;
Vagy ecsete által kedvesid képei
Lesznek szobáidnak bájoló díszei,
S így őket, kikért ég legszebb indulatod,
Mikor távol lesznek, akkor is láthatod.

Élőknek-szép tájon holt is kedvet talál.
Ha melly hívedet hát elragadja halál,
Miért ne fedezze őtet a gyászos sir,
Ott hol szép patak nyög s könnyező füzfa sir?
Az illy kedves emlék hol áll olly díszesen?

Hol nyughatik a szent árnyék olly csendesen?
Mit tesz Helvetia sok jámbor gyermeke?
Ott, hol bús hangot zeng csermelyék remeke,
Becses koporsóit fák alá temeti,
Virágokkal körös körül beülteti,
S ezeket évenként míg híven míveli,
Azt hiszi, hogy nem csak kegyesen tiszteli
Jó illattal hive szent emlékezetét,
De abban szívja is lelke léheletét.

Ha bölcs földesúr vagy, figyelmed tárgyai
Azok is, kik voltak Ceres fő papjai,
S kerted legszebb helyén lelnek oszlopokat
Theocritus, Maro, s kik járták nyomokat.
Ezek között lenni nékem nincsen jusom,
De oh ha egy nemeslelkü Laeliusom[125]
Musámmal többet tesz, mint a mit érdemel,
S nevemnek egy szerény emlékecskét emel;
Falusi kert birja ezt szép nyárfák körül,
S néki tiszta patak szölgáljon tűkörül.
Ugy lesz, jövendölöm, Musák szeretete
Hazánkban csudát lesz: Árpád hív nemzete
Látja még általok szép nyelvét fényleni,
S tudósait vágyván nagyra serkenteni,
Kiragadja Lethe árjából azokat,
Kik ősi hangokon próbálták lantjokat,
Együtt a külföldi Pindus díszeivel
Dicsőíti őket hála jeleivel:
S akkor sejdítvén, hogy lelkeink rokonok,
Egy nemes hős Pópok, Delillek, Thomsonok,
S mások mellett, kiktől lelkem kölcsönözött,
Nekem is ád helyet kertje fái közölt...
Mit mondok? Nem illet hódolás engemet,
Szégyenlenék az illy nagy nevek nevemet;
De ha egy setét völgy, ha Marók s Gessnerek
Oszlopitól távol egy nemkellő berek
Lehet félre eső magányban rejtekem,
E szép hely gazdája! azt szánd, azt add nekem.
Itt megnyugszom, s vígan nézem vidékeden
Leckéimet mikép gyakorlod földeden.
Mint fordítod nemes célra birtokodat,
Mi bölcs örömökkel szépíted házodat,
S mint lakik, perpatvar helyett, békés dalom
Tanácsára benned s honodban nyugalom.
S boldog leszek, ha, míg e menedék temet
Echo néha zengi versemet s nevemet!

---

[125] Laelius az Afrikai Scipiónak nagy barátja s híres Romai vezér P. Terentiusnak az ismeretes vígjátékok irójának is igen szives jóakarója volt.

De mindennél főbb az s tudni érdemesebb,
Hogy a mással közlött öröm legédesebb.
Akar boldog legyen, akar boldogtalan
Az ember, rá szorúl másra mind untalan.
Csak fél a magának élőnek élete.
Te, kit eddig falud nem gyönyörködtete
Tégy jót csak sokakkal, tüstént tapasztalod,
Hogy élted szebb, s jobb lesz ételed italod.
Falun jótét nélkül boldog úr nem lehetsz,
Városon sejtetlen nem illőt is tehetsz.
De kis helyen kastély s ócska épületek,
S paraszti sok munkák s uri henyéletek
Közelről láttatván nagy különbségeket,
Lázasztnak gazdagok ellen szegényeket,
Ekkor a szent jóság irigység fegyverét
Elveszi, könnyebbít nyomorulton teréht,
Mostoha időben hagyja, hogy szedjenek
Szántóföldén kalászt a szerencsétlenek.
Igy ajándékival a főbb s alsóbb tagok
Között pótoltatnak a tágas hézagok,
Egyarányosabbá az élet tétetik,
S az alacsonyabb sors könnyebben tűretik.
S mint gyujtja a mező e szép indulatot,
Hol ád az ég rá több példát s unszolatot!
Itt kölcsön jótétel tart minden dolgokat:
A legelő táplál füvével barmokat;
Ezek azt zsirozzák s termékenynyé teszik;
Éltető nedveket a fák földből veszik;
S ennek visszaadják hulló leveleket;
Forrásival itat a hegy térségeket;
Gőzölgő folyótol a lég[126] hívesedik,
S ennek esőjétől amaz növekedik;
Minden vesz s ád, minden örvendeztet s örül.
Csak a kemény szív tesz bontást e rend körül.

Némelly elkockázván városon javait,
Dulóként zsarolja szegény jobbágyait.
Más a nélkül, hogy egy bút megenyhítene,
Hányja pénzét, mintha harcolna ellene.
Hogyhogy? terhedre van aranyod, szörnyeteg?
Mért nyög hát körűled gyámoltalan beteg?
Mért látsz inség miatt halványúlt képeket,
Árvától özvegytől olly kisírt szemeket,
Szegénységben sinlő elfonnyadt szűzeket,
Hasznos élet végén éhező véneket?

---

[126] Lég. Ezen szót méltónak tartom a nagyon hosszú levegő ég helyett, mellyből öszve vonattatott, legalább a poesis nyelvében, fel venni, s ohajtom, hogy minden jobb Irók illyen értelemben lehessenek és legyenek.

Oh ha nekem adna egy kis falut az ég,
Jó szerencsém mellé jobb észt kivánnék még;
S olly sorsot, hogy ne csak magam boldog legyek,
Hanem másokat is boldogokká tegyek.
Akkor mint szeretnék fákat, virágokat
Körűlem, de kivált mosolygó arcokat!
Az éhség, e testet s szívet gyötrő fene,
Tájamon senkit sem kedvetlenítene.
De a henyélőnek nem lennék embere,
Eke, kapa, kasza, s munkák más fegyvere
Készen várna nálam minden ép éhezőt,
S kiki jól lakhatnék szépítvén a mezőt,
S így a szükölködést a nyomos szorgalom
Fogná számkivetni s megszolgált jutalom.

Még tovább tartoznak terjedni gondjaink,
Gyakran nyavalyákkal küzdnek jobbágyaink;
Ollyan szoba is hát hajlékunkban legyen,
Hová a mesterség illő rendben tegyen
Szükségben szolgáló orvosló szereket,
Mellyek enyhíthetnek kínos betegeket.
A hiúnak, hozzád kit hoz csak unalom,
Tréfa tárgya lehet e kegyes szorgalom,
Néki ez a gondok legutolsóbbika;
De a jóknak szent hely az illyen patika.
Sokszor a beteghez magad vidd szeredet,
S jelenléted által neveld jótétedet.
Veled gyermekid is hozzá elmenjenek,
S lárma s tanu nélkül rajta segéljenek:
Kivált hajadonod bájos kecseivel,
Legszebbik Gratia minden kellemivel
Betegágynál jelen védangyalként legyen,
S a jóságban próbát szemérmesen tegyen.
Igy lelked hív mása, nemes erkölcsei
Lesznek minden kincsnél szebb s drágább gyöngyei.
Érc szívek, kik sokszor pompán csömörlötök,
Oh tanuljátok itt, mint kell örülnötök.

Bár kunyhóban lakjék s egyék zabkenyeret,
Néha királykodni minden ember szeret.
S alkot képzésében boldog országokat.
Engem, ha álmodom eféle álmokat,
Nem egész nemzetek kormánya érdekel,
Én csak kevés népű falut rendelek el.
A kis társaságban király magam vagyok,
De hatalmamból részt másoknak ls hagyok,
S akarom, hogy minden rendű előkelő
Igazgasson s legyen fényemet emelő.
Ti, kiknek alkotok népet s törvényeket,
Lássatok itt festve illyen segédeket.

Emitt egy tisztes ház, de minden pipere
Nélkül áll. Ott lakik az isten embere,
Ki az öszvegyült nép buzgó kéréseit
Égbe viszi, s ennek lehozza kineseit,
Az emberre áldást mond, mihelyt születik,
Megszenteli, ha frígy Hymennel köttetik;
Szenvedések közt nyujt égi vigasztálást,
Könnyüvé segíti tenni a meghalást,
A szent erkölcs becsét s jutalmát hirdeti,
S a meghalót a sír partjáig követi.

E szent tisztre ollyat nem hívok én soha,
Ki magának kedves, másokhoz mostoha,
Híveit megvetvén csak hasznát keresi,
Bő jövedelemre az alkalmat lesi;
S éltében követvén az idő vétkeit,
Világ szokásihoz szabja intéseit.
A hív lelki pásztor, ki nyáját szereti,
S azzal magát viszont forrón szeretteti,
Ollyan, mint egy koros szilfa, mélly árnyain
Adott több mint száz év szerencsés sorain
Szállást a falusi nép örömeinek,
S mellynek zöld ágai, sors fergeteginek
Trucculván, enyészni látták az ősöket,
S másodszor ujúlni az örökösöket.
Az istenség képét ő méltán viseli,
Mert tőle ezer bús enyhülését leli,
Száz elrejtett helyen áldásban van neve,
Csak az isten tudja hánynyal mi jót teve.
Sokszor olly rejtekben, hol bús prédát talál
Szegénység, búbánat, betegség és halál,
Megjelenik s tüstént az inség kútfejét
Bezárja, minden bú elveszti erejét;
Ha vétket orvosol, örömnapját üli,
Őt a szegény áldja, a gazdag becsüli,
S gyakran ollyak, egymást kik nem szenvedhetik,
Nála megbékülnek, s egymást megkövetik.

Tiszteld te is őtet, s adj annyi érdemet
Fedező lakának külső díszt s kellemet.
Ne legyen az pompás kastély, se rongyos ház
A pompa gyülöltet, a ringyrongy lealáz.
Oszd meg véle önkényt gazdag termésedet,
A sekrestye s oltár lássa jótétedet.
Soha fel nem bomló szent frígyben legyetek,
A boldogság magvát vetni körűletek.
Földesurat s papot nemes szív s tudomány
Ha egyesít, egek! hol van szebb látomány?
Nem, egész nagy Roma, a földnek asszonya,
Nem ér egy olly falut, melly a virtus honja,
S mellyben illy két atya nemeslelkü kegye
A köz gyarapodás hív záloga s jegye.

Más hatalmasság is van még a falukon,
S kényén uralkodik a gyengébb korukon.
Musa! szép hangodnak vedd elő tenorát,
S fesd le az oskola porlepte rectorát:
Azután megmondom, fontos tekintete
Mint lehet a helység haszna s becsűlete.

De ime jő, képe s járása mondja már
Hogy tudományáról sokat tart, sokat vár;
Annyi bizonyos is: az olvasás, irás.
Számvetés, éneklés, gyermekivel birás,
Neki csak játék; sőt deákul hallani,
S hold jártából is tud jövendőt mondani.
A tudós vitákban nagy bátran szembe száll,
Győzettessék meg bár, még is vitézül áll;
S hogy időt nyerhessen kifejtni okait,
Tanultan és bölcsen megnyujtja szavait,
Biró, esküdt bámul s csudájok el nem vész,
Hogy egy agyvelőben megférhet olly nagy ész;
S minthogy tiz ujján van a mit tanít s tanúl,
Csak egy szóvétket sem hágy dorgálatlanúl.
Tanítványi között, víg vagy bús homloka
Már megmondja, kinek mit van várni oka.
Egyet szól, leülnek; jelt ád, felállanak,
Komor-e? reszketnek; mosolyg? visítanak.
Most dicsér s jutalmaz, majd büntet s fenyeget,
Jelen nincs is, félik mint a fergeteget.
Mindent meghall s meglát, egy látatlan madár
Mindent fülébe súg akár ül akár jár,
Tudja ki nem tanul, ki csácsog, ki nevet,
Ki álmos mint medve, ki fris mint az evet,
Kenyérbél gömölylyel reá ki céloza,
S a feladott munkán mellyik mint dolgoza.
Kinn a mezőn terem varázsló ereje,
A bús rekettyének hajlékony vesszeje;
Melly siketen hallván könyörgést s jajokat,
Olly szép rendben tartja az apró majmokát.
Nékem, oh szép Rába, a te bal partodon,
Rám most is igézve mosolygó tájodon,
Termett az a füzfa, mellynek zöld ágai
Voltak mord mesterem feddő szerszámai,
Gyermeki félelem kedvetlen tárgyai,
S talán jobb emberré létemnek okai.

Illyen a falusi gyermekek Mentora,
Hogy híven dolgozzék, légy gondos tutora.
A becset mindenen a bölcs latba teszi,
A tisztviselőkben, akárki mint veszi,
Jó ha meg alázzák a főbbek magokat,
S a kisebbek érzik fontos mivoltukat.
Gyújts hát benne tüzet, tudván, hogy kezei
Között nevekednek a hon reményei.

Hogy becsültethessék, ám tartsa rá magát,
S ám ugy nézze mint a tudós ég csillagát.

S az ez alatt lévő gyermekek víg köre
Minő kép, hányféle erkölcsök tűköre!
Itt ember az ember, fölfedi vágyait,
Mesterség nem rejti szíve hajlásait.
Egyik lágy mint viasz; ha megbüntettetik,
Egy szép szóval könnyen lecsendesíttetik,
Mosolygás közt hamar letörli könnyeit,
Csekélység meggyujtja s eloltja tüzeit.
Másik kemény, hideg, nehezen hajtható,
S kérjék, fenyegessék, makacson hallgató.
Igy Cato, az utóbb semmit nem rettegő,
Már gyermekkorában morgó volt s herregő.

Még több figyelmet vár a játék ideje;
Itt fejlik legelébb az ösztön ereje.
Ez, tanuló Rubens, képet irkál falon,
Az kis Caesar, hadat szed rendbe asztalon;
Más, egy új Euclides, porba kanyarokat
S négyszegeket formál, szélnek játékokat.
Itt egy nagy építő házakat bont s csinál,
S egy történetiró regél pajtásinál,
Amott, Juvenállal ki buzgón táboroz
Utóbb vétkek ellen, most csigát ostoroz;
Vagy nem tanúlt hangon zeng paraszt hangokat,
Ki versével utóbb elér Miltonokat,
Most jövő sorsáról nem tudván aggani
Megelégszik azzal, ha jól tud hajtani
Vizén fel s leugró kövecs darabokat,
S magasan repítni könnyű sárkányokat.

Dajkáld a becses csirt, mihelyt észre veszed,
Azzal érdemedet tündöklőbbé teszed.
A kinyílásra kész bimbó csak arra vár,
Hogy fris harmat érje s melegítő sugár;
S líliom, bár szépen emelje fel fejét,
A pusztán elveszti illatja erejét,
E vad csemetéket ha híven míveled,
Hasznos élő fákká s szépekké neveled;
Ők neked köszönik felserdüléseket,
S te annál jobb izün éled terméseket.

Babonától is óvd a fiatalokat.
Hajdan lelkek jártak minden kastélyokat,
Minden ház tanácsért jósolóhoz futa,
Kisértet, boszorkány mindenüvé juta,
S azokról vén anyók, kivált ha fontanak,
S szomszédok éjfélig együtt csácsogtanak,
Meséltek száz meg száz csuda eseteket,
S rettegni szoktatták a gyenge szíveket.

Gyáva költemények, vakság magzatjai,
Káros tévelygések termékeny anyjai!
Nevendékeidhez illyek ne férjenek,
S félénkséget bennek ne fészkeltessenek.
Oh beszéltess nekik szép s igaz tetteket,
S nemes példák által formáltasd szíveket.
S gyujtass bennek ahoz forró szeretetet,
Ki bölcsen alkotta a nagy természetet,
S mindenható kézzel a jót védelmezi,
Akárhol akármi veszély környékezi.

Igy, mint bölcs jóltevő az ifjat oktatod,
S a bajjal küzdő vént híven ápolgatod.
De még több kell, néha jeles innepjeik
Legyenek, s ártatlan időtöltéseik.
Köznépnek illyesmit, melly olly jó alkalom
Bút felejtni, ma már irígylünk, fájdalom!
Kárt fog a szorgalom, igy szólunk, vallani,
Ha mulatságokat engedünk tartani.
S tőle olly szin alatt, hogy hasznost akarunk,
Erő felett való munkákat csikarunk.
Oh, ki a nyugalmat magad úgy szereted,
A hasznos munkásnak mint irigyelheted
Innepeken a bort, muzsikát, táncolást,
S lányaiknak díszesb ruhában hódolást?
Kik annyit fáradnak s olly sokra kellenek,
Méltók, hogy örömben egy kis részt vegyenek.

Jobbágyid vigságit te nem csak tiltani
Nem fogod, sőt kész lészsz előmozdítani.
S látom már gyermek, vén, férjek, nőtelenek,
Asszonyok, leányok mint öszvegyültenek.
Látom, s ki ád nekem ecsetet s színeket,
Hogy méltókép fessem időtöltéseket.

Itt bor mellett két ősz ül, s ez emlegeti
Ifjonti szerelmét, az nyersen hirdeti
Fiatal korában hol s mint vitézkedett,
S gróf Nádasdi vele mint megelégedett.
Ott izmos férfiak, együtt vetélkedők,
Elsőség s dicsőség szomjától epedők,
Egy célra intéznek gyors golyóbisokat
S tapsolva dicsérik győző pajtásokat.
Egy társaság, mellynek csak kezek fegyveri,
A labdát most erre majd amarra veri;
Ketten, míg szívek ver kétes próbájokon,
Sok nézők közt versenyt nyargalnak lovakon.
Tovább egy fa teke kezekkel sebesen
Irányra gördítve, földön egyenesen
Arra fut, hol csürkök rendbe rakattanak,
Mellyek mindig dűlnek s ismét felállanak;
Most mérgesen kereng s mind addig el nem fogy
Haragja, míg tőle mind a kilenc lerogy.

Ti is gyors nyilasok, vegyétek nyiltokat,
S lőjétek zsinóron függő galambtokat.
Egyik csak tollat sért, másik zsinórt szakaszt,
A madár elrepűl, de egy harmadik azt
Sebes reptében is tüstént célra veszi,
S bús áldozatjává a játéknak teszi.
De a helység dísze s szépe templom körűl
Seregel s egy széles szilfa alatt örűl.
Hegedű szólamlik, kiki szépét veszi,
S a szélnek szárnyain vele táncát teszi;
Ekkor több mint egy szív érez tolvaj kezet,
S Amor több mint egy párt bölcs Hymenhez vezet.
Mindenek boldogok, örülnek mindenek,
Mindenütt ügyesség s erő tündöklenek.
Ártatlan a játék, munkával vétetik
S tőle a henyélés messze kergettetik.

Te, ki e mulatság innepét rendeled,
A boldogításnak gyönyörit ízleled.
Boldog vagy, szent frígy áll kastély s kunyhó között,
Szíved minden szívet magához kötözött,
Örömmagot hintél, gyógyítál bajokat,
S erősekké tevéd a legszebb láncokat;
S elégedés lévén minden indulatod,
'Mind jó a mit tettem' istenként mondhatod.

MÁSODIK ÉNEK.

Boldog, ki nagy világ zaját s szélveszeit
Futván, felkeresi házi isteneit,
S míg ezeket csendes magányban tiszteli,
Kertjét, eszét, s szívét gondosan míveli.
Virgilius hajdan illy szép sorsot nyere;
Míg a triumvirok vérengző fegyvere
Küszködött hazája bús omladványain,
Ő Amaryllisát zengte szép hangjain;
S bár utóbb hogy a düh elunt vért ontani,
S Roma sebét béke kezdte gyógyítani,
A fél föld urához elmenvén esdeklett
Ősi jószágáért, melly had prédája lett;
De mihelyt megnyerte, mit kérve kerese,
Visszatért e Pánnak s Palesnek kedvese
Szeretett Mantua kies tájékira,
Hattyúkat játszató tava partjaira.
Ott pásztori síppal bájoló dalokon
Mulatta az Echót völgyeken halmokon,
S jó paraszt gazdává a durva katonát
Tenni vágyván, irta szép Georgiconát.
Én is, mint ő, félvén nagy udvar tengerén
Hajózni, az élet arany középszerén
Maradok, s itt adok parasztos hangokon
Leckét, mint kell lakni falusi birtokon.

De a földmivelők hasznos munkáira
Tanítván, nem lépek Maro nyomaira,
S balúl kölcsönöző írni a magyarok
Számára romai leckét nem akarok.
Vezető kéz nélkül próbálok új utat
Ott, hol több szépséget Triptolemus mutat.
Énekem magának tárgyúl azt sem veszi,
Rend szerint a földet termővé mi teszi.
Nem magyarázom én helyét sem idejét,
Mint kell házasítni szőlőtő vesszejét,
Egy vagy más élőfa millyen földet szeret,
S gyümölcs vagy gabona több hasznot hol nyeret.
A földmivelésnek van sokkal szebb fele:
Nem terhe lesz gondom, hanem jótétele;
A fény, mellyel ragyog délre ért nappala,
S a számtalan csuda, melly történt általa.
Mit nem tesz ez már ma, mit hajdan nem teve?
Egy olly ezerható bűbájossá leve,
Ki merész munkákat mint varázs szereket
Próbálva, új földet alkot s új kincseket,
Hegyet termékenyít, kőszirtot nedvesít,
Agyagot, homokot ezerkép nemesít,
A sebes folyókat foglyokként vezeti,
S egymáshoz kapcsolva szép frígyben élteti,
Győzedelmeskedik az éghajlatokon
S minden időn, helyen, földrészen s évszakon.

E fő mesterségben az első mívelő
Törvényit nem tudva, csak lassan ment elő.
Hegyet, völgyet, síkot nem különböztete;
Magot majd itt majd ott választatlan vete.
De ismeretében hogy tovább halada,
Minden fűnek fának tulajdon hont ada.
Te, többet tanulván számtalan eseten,
Még többét tégy: erőt végy a természeten.
Kémleld ki titkait; oktasd értelmedet,
Mint kelljen trágyával zsírozni földedet.
Hogy hasznos eledelt kaphasson teleked,
A hamu, mész, márga szolgálhatnak neked;
S még inkább a tyúkok s galambok szemete,
S nyájad, csordád kövér alma s emésztete.
Most ezekkel sovány földet kövéresíts,
Darabos agyagot néha fövenyesíts;
Másszor a sár s posvány, hogy porhanyú legyen,
Általad homokot maga közé vegyen.

Ti a kik aranyat vélvén termeszteni
Mesterséges katlant nem szűntök fűteni,
Hagyjatok fel csalárd képzelődésteken,
Az arany csak terem jól munkált földeken;
Ezeket mivelni legjobb alchymia,
Bőven ád embernek ennie innia.

Hajdan egy tisztes ősz, Ceresnek kedvese,
Sovány örökének szerencsés mívese,
A terméketlenség ellen ugy győzkedék,
Hogy hamar mindennel csürje bővelkedék.
Kitanulván a bölcs anglusok titkait,
Százképen keverte több földek hantjait.
Réteket alkota, lóhert, bükkönyt vete,
S ez fáradságáért gazdagon fizete;
Tavaszszal termének kettősb szekfüvei,
Őszszel messze tájról oltott gyümölcsei.
Nem nyugovék soha parlagon mezeje,
Csak változtatással ujúla ereje.
Egy irígye őtet sokképen truccolá,
Végre mint bűbájost birónál vádolá.
Ehez idéztetvén, ő sok szerszámait
Mutatá, s azokkal együtt ép karjait,
S megfejtvén, földei hasznokat mint veszik,
Az én bűbájamat, ugymond, ezek teszik.
Nagy hahota leve, ő elbocsáttaték
Mint ártatlan, s vidám hangon tapcsoltaték.
S mestersége előbb silány telekein
Győze, ekkor pedig buta irígyein.

Gyakorold te, mint ő, bölcs mesterségedet,
S hódoltasd keverve s újítva földedet;
A régi szokással példádat egyesítsd;
S a gazdaságot új próbákkal nyertesítsd.
Csak hogy ne légy csupán ujságokat leső,
S mindenben szokatlan dolgokat kereső.
Ne kövesd vaktában ama tudósokat,
Kik büszkén fitymálják őseik módjokat.
Vess meg sok javalást, tegye bár azt Pethe,
Ha csupán könyvben szép, s mezőn nincs kelete.
Vesd meg, bár ajánlja hangos magasztalás,
Ha ellene harcol józan tapasztalás.

De bár vizsgálnod kell újak tanácsait,
Ne járd bálványozva őseid nyomait.
Sőt törekedésid oda célozzanak,
Hogy gyarapodásnak új kútfők nyiljanak,
S ne lankadj, bár gyengék most próbatételid,
Fényesek lehetnek előmenetelid.
Hány változást nem látsz mezei tárgyakon!
A rózsák termettek hajdan csak bokrokon,
S almát csak magasra felnőtt fák adtanak,
Most már (mit atyáink nem is álmodtanak)
Rózsafák magosan s kevélyen állanak,
S sok törpe bokrokon almák piroslanak.
Hány virágok vagynak, mellyek új fényeket
Csudálják s kettőzik hajdani díszeket.
Te tovább menj, s tedd azt, hogy szép idegenek
S külföldről jött fajok honit öleljenek.

Csak mustrád ne legyen olly ujságkedvelő,
Ki mindent olcsárol, mit hazánk hoz elő
Ki a legpompásabb s szebb fát sem becsűli,
Ha azt nem más ország s nem más földrész szűli.
A jó földmivelő örömmel tiszteli
A hazai szépet, akárhol s min leli;
Becsben tart szilfákat, tölgyeket, hársakat
S örömest elnézi régi formájokat;
Nem ádáz ujságért, nem korcsos izletü,
De ha ép dereku, s szép ágú s termetü
Külföldi ha vendég lenni kinálkozik,
Honunk vele nyájas szívvel barátkozik,
S nem ritkaságáért, hanem azért mert szép,
Becsűlvén, örökös szövetségre is lép,
Sőt, ha hasznát látja, nem csupán kellemét,
Polgári jussal is tiszteli érdemét,
Igy bírnak alpesi zanótot kertjeink,
S látnak keleti bús fűzfát csermelyeink,
Igy kapta a nyárfa olasz testvéreit,
Igy szállott, megunván zultánok kényeit,
A felséges cedrus kertészek kértire
Libanus bércéről hazánk vidékire.

Tanuld a módját is mint lesz a jövevény
Nálunk kára nélkűl ép s tartos növevény,
Idegen ég alól ha hirtelen hozod,
Ártasz, s költségedet hiában halmozod.
De számkivetését csak tudd enyhíteni,
Lassanként rá szokik honát felejteni.
A gondos dajkálás minden helyhezeten
Győz, mind a szokáson mind a természeten.

S melly jutalmat nyernek buzgó figyelmeid,
Melly igézők lesznek sétáló helyeid!
Együtt látsz ezekben minden éghajlatot:
A fenyű, melly szeret zuzmarát s fagylatot,
S díszlik Virginia s Skócia bércein,
Elmédet jártatja világ két végein.
A thuya elvezet China síkjaira,
A pálmafa Jordán szentelt partjaira.
Bennek a vad s mívelt népeket nézheted,
Fáid tartományok, s utazás képzeted.
Akár hát honába plántál uj nemeket,
Akár megnemesit s szépít régieket,
Boldog, a kit sok illy ékes cselédjei
Vesznek körűl. Bennek a köznép szemei
Nem mást, hanem néma fákat tekintenek,
Neked ők jöbbágyid s gyermekid lettenek.
Te vezérled őket, részt véve sorsokon,
Mind komor teleken mind víg tavaszokon,
Kikémled mindegyik saját természetét,
Erkölcsét jobbítod, dajkálod életét,

Virágát gyümölcsét szebbé változtatod,
S a teremtés dicső munkáját folytatod.

Még hívebben dajkálj élő állatokat,
Javítsd, szépítsd, ruházd, s erősítsd azokat.
Fiakat pártúl fogj, anyákat válogass,
Ősi erkölcsöket most ronts, majd támogass.
Azokhoz, mellyeknek már veszszük hasznokat,
Külföldről, ha lehet, szerezz új fajokat.
De a helyre s tájra szükség tekintened:
Jobbágyi hűségre kár kényszerítened
Ollyanokat, mellyek, hogy truccot tegyenek,
Hazájokon kivül soha nem nemzenek,
Vagy nem soká rútúl el szokjak fajlami,
S nemességből paraszt sorsra hanyatlani.
Nekem ama szólni tudó s ékes madár,
Mellyel a meddőség tájunkon együtt jár,
Koránt sem olly kedves, mint az a hazai,
Mellynek fészke s társa van, s vannak fiai.
S az éghajlat mennyit nem tesz minduntalan!
A tigris ha nálunk tartatik, magtalan;
A forró oroszlán, ha lakik idegen,
Nem gyúl szerelemre s nőjéhez hidegen;
Az europabéli kutyák szőre s szava
Afrikában elvész, s anyjaiknak java
Sem tejel Ázsia földén, s kölykeinek
Tartását kénytelen hagyni vidékinek.

Tégy hát bölcs választást. Mellyek tájékodon
Díszlenek, azokat neveld jószágodon.
Igy Helvetiának termékeny téhene
Hazánkat kedveli, s bikánk sincs ellene.
A vándor kecske kész elhagyni keletet,
Mert lel nálunk elég bércet és ligetet.
Itt az angliai kos örömest legel,
Spanyol s afrikai juh vigan seregel,
Szép gyapjával kincset ád, szükséget enyészt,
Másutt arab kanca szép csikókat tenyészt,
Mellyek vizslán játszva s futkozva réteken,
Örömet gerjesztnek benned szépségeken. -

Gyönyörű képzelet, ígéző gondolat,
Kép, mellyel fel nem ér akármelly rajzolat!
Oh szivemből vallom, ha hagyná istenem
Hanyatló éltemet kedvemre töltenem,
A poesis után, mellytől bájoltatom,
Hasznos földmívelés, rád lenne célzatom.
Melly munka olly édes? Csendes, de nem henye
Itt a bölcs: lassan foly órája fövenye,
Távol vagynak tőle dühös indulatok,
Míg kerti virágok, sok szelíd állatok,
S jó földek figyelme hasznos tárgyát teszik;

Mosolygó remények lelkét körülveszik.
Keze munkájának foganatján örül,
A kinyíló virág s érő gyümölcs körül.
Mindennap a hajnalt, délt s estvét kérdezi,
Gondja is öröme ízét fűszerezi:
Itt ajándékot lát, ott igéreteket,
Vagy vet s vár, vagy arat, vagy számlál kincseket.
Még sokkal boldogabb, ha házi dolgai
Élte párjának is szeretett tárgyai,
Ha szülék s gyermekek egyenlő vágyokat
Táplálván, szebbekké tesznek szép láncokat.
Feloszlik a munka. Erdő s földmivelés,
Plántálás, aratás, vidám szüretelés
Az atya örömét s dicsőségét teszi,
Fiát is ezekre jókor reáveszi,
Tanítja, hogy Ceres méltó híve legyen,
Mezőn, erdőn, kertben miket hogyan tegyen,
Elébe rajzolja jámbor szándékait,
Szerencsés próbáit, tapasztalásait.
E kezdett csatornám, ugymond, s gyümölcsösöm
Elvégzést tőled vár, te lészsz örökösöm,
Tudom, ez új erdőt s új rétet kedveled,
Mert az én míveim, s egyidősek veled.

Hitvese, kit úgy néz, mint szeme csillagát,
Könnyebb s szebb munkákban gyakorolja magát.
Szoba, konyha, akol, s ól fontos tárgyai,
Mellyekre fordítva vannak sok gondjai;
Általa kamrája csinosan tartatik,
A veteményes kert híven plántáltatik,
S míg munkára szóval s példával ösztönöz,
Az egész háznak is jó kedvet kölcsönöz.
Bölcs törvények alatt tart baromfiakat,
Szépen elrendeli parasztos lakokat.
Ha mellyet ülni lát, duplán kecsegteti,
Fészkében gyakorta megnézni szereti,
S a még meleg tojást saját kezeivel
Elveszi megfosztni kedves vendégivel.
Hát ha megültetni kell valamellyiket,
Mint kettőzik lyánya s ő figyelmeiket!
A kotlóst melly forrón dajkálják s kegyelik,
Kikölt fiaiban melly kedveket lelik.
Asztalnál is vidám kedvet ketten ezek
Élesztnek, egyezvén mind szívek mind kezek.
S melly becsesek minden ételek italok,
Jól készítve s osztva nyájasan általok!
A házban bőven van bor, gyümölcs, gabona:
S ki szolgál? a gazda két szebb tulajdona.
Régi kastélyokban igy éltek öseink,
Ezen olly sok jóban dicső tűköreink;

Mező adott nekik gazdag örököket,
Ártatlan bőséget s édes örömöket.

Oh az én szívem is illyekért epedett
Szüntelen, s a remény soká hizelkedett.
Soká kecsegtetett szép sors örömivel;
Nem biztatott ugyan Croesus kincseivel,
De volt tőle igért közszerü birtokom,
S egek! melly szép völgyben csavargott patakom,
Mint örültem járván erdőmben, telkemen,
Melly kövér nyáj legelt, kövér térségemen!
Minden mosolygott rám; tej s méz csermelyeim
Folytak, asztagokkal megtöltek kertjeim.
Ámító szép álmak! esaló képzeletek!
Máskép parancsoltak az örök végzetek.
A sors, melly keményen ellenem támadott
Minden birtokúl csak pásztorsípot adott.
Szép álmaim, bucsut kell vennem tőletek,
Kertem, rétem, földem, isten már veletek!
Fogadj hát, fogadj el, Pindus szent erdeje,
Csak benned fog nyílni örömim kútfeje.
Ha falusi munkát a sors örvendenem
Nem hágy, semmi nem tilt örömit zengenem,
Pan, s Sylvan kedvesen veszik szándékomat,
S hegyek völgyek visszaharsogják dalomat.

E szép mesterséget kik hát szeretitek,
Jertek, tanúljátok, törekedésitek
Millyen áron nyernek jutalmat általa:
A mezőnek is van harca s diadala.
Látjátok-e ama magas hegyhátakat,
Mint éget ott a nap kopasz kőszirtokat.
Jertek, ne késsetek bő hasznot hajtani,
S a kősziklát termő földdé varázslani,
Hogy rajta termeszsze utóbb gerezdeit
Bacchus, kérje kölcsön Marstól mennyköveit.
A hegyet rémíti a hadi készület,
Megszaggatja gyomrát a villám s dördület,
S darabjai, mellyek ropogva omlanak,
Egy erre, más arra, messze elugranak.
Bacchus ajándéka tüstént helyekbe száll,
S hol kőszirt borzaszta, nyájas szőlősor áll.
S nem sokára édes nectar készíttetik,
S mint nagy munka ára jobb izűn költetik.
Barátitok is részt győzödelmeteken
Vévén, vigadoznak öröminnepteken.

Másutt egy hegyoldal csak sovány homokot
Mutat szemeidnek, s ád jobbítni okot.
E hely is munkádat bőven megfizeti.
Ha azt mesterséged jó földdel tölteti.
Ama büszke sziget, más szigetnek míve,

Honnét Aetna füstjén bámúl ember szíve,
Malta, melly olly híres vitéz tettiről,
Igy kapta jó földét Enna vidékiről,[127]
S azért Sicilia meg nem fogyatkozott.
A termő föld vizen merészen utazott
Pázsittal fedezni kopár kőszirtokat;
S ezek, mellyek addig csak csekély bokrokat
Termettek, csudálva szemléltek hátokon,
S heves sugároktól elsűlt tájékokon,
Ízes dinnyét, figét, mazsolát díszleni,
S narancsfákat télen nyáron zöldelleni.
S a szikla, mellyet nyár olly soká égetett,
Tavasznak s ősznek is ekkép örülhetett.
Kövesd e szép példát a mikor s mint lehet:
Általad is a völgy, melly mással jót tehet,
Sovány bércnek adjon új tenyésztő erőt,
S tanítsa használni a tunyán heverőt.
De hogy szél s eső kárt neki ne tegyenek,
Kőfalak a jó föld támaszi legyenek.
Gyönyörű Hegyalja, kies vidékiden
Láttam illy próbákat híres szőleiden,
S jutalmúl a hegyek istenek italát
Termik s vidámítják királyok asztalát.

De e szép mesterség, melly igy érzékenyít
S illy dalokra hevít, nem csak termékenyít:
Olly szolgákká is tesz, szelet, tüzet, vizet,
Mellyek által a föld bővebb hasznot fizet.
Lágyít, olvaszt, formál, ércet, vasat, követ,
Gyapjúból s kenderből ezerfélét szövet,
Most hát kies dombtól s völgytől bucsuzzatok,
Jertek velem, ama tetőkre hágjatok,
Hol zúgva rohannak alá hegy árjai,
Hol mennykövek laknak s szelek morgásai.

Hegyek, hol olly gyakran igézőbb képeken
Legeltem, mint bármelly mosolygó völgyeken,
Szabad lesz-e látnom még magas csúcstokat,
S hallanom zajogni gazdag forrástokat?
Oh ki visz erdőtök titkos helyeire,
Sürü lugosokkal fedett ösvényire?

De nincs most ideje felséges díszteket
Bámulnom, melly sokszor nyert tőlem éneket,
Most a bölcs földesur előtt magasztalom,
Mit tehet a szükség, a munka s szorgalom.
Ennek mondom: tekintsd az omló vizeket
Siess, hódoltasd meg szilaj erejeket.
Tanítsd őket pőrölyt s kereket hajtani,
Selymet gombolyítni, ércet olvasztani.

---

[127] Enna, hajdan Siciliának egy nevezetes városa volt.

Itt mesteri művet gyapjúból szőjenek,
S vasból Bellonának fegyvert készítsenek,
Ott hátokra vevén kevély árbocokat,
Külföldre hordjanak serény kalmárokat,
Másutt szép papirost rongyból csináljanak,
Mellyre irva utóbb versek bájoljanak.
S melly változást látok? Minden elevenűl,
Dolgozik elme, kéz, tüz, viz szűntelenűl;
A mesterség szavát a munka követi,
S az ember nagyságát s hatalmát hirdeti:
Ennyit tesz a munka, ha észszel egyesül,
A hegy víg tanyát ad, a puszta népesül.

Tanúld azt is, folyók s patakok vizei
Mint lehetnek ezer hasznok kútfejei,
S Pomona és Pales, Flora s a Dryasok
Mit nyernek, ha nekik az ékes Najasok
Kedveznek, kivált ott, hol a nyár melege
Soká tart, s ritkán van az égnek fellege,
S a föld szomjuságtól bár mint kinoztatik,
Nedvesítő esőt csak néha ihatik.

Közel van egy patak, melly neked kellene,
De nem jöhet hozzád; egy hegy áll ellene.
Káros irígyednek nosza izenj hadat,
Melly, ha győzsz, nem kicsiny nyereséget adat.
Kezdd el; sáncásóid már itt vagynak jelen,
Karjaiknak a hegy engedni kénytelen.
Egykerekü szekér, melly kis helyen forog,
Már e reá rakott terh alatt csikorog.
Semmit a munkások iparkodásinál
Nem gátol, mindenütt könnyen utat csinál;
Jő, megy, százszor ürűl, százszor megrakatik,
S vele az omladvány messze elhordatik.
Végre kényszerítve a hegy ketté szakad,
A víz utat talál, sehol meg nem akad;
Nájásza elbámúl, a cserét szereti,
S folyóját örömmel új pályán követi.
Ez dicsekedve megy, csinál több ereket,
Pactolusként finom aranynyal tölteket,
S valamerre utaz, ujjá szül, hívesít,
Kiszáradt gyökeret, füvet, fát nedvesít;
A táj dicsőségét s hasznát kettőzteti,
S a had költségeit ezerkép fizeti.

A melegebb egü mezők vidékein,
Límának mosolygva igéző völgyein,
Hol tengerek s hegyek felől fuvó szelek
Által hívesednek az estvék s reggelek,
A nélkűl hogy sokat kellene költeni,
Könnyü a folyóknak hasznát bővíteni;
S a munkás a szerint, a mint kiereszti

Azokat árkokból vagy belérekeszti,
Elébb vagy utóbb ejt aratást s szüretet,
S együtt lát mezején őszt és kikeletet.
Virági közt a fa ért gyümölcsöket ád,
S egyszersmind a jelen s jövendő nevet rád.
Míg egyik vincellér még bujtja vesszeit,
A szomszéd már szedi arany gerezdeit;
S a nélkűl, hogy az ég hullatna nedveket,
Folyókkal az ember teremt évrészeket.
Boldog táj, melly mindig szemlél tiszta eget.
S termékenységéhez nem vár fergeteget.
Igy tesz a mesterség nyugoton s keleten
Csudát, így győz ember időn s természeten!

Sok helyen lelsz messze terűlt posványokat:
Adj nekik cél iránt vezető árkokat,
S Ceres olly rétet fog látni jobb s bal felől,
Melly addig rejtve volt a nap szeme elől.
Másutt látsz zabolát váró forrásokat
S cél nélkűl csavargó szilaj folyamokat,
Ezek, hogy több hasznot s ötömöt adjanak,
Hosszú csatornákká általad váljanak.
S tüstént ezer bárkák, mintha gyors szárnyakon
Repűlnének, futnak a hódolt habokon,
Messze tájékokra viszik termékedet
S gazdagítják külföld kincsével földedet.
A hasznot s szükséget szerte cseréltetik,
S minden tájnak javát közösnek nézetik.
S minthogy a népeknek teszik kapcsaikat,
Áldja levegő, víz s föld alkotóikat.

E nagy mesterségnek melly előmeneti
Vagynak, Bács, Beg, Sárviz s Marcaltő[128] hirdeti.
De Riquet[129] érte el legmagasb tetejét,
Ki egyesítette két tenger erejét.
Nem, Egyiptom tava s Nílus a hajdani
Világnak illy csudát nem tudott mondani.
Ha valahol, szemed ott varázslatokat
Lát, levegőn hajót, hidon folyamokat,

---

[128] A bácsi, begei, és sárvizi csatornák hazánkban ismeretesek; s a ki akar, bővebben olvashat rólok Hübnernek magyarra fordított Geographiai Lexiconában ezen szó alatt: Canalis, és Magdának Magyarország leirásában a 38dik lapon. De a fordító azon kisebb csatornákról is, mellyeket gr. Amade Antal Veszprém és Győr vmegyék szélén fekvő marcaltői és malomsoki jószágában a Marcal posványain huzatott, s mellyekkel egy alkalmas darab haszontalan és egészségtelen földet kiessé és termékenyné változtatott, annyival inkább kivánt emlékezni, minthogy ezek, születése helyéhez közel esvén s fiatal korában készülvén, őtet nagy mértékben gyönyörködtették, s gyönyörködtetik most is, valamikor azokat látja.

[129] Báró Riquet vagy Riquety Péter Pál egy a legnagyobb francia geometrák közül. Ő gondolta a Languedoci nagy canalis felől való projectumot, melly által két tengert szerencsésen együvé szakasztott. De ő 1680dikban meghalván, az azon való próbát 1681dikben az ő két fiai tették meg.

S hegyek alatt utat, hol éj birtokain,
Mintha Acheronnak úsznának habjain,
A hajók hasítják húsz folyók vizeit;
Azután, elérvén a sík vidékeit,
Egyszerre szemlélnek szép Eliziomot,
Gyümölcscsel s virággal tölt paradicsomot.
Elsőben a folyó a hegy meredekén
Látván magát, bámul próbája remekén.
De habjai gonddal készült grádicsokon,
Lassan szállíttatva szokatlan útakon,
Megtanúlnak végre új pályát kezdeni,
S apró esésekkel völgybe lövelleni.
Ekkor virágok közt folyván nyugalmasan,
Viszik a felvállalt terht diadalmasan.
Remek, melly meggyőzvén viz, föld, s hegy gátjait
Öszveköt két tengert, két világ kapcsait!

De szoktak e hasznos folyók is ártani,
Tanuld árkaikban őket marasztani.
Régi mesterség ez; elmés példázatot
Már Naso ad róla. Lásd e rajzolatot:

Achelous, ugy mond, egykor kiárada,
Legelő nyájakat dühe elragada,
Mezőket elönte sebes habjaival,
Falut, várost vive együtt lakosival.
Egész virágzó tájt vad pusztává teve,
Vidéken mindenütt nagy rémülés leve.
Hercules ott terem, dühét hódítani
Zúgó habok közé siet beugrani,
Megfeddvén némává teszi zúgásokat,
S partok közé visszavezeti árjokat.
A meggyőzött folyó bosszún gondolkozik,
S nagy hirtelen szörnyü kigyóvá változik,
Nyelve süvölt, teste puffadva háborog,
Mérges farka csapkod, szeme lángban forog.
Alcides, a bajnok, mihelyt észreveszi,
Vas fogóként kezét vad torkára teszi,
S nem szün szorongatni, míg érzi életét,
S ki nem okádtatja végső leheletét.
Ekkor mond: mint tudtad azt vélni, vakmerő,
Herculessel vívni hogy van benned erő?
Elfelejtetted-e, hogy kigyók harcai
Voltak már bölcsője első játékai?
Ádázván a folyó, hogy szégyent vallani
Kétszer kelle, készül más boszút állani.
Új harcot kezd, de már most képe nem mutat
Alacsony állatot, földön mászót, rutat.
Hanem kevély bikát szilaj szarvaival;
A föld reng, úgy tapod erős lábaival,
Feje fenén öklel, lángolnak szemei,

Eget harsogtatnak dühös bőgései.
Az új próbatételt Hercules neveti,
Neki megy, harcot kezd, vív, a földre veti,
Lábával tapodja, veri ökleivel
Nyakát, s hergő torkát nyomja térdeivel,
S mikor általesett végkép viadalán,
Egy szarvát, kirántva örvend diadálán.
A Sylvanok s Nymphák, kik ezen partokon
A víz miatt sok kárt láttak birtokokon,
Tüstént megjelennek a győzőt áldani,
Néki bokrétákat s koszorút nyújtani,
S az olly kedves szarvat ősz gyümölcseivel
Megtöltik, s kerítik tavasz zsengéivel.
Szép allegória, gyönyörü költemény,
Művészi munkáknak díszt adó lelemény!
Nem szembe ötlő-e vele mi festetett?
A süvöltő, puffadt s utóbb megöletett
Tekervényes kígyón olly folyó értetik,
Melly bár csavarog, zúg, dúl fúl; meggyőzetik.
A bika bőgése a hab morgásait,
S két szarva példázza a folyó ágait,
S a melly kirántatva tavasz zsengéivel
Ékeskedik, s telik ősz gyümölcseivel,
A vízzabolázó ember jutalmait
Rajzolja, a bőség számtalan javait.

Bámulod e munkát? Nézd, mint főbb oskolát,
A batav miként vet tengernek zabolát.
Ott a mély fenéken mélyen leveretett
Cserfa ád a dühös víznek rekesztetet:
S bár nem bir is többé pompás ágaival,
Mellyek viaskodtak szél zivatarival,
De törzsöke megáll keményebb harcokon,
S büszkén diadalt vesz a mérges habokon.
Ott hajlékony szittyó hosszu falat csinál,
Melly, bár ingó, erősb téglák bástyáinál,
S bátran vár partokra ütő hullámokat,
S engedve megrontja vad erőszakokat,
Igy a vízfészekből szép ország támadott,
S tengerből kijöttén a föld álmélkodott.
Igy lettek egy szép sík termékeny mezei
Bölcs mesterség s nyomos munka remekei,
S az útas e tengert vívó sáncok körűl
Egy felül Édennek elragadva örűl,
Más felül bámulva hall (csuda mondani)
Hullámokat feje felett ordítani,
Igy ezen országban csudamív minden táj,
A föld kész mesterség, a mesterség kész báj.
Te illy bámulandó nagy munkát nem tehetsz;
De mesterségeddel még is sokra mehetsz.
Vedd hasznát, s a folyót vagy meghódítani

Próbáld, vagy hasznodra jókor fordítani.
Néha mint ellenség megtámad tégedet,
S partját lassan mosván emészti földedet;
Néha más táj felé uj folyását veszi,
S eddig hasznos árkát puszta ágygyá teszi;
Néha elragadván más föld darabjait,
A tiedre általhozza zsákmányait.
Ajándékát vedd el, s gátokat partjain
Csinálván, végy erőt kártevő árjain,
S cselekedd, hogy, bár melly mérges és siető,
Legyen hasznos szolga vagy adófizető.

Sokszor egész telek, melly csak gyengén akad
Alapjához, attól hirtelen elszakad,
A víz hátán uszik, s mintha szomszédokon
Segítni vágyna, vesz lakást más partokon.
Az, a ki véletlen ekkép gazdagodik,
Reggel uj jószágot látván, álmélkodik,
S a régi birtokos mély bánatba merül,
Ősei mezeje hogy más kézre kerül.

Musa, hirdesd, zengve gyengédebb hangzatot,
Szép Emma bánatját, a boldog bánatot.
Skócia hegyei alján, igy szólanak
A hirek, hol egy tón szigetek inganak,
Birt az atyja csekély teleket egy fokon,
Melly felemelkedve lengett a habokon,
Mint ama bujdosó szirt[130] hol számkivetett
Anyától Apollo s Diana született.
Ezt, mellyről én szólok, a vak sors, a habok,
Vad gyökerek, mohok, meggyűlt ágdarabok
Formálák lassanként; fák holt levelei,
Vízostromtól rongált part tördelékei
Sok idők folytával még nagyobbá tevék,
Szélét sürü nádas s füzes körülvevék.
Nem legeltek itten juhok, sem tehenek,
Csak pajkos nemzetség, kecskék szökdöstenek.
E volt Emma minden gondja és birtoka,
Kevés, de neki több, mint gazdagnak soka.
Tisztes atyja, midőn őtet csókolgatá,
Vele sokszor illyen szavait hallatá:
Egyetlen gyermekem, leányom, kedvesem,
Szakasztott olly kép, mint szeretett hitvesem,
E kis sziget, mellyet itt látnak szemeid,
E kecskék, e rétek lesznek jegypénzeid.

---

[130] Delos szigete a költők szerint elejénten csak egy kopasz s terméketlen kőszikla volt, a tengeren ide s tova uszott, s végre a Cycladesek közé vettetett. A föld megesküdött Júnónak, hogy Latonának nem ád nyugalmas helyet a szülésre. Delos, mint uszó vagy bujdosó sziget, adott neki helyet, s Latonának itt született gyermekei, Apollo s Diana, ütóbb ezen szigetet nagyon elhiresítették.

Dolon, az ellenpart egyik birtokosa,
Emma szivének lön kedves osztályosa;
S sziveket csupán egy nehéz gond terhelé,
Hogy Emmát az atyja más férjnek rendelé.
De tud a szerelem sok írt készíteni,
Az ő bajokat is tudta enyhíteni.
A tó sokszor hozott s vitt ajándékokat,
Egyiktől gyümölcsöt, mástól virágokat.
A szerencsés Dolon sokszor a habokon
Túl szeretőjéhez evezett csónakon.
Tudjuk a szerelem legkedvesb lakai
Mindég a szigetek csendes magányai.
Nem alkotá ugyan ezt tündér ereje,
Nem Alcides karja s Armida vesszeje:
De akármelly bájnál nekik az többet tett,
Hogy ott egymást látni s szeretni lehetett.
Bár minden válásnál kín volt az érzemény,
De megmaradt s igért szebb sorsot a remény.

Végre a szerelem érzékeny istene
Látta, hogy e páron segítni kellene.
Az e táji vizek istennéi között
Szépséggel leginkább Doris különbözött;
A tó ennél nagyobb kincset nem lelhete,
Aranyként ragyogott haja fürtözete;
A víz, őtet vivén, kevélyen örűle,
A habok nyájasban zengének körűle;
Bámulák, ha láták, Nymphák seregei,
S gyengébben hangzának Palaemon kürtjei;[131]
S bár Thetys házában sok szépek laktanak,
Szebbet a hullámok még nem csókoltanak.
Aeolust érette dühös tűz égeté:
De Doris a lármást s udvarát megveté.
Mint tetszhettek volna olly isten lángjai,
Kinek fergetegek minden fohászai.
A lobogva forró s heves indulatu
Szerelem rezzentő, s nem jó foganatu.

Amor ez istenhez, kit nyila sebesít,
Repül s kecseivel illy szókat egyesít:
Aeolus, hallgass meg. Emma szerettetik
Dolontól s lángjával ez is kérkedhetik;
De az atyja más férjt szánt neki: fogj velem
Kezet, hogy e szép párt vidítsa győzelem;
Vidd Emma szigetét szélvészi szárnyakon

---

[131] Palaemon vagy más névvel Melicertes Athamasnak és Inonak fia. Juno Inóra haragudván, Athamas eszét megzavarta, ki tébolyodásában Inónak első szülöttjét egy kősziklához csapta. A megijedett Ino a legkisebbik fiával Melicertessel egy kőszikla tetejére futott, s onnét a tengerbe ugrott. Venus, kitől Ino származott, megnyerte kérésével Neptunustól, hogy mindketten a tengeri istenek közé felvétettek.

Dolon birtokához kedvező habokon;
S ott örök frígy által legyenek boldogok:
Illy áron, esküszöm, adni Dorist fogok,
S Dorisodat, csak hogy zajos udvarodon
Kivül szép barlangját lakhassa szabadon,
Soha szélvészt zúgni ne engedj partjain,
Csak Zephyr lengjen ott aetheri szárnyain.
Ezt kivánom. Ezzel elrepül hirtelen
Amor, kinek minden engedni kénytelen.

Az illy édes reményt Aeolus kedvesen
Veszi, s kész segítni a két szerelmesen.
Egy napon hirtelen a levegő morog,
A sziget reng, a víz nő, a hab háborog.
Nincs vadabb fergeteg, mint mellyet szerelem
Támaszt. Mindent eltölt borzasztó félelem:
A sziget megy. Emma, árasztva könnyeket,
Hiában kérleli a mérges szeleket,
Hiában zokog, hogy elveszvén szigete,
Szeretőjének is meghűl szeretete.
Szép leány, mit búsít csüggesztő félelem?
A vak szerencsével társ a vak szerelem,
S szigetedet ezek most ketten vezetik.
A szökevény birtok hányatik vettetik:
Utóbb a part felé tart, hol Dolon búját
Táplálva szemléli a viz háborúját.
Vizsgálódik, bámúl, száz gondolatjai
Vagynak, mit hozhatnak a tó hullámai.
S egyszerre (ki tudná festni rémületét?)
Megismeri kedves Emmája szigetét.
Reszket, most kőszikla majd hab rettegteti,
Drága tárgyát szeme mindenütt követi;
Melly még sok ideig fel s aláhányatik,
Végre szerencsésen a parthoz sodratik.

Fut, repűl, vizsgálva jár ama helyeken,
Melyeknek olly sokszor bámúlt kellemeken,
Keresi a kunyhót, s zöldellő bokrokat,
Mellyek kiváncsiktól rejtették lángjokat.
Épen maradott-e habok s szelek között
A virág, mellyet ő plántált és öntözött?
Kettejek nevei most mikép látszanak,
Mellyeket fák gyenge héjára irtanak?
Mindent néz, mindentől mélyen illettetik.
Az, a kinek habtól barátja vettetik
A partra, nem félhet úgy annak esetén,
S nem függhet olly forrón képén, tekintetén.
Dolon, a szélvésznek mihelyt lett szünete,
A sziget elébbi helyére siete.
Feltalálja s oda hívja barátjait,
Hol az ő birtokok nevelte javait.

Alig ismerik meg, úgy másúlt kelleme,
Emmának nyilik meg legelsőben szeme.
Ez az, ez, kiálta. Oh ez az, felele
Dolon, itt van tehát s te is itt vagy vele!
Jer, sétáljunk most is az erdő árnyain,
S messük fel nevünket e szép fák héjain.
Bizony a szigetet egy szerelmeseken
Könyörűlő isten hozta a vizeken.
Vajha itt örök frígy lenne Hymen míve!
Igy szól; Emma anyja sír, az atyja szíve
Meglágyúl; Emma is fog pirúlva kezet,
Régen lévén köztök szívbéli egyezet.
Most már Dolon arra fordítja gondjait,
Hogy a sziget nyerje elébbi bájait.
A felejthetetlen szerencsés rejteket,
Melly gerjedni s nőni látta szerelmeket,
Nem csak erős hiddal honjához kötteti,
Hanem mesterséggel úgy védelmezteti,
Hogy a habok s szelek bár mint dühödjenek,
Soha többé rajta etőt ne vegyenek.
Igy hatalmas gátat lelt a veszedelem,
Menedéket a csend, Delust a szerelem.

HARMADIK ÉNEK.

Melly jeles ember az, szívem mint tiszteli,
Ki földét s egyszersmind eszét is míveli!
Csak az örűl minden szépnek. A pórsereg
Vak, s érzéketlenül a porban fentereg.
Nem vizsgálván a bölcs alkotó céljait,
Nem csudálja mívét, nem sejti titkait.
Köröskörül bár melly ékesen szólanak
Annyi csudák, neki semmit nem mondanak;
Nem tudja, mint szivárg elrejtett utakon,
Keresztűl gyökéren, törzsökön, ágakon,
A föld nedve, adni a fáknak életet;
Gyöngy, világos kristály mint vesz eredetet,
Mint származnak a fény s szinek játékai.
Idegenek neki fái s virágai,
Mind nevek, mind nemek s erejek idegen,
A legszebb erdőket szemléli hidegen,
S csak akkor örűl, ha durva kezeivel
Mennél több madárt öl együtt zengésivel.
Csak ki a természet törvényit kémleli,
Öröm javát mezőn csak az a bölcs leli:
Csupán a tudomány s szép mesterség híve
Láthatja, melly dicső a teremtés míve.

Mikor tehát szünnek tisztetek gondjai,
S házi boldogságtok édes játékai,

Szép ismeretekből kincset körűletek,
Édesítni üres órákat, gyüjtsetek.
Három ország kész itt felfedni titkait,
Az úrnak ismerni szükség jobbágyait.
Gyorsak a természet kincseit kémlelni
Jertek, menjünk együtt nézni s örvendeni
S szemünkbe hány szép s nagy képek nem ötlenek!
Egy helyen dísz, kellem s ékesség fénylenek,
S bájolnak zöld pázsit virági s füvei,
Csavargó patakok víg csevegései,
Forrásos barlangok, árnyékos ligetek,
Szőlőt termő halmok s mosolygó szigetek.
Másutt vagynak megnyilt bércek üregei,
Hegyek árjainak sebes ömlései;
Homoktengerrel tölt zordon sivatagok,
Hol nem csirázhatnak semmi hasznos magok;
Kórók, ritka bokrok s vad mohok honjai,
Had pusztításinak ábrázolatjai.
Elegy látsz jót, roszat, örömöt s bajokat;
De, hogy míveletet magyarázz s okokat,
Ne költs két fő lelket: egy jót és egy gonoszt,
Kik közzűl egy áldást, a másik átkot oszt.
Jer, ha e titkokat akarod érteni,
A Büffonok lelke meg fogja fejteni.

Hajdan egy özönviz, így szól ez, partokon
Túl hatván, sőt felül magas hegyhátokon,
S nevekedve kútfők s felhők árjaival,
Mindent tengerré tett dühös habjaival;
Térséggé lapított borzasztó bérceket,
Alacson völgyekből emelt nagy hegyeket,
Egy sirba temette föld minden tájait,
Elszaggatta s széllelszórta darabjait.
Elébbi szárazat s tengert öszvekevert,
Düledék volt minden, s rút zavarban hevert.
Innét van, hogy olly sok gyülvész találtatik
A földben, s kövek közt csont s fa csudáltatik,
Innét a sok réteg, melly felemást szorít,
S egy világomladványt a másikra borít.

Másutt más alapok mutatják magokat,
Kiknek kisebb erő adta formájokat.
A vizek eredvén magas hegycsúcsokon,
S tengerbe rohanván csavargó utakon,
Oda ragadoztak soknemü testeket
Itt nehezebbeket, amott könnyebbeket.
Amazok fenékre tüstént leültenek
Ezek egy ideig vizen lebegtenek,
Utóbb helyt foglaltak ők is emezeken.
Idővel iszapból mind a kettejeken
Vastagabb földkéreg szélesen elterűlt,

Felül viszont újabb kéreg s réteg került;
Végre rájok bokrok s ágak sülyedtenek,
Mellyek különféle ereket képzenek.
A bölcs az eféle ritka jeleneten,
Lassu okok által készült míveteten,
Csak a természetnek bámulja útait!
S az idő hatalmas változtatásait.

De amott egy falu bús omladékai
Vagynak, gyásztörténet szomorú nyomai.
Mi okozhatta ezt? Nézzük e helyeket,
S kérdezzünk e tájon minden öregeket.
Mély üregben, kőszirt hol a földdel vegyült,
S felhőkről sok eső kútfőnek öszvegyűlt,
Lassan a viz alább addig szivárkozott,
Mig fundamentuma meg nem romladozott.
Hirtelen lerogytak a szikla boltjai,
S vele megtöltettek tág s mély lapályai.
A vizek, eképen hogy kiszorultanak,
Tengersokasággal földre rohantanak,
Erdőt, falut, várost elragadtak velek:
Most is mutat nyomot árkok s menetelek,
S a hegy remetéje, a pusztúlt helyeket
Mutatván, mond rólok most is sok híreket.

Másutt a tornyos jég, magos havasokon
Hirtelen olvadván melegebb napokon,
Széles özönt ontott mezők térségire,
S új tót s folyót küldött a táj vidékire.
Nézd ama nagy hegyet, a kopárt s szigorút,
Mellyel Boreas tart örökös háborút,
A föld, melly elébb volt meredek tetején,
Meglágyúlván hosszas esőzés idején,
Sebes zápor által a síkra hordatott,
S a bérc a felhőben mezítlen hagyatott;
A borzasztó sziklán már most iszonyodik
A szem, s az érzékeny szív elszomorodik.

Menjünk tovább, hagyjuk e vadon részeket.
Vizsgáljuk gondosan a sok földnemeket,
Szemléljük, az a föld, melly némelly helyeken
Még szüzen s tisztán van legrégibb hegyeken,
Ezekről lejövén melly sokkép változik,
S első mivoltától lassan mint távozik.

Sokszor dühös orkán a változás oka.
Éjbe felöltözvén e szörnyek undoka,
S porhullám közt szórván mennykőt s fergeteget,
Villámszárnyon repül, zavar földet eget,
Erdőt, várost elhord együtt lakosival,
Folyót forrásához taszít habjaival,
A tengert felveti a hegy bérceire,

S halált hoz levegő, föld, víz népeire.
S oh hány szép mezőt más mezővel elborít,
Hány hegyet tovább visz, s földeret, szaporít!
A föld, rózsák, füvek, fák puszta helyein
Gyászba öltözve, sír eltünt kellemein.

Szint illy szörnyü romlás s veszély forrásai
Az Aetnák tüzei s kénköves árjai;
A föld, mellynek gyomra sok helyen mély verem
S szörnyü örvény, hol sok kénkő s gyanta terem,
Néha, a tüzszerek fellobbanásira,
Saját kebeléből saját virágira,
Saját gyümölcsire okád tüzhabokat,
Példázván ama vad s vak indulatokat,
Mellyek égnek a szív örvényében belül,
S hirtelen kirontván lángjok, minden felül
Emésztik az élet legbecsesb javait,
Haszon gyümölcseit, öröm vírágait.
A táj koromszíne, a kőszirt hamuja
Sok helyen még most is illy égés tanuja.
Tűzokádó hegy volt ott, bár most lángjai
Megszünvén teremnek Ceres kalászai.
A veszély szép pótlást nyert a völgy kebelén,
De látszik még nyoma a hegy másik felén.
Itt folytak a láva lángoló árjai,
Még most is jól szembe tűnnek mély árkai,
S ott tovább a mezőn széllelterjedtenek
Habjai, s hirtelen megkeményedtenek.
A veszedelemben melly folyók tüntek el,
Melly hegyek rogytak le, melly népek vesztek el.
Ma már mi nem tudjuk, tudta a régiség;
De minket is rémít még ez a szörnyüség.
Talám a kik laknak most azon helyeken,
Mellyeknek a veszély történt, környékeken,
Utóbb ekéikkel bástyák fokaira
Akadnak, hajdani örvény nyilásira,
S mélyebbről kiásván a földrétegeket,
Csudálva lelnék sok gyászos emlékeket;
Házat, kastélyt, circust, porticust, templomot,
Hajdan sok bölcsektől járt gymnasiumot,
Akkor is még élni látszó embereket,
De egy leheletre elomló képeket;
Bámulják, mint lesz meg azon helyezetek,
Mellyben őket érte iszonyú esetek,
Mint viszi egy pénzét, a másik gyermekét.
Harmadik irását, elméje remekét,
Mint siet ez védő istenit menteni,
Amaz élemedett atyján segíteni,
S mint van annál pohár s zöld koszorú fején,
Kit a veszély talált vendégség idején.

Áldásban maradjon a Büffonok neve,
Kiktől világító lámpát időnk veve,
Hogy a nagy természet elrejtett útait
Lássa, s kitanulja számtalan titkait.
De ha velek vívó magyart adna az ég,
Hány titok nyilna fel, szép hazám, benned még!
Benned, melly valamint néped dolgaival,
Úgy kevélykedhetel földed csudáival.

A nagyobb tóknak is temérdek öblei
Csuda történetek s dolgok műhelyei.
Ha nézed a Fertő s Balaton vizeit,
Mint kiszélesítik lelked érzéseit!
Most a tengereket gondoltatják veled,
S mélyen elmerűlve bámúlva képzeled,
Melly számtalan hajók repűlnek azokon,
Hány kincset, hány hatlát hordoznak magokon.
Mint kapcsolnak öszve messze országokat,
Mint teszik a népek közössé sorsokat,
Majd a vizi világ viszontagságai
Lesznek figyelmednek felséges tárgyai:
Hegyek, mellyek égig érve lángoltanak,
S a vizbe sülyedvén ott eloltattanak,
S mások, mellyek égnek most tenger fenekén
S utóbb (a szerencse nem nyugszik kerekén)
Talám még okádnak füstölgő köveket,
Vizeket apasztnak s adnak szigeteket;
Míg sok mezők, mellyek szépen virítanak,
A tenger habjai alá hanyatlanak.
Igy viz és száraz közt szűnetlen a csere,
S világ birtokáért foly a kellő pere.
Hol most vasmacska kell, nyájak legeltenek,
S hol kocsik nyargalnak, hajók repültenek.
S míg a vándor tenger ide s tova kerűl,
Az ősz világ idők örvényébe merűl.

A folyók is méltán várják figyelmedet,
Mert egyaránt tudják szemedet s szivedet
Ezerkép mulatni száz tüneményeik,
Bámulásra méltó mesteri míveik:
Itt a forrás, mellyből kezdeteket veszik,
S a csavargás, mellyel futásokat teszik;
Ott a hegyről zúgó sebes ömledezés,
Másutt a térségi csendes csörgedezés.

Szükség-e említnem ama forrásokat,
Mellyek enyhítenek testi fájdalmakat?
Valaki sokallja baját vagy aranyát,
Minden kikelettel ezeknél tart tanyát,
Itt komorság, öröm, aggság s vígság vegytil,
Csibertes vén, s pajkos fiatal egybegyűl,
Egy társaságban lelsz méhkóros szépeket
S hypochondriával küzködő férjeket.

Phyllis jő orcáit megszínesíteni,
A bajnok harcon vett sebét enyhíteni,
S böjtölni az, a ki gyomrát megterheli:
Kiki az egészség istenét kérleli,
Szolgáit, barátit kinozván váltig már,
Kiki itt gyógyúlást, vagy szánó szivet vár.
Reggel a kút körűl van bús darvadozás;
S estve muzsika, tánc, játék, mulatozás.
Ezer fájdalmaknak sopánkodásinál
Kész Elisiumot Tartarusból csinál.

De hagyjuk e népet, melly így busúl s örűl,
S folytassuk utunkat jószágaid körűl;
A tengertől, hová a vizek omlanak,
Menjünk oda, hol a földből kiforranak.
A hegyekre, mellyek verdesnek egeket,
S példáznak megannyi nagy fejedelmeket.
Melly felséges látás, melly nagy rajzolatok!
E roppant kősziklák s földcsoportozatok
Ugy látszik magokhoz minden művészeket
Hívnak gyakorolni szép mesterségeket.
A képiró talál itt fényjátékokat,
Számtalan színeket s annyi árnyékokat;
A költő felséges énekekre fakad,
A bölcs szívet ható erkölcsökre akad,
Körűlök századok percként lefolytanak,
Rajtok sasok s szabad emberek laktanak.
Te ha őket nemes szivvel látogatod,
A teremtő csuda mívét vizsgálgatod,
Nézed mint némellyet a viz teremtgetett,
Másokat labdaként a tűz fel mint vetett,
Mások mint világgal együtt születtenek,
S melly számtalan formát s alkatot nyertenek.
Némellyiknek néha mély gyomrába lemégy,
Belső csudáinak hogy bámulója légy;
S szemlélvén aranyát, üstjét, kövét, rezét,
Együtt látod isten és emberek kezét.
S a természet rajtok hány módot követő!
Egy helyt virágok közt mosolygva nevető;
Másutt férfiasan lágy kellem bájait
Elvetvén fentartja vén Chaos nyomait.
Itt a patak csendes forrásból eredez,
S bölcsőből most kelve félénken csörgedez.
Ott habzó vizomlás nagy zajjal háborog,
Itt Zephyr cirókál, ott Boreas morog.
Most virágos kertek s bérc dőledékei
Vegyűlnek, s pásztorsíp, s mennykő dörgései,
Majd lelsz szép völgyeket, Tempének másait,
S tovább nagy sziklákat, a föld csontvázait,
Mellyeknek víg tavasz mosolyog aljokon,
S örökös tél havaz magas homlokokon.

Idvez légy nagy Kriván s Lomnic bércezete!
Fagyos hónak s jégnek szörnyű tetézete,
A dér templomában durva oszlopozat,
Arany s bársony szinnel megtölt fénylakozat,
Hol a tél kevélyen nézi jobbágyival,
Mint festi thronusát a nap sugárival.
Nem, soha e pompás nagy tüneményeken,
Borzasztó s egyszersmind lágyító képeken,
Elfáradni nem tud az elme s képzelet,
Sem a szem találni megpihenő helyet.

De jaj annak, a ki, kockázván életét,
Járja a havasnak égbe nyúlt szigetét,
Ha meg nem kérdezik puskája hangjai,
Mint állnak a havak s jegek rakásai.
Sok nagy dolgok függnek csekély kezdeteken,
Sokszor egy madár, melly nyugszik a bérceken,
Egy kis hócsoportot elrug lábaival;
A könnyű s csekély terh sebes forgásival
Nőtön nő, rémítő terhhé nehezedik,
S belőle iszonyu hóhegy kerekedik.
Levegőt reszkettet, elpattan hirtelen,
Bércről bérce, szirtról szirtra rogy szertelen,
Esése megrázza az örvény öbleit,
Elsepri a vidék helységit s erdeit
S az utas elébb, mint tőle elvitetik,
Szelétől messzünnen már megölettetik.
Igy melly ország bűnre halmozván bűneit,
Soká szaporítja veszély eszközeit
Az a mély örvénybe illy hirtelen merűl:
Tyrus dől, Thebae rogy, Roma porba terűl.

Elfáradt-e lábad e vadon helyeken?
Jer, mulasd magadat kies térségeken.
Itt hol csendes völgyben csevegnek csermelyek,
S virágos, gyümölcsös, bokros, erdős helyek
Lehelnek körűled kedves illatokat,
Látsz növevényekből számtalan fajokat.
Melly új díszt terjesztnek ezek birtokidon!
Vizsgáld figyelemmel üres napjaidon
Szinekkel képekkel hajlandóságokat,
S szerelmeik után párosodásokat.
Nézd az oltás mit tesz a vad törzsökökön,
Mit változtat, szépít, javít gyümölcsökön,
A fákba miképen bájol új ágakat,
S a kertnek mikép ád jelesb polgárokat.

Hát ama szerény nép, a füvek számtalan
Sokasága, mellyet megvet az oktalan,
Nem fog-e magához szépség bájaival
Szint úgy édesgetni, mint sok hasznaival?
Egy szált is hidegen el ne mellőzz soha:

Azon isten míve a nap s a föld moha.
Tanuld megismerni titkos erejeket,
S tudd, mint ád mérgek is jó orvosszereket.
Zöld szineken mikép örvendnek a szemek!
A pusztáknak is van általok kellemek.
Oh ha a természet igazán kedvesed,
Gyakorta honjokban őket felkeresed,
Vagy Sopron völgyei árnyékos helyein,
Vagy a Rába réttel gazdag mellékein.

S hogy hozzájok utad kellemesebb legyen,
Barátid csoportja téged körülvegyen;
Igy a munka könnyűl s az öröm édesűl,
A társaság korán hajnalban egyesűl.
Nem indít ez ollyan vérszomjuzó hadat,
Hol kürt már messzünnen rémít madárt s vadat.
Szép őzek, a völgyben bátran legeljetek,
Erdők énekesi, semmit ne féljetek.
Nem más, csak ártatlan vadászat tartatik,
Nem egyéb, csak fű, fa, plánta kivántatik.
A tarsoly már mohón várja zsákmányait,
Erdők, hegyek, rétek zöld ajándékait.
Indulnak. Már a nap az éjt elkergeti,
S Flora tanítványit menésre sürgeti.
Gyorsan keresgélnek. Linné vagyon vélek,
Megnézetnek minden különbségi jelek.
Ha ki mit nem ismer, mással értekezik,
A hol felakadnak, a könyvet kérdezik,
A találtak között némelly ismeretes,
A másik még ujság s azért kellemetes:
Az elsőt fogadod hála érzésivel,
Másodikat nézed remény szemeivel.
Régiben hived jő, s azt szívesen veszed,
Az újban idegent lelsz, s próbára teszed.
Hát ha látsz valamelly különös növevényt,
Mint tájunkon ritkán jelenő jövevényt,
Mikép nem örvendezsz szép találmányodon,
Melly becses kincset vészsz fáradozásodon!

De a gyomor perel, hogy megbékéljenek
Vele, s munkájokhoz új erőt nyerjenek,
Földre telepednek, hol egy patak ered,
S Bacchus a Najászok forrásában fered;
Szálájok szép cserfa, zöld pázsit asztalok,
S asztali muzsikát zengnek madárdalok.
Tojás, téj, eperj, meggy s cseresznye, mellyeket
Saját kezek szedett, teszik ebédjeket,
S édes fáradságok azt úgy fűszerezi,
Hogy Pest nyalánkságit senki nem kérdezi.
Esznek, isznak, zengik Florát és Cybelét,
Az örök ifjuság s örök szépség jelét.

Beszélgetéseik nem mások vétkeit
Csépelik, s a divat nagy semmiségeit,
Hanem a természet titkait illetik,
S az isteni jóság csudáit hirdetik.
Felkelnek; dolgokat folytatják réteken,
Termékeny halmokon, árnyékos völgyeken.
Estve kiki mit nyert diadallal veszi,
S kész füvészkönyvébe szép renddel elteszi.

De melly tökéletlen a plánták élete,
Alig méltó, hogy van illyen nevezete!
Az állatok hozzánk közelebb állanak,
S még érdemesebbek hogy vizsgáltassanak.
Némellyek jobbágyink, mások pajtásaink,
Sokan ellenségink, többen barátaink.
Szemléld, vizsgáld népes familiájukat;
Nézd a sokféléket, a számtalanokat,
Mellyeket erdők vagy barlangok rejtenek,
Mellyek zöld ágakon dalokat zengenek,
Mellyektől hegy háta s föld gyomra népesül,
Mellyekben helységed s udvarod részesül,
S mellyekkel élsz örök harcban ellenkező,
Vagy mint megtámadó vagy mint védelmező.
Tanúld erkölcsöket, ravasz fortélyokat,
S kivált az olly számos lajtorjafogakat,
Mellyeken helyt élők sorában leltenek,
S hozzád vagy plántákhoz mint közelítenek.

Még többet tégy; hogy nyerj több örömérzeményt:
Ennyi nagy tárgyakból csinálj képgyüjteményt;
A három országot zárja szűk négy falad,
Hadd bámulják látni ott egymást általad.
Ha őket rendekre s osztályokra veszed,
S hononként nemenként fiókokba teszed:
Együtt birod bennek sok öröm kútfejét,
A világ summáját s természet velejét.

De szép szándékodnak szabj bölcs határokat;
Eleinten válaszsz csak ollyan tárgyakat,
Mellyeket mutatnak saját környékeid,
S mellyeken mindennap legelnek szemeid:
Mint honodbéliek ők kétszer tetszenek.
Az ásványok közűl legelsők legyenek
A földek, sók, gyanták, s kénkövek nemei,
Kova, mellynek ütve szikráznak tüzei,
Színes ércek, kristály, a kőszirt gyermeke,
S olly átlátszó s tiszta, mint vizek szebbike;
Agyag, mellynek a tüz üvegfényt adatott,
Fák, mellyeket a víz kővé változtatott,
S több illyek, a mik, hogy csudát nézessenek,
Tüzből, légből, földből s vizből vegyültenek.
Ezeknél még inkább figyelmem céljai

A növevényország sokféle tárgyai:
A tengerek-szülte százszinü mázhinár,
A szélvirág, gyámolt melly nagy fák körül vár,
A tapló, melly képes vért elállítani,
S tüzkő-szülte szikrát magában tartani;
A vizi tök, mellynek mérge sokképen árt,
Kivált a szerelem gyönyöriben tesz kárt:
S ezek mellett ama növevény állatok,
A két ország között csuda kapcsolatok.
Az élők világa sem kevesebbet ád,
S a különféleség ott is mosolyog rád.
Azon egy szük hely zár sasokat, legyeket,
Vándor madarakat s szökdécslő fűrjeket,
Nehéz medvét s őzet könnyű lábaival,
Lassú teknősbékát fák fris mókusival;
Csigákat, mik viszik hátokon házokat,
Sima szőrü patkányt, tövises borzokat,
Pikkelyeket halak és kigyók fajain,
Darút, mágnes nélkűl melly hajóz szárnyain,
S emberi tetteket s emberi hangokat
Utánozó majmot és papagályokat.
Ti is ezen helyre együvé gyüljetek,
Mik helyt a nagy grádics vég fokán leltetek,
Férgek és bogarak, ti olly számtalanok,
Legyetek szárnyasok, akár szárnyatlanok:
Mellyek földön másztok s laktok leveleken,
Levegőn repdestek, s játszotok vizeken;
S mellyekben minden tag bámító látományt
Mutat, szégyenben hágy bár melly mély tudományt.
Felpuffadó gőgöt cáfol s alacsonyít,
Kis világot képez s nagy istent bizonyít.

Eképen három nagy népen uralkodól,
S számokat nevelni mindég iparkodol,
A nagyítás szomja, melly gyujtja szivedet,
Mindennap becsesbbé teszi vidékedet.
Egy kis kő, egy virág, egy repdeső bogár,
Minden bájol, s mihelyt látod, képzeled már
Mint öregbíti az szép gyüjteményedet,
S mint teszi drágábbá elrakott kincsedet;
S magadban azon is talán büszkélkedel,
Hogy vetélkedődön győzödelmeskedel,
S szemedet s szivedet míg gyönyörködteted
Kincsedben, nem henyél soha képzeleted;
S bár szobába zárva légy téli napokon,
Szüntelen jár s repdes az ismert tájakon,
Látja az erdőket, halmokat, réteket,
Hol, sétálva töltvén őszi délesteket,
Kezedbe szép követ vagy virágot vevél,
Vagy valamelly nem várt új találmányt tevél.

S tél után a tavasz ha meződre vezet,
Mint szépíti ezt száz édes emlékezet!
Itt fogtál először egy tarka bogarat,
Egy sokszinü pillét, egy ékes madarat,
Ott cifra csiga lett új kedves birtokod,
S legszebb virágoknak volt örűlni okod;
Eme hegy legbecsesb kővel kedveskedett,
Kezed legtöbb füvet eme réten szedett,
Akár merre jőnek mennek lépéseid,
Mindenütt kisérnek örömid s kincseid.

De kincses tárházad jó íz műve legyen,
Minden intézetet benne a rend tegyen,
S a csinosság neki adjon olly kellemet,
Melly pompa nélkül is bájol szívet, szemet.
Vigyázz, hogy a tárgyak, mint találtattanak,
Igaz mivoltukban ugy is maradjanak.
Mindenkép díszesítsd a szép természetet,
S a halál is híven fesse az életet.

NEGYEDIK ÉNEK.

Ugy vagyon, mezőkön s vizeken számtalan
Bájoló képeket lelünk minduntalan,
S mindig uj örömmel látok Balatoni
Szép tók kék tükörén verőfényt játszani,
Siető folyókat ömleni síkokon,
Pázsitot zöldelni csavargó partokon,
Erdőket kékelni, sárgulni telkeket,
Sok szinnel kérkedni virágos völgyeket,
Felhőt, eget magas hegy fején ingani,
S végetlen tért lába alatt virítani;
Míg a nap, melly festi mind ezen képeket,
Dicső pompában jár s mutat fő remeket.
Boldog, a ki látja s érzi e bájakat,
Még boldogabb, a ki énekli azokat!
Ő mindent szebbé tesz; a széljel-lelhető
Kellemekből alkot egész képeket ő,
S egyaránt örvendez természet tárgyain,
S a maga elméje hív rajzolatjain.

De távozzék innen olly költők serege,
Kiknek éneke csak sületlen aggrege,
Kik soha nem szűnnek szedni virágokat,
S velünk szagoltatni megunt illatjokat,
Kiket csak mulatnak pásztorok nyájai,
Csak altatnak folyók víg csacsogásai,
Kiknél mindig Flora rózsát csókjaival
Halmoz s mindig Echo játszik hangjaival.
Kontárok rajzolják igy a természetet.
Melly másképp forgatja Flaccus az ecsetet,

Ha festi kevés de dicső soraival,
Égig nyúló fenyű saját lombjaival
Miképen öleli a nyárfa lombjait,
S víg vendégeinek mint adja árnyait,
Míg egy csendes patak tiszta habjaival
Csörgedezve gyorsan fut csavargásival!
Örök ifjuságban él az ő remeke,
S vén, mihelyt születik, amazok éneke.

Mert óh! méltóképen senki nem festheti
A mezőt, hanemha igazán szereti.
De sokan, lantjokkal kik zengeni merik,
Nem csak nem szeretik, jól nem is esmerik;
S eléggé mutatják Musáik hangjai,
Hogy, bár falut zengnek, városok rabjai,
Nézd, melly gazdag pompát lelsz minden rendjeleken,
Forrásokban kristályt, smaragdot réteken;
A Hajnal, mikor űz éji homályokat,
Opál thronusból szór arany sugárokat;
Bársonyból, zafirból vagynak öltözeti,
S fejét virág helyett rubint ékesgeti!
A nárcisok s rózsák, hogy szép szint nyerjenek,
Szükség Potosiba s Tyrusba menjenek.
Igy a természetet, míg egyszerű becsét
Megvetvén, ráadják drága kövek kecsét,
S míg bal vélemények szerint szebbé teszik,
Igaz mivoltából egészen kiveszik.

A képirók s költők egymás rokonai:
Ide illenek hát Zeuxis bölcs szavai.
Egy új művész Venust merte lefesteni;
De míve nem amaz igéző s isteni
Szépség, kellem, gyönyör s dísz égi termete;
Nem Venus volt; reá pompázó ecsete
Annyi aranyt, üstöt, s gyöngyöt vesztegetett,
Hogy miattok Cypris meg nem ismertetett.
Gyáva, kiált Zeuxis, tárgyadat nem birád,
A gazdagság, nem a szépség képét irád!

Ize-veszett költő, vagyon itt, mit tanulj,
Ki bölcs vagy, ecsethez tárgyadtól gyúlva nyulj.
De ne kövesd az olly igen pontosokat,
Kik, fontosnak nézvén az apróságokat,
Virgil helyett Linnét mesterekké teszik,
S a legkisebb tárgyat mint a főt úgy veszik;
Pápaszemmel nézve festik képeiket,
S előttünk izekre bontják férgeiket.
Ollyan képirók ők, kik asszonyt festenek,
S szőrszálhasogató gonddal ízetlenek
Híven lemásolni ujjai körmeit,
Feje hajszálait s melye csécshelyeit.

Te nagy képeket fess. Reggelnek idején,
Ha vetettél néha magas hegy tetején
Szép vidék tájára gondos tekintetet,
Egyszerre láttál ott csermelyt, tót, szigetet,
Zöld vetést, szőlővel ültetett halmokat,
Erdőt, völgyet, réten legelő nyájakat,
S tágas láthatárod eltűnő szélein
Messze nyúlt hegyláncot s sziklákat bércein:
Ez legyen példányod. Szépségcsoportokat
Válaszsz s csinálj egygyé sokféle tárgyakat.

Jól tudom, az ügyes festő külön vehet
Szép vidékből egy részt, mellyből szép kép lehet;
De az illy külön részt vaktában ne vegyed,
Céloddá csak a szép természetet tegyed.
Azt azonban ne véld (a köznép vélheti)
Hogy nem szép, ha szokás rendét nem követi.
A kerek s magas fák s a nyult egyenesek
Előtted legyenek ám főkép kedvesek;
De görbe törzsök is, melly megelevenül,
S bozótos lombokat hajtván rendetlenül,
Ölelő ágakat kopasz szirtra emel,
Paraszt szépségével figyelmet érdemel:
A természet ott is, hol borzaszt, s iszonyít.
Tetszik, mert bámító hatalmat bizonyít.

Természet, óh dicső, óh sziveket nyerő
Istenné, hánykép hat belőled az erő!
Mindenkor elragadsz, egyszer víg háladást
Támasztasz szivemben, másszor szent borzadást.
Néha, mint fiatal s égiekkel rokon
Deli tündér, ugy jársz völgyeken halmokon;
S ruhádról harmatot rázván le s szineket,
Kezed virágot hint s gyümölcsöt s füveket;
Mosolygásod szüli nap szebb sugárait,
Leheleted adja Zephyr fuvalmait,
S folyók csevegési s madarak dalai
Isteni szózatod sokféle hangjai.
Másszor, mint rémítő istenség, székedet
Bércen üllöd, fenyves keríti fejedet,
Melletted tajtékzó vizárak omlanak,
Szemedből haragos lángok villámlanak,
S szavad hegyszakadás s mennyködördületek,
S az ég s föld reszketnek, hogy lesz enyészetek.

Oh ki foghatja fel verse hangjaiban
Varázs szépségedet sok változásiban?
Dicső munkáidat híven ki festheti
Ott, hol örvény nyilik, s hol hegy fenyegeti
Az eget; hol felhők erdőket rejtenek,
S hol szerény violák völgyekben díszlenek?

Némellykor elhagyván ismert vidékeket,
Más ég alatt keress felségesb képeket,
Repülj távol oda, hol nap sugárai
Forróbbak s dúsabbak az év négy szakai.
Fesd ott, hol örök hév birja országait,
Amazon s Orenok temérdek árjait,
Melly folyami csudák, tengerrel mérkezők,
Világ hasonfelén széljel-ömledezők,
Óriás hegyekből minden vizereket
Kiszíván, bővítik saját értékeket,
Számtalan gyönyörű madárt feresztenek,
Kövér szigeteket körülkerítenek,
S most kifejtvén egész felséges voltokat,
Csendesen s hallgatva folytatják utjokat,
Majd nagy harsogással sietnek habjaik,
Echót kifárasztják dühös zúgásaik,
S olly hullámot hánynak s akkép ordítanak,
Hogy égből szakadni, nem folyni látszanak.
Fesd ezen szép helyek virágit, füveit,
Hol az ég bő kézzel fecsérli szineit,
A roppant erdőket, mellyek szomoruak
Mint az éj, s a lakott földdel egykoruak,
A telkeket, mellyek termők szántatlanúl,
A gyümölcsöst, hol fa embertől nem tanúl,
A pásztorok nélkül legelő nyájakat,
Szóval e termékeny s szívfogó tájakat,
Mellyek mellett bokrok legsűrűbb erdeink,
Csermelyek Dunáink, s halmok nagy hegyeink.

Másszor terméketlen s viztől nem öntözött
Tájakon járj velünk fene vadak között.
Vígy el bús Afrika komor pusztáira,
Esőt mindig szomjan váró homokira;
Mint e heves égalj verseid égjenek,
Bennek méreggel tölt kigyók sziszegjenek;
A sivó homokot sebes orkán vigye,
Tigrist dühösítsen s hyaenát mirigye,
S ha oroszlán ordít, e vadaknak feje,
Erdők királyának rémítsen ereje.

Viszont hordozz veled a földnek szélein,
Hol tél thronusán ül havasok bércein,
Honnét küld Boreas hozzánk szélveszeket,
Zuzmarát, dért, jeget, hót s fergetegeket.
Úgy fesd, melly kemény itt az ég s melly sanyaru,
Hogy olvasód legyen lágyszívü s szomoru.
De ezen tájnak is vagynak szépségei:
Melly nagyok s merészek a télnek mívei!
Hánykép játszodtatja a napsugárokat,
Kősziklákról mikép függeszt jégcsapokat,
Mint ragyogtat kristályt a fáknak ágain.

Mint csinál új héjat a nádak szálain,
Fejér öltözettel mindent mint beborít,
Folyót, tókat mikép érccé öszveszorít!
Végetlen pusztaság jégen s hósíkokon,
Hol a lapp könnyeden sikamló szánokon
Széllel versenyt nyargal irámszarvasival,
S nem cserélne lakot kelet fiaival.

Igy megjárván az ég minden hajlátjait,
Forróbb szeretettel vizsgáld a hazait,
Hol a nyár szelídebb, a tél mértékletesb,
Minden tárgy nyájasabb, minden kellemesebb.
Rajzold ismét saját földünk szépségeit,
Patakit, réteit, havasit, erdeit,
Floránkat szerényebb szinű virágival,
Pomonánkat csipősb ízü almáival,
S itt a fülemile, bár pompás szineket
Nem ragyogtat, bájol hangjával füleket.

De többet tudj mint csak szüntelen festeni:
A lelket érdekeld, ha kivánsz tetszeni.
Nézőkkel is gyakran szépítsd a képeket,
A színre állíts fel játszó személyeket.
Ezzel nyer a költő szívet verseiben;
Ember a legfőbb dísz ember szemeiben,
Nélkűle bár melly táj soká nem tetszene,
Ollyan templom volna, mellynek nincs istene:
Vele öröm, vígság, élet kellemesebb,
S nem csak a természet, a kép is díszesebb.
Víg szüretlőkkel hát a szőlőhegyeket,
S ifju pásztorokkal rakd meg a völgyeket,
S patakokban félénk lyánykák fürödjenek,
Kik szerény habokkal midőn kénytelenek
Látatni szépségek elrejtett bájait,
Orcájok mutassa szemérem lángjait,
S ne csupán idegen tanúktól tartsanak,
Még magok elől is búni láttassanak;
Mig a partról őket szemével követi
Egy kiváncsi Faunus, s a bokrot zörgeti.

Ollykor, szánakozás lágyító hangjait
Zengedezve, sirasd a sors csapásait,
Ird le, dühös Orkán forgószeleivel
Hány fát földre terít együtt gyümölcsivel,
Mint pusztít az árviz, melly szép reményeket
Enyészt a jégeső, vervén vetéseket;
S sok robotoltatók millyen kegyetlenek,
Mind embert mind barmot melly szörnyen gyötrenek.
De egyszerre mi gyász borúl a falura?
Mars szolgákat keres, készűl háborúra.
Titkos parancsolat biróhoz érkezik,
Katonafogdosás tüstént következik.

Mint futnak fáradnak helység esküttjei!
Mint halaványúlnak az atyák képei!
Melly anya fog lenni gyermekét jajgató,
Melly leány vagy testvért vagy jegyest sirató?
Megvan a teljes szám. Már minden homlokon
Látszik, kik örülnek, kik aggnak fiókon:
S míg a szülék égbe forró hálájokat
Küldik, kik megmenve látják magzatjokat,
A keserüségbe merült fiatalok,
Kiknek harcolás lett gyászos hívatalok,
Könnyezve bucsúznak szívek feleitől,
S vidám ifjúságok minden kedvesitől:
Boldogok, ha utóbb még szabadságokat
Megnyervén, csendesen lakhatják honjokat!

Rajzold e bajokat; de hogy kedveljelek,
Sokáig szivemet ne keserítsd velek.
Mihelyt elvégezted e gyászos képeket,
Mutass, hamar mutass örvendeteseket.
Szemeim elibe hozd a könyörülést,
Szerencsétleneknek melly szerez enyhülést,
A szükölködésnek most eleit veszi,
Majd a sorsnak s évnek vétkét jóvá teszi.
Vagy zengjen falusi mulatság lantodon,
S a menyekző s a szép eljegyzett hajadon,
Ki egyszerre víg s bús, s míg kezet ád, szemét
Lesüti s szemérme neveli kellemét.

Ha embert nem festhetsz mezei képeden,
Hány állatok vagynak szomszéd vidékeden,
Vadak, szelidültek, bátrak, félékenyek,
Engedők, szilajok, durvák, érzékenyek,
Ollyanok, mellyeknek vagy táplál jó teje,
Vagy ruház lágy gyapja, vagy hordoz ereje?
Ha ezekből sokszor képirási remek
Készült, mint eléggé mutatják Berghemek:[132]
Mért nem választhatna, élesztni képeket,
Költő is közzülök játszó személyeket?
Jer, készen várnak ők, s mi töménytelenek,
S akármelly holt tájt is elevenítenek.
Itt mihelyt a fának megmozdul levele,
Ugy fut a félénk őz, hogy nyíl sem ér vele;
Amott hol szép esordák a rétet legelik,
A tehénnek tölgye csordultig megtelik,
S borja most ugrál, majd szopja anyja tejét,
Tovább, büszkén tudván szépségét s erejét.
Ha kürt szól, vagy távol kancák nyerítenek,
Sok feleségivel mellyek versenyzenek,
A tűzzel tölt ménló szertelen sebesen

---

[132] Berghem Miklós hollandi képiró és képfaragó szül. Amsterdamban 1624., megh. 1683.

Túlront a völgy partját kerítő nyíresen;
S ha felér a dombra, hol tágas sík terül,
Százkép fickándozó pajkosságba merül;
Most fut, földhöz alig értetve lábait,
Majd a széltől kéri szerelme tárgyait,
Másszor, ha folyót lát, hevét apasztani,
Felemelt serénynyel nyargal beugrani.
Öröm, erő, dagály ereiben lobog,
A hol jár, hangosan tőle a föld dobog.

Hogy az ész figyelmét még inkább ösztönözd
Állatidnak ember erkölcsét, kölcsönözd.
Indulatink mását ha rajtok rajzolod,
Okot szorosabban szivünkhöz kapcsolod.
Hiában akartak sok titokfejezők,
Irántok irígyek, magoknak kedvezők,
Bennek látni csupán ügyes műszereket,
Vak rugókkal bíró eleven testeket:
A jobb bölcselkedés igaz osztályt tetet,
Prometheus tüzéből velek is részt vetet.
Az eb erkölcse lett hűség s ragaszkodás,
Az ököré hosszu tűrés s szófogadás.
A ló, kevély lévén embernek tetszeni,
Tud a dicsőségen s híren örvendeni,
Igy minden állatnak már ma szent jusai
Megvagynak, erkölcsi s bélyegző vágyai.
De mit mondok? Tudtak ebben a hajdani
Költők már példával világot gyujtani.
Általok mindenkor emberrel istenek
S barommal emberek egyesíttettenek.
Nem látod, mikor fest Homer nagy tetteket,
Mint tartnak lovakhoz hősök beszédeket?
Ulysses haza megy; ebe hozzá simúl,
Megismeri, nyalja s örömében kimúl.

Hát te, Lucrec s Virgil, mint tudtok isteni
Ecsettel barmokban erkölcsöt festeni!
Az ökör testvére holtán sopánkodik,
Bal sorsán lágy szivem sírva szánakodik.
Egy csordán két vezér kezd dühös viadalt,
S olly lármával keres mindenik diadalt,
Hogy elréműlt szemem nem lát már két bikát,
De két királyt, kiknek egyike másikát
Mint vetélkedő társ haddal körülveszi,
S céljává Helenát s az országot teszi;
Benne kevély tűz ég s méreggel eltelik,
Egymást mind a ketten ádázul öklelik.
Szemekben fájdalom s harag villámlának,
Belőlök szerelem s bosszú ordítanak.
Az ég harsog, a nyájt elfutja félelem,
S némán várják, mellyik lesz a fejedelem.

Szívlágyítóbb kép kell? Hagyd el ezt a tanyát,
Fess egy üszőt, sebre írt nem lelő anyát.
Szerelme gyümölcsét, jaj, elvette halál!
Fut az erdőn, ordít, enyhülést nem talál.
Hosszu bőgéseit hegy, völgy visszaveri,
Csak maga nem hallja, szavát nem esmeri.
Árnyék, patak, melly olly kedvesen hívesít,
Rekettyés, mellyet még fris eső nedvesít,
Zöld fű, mellyről harmat gyöngyei függenek,
Semmi sem kell neki: puszták, kietlenek
Az erdő és az ól; ezerszer ki s bejár,
Mind itt, mind ott reá csak mély keserve vár;
Mindenütt magán van, mindenütt ridegen,
Melly kősziv nézhetné bánatját hidegen!

A mi több, a költés, ha bár szédítnek is
Szavai, a fának, virágnak, fűnek is,
S más illyesnek, minek nincs igaz élete,
Képzelt élő lelket nem kölcsönözhet-e?
S így ámítni mikép segítnek mindenek!
Nézd a pázsitoknak vizei mint tetszenek,
Mint fonódnak öszve gallyak, a mezei
Szilfát mint ölelik a szőlő vesszei;
S a gyökér, megvetvén nem tetsző helyeket,
Mint fut tovább, szívni kedvesebb nedveket.
Te is bizvást költs hát: a bimbók féljenek
Boreastól, s Zephyr jöttén örűljenek;
Szárazságban legyen virág megszomjuló;
Szép ifjúságában fa könnyen tanuló;
A törzsök, melly hajtja beoltott ágait,
Csudálja kölcsön vett gyümölcsét s árnyait;
S ha szőlővesszőnek buján nő levele,
Kérje, hogy kedvezve bánjék a kés vele.
Igy hasonlóinak nézvén e tárgyokat,
Szivem örömöket megosztja s bajokat.

Vagynak más titkok is: sok örömöt vezet
Hozzánk a megújult régi emlékezet.
Eltalált szép s gazdag tájékid tetszenek;
De, ha azt is mondod: „itt csörgedeztenek
„Ártatlan gyermeki korom patakjai,
„Itt nyiltak örömöm első virágai”,
Szivemben is gyújtasz rokon érzéseket,
S újítod a benne akkor gerjedteket,
Midőn egykor látta meglett férfikorom
A kis kunyhót, melly volt legelső sátorom.
Leirásidat hát mindenkép lelkesítsd,
S olvasódat hozzád nyájasban édesítsd,
Eszébe juttatván ama szép helyeket,
Hol olly forrón érzett s bírt olly sok sziveket.

Néha egymás mellé tégy két ellenkezőt,
Vétkekkel tölt várost s virtus-lakta mezőt!
S ennek kétszer lesznek becsesek javai,
Ha tüstént rémítnek amannak bajai.

Mikor felmégy Gellérd magas csúcsaira,
Lenézvén Pest s Buda pompás házaira,
Ezek, igy szólj, a kincs s az ész lakhelyei;
Ott vésők, ecsetek, húrok remekei,
S könyvek, mellyek űzik lelkünk homályait,
Nemesen mulatják hazánk főbb fiait:
De viszont, túl menvén csalfa szépségeken,
Ezt is mondd: ott ama tündéri műveken
Csak máz a fény, belül betegek sínlenek,
S gazdagság s szegénység kínjai gyötrenek:
Ott a vétkek, gyűlve föld öt részeiből,
Barmokat csinálnak az ég gyermekiből;
Ott a szabad gyönyört megvetvén, fájdalom!
Ezerféle bűnt szül a csömör s únalom:
Ott az öngyilkolás az észt vakká teszi,
S méreggel vagy tőrrel életét elveszi;
Ott tanyáz Laisok szemtelen tábora,
Nőtlenség forrása, Hymen rút ostora;
A játék bolondját pokla ott temeti,
Hol csalárd kockáját kétségbesve veti,
S hány csecsemőt anyja, a vadúl mostoha,
Elhágy, atyja hányra nem mosolyog soha!
Hány bün lappang loppal, titkon hány szív reped,
Hány szem ont könnyzáport, hány nyomorúlt eped!
A természet borzad bele. De réteket
S patakokat tüstént fess s árnyas völgyeket.
Ezeknek szépségét a város nevéli,
S eltünt nyugtát bennek a lélek felleli.

Oh miért, hogy én, ki a mezők kellemét
Énekleni s dicsérem a faluk érdemét,
Nem tölthetem édes tárgyamon kedvemet!
Gyönyörü völgy, mikor fogadsz bé engemet,
Mikor lesz szerencsém vagy víz folyásinál
Alva, vagy régi jó irók munkáinál
Bölcsen elmélkedve, vagy kis értékemet
Dajkálva, vagy henyén jártatva eszemet,
A terhes gondokat s a zajt felejtenem,
S magamat a világ elől elrejtenem?

De nem csak festened időt s szép helyeket,
Földmivesnek is kell adnod törvényeket.
S ha költői tárad kincsei becsesek
Mindenütt, leginkább itten szükségesek.
Ócska tán a szabás? kell nemesíteni;
Unalmas? ujítni; száraz? szépíteni.

Sokszor, leckéidet elvágván, szép regét
Adj olvasóidnak, vagy egyéb csemegét.
Mint Homer gazdája borral vendégeli
Szántás közt szolgáját s azzal kedvét leli:
Ugy te, közbe vetvén kis mulatságokat,
Tedd kellemesbekké a tanításokat;
Azután, folytatván elkezdett dolgodat,
Merítsd ki, vidd kivánt végére tárgyadat.

Igy zengtem szabad szív tiszta érzésivel
A falut ártatlan s nemes gyönyörivel.
Vajha az istenek kedveljék művemet!
És nyerjem meg bérül ez egy kérésemet,
Hogy még néhány tavaszt lássak, s örömeim
Legyenek gyermekim, barátim s könyveim!

SATIRÁK.
(1797-1841.)

A NEMESSÉG.
G. TELEKI DOMOKOSHOZ.

A nemesség, bölcs gróf, nem csupa pipere,
Ha fényes virtusnak jutalma s címere,
Ha ollyat ékesít, ki dicső pályában
Új laurust nyér, mint te, nagy ösök nyomában.

De nem szenvedhetem, ha valamelly bohó,
Ki minden jóban rest, csak a bűnben mohó,
Magát ékesítvén más cifra tollával,
Kevélyen kérkedik nagy származásával,
Mert ámbár régenten virágzó elei
Voltak a vitézség s jóság remekei:
Bár még Balambertől armálist kaptanak,
S rólok a legrégibb krónikák szólanak:
Mi díszt adhat neki nagy neme virtusa,
Ha magának nincsen dicsőséghez jusa?
Ha nagy öseiről, a mi az övé lett,
Csak egy levél, mellyet a moly megkímélett.
Ha félistenektől lévén eredete,
Azoknak szép hírét mocskolja élete,
S csak a bolond gőgben helyhetvén nagyságát,
Henyélve fecsérli ingyen nyert jószágát?

Még is, ha ügyelnénk rút kérkedésére,
Mellyel emlékeztet kitkit nagy nevére,
Azt vélnénk, főbb ember mint ő nem született,
S teste is másénál jobb földből vététett.
Részeg hagymázában kész büszkén azt hinni,
Hogy kiki tartozik neki tömjént vinni.
De én, bálvány előtt ki le nem borúlok,
Ma hozzá e merész beszéddel járúlok:

Mondd meg, nagy szív, dicső lelkek nemzetsége,
Mellyik állatra száll atyja dicsősége?
Nagy becsűlete van a jó paripának,
Melly serényen s híven szolgált az urának,
S valahányszor kiszáll vele a pályára,
Uj borostyánt segít szerezni számára.
De származzék ettől, s Bucephalustól bár,
Hitvány ló, Nagy Sándor azon soha nem jár!
Kótyavetyére kél; nem nézik, melly fajta,
Talyigába fogják, vagy szántanak rajta.
Hát te mért kivánnád, hogy tiszteljem benned
Más érdemét, mellyre szert kellene tenned?
Nem ámít el engem minden hitvány rege,

A nemes léleknek virtus a bélyege
Ha ösidnek tartod a nagy bajnokokat,
Mutasd az azokon fénylő virtusokat.
Gyülölsz-e minden bűnt? vigyázsz-e szivedre?
Sok jámbor mondhat-e áldást életedre?
Tudsz-e dicsőségért tenni nagy próbákat,
Páncélban tölteni hosszú éjszakákat?
Illyekről ismertess rá nemességedre,
S úgy kész leszek tenni koszorút fejedre.
Ám, emlegess akkor bármelly nagy atyákat,
Vagy, ha tetszik, hányj fel minden krónikákat
Válaszsz ott törzsöket, szabd nevedet rája,
Légy Achilles, Caesar, Sándor unokája:
Ne félj, hogy valaki gáncsot leljen benned,
Vagy ezek vére vagy, vagy kellene lenned.
De légy bár Hercules bizonyos rokona,
S alacsonság légyen lelked tulajdona,
Valahány eleid hírrel tündökljenek,
Ellened meg annyi tanúk beszélenek,
S neveknek miattad fogyott ragyogványa
Csak bűnödre mutat s szemeidre hányja.
Hiába akarod puhaság karjában
Nyugtod lelni a nagy nevek árnyékában:
Hiába fényekkel hibáidat fedni:
Engemet illyekkel nem lehet rá szedni.
Nem látok mást benned csak ravaszt, álnokot,
Ki, hogy gyűlöljelek, magad adsz rá okot.
Nem, akármint fénylik eleid nagysága.
Egy jeles törzsöknek vagy csak száraz ága.

Messze mégyek talán, s felhevülésében
Epésen feddődik Musám beszédében.
A nagy urak füle kényes szokott lenni,
Csendesebb hangra kell tehát a dalt venni.
Familiád régi, fő rangú barátom!
Majd ezer esztendős levelidből látom.
Ez sok: de kétségbe senki nem veheti;
Atyáid tetteit ezer könyv hirdeti,
Nem sülyedt el nevek az idők árjában:
De ki tudja! ennyi esztendők folytában
Ha minden ükeid, kiknek vagy gyermeke,
Férjeiken kivűl mást nem öleltek-e?
S megbizonyíthatd-e, hogy buja lángjában
Egy fajtalan sem tett rést ösik sorában,
Hogy ezeknek vére s neme, nem csak neve,
Lucretiák által örökséged leve?

Oh, légyen az a nap örökké átkozott,
Illy hiú kérkedést melly szokásba hozott!
Míg tartott a világ boldog ifjusága,
Csak az ártatlanság volt ember nagysága;

A törvény jó s rosz közt tett csak különbséget;
Egyedül az érdem adott nemességet;
S a bajnok nem vágyott kölcsön vett sugárra,
Saját vitézsége volt nagy neve ára.
De utóbb a vétek becsuszván, erőt vett:
A virtust kivervén székéből, király lett.

Te is hát, a kinek ritka talentomok,
Félisten ösöktől hagyott fényes nyomok,
S dicső atyád remek leckéi s példája
Szabják ki, mi légyen életed pályája,
Teleki, a zajos tengeren, hol nemed
Vezet, s mellyen ennyi kősziklát lát szemed,
Úgy vigyázz tovább is hajód kormányára,
Hogy eljuthass útad felséges céljára.

HORÁC SATIRÁI KÖZŐL.

MAECENASHOZ.[133]

I. 1.

Honnan van, Maecenas,[134] hogy azon pályában
Mellyet vagy a vak sors mért ki osztályában,
Vagy maga választott ember okossága,
Egy halandónak sincs kivánt jó világa,
S irígy szemmel nézi kiki mind azokat,
Kik más úton futnak, kergetvén céljokat?
Oh szerencsés kalmár, boldogság csudája!
Így szól az ősz vitéz, Mars csonka szolgája;
Viszont, ha hajói veszélybe forognak,
A katonát véli a kalmár boldognak.
Mert, úgy mond, ha ki száll a harc mezejére,
Vagy győzők öröme, vagy szép halál bére.
A városon lakó törvényes emberek,
Kiket már hajnalban felköltnek a perek,
A falusiaknak vágynak nyugalmokra:
Ezek pedig, mikor a terminusokra
Gazdaságok mellől menni kénytelenek,
Mindent, ki városon lakik, irigylenek.

---

[133] Ezen satirában Horatius azt mutatja meg, melly igen ellenkeznek az emberek magok magokkal a boldogságra való törekedésben, s azt állítja, hogy a boldogságot vagy magunkban lehet feltalálni, vagy sehol sem. Minthogy azonban ezen időben Romában a meggazdagodás viszketegsége közönséges ragadós nyavalya volt, a boldogságnak ezen útjáról és módjáról bővebben szól, mint a többiekről.

[134] Maecenas, Caesar Octavianusnak meghitt embere volt, s halhatatlanságát nagy részint Horatius és Virgilius iránt mutatott szívességének köszöni. Itt méltó róla azt megjegyezni, hogy jóllehet a világ akkori urának birodalmát teljes mértékben birta, még sem viselt soha semmiféle közönséges hivatalokat, s megelégedett azzal a lovagi ranggal, mellyet eleitől örökségül nyert. Midőn tehát Horatius ezen satiráját, mellyben az embereknek sorsokkal meg nem elégedése rajzoltatik, hozzá intézi, egyszersmind igen hizelkedő dicséretet is ruház reája.

De ki győzné renddel végig elszámlálni,
Mint szokott sorsával kiki perbe szállni?
Fabius,[135] bár mester szószaporításban,
Elfáradna még is itt a leirásban.
Én hát, hogy ne adjak okot únalomra,
A dologra térek, s sietek célomra.
Ha egy isten hozzád látható formával
Jőven, igy szólana kegyesség hangjával:
„Meglágyúlván szívem sok könyörgéstekre,
A mint kivántátok, járok kedvetekre;
Te, ki eddig valál katona, légy kalmár,
Városi prókátor, te falun lakjál már.
Nosza! menjen kiki másiknak helyére!"
Egyiknek sem lenne a csere kedvére.
S bár, a mint kivánták, boldogulhatnának,
Előbbi sorsokban mind megmaradnának.

Nem méltán vetheł-e Jupiter ezekre
Haragos szemeket? s ha könyörgésekre,
Mellyel valahányszor új napra virradnak,
Új sóhajtásaik alkalmatlankodnak,
Nem fog ollyan könnyen ezután hajolni,
Keménységgel azért lehet-e vádolni?

De hogy komédiát írni ne láttassam,
S hogy nem csak nevetni tudok, megmutassam,
(Noha nevetve is igazság útjára
Mért nem vezethetnénk? azoknak módjára,
Kik a gyermekeket édes csemegével
Szoktatják vesződni a nehéz leckével)
Most a nevetkőzést hagyjuk más időre,
S a fontos dologban nézzünk a velőre.

A földmíves, a ki szánt vet serénységgel,
A zsidó, ki húz von ravasz mesterséggel,
A vitéz, a kalmár, a tenger bolondja,
Mindenik csak azért fut fárad, azt mondja,
Hogy utóbb érhessen nyugalmas vénséget,
S késő napjaiban ne lásson szükséget.
Valamint a hangya (ez kiki mentsége)
Melly bár maga kicsiny, nagy a serénysége,
Valamit lél, s elbír, öszvehord szájával,
Tudván, hogy jő a tél mostohaságával:
Ugy én is..."

Jól vagyon! de ha ősz színébe
Öltözik a bús föld, s a tél ül székébe,
A hangya megnyugszik, nem jő ki lyukából,

---

[135] Ezen Fabiusról semmit sem tudunk egyebet, hanem csak a mit Horatius itt róla mond, hogy tudnillik szószaporító, csacsogó volt. Sok magyarázók majd az egyik, majd a másik ismeretes Fabiust akarják belőle csinálni; de véleкedéseik fundamentom nélkűl valók.

S vígan költ a nyáron gyűjtött rakásából.
Néked pedig sem nyár olvasztó hősége,
Sem tél, sem tűz, sem viz, sem had dühössége
A nyerekedésben nem tud termi határt:
Hogy leggazdagabb légy, eltűrsz akármelly kárt.
Bár melly sok is kincsed, mi hasznod belőle,
Ha, mint a tolvaj tesz, elásod s félsz tőle?
„Ha megkezdem, így szólsz, utóbb koldus leszek,
Belőle mindennap bármelly kicsinyt veszek.
S hogyha meg nem kezded, mi örömed benne?
Telve jobb a láda, mint üresen lenne?
Ha bár cséplőd neked százezer köblöt mér,
Azért gyomrodba több, mint enyémbe nem fér,
Valamint a közös kenyért vivő szolga
Nem kap a többinél többet, s nincs jobb dolga.
S mondd meg, mit veszt a ki megéri kevéssel,
Akár bír száz, akár ezer hold vetéssel.

De azt mondod, hogy szép édes sokhoz férni. -
Csak én a kevéssel oda tudjak érni.
Hová te a sokkal! boldogabb mivel vagy,
Bár az én asztagom kicsiny, a tiéd nagy?
Ugy tészsz, mint a kinek egy pohár viz volna
Szükséges itala, s még is ekkép szólna:
Nem iszom e kis víz tiszta forrásából,
Hanem ama zúgó folyónak árjából.
S az illyen a zúgó folyót addig járja,
Míg a parttal együtt el nem kapja árja.
De a szükségesnél a ki többre nem vágy,
S ha kis folyó elég, a nagynak békét hágy,
Az sem zavarosat nem kénytelen inni,
Senem fél, az árviz hogy el fogja vinni.

Még is sok rabjai a rút fösvénységnek
Akármennyi kincset nem tartnak elégnek.
Mert, így szólnak, a kincs a világ mértéke,
S csak annyit nyom kiki, a mennyi értéke,
Mit tegyünk ezekkel? - Veszszenek magoknak!
Viseljék örömmel láncát rabságoknak!
S lépjenek ama dús fösvénynek rangjára,
Ki az athenaei nép gúnyolására
Így szokott szólani: a nép nevessen bár,
Csak az legyen enyém, a mit a ládám zár!

„Tantalus epedve száját mindég tátja,
S a vizet előle futamodni látja..."
Neveted ezt,[136] úgy-e? s tartod aggregének?

---

[136] A fösvény úgy rajzoltatik itt, mint a ki nevet, midőn Horatius Tantalusról, és annak büntetéséről tanító hangon kezd beszélni; mert ekkor a Tartarusban szenvedő elkárhozottakról szóló históriák közönségesen vénasszonyi aggregéknek tartattak. De a fösvény nem látja előre, hogy a költő allegoriát csinál ezen meséből, s őreája alkalmaztatja azt.

De nézzük velejét ez elmés mesének.
Nem azt beszéli-e, csak nevet cserélve,
Millyen kárhozatra vagy magad itélve?
Ezer fortélylyal gyűlt halom aranyodat
Éjjel nappal őrzöd, s ezen bálványodat
Illetni, azt véled, szentségtörés lenne.
Csak, mintha kép volna, úgy lelsz kedvet benne.
Nem tudod-e a pénz mit ér, s vele mit tégy?
Azt, hogy rajta sajtot, kenyeret, bort, húst végy,
S holmit, a mi nélkűl ha el akarsz lenni,
A természeten kell erőszakot tenni.
Hát olly nagy boldogság halál félelmével
Éjjel nappal ébren őrt állni kincsével,
Tűzről, tolvajokról reszketve hallani,
S a mi több, szüntelen attól is tartani,
Hogy saját cselédid rablást ne tegyenek,
S titkon kapufádtól búcsút ne vegyenek?
Az illy boldogságot akárki szeresse!
Én, ohajtom, soha ne legyek részese! -
De ha hideglelés, vagy más betegséged
Fájdalmakkal teljes ágyba szegez téged,
Talán szert tesz pénzed egy olly hív dajkára,
Ki nyavalyás tested ápolgatására
Mindent tesz, s könyörög sírva orvosodnak,
Hogy tartson meg téged kesergő házadnak?
Sőt inkább mind fiad, mind életed párja
Halálod óráját nyugtalanúl várja.
Ifjak, vének, kik csak ismernek tégedet
Szomszédid, rokonid gyűlölik éltedet;
S minthogy mindeneket a pénz szeretete
Veled úgy megvettet, csudálni léhet-e
Ha senki sem mutal hozzád szívességet,
Mellynek semmit sem tészsz megnyerése végett?
Ha ki, a természet kiket rokonivá
Ingyen tett, azokat teszi barátivá,
Gondolod-e, hogy az ollyas mit cselekszik,
Mint ki tanítani vén szamárt igyekszik?
Ezer ok serkent hát: elégedj meg végre,
Eléggel bírsz: ne félj, nem jutsz szegénységre.
Elérted célodat, vess szívednek határt,
Hogy te is úgy ne járj, mint Ummídius járt.[137]
Ez az ember (kevés szóból áll esete,
S tükör gyanánt lehet gyászos története)
Olly igen gazdag volt, hogy a hír szavait
Ha hiszszük, vékával mérte aranyait,
S még is olly fösvénység szennye maradt rája,
Hogy szebb ruhában járt akármelly szolgája.

---

[137] Ezen Ummidiusról csak annyit tudunk, a mennyit Horatius itt róla mond.

Az gyötrötte őtet teljes életében,
Hogy talán szükséget lát még élelmében.
De Clytaemnestrának[138] egy méltó testvére,
Szolgálójából lett ágyasa, végtére
Megszánta nagy kínját, s úgy vette elejét,
Hogy egy szekercével ketté vágta fejét.

Mi tanácsot adsz hát? Maenius legyek-e?[139]
S mint Nomentanus él, én is úgy éljek-e? -
Hol tőled, hol hozzád a szilaj marha fut:
A bölcs középen jár, s előbb céljára jut.
Azzal, hogy feddődöm a rút fösvénységre,
Nem akarok kaput nyitni korhelységre.
Mind Visellus ipa hibás, mind Tanais:[140]
Közben van az illő, bár ki vizsgálja is.
Minden dologban kell a mértékre nézni,
Nem jó híát hagyni, sem igen tetézni.
Egy közép megyén áll az igaz, jó és szép:
Hibít, mind a ki túl, mind a ki innen lép.

De hogy visszatérjek beszédem tárgyára:
Mit várjunk, ha kiki a fösvény módjára
Sorsán túl többre vágy, s irigy lángra lobban,
Mihelyt szomszédjának juha tejel jobban.
A sok szegényekkel felejtvén mérkőzni,
Csak a nagyobbakat repűl megelőzni.
Szint úgy, mint kik versent egy pályában futnak
Habzó lovaikat ha eresztik útnak,
A gyorsabbak felé rohannak előre,
Szemeket sem vetvén a hátúl lévőre.
Így lévén a dolog, lehet-e csudálnunk,
Hogy még lámpával is nehéz feltalálnunk
Azt az embert, a ki megvallaná maga,
Hogy születésének boldog volt csillaga,
S ki, mint a jóllakott vendég ebédjétől,
Elégedett szívvel válna meg éltétől? -

De elég már, s hogy ezt ne kérdje valaki,
Vajjon ez ezeket honnan firkálta ki,
Talán még a csípás Crispinus könyvét is[141]
Meglopta: nem írok többet egy igét is.

---

[138] Clytaemnestra Tyndarus leánya, Castornak, Polluxnak, és Helenának testvére, megölte férjét Agamemnont, midőn ez a trojai háborúból haza ment. Az a szolgáló tehát, a kiről itt szó vagyon, úgy látszik, ágyasa volt Ummidiusnak.

[139] Maenius Horatius leveleiben I. 15. 26. úgy emlittetik, mint egy ismeretes korhely. Nomentanus, a ki, valamint Maenius is, kevéssel élt Horatius előtt, és nagy tékozló volt, többször is fordúl elő Horatius satiráiban.

[140] Tanais herélt ember, a Visellus meg nem nevezett ipa pedig sérűlt volt.

[141] Ez a Crispinus, a ki Horatiusban gyakran fordul elő, rosz philosophus volt, s minthogy a virtusról sokat csacsogott, csúf névvel Aretalogusnak (virtusról csacsogónak) hivatott. Ugyan ez egyszersmind hitvány költő is volt, s azzal kérkedett, hogy hamar tud verseket csinálni.

I. 3.[142]

Régi, s igaz vád ez az énekesekre,
Hogy barátjaiknak némák kérésekre,
S kéretlenűl mindég döngnek, mint példában
Látánk Sardinia Tigelliusában.[143]
Ez, bár Caesar,[144] kinek jusa volt éltére,
Kérte is atyja vagy maga szerelmére,
Unszolását számba sem vette urának.
Viszont ha dallásra kedve lett magának,
Az Io Bacchekat[145] hahogy elkezdette,
Déltől estig minden hangokon zengette.
A jámbor egy nyomon soha nem maradott:
Sokszor, mint kit kerget ellenség, szaladott,
Sokszor olly halkkal járt, mint Juno számára
Ki bucsún szentséget visz ezrek láttára.[146]
Néha kétszáz, néha csak tíz inasa volt,
Most fenjen királyok s nagy urak nyelvén szólt,
Majd ismét illy hangra szállott a kérkedő:
„Kevéssel is boldog a megelégedő!
Oh csak kis asztalkám sót s kenyeret adjon,
S ruhám, ha daróc is, csak fázni ne hagyjon!"
S ha e kevést kérő ma milliót bíra,
Öt nap múlva nála üres erszény síra:

---

[142] Ezen satira azon vétek ellen vagyon intézve, melly szerint saját hibáinkat nem látjuk, vagy elnézzük, másokéit ellenben nem kímélve, hanem keményen ítéljük meg, s az által a józan társalkodás lelkét számkivetvén, magunkat a legszebb örömtől, mellyben az emberek között részesűlhetnénk, megfosztjuk. - Wieland után az új magyarázók azt hiszik, hogy Horatius ezen satirája által az említett vétek feddése mellett egyszersmind a római erkölcsök elváltozását is elő akarta mozdítani. Míg a köztársaság állott, addig a barátságok ollyan polgári egyesülések voltak, mellyekkel a mások hibáinak felkeresése épen nem ellenkezett. De Augustus alatt ezen régi római erkölcsnek szükségesképen meg kellett szűnni s el kellett változni. A stoicusok philosophiája ellen is azért kél ki itten Horatius, részszerint, mivel az a régi szabadság védelmezői által különös becsben tartatott, részszerint a közönséges életre ollyan regulákat adott, mellyek a monarchiákban megkivántató társalkodás lelkével ellenkeztek.

[143] Marcus Hermogenes Tigellius jeles énekes volt, s szép szavával Julius Caesar előtt nagy kedvességet nyert, s az által igen meggazdagodott. Hogy sardiniai volt, azt nem ok nélkűl teszi ki Horatius. Minekutána Sardinia Sempronius Gracchus által Róma városának 514-dik esztendejében elfoglaltatott, olly sok sardiniai lakosok vitettek Rómába, s adattak el rabszolgáknak, hogy felőlök ez a példabeszéd támadott: Sardi venales, alius alio nequior!

[144] Caesaron, Caesar Octavianus, az utóbbi Augustus, az atyján pedig Julius Caesar értetik, úgymint, a kinek Augustus fogadott fia volt, s akinek Tigellius is szerencséjét köszönhette.

[145] Ezen szók: Io Bacche! mellyekkel a Bacchus papjai vigadozásaik között éltek, itten általjában bor mellett énekeltetni szokott dalok helyett tétetnek.

[146] Athenaeben némelly istenecknek, különösen Ceresnek innepjein az isteni tisztelethez tartozó különbféle dolgokat fejeiken szokták vinni bizonyos, a végre rendelt, szent szűzek, a kik az illyen jeles processio alkalmatosságával természet szerint igen lassan mentek.

Nappal aludt, egész éjjel kalandozott:
Változandóbb eszűt a föld nem hordozott.[147]

Hát benned, ezt fogja valaki felelni,
Véled-e, hibákat senki sem tud lelni?
Igen, másféléket s talán kisebbeket.
Egykor Maeniusnak,[148] midőn rosz híreket
Noviusról háta megett terjesztene,
Egy másik így szólott: Ámító! nincsen-e
Magadban még több rosz? 'Azt, úgy mond ő, látom,
De magam a magam vétkét megbocsátom.'

Képtelen s rút magát ekép pártul venni.
Ha saját hibádnál fél vak szoktál lenni,
Miért hogy olly szemmel nézsz barátidénál,
Melly élesebben lát sas vagy kígyóénál?
Innét szokott lenni, (s különben lehet-e?)
Hogy téged sem kímél mások itélete.
Egy valaki heves, nem tud sima szókkal
Beszélni a finnyás orrú mulatókkal,
Köntöse roszúl áll, nincs jól nyírva haja,
Csizmája bő, ráncos, vagy máskép van baja,
De talpig jó ember, buzgón kedvedre jár,
S nagy elmét rejt durva külsője, vizsgáld bár.
S hozd szíved rejtekét te is napvilágra,
Nézd, nem lelsz-e benne sok olly gyarlóságra,
Mellyel, mint rosz magot a természet vetett,
S a szokás még jobban meggyökereztetett:
Mert ha ember gondos kézzel nem míveli
A földet, gaz s kóró csak hamar elteli.

Mit tesznek szeretők szerelmek tárgyánál?
Vakok, vagy szépséget látnak a hibánál:
Bizonyságúl lehet Balbinus példája,[149]
Kit polypusával bájolt meg Hagnája.
Bár gáncsolók helyett illyen vakok lennénk,
S az illy szép vakságot virtus gyanánt vennénk.
Barátink hibáit illik s kell is szánni,
S mint szerető atya vélek akép bánni.
Ez fiát, ha sanda, „hamiskás nézőnek,"
Ha görbén jár, hívja „rendes döndörgőnek";
„Erős, izmos lábú," ha kinőtt bokája,
S ha törpe, „Sisyphus[150] kisded angyalkája".

---

[147] Tigellius lerajzoltatása, melly itt végződik el, a következendőkkel semmi függésben nincsen, s csak azért tétetett ide, hogy egy nevetlen ellenvetőnek alkalmatosságot szolgáltasson az itt következő kérdésre.

[148] Ez a Maenius hihetőképen ugyan az, a kiről már az első satirában emlékezett volt. Noviust nem ismérjük; a hatodik satirában előfordúló Novius testvérekről itt nem lehet a szó.

[149] Balbinus és Hagna egészen ismeretlen személyek.

[150] Ez a Sisyphus, Marcus Antoniusnak különösen kedvelt törpéje (ha igaz, a mit a scholiasta mond) nem volt egészen két lábnyi magasságu.

Illy neveket nyerjen tőled is barátod.
Az illendőnél ha fösvényebbnek látod:
Tartsd takarékosnak. Ha szeret piszkálni
S horgászni dolgodban: mondd, kiván szolgálni.
Ha beszéde durva gorombaságig bár,
Gondold, hogy jó lelkű, s egyenes uton jár.
Ha hirtelen gerjed és fellobban heve,
Tüzes bátorsággal bíró legyen neve.

De mi a virtust is fonákul fordítjuk,
S a tiszta edényt is mázzal mocskosítjuk.
Jó szívű valaki? „gyáva, tök a feje."
Gondolva tesz mindent? „Tunya, nincs ereje",
Minden lesek ellen fegyverkezzék fel más,
(Tudván az irígység s rosz nyelv hány vermet ás)
Bár okosnak s bölcsnek dicsérnünk kellene,
„Ravaszb a rókánál", azt vetjük ellene.
Ki csupa természet társalkodásában,
Mint én szoktam lenni Maecenas házában,
S bár barátját könyvnél s gondolatban leli,
Beszédjével félben szakasztja s terheli,
Abban, azt állítjuk, a legbecsesebb kincs,
Az emberré tévő józan értelem sincs.

Oh melly kemény törvényt mondunk mi magunkra,
Midőn illy nyilakat szórunk barátunkra!
Mert gyarlóság nélkül senki nem születik,
S legjobbnak a kevés vétkű neveztetik.
Igaz hívem, illik, bennem öszvemérje
A roszat, s jót: ha ez többet nyom, dicsérje,
Ha tőle illy törvény szerint szerettetem,
Szint úgy mér a fonttal az én itéletem.
Ki nem akarja, más hogy púpját megszólja,
Az a szemölcsöket azon ne csúfolja.
Kiki barátitól, ha bocsánatot vár,
Megtagadni tőlök a bocsánatot kár;
S minthogy a haragnak gyászos nyavalyája,
S a kábák sok egyéb megrögzött hibája,
Ki nem irtathatik akármelly munkával,
Mértékével az ész mért nem él s fontjával,
S a büntetést mért nem a szerint rendeli,
A mint a bünt nagynak vagy kicsinynek leli?
Azt a ki szolgáját azért, hogy rejtekben
Torkoskodott holmi maradék étkekben,
Tüstént agyon verné, vagy felakasztatná,
Kiki, mint Labeót, őrültnek mondaná.[151]
Nem vagy-e őrültebb, ha olly csekélységért,
A mit minden nem vad tűr a békeségért,

[151] Wieland eléggé megbizonyitotta, hogy itt Labeón nem a hires törvénytudó Marcus Antisticus Labeót, hanem valamelly akkor ismeretes őrültet kell érteni.

Barátoddal perre kelsz, elpártolsz tőle,
S úgy szaladsz, akarhol meglátod, előle,
A mint Ruso elől az olly adós szalad[152]
Ki, mikor a kamat idején túl halad,
Kénytelen az egész tőkepénzt letenni,
Vagy hitvány munkákat hallgató rab lenni.
Vajjon, ha vendégség örömi közt látom,
Hogy pamlagot mocskol, edényt tör barátom,
Vagy előlem a sűlt kappant ehessége
Kikapja, legyek-e mindjárt ellensége?
Hát akkor mit tegyek, ha szól hazudságot,
Meglop, vagy elkövet rajtam csalárdságot?

„Minden bűn egyenlő," ha ki ezt állítja,[153]
Az mondását soha meg nem bizonyítja.
Érzésink s erkölcsink mihelyt tanúk lesznek,
Ellene csúfoló bizonyságot tesznek;
Sőt tesz a haszon is, mellynek kivánása
Volt az illendőség s törvények forrása.
Midőn a formátlan földből kibújtanak
Az emberek s némák s fél barmok voltanak,
Makkjok s barlangjaik oltalmazására,
Először körmökkel, vadaknak módjára,
Utóbb bottal, s végre víttak fegyverekkel,
Mellyeket gyakorlás leletett mérgekkel;
Míg nem hangjaikat tisztán kifejezni,
A dolgokat szókkal tanúlták nevezni.
Ekkor kezdettenek kerűlni hadakat,
Falukat épitni, sáncolni várakat,
S az ellen büntető törvényeket tenni,
Ki parázna, zsivány s tolvaj merne lenni.
Mert Heléna előtt már sok vért ontottak
Asszonyokért, csak hogy költők nem szólottak
Azokról, kik fene vadaknak módjára,
Asszonyi prédáért kikeltek csatára,
Egymással, mint csordán bikák, veszekedtek,
S önnön dühösségek áldozati lettek,
Így, ki a legrégibb krónikát vizsgálja,
A kártól-félés szűlt törvényt, azt találja.
S ha minden törvényest, s minden törvénytelent
A természet ollyan nyilván meg nem jelent,
Mint mit keress, s kerülj, meg szokta mondani:
Melly okosság tudná megbizonyítani,
Hogy olly nagy bűn répát lopni más kertjében,

---

[152] Ezen Rusót nem ismérjük különben, de ezen hely megmutatja, hogy gazdag ember, és ollyan nyomorúlt könyviró volt, akinek adósai, ha azt akarták, hogy capitálisát fel ne mondja, kénytelenek voltak hitvány munkáit meghallgatni, s a mi önkényt következik, meg is dicsérni.

[153] A költő ettől fogva a stoicusokat csúfolja, s azok szőrszálhasogatásainak józan értelmet tesz ellenekbe, utóbb, midőn az a satira hangjával nem egyezne, őket nevetségesekké teszi.

Mint szentséget törni éj setétségében.[154]
Kell törvény, melly a bűnt képesint büntesse,
S a csak fenyítendőt vérig ne veresse.
Mert hogy vétkesekkel felettébb lágyan bánj,
S a többre méltónak csupán vesszőzést szánj,
Attól nálad ugyan nem lehet tartani,
Ki egyenlőnek tudsz minden bűnt mondani,
Ki tőlopót s zsiványt egyaránt büntetnél,
S egy késsel irtanál, ha király lehetnél.

„Sőt vagy már." Csak a bölcs, ki mondhat ellene
Jó varga, szép, gazdag, s király, s van mindene.[155]
„Hibázsz" illy szót hallok, s nem érted, mint látom,
Nagy Chrysippus[156] eme mondását, barátom:
„A bölcs, bár saruit mással készítteti,
A jó varga nevét méltán viselheti.
Mondd meg, kérlek, mellyik értelme egyenes?"
Valamint a mikor hallgat Hermogenes[157]
Akkor is énekes, s a mikor eldugta
Szerszámit Alsenus[158] s műhelyét bécsukta,
Akkor is borbély volt: úgy a bölcs mindenek
Mestere, s illik hát király név is ennek.

Jól van; de nemzetek hatalmas királya,
Visla gyermekektől felséged szakállja
Széltében az utcán csúful rángattatik,
S ha csak dorongoddal széljel nem hajtatik,
A tolongó csoport kínoz szorongatva,
S félő, nyomorultúl megszakadsz ugatva.[159]

Elég. Míg te király egész udvaroddal,
Az az, csevetélő vén Crispinusoddal,[160]
A három krajcáros kádba mégy feredni,
Nékem hibáimért meg fognak engedni
Barátim; vélek is én hasonlót teszek,
S közember, náladnál így boldogabb leszek.

---

[154] A stoicusok paradoxái közé tartozott a többek között az az állitás is, hogy minden jó vagy rossz cselekedetek egyenlőképen jók, vagy egyenlőképen rosszak.

[155] Egyedűl csak a bölcs gazdag, szép, sőt király; ezek a stoicusoknak ismeretes paradoxái.

[156] Chrysippus a stoicusoknak olly nagy tekintetű philosophusok volt, hogy azt mondották róla: Chrysippus nélkűl nem volna Stoa. Az a meg nem nevezett stoicus tehát, a ki itt beszél, tiszteletből, s nem csúfolódásból nevezi őtet nagynak.

[157] Ez a Hermogenes Tigellius ugyan az, a ki ezen satirának elsőverseiben lerajzoltatott.

[158] Nem a cremonai híres törvénytudó Publius Alphenus Varus, hanem valamelly akkor ismeretes, nékünk pedig egészen ismeretlen Alphenus értetik itten, akiről azt sem tudjuk bizonyosan, ha varga volt-e vagy borbély.

[159] Az ugatást azért említi itt Horatius, hogy a stoicust a közönségesen megvettetett cynicusokhoz (kutyálkodó bölcsekhez) hasonlitja.

[160] Crispinusról már az első satirában volt szó.

I. 6.[161]

Ámbár mind azok közt, kik hajdan Lydiát[162]
Oda hagyván, lakni jöttek Hetruriát,
Senki sincs, Maecenas, ki rajtad kitenne,
Nemességgel veled ha mérkőzni menne,
S ámbár a legrégibb nyom' krónikájában
Fejedelmeket lelsz őseid sorjában:
Még is az alacson rend népes nyájára,
S a többek közt rám is, közember fiára,
Nem szoktál te nézni más sok kevélyekkel
Hidegen megvető s leverő szemekkel,
S nem kérded senkitől: ki s millyen volt atyja
Csak szívének legyen nemes indulatja.
Jól itélsz a régi dolgok folyásából
Hogy míg még Tullius szolgai sorsából[163]
Nem emelte magát a királyi székre,
Addig is lelhetünk sok jeles elmékre,
Kiket, bár nem voltak híres nagy eleik,
A legfőbb polcokra tettek érdemeik.
S viszont bár Laevinus eredetét vette[164]
Attól, ki szabaddá Romát hajdan tette,
Még is olcsóbb ember nem volt őnálánál:
Senki sem becsülte többre két poltránál.
A köznép maga sem, melly, mint kiki tudja,
A dícséreteket gyakorta hazudja.
Balgatagul imád minden nagy neveket,
S bámul, ha titulust lát és címereket.[165]
Hát nekem, ki holmit csak vaktában vélni
Nem szoktam, mint illik e részben itélni?

---

[161] Ez a satira legközelebb ugyan azok ellen van intézve, a kik Horatiusnak Maecenas előtt való kedvességét irígyelvén, szüntelen annak alacsony származását hánytorgatták. De Horatius ezen alkalmatossággal egyszersmind azt is elmésen megfejti, mint kellessék a bölcsnek a születés által nyert, s mint az érdemek által szerzett nemességről gondolkozni.

[162] Egy igen közönséges, noha fundamentom nélkül való hír szerint, az etruriaiak egy lydiai coloniától származnak, mellyet Tyrrhenus, Atys király fia, vezérlett oda. - Maecenas a régi etruriai királyoktól, vagy Lucomonoktól vette eredetét.

[163] Servius Tullius egy rabszolgálótól született, Tarquinius Priscus romai király házában; s utóbb személyes tulajdonságai által úgy megkülönböztette magát, hogy végre ezen királynak veje, és az uralkodásban követője lett.

[164] Ezen Laevinusról csak annyit tudunk, a mennyit itt Horatius mond, hogy tudniillik egy semmire való maradéka volt annak a Valerius Poplicolának, a ki Tarquinius Collatinust a consulságban követte, s collegájával Junius Brutussal együtt a királyi méltóságnak eltörlésére legtöbbet tett.

[165] A romai nagyok az ő régi őseiknek képeit és címereit tornácaikban szokták tartani; s mennél többet tarthattak, annál uriásabb volt.

Mert ha bár a köznép megvetné Deciust[166]
Hogy születés nem ád néki fő helyre just,
S nemért Lavinius pálmát nyerne tőle,
Mit tenne? mit fognánk kihozni belőle?
Bár engem, sorsomról ha elfelejtkezném,
S közember a nagyok jusait éhezném,
Egy másik Appius tisztségből kivetne,[167]
Magam azt mondanám, hogy méltán büntetne,
Kár volna új törvényt szabni csak én értem,
Tulajdon bőrömben a ki meg nem fértem.

Igaz, a fő s al rend, mint a költő mondja,[168]
A nagyravágyásnak egyaránt bolondja,
S együtt hurcolja ez hegyeken völgyeken
A kicsinyt a nagygyal arany bilincseken.
De melly kár, hogy igaz! mert mi örömedre
Vált neked Tillius, tiszta köntösedre[169]
Hogy a bársony prémet ismét rá tétetted,
S a tribunusságot újonan felvetted?
Nem egyébre, hanem hogy több ellenségre
Tettél szert, s több okot adtál irígységre.
Mihelyt egy illy bohó új hivatalában
Láttatik fő tisztek formaruhájában,
Tüstént a sokaság illyen kérdései
Ostromolják: ki ez? kik voltak elei?
Mint a ki Barussal van egy betegségben[170]
És tartatni akar remeknek szépségben.
Minden lyányt kényszerít szemes látására,
Hogy millyen a képe, feje, lábaszára:
Így mihelyt valaki ajánlja készségét,
Hogy a népet, várost, templomok szentségét,
S az országot híven fogja védelmezni,
Ezt sietik minden halandók kérdezni:
Ki, s mi volt az atyja, s az anyja részéről,
Nem lehet-e kétség nagy nemzetségéről?
Hát te Syrus, Dama, Dionysus faja,[171]
Te fogsz bíró lenni, ha kinek lesz baja?

---

[166] A Dacciusok közül sokan voltak híresek. Itten hihetőképen arról a Publius Decius Musról vagyon szó, a ki magát a latinusok ellen való háborúban életének önkényt feláldozásával tette híressé, s a ki Valerius Laevinushoz képest homo novus volt.

[167] Appius Pulcer Roma városának 702.dik esztendejében censor volt, és mint censor sokakat kivetett a senatusból azért, hogy szabadon bocsátottak gyermekei voltak.

[168] Mellyik költő mondja ezt, nem tudjuk, mert a költemény, mellyből ezen szók véve vagynak, elveszett; kétség kivűl valamelly vitézi versezetnek kellett lenni.

[169] Ezen Tilliust, vagy Tulliust nem ismerjük. A híres M. Tullius Ciceróra épen nem illik az, a mi itt mondatik.

[170] Itt az előttünk ismeretlen Barus mellesleg egy vágást kap.

[171] Mind ezek a rabszolgáknak akkor ismeretes nevcik voltak.

Te fogsz megbüntetni szabad polgárokat,
S hóhér pallos alá te adod nyakokat?

„Mivel szebb, azt mondád, Noviusnak dolga?[172]
Nékem az atyám volt, ő maga volt - szolga."

De azért csak nem vagy egy vér Messalával?[173]
S bírsz-e collegádnak nagy talentomával?
Ha az közös gyűlést akarván tartani,
A piacon elkezd a néphez szólani,
Bár háromszáz paraszt kocsik nyargaljanak
S négy halottkísérő síp, dob, kürt sírjanak,
Elnyom minden lármát mennydörgő szózatja,
S ezzel hallgatóit melly szépen múlatja!

Már most saját csekély személyemre térek,
Nemtelen szüléknek a ki vagyok vérek
S a kinek, Maecenas, valakik a nemre
Néznek, mindég; hányják sorsomat szememre.
Most azért, hogy te vagy hozzám szívességgel,
Elébb, mivel bírtam hadi fő tisztséggel.
Én a kettő között lelek különbségre:
Tisztségem adhatott okot irigységre,
De neked, ha mindég gondos vigyázással
Választasz híveket, kit rút mászkálással
Még senki meg nem nyert, barátoddá lenni
Egészen más s erre nem könnyű szert tenni.
Ebben, hogy illy férfi szeretett magának,
Nem mondhatom magam szerencse fiának
Mint a ki kockázás által lesz nyertessé
Nem vak sors tett engem előtted kedvessé.
Maro és Varius, kik engem szerettek,
Rólam jó idején nálad beszélettek.
Utóbb, midőn hozzád mentem udvarlani,
Alig bátorkodtam egykét szót szólani,
Nem kérkedtem fenjen híres nagy atyákkal,
Széles telekekkel, délceg paripákkal;
Tiszta valóság volt beszédem summája,
Te, mint szoktál, kevés szókkal felelsz rája
Elmegyek, s elmúlván kétszázhetven napok,
Viszahivatsz, s tőled olly ajánlást kapok,
Hogy engem beírván barátid számába,
Felvészsz tudósaid szép társaságába. -
Hogy veled, a kinek érdemid olly nagyok,
Minden nagy név nélkűl, magamat mint vagyok,
Csak szívemnél fogva tudtam kedveltetni,
Dicsőségnek tartom mindenütt hirdetni.

---

[172] Novius hiltetőképen költött név, melly homo novusra céloz. Egyéberánt a nép tribunusa méltóságáról van a szó.

[173] Messala familiája egy volt a romai leghíresebb familiák közűl.

De ha bennem a jó kevés roszszal vegyes
(Mint midőn a szép test kis szeplővel jegyes)
Ha sem feslett erkölcs, sem pénz rút szerelme,
Sem mászkálás nent volt szép hírem sérelme,
S hogy egészszé tegyem szép dicséretemet,
Ha barátim s mások szeretnek engemet:
A világ akarmi hasznömat veheti,
Azért a dicséret atyámat illeti.
Mert bár gazdagsága volt is gyenge szerrel,
Még sem taníttatott Flavius mesterrel,[174]
Holott sok nagy urfi, pórgyermek módjára,
Számvető tábláját függesztvén karjára,
Hozzá járt tanúlni, melly pénz memyit keres,
S ez s ama summától mennyi az interes.[175]
Ő engem idején elvivén Romába,
Béavatott minden mesterség titkába,
A mellyel akármelly főrendű nemesnek
Neveltetésére tartnak szükségesnek.
S a ki szép ruhámra szemeit vetette,
S inasimat látta, könnyen azt vélhette,
Hogy van tősgyökeres régi nemzetségem,
S ősi jószágomból kerül ki költségem.
Ő maga, életem kísérő angyala
Minden tanítómnál hívebb öröm vala.
Egy szóval, a legfőbb erkölcsi szépséget
Plántálván szívembe, a szemérmességet,
Nem csak rút vétkekre nem hagyott fajúlni,
De még orcámat sem engedte pirúlni,
Attól sem félt, hogy majd nevetségessé lesz,
Ha olly sok költséget talán hiában lesz,
S ha fia nem tudván magasabbra menni,
Utóbb, mint az atyja, csak vámos fog lenni.
Én ekkor is áldnám az igyekezetet,
Hát most melly méltábban várhat köszönetet!

Oh valamíg csak tart elmémnek épsége,
Felejthetetlen lesz jó atyám hűsége.
Nem követem ama buta kevélyeket,
A kik szégyenelvén nemtelenségeket,
Magok mentségekre azt szokták mondani,
Hogy ezt nem nekik kell tulajdonítani.
Távol légyen tőlem, hogy egy értelemben
Legyek én ezekkel szómban vagy szivemben.
Mert ha a természet, mindennek kényére

---

[174] Flaviusnak nevezi a venusiai iskolatanítót. Midőn a hozzá járók között nagy úrfiakat említ, a kisvárosbéli elökelőkre mond satirát, a kik, ha csak centuriók is, nem tudom melly nagy uraknak szokták magokat tartani, minthogy a kicsiny városban náloknál nagyobb nincsen.

[175] Satira a romai nemzet azon romlottságára, melly szerint a pénzkeresés mestersége minden egyéb mesterségnél feljebb becsültetett.

Hagyná, viszatérni élte kezdetére,
S válogatni főbbnél főbb familiákat;
Kérnének bár mások nagy nemű atyákat,
Enyémhez én akkor sem lennék mostoha,
S nálánál több rangút nem kívánnék soha.
A köznép gúnyolná, tudom, e tettemet.
Nevelnem kellene kis jövedelmemet;
Többen tartanának számot asztalomra,
S utazni akarván, vagy csak jószágomra
Rándulni, megsértném az illendőséget.
Ha nem vinnék egykét kísérőt s vendéget.
A sok inas, kocsi, ló szükséges lenne,
S több pompa is, bár nem gyönyörködném benne.
Most nyergeljem meg bár kurta paripámat,
S menjek akárhova, rákötvén táskámat,
A rágalmazóknak nem jutok nyelvére,
Mint Tullius, midőn fő rangú létére[176]
Roma felé utaz csak öt inasokkal,
Egy szükségedénynyel, és egy pincetokkal.
Ugy vagyon, ha néznünk kell a szabadságra,
Semmi okom sincsen vágyni a nagyságra.
Én, valahol tetszik, egymagam sétálok,
Uton és utfélen enyelgek s tréfálok.
Elmegyek, midőn kezd a nap hanyatlani,
A piacra mindent látni és hallani,
Ott nézem az álnok gaz szemfényvesztőket,
Vagy kérdőre veszem a jövendölőket.
Onnét haza megyek kurta vacsorára,
Borsóra, gombócra s egykét pár hagymára.
Három inasnál több nekem nem szükséges,[177]
Egy kis fejér márvány asztal elégséges.
Két palac,[178] egy pohár s mosdó medencécske,
Egy áldozó korsó s ahoz egy csészécske,
Ez teszi asztali pipeskedésemet,
S Campania termi minden edényemet.
Éjszaka testemet jó álom nyugtatja,
S ezt velem az a gond félbe nem hagyatja,
Hogy reggel Marsyas képénél mentemben[179]

---

[176] Tullius itt hihetőképen költött név, s valaki ollyan értetik alatta, a kit Horatius nem akar megnevezni, de a kit akkor könnyű volt eltalálni. Ciceróról itt sem lehet szó.

[177] Három inas, s márvány asztal nem látszik szegénységre mutatni. De meg kell gondolni, melly szörnyű pompát szoktak akkor a romaiak tenni.

[178] Két palac: tudniillik az egyik bornak, a másik víznek; minthogy a bort vízzel elegyítve szokták a romaiak inni.

[179] Marsyas nevű satirus, a mythologia szerint, Apollóval a muzsikálásban vetélkedett, s meggyőzetvén, megnyúzatott. Ezen szerencsétlen satirusnak kő képe a romai piacon azon a tájon állott a hol a pénzváltók asztalaik voltak. Egy illyen pénzváltó volt Novius is, a ki az adósság-csináló ifjú urak eránt alkalmasint sokszor komor lehetett, s a kitől ugyan azért csak természet szerint tarthattak is.

Komor Noviussal mikép legyek szemben.
Kilenc, tíz óráig aluszom kedvemre,
Olvasgatok s írok gyönyörűségemre,
Dél felé keresek nyájas társaságot,
S ollyankor keresem a szép csinosságot.
Megkenem magamat, de Natta módjára,
Nem szorúlok mécsem büdös olajára.
Azután a Campus oszlatja gondomat,
S ha itt a meleget s szokott játékomat[180]
Eléglem, sietek a híves ferdőbe,
S onnét a már készen váró ebédlőbe.
Ebédem a bőjtnél ha több, csak kevéssel.
A délestet töltöm édes henyéléssel.
Így boldogúl élhet, s mindég lehet kedve
Annak, ki sorsával meg van elégedve.
Mit vesztek, hogy ősim nem gazdagok s nagyok?
Ugy fényesebb lennék, így boldogabb vagyok.

II. 1.

HORÁC. Vagynak, kiknek tűzláng satirákat írok,
S határt nem ismerő szilajsággal bírok;
Mások szerint, Musám akármit hoz elő,
Nincs szüleményében sem élet sem velő,
S annak, ki olly verset, mint enyém, ezeret
Napjában nem szőne, kár adni kenyeret.
Adj tanácsot, kérlek, Trebác, mit kell tenni?

TREBÁC. Ha ugy van a dolog, legjobb veszteg lenni.

HORÁC. E szerint verselni megszűnjek végképpen?

TREBÁC. Igen!

HORÁC. Biz úgy tartson! legjobb, én is épen
Ugy találom, ha nem akarok hazudni,
De az a baj, éjjel nem tudok aludni.

TREBÁC. Kit az álom kerűl, annak meghagyatik,
Nappal a Tiberist, a hol kivántatik,
Magával háromszor keresztűl úszassa,
S estve torkát borral bőven megáztassa.
De ha még is írni viszketnek ujjaid,
Caesar diadalmi légyenek tárgyaid.
Úgy fáradságodért dicső bért fogsz venni.

HORÁC. Drága úr! szívesen kész volnék ezt tenni;
De az illy munkánál sokkal gyengébb vagyok,
Lángész kivántatik, hol a tárgyak nagyok.
A föld kerekségét Romának hódolva,

---

[180] Az a szokott játék, mellyre itt célzás van, hihetőképen a pila trigonálissal való labdázás volt.

A gallust tört nyilak miatt, haldokolva,
S a parthust, ki lóról hullva gázoltatik,
Méltókép festeni ritkának adatik.

TREBÁC. Hagyd hát a bajnokot; szép lelkét fesd benne
Lucil Scipiója remek példád lenne.

HORÁC. Ezen tanácsoddal köszönettel élek;
De csak, ha kedvező környűlményt szemlélek.
Ha versem illetlen időpontban menne,
Caesar előtt kedves semmikép nem lenne.
S tudjuk, ha durván kéz cirokálásával
Őt illetni meri: ugy rúg ő sarkával,
Hogy a csapodárok egész nyalánk nyája
Láthatja, melly bajos férkezni hozzája.

TREBÁC. Nem sokkal jobb-e azt, a mit mondok, tenned?
Mint (a mi megrögzött szokássá vált benned)
Ocsmány Pantolábok orcátlanságára,
S pazar Nomentánok bitangolására,
Hiában csapkodnod gyászos korbácsodat?
Mit nyersz így mást, hanem hogy gúnyolásodat,
Minden, ki hozzájok hasonlít, orrolja,
S gyűlöl, mert reá is kerűlsz, azt gondolja.

HORÁC. Mit tegyek? - Ugy táncol, hogy a föld csaknem reng,
Milonius, bortól gyúlt feje ha kereng,
S ha káprádzó szeme tárgyát kétszer látja,
Castor lovak, Pollux öklözés barátja.
A hány fej, azt mondják, annyi szív s értelem:
Részemről én a versfaragást kedvelem,
S mindég előttem van Lucilnak példája,
Melly mindenikünknek lehet iskolája.
Az minden titkait hajdan Musájával
Közölte, mint szíve meghitt barátjával,
Hozzá folyamodván, akar tetszésére
Cselekedett a sors, akár ellenére.
S le is van rajzolva, mint fogadva festett
Képes táblán minden, a mit éltében tett.
Ezen romainak indúltam nyomába
Én is, kiről kétes ha Lucaniába
Van-e nagyobb okom honomat helyeznem,
Vagy Apuliát kell hazámnak neveznem;
Mert e tartományok közös szomszédjai
Venusiumunknak, mellynek lakosai
Egy régi hir szerint a samniteseknek
Elűzettetése után szél-őreknek
Romából küldenek, hogy üres ne lenne
E tájék, ha melly nép hadi próbát tenne.
De senkinek tollam kárt bántatlan nem tesz,
Csak hüvelyben nyugvó védelmező kard lesz.
Mi öröm lehetne azt előrántani,

Mikor zsiványoktól nincsen mit tartani?
Szent Jupiter, e vas bár megrozsdásodjék,
Velem senki fia bár ne háborkodjék!
De ha ki megbosszant, mondom, megsiratja,
Mindenütt fog zengni versben gyalázatja.
Ellenségének pert s gyászt készit Cervius,
Canídia mérget ád mint Albutius,
Turius halálos törvényt mond fejére,
Ki mint tud úgy áraszt kárt megsértőjére.
A természet maga kiszt, hogy azzal álljuk
Bosszúnkat, a miben erőnket találjuk.
Ökör öklel, farkas fogát csikorgatja,
Mindeniket belső ösztön így oktatja.
Ne féljen az anyja tékozló Scaevának,
Hogy élete fia gyilkoló kardjának
Legyen prédájává (ez olly csuda volna,
Mint ha farkas sarkkal, ló foggal harcolna);
Nem! őtet fegyverrel az ollyan jámbor kéz
Ki nem végzi, hanem bürökkel vegyűlt méz. -
Egy szóval nyuljanak életem napjai,
Vagy környékezzenek halál bús szárnyai:
Hagyjon élni a sors Romában békével,
Vagy számkivetésnek küzdjek inségével,
Lássanak koldulni, vagy sok kincscsel bírni,
Akármelly szinű lesz éltem - fogok írni.

TREBÁC. Igen féltlek, legény, megfojt e mirígyed
Meglátod: meg fogja valamelly irígyed
Fő barátid szívét erántad fagylalni,
S halálra fog téged e dolog búvalni.

HORÁC. Hogyhogy? midőn Lucil eféle munkákat
Készíteni próbált, s a szép álorcákat,
Mellyek alatt mérgét rút szív lappangtatta,
Mindenek láttára bátran leszaggatta,
Vajjon bölcs Laelius, s az a kinek neve
Carthago vesztével halhatatlan leve,
Megbotránkoztak-e verse fulánkjában,
S gyűlölték-e azért, hogy gúnyolásában
Metellust érdeme szerint lefestette,
S Lupust gyalázatba torkig merítette?
Bár senkinek jókon kivűl nem kedvezett,
S mérges nyilat alsók s fők ellen hegyezett,
Még is, mikor illett fényes polctól válva
A nagy nevű bajnok s szelid bölcs tréfálva
S enyelegve vele mulatni szerettek.
S nem egyszer egy tálból mind a hárman ettek.
Kicsinységem ugyan elmére vagy nemre
Nem tart just Lucillal egyenlő érdemre;
De az irígység is (akármicske vagyok)
Megvallja, velem is barátkoztak nagyok,

S ha bántván, porhanyú fába vél harapni,
Keményre fog s fogát kitörőre kapni.
Törvénytudó Trebác! nem igy ítélsz velem?

TREBÁC. Okoskodásodat én helyesnek lelem.
Még is intlek, vigyázz jól bátorságodra,
Egy tudatlanságod válhatna károdra:
Törvény: hogy ha másra valaki rosszat ír,
Az ellenfél perbe idézni jussal bír.

HORÁC. Igen, ha ki rosszat, De hát ha versem jó
S Caesar maga vallást lesz, hogy van benne só?
A költő erkölcsi ha tiszták s nemesek,
S csak ollyakat csúfol, kik igen vétkesek?

TREBÁC. Már ugy elégséges fog lenni mentsége,
S az egész dologmak nevetség lesz vége.

GYÖNGYÖSI ISTVÁN ÁRNYÉKÁHOZ.

Nagy Gyöngyösi, magyar költők híres atyja,
Verseidet Phoebus melly könnyen folytatja!
Bájos írásidban melly vídám ész látszik!
Elméd a Musákkal melly kényesen játszik!
Minden soraidat, o énekek fia,
Maga fűzi egybe a szép harmonia.
Örök híved leve dicső mesterséged;
Nem te kéred őtet, ő keres fel téged.
De jaj, melly más az én sorsom! melly mostoha!
Egy halandó sem tűrt annyit mint én, soha.
Én, kit midőn az ég versfaragóvá tett,
Hihető, valamelly vétkemért büntetett,
Hiába mászkálok Helicon hegyére,
Páros szókat lelni két sorok végére.
Gyakorta napestig lankaszt fáradságom,
Vakarom fejemet, körmeimet rágom,
Még is a vers, mellynek elmém olly bolondja,
Makacson a fejért feketének mondja.
Ha kezdem számlálni hazánk szép reményit,
A rendben legelül teszi „Kikirényit."
Sapphóról szólani ha az ész kivánna,
Az ő kéjeért áll „Klappanc Juliánna."
Egyszóval, akarmit akarjak írni bár,
Ez a makacs mindég mást mond mint elmém vár.
Néha semmikép sem járhatván kedvére,
Mérgemben tollamat elvetem végtére,
S átkozván azt a kis tüzet, mellyel bírok,
Százszor is esküszöm, hogy egy szót sem írok.
De csak hamar, mihelyt tartja pajkos kedve,
A csintalan mellém kerül hízelkedve.
Tüstént akaratom ellen meggyúl szívem,
S e kötekedőnél nincs kedvesebb hívem.

Ismét fenn áll elébb lerontott oltára,
Minden készületet megteszek számára,
S felejtvén hitemnek hamis fogadását,
Sorról sorra lesem s várom sugallását.
Bár csak, bár csak Musám olly finnyás ne volna,
S minden apró szócskát úgy meg ne latolna!
Én is követhetnék akkor más irókat,
S hamarjában öszvefoldoznám a szókat.
Elkezdeném cifrán: „Ti, hazám leányi!
„A szépség tüzénél olvasztott bálványi!"
Megdicsérném Ányos zöld koszorús „fejét,"
S azt írnám, hogy „szopta szűz Minerva tejét."
Ha versem végére kerülne „Apolló,"
Elmondanám róla, hogy „tudományszóló."
„Egek, remek, csillag, szerelem, csók, ének,"
E szép szók versemben mindég zengenének,
S velek, ha bár semmit a jó értelemre
Nem néznék, s a nyelvet csigáznám kéjemre,
A hír templomába könnyen s játszva lépnék,
S Bárócyról minden borostyánt letépnék.
De oh, lassú elmém! az nem olly nyargaló,
Minden szón megbotlik, melly nem oda való,
S bár melly cifra ejtés alkudozzék velem,
Ha csupa folt lenne, nincs néki kegyelem.
Így szegény fejemnek mit van hát mit tenni?
Minden kis munkánál mártirnak kell lenni.
Húszszor is elkezdem, ezerkép formálom,
S ha négy szót leirok, hármát elsikálom.

Sülyedjen el neve örök éjszakába,
Ki az észt először fogta illy igába,
S a szóknak versében szabván szűk korlátot,
A gyors elmének is tett elébe gátot.
Ha e gaz mesterség rám nyűgöt nem vetne,
Nálamnál boldogabb ember nem lehetne,
Evés, ivás, játszás, nevetés, tánc, ének:
Minden aggságaim csak ezek lennének.
S melly könnyen tölteném kényem kedvén élve,
Az éjszakát alva, a nappalt henyélve!
Szívemet nem dúlják dühös indulatok,
Minden vágyásimmal könnyen harcolhatok,
Nem sietek nagyok fényes udvarába,
Hogy ott a szerencse végyen gráciába,
S boldog volnék, sorsom ha irigy lélekkel
Meg nem emésztene a kínos versekkel.

De miolta szépen kivánok vesztemre
Írni, s e gyász hagymáz mérget tölt éltemre,
Miolta egy gonosz lélek sugallását
Hallgatván, kóstoltam Hippocren forrását,
Oda van azolta éltem nyugodalma,

Éjjel nappal gyötör az irás szorgalma,
S látván e tengernek rettentő szélveszét,
Nem egyszer irígylem Rikics karcsu eszét.

Oh boldog Dongódi, szerencse gyermeke!
Kinek minden napon terem új remeke!
Igaz, hogy munkái mocskai az észnek,
S gomba módra annak dacára tenyésznek;
De mit gondol azzal termékeny Musája?
Tudja ő, hogy jót ír, mert - elkél munkája!
Mit is árt, a versben akármik légyenek,
Csak a rokon versek egykép végződjenek?
Melly boldogtalan az, mint lép síkos jégre,
Ki könyvszerzésben vágy tökéletességre!
A sovány ész könnyen játszik az írással,
Keveset vesződik a gondolkozással;
Valamit szűl, mind azt remeknek találja,
S benne magát részeg örömmel csudálja.
De a jeles elme, minthogy magasra vágy,
Nem ér célt, bár nyugtot magának ritkán hágy.
Saját magzatjához mindenkor mostoha,
Bár mindennek szép az, néki nem szép soha.
S sok, ki mindenektől csudált könyveket írt,
Megbánta, nyugalmán hogy cserélt egy kis hírt.

Hasson meg hát, nagy szent, tisztelőd bal sorsa!
S add, legyen versének mind sava mind borsa.
Vagy, minthogy nem várhatd ezt fásult lelkétől,
Mentsd meg a verselés viszketegségétől!

EGY KISASSZONY EGY KÖLTŐHÖZ.

Szűnj meg, jó barátom, írni satirákat,
Ne fess a thronuson csak Caligulákat;
Vétkek rút képétől kíméld meg szemünket,
Ne idegenítsd el magadtól szívünket.
Inkább, ha szereted Phoebus zöld ligetét,
Zengjed az ártatlan tréfák dicséretét,
S taníts, mint kellessék a virtus mezején
Boldogsággal kezet fogni jó idején!
Mi hasznok volt hajdan a Juvenáloknak,
Hogy szép lárváikat a gonoszságoknak
Bátran leszaggatták álnokság dacára,
S kárhoztatták őket a világ láttára?
Akármelly élesen vagdalt csúfolások,
Mit nyertek a nemesb erkölcsök s szokások?
Vajon a föld, ázván illy epeesővel,
Jobb emberi nemet termett-e idővel?
Mit használ a selmák minden selmaságát,
Minden ostobáknak sok ostobaságát

Terhelt szekerekkel hordni egy határra,
S mindég siránkozni Heraclit módjára?
Oh ne fűzzük egybe a gonoszságokat,
Nem azért választja isten el azokat.
Nem jobb-e barátom, a virtus karjában,
Tűrni a hibákat halandók honjában?
Vidám szívvel szedni, a hól van, virágot,
Mint komor elmével szidni a világot.
Az vagyon megírva végzések könyvében,
Hogy a földi élet tágas mezejében,
Mérges s hasznos füvek együtt teremjenek,
S a thronuson Nerók, s Fridrichek üljenek,
S ha őseit hányja valamelly esztelen,
Nézzük el; tudjuk, hogy esze nincs jó helyen.
Hadd kérkedjék régen nyert armalisokkal,
Hadd lakjék jól szíve fő- s térdhajtásokkal:
Hihető maga is jól érzi szivében,
Hogy fogyatkozás van belső érdemében:
Mert, hidd el, ha ebben nem látna szükséget,
Nem kérne holtaktól kölcsön fényességet.
Ki a világ képét feketén rajzolja,
Az boldogságunknak várát ostromolja.
A természet hozzánk hív minden mivében,
Egy virtust tett minden vétek ellenében.
A vétek homlokát rút bélyeg gyalázza,
A virtust mennyei szépség koronázza.
S ha ki a kettőnek nem tudja jeleit,
Semmi sem kell egyéb, nyissa fel szemeit.
A virtus bátran jár, hol a szép nap derűl,
A vétek csak mászkál, s minden nap fényt kerűl.
Ha már a virtusra van szíves vágyásom,
Mi kell más, csak légyen szívem s jó látásom.
Szünjünk hát perelni az esztelenekkel,
Inkább társalkodjunk a nemes lelkekkel.
Kössünk vélek titkos örök szövetséget,
S tiszteljük vidáman a víg bölcseséget.

FELELET.

Azt mondod, ne írjak többé satirákat.
Te, ki olly könnyen adsz olly szép regulákat,
Nem tudod, jó lélek, melly mérget öntenek
Éltünkre a kábák és az esztelenek;
Nem érezted soha, a lélek melly komor,
S az emberben mikép felfordúl a gyomor,
Mikor a gonoszság ádázó hagymáza
A virtus szépségét magára ruházza,
A latrok magasra emelik fejeket,
A jók megvettetve hullatnak könyeket.
S jámbor tisztelői az ártatlanságnak
A gonoszoktól hányt ezer tőrbe hágnak.

Te, édes álmodban, csak kebledben leled
A világot, mellyben csak szíved van veled,
Nem csuda, ha szépek világod tájéki;
Melly azt adja vissza csak, a mit adsz néki.

Nekem is derűlvén életem ideje,
Virágzott a tündér képzelmény mezeje,
Midőn még az öröm, kedvese számára,
Rózsát szórt a remény kies tavaszára:
Vidám szemeimmel a merre repültem,
Minden édesgetve mosolygott körültem.
A remény olly boldog világot mutatott,
Hol kiki pásztor volt, s nyájasan múlatott,
Senki sem tett láncot a másik lábára,
A gazdag nem vágyott a szegény zsírjára.
A víg tréfa minden gondot messze űzött,
S minden homlokokra Amor myrtust fűzött:
Mindenütt világos mezőket szemléltem,
A virágot dicső mennyországnak véltem;
Szeretve szorított magához minden szív,
Minden halandó volt isteni remek mív,
Sokszor látására könyveket ejtettem,
Látván, melly magasan tündöklik felettem.
Völgyem árnyékában így szedvén virágot,
S csak alig kezdvén meglátni a világot,
Szívem a Clarissák isteni képével
Mulatott angyalnak gyönyörűségével,
S szemembe Grandison nagysága súgárja
Ha ötlött, általjárt égi öröm árja;
Nagy nevet igértem a halandók között
Magamnak, s csészémben már nectar gyöngyözött.
Így ifjabb napjaim, sebes lépésekkel
Édes csalódások, s álmok közt mentek el,
S ha kiben jóságból egy két szikrát leltem,
Nemes szívnek nézvén, angyalként tiszteltem.
De a tapasztalás szemem felnyitotta,
S velem ezer szívek sebét megláttatta,
Kiket álnok s édes ámítások között
Szép virágok mérges illatja öldözött.
S nem volna-e hasznos az illyen szíveknek;
Leírni jeleit a mérges füveknek,
S a mérget nyelőkkel hív orvosként bánni,
Keserű szert adni, s fájdalmakat szánni;
Nem volna-e hasznos a vaknak szemeit
Felnyitni, hogy lássa bálvány isteneit,
S hogy tudja, melly sokszor utálást érdemel
Az, a minek bódult szíve oltárt emel.

Tekints a világnak játékpiacára;
A változandóság széles országára!
A nemes szív ebben lásd melly jutalmat nyer,

Hol ékes szín alatt minden bűn fészket ver.
Valóságot keressz? de hol fogsz találni
Kezdd bár a házakat egyenként vizsgálni.
Módi virtussá vált a rút kétszinűség!
S mi köthet ott öszve, hol nincs hívlelkűség?
Szemléld figyelemmel, mi a társalkodás?
Többnyire rosz szívet rejtő szánákodás;
Mi a barátkozás? többnyire csak szép hang,
Melly alatt gyilkosság, s ragadozás lappang.
Nyájasan döf tőrünk, s annál halálosabb,
Titkon emészt mérgünk, s annyival gyilkosabb.
Úgy vagyon! az ember minden erejéből
Űzi az örömet szép lakó helyéből,
Mert angyal s barom közt minthogy áll középen,
Sem menny nem kell néki, sem legelő épen.
Az élet olly sziget, melly felé dühödve
Rohannak a habok egymással küszködve,
Némelly hajóst éhes gyomrokba temetnek,
Sokakat magas hegy szirtjára kivetnek,
Sokak azok közzűl, kik bibor ruhában
Ülnek a vak sorsnak arany hintajában,
Másokat megvetvén, elbízzák magokat,
Gőgösen érdemnek nézik fő polcokat;
S tudván, érdemekkel hogy keveset érnek,
Hamis virtusokat tesznek ki cégérnek.
Számtalanok éltek' szélét virtusokkal
Meg szokták prémezni, mint szép virágokkal;
De maga az élet puszta, s üres belül,
Csak képmutatást lát szemünk minden felül.
A basától fogva, ki szultánját csalja,
A szépig, ki tükrét bálványának vallja
Itt alatt mindenek csalatnak és csalnak.
S oh hány gonosz lélek tartatik angyalnak!
Nem nehéz-e, már szólj, satirát nem írni?
Könnyű-e embernek haragjával bírni,
Midőn a gazságnak látja rút játékát;
Virtust vél ölelni, s leli csak árnyékát?
Kár-e a gonoszság lárváját levenni,
S rá a nézők szemét figyelmessé tenni?
Vétek-e festékét a kétszínüségnek
Melly távolról látszik bájoló szépségnek,
Csípős gúnyolásnak lemosni lúgával,
Hogy utálat tárgya legyen rút arcával?
S ha te szép barátném, mikor pántlikát vészsz
Megvizsgálod szinét előbb, mint alkut tészsz,
Hát ha virtust hoznak világ piacára
Árúlni, nem kell-e azt tenni próbára?
Nem kell-e a fényes ércet latra vetni,
Mellyet arany gyanánt akarnak nézetni?

Tekints már, kegyes szív, rendjeim sorjára,
S mondd meg: haragszol-e még a satirára.
Még több fegyvere is volna, ha kellene;
S mindenkor készen lesz, ha kikelsz ellene.
De most egyszer elég; leteszem tollamat,
S hív barátságodba ajánlom magamat.

BOILEAU IV. SATIRÁJA.

Honnét van, barátom, hogy ki mennél bohóbb,
Csupán magát vélni bölcsnek annál mohóbb,
S hogy a legbutább is okokkal vitatja,
Szomszédját bolondnak melly méltán tarthatja.

A könyvbúvár, a ki száz jeles íróknál
Nem tanúlt egyebet görög s deák szóknál,
Józan észtől ürült fejét nagy fent viszi
S puffasztó gőgében erősen azt hiszi,
Hogy Aristoteles a földön legfőbb kincs,
S az azt nem éltőknek egy máknyi eszek sincs.

Viszont a nagy világ majma, ki mást tenni
Nem tud, mint napestig város-szerte menni,
S nyalkán udvarolni sorban a szép nemnek,
A tudatlanságot képzelvén érdemnek,
Minden tudóst gúnyol, s ha könyvekhez nyúlna
Ugy hiszi, sírjában atyja megfordúlna:
Az illy oskolaport, szükség az okosnak
Lerázni, ha kiván tartatni csinosnak.

Az a kinél az arc szentségszínlő lárva,
S a szív minden titkos bűmek ki van tárva,
A megcsalt köznépnél gyanútól nem félvén
S magát az istent is vakítottnak vélvén
Ajtatosságában minden halandókra
Úgy néz alá büszkén, mint elkárhozókra.

A ki pedig csupán romlott szíve kényét
Követi, mint élte egyetlen törvényét,
Az, minthogy sem lelke nincsen, sem istene,
Mindent, a mit szentnek tartani kellene,
Nem egyébnek képzel, mint olly aggregének,
Melly jó az emberi nem gyengébb felének.
De mellyet nem hihet senki más, csak durva,
Vagy ollyan, a kinek agya ki van furva.

De kiki e részben mit itél, kitennem
Nagyobb munka volna, mint azt számba vennem,
Hány betegnek volt már doctor gyilkolója
S hány derék embernek asszony megszólója.
Hogy hát haszontalan szót ne szaporítsak
S minden ide valót két sorba szorítsak,
Azt mondom, bár sok nagy vak ész nevessen ki,
Hogy tökéletes bölcs nincs itt alatt senki.

A bohóság fészket vert minden elmékben,
Csakhogy különböző kicsin s nagy mértékben.
Mint a melly erdőben sok út van csinálva,
Száz vándor tévedez kalauztól válva,
Egy jobb, más bal felé, s mindenik félre tér,
Mindenik a célhoz keringés után ér:
Úgy a világon is kiki csavarogva
Bolyong hol egy, hol más hibától elfogva;
S a ki magán kivűl mindent bohónak vél,
Az sokszor mindenek közt legbohóbban él.
De a rögzött szokást bár száz könyv gunyolja,
Bohóságát kiki bölcs észnek gondolja,
S néha ha vizsgálva áll is hibáinál,
Azokból meg annyi virtusokat csinál.

Mi hát a tanulság? minden bizonyítja:
Legbölcsebb ki magát bölcsnek nem állítja,
Ki figyelmes szemmel nézvén másban a jót
Ön szivében pedig a gáncsolni valót,
Tulajdon vétkeit gyilkosinak véli,
S mint sanyarú bíró halálra itéli.
De hol van, aki nem kedvezne magának?

A fösvényt, ki a pénzt tartja bálványának,
Bár a sok aranynak, mellynek kész bolondja,
Közepette, csaknem megemészti gondja,
Okos izzadságnak tartja vesződségét,
S csak abban helyheti becsét, idvességét
Ha veszendő kincset gyűjthet egy határra
S maga személyében bizhat olly sáfárra,
Ki mennél magasbra halmozza rakását
Annál kevesebbé tudja használását.

Bizony a fösvénység bolondok kórsága,
Így szól a bohóság más virító ága,
A tékozló fiú, ki teli kezekkel
Szórván el azt, a mit sok verejtékekkel
Szorgalmas elei szereztek számára,
Sebes lépésekkel siet romlására.
Ki mondja meg, vakabb vajjon mellyik lehet?

Az őrültség meszebb egyiknél sem mehet,
Így fog egy harmadik fontosan felelni,
Kit játéknál látunk nyaralni, telelni,
S ki csomóba szedvén minden csalárdságot,
A kártyákból csinál poklot s mennyországot.
Történjék, hogy a sors változó kockája
Dacolva hat helyett vakot ejtsen rája,
Tüstént minden haja szálai borzadnak,
Ádázás tüzétől szemei gyuladnak,
S mint a kinek testét a sátán megszállja,
Istenre, szentekre átkait hajgálja.
Vessük láncra ezen dühödő szörnyeget,

Másképen új Titan vívja majd az eget;
Sőt ereszszük, légyen kényének prédája,
Annál kinzóbb hóhért nem küldhetnénk rája.

Van sok egyéb hiba, melly elrejtvén magát
Bájoló szín alatt eteti maszlagát,
Az illy mérget sok szív méz gyanánt elnyeli:
Így járt Koltár, a ki a költést kedveli!
Illy méregtől magát ritka elme ója
Példa lehet Koltár, Apollo szajkója,
Ki, bár a jó ízlést sérti minden sorbán,
S puffadt szavaival alatt mász a porban,
Helicon tetején véli magát lenni,
S csendes szívvel Maro jobbján mer helyt venni.
Egek! melly boszúval szólna le székéről,
Ha ki a hályogot levenné szeméről,
S verse jeges voltát, bankón baktatását
S a józan ész ellen lett meghasonlását
Szemléltetné vele. Mint nem káromlaná
Édes hagymázából ki meggyógyítatná!

Hajdan egy zarándok, a kiben egyébkép
Száz tettinél józan lélek látszott és ép,
Egy dologban igen meg volt tébolyodva,
Mert órákig magán kivül andalodva,
A mennyei lelkek zengedezésében
Gyönyörködött bódult képzelődésében.
Ezt egy híres orvos, ki magát értette,
Vaktában ép észre vissza segitette;
De fáradságáért midőn jutalmat kért:
„Mit (ez lett a válasz) én fizessek? miért?
Azért-e, hogy elméd dühös tudománya,
Más kinján örvendő sátán találmánya,
Véget vetvén édes csalattatásomnak
Megfoszt örömitől a paradicsomnak?”

Részint igaza volt. Mert meg kell vallani,
Sokszor lehet az észt nagy bajnak tartani.
Ő az, melly kényünket, mihelyt a mértéken
Túl menni vágy, tartja zabolázó féken;
Vad keménységének alig van határa,
Mindég szid egy komor mesternek módjára,
S mint sok pap, a nélkül hogy birná szivünket,
Hasztalan feddéssel dorgálja vétkünket.
Ám sok álmadozók tartják azt felőle,
Hogy királyné, s függni kell szivünknek tőle:
Ám képzeljék őtet ollyan istenségnek,
Melly örökösivé tesz minket az égnek,
S higyék, hogy csak ő ád nyugtot a szivekbe,
Mind ezek ékes szók s illenek könyvekbe:
Tisztelet ezeknek; de úgy tapasztalom,
Hogy a bohósággal sokszor jár nyugalom.

ERKÖLCSI BESZÉLYKÉK ÉS MESÉK.
(1800-1825.)

IBRAHIM.

Midőn a spanyol hazája
  Maurusokat is zárt,
Guzmán bajvivó szablyája
  Elejtette Ómárt.

A gazdag maurus éltének
  Vető Guzmán futott,
S gyötrelmi közt félelmének
  Egy kert mellé jutott.

Gyorsan behág ijedtében,
  Bár a kertnek fala
Magas volt. Egy ernyejében
  Az ur maga vala.

Véd kéretik. Jobb kezével
  Egy barackot szakaszt
Emir Ibrahim, s víg szívvel
  Közli Guzmánnal azt.

Vedd tőlem ezt, vendégem vagy,
  Ez védelmem jele;
Nálam bátorságban maradj:
  Mond, s kezet fog vele.

Alig lőn ez, egy szolga már
  Urát kihivatja;
Ki, hogy Guzmánt ne érje kár,
  Kertjét bezáratja.

Itt ez négy órákat töltött
  Kínzó gyötrelemmel,
Mig végre jóltevője jött
  Könytől ázott szemmel.

„Az én fiam hóhéra vagy,
  Mond, gyilkos keresztyén,
Édes bosszúlni, de szép s nagy
  Ha megbocsátok én!

Szaladj, a legjobb lovam vár
  Itt a kertajtóba,
A tengeren keresnek már,
  Szaladj Toledóba."

Nem félisten-e ez a vén?
  Ki ura szivének,
Akárki az, azt tartom én
  Isten emberének.

A FÁKLYA.

Hajdan hogy három nap Mózes kérésére
Vak setétség borúlt Aegyptus földére,
Pharao a Nilus meredek partjára,
Hol pompásan épűlt ősi lakóvára,
Egy obeliscuson nagy fáklyát gyújtatott.
Minden polgár, kire ennek fénye hatott,
Hajborzadva látván honja veszedelmét,
Szívéből áldotta királya védelmét.
Egy bolond is, vasát eltépvén lánczának,
Mohón fut setétben a fénylő fáklyának,
Rá mereszti szemét, felmász a sziklára,
Kezébe ragadja, fúriák módjára
Dühösen csóválván, szalad az utcákban,
S porrá tesz fél várost kevés minutákban.
A láng villámai száz jajt szórnak széljel,
S megtöltik a várost iszonyú veszélylyel.
Csak ez kellett volt még! így kiált mérgesen
A nép; oltsátók ki a fáklyát sebesen!
Veszszen! íme végső romlásunk okozta! -
Nem, kiált egy bölcs vén; nem a fáklya hozta
Mireánk a veszélyt. Annak szép világát
Köszönnünk kell s áldnunk királyunk jóságát.
Hány tántorgó lábat vezérlett útjában,
Hogy halált ne leljen Nilusnak árjában!
A tébolygó bolond vétett: Láncra vele!
A mihez jó ész kell, ne akadjon bele.

Kit jelent a bolond? Azt az esztelent-e,
Álnokság tetteit ki először kente
A világos észre? Vagy azt a bolondot,
A ki a vallásra első csúfot mondott,
Belé keverven azt ezer dühösségbe,
Mellyet szent lárvában rosz daemon vitt végbe?

A BÖLCS ÉS A BOLOND.

Egy bölcs, kit a világ tartott bálványának,
Szédülő örömmel örűlt nagyságának,
S előre részegen szemlélte magában,
Melly dicső helye lesz a hír templomában,
„Én vagyok a tudós világ szeme fénye,
Nemzetemnek dísze, hazám fő reménye,
A legkésőbb idők emlékezetében
Első csillag leszek bölcsek seregében." -
Igy kérkedett a bölcs öröme árjában,
De, mint gondolhatni, csak titkon s magában.
Külső tetteiben alázatost játszott,
S a hír előtt magát rejteni is látszott,
Ezer mentséggel élt, ha ki őt dicsérte,
S arra érdemesnek magát nem ismérte.

Egykor sétálni megy, s múlató tárgyának
A bolondok házát választja magának. -
A bolondok házát? - de vajjon mi végett?
Mit keres ott egy bölcs? - Mit mást? bölcseséget.
Hallj meg csak, olvasó, egész végig mindent,
S magad is megvallod, hogy nem rosz helyre ment.

A nagy sereg közzül előáll egy bolond.
„Borúlj le előttem, ember fia! úgy mond,
Tanúld megismérni dicső érdememet,
S a legnagyobb bölcsnek nézni személyemet.
Én vagyok a tudós világ szeme fénye,
Nemzetemnek dísze, hazám fő reménye.
A legkésőbb idők emlékezetében
Első csillag leszek bölcsek seregében."

A bölcs bámulással hallgatja ezeket,
S elmenvén, szívébe írja e verseket:

„Minden ember kevély teljes életében,
Ez külsőképen is, amaz csak szivében.
A világ az elsőt bolondnak nevezi,
Az utolsót bölcsnek hívja, s tömjénezi."

A TUDOMÁNYOK VÉDELMEZÉSE.

Mikor az arabok arany idejében,
E világ urai királyi székében
A nagy khalif Harun al Rasid parancsolt,
Ki thronusa dísze s népe szemfénye volt.
Hozzá járult egykor Muszafer vezére,
S kérte méltóztatnék adni értésére,
Hogy a tudományok hív dajkálásában
Vajjon mire céloz titkosan magában?
Mért kedvez mindenkor csak a tudósoknak?
Mért ád annyi ifjat s iskolát azoknak?
S széles tartományit melly szemmel tekinti,
A mindentudásnak magvát hogy úgy hinti?
„Te, kinek mindenkor thronusod angyala
Örökös barátod s boldogítód vala,
Reménylesz-e ebből örömet szívednek?
Virágzik-e haszon belőle népednek?
Örömestebb fog-e tenéked engedni,
Ha majd dolgaidról tanúl bölcselkedni?"

Úgy van! felel Harun, adj elébb jó elmét,
Fejtegessed néki a törvény értelmét:
A ki a jó törvény okát módját érti,
Az annak szentségét nem egy könnyen sérti.

„Hát az adót, melly most kényszerítéssel jár,
Ezután örömmel fogja fizetni már?"
Lesznek szép javai, s készen szolgál velek,
Mert a szükségesnél többet nem préselek.

„Hadi tiszted, adván magát tanulásra,
Alkalmatos lesz-e a hadakozásra?"
Tapasztalás és ész hol szül bölcseséget,
Könnyü ott gerjesztni igaz vitézséget.

„De hát ha bölcseid azt találnák vélni,
Hogy a köz dolgokról ők tudnak ítélni?"
Még többet is tesznek, Harun így felele,
Ha szándékomnak lesz jó kimenetele:
Népemben a köz jó szerelmét gerjesztik,
S ha miben hibázok, előmbe terjesztik.

„Felszabadítod-e ezeket egészen?
A tanulás kinek kinek szabad lészen?"
„Mellettem csak okos lelkeket szeretek:
Bolondok tanácsán bátran nem mehetek.

De a bölcs is néha nem tud-e botlani,
Tévedésbe esni s tévedőt mondani?"
Lesz nálánál bölcsebb, ki őtet szereti,
S a szent igazsághoz, melly csak egy, vezeti.

„Elődbe kell adnom, urak ura, néked
Mindent, szól a vezér, mitől félhet széked.
Előtted még azt a veszélyt sem rejthetem,
Mellyben én, ha a nép esze nő, tétetem:
Alig hogy az térdet hajt ez új istennek,
Híveid közzűl is kötve hisz mindennek.
A kire szemed nagy kegyelemmel tekint,
Azt is olcsárolja, arra is csúfot hint.
Én magam is..." - Értem, mond a fejedelem
Nem soká háborgat téged e félelem...

Dzsiafárt érdeme hogy vezérré tette,
A ki urát s népét egyaránt szerette,
Minden tudománynak hív édes atyja lett,
S velek az országra dicső fényt gerjesztett.
Az elmét becsűlte s világosította,
Az emberek szemét látni tanította,
Hogy méltókép tudnák becsűlni s bevenni
Mind azt a jót, mellyet akart vélek tenni.

AESOP ÉS AZ ÚTAS.

Egy útas Aesoppal öszvetalálkozott,
S tőle célja felől imígy tudakozott:
Jó ember, még mennyi ideig kell mennem,
Míg eme városban meg lehet pihennem?

Menj, felele Aesop. - Helyes! tudva vagyon,
A ki akarja, hogy előre haladjon,
Annak mennie kell. De azt add tudtomra,
Hány óráig érek óhajtott célomra?
- „No, eredj hát tovább!" - De már bizony látom
Akárhova tevéd, nincs eszed, barátom;
Fogó, a ki kicsíp egy két szót belőle. -
Így dörmög az útas, s elfordúl előle
S megy. - Aesop rá kiált: Atyafi! egy szóra!
Míg a városba érsz, eltelik két óra. -
A vándorló hallja s megáll háborodva:
Tudsz hát becsűletet! így szól álmélkodva. -
Mikép fejthetném meg elébb kérdésedet,
Úgy mond a bölcs, míg nem láttam menésedet.

Ti, kik hebehurgyán ítélni szoktatok,
Az eszes Aesoptól, jertek, tanúljatok.

AZ EMBER ÉS A MADÁRKA.

Egy madarász fogott egyszer egy kis madárt,
Melly így szólott ahhoz: oh ne tégy nekem kárt;
Tekintsd könnyű s kicsinyded voltomat,
Hiszen úgy sem veheted hasznomat.
Bocsáss el, hadd legyek szabad az erdőben;
Meghálálom szép szívességedet,
S egy szép versre tanitlak tégedet,
Mellynek bizony hasznát vehetd jövendőben.

No, mond az ember, kezdd el hát
Azt a tanulságos nótát.

A kis madár nagy vígsággal
Illy verset mond hamarsággal:
A bölcs mint a legjobbik ló
Megbotlik néha, mert gyarló;
De még is mindég előre
Az eszét veszi kérdőre,
S ollyan min, a mi képtelen,
Nem busúl soha szertelen.

Derék vers, az ember úgy mond,
Illyent tud akármelly bolond:
De, isten néki, elmehetsz,
Nékem hasznot úgy sem tehetsz.

A madár mihelyt szabad lett,
Közel egyik fán helyet vett,
S így gondolkodott magában:
Ez az ember bolondjában
Az én versemet fitymálja,
Lássam, a próbát mint állja.

Oh! így szól, s kacag reája,
Oh ostobák ostobája,
Hová tetted az eszedet.
Hogy egy csíz is így rá szedett!
Mert tudd meg, reám úgy tekints,
Tetétől talpig vagyok kincs,
Egész testem drága kővel
Teljes, ezreket érővel;
Mondhatatlan kárt vallottál,
Hogy engem elbocsátottál.

Az ember, kit felfújt előbb bölcsesége,
Felejti kérdezni, ha ez lehetség-e,
Minden gondolatja a nagy kincsre vesze,
S úgy búsúla rajta, majd elméne esze.

A KÉT KUTYA.

Egy nemes úrfinak volt egy pár kutyája;
Egyik vén, a másik ennek unokája.
A kölyök, a mellynek Pantalon volt neve,
Urának sokképen mulatságot teve.
Tanult mindenfélét: táncolni, strázsálni,
A talicskát húzni, holmit apportálni,
Állani, feküdni, szolgálni módosan -
Mind ezeket tudta fundamentomosan.
A vadász gyermeke Fercsi volt mestere,
S a tanítgatásnak hamar lett sikere,
A kölyök eb mindent hirtelen megfogott,
S sok tökfővel járó deákon kifogott.
Egyszer az úrfinak az lett gondolatja,
Hogy magát két tanult kutyával múlatja.
„A kicsiny ennyit tud, még könnyebb fog lenni,
Ezt gondolá, a vént tudósabbá tenni".
Lombos egyéberánt a maga nemében
Megfelelt magáért, de gyermekségében
Nem bírták az új mód bölcs mesterségére;
Egyedül a házat bízták őrzésére.
A gyermek próbát tesz, az ebet tanítja;
Sokszor a fal mellé két lábra állítja,
De az mindannyiszor négy lábra leesik.
Tudósb professor kell, Fercsit felkeresik.
Az is mindent megtesz, valamit esak tehet,
De a vén tanitvány semmire sem mehet.
Talám, úgy mond Fercsi, a bot fog használni
S kezdi szegény párát a bottal dorgálni.
Lombos hajlékonyabb legkevesbbé sem lett;
Utoljára morgott s illy szemrehányást tett:
Hová lett eszetek? Mit vártok most tőlem?
Vén koromban tudós nem lehet belőlem.

Gyermekek, példámra, jertek, vígyázzatok,
Mig ifjúságtok tart, addig tanúljatok;
Ha azt butaságban el hagyjátok múlni,
Utóbb, ha akartok, sem tudtok tanúlni.

A BÁRÁNY ÉS A TÖVISBOKOR.

Egy bárány, kerűlvén az eső záporát,
Bokrok sűrűjében kereste sátorát.
Az esőtől ugyan szárazon maradott,
De a tövisekben gyapja fennakadott.

E bárány példáján boldog a ki tanúl:
Tanúlj te, ki gyakran perelsz oktalanúl,
Körmös prókátorra félve bízd magadat,
Ha nyersz is keveset, az szedi gyapjadat.

A TYÚK ÉS A SMARAGD.

Az állhatatlan sors csalárd indulatja
Kincsét csúfos kénye szerint osztogatja;
Sokszor tékozolja sok képteleneknek,
Hogy nevetni okot adjon a bölcseknek.
Hol találunk együtt, nevezz egy országot,
Pénzt s nemes lélekben égő buzgóságot!
Talán bölcs Platónak képzelt világában,
De nem a halandók szegény hazájában.

Elveszett egy püspök kincses szekrényéből
Egy smaragd, egy becses rész szép örökéből,
Mellynek harmatgyöngynél tisztább ragyogását
Ez nem felejthette, mert nem lelte mását.
E kincsre egy nőstény állat akad rája
Ama könnyü népből, mellynek toll ruhája.

Becses kincset talált a tyúk itt vaktában;
S melly sok úr sorsa ez, hogy talál álmában,
És hogy megveretvén vakság hályogával,
Ugy tesz, mint a tyúk tett talált jószágával.
Ez a szép smaragdot szemétbe kotorta,
Az sem veszi kincse több hasznát gyakorta.

„Vagy szűnj meg dúdolni, vagy kedvesb nótát fúj,
A smaragdról s tyúkról meséd nálunk nem új."
Lassabban, barátom, ne hevűlj olly nagyon;
Mesém nem új, sok száz könyvben már megvagyon,
Versem változtatta csak külső formáját,
De mellyik igazság nyitja sokszor száját?

A PAP ÉS A BETEG.

Egy szegény napszámos, ki túl volt hetvenen,
Ágyában fetrengett már holt-elevenen;
Szalma volt párnája, csak az ég rokona,
Csak egy öreg fejsze s egy fűrész vagyona.
Édes atyámfia, örűlj, úgy mond a pap,
Nem soká feltetszik az a szerencsés nap,
Melly bús tömlöcéből kivesz e világnak,
Hol nyűgében nyögtél bűnak és aggságnak.
„Tisztelendő uram, szépen megkövetem,
Nékem, felel a vén, kedves volt életem,
Sem szükség, sem sok kincs, inség sem terhele,
Volt kezem, naponként megkeresztem vele
Azt, a miből kellett táplálnom éltemet,
Nem sinlődtem, bú sem kínozta szívemet;
Rab sem voltam: mi kell:több a jó életre."

A pap elbámúlván az illy feleletre,
Végre kérdi, talán meghalni nagyon fél?
„Mit féljen, mond amaz, a ki józanon él?
S mint rettentsen engem a halál kaszája,
Holott vagyok isten megérett búzája,
A ki eddig adott annyi sok szép jókat,
Az még ezután ád örökkévalókat."

Vajha kiki hinné e boldog paraszttal:
Aki kevésre vágy, vígan él, vígan hal!

A FEJÉR EGERECSKE.

Egy különös egerecske,
Fejér mint a fejér kecske
S mint a hó, egyszer élt;
Síma atlasz volt a bőre
Selyemnél puhább a szőre,
S alig ért még egy télt.

„Fiam! éltünk ellenségi,
Mond egyszer az anyja néki,
Legyenek tudtodra:
Féld éjjel nappal a macskát,
Kivált téged kömiyen meglát,
Vigyázz hát magadra.

A bagolytól is óvd magad,
Mert jaj néked ha elragad,
S körmébe fogsz jutni. -
„Anyám ne legyen rám gondja,
A kevély kölyök ezt mondja,
Tudom, mint kell futni."

Egykor holmit vacsorára,
Hogy kapjon, kimegy s tudtára
  Anyjának nem adja,
Örűl, mert gazdag prédát kap,
De tüstént egy bagoly lecsap,
  S körmébe ragadja.

Jaj, jaj, melly esztelen voltam!
Így kiált, hogy nem hajoltam
  Anyám intésére! -
De hiába kiáltozott,
A bagoly nem szánakozott,
  S egyben járt végére.

A LÓ ÉS A DARÁZS.

  Egy darázs egy lovat megcsíp fullánkjával,
Ez nagy mérgesen rúg feléje lábával;
De ez csak imígy szól csendesen hozzája:
Lassabban vitézek kedvelt paripája!
Vedd jól gondolóra menedékhelyemet,
Hidd el, meg nem rúghatsz semmikép engemet!
Végre a kevély ló kérni nem átalja,
Mellyre a darázsnak illy válaszát hallja:
„A szelidség mindég győző szokott lenni
Lásd, én sem fogok már neked semmit tenni"

A BÁRÁNYKA.

Egy bárány, mikor elsőben
  Legelni bocsáttatott,
A hegyes völgyes erdőben
  Pajkos kedvvel mulatott.

Nem szűnt szerte szökdécselni;
  Az anyjától hiában
Intetett, hogy mérsékelni
  Kell magát vígságában.

A hasznos tanácsra nem tért,
  S magát addig próbálta
Míg végre egy halomra ért,
  S ott vesztét megtalálta.

A halomnak oldalába'
  Egy nagy követ célul vett,
Rá ugrik s eltörik lába,
  Kedve bezzeg oda lett! -

Gyermekek, kedvelt virágok,
  Hallgassatok szavamra:
„A mérséktelen vígságok
  Változnak fájdalomra."

A SZAMÁR ÉS AZ AGÁR.

Szokott lassúsággal egy szamár útazott,
S előtte egy virgonc agár ugrándozott.
Egy útja, egy célja volt mind a kettőnek. -
Aha, mond az agár a lassan menőnek,
Illyen lusta dögöt bizony kár tartani:
Tovább lehetne ezt vetni mint hajtani.
Ezzel nyargalni kezd, feljebb s alább lót fut;
Sokszor a szamárhoz kerengve visszajut,
Gúnyolja, fut megint gyorsabban a nyilnál,
S minden egy mérföldből kettőt hármat csinál.

Útaznak sokáig hegyeken völgyeken,
Sűrű erdők között, tágas térségeken,
A szamár mindenütt lassú ballagással,
Az agár felhőket érő táncolással:
De addig táncol ez s fut magabíztában,
Míg epedve eldől még fele útjában.
A lassú oda ért hova volt célzása.

Vajjon mellyiknek volt szaporább járása?

FÜLÖP ÉS ASTER.

Mint az éles fegyver, úgy az éles elme
Annak a ki birja, sokszor veszedelme:
Csak vagdalkozni tud, nem semmit egyebet,
S a kit védni akar, azon is ejt sebet.
Boldog az egyűgyű, hallgat, száját tátja,
Senkit sem bánt, buját senkitől sem látja.
Nem kevés esze volt annak az anyának,
Aki első szülött kedves magzatjának,
Forró csókok között midőn megáldotta,
Hogy ostoba legyen, csak azt óhajtotta.

Hogy a nagy elmésség sokszor urának árt
Kitetszik, ha nézzük Fülöp király mint járt,
Mennyi kárt tett neki egy elmés tréfája,
S melly hathatós módon hirdeti példája,
Hogy (a mit mindenkor hittek az okosok,)
Száz barát is kevés, egy ellenség is sok.

Midőn hadát Fülöp vitte Thraciára,
S utjában akadályt tett Methone vára,
Itt szolgálatjával Aster kinálkozott,
Ő, kinél jobb nyilast a föld nem hordozott.
Az illy hasznos embert kiki ajánlotta,
Mert felőle a hír nyelve azt vallotta,
Hogy soha nem vesztett még célt lövésében,
S le tud ejtni bármelly madárt is reptében.

Jól van, monda Fülöp, társul fogjuk venni
Majd, ha madarakkal fog háborúnk lenni.
Az igy csufolt Aster, ki mérgében égett,
A bezárt várba fut boszuállás végett,
Annak buját észszel s kézzel orvosolja,
S Fülöp diadalmát vitézűl gátolja.
Eltelik a vívó had háborodással,
Mert egy nyíl, melly kijött illyen felirással:
„Ettől szemét veszti macedók királya"
A jól irányzott célt pontban eltalálja.

A király elvesztvén jobb szeme világát,
Bánja elméjének játszó pajkosságát,
S a nyilat a várba illy szókkal repíti:
„Astert, ha megkapja, Fülöp felfeszíti."

Meglett a békeség: Aster kiadatott,
S keményen meglakolt, mert felakasztatott.

PHAETHON.

Az urfiak kevés észszel
Sokszor büszke legények,
Fejek tele van szélvészszel,
S más pénzével erszények.

Elbizván magát atyjában,
Phaethon is illyen volt,
S ha mit főzött tök agyában
Azért, tört szakadt, élt holt.

Későn korán dicsekedett
Phoebustól származtával
S gyakran perbe keveredet
Rút fenhéjazásával.

Egykor Epaphos igy szóla:
Te nem Phoebus fia vagy,
Bár mit regél anyád róla,
Annak hitele nem nagy.

Erre az úrfi fellobbant,
Veres pók lett képében,
Anyja szobájába robbant,
S igy szól sirván mérgében:

„Édes anyám, az emberek
Mit beszélnek felőlem,
Azt mondják hogy fattyu gyerek
Vagyok s csak rejted tőlem.

Én ugyan a csevegőket
  Ki szoktam káromolni;
De megvallom, ebben őket
  Nem tudom megcáfolni.

Vess célt a mendemondának,
  Adj jelt, mellyről tudhatom
Hogy Phoebus-isten fiának
  Méltó jussal tartatom."

Clymene asszonyban a szív
  Ekkor csaknem megszakad,
Benne méreg s szeretet vív,
  Pirul s illy szókra fakad:

Azon tüzszekér fényére,
  Mellyet lángszürkék vonnak,
Phoebus arany üstökére,
  Esküszöm Phaethonnak.

Im jobbamat felemelem
  Atyádhoz, ki olly fő s nagy,
S viszont hittel pecsételem,
  Fiam, Phoebus fia vagy.

De ne hidd anyád szavait,
  Atyád is megmondhatja;
Menj s kérdd meg sugár lovait
  Itt közel sétáltatja.

E tanácson a gyermek kap,
  Befog kis kocsiába,
S nyargal valamint tud, a nap
  Ragyogó udvarába.

Phoebus gyémánt thronuson űlt
  Ünnepi pompájában,
Minden szinekkel ékesűlt
  Dicső palotájában.

Ovidnál ennek szépségi
  Gazdagon lefestetnek;
Minek? az ész illy költségi
  Ma roszul fizettetnek.

Fiát a fények királya
  Megsejti jó előre,
Mosolygva fejét csóválja,
  S igy szól: hogy jő a sőre!

Lángkoszorúját fejéről
  Jó idején letette,
S az út okát már messzéről
  Kegyes hangon kérdezte.

Atyám, Clymene szavára,
  Phaethon még annak hisz,
Ha anyám más nők módjára
  Szavával jégre nem visz.

Adjad nékem olly atyai
  Szereteted zálogát,
Melly megrontsa sohonnai
  Rágalmazóim fogát!

Jól van, jól, fiam, az meglesz,
  Monda Phoebus, megadom,
Szíved akármelly kérést tesz;
  Styxre szentűl fogadom.

Látván a hős, hogy elérte
  Célját utazásának,
Atyja tüzszekerét kérte
  Kocsikázni magának.

Haj! haj! felkiált az atya,
  Rázván s vakarván fejét,
Mit kérsz? kezed nem bírhatja
  Vad lovaim erejét.

Inti, kéri, cirógatja,
  Minden veszélyt megjelent;
De semmikép nem hozhatja
  Jobb észre az esztelent.

Int hát, bár mérge ég belül,
  S befogják a lovakat,
A felhőkig hátul elül
  Kirúgó tátosokát.

Felülteti ön helyére
  A fickót, jó korbácsot
Ád kezébe s köt szivére
  Egy tucat jó tanácsot.

S bucsút vesz könnyet hullatva:
  „Menj, járj jó szerencsével.
„Adjő, papám," s durrogatva
  Indúl szeles elmével.

A lovak villám módjára
  Nyargaltak, ég, föld rengett,
S mindjárt ennek látására
  Phaethon füle csengett.

A ravasz barmok képzelték
  Hogy nincsenek uroknál
A princet könnyebbnek lelték
  Egy kis szalmacsutaknál.

Jobbra balra kiugráltak,
  S elhagyván járt utjokat,
A jégpoluson csináltak
  Ujdon új csapásokat.

Onnét rárókénť repültek
  Azon forró zonába,
Hol legmérgesb vadak gyültek
  Éh gyomorrak tanyába.

Itt a skorpió kinyújtja
  Kocsisunkra fulánkját,
S a boszús oroszlán gyújtja
  Haragja dühös lángját.

Ott a rák nyitja ollóját.
  Hogy arca husát rágja,
S az ölyv is orra kampóit,
  Hogy szemeit kivágja.

Az ifjú elhűlt féltében
  S a lovak ugy futottak,
Korbács, kalap ijedtében
  Hogy a földre hullottak.

Phoebe asszony olly lefelé
  Látván testvérét járni:
Hogy hogy, bátyám, igy emelé
  Szavát, nem győztél várni?

Mi lőn? olly nagy tűz gyúlada
  Szegény földünkön ekkor,
Hogy kevesebb viz marada
  Rajta, mint tokaji bor.

Szőlő minden táj részein
  (Máskép nem is lehetett)
Elég volt, s Kárpát bércein
  Rusti gerezd nevetett.

Más felül sok hegy, sok mező
  Lobogó lánggal égett,
Sok kiesen csörgedező
  Patak perselt gyeppé lett.

Tellus asszony végre magát
  Nem győzvén már legyezni,
S megunván a sok füst szagát,
  Mennybe ment értekezni.

Perselt fátyolával úgy fut,
  Mint a kit ellenség űz,
S mihelyt Zeus hajlékába jut,
  Sikolt: segélj, tüz van, tűz!

Hol? hol? kiált az isteni
  Sereg, ebédelvén még;
Tellus siet jelenteni:
  Az én szegény földem ég.

Az istenek felszaladtak
  Atlas legfőbb csúcsára,
Bámúltak s majd elolvadtak
  A láng csapkodására.

Ha Phoebus el nem kergeti,
  Kiált Zeus, kölykét mindjárt,
Ez is ugy jár, elhiheti,
  Mint mennykőmtől már sok járt.

Azonban még is sajnálta,
  S akart néki kedvezni,
Azért esővel próbálta
  A tüzet fecskendezni.

Felhők, gyüljetek! parancsolt.
  Semmi sem jött, tenger tó
Mindenfelé olly üres volt
  Mint most sok boros hordó.

Mit volt mit tenni? szertelen
  Felgyúlt, mennykövét kapta,
S azzal a fattyút hirtelen
  Poklok mélyire csapta.

A regének végső része.
  Eléggé taníthatja
Az embert, hogy ne fürkészsze
  Főrendü volt-e atyja.

A TÜNDÉREK VACSORÁJA.

  Korán elholt gazdag szülék egy gyermeke,
Gróf Keszei, szépség s ifjuság remeke,
Mindennel birt, mire az asszonyok vágynak,
Még is gyülölője volt a házas ágynak.
Mammonnak, melly szívét rozsda gyanánt ette,
Magát már ifjontan szolgájává tette:
Szép, jó, nagy, felséges iránt érzéketlen,
Magához sanyarú, másokhoz kegyetlen,
Minden boldogságát csak abban találta,
Ha kincsét, s birtokát a vak nép csudálta.
Minden élők között csak gazdasszonyával
Éva lányainak legravaszabbjával
Látta barátkozni, a világ csufjára,
A Rába balpartján épült régi vára.

Egykor dohos mécse halvány világánál,
Zárt ajtók közt ülvén almáriománál,
Szíve bálványait abból előszedte,
S aranyán s ezüstjén szemét legeltette,
S egyszer is, a miről nem is álmodhatott,
Midőn tizenkettőt az óra kongatott,
Egy három arasznyi emberke mellette
Teremvén, illy nem várt hírrel rémítette:
Engem a tündérek királya küld hozzád,
S általam tudtodra olly izenetet ád,
Hogy fél óra múlva szobádat megszállja
S itt egész udvarát pompásan traktálja.
Vagy akarod vagy nem: vendégeid leszünk.
Hajnal hasadtáig vígan iszunk eszünk,
S akkorra föld alá setét országunkba
Eltününk, hol senki nem érhet nyomunkba.
Parancsold meg: senki motszanni se merjen,
Hanem megholt gyanánt ágyában heverjen.
Elköltözésünkkor királyunk számodra
Három ajándékot hágy, fordítsd javadra,
Orvosold meg velek lelked nyavalyáját
S intézd jobb cél felé életed pályáját."

Igy szólván a törpe, könnyű szép módjára
Láthatatlanná lett s elsuhant dolgára.
A gróf felejtett most mulatni kincsével,
Bezárta ládáját reszkető kezével,
Nyakra főre magát az ágyba temette,
Két cselédjét, Katit s Palkót, becsengette,
S meghagyta keményen, bár melly zajt halljanak
Magoktól legkisebb hangot se adjanak.
Takaródzójába fülig elrejtezve
Várván várta mi van felőle végezve,
S csak hamar repűlő lángsebességével
S ezer kas méheknek siket döngésével
Hivatlan vendégit hallja megjelenni,
S tág ebédlőjében asztalnál helyt venni.
Azt is a tréfálás, nevetés neszéből,
S poharak százszoros öszveütéséből,
Bár szemét behunyta, eléggé sejthette,
Hogy a társaságot öröm élesztette.

De mihelyt az első kakasszó hallatott,
A vendégek zaja tüstént elhallgatott,
S mint a szél, mélly kurta tarlón fú suhogva;
Az ajtón kifelé mentek tódologva.

A ház ura látván a játék illy végét,
Felejti lassanként kinzó ijedségét.
Nyughatatlan várja, hogy az éj kárpitja
Széljel vonattassék, ebédlőjét nyitja,
S borzadások között, mint a kit a halál

A sírból kibocsát, kémleli mit talál.
S im egy nagy ezüst tált, melly tíz fontot tenne,
S egy szivet, egy gyürüt, s egy kulcsot lát benne.
Melly becses ajándék! mint örűl magában
Hogy még nem birt kincs van ismét birtokában.
Örűl, vagy örűlne! de jaj nem sokára
Reá emlékezik a törpe szavára,
Melly arra intette hogy az ajándékot
Úgy nézze mint jóra serkentő szándékot,
Hogy velek lelkének sebeit gyógyítsa,
Utját változtassa, életét jobbítsa.
Itt elfogja szivét új kin, új gyötrelem,
Sokkép töprenkedik millyen veszedelem
Lappang a dologban, minek lehet jele
A hármas ajándék, s mit kell tenni vele?
Egész nap gyötrődik, váltig gondolkodik:
Hiában, semmikép el nem igazodik,
Mig éjfélkor ismét a tündér szolgája
Meg nem látogatja s így nem szól hozzája:
„Néked, kemény lélek, nincsen érző szived,
Nincsen gyürüd által eljegyzett szép hived,
Kulcsod nincs ládádnak akkor nyitására
Mikor jót kell tenni szegények számára.
Vad ember, szégyenlve gondold meg ezeket,
S ha jó kell, vetkezd le a jelelt vétkeket."

Ujobban megrémül e szók hallására
A gróf, s már a dolgot nem véli tréfára.
Egész életének tüstént uj rendet szab,
Eltépi láncait, mint megszabadult rab.
Kincseivel siet hasznos sáfár lenni,
S a szűkölködőkkel, mint illik, jót tenni
Hív párt keres, kivel nemz olly magzatokat,
Kikből az ország nyer dicső oszlopokat,
S egy szóval a mammon alacsony szolgája
Olly férfivá válik, kit áldhat hazája.

A VAKMERŐ MAJOM.

Egy mókus pajkos kedvében,
Egy cserfának tetejében,
Most lábain ágaskodva,
Majd körmével kapaszkodva
Ezerképen játszadozott,
Majd fel s alá ugrándozott.

Egy majom, melly a tréfára
Mindég kész, felnéz a fára,
Egy kis ideig csendesen
Látja, melly mesterségesen
Tud a mókus furcsálkodni,
Utóbb el kezd andalodni.

Egyszer hirtelen a fára
Felmász s mókusnak módjára
Most lábhegyeire állott,
Majd felszökött s alább szállott,
S ugrált sokkép szeleskedve,
De nem soká tartott kedve.

Mert elmerült játékába,
Leesett s kitört a lába.
Minden majom, melly jajgását
Hallá, megnézé pajtását.
S a fájdalom, melly szaggatta,
Nekik ezen intést adta:
A ki más esztelenségét
Követi, igy éri végét.

A GYERMEK ÉS AZ ÉLŐFA.

Fiam! e fiatal fát ajándékozom,
Egykorbéli veled, ha nem csalatkozom:
Ha tudod virágzó korában dajkálni,
Szép érett gyümölcscsel fog utóbb szolgálni.
Igy szólott egy atya. - A gyermek szemében
Háláló köny fénylett, táncolt, örömében,
S hogy észre vetesse örömét, csókokkal
Megtüzte kalapját virágzó gallyakkal.
S ezen uj bokréta neki ugy megtetszett,
S fájáról mindennap annyi ágat metszett,
Hogy minden virágától azt megfosztogatta.
S mint járt? a gyümölcsöt az ősz megtagadta.

Melly sokan megfosztják éltek tavaszában
A kivánt gyümölcsöt kora bimbójában!
Ifjak, heves ifjak! jertek példát venni
A szeles örömök melly kárt szoktak tenni.

A GYERMEK ÉS A DIÓFA.

Egy gyermek, ki diót enni
Felette igen szerete,
Fára szert akarván tenni
Kertjébe diót ültete.
Az atya mosolyog rája
S igy szól nyájasan hozzája:
Diófát akarsz nevelni?
Fiam, e célra későn jutsz,
Ha türni s várakozni tudsz,
Csupán ugy fog kedved telni.
Mert csak esztendők multával
Élhetsz ezen fa hasznával.

Pista, ki ezt nem gondolta,
Elébb elkedvetlenedett,
De a dolgot megfontolta
S utóbb ekép elmélkedett:
Restté hosszas várás nem tesz,
Nem bánom meg a szorgalmat:
Bár vén korban nyerjek jutalmat,
Akkor ez még édesebb lesz.

A VÉTEK ÉS A BÜNTETÉS.

Mikor otthon mindent feldúltak,
S nem volt italok sem étkek,
Pokolból utazni indultak
A sátánkölykek, a Vétkek.

A hol mentek, a fű elszáradt,
Az erdők s mezők gyászoltak,
Itt rút kigyók özöne áradt,
Ott komor baglyok huholtak.

Egyszer az utazóknak nyája
Visszanéz, s mit lát nyomain?
A Büntetést látja hozzája
Baktatni bankós lábain.

Nem érsz el, kiáltnak, s szaporán
Mennek a pokolfajzatok.
Sőt, mond amaz, későn vagy korán,
Bizony el, bár mint fussatok.

A FIATAL FA ÉS A SZÉL.

FIATAL FA. Lassan, ó szél gazda, lassan!
Egy magammal bánjál irgalmasan,
Csererdőkkel vívnod főbb dicsőség lészen,
Én gyenge vagyok, jaj! öszvezúzsz egészen!

SZÉL. Gyenge vagy? hát könnyebb s illőbb is hajolnod.
Nézd amott hány vén fák ledülének,
Mellyek velem kevélyen küzdének.
Ezt meg kell fontolnod.
Csak türj! rázásomtól mennél többet mozogsz,
Gyökért verni annál mélyebben fogsz.

A BORZ ÉS A MÓKUS.

BORZ. Hová, kis állat, hová futsz?
Jöjj egy szóra hozzám!
MÓKUS. Itt vagyok. Mi kell? mi jót tudsz?
Mi szükséged van rám?
BORZ. Házamból sokszor vizsgálom
Tettedet, sokszor csudálom
Serénységed s szorgalmad melly nagy,
S mellette melly vidám kedvü vagy.
Nem szünsz bokrok közt bujkálni
Vagy ágról ágra ugrálni.
Mondd meg, mikép tudsz ennyi fáradságot
Elbirni, s illy vig s gyors lenni,
S annyi állaton kitenni?
Taníts meggyőznöm a rút lustaságot.

MÓKUS. Könnyü e részben adni tanuságot.
Ha magatokat a lyukba zárjátok,
Mintha már élve megholtak volnátok,
S szivogatjátok hájtokat:
Ki ne látná az okokat,
Mért szül még a járás is bajokat.
Hiszen, a ki semmit sem tesz,
Az napról napra tunyább lesz;
A ki pedig a munkát kedveli,
Az a gyakorlással erejét neveli.

A LÓ.

Egy felkantárzott ló tovább két óránál
Urára, megkötve, várt a kapufánál.
Sütött a nap, csípték a legyek felette.
„Elbusult, s bús eszét igy hányta vetette:
Egy állat sem szenved, mint a ló, olly sokat;
Majd hátán kell vinni embert vagy zsákokat,
Majd terhes szekeret húzni hámba fogva,
S korbács is, a mi több, vagdalja durrogva.
Sokszor éhen szomjan napestig dolgozik,
Míg csak tart ereje, s másnak fáradozik.
Csupa rabság sorsa; s mi minden jutalma?
Egy marok zab, széna, vagy néha csak szalma.
Nem, a ki szüntelen rabja más kényének,
Nem örülhet soha kínos életének."
Erre benne minden vér felháborodik,
A fékszárt eltépi, neki rugaszkodik,
S hegyen völgyön addig vágtat, míg végtére
Egy vadon erdőnek akadt sürüjére,
Itt uj sorsot cserélt s szabadságra szert tett:
De a farkasoknak hamar prédájok lett.

A MÉH ÉS A GALAMB.

Egy méh, midőn méznek virágot keresett,
Reptébe véletlen egy patakba esett.
A galamb egy ágról reá lát kínjára,
S egy falevelet vet a vizbe számára.
A méh felmász erre, s illy segitségével
A parton vergődik ritka szerencsével.
Ugyan ezen galamb egy kis idő mulva
Azon fán mulatott vígan turbékolva.
Egy vadász már neki szegezte puskáját,
Jő a méh, megcsipi a leső orcáját:
Ez orcájához kap félre sül fegyvere,
A galamb elrepül. A jótét jót nyere.

A nyomorultakat veszni ne hagyjátok:
A mással közlött jó visszaszáll reátok.
Ma te vagy a szegény gyámola s bástyája,
Holnap, ugy fordulhat, te szorulsz reája.

MARKALF.

Markalf, kinek feje tökkel ütött nem volt,
Egykor hegyes helyen többekkel gyalogolt.
Valahányszor hegyről alá kellett menni,
Lassan járt, jó kedve bucsut látszott venni,
S viszont ha melly völgynél másik hegy kezdődött,
Gyorsan indult s szokott jó kedve visszajött.
Hogy tudsz, monda neki egy utas, igy tenni,
Völgynek szomorúan, hegynek vigan menni?
Szokásommá vált az, monda ő, barátom:
Lementemben én már azt a hegyet látom,
Melly a völgy fogytával viszont következik,
S orcámról a nyájas vigság elrejtezik.
S hegyre felmentemben arról gondolkodom
Hogy közel lesz a völgy, s gyorsan kapaszkodom.

Jó s bal szerencsédben hogy mértékletes légy
Te is, ha eszed van, mint Markalf tett, ugy tégy:
Jó sorsodban rettegj az ellenkezőtől;
Ha szenvedsz, minden jót várj a jövendőtől.

A HOLLÓ.

Egy holló, ha mi szép szemébe akadott,
Gyürüt, órát, aranyt, mindent elragadott.
Egy okosabb kakas látván, kérdé tőle:
Mért gyüjt ennyit öszve, s mi haszna belőle?
Azt magam sem tudom, a válasz ez vala,
Csak szép birni kincscsel, s gazdagszom általa.

Mint itt a holló tett, a fösvény is ugy tesz.
Birtokából hasznot más sem, maga sem vesz.
Fáradhatatlanul csupán azért takar,
Mert csak birni sokkal s gazdag lenni akar.

A DIÓ.

Két elfáradt utas az út mellett lele
Egy diófát, szebbnél szebb gyümölcscsel tele.
Éhezék mindenik s kivánván jól lakni,
Siete kalapját tarsolyát megrakni.
Egyik, a városi, nem látván még diót,
S ugy nézvén, mint mind két héjával enni jót,
Ketté harap egyet, s igy szól: ej! ott veszszen!
Illyen fát s gyümölcsöt csak buta termeszszen.
Ebnek vagy disznónak ám jó étel lenne,
De ember, nem tudom, mi jót lelhet benne.
Mint epe vagy üröm ugy eszi nyelvemet,
S mikép elmocskolta ruhámat, s kezemet!
A másik igy felel: mint esztelen ugy tészsz,
Midőn csak héjára s külső szinére nézsz.
A belét kell elébb szép tisztán kivenni,
S ugy kóstolva, róla itéletet tenni.
Azután elébe adja, miben álljon
A dióval bánás, s azzal mit csináljon.
Megfejt, s feltör egyet s belét kóstoltatja,
S jó izét amaz is már nem tagadhatja.

Sokszor csal a külső ruha, szép ábrázat,
A benne lakót nézd, ifju, ne a házat.
Azt vizsgáld: kinek mit nyom belső érdeme,
Ne azt, kit millyennek lát testednek szeme.

A SZEGÉNY ÉS A SZERENCSE.

Egy szegény kenyeret keresvén kapával,
S nem elégedvén meg alacson sorsával,
A szerencsét kincsért szüntelen unszolta,
S közelebb találta célját minr gondolta.
Mert egyszer izzadva járván el tisztében
Két nagy arany rudat kapált fel kertében,
De azt a mi szivét olly igén igézte,
Az aranyt, a vaksi sárgaréznek nézte,
S egy csalfa kalmárnak eladta csuf áron,
Kincskérése pedig tartott télen nyáron.
Bohó, a szerencse végre igy felele:
Minek neked arany ha csak igy bánsz vele?
Ki volna boldogabb mint te lelt kincseddel,
Ha ugy éltél volna, mint kellett, eszeddel!

Bús aggodalommal vágysz szerencsés lenni
S panaszlod, hogy nem tudsz valamire menni.
Ne panaszolkodjál, csak legyen okosság,
Elébb utóbb kedvez az alkalmatosság.
Észt kérj, hogy hasznodra tudd ezt fordítani,
Ész nélkül sorsunkat nincs mód jobbítani.

A LOVAGLÓK.

Egy jó ember, kinek kevés vagyona volt,
Messze útra ócska paripán lovagolt.
Ez minden lépését bár vigyázva tette,
Megbotlott gazdáját földre terítette.
„Türnöm kell, nem tehet, szegény! erőn felül,"
A jószívü utas igy szól, viszont felül,
S utját, mint lehetett, folytatja ballagva.
Utána egy urfi jött s szélként suhogva
Elkerülte őtet. Negédesen játszott,
Inkább szárnyon menni mint nyargalni látszott.
Szűk volt a csinált út, a tért választotta
S délceg lovát árkon bokron ugráltatta.
De jaj nem is vélve veszélybe bukkantak,
Mind ló mind lovagló a földre rohantak,
S ennek nyaka szegett, annak eltört lába,
S a pajkos belehalt oktalanságába.
Ama jámbor pedig menvén szép csendesen,
Kivánt céljához ért ép egészségesen.

Bár melly talentomnak csekély az érdeme,
Ha nem vigyáz reá az ész s virtus szeme.
A kisebb elmék is e két bölcs vezérnek
Nyomán nagyobbaknál sokkal tovább érnek.

LEIRÓ KÖLTEMÉNYEK.
(1809-1828).

A LEÁNYKOR.

Musa, magyar hangon múlasd Pannonia elmés
Szépeit, a kik az olly parnassusi dalnak örűlnek
Melly a lomha időt siető szárnyakra repíti,
S nyájasan a szívet nemes érzésekre tanítja.

Gyenge leány, jer elő! - Oh, melly igen anyja vonásit
Festi varázsló képe! mosolygó barna szemével
Már ígéz, ajakin immár szép klárizsok űlnek,
S kellemes orcáin liliommal rózsa virágzik.
Ám de arany színnel játszó puha fürtje hajának
Majd ezután feketűl, hogy az éj-kedvelte setét szín
Hattyufejérségét szebben fénylelje nyakának.
Most a szél kéjére lobog vele, a mikor apró
Lépdellésivel anyja után szalad, és ha eléri
Köntöse földön nyúlt szárnyába ragaszkodik, addig
Hízelkedve dadog s esdeklik, míglen az anyja
Kérésére nem áll. Szeret ő bábjával időzni,
Asztala mellé ülteti azt, kávét tesz elébe,
Nyájas időtöltő szókkal múlatja, de búsúl
S sír végtére, midőn sok kérdésére mukacskán
Hallgat. Az anyjától hallott intéseket ő is
Rája ruházza, pirongatván, hogy néma, ha szólni
Kellene. Atyja reá pillantván könyvei mellől,
Édesden mosolyog. Neki is panaszolja, hogy a báb
Nem tud szólani. S ím kiderűlt a gyermeki bús szív.

Egyszeriben mogyoró paripán bényargal az öcscse.
Ő félénk szemmel kíséri s epedve meginti.
Hasztalan! Itt is már látszik, hogy férfi teremtés.
Csak kocsi, ló s fényes fegyver kell néki, nem ismer
Félelmet; tapsol mikor a hadi trombita harsog.

Érzőbb és szelidebb a szív a gyenge leányban
Majd simogatva külön veszi s engesztelgeti öcscsét
Hogy kímélje magát s éltét ne bocsássa veszélyre.
A bátor gyermek hajol a szép szóra, lerakja
A fegyvert, elhagyja lovát, s hogy nénje örűljön,
Most szelidet játszik: katonából szolga szakács lesz.

Másszor az anyja nyomán gazdasszonykodni akarván
A kis Márta kereng forog, és a lomha cselédet
Példával s szóval nógatja dologra; vagy anyja
Varrását remegő kézzel próbálja követni,
S képzeli, hogy kajszás öltései cifra virágok.

Sokszor az atyja, örömkönyvet hullatva, ölébe
Felveszi, s azt idején ismérve szeretni tanítja,
A kit az ég és föld, mint fő jót, áldva magasztal,
S a mikor a nap, erős bajnok módjára, futását
Kezdi, vagy a hold hint völgyekre, hegyekre ezüstfényt
Ő szerető szívvel híven serkenti leányát,
Gyermeki gyenge kezét hogy az égre buzogva emelje.
A szép nap ha homályba borúl, az egek ha dörögnek,
S mennykövek a megnyilt felhőkből hullanak, akkor,
A rabi féléstől szivét vígyázva megóvja,
S inti, teremtőjét hogy egyenlőképen imádja,
A mikor a télnek zordon postái sikoltnak,
Vagy mikor a kikelet gyöhyörű rózsái nevetnek.
Alvó lelke mihelyt ébred, bölcs gonddal azon van
Hogy legyen ép testben szelíd és nemes és szerető szív.

Így szeretettel ver szívének minden ütése.
Semmi keménységnek nyoma nincsen benne. Ha mások
Szenvednek, szánásra hevűl. Vallása legelső
Törvényét betölti. Ha ellensége kevélyen
Üldözi, még azt is mint embert tudja szeretni.
Melly igen ég orcája, ha csak gondolja is, atyját
Hogy sérthette akármi dologban. Melly nagy ijedten
Melly forrón kívánja kezét csókolni, ha vétett.
Könnyei árja soká foly zápor módra szeméből,
S vétkén bánkódván nyugtát nem tudja találni.

Vajjon az illy lelket mint csábíthatja el a bűn,
A virtust melly olly idején ismerni tanúlta,
S irtózik, ha gonoszságnak csak hallja nevét is!
Oh nem! az édesden nevető szem, az angyali szép száj
Meg nem csalnak. Az asszonyi nemnek mennyei kincse,
A belső szépség, ifjúságával együtt nő.
Angyala éltének titkon körülötte lebegvén
Ártatlanságát minden lépésiben őrzi,
S az maga hinti reá a szépség drága virágát.
Aetheri álom zárja szemét, s egyszerre repül el
A szép hajnallal. Csókjával költi fel atyját,
Azzal együtt kezeit kulcsolva sohajt fel az égre,
S gyenge sohajtásit kedvelli az emberek atyja.

Osztán kellemetes történt esetekbe, mesékbe
Öltöztetve tanúlja szeretni az isteni virtust.
Mindent kérd, valamit lát hall. Mindenre figyelmez.
A hasznos tudományt szomjúan iszsza, hitének
Ágazatit vizsgálja, csudáit az isteni kéznek
A történt dolgok mezején leborúlva imádja.
S minden szép tettet bámúlva, örűlve magasztal.

Sokszor tagjait is hajlékonyságra tanítván,
A táncban próbál ékes tactusra repűlni.
Ő a gyenge szülék szeretett bálványa. Az atyja
Nem lehet el játékai nélkűl, látni akarja
Szüntelenűl, ámbár el van könyvekbe merűlve.
Béviszi, édesden csókolva, ölelve, az anyja
Atyjához. Csókolva ez is, s az örömnek özönje
Elteli két szemeit. Kiderűl az utóbbi jövendők
Éje körűlte. Remény által serkentve belé néz,
S gyenge leányának szerelem karjában igéri
Azt a szép örömet, mellyet most ő maga kóstol.

Végre, az éj mikor a földet pihenéssel imádja,
A szép lelkeknek szép álom száll le szemére.
Néma boszorkányok, halvány kísértetek, és más
Gyászos képzeletek futják csendes nyoszolyáját.
Víg álmok repdesnek arany szárnyakkal előtte.
Alván is mosolyog, s szép homloka tiszta eget fest.
Bársonyszín felhőn így nyugszik az angyal, az égből
Aki parancsolatit fel alá hordozza az úrnak.

Oh ti, az ártatlan lelkek hív társai, a jók
Áldott kísérői, dicső polgári az égnek,
Tőle ne térjetek el soha! oh vígyázva vigyétek
Mennyei szárnyatokon, hogy semmi veszélybe ne essék!

Hadd legyen ép testtel s lélekkel dísze nemének.

A KILENC MUSÁK.

Clio ércbe metszvén múlt idők képeit
  Hirdeti országok s népek eseteit.
Calliope dicső hangzatú versekkel
  Félisteneket zeng felséges tettekkel.
Gyászos Melpomene tőrt markol kezében,
  S a tyrannust döfi vérengző székében.
A nyájas Thalia ismervén szivünket
  Nevetkőzve festi hibás erkölcsünket.
Terpsichore táncol könnyü lábaival,
  S közli szép játékát hív tanítványival.
Euterpe kedvelvén pásztorok nótáját,
  A sípnak vezérli szép harmoniáját,
Erato tud lanton s hárfán énekelni,
  S szeretőket tanít versben nyögdécselni.
Polymnia vígyáz minden ejtésében,
  S az oratornak szab törvényt beszédében,
Égen földön megmér mindent Urania,
  S nincs titok, mellyet nem ád a sors tudnia.

AZ ASSZONYOK.

Mágneserővel bír forró indulatom,
Mellyel a bájoló szép nemhez vonatom;
S mikor érdemeket akarom dicsérni,
Véget beszédemben alig tudok érni.
Ha velek nem lehet, rólok kell szólanom,
Képeket szívemből nincs mód kiirtanom.

S vajjon hibázok-e? nem, szemek szikrája,
Nyakok lílioma, orcájok rózsája
Szavoknak mennyei hangú muzsikája,
Termetek, járások véghetetlen bája -
Minden elrabolja érzékeny szívünket,
S felmúlja akármelly szép dicséretünket.

Ugy vagyon! bizonynyal becses kincs a szép nem.
Méltán kedveli azt mind a szív mind a szem;
S a kegyes alkotó áldandó munkát tett,
Midőn a világra szép asszonyt teremtett.
Szép asszony! bölcs tanács, felséges nagy szándék,
Páratlan ékesség, mennyei ajándék,
Az ég jóságának dicső koronája,
Az élet kertjének legszebbik rózsája,
Bizonynyal számunkra ha ez nem nevetne,
Az egész természet nem gyönyörködtetne.

Melly igen sajnálom az olly vak bölcseket,
Kik szemekre tévén nagy pápaszemeket,
Szüntelen magoktól távol kakucsálnak,
Az égben tengerben csudákat találnak,
S körülöttek homály rejtvén mindeneket,
Nem tudják becsűlni a legszebb remeket.
A roppant világot csudálom én velek,
S minden részeiben ezer szépet lelek;
Szép a virágos rét, s az ég boltozatja,
Szép a zengő erdő, azt ki tagadhatja?
De a dicsek sorát bár végig vizsgálom,
Nincs a szép asszonynak mása, úgy találom.

Melly győző szépség ez! mint megnyer hatalma,
Melly kevésbe kerűl rajtunk diadalma;
Mikép megrészegít nyájas tekintete,
Mint újít, mint éleszt balzamlehellete!
Némelly komoly bölcsek megúnván élteket,
Egy kunyhóban lelik menedékhelyeket,
Szerelemé helyett barátság karjában
Próbálnak részt venni boldogok sorsában.
Nincs haszna! szomorún foly minden órájok,
S mákját lethargia bőven tölti rájok.
Egyszerre felderűl szívek gyászos ege,
Ott terem a tréfák játékos serege,
A kunyhó tündérek várává változik,

A táj Tempévé lesz, a bú eltávozik.
S ez az újjá szülő szép sors ki munkája?
Egy asszony jelent meg, s mind ez annak bája.

Oh százszor boldog férj, Amornak kedvese,
S Hymennek áldottja, kit szép szerelmese
Kegyes gonddal vezet hűséges karjával
Olly ösvényen, mellyet hinteget rózsával!
A jóság és szépség az illyen boldognak
Örömére együtt szépen kezet fognak.
Őtet a végzések tegyék bár próbára,
Soká tartó felhő nem gyűl homlokára;
Szép barátnéjában lélvén könnyebbségét
Neveti a sorsnak vad kegyetlenségét.
Az, a mivel ő bír, mindent pótoló kincs,
S a mit semmi ki nem pótolhat, ha megnincs.

Igaz, hogy az idő, mellynek minden míve
Rontás, s könyözöntül hízik kemény szíve,
A néki hiában esdeklő szépséget
Sem szánja, s hamar vet virináginak véget.
De a szép szív soha nem tud elromolni
S vén korban is szokott a virtus bájolni;
S a mi több, azt mondom, kárhoztassatok bár,
Hogy itt is, mint sokszor, a kár haszonnal jár.

Halhatatlan szépek nekem nem kellenek;
Juno, Pallas, Venus földre ne jőjenek.
Ha én Elysium völgyében járkálnék,
S hervadni nem tudó virágot találnék:
Így szólanék: utóbb ráérek leszedni,
S meg fogna erántam szívem hidegedni;
De midőn most ollyan szép rózsát szemlélek,
Melly ma nyílt, s estvére hogy elhervad, félek:
Mint bájol mind gyenge kora, mind szépsége,
S mint sietek hozzá, mig még nem lesz vége.
„Melly kár volna, ekkép szólok, tavaszunkat
Elmúlatnunk, s utóbb siratnunk kárunkat!
Szépséged örökké nem fog kecsegtetni,
Kedvesem, míg virít, siessünk szeretni."

A VILÁG NÉGY KORA.

Elsőben a földön az arany időnek
Tavasza virított, melly minden intőnek
Serkentése s törvény nélkül önkényt tette
Azt, a mire hűség s igazság vezette.
Nem látott e szép kor büntetést s félelmet,
Nem kért bűnös sereg birótól kegyelmet;
Nem kellett, feddődést vésni réz táblára,
Kiki bátorságban hagyatott magára.

Nagy szálfák, hogy messze külföldet lássanak,
Hegyekről levágva vizen nem usztanak;
Egy halandónak sem terjedt ismérete
Messzebbre, mint honja keskeny kerülete.
Várakat mély árkok körül nem sáncoltak,
Trombita, hadi kürt, sisak, kard nem voltak,
S a népek, nem lévén szükség vitézekre,
Békességben éltek hagyatva kényekre.
A föld, mellytől adót senki nem fizetett,
Mellyet, ásó, kapa s eke nem sebhetett,
Mindent maga termett lakosi számára,
Kik a természetnek hallgatván szavára,
Azzal a mi önkényt nőtt, megelégedtek,
Barna kökényt s piros somot s epert szedtek,
S vad szedert bokrok közt, ha fértek hozzája,
S makkot, ha hullatott Zeus terebély fája.
Szüntelen tavasz volt. Lágy lengedezéssel
Nyájaskodó szellők vidám enyelgéssel
Ollyan virágokat nem szüntek csókolni,
Mellyek dajka nélkül tudtanak bájolni.
Gabonát is a föld munka nélkül hozott,
S minden hasznos magot ingyen százszorozott.
Méz cserfákról hullott, istenek nectarja,
S a téj patakonként folyt, mint vizek árja.

Mihelyt Chronos fiát Tartarus homálya
Bényelte, s Jupiter lett a föld királya,
Ezüst faj támadott, melly az aranynyal már
Fel nem ért, a réznél ha becsesb volt is bár.
Jupiter az örök tavasztól megfosztván,
S négy külön részekre az esztendőt osztván,
Adott, hogy vegyítné búval az életet,
Télt, nyárt, változó őszt, s rövid kikeletet.
Ekkor kezdett mindent a hévség aszalni,
S függő jégcsapokat hideg szél fagylalni.
Most kerestek, futván a fergeteg elől
Emberek védelmet házaikon belől.
Házaik majd bokrok, majd barlangok voltak
Majd karókból holmi kunyhót palánkoltak,
Most fogtak először ökröket igába,
Most temették Ceres' magvát barázdába.

Tovább a harmadik réz faj következett,
Melly vad szivvel birván hadra fegyverkezett;
De még nem merészlett vétkezni kényére,
Befejezésül jött a vas kor végtére.
Ezen alacsony érc gyászos idejében
Eláradt a vétek egész erejében,
Elfutott a hűség, szemérem, s igazság,
Mellyeknek helyébe rút fortély, ravaszság,
Csalárd ész, álnok sziv, vad erőszak csuszott,

S nyerekedés, a melly torkig bűnben uszott.
A hajós még sohasem próbált szelekre
Bizott vitorlákkal kelt a tengerekre,
S a fák, mellyek soká henyéltek hegyeken,
Délcegen lebegtek szokatlan vizeken.
A földet is, mellyet az előtt mindenek
Mint a napfényt s eget közösnek néztenek,
A mérőlánc hosszú megyékkel jelelte,
S gondosan, ki mennyit birjon, elrendelte.
Nem is csak gabonát s élelmet zsaroltak
A gazdag telektől, kik urai voltak,
Hanem a földnek is lementek gyomrába,
S azt, a mit az rejtett Styx szomszédságába,
Hogy magok magokra vetnének bilincset,
Kiásták a minden gonoszt szülő kincset.
Így a kártékony vas, s az annál is több kárt
Tevő arany, s a mi mind a kettővel árt
A háboru magát mindenütt mutatta,
S a fegyvert vérengző kézzel csattogtatta.
Ettől fogva kiki csupa prédából élt,
Barát barátjától, ipa vejétől félt.
A hív testvérek is ritkaságok lettek,
Férj s feleség egymás vesztére siettek,
Vad mostohák mérget kezdtek zagyvítani,
Szokássá vált atyja éltét hosszallani.
Nem volt már jámborság, száz bün szült több száz bünt,
Míg a földről végkép Astraea is eltünt.

A TAVASZ.
(THOMSON UTÁN.)
(1828).

Jőj, szép Tavasz, menny édessége, jőj,
S onnét, hol a harmatfelhő ölel,
Míg mindenütt ifjú dal ébredez,
Borítva rózsákkal lebegj alá.

Te, ki igézsz, akár mint ritka dísz
Ragyogsz az udvarnál, akár mezőn
A bölcseség s jámborság karjáin
Sétálsz, nemes grófné, kedveld dalom
Melly most saját korodról zeng, midőn
A táj virít s vidámít, mint magad.

Im a komor Tél elfut messze már
Éjszakra, s hívja véle szélveszit;
Engednek ők, s elhagyják a zugó
Halmot, zuzott erdőt, s pusztult sikot.
Helyekbe szellő lép, gyengén lehel,
S az olvadó hó árvizzé enyész,
S zöld főt emel fel a hegy ég felé.

De még az év erőtlen s reszkető;
A tél sok estvén mérgesen fuvall,
Sok halavány reggelt jéggel fedez,
S gyakran havazván olly kellemtelen
Napokat ád, hogy még a gém maga
Sem érti, ha kell-é már elmerűlt
Orral zavarni a hangzó mocsárt,
S a bébic is kétes, ha zengje-e
Elhagyva partot, a pusztult vidék
Füleinek serkentő vad énekét.

Végtére a kies nap kos helyet
A fényesebb bikával köt frigyet.
Most már hidegnek görcsei miatt
Nem merevűl a lég; sőt életet
Árasztva, a felhőket felviszi
Az ég magas boltjára s ott fejér
S vékony pehely gyanánt oszlatja el.

Langy szellet omlik széljel, s mindenütt
Lebeg, hat, oldja föld bilincseit.
A nyugtalan földmíves már örűl
Az enyhülő természetnek, vigan
Hajt jászla mellől a felengedett
Telken fekő ekéhez ökröket.
Ezek nyakokra jármot csendesen
Felvéve elkezdik munkájokat
Paraszt dalok s pacsirta hang között.
Utánok a munkás, elő felé
Hajolva, szánt, göröngyöt ösztökél,
Kormányoz és barázdákat csinál.

Nem messze onnan a gyors magvető
Fejér kötényben lépdel gondosan
S bőkezűséggel hinti a magot
Föld hű keblébe, mellyet egy cseléd
Beboronál s nagy munkát befejez.

Ég, légy kegyelmes, mert már megtevé
Dolgát az ember. Áldást adjátok,
Ti lágy szelek, fris harmat, langy eső,
S nap, te világtenyésztő, óh vegyítsd
Tökélyessé az évet! Ti pedig
Hiú gyönyör, gőg, s pompa rabjai,
Utálni a kis tárgyat féljetek;
Azt hajdan egy Maro zengé falun
Világbiró Romának, a görög
Legfinomabb müvészség hangjain.

A szent ekét régenten tisztelék
Királyok és nemünk fő díszei:
S akkor sokan, kikhez képest ti csak
Muló bogárcsapatnak látszatok,
Országokat latolván, nagy hadak

Sorsát veték, azután győztesen
A dísztelen lágyságot gyűlölők
Ekét fogának, s nagy függetlenek,
A rényduló bőséget megveték.

Nemes britan nép! tiszteld hát ekéd!
Szép halmidon s távolnyult völgyiden
Ne szünjön ősz sok kincsét gazdagon
Napfényre hozni: s mint a tengerek
Zivataros kék tartományai
Hatalmadat vallják, s ezer felől
Hozzád világ pompáját küldözik:
Ugy ontsa gazdag földed mennyeibb
Jósággal a dicsőbb áldásokat,
Mindenfelé osztván ételt s ruhát,
Kifogyhatatlan nagy tárház gyanánt.

Az enyhe légen e vig változás
Nem csak magán ömöl el; hévsugárt
Lő növevények országába is
A nap, s eloszlat minden gőzerőt
Az ifjudó földön; hogy általa
Játszszék ezer szin, legkivált, te zöld,
Te a mosolygó természet szokott
Ruhája, fény és árny' édes gyönyört
S erőt adó kedves vegyűlete.

Nedves lapályból hervadt dombra fut
Az eleven zöld a szél szárnyain,
S bájolt szemünk előtt dagad s lapul.
Fejérlik a galagonyabokor,
Csalit haraszt nyiló bimbót mutat,
Immár egész erdő levelesen
S pompásan áll s szelekkel enyeleg.
Benn itt vadak zörögnek, ott madár
Rejtezve dalt mond. A kert, titkosan
Ékítve, természet, teáltalad,
Az ifju évnek minden színivel
Ragyog, s körűle áraszt mint özönt
Jó illatot; míg az igért gyümölcs,
Még embryo bársony hüvely alatt,
Sejtetlenűl nyugszik. - Gyakorta most
Álomba, füstbe, szagba temetett
Város, belőled a fris harmatu
Mezőre járok, hol midőn utam
Bokrok között visz, sok gyöngy cseppeket
Rázok le rólok, másszor a falun
Majorkodás kecsét kóstolgatom;
Vagy bájvidékeden fellépdelek
Augusta![181] egy halomra, s bámulom

---

[181] Augusta alatt London értetik.

A messze terjedő tájt, e dicső
Nagy látományt, e bíborszín s fejér
Virágvegyületet, hol a szemek
Igézve repdesnek gyönyörökön,
S előre kémlik kincsei között
Rejtek helyén a szőke haju Őszt.

Oh csak Oroszföld-szülte durva szél
Ne jőjön és nedvvel tölt szárnyain
Ragyát ne hozzon s toldalék telet,
Mellytől tavasz minden diszt s kellemet
Elveszt, s kiholt pusztává változik.
Mert gyakran, éjszak gyászos fajzata,
Sok milliom sereg apró bogár
Nagy had gyanánt jő, s bimbót és magot
S virágokat mohón rág. Gyenge nép,
De sokszor a boszú szent eszköze,
S nyomán az éhség évet öldököl.
Az illy csapást gátolni, kert körül
A gazda éget szalmát s ágbogat,
Mig fulva füsttől rejtekeikből
Kihull az ellenség, vagy hinteget
Virágira borsport, mekik halált,
Vagy a levél ha mérgektől konyul,
Fészkekbe, őket fojtni, önt vizet:
S madarakat sem hajt el durcosan,
Mikor velek vendéglik gyomrokat.

Ne zúgolódj, pásztor, nem hasztalan
A durva szélvész messze kergeti
A záporos felhőket, millyenek
Atlász kiterjedt tengere felől
Sürűn jövén, eloltnák nyár tüzét
Tüstént, s az évet vízbe fojtanák.

Éjszakkelet kiforrván már dühét,
Vas tömlöcében ül, s meleg özönt
Áraszt körül a Dél, s az ég szinén
Termékenyítő felhőket borít,
Ezek elébb setét koszoruként
Csak gyenge folttal jegyzik az eget;
De majd sürün gyűlt gőz sereg uszik
S csendes homály az egész látkörön,
Nem olly nehéz s nem lelket elnyomó
Mint téli köd; hanem lágy, kellemes,
Minden remény s öröm bő kútfeje,
Mit a teremtés óhajt. - Lassudan
A fuvalom csend lesz, úgy hogy sehol
Sem a sürű fás erdő nem suhog,
Sem a nyulánk nyárfák levelei
Nem lengnek, a tükörré vált patak
Folyást felejt. Várás és hallgatás

Van mindenütt. Hervadt gallyat kiejt
A marha szájából, s fohászi közt
Előre lát már zöldülő füvet;
A tollas állat, melly kicsinyt pihen
Kenvén olajjal[182] s rázván szárnyait
Jelt nyugtalan vár, hogy szebb hangokat
Vegyítsen a nagy kar zengésivel.
Erdő, hegy, és völgy enyhülést reményl.
Az örülők közt legfelségesebb,
Járdall az ember s már most háladást
Eszmél, s szemében örömköny remeg.
Végtére a felhők nagy kincseket
Osztják, s elébb egyes cseppek vizen
Kis karikákat festenek, utóbb
Bőv ömledés frisíti a mezőt.
A halk esőt jól észre sem veszik
Kiket sürű erdő' homálya rejt.
De ki maradna fák árnyékiban,
Midőn az ég egész kegye leszáll
A földre, tékozolva osztani
Füvek, virágok, gyümölcsök sokát!
Növéseket repűl a képzelet
Előzni, s míg téjnedvek folydogál,
Lát százezer szinnel játszó mezőt.

Igy a dagadt felhők áldásokat
Napestig ontják, s bő ázás után
Termő erővel a föld eltelik;
Mig a hanyatló nap viszont kinéz
Ragyogva a tenger felhők közül,
Mellyek sietnek széljel oszlani.
A gyors sugár legott szét-szerte fut,
Hegyekre hat s erdők lugosiba,
S enyelgve játszik a víz habjain;
S csillogtat a sík arany gőzi közt
Sok milliom harmat gyémántokat;
Vigan mosolyg a nedves zöld mező,
Újúl az erdő s indít muzsikát
Sok zengzetűt, mellyet patakzugás
Elevenít s bőgés a halmokon,
S siket zaj a völgyben, hol víg Zephyr,
Mind ezt hogy egyesítse, születik.

Most törve napkelet felhőitől
Föld-ölelőleg nő az égi ív,
Roppant kerekség s minden színt kifejt

---

[182] A madarak tollai általjában egy bizonyos zsíros anyaggal vagynak megolajozva, melly által könnyebbekké lesznek, s a nedvességnek jobban ellene állhatnak. De azonkivűl a madarak hátgerincek vége felé bizonyos kövér mirígyek is vagynak, mellyeket valahányszor előre csőt éreznek, orrokkal csipkednek, s azokból a kövérséget szárnyaikra kenik.

Piroson elkezdvén addig, hol a
Violaszin léggé halványodik.
Nagy Newton,[183] itt a naptól olvadó
Felhő esőprizmát[184] csinál s tanít
Avattakat, mint kell felbontani,
Világsugárt, mellynek te legelébb
Fejtéd vegyültét. A gyermek nem úgy:
A csillogó bájt látja hajlani
A földre, fut megfogni, de szalad
A szép abroncs, s végtére eltünik
Szeme elől. Beáll a csendes éj
S szelíd homály. Reggelt ohajtva vár
A jóllakott föld, hogy láttassanak
A tegnapi áldást rejtő nedvei,
A száz ezer csőn felszivárkozók.

Ekkor buján kél s fris zöldet ruház
Földünkre a fű, mellynek sok nemét
Kitudni nem képes füvész soha,
Akár magános völgyben csendesen
Keresdegél, akár erdős sürün;
Hol a buták szeme csak gazt talál,
Vizsgálva jár, akar kőszirtra hág,
Tüzelve bérc intő zöldségitől.
Termő magot természetnek keze
Olly gazdagon hint el, s szelekre bíz
S vegyít kövér hantok, sebes folyók
S termékenyítő záporok közé!

De hol van ész e titkot fejteni,
S plánták világát értni, ez erő-,
Épség- s örömtárt, mellybül ember élt,
Mig büntelen lévén számlálhatott
Sok arany évet, s vért nem szomjuzott,
S nem tudta feslettség, ragadozás,
Csalás, ölés vad mesterségeit,
A föld kegyes, nem vérszopó ura!
Akkor vidám s kegyes embernemet
Költött fel a nap első sugara,
S pirulva nem látott alvó tunyát,
Mert könnyen elrepült a szunnyadás,
S mint a nap olly vigan serkentenek
Az emberek jó földet szántani,

---

[183] Egy a legnagyobb természelvizsgálók és mathematicusok közűl, ki Angliában élt a 17-dik század végén és a 18-dik század elején. Leginkább hiressé tette magát a világosság, a szín és a nehézség természetét tárgyazó feltalálásai által.

[184] Valamint a nap sugára, melly egy három síkoldalu hosszúkás faragott üvegre vagy prizmára esik, megtörik s hét egyszerű szinelre eloszlik, úgy akkor is, midőn az esőcseppeken keresztűl hat s azoktól megtöretik és visszavettetik, hasonló színes jelenményt okoz a levegőben, melly jelenmény szivárvány név alatt ismeretes.

Vagy szép mezőn őrizni juhokat.
Köröskörűl dal zengett, tánc, mese,
S okos enyelgés töltetett időt,
Mig egy virágos völgyben gyermeki
Szerelem édesded fohászt lehelt,
Nem gyötrelem-szülőt, de boldogot,
Melly a szivet hevíti s emeli.

Akkor nem ismértek boszútevést
S csalást az ég szerencsés gyermeki;
Mert józan ész s szeretet volt vezér,
S természet is javokra egyesült.
A tiszta ég alatt örök Zephyr
Fújt s balzsamot lehelt, az ifju nap
Legjobb sugárit lőtte, fellegek
Áldást csorogtak; míg kövér gyepen
Nyájak vegyülve mulatoztanak.
Ádáz oroszlán erdőből ha jött,
Ezt látva lágyult, s durva örömét
Mutatta több vig állatok között.
Mert mindenütt igézett muzsika;
A síp szelíd fohászt nyögő szavát
Kísérte szívható dal, mellyre szél,
Erdő s patak bájzengéssel felelt.
Illyen tavaszt élt az első világ!

De már ezen szeplőtlen szép napok,
Mikből arany kort költött a rege,
E vas koron, midőn csak seprejét
Iszszuk az életnek, nem fénylenek.
Nincs a beteg lélekben az erők
Szép egyezése már, e kútfeje
A boldog életnek, nincs egyarány
Sehol; az indulatok a gyeplőt
Elszaggaták, a holt-eleven ész
Tehetlenül vagy jóvá hagyva néz
A bünhödésre. Az ádáz harag
Most vad szilajsággal dühösködik,
Majd sárgul és némán forral boszut.
Ha más örűl, az irigység aszik,
S minden nagyot gyülöl, mit el nem ér,
Rút gyávaság, ijesztve képzelet
Tündéritől, megfojtja az erőt;
Szerelem is csupa szívgyötrelem,
S lelket szuró mély gond s keserűség,
Vagy alacsony haszonlesés, nem olly
Soha nem unt vágy és ohajtozás,
Melly, elfelejtve önmagát, siet
Csak lángja tárgyát boldogítani;
Remény szilaj vágyaktól bágyadoz,
A bú vagy élni ún s megtébolyít,

Vagy néma csendben sírja napjait:
Ezek s ezer más illy indulatok,
Száz vélemény miatt százfélekép
Változva, lelkünket hányják örök
Szélvész gyanánt. Illy kútfőből ered
Magának-élés, melly, testvér iránt
Megfagyva, nem gondol semmit vele,
Komor gyülölség, álnok praktika,
Gyáva csalás, zsivány ragadozás
S utóbb bucsút vevén szép érzetek,
Végkép dühös vadság foglalja el
A kő szivet. A sokszor bántatott
Természet is boszulva elbomol.

A vízözön hajdartt így lett, midőn
A föld alatti tengert befogó
Nagy boltozat mélységbe lerogyott
Zuhanva, s a bedült föld bérceim
Felül csapott habjával a vizár,
Míg, kezdve föld gyomrától fellegek
Honáig egy partatlan tenger ért.

Azolta mostohák az évszakok
A bús világ iránt, tenger havat
Szór s halmoz a tél, a nyár dögletes
Hévséget áraszt. Hajdan nagy tavasz
Viríta évhosszat, gyümölcs s virág
Szép társaságban egy ágon növe;
A tiszta s enyhült léget örökös
Csend birta, csak Zephyr nyájaskodott
Kék ég alatt; szélvész még nem tudott
Dühödni, orkán nem sikoltani.
Romlatlan állt a víz; nem küldözött
Büdösköves homály villámokat;
Dögleletes gőz és mord őszi köd
Sem ölte el korán az életet.
De most kemény elemek bábjai,
Hideg, meleg, vidám s borult idő
Erőt emésztő változási közt
Enyésznek a napok, s ugy érik el,
Jól kezdetet sem véve, végeket.

Még is haszonvétlen hervad s kihal
A növevény, bár képzelet felett
Ád éltető erőt s táplálatot.
Mert ember, elkezdvén vért ontani,
Földön dühös vad oroszlán leve,
S még több. Az aklokból juhot lopó
Farkas nem itta a juhnak tejét,
Sem nem viselte gyapját; egy ökör
Nem dolgozott az őt marcangoló
Tigrisnek. És ezek merészek is,

Éhség s türés miatt dühösek is,
S borzas melyek nem rejt szánó szivet,
De ember, oh! e lágy agyagu műv,
E könnyen égő szív, kit csak magát
Taníta sírni természet, kinek
Olly számtalan jó fű s gyümölcs terem,
A hány sugár s csepp főzi ezeket,
Ez a teremtőnek mosolygani
Tudó s az égre néző képe, ő
Vegyüljön-e vad állatok közé,
És vérszopó legyen-e? Ontani
Fene vadak vérét méltó; de ti
Mit tettetek, juhok jó nyája, mit
Halálra érdemest, ti, kik nekünk
Étkűl tejet, s télen meleg ruhát
Szereztetek? S az a hű, egyszerű,
S csalás-tudatlan állat, az ökör,
Mit véte, mellynek mindég kész s türő
Szorgalma a mezőt az aratás
Áldásival szépíté? Oh miért
Muljon ki kínosan annak keze
Alatt, kit ő táplált, s épen talán
Olly innepen vendégeljen husa,
Mellyet saját munkája alkotott?
Igy érez a lágy szív; de már elég,
Hogy én merész, késő korunk előtt
Samosi bölcs hárfáját könnyüden
Megilletém. Tilt most illy büszke dalt
Az ég, kinek bölcs titku végzete
Nem enged itt alatt látnunk tökélyt.
S ki tudja mint visz főbb élet felé
Mindent fokonként a lét grádicsa![185]

Most a patak kora esők miatt
Zavart folyamja ha apad, s leszáll
Árkába a víz, most van ideje
Halászni pisztrángot. Csaló kukac
Kihegyezett hajlós vessző, vizen
Gyengén uszó lószőrzsinór, s egyéb
Csekély halászszerszám készen legyen.
De horgodon halálos kín között
Ne hagyj nyomorgni férget, mert midőn
Az azt mohón nyelő szegény rabod

---

[185] Ezen két verset, melly angolul igy van:

Besides, who knows, how raised to higherlife,
From stage to stage the vital scale ascends.

Thomson a maga által készített utolsó kiadásban kihagyta, s kihagyták minden előttem ismeretes fordítói is. De mind e mellett sem tudtam meggyőződni, hogy az ezen versekben foglalt gondolat és érzés szép és itt helyén nem volna, s azért ezen verseket is lefordítottam.

Vérző tüdőjéből kirántanád,
Irtózva rázkodnék érző szived.

Mikor az éltet adó napsugár
Átjár folyót, és halat elevenít,
Gyorsan s vigan kezdd el játékodat;
Kivált ha nyugoti szellő enyelg
S hordozza szét a könnyü felleget.
Egyik nap a pataknak kezdetén
Erdő s halom körűl választ helyet,
Másszor kövesd csavarulásait;
S hol torkolatjánál több hab között
Szeretnek kis Nymphái[186] játszani,
Hol az kevergve tóval egyesűl.
Vagy kő körűl habzik, s a görbe part
Hajlásitól sebesen vissza zúg:
Ott gondos észszel vesd meg horgodat
S míg azt tudós kerengéssel viszed
Köröskörűl, prédádra jól vigyázz.
Ha pajkosan a víz szinére jő,
Vagy éhen ugrik az étek felé,
Iktasd belé szakállos horgodat;
S némellyiket gyengén ki partra vesd,
Nádas közé viszont huzz másokat,
Mérvén erődet nagyságok szerint.
Ha fiatal, könnyen megcsalt s kicsiny
Zsákmány alatt vessződ gyengén hajol,
Megszánva ifjuságát, melly alig
Kóstolta még az élet örömit,
Vigyázva vedd ki s szabadon bocsásd.
De ha setét rejtekhelyeiből
A parti fák gyökerihez család
Patak királyát, akkor végy elő
Minden ravasz fortélyt s mesterkedést.
Soká kereng csaló étked körűl;
Próbálja falni, de mind annyiszor
Mutatja félelmét sok buborék.
Utóbb, míg egy futó felhő alá
Elrejtezék a nap, nagyot rohan,
S benyeli a halált. Tüstént sebét
Érezve, hosszat mint ér a zsinór,
Futamodik, védelmet fű, mocsár,
Elébbi háza s part körűl keres;
Ismét felugrik s ádáz a vizen
Mérgedve a csalatásért. Kezed
Sejdítse hollétét: de kis időt

---

[186] A Najasok vagy Najadesek ollyan Nymphák, mellyek a görög mythologia szerint úgy képeztetnek, mintha a források mellett űlnének s azokból korsóikkal a tiszta vizet merítenék s kiöntvén, patakokat és folyókat csinálnának.

Dühének adj; kifujja ez magát,
Ha a zsinórt majd nyujtod, majd vonod,
Mig a kimult zsákmány nagy oldalán
Terül, s te azt vigan kihúzhatod.

A híves órák így telhetnek el;
De, déli thronusán ha a nap űz
Felhőket és lő bágyasztó sugárt,
Akkor keress olly partot, hol virít
Szelence, s széljel völgyi liliom
Lehelli balzsamát, hol kankalin
Fejét lehajtja, s gyenge viola,
S az árny egyéb szép népe rejtezik.
Vagy elterült nagy fák alatt nyugodj
Egy hegynek oldalán, hol a galamb
Suhogva elrepül s a sólyomok
Kőszikla bércén rakják fészköket.
Ott egy remek költő után csudáld
A szép mezőt, mint Mantua[187] körűl
Virgil dicső dalai festik azt,
Vagy fogd magad fel a gyönyörű tájt
Mint hirtelen szemed elé tűnik,
Vagy a patak s erdő zengésitől
Andalgva bájoló ábrándozás
S elmélkedés között, mig a magány
Lelkedben olly szép képeket teremt,
Álomba rengess minden vágyokat,
Kivéve a szelíd érzéseket,
Kiktől szived vigad s nem háborog.

Egy bájoló táj a Musát amott
Remek müvért unszolja. De ki tud
Természetet felérve festeni,
S melly képzelet talál olly színeket,
S mellyik vegyít s olvaszt úgy s ollyakat
Egymás között, a millyen látható
Minden virágokon? S ha képzelet
Kifárad illy munkán, oh mit tegyen
A nyelv, s hogyan leljen sok száz szinű
S festékü szót! Melly lelkesült erő
Ad énekemnek balzsam illatot,
Mint a vidék áraszt köröskörűl!

De illy müvet próbálni is gyönyör!
Jertek tehát ifjak s szüzek, kiket
Már boldogított tiszta szerelem;
S Amanda, oh! kiben dalom kevély,
Te a kegyek remekje s kegy magad,
Jőj szép szemed szelíd, édes, szerény

---

[187] Virgilius Andes nevű faluban született Mantua körűl, hol az atyja gazdaságot gyakorlott.

Tekintetével, melly lélekre hat,
S mellyből vegyest sugárzik fényes ész,
Érző szív és eleven képzelet;
Jerünk, s míg a tavasz rózsás hava
Gyengén pirulva béköszönt, korán
A harmatos völgyben virágokat
Szedjünk hajad fürtjére uj diszül
S kebledre, melly fényt ád nekik viszont.

Nézd tékozolva szórja kincseit
A harmatos völgy. Nézd mikép iszik
Liliom a sédből, melly rejtezik
Buján növő füvek között, s odább
A partra gyengén ömlik. Ott legyünk
Soká, hol a szellő hozzánk fuvall
Borsómező felől, Arábia
Nem bír nagyobb becsű füszerszagot
Mint millyen itt köröskörűl igéz.
Hogy rája lépj a rét is érdemes,
Ez a kies zöld szín s minden virág
Egyvelge, a természet reggeli
Paraszt palástja, mellyben majmoló
Mesterkedéstől válva, a szemet
Határtalan bájon legelteti.
Gyors méhek itt ezernyi ezresen
Pözsögve gyártják mesterművöket.
Repdes ide s tova a fürge nép
Szíván virág s bimbó édes javát,
S gyakran merészebb szárnyakkal mereng
A hajdinás s kakukfüves mezőn,
És sárga prédával megtöltözik.

Most egy dicső kert nyit lugosokat
És messze terjedő nézéseket.
A bámuló szem itt zöld pázsiton
Legel, vagy olly magas sorfák között,
Hová az árnyék napfényt nem bocsát;
Vagy kék eget néz, s csacska patakot,
S szélnek fuvásán hullámzó tavat;
Vagy távol erdőt s sziklás bérceket
S tornyok csucsát s a nagy tenger vizét.
De mért megyek távol? holott közel
E harmatos s virágos partokon
Gyönyört adó kezével a tavasz
Minden kecset kifejt s elevenít?
Im itt terem crocussal vízigyöngy,
Bárling, rukerc, s százszorszép sok szine,
Sok barna foltu sárga viola
S illattal olly gazdag levkoji nem
S tavaszikával együtt szélvirág,
Odább igéz a tulipán sereg,

Hol a kecs űz csuda játékokat,
S mint a szülői por elpárosul,
Másítja faj szerint a színeket:
Mit a tudós kertész látván, keze
S esze csudájának büszkén örül.
Minden virág mosolyog, a tavasz
Első szülött bimbóján kezdve el
A nyár füszerszámzott cselédiig.
Van szűz fejérségű s belül pirúlt
Jácint, van a forrásra hajoló
Narcisz[188] s szelid virányú mezei
És kerti szegfű, s mindenik bokor
Rózsák szagával s színével kinál,
Faj, kecs, szín, illat, minden számtalan
S leírhatatlan, s természetnek itt
Virágzik, itt lehel ifjú kora.

Légy idvez oh életkútfő, világ
Nagy lelke s mindene. Szined előtt
Leborulok, s egész lelkem s szivem
Téged keres, ki által az egész
Mihelyt megilletéd, tökélyt nyere.
Teáltalad szív életet, iszik
Fris harmatot füvek fák mennyei
Kézzel szövött s ruházott sok neme.
Teáltalad lel földben mindenik
Rokon helyet, s szop onnét számtalan
Vékony csatornán bő táplálatot.
Mihelyt te szólsz, ébreszti a tavasz
A tunya nedvet, mellyet téli szél
Lefútt gyökérhez, melly most forrva forr,
És felfelé vigan folyván terem
Ezer s ezer szint játszó látományt.

Mint tárgyam a növevények közül
Felebb visz, úgy, félénk Musám, te is
Felebb repűlj: halld mint kiszt a liget
Rád venni legszebb öltözetedet.
Add kölcsön dalod, o fülemile,
S öntsd éneked lélekkel tölt tüzét
Dalomba most. Midőn kakuk szaván
Elkezdve zengtetek tavaszi kart,
S új lanton a hírtől még nem dicsért
Erdői nép szerelmét hirdetem.

Ha a szerelmi szellem szerte leng
Az éltető légben s szivekre hat;
A víg sereg kivánván tetszeni
Elkezdi csínosgatni szárnyait,

---

[188] Egy szép ifju, ki midőn egy forrásból inni akara, meglátá abban a maga képét, mellyben egy szép pajtást vélvén szemlélni, hozzáhajolva, megakará ölelni s a forrásba belé esett s belefulladt.

S próbálni rég megnémult énekit.
Lassan csicserg elébb, de majd mihelyt
A lelkesítő tűz jobban hevít,
Határtalan zengéssel áradoz.
Hajnal hasad, s a reggelt hirdető
Pacsirta már felreppen s hangicsál
Felhők között, s fészkéből hívja ki
Az énekes népet. Minden bokor,
Minden fa bájos zengést tékozol.
Pityer s hurosmadár járják elül
Versenynyel a szép hangok grádicsát
Végestelen végig. A fülmile
Hallgatva itly örömöt hágy nekik
Jól tudva, hogy szép fényű napjokat
Majd meghomályosítja éjjele.
Bokorban a rigó sipol, felel
Erdőben a pinty. Zöld geneszteren
Kenderikék dalolnak. Számtalan
Nyelv és torok mézes melodiát
Bájolva hallat fris gallyak közül.
A szarka, varju, csóka bár külön
Kellemtelen szavúak, emelik
A muzsikát; míg az egész felett
Bus nyögdelést lehel a gerlice.

A szerelem szüli concertjeket,
Az zengedezteti, melly tetszeni
Madárt is oktat. Mindent elkövet
A tarka nép a mit neki sugall
Gerjelme, s minden hang lelket lehel
A bájoló nőhez. Távoldadon
Elébb szemérmesen környékezik
Repdesve lángjok szép tárgyát, s ha ez
Csak legkevésb kedvellést is mutat,
Szinek ragyog, vérek gyul, kétesek,
Most közelébb majd távolabb, s viszont
Hozzája több tűzzel lövellenek.
Szárnyok szerelmesen s gyorsan pereg,
És rajta minden toll vágyást jelent.

Ha párosulnak, a sürük közé
Sietnek, a hol bátorság, öröm
És élelem van, hogy véghez vigyék
A mit kiván természet szent szava,
S haszontalan ne gyujtsa melleket
Az édes érzés. Fészkeket gyepün
Rakják ezek fagyal s más bokrokon,
Azok erőtlen kisdedeiket
Tövisre bizzák, másoknak fa ád
Odut lakul, bogárt eledelül
S ágyul mohot. Mások rejtekjeket
Pusztákon és zöld völgyekben lelik.

Legtöbben erdei csendes homályt
S magas mohos partot választanak,
Hol őket a csevegő fris patak
Mulatja, míg kedves tisztjek szerint
Fészkek körűl maradnak. Ágbogat
Agyaggal enyvezvén, készítenek
Parton növő bokrokban lakhelyet.
Illyenkor a szárnyok szünetlenül
Csattognak. A gyors fecske tó körűl
Repdes lakát készítni. Száz madár
Vagy ökrök és juhok hátára száll,
S orozva sok szál szőrt s gyapjút kiránt,
Vagy lop csűrökben szalma szálakat,
S csinos meleg fészkecskét ugy csinál.

Tojásin a nöstény mig vesztegel,
S szerelme gondjától nem vonja el
Sem éhezés sem akármelly gyönyör,
Mellyet tavasz köröskörűl lehel;
Hű himje, őt mulatni, untalan
Körűlte énekel, s helyette ül
Gyakran, míg ő csekély étket keres.
Telvén kegyes dajkálat ideje,
Szük tömlöcöt csaknem tollatlanok
Cserélnek el napfénynyel a kikölt
S életre érlelt aprók: Gyenge nép
Melly enni kérve sír ri szüntelen.
Oh mint nem éreznek, mint agganak
Az új szülék ekkor! Gyors szárnyakon
Repül szerelmek nékik ételért;
Magát felejtve, ha mit lel, viszi,
S elosztja hűn s viszont újat keres:
Így élnek egy pár szűkűlt házasok.
Bal sors, de szép s nemes szív részesi
Kiket igaz hűség, mit pór sereg
Nem ismer, aggságok közt boldogít,
S erdőbe rejtezett kunyhó alatt
Csupán az ég kegyelme éltet el:
Kicsinyeik ha sírnak ételért,
Végső falatjokat adják nekik,
Akármikép éheznek bár magok.

Munkálkodás mellé, az a ki küld
Tavaszt s gyulaszt szívemelő hevet,
Erőt is ád gyengének, s furcsa észt
Egyűgyünek. Zsivány ha közelít
Fészkek felé, szomszéd bokor megé
Titkon repűlnek, s ott rezzenve fel
Csevegnek; úgy csalják a leskelőt.
A bébic a pásztor feje felett
Csattogva szárnyával kereng, s utóbb
Sebesen elrepűl mező felé,

Hogy fészke mellől eltérítse azt,
Vad réce posványon, fogoly sikon
Repdes (kegyes cél!) hogy háborgató
Ne lelje meg szeretett magzatit.

Musám ne szégyeljen gyászolni itt
Ligeti testvérin, kiket bezár
Tömlöcbe a kegyetlenség keze,
S megfoszt szabad honjok térségiitől;
Szegény szelíd rab búba elmerűl,
Elveszti borzadt tolla szép szinét,
Oda van a varázshang, melly vadon
Zengett s vigan sürű lombok között.
Oh hát szerelmek s lelkes énekek
Barátja, e csendes vígságu nyájt
Ne bántsd, ha ártatlanság szívedet
Meghatni, füledet bájolni dal,
S lágyítni szánás tudja melledet.

Kivált szerencsétlenné tenni kár
A fülmilét; ah! ez a gyenge szer
Hogy tűrjön el kemény kalitkazárt!
Gyakran midőn eledelt hozva jő
S vad kézre szállt fiait nem leli
Fészkében, a nagy ijedés miatt
Elejti a hozottat. Szárnyai
Leszegve bágyadnak, s alig viszik
Egy híves árnyu bikkfalomb alá;
Hol csüggedezve ül magányosan
Hirdetni éj hosszt keserveit;
S ha hangja lankadtan kihal, viszont
Ujítja a bú gyászos énekét,
Míg az egész erdő köröskörűl
Fájdalmat és siralmat zengedez.

De túl siet keskeny határain
A tollasult ifjú nép, s szárnyait
Próbálva kér légben szabad lakot.
Utolszor itt segít, s a már tovább
Szükségtelen szülői szeretet
Tüstént kimul; mert égi bölcseség
Nem tékozol, nem tesz feleslegest.
Egy kellemes nap alkonya előtt
Midőn hegy és völgy balzsamot lehel,
Arany sugárok közt a serdülők
Vizsgálni jőnek az ég tág körét,
Szemlélik a végetlen tért, utóbb
Nagy honjokat s örömtanyájokat.
Fel és alá táncolnak ágakon,
Hév vágyokat gátolja félelem,
Kiterjedett szárnyok remeg magát
A légre bízni, míg nem a szülék

Elül repülve őket nyájasan
Kérik, pirongatják, kikergetik.
A könnyü terht a lég könnyen viszi,
S ők nem tanult szárnynyal büszkén szelik
A lebegő elemet, és midőn
Hanyatlanak, kettőztetett tüzök
Magasbra hat, s már félelem helyett
Melyekbe bátorság száll és öröm.
Feloldva tisztjektől rájok vigan
Tekintenek még egyszer a szülék,
S nem ismerik többé fiaikat.

Magas helyen völgyet fenyegető
S égig nyuló kőszikla bérceken -
Borzadva millyent Kilda[189] lát sokat
Vad partjain, honnét költözteti
Az indusokhoz a nyugvó napot -
Nevel erős körmű s rokon tüzű
Fiakat a királyi büszke sas,
S mihelyt saját országot képesek
Alkotni, várából kikergeti,
Hol sok nyomoktól fogva szabadon,
Nem bántva senkitől, uralkodik
S kényére prédál a szigeteken.

Ha látogatnék egy majort falun,
Hol büszke bikkfa s tölgy édesgeti
Magához a szarkát, melly ágakon
Fészket rak és szünet nélkűl csacsog,
Legörömestebb szemlélné szemem
A házi szárnyas állat rendszerét.
Anyai gonddal hívja fiait
Magához a tyúk, mellyet a kakas
Kevély vitéz tüzével járva, véd
S ellenfelet fenn szóval harcra hív.
A tarka réce serege előtt
Gagyogva uszkál a tó tűkörén.
A hattyú, a pompásan evező,
Játékul adván hószín tollait
Zephyrnek, és büszkén hajtván nyakát,
Vizen lebeg, s fiai szigetét
Strázsálja. Mérgétől veresedik
S lármát üt a kan póka; míg napon
Színét ezer s ezerkép fejti ki
A páva, s széljel áraszt fényözönt.
E házi bájoló tárgyak felett
Párját vadászva repdes a galamb,
S szeme tüzet szikráz s csillog nyaka.

---

[189] Skóciának legtávolabbi szigete napnyugot felől.

Míg így az árnyak szép cselédei
Tisztább szerelmet élnek, a barom
Szilaj gyönyört táplál s dühös tüzet.
Ádázva érez égni minden ért
Magában a heves bika, felejt
Legelni, s a legkedvesebb füvet
Sem sejtve, kóborol a réteken,
Másszor busan bolyong erdőn, s csömörl
Bimbót, levélt s gallyt, melly kinálkozik.
Gyakorta őrülten féltő s irígy,
Keres vivót s tuskón és törzsökön
Öklelni képzeli ellenfelét.
S ha erre rá lel, lármás harc gyulad.
Szemek dühödten ég, porfelleget
Csinálva készűlnek vért ontani,
S ordítva elkezdik csatájokat,
Míg egy üsző, szép s balzsam illatu -
Közel van és tüzeli dühöket.

A ló egész testében láng, remeg,
Féket szakaszt, ostorra nem ügyel,
Verést nem érez, felszegvén fejét
S hatalmasan vonatván a szokott
Örömtanyához, elfut mérgesen,
Nyargal hegyen, völgyön, kőszirtokon,
S nyerítve iszsza légi bérceken
Az éltető szellőt, onnét alá
A völgyre omló ár felé rohan.
Feredni ott, hol nyelni torka nyílik
A legzajosb örvénynek. Illy erő
Feszíti teljes erét és inát.
Még a vizek rémítő szörnyegit
Sem hagyja a tavasz gyönyörtelen;
Azok is ott hagyják sár honjokat,
S tobzódnak a vad kedvben részegen.
Borzasztanék, ha zengené dalom
E durva nem kegyetlen kényeit,
S azt a dühöt, mellyel seregesen
Vizek szinén csavargnak, s bérceket
Iszonyu visszahangzással betölt
Szerelmök orditása. De letilt
Erről az a nemes tárgy, melly hevít
Bájolni Albionnak szépeit,
S a hegytetőre hív, hol pázsiton
Vérmes juhász hever, s új életet
Szív a hanyatló nap sugáriból.
Körűle a sok bégetésü nyáj
Vígan legel, s a fris báránysereg
Ugrálva pajkos kedvvel enyeleg.
Majd kezdetet vesz gyors versenyfutás;
Jel adatik, s rohannak; pályahely

Gyanánt nekik szolgál hegy oldalán
Egy régi sánc roma,[190] melly bástya volt
A durva hajdan vas hadaiban,
Midőn Britania szünetlenűl
Vérzett örök villongások miatt,
Mig még belőle ez az ércmivű
Felbonthatatlan ország nem leve,
Hol most kereskedés s kincs felviszi
Arany fejét égig, s iparkodást
Törvény s szabadság cáfolhatatlanul
Védelmez - e földtől bámult csuda.

Ki lehet e mindenható erő,
Melly hathatós, érzett s nem hallható
Nyelven tanítja ég madarait,
S melyekbe olly tudós szerelmet önt?
Ki más, csak isten, a jók kútfeje,
A végtelen lélek, ki ez egészt
Alkotja, tartja s célra vezeti.
Ő az, ki munkál mindent szüntelen,
S nem láttatik munkálni; olly tökély
Fénylik világ roppant épűletén.
De rejtve bár legyen, tisztább szemek
Látják az alkotót munkáiban:
Benned kivált, kies tavasz! hiven
Lefestve él a végetlen dicső,
Holott víz és föld és lég hirdeti
Örök kegyét, melly oktalan mivet
Illy finom érzelemre felemel,
S ekép fereszti évenként szivét
Szerelem és öröm özöniben.

Most lantomon legbájolóbb hurok
Pendüljenek, s zengjék el a tavasz
Mint járja által az ember szivét,
S vetélkedőleg ég, föld mint siet,
Lelkét vidítni s dicsőíteni.
Mikor egész természet vig s nevet,
Mikép lehetne az ember komor,
S őtet mikép dulná vad indulat,
Midőn hegy és völgy zeng harmoniát?
Távozzatok tavasz virányitól
Földhöz ragadt fösvény s kemény szivek,
Érezni más baját ti nem tudók,
S csak hastokért élők, távozzatok!
De jőjetek, nemes lelkek, kiken
Az égi kegy minden müvek között
Legszebb sugárt önt, s nyilt homloktokon

---

[190] A régi háborus időkben a hegyek csúcsaira kastélyok és várak építtettek, mellyek menedék helyűl szolgáltak a megtámadtatáskor.

S szemeteken királyi fényben ül,
S szerény szüköltet rejtekből kihív.
Jót tenni nyugtalan irgalmatok
Nem vár könyörgést, sőt kunyhókat is
Kikémlel a csendben munkálkodó
Isten gyanánt, s gyakran szomorukat
Reménytelen vigasztal s boldogít,
Tiértetek lehelli a tavasz
Lélekzetét körül, tiértetek
Hullatnak a felhők áldásokat;
Nektek ragyog, nemünk virágai
A nap legenyhítőbb sugárokat.

E zöld napokban sinlődés mulik,
Fris élet ujít lomha ereket,
Fiatal arcu egészség vidít
Egész teremtést, minden pázsiton
Elégedés jár s osztoz örömöt,
Királyi kincscsel nem cserélhetőt.
A tiszta vidámság nagy gondolat
S szép érzelem termékeny anyja lesz.
Természet uj szerelme szül csudát,
Gyorsan hevít, utóbb szent lángba hoz,
Istennek érezzük jelenetét,
S azt a gyönyört, mellyet boldog világ
Látása egy jóltermett szívnek ád.

Ezek okosság által fényesült
S tisztúlt nemes szived szent ösztöni
Oh Lyttelton,[191] te jó s nagy! igy cserél
Eszméletet szép lelked s érzetet,
Ha szünnapon Phoebus hugainak
Hódolva járod nyári honodat
Hagleyt,[192] ez angol Tempét. Itt bolyongsz
Gyakorta a völgyben, mellyet körűl
Erdő fedez, mohos sziklák alatt,
Honnét enyelgve sok forrás fakad,
S sebes eséssel tajtékozva zug,
Vagy fák között távoly csillogva foly.
Másszor hevetsz szent tölgyfák árnyiban,

---

[191] A királyi kincstár cancellariusa volt, s mint iró is hírt nevet szerzett magának.

[192] Lytteltonnak nyári múlató helye volt. Itt több emlékek között egy angol kertnek sűrű erdőcskéjében egy pavillon vagy múlató házacska van következő felírással:

Thomson Jakab
ezen felséges költő és jó ember
halhatatlan geniusának
azon csendes szegletben, mellyet életében leginkább szeretett
ezen hajlékocskát szenteli
Lyttelton György.

Mellyekkel a víg természet keze
Égig nyuló hegyet koszoruzott.
Itt számtalan mezei tárgy igéz:
Nyáj, csorda, szárnyas nép, szellőfuvás,
Panaszkodó patak, melly fák gyökén
Csörögve a fülnek hizelkedik.
Innét viszont magadat elvonod,
S bölcsek világába mégy, hol szemed
Kegyes s tudós vágytól vezérlve lát
Fényes csudákat. Most a régi kor
Tágas terén késvén, pártoskodást
Nem ismerő forró szívvel csinálsz
Hazád javára terveket, mikép
Kell rényt emelni bér örvényiből,
S élesztni a szebb mesterségeket;
Majd felderíti komoly arcodat
A Musa, tiszta izleted vigan
Szívlelkesítő s bájoló erőt
Hajdankor énekeiből, s utóbb
Velek nemes tüzzel vetélkedel.
Talán Lucindád is, szép kedvesed,
Megegyező lélekkel osztozik
Mulatozásodban. Most már csupán
Rátok szerelmesekre mosolyog
Egész teremtés. Fut titőletek
A nemtelen vágyaktól lázadott
S vétkekbe sülyedett világ zaja.
Meglelkesült békét zár nőd szive
S míg kincseit nyájas beszédiben
Kiönti, minden tárgyat édesít,
Reá te gyakran nézsz, s szemeiből,
Hol kegy lakik s kecs, égi örömöt,
S olly mondhatatlan boldog érzeményt
Olly bájolót iszol, millyent csupán
Szerelem és csak kedvenceknek, ád.

Végtére szép tetőre értek el,
Hol verhetetlen ellátás nyilik,
S völgyek, hegyek, sikok, erdős helyek,
Ugarral egyvelges termő mezők,
Fákkal kieskép környékzett faluk
S sok tüzhelyek füst oszlopairól
Ismérhető nagy városok felett
Jár szerteszét legelve szemetek;
Elkezdve laktoknál, hol szüntelen
Vendégeket szerető lélek él,
Addig, hol apródonként a vidék
Feldomborúl, s kőszirtokat nevel,
Mellyeken égprémző felhők gyanánt
Kékellnek a magas Cambrus hegyek.

Az ifju évtől bájoltatva most
A serdülő leány orcáira
Frisebb virány s szebb rózsaszín ömöl;
Ajakin a fiatalság kecse
Több lánggal ég, szemfénye ragyogóbb
S kész fényözön, szilaj hullámokat
Hány melle, benne édes harc zajog
S egész szivét eltölti szerelem.
Az ifju ennyi égi báj előtt
Hódolva fél a lángszemek felé
Tekintni, s bús epedések miatt
Lankadva sinlődik. Ti óh szüzek!
Könnyen csalatkozó szíveteket
Ójátok ekkor. A fohászok itt
Mérget lehelnek. A szerény szemek
Az ékesenszólás remekei,
De álnokok. Jó feltételteket,
Vigyázzatok, sima beszédivel
Hizelkedés ne tántorítsa el;
Kertekben is, hol lugos árnyat ád
S virágok ágyat vetnek, féljetek
Beszélni a csábító férfival,
Midőn az est von bársony kárpitot.

A nagyra termett ifju is korán
Kerülje a szerelem bajait.
Ezt tenni késő már, mikor gyönyör
Lelkén eláradt. Akkor bölcseség
Földön hever, szép hír név hervadoz,
S füstként enyészik. Részegült szive
Szédülve álmodt boldogság miatt
Csak az igéző szépet képzeli,
S szelíd mosolygását s bájos kegyét,
S az olly szerény pillantatu szemet,
Mellynek sugárja égi örömöt
Igér, de rejt mély fortélyt, kínt s halált,
S mégis hamar csalatkozó fülét
Az álnokul zengő sireni dal[193]
Bájolja, s őt bujaság tőribe
Csábítja rút öröm vidékein.

Már akkor is, míg dísztelen mulat,
Szerelme karján dal, bor, illatok
S buja öröm között, felemeli
Kigyó fejét virágos pázsiton,

---

[193] A Sirenek Homerus költeménye szerint egy szigetnek lakosnéi voltak, melly mellett Ulysses hosszas bujdosásában elhajókázott. A zöldelő parton ültek s szép énekeikkel az útasokat magokhoz bájolták. A ki magát általok el hagyta csábitani, elfelejtkezett szüléiről, hazájáról. Ulysses előre meg lévén intve, uti társainak füleit beragasztotta viasszal; magát pedig az árbocfához kötözte s úgy menekedett meg társaival együtt a veszedelmes bájolástól.

A durva bánat, gyakran gyötrelem
Emészti lelkét, mellyben néha még
Becsületérzés és jó indulat
A vétek ellen kél s lankadva vív.

De messze bálványától mint dühöd
Éledve tartós képzelésitől,
Melyében a kín s bú, s mint perseli
Az élet és szépség virágait!
Meg nem takart értéke szárnyra kél,
Elfut szerencse tőle hirtelen,
Körülte éj van csak, sugárait
Elrejti a nap, a rózsás tavasz
Bús képzelődésétől hervadoz,
S az égi fényesség szeme előtt
Gyászszínű boltozattá változik.
Kihal egész természet; egyedül
Az egy, kit érez, lát, hall szüntelen,
Foglalja el lelkét, gyujtván erét.
Buta barát minden könyv, s rendszeres
Ostobaság; figyelmetlen henyél
Víg társaságban. Nyelve tördeli
Mondásait, szépéhez elrepűl
Elméje gondolatok szárnyain,
S helyette csak szerető forma ül
Búsul, lesujt szemet, s csüggeszt fejet,
Édes repültéből viszont hamar
Felréműl és setét erdőbe fut,
Hol a patakra árnyék bájosan
Terül, s szerelmet táplál a homály.
Itt elmerűlve kínérzésiben
Bokrok között szerelmesen bolyong,
Vagy hervadó liliomok felett
Ledülve a parton könnyeivel
Folyót, s fohászival szelet nevel.

Igy tölti édes kínban a napot,
S csak most, midőn kelet hajlékiból
A hold nevelkedő fénynyel kilép,
S a biztosabb órákat hozza el,
Bujik ki, mély magányából bolyong
Lágy szívvel a bú fénysugárinál,
S az éj szelíd dalosát sürgeti
Övével egyesítni panaszát.
Vagy míg az álom a bú gyermekét
S egész világot rengeti, az éj
Iszonyu rémivel szövetkezik,
Kinját levélbe önti, mellyre már
A posta vár, s mellybe gyönyör s öröm
Lobog, s bohóság újabb szint mutat
Minden soron. Ha bódultan ledűl
Ágyába, vánkosától messze fut

Az álom; éjhosszat fetreng, de nincs
Akármikép hánykódik, nyugalom.
A reggel önt bágyadt, sugárokat
A bágyadóbb betegre: most talán,
Testét kifárasztván, szunyad kicsinyt;
De kis pihentét szörnyü álmai
Százkép zavarják, mellyek omlanak
Beteg fejéből, s minden tárgyakat
Gyászszal borítnak. Gyakran kedvesét
Öleli, majd alkalmatlankodik
Nagy társaság: ő csendes helyt keres;
Másszor, midőn magát magányosan
Gondolja, s kíváncsik lesésitől
Megválva véli, s végetlen baját
Forró szerelme mély örvénybe
Sülyesztni készül; akkor hirtelen
A néki gyujtott szép karok közül
Nem tudja mint, távol ragadtatik;
S erdőkön és pusztult s vad tájakon
S éj s égi háború homályi közt
Réműlve bujdosik, vagy tántorog
Kőszikla bérceken, vagy nagy folyót
Gázol setét völgyben, s törekedik
Egész erővel a más part felé,
Kegyese hol halállal küzködik;
De jaj! hiában vágy azt menteni,
Mérges haboktól visszavettetik,
S most iszonyú hullám felett lebeg,
Örvénybe majd sodródik s elmerűl.

Ezek az olly szerelem harcai,
Melly a kinokban is gyönyört talál.
De mikor a féltékenység dühe
A szívbe tölti mérgét, megszünik
A fájdalom bájolni, kész epe,
S keserü kín már most s olly féreg az,
Melly rágja a lelket szünetlenül,
S szerelem-édenből poklot csinál.
Most tőle már tündéri paloták,
Gyönyör vidéki s öröm lugosi
Bucsuzzatok végképen, nyugalom
Végső sugárjai, elhunyjatok.
Sárgára festő méreg pestise
Foglalja el már a lélek szemét,
S a képzelésre éjhomályt borít.
Az orca, melly szeretve lelkesült;
S vonásiban napként szórt fénysugárt,
S a lángoló szem, mellyben száz gyönyör
Tündökle, nincs többé; ezek helyett
Vad tüzzel ég a szem s durván tekint,
Éjt képez a homlok, boszut lobog

Az arculat, s szerelmet eltaszit.
Ezer ijesztő álomképzetek,
Ezer vetélkedők rémvázai,
Bálványa szépségétől olvadók,
Buval szivét emésztik untalan.
Kis enyhülést csak szempillantatig
Ád szemrehányás. Hasztalan igér
Csalárd kevélység s állhatatlanul
Megujuló szándék erőt. Viszont
Szeme elő bájolja képzelet.

Kedveltje kellemit s előszöri
Csókok között tett esküvéseit,
S uj törbe békeríti szerelem.
Tüstént megújul a vad fergeteg,
Vért felzavar, lobogtat minden ért;
Kétség pokol kinjával gyötri őt;
Mert a mitől fél, annak létele
Fájdalmihoz képest enyh volna még.

Ekép az ifjú, kit szerelme csal
Rózsás uton szúró tövisihez,
Forró hideglelésben tölti el,
Vagy szertelen kinokban életét.
Minden nemes vágy benn elaluszik
S dértől hamar kimúl virágkora.

De boldogok, s félistenek azok,
Kiket kegyes csillagzatok alatt
Szív, értelem s természet egyesít.
Nem emberek, gyakorta józan ész
Törvényeit tapodó kényei
Költik örök frígyeket, sőt maga
Az égi béke hajt szívhez szivet,
S lelkes barátság él kettő között
S olly tisztelet, melly szüntelen növő
Vágyat gyulaszt egymáshoz s végtelen
Bizalmat és versenyző kedvezést:
Mert boldogítni szerelmet csupán
Szerelem tud méltó jutalmival.
Ám a buták, kik egyedül lesik
Önhasznokat, s fösvény szülék előtt
Pénzen veszik meg a nőt, nyögjenek
Kínos igát hordozván holtokig;
Ám durva népeket buja dühök
Emészszen a napként melly nálok ég,
S zultánok a világosság elől
Zárják el a választott szépeket;[194]

---

[194] Ha valamelly leány urának háremébe egyszer bément, urán vagy parancsolóján kivűl semmi férfiui ábrázatot sem szabad látnia. A háremben minden foglalatosságok vagy asszonyi cselédek, vagy herélt és rút négerek által vitetnek véghez. Az asszonyoknak épen semmi alkalmok nincsen megtud-

Ök a csupán lelketlen alakok[195]
Alacsony érzésű hóhérai:
Az a szerencsés pár, melly szent tüzű
Szerelmet esküdött, nem tud gyanút,
S szabadon él mint természet maga.
Mi nékik a világ minden java,
Pompája, kincse s csalfa gyönyöre;
Mind azt magokban bőven fellelik,
Valami szépet alkot képzelet
S a szív kiván. Sokkol jobb kincseket
Mint bármi szép s nyájas képű alak,
Ád nékik a lélek s a lelkes arc:
Hűséget, észt, jó hírt, s szivegyezést,
A gazdag ég legfőbb áldásait.
Kedvökre majd egy szép csemete nő,
Mellyben közös szépségök egyesül.
A gyenge bimbó lassanként nyilik,
S minden napon rajt újabb dísz igéz:
Atyai tisztes fény s anyai kecs.
Gyorsan nevelkedik a gyermek ész,
S apolgatást s hív dajkálást kiván.
Gyönyörű gond a gyenge képzelet
Formálni, ideát segíteni
Fejlésre, a lélekre oktatást
Harmat gyanánt hullatni, szellemet
Elmébe öntni, s erősíteni
Gyult szívben a nemes szándékokat.
Óh melly gyönyör nektek, nemes szivek,
Kiknek szemén gyakran reménytelen
Ragyog örömharmat, midőn egész
Forrón ölelt természetben csupán
Áldás követ választva titekel:
Szükség-felejtető csinos vagyon,
Elégedés, falusi csend s magány,
Könyv, egy barát, munkára nyugalom
Hovatovább növő nemesedés,
S felettetek mosolygó ég szeme.

---

ni, hogy urokon kívűl más férfi ember is van a világon. A hánymek magok is az épület legbelsőbb s legtitkosabb részében állanak. - A szobák gyakran minden ablak nélkül vagynak, s éjjel, nappal mécs által világosíttatnak meg. Ha valamelly férfi, hivatalos foglalatosság nélkül itt megkapatnék, okvetetlenűl halálra büntettetnék.

[195] Minthogy a napkeleticknél a leányok csaknem gyermek korokban mennek férjhez, lelki tehetségeikre nézve legkevesebbé sem míveltetnek ki, minden kellemes és hasznos munkára alkalmatlanok, s a világgal s az emberi élet dolgaival egészen ismeretlenek; lehetetlen hogy férjeikben testi kivánságoknál egyebek gerjesztethetnének, magok iránt szeretetet, barátságot, és tiszteletet támaszthatnának, s férjeiket az üres órákban mulathatnák, a nyomorúságokban vigasztalhatnák s a fontos dolgokban tanácsesal segíthetnék. A napkeleti asszonyok általjában nem egyebek, mint a miknek szeretőjöktől tartatnak: lelketlen gyermekek s félig okos teremtmények, kik csak testi örömökre s szülésre vagynak rendeltetve.

Szerelem égi s szebb neme igy áld,
S ekép repülnek szempillantati;
Az évszakok zajos világ körűl
Forogva, szüntelen őket lelik
Legboldogabbaknak, s számokra fűz
A kikelet legszebb koszorukat;
Mig tiszta fényben végre jő az est
Mellyen vidám tavaszi nap után,
Százfélekép próbáltatás között
Még lángolóbbá válván szent tüzök
Halálba csendesen szunyadnak el,
S test tömlöcétől megvált lelkeik
Sietnek olly örök haza felé,
Hol angyalibb szerelem boldogít.

BALLADÁK S ROKON.
(1798-1819.)

POLYCRATES GYŰRŰJE.

Aegyptus ura lévén nála,
Polycrates büszkén sétála
  Kertjének pompás halmain.
Valamire, ugymond, innen nézsz,
Nékem hódol s az én szómra kész.
  Kit visz illy szép sors karjain?

„Felmagasztaltak az istenek:
Őket, kik elébb fénylettenek,
  Megrontotta erősséged.
De egy még vív! kardok csattognak;
Mikép mondhatnálak boldognak,
  Míg még harcol ellenséged?"

S alig hogy a király ekép szólt,
Egy víg követ menten jelen volt,
  S ezt hallja a fejedelem:
Uram, vígan áldozatot tégy,
S fődre innepi koszorút, végy;
  Miénk lett a győzedelem.

Lerogyott kevély ellenséged.
Polydorus tudósít téged,
  Néped hű s vitéz vezére.
S hogy szavának légyen ereje,
Egy tálon ím a pártos feje.
  S akkor is gőzölgött vére.

A király látja iszonyodva.
S így felel: „még is tartózkodva
  S kötve higyj a szerencsének!
Gondold: a hitetlen tengeren
Evez sereged: hány ezeren
  Lettek prédái mérgének!"

Még szavát jól ki sem mondotta,
S a víg hang félbe szakasztotta,
  Mellytől a partok harsogtak.
A hajók idegen kincsekkel,
Örömmel telve, érkeztek el,
  S száz zászlók vígan lobogtak.

A királyi vendég elbámúl
„Rád a sors java esőként hull:
De féld állhatatlanságát.
Ellened a győzhetetlen Sparta
Ezer nyilat méregbe márta,
S rád hozza népe sokságát."

S még el sem végezte ezt szája,
A népnek vígadó lármája
Győztünk! győztünk! fenjen kiált.
Oda vannak Sparta fiai!
Elnyelték a tenger habjai,
Bús félelmünk örömmé vált!

A vendég ezt irtózva hallja:
„Szerencsés vagy! szám is ezt vallja;
De félek boldogtalan lészsz!
Félek, az ég fog irígyelni.
Zavaratlan örömben élni
Nem halandónak való rész!

Ha ki, én is dicsekedhettem,
Hogy akármit is elkezdettem,
Az ég kedvében osztozék,
De egy kedves örökösem volt,
Ez, oh, karjaim között megholt!
A sorsnak ezzel adózék.

Ha hát nagy gyászt nem akarsz érni,
Ne szűnj az isteneket kérni,
Hogy fájdalmat is adjanak.
Még egy sem látott boldog véget,
Kire ők minden nyereséget
Teli kezekkel szórtanak.

És ha ők meg nem hallgatnának,
Engedj hív barátod szavának,
S menj magad a kár elébe,
S a mi legnagyobban szívedet
Kecsegteti, azt a kincsedet
Vesd, vesd, a tenger mélyébe!"

S amaz mint nagyon megütközött,
Monda: szívem minden kincs között
E gyűrűt főkép szereti.
A fúriáknak ezt szentelem.
Talán majd megbékélnek velem -
S gyűrűjét a vízbe veti.

S a legelső nap virradtával
Egy halász örvendő orcával
A fejedelemhez megyen.
Uram, még soha illyen halat
Nem fogtam országlásod alatt:
Néked hoztam, tiéd legyen!

S felbontván a szakács a halat,
Nagy ijedten urához szaladt,
  S így fakadt ki bámulása:
Melly gyűrűt felséged ujában
Viselt, ím volt a hal gyomrában.
  Szerencse, mellynek nincs mása.

A vendég ezt borzadva látja:
„Te nem lehetsz szívem barátja,
  Téged nem boldog anya szült.
Veszted akarják az istenek!
Megyek, hogy itten ne érjenek."
  Így szólt, s tüstént hajóra ült.

A VASHÁMORBA MENETEL.

Balázs, gróf Szentesynének
  Volt kegyes szolgája,
S az ő istenes szivének
  Könnyű volt igája.
Asszonya szelíd angyalkint
Bánt vele, s tűrt volna bár kínt,
  Hív maradott volna tisztében,
  Mert az istent félte szivében.

Elkezdvén korán hajnalban,
  Míg béestveledett,
A felvállalt hivatalban
  Buzgón serénykedett.
S ha kímélette grófnéja,
Egyben nedves lett szemhéja,
  S ha könnyen megfelelt dolgának,
  Magát már vélte rest szolgának.

Azért legkedvesb szolgája
  A grófnénak ő volt,
Későn korán ékes szája
  Dicséretére szólt.
Nem tartotta inasának,
Jósága tette fiának;
  Orcáját nézte kedves szemmel,
  Mert ragyogott ritka küllemmel.

Orbán, a vadász, mérgében
  Ezért nagyon dúlt fúlt.
Komor fekete lelkében
  Dühös irígy láng gyúlt.
S a grófhoz, kit csábítani,
S könnyű volt fellobbantani,
  Magát egykor szépen befúrja,
  S a gyanú magvát belé túrja.

„Nagy gróf! irígylem sorsodat!
(A vermet így ássa.)
Nem öli meg szép álmodat
Kétségek marása.
Szíved kegyes nőnek örűl
Szemérem övedzi körűl.
Bár ki megvetné mesterségét,
Meg nem ronthatná szent hűségét."

A gróf felel legényének:
Az eszed, látom, zab!
Higyj az asszony hűségének,
Múlóbb az mint a hab!
Mézes szót egy szép sem utál:
Az én hitem jobb talpon áll.
Gróf Szentesy a feleségét
Máskép érzi s látja hűségét.

Szól a vadász: okosan tészsz;
S így azt nevetheted,
A ki, vesztére, olly merész,
Hogy víja őrzeted,
Ki bár született szolgának,
Buja tőrt hány asszonyának.
Micsoda? mond a gróf reszketve;
Hol van olly veszett konkoly vetve?

„Úgy? s a mit minden tud és lát,
Ne látná nagysága?
Jó: hallgatok róla tehát,
Ha az kívánsága."
A gróf vére majd forr majd fagy
„Szólj, máskép halál fia vagy,
Ki mer társamra pillantani?"
„A szőke! ha ki kell mondani."

„A fickó, mond tovább, nem rút,
Bátran azt vallom én!"
Hideg meleg veriték fut
Végig a gróf testén,
„Uram, a mit elkövete
Előtted titok lehet-e?
Mint van a grófné körűl mindég
Az asztal felett, s szeme mint ég!

Csak nézd, e vers be szemtelen,
Melly lángját rajzolja!
S még a grófnét, az esztelen,
Vétekre unszolja.
Nagysága szíve jó és lágy,
A balgatagnak békét hágy;
Bánom is, hogy szóltam ellene
Nincs a mit féltened kellene."

A gróf szörnyű nagy mérgében
  Oda lovagola,
Hol a vas a kemencében
  Folyóvá lángola.
Szolgái itt későn korán
Gyújtják a tüzet szaporán,
  Száz fúvók okádnak szikrákat,
  S megolvasztanák a sziklákat.

A víz esküdt s frígyes párja
  A tűznek ez helyen,
A malom kerekit árja
  Forgatja szüntelen.
A mérges habok zuhognak,
A nagy pőrölyök csattognak,
  S nem győzvén az ütést szenvedni,
  Kénytelen a vas is engedni.

S a gróf két szolgát külön vön,
  S mond: Figyelmezzetek!
Annak, ki majd hozzátok jön,
  S ezt kérdi tőletek:
„Meglett-e a gróf hagyása?"
Légyen e pokol szállása,
  Hogy átkozott élte megszűnjön,
  S előlem örökre eltűnjön.

Vad örvendezéssel ennek
  A két hóhér örül,
Szívek már vassá vált bennek,
  S senkin nem könyörül.
S ím a kemence fűl jobban,
A tűz magasb lángra lobban,
  Éhes lelkek alig várhatja,
  Hogy jőjön a tűz áldozatja.

Erre Orbán álnoksággal
  Így szól a társához:
Balázs! eredj hamarsággal;
  A gróf hí magához.
Őrá a gróf illy szóval várt:
Menj a vashámorba mindjárt,
  S kérdezd meg ottan cselédimet,
  Megtették-e rendelésimet,

Balázs fejet hajt, s a mint fut,
  „Grófném nem izen-e?"
E gondolat eszébe jut,
  „Megtudnom illene."
Megfordúl, s már nála terem.
„A vashámorba küldetem:
  Nem járhatok-e ott kedvedre?
  Én élek halok tetszésedre."

Grófnéja e kérdésére
  Szépen felel nyomba:
Kedvem volna szent misére
  Menni a templomba,
De a fiam beteg nagyon,
Menj, kérd az istent, hogy adjon
  Néki virító egészséget,
  S mindennek lelki békeséget.

Balázs örömmel elindúl,
  Repűl gyors szárnyakon,
S alig ér futásában túl
  Egynehány házakon,
Hogy a falú közepében
A harangzó cseng fülében,
  Melly a bűnöst szent kongásával
  Békélni hívja Jézusával.

„El ne kerűld a jó istent
  A mikor uton vagy!"
Így szólt, s a templomba bement,
  Hol volt csendesség nagy.
Mivel nyári nap égetett,
Dolgával kiki sietett,
  Nem lehetett senkit találni,
  Ki a misén tudna szolgálni.

Magát azonnal rá szánja,
  Hogy minisztráló lesz.
Hitte, soha meg nem bánja
  Ha illy, szent dolgot tesz.
A stolát, a cingulumot
A papra rá adja legott,
  Kirakja a szent edényeket,
  S gyorsan elkészít mindeneket.

S midőn ezt szépen megtette,
  Minisztráns képében
Papját oltárhoz vezette,
  Könyv levén kezében,
Térdet hajt a jobb s bal részen,
Minden intésre van készen,
  S valamikor a Sanctus szó zeng,
  A mint szokás, három ízben cseng.

Midőn a pap ájtatosan
  Magát hajtogatja,
S a szentséget, nagy magosan
  Emelve, mutatja,
Akkor is annak módjával
Jelt ád harangocskájával.
  Kiki mellét verve hajt térdet,
  S a szentség előtt keresztet vet.

Illy serény s buzgó tud lenni
  Új hivatalában,
Tud, valamit szokás tenni
  Az isten házában.
Egész végig mindent megvall,
Míg Vobiscum Dominus-t hall,
  Mellyel a pap dolgát végezi,
  S a misét áldva befejezi.

Az edényt eligazítja
  Ekkor mind sorjára,
A sekrestyét kitisztítja,
  S osztán megy dolgára.
Nyugodt lelkiismerettel
A hámor felé siet el,
  S még, hogy nyerjen boldog életet,
  Az uton mond tiz idvezletet.

Mihelyt a vas olvasztása
  Helyét szemlélhette,
Ezt kérdi: a gróf hagyása,
  Ti szolgák! meglett-e?
Azok a tűzbe mutatnak:
„Szoktunk a parancsolatnak
  Engedni: megesett a dögnek!"
  Így szólnak, s ocsmányúl röhögnek.

Futva megyen most megvinni
  A választ fejének,
Ki midőn látta őt, hinni
  Alig mert szemének.
„Honnan jösz elő, hitetlen?"
„A hámorból." - „Lehetetlen!
  Hát késtél parancsolatomban?
  „Nem másutt, hanem a templomban.

Mert, hogy ma tőled elmentem,
  Megbocsásd tettemet,
A grófnénál megjelentem,
  Ismervén tisztemet.
Misét halljak! ezt kivánta.
Szolgád az időt nem szánta,
  Rátok az úrtól sok áldást kért,
  Imádkozott mind kettőtökért."

A gróf, mély gondba merűlvén,
  Sárga lön mint halál.
„Hát a hámorhoz kerűlvén,
  Szólj, melly választ hallál?"
„Uram, homályost feleltek,
Kacagva tűzbe intettek;
  Megesett a dögnek! így szóltak,
  De így, nem tudom, kit gúnyoltak."

„Hát Orbán? gróf szólt hirtelen,
S hirtelen elnémúlt,
Nem volt Orbán véled jelen?
Ő is oda indúlt."
„Uram, a hová jutottam,
Orbán hírét nem hallottam."
A gróf, mint a ki bálványnyá vált:
„Isten maga itélt!" így kiált.

S kemény szíve a szolgához
Lágy viaszként hajolt.
Karján vezette párjához,
Kinek ez mese volt.
„Nőm! ártatlan ez a szolga!
Lássad, hogy legyen jó dolga.
Sok veszély lebegett felette.
Az ég maga harcolt érette."

LILLA.

A tenger szélvészekkel
Kelt dühös csatára,
Lilla kisírt szemekkel
Ült egy kősziklára.

Igéző kellemeit
Setét gyász fedezte,
A hab felé szemeit
Epedve szegezte:

„Tiz holdak eltűntek már
S kilenc hosszú napok,
Hajód, kedvesem, hol jár?
Hol hánynak a habok?

Szűnj meg, kegyetlen szélvész,
Üldözni hívemet,
Oh lásd e szív mint hal, vész,
Lásd s szánd meg ügyemet!

Rád a kalmár, ha kincse
Sűlyed, néz bús szemmel,
De száz világok kincse
Felér-e hivemmel?

Ha a szél olly partra hányt,
Hol az arany terem,
Kedvesem, lelsz pénzesb lyányt,
De illy szeretőt nem.

Mért mondják, hogy minden jó,
Semmi nincs hiában:
A kőszirt mire való
A tenger gyomrában?

Egy hajós sem láthatja
  E vad ellenségét,
S hány szívvel sirattatja
  Gyászos özvegységét!"

Kedvesét így jajgatta,
  Így vítt keservével,
S a tengert árasztotta
  Patakzó könyvével.

Egyszer ím a hab hozza
  Holt testét hivének!
Mit tesz? Magát áldozza
  A tenger mérgének!

EGY SZÉP ASSZONY.

Pesten egy szép asszony (neve vesztett,
De elég, hogy nevezeteset tett)
Megbetegűlt s roszúl volt felette.
Férje, látván a veszélyt, kérdette
Nem volna-e kedve, szent vallását
A mint illik, tisztelvén, gyónását
Áhítatos lélekkel megtenni,
Hogy csendesebb szívvel tudjon lenni.
Jó lesz, úgymond a beteg, jőjön hát,
Én sem bánom, a jó Pater Bernát
Engem mindég az szokott gyóntatni,
Most is kész lesz, tudom, megnyugtatni,
Istók, a ki sírt asszonya baján,
Tüstént elfut, a klastrom ajtaján
Siet egész erőből csengetni.
„Ki vagy? mért jősz illy igen zörgetni?"
Az ajtóban tőle ezt kérdezik.
„Az asszonyom beteg, s esedezik,
Felel Istók, vígasztalására
Ne sajnáljon, s talán utoljára,
Jőni Pater Bernát, a kihez tért
Mindenkor, ha bűnbocsánatot kért."
Pater Bernát? a frater felele,
Nem lakik itt, nem szólhatsz itt vele.
Ő szegényke tíz esztendeje már
Hogy gyónókat paradicsomba vár.

A TEHENET KERESŐ PARASZT.

Gyurka, kinek eltévedt tehene,
Azt keresni az erdőre mene,
S a legszebbik fának tetejéről
Nyomozta azt közelről s messzéről.

Egy asszony jött s egy ifjacska vele,
Kit férjénél forróbban kedvele.
Szép pázsit volt, itt letelepedtek,
S mint szeretők szoktak, enyelgettek.
Az ifju az asszony szépségébe
Elbódulván, öröm özönébe
Úgy elmerűlt, hogy elragadtatott,
S részeg szíve illy szókat hallatott:
Boldog sorsom! édes érzéseim!
Miket s mennyit nem látnak szemeim!
Miket látott, azt meg nem mondotta,
Mint titkokat magának tartotta.
A jó paraszt aggván marhájáról,
Megszólamlik csendesen a fáról:
„Az én uram méltó irígységre,
Nem lehetne-e nekem könnyebbségre?
Hahogy nyert olly sokat látó szemet,
Nem látja-e az én tehenemet?"

AZ EPHESUSI MATRONA.

Nem lehet kopottabb ó mesét képzelni,
Mint az, a mellyet most fogok elregelni.
Minek tehát, hallom, sok bölcs illy leckét ád,
Ki kényszerít, hogy az légyen materiád?
Hagyd el, mivel lesz jobb Musádnak munkája,
Mint Petroniusnak híres matronája?
A szajkók is tudják már e dibdábságot.
Jobb volna, költenél kedvesebb újságot.
De ügyet sem vetek az illy okosokra,
Tíz árkus kellene megcáfolásokra:
Mit szaporítsak szót? inkább próbát teszek,
Lelek-e ollyakat, kiknek kedves leszek.

Hajdan Ephesusban lakott egy asszonyság,
Hogy remek volt, arról ezer a bizonyság.
Nem talált párt nemes szíve s bölcsesége,
Annyival inkább nem asszonyi hűsége.
Tiszta életének hibátlan voltáról
Ugy beszélt az egész város, mint csudáról.
Mint nagy ritkaságra úgy néztek reája,
Dísze volt nemének, boldog volt hazája.
Minden anya tette tükörűl nemének,
Minden férj dicsérte kedves hitvesértek.
Ama híres neves ház ettől eredett,
Mellyből a begyesek nyája elterjedett.
Jó férje, ki őtet képtelen szerette,
Korán megholt s párját gyászba öltöztette.
Nem mondom el okát s módját halálának,
Ártanék a beszéd szebb folyamatjának.

Megholt s olly jó férj volt testamentomában,
Hogy az özvegy annak majd minden szavában
Elég pótolékot s enyhűlést lelt volna,
Ha földi kincs egy jó férjet kipótolna.
De sok özvegy látszik félholtnak, ájultnak,
Ki szerencsés utat kíván a kimúltnak;
S figyelmét függesztvén a még meglévőkre,
Mig sír is, számot tart újabb szeretőkre.
Ez annyit jajgatott, ollyan zokogást tett,
Hogy bánatja minden szívet megsebhetett,
Ámbár az illy bajban, a mint tudni való,
Akármelly keserv is gyakorta megcsaló,
S mindenkor többet mond, s nagyobb mértékre hág
Mintsem a fájdalom, a melly a szíven rág,
S egy kis kevélységgel mindenkor elegyes,
Mutatni akarván, melly jó ő s melly kegyes.
A bús szívnek kiki sietett mondani,
Hogy mindenben szükség mértéket tartani,
S hogy kárt tesz szertelen bújával magának,
De annál nagyobb lett kínja fájdalmának.
Mit tegyen? nyugalmat szive reménylhet-e?
Jó társától válva gyötrelem élete.
Átkozván a napfényt nyomorúságában
Férje sírjába száll, s felteszi magában,
Hogy mivel nem lehet itten szeretője,
Holtak országába lesz elkisérője.

Illyen a szerelem! de lássuk mit nem tesz,
Még a barátság is ha igen erőt vesz!
Ki gondolná? a sír szomorú árkába
Egy szobalyány is lép asszonya nyomába,
S meghalni vágy vele hív szánakozásból.
Vágy, e szót választom jól meggondolásból,
Azaz, mi a halál, azt ő nem vizsgálta,
S a meghalni vágyást könnyűnek találta.
Minthogy asszonyával együtt neveltetett,
Köztök a szeretet mély gyökért verhetett,
S az idő a tüzet nem csak nem oltotta,
Hanem hovátovább s annyira gyújtotta,
Hogy Pylades nem volt Oresteshez olly hív,
Mint nemek díszére e két asszonyi szív.

A lyány asszonyánál jobban eszén vala,
Várt, hadd szűnjék a kín első viadala.
Azután próbálta, de sikeretlenűl,
Ne tenne asszonya ollyan képtelenűl.
Az özvegy nem tudván megvigasztaltatni,
Nem szűnt meg elméjét csak azon jártatni,
Melly úton kellene a holtak országát
Keresni s fellelni férje társaságát.
Legsebesebb postán egy pisztoly küldhetné,

Azt tudja, de még is kis korig szeretné
Legeltetni azon koporsón szemeit,
Melly zárja kedvese hideg tetemeit.
Ezen okra nézve akármint vizsgálja,
Az éhhel meghalást legjobb úgy találja
Ama sok tág kapuk közzűl czélba venni,
Mellyeken ki lehet az életből menni.
Egy, sőt két nap telik, nem kóstol élelmet,
De nyel annál több bút, keservet, gyötrelmet.
Egy szóval, semmit sem múlat el fájdalma,
A mit szerelmének kíván diadalma.

Nem messze a sírtól a temető mellett
Lakott egy más halott, kit őrizni kellett.
Az akasztófa volt residentiája,
S hogy más gonoszokat rémítsen példája,
Ottan száradtáig függeni hagyatott,
Egy katona által éjtnap strázsáltatott,
S hogy a strázsa belé ne unna tisztébe,
Ollyan büntetés volt dictálva elébe,
Hogy az akasztottat, ha vagy rokonitól,
Vagy zsivány kezektől, vagy más barátitól
Éjtszaka vagy nappal elhagyja lopatni,
Helyébe őmaga fog felakasztatni.
Nem volt mód bévenni akármelly mentséget,
A köz haszon kívánt illyen keménységet.

A katona éjjel csudálva sejdíti,
Hogy halvány mécsvilág a sirt fényesíti.
Oda fut, már távol hallja bámúlással
A levegőt telni asszonyi jajgással.
Lemegy az özvegyhez, s tőle tudakozza,
E setét s szomorú hajlékba mi hozza,
Mért mossa orcáit könyei árjával?
Kit akar tisztelni illy bús muzsikával?
Amaz, kinek szivét csak a bú foglalja,
E dibdáb kérdezést érzéketlen hallja.
De nem kell más válasz, megfelel a halott,
Ki s mért gyötri magát olly kinos gyászszal ott;
S ha mi kétség még van, végkép eloszlatja
A leány, ki szavát imigyen hallatja:
Mi egy kedves tárgyért letettük hitünket,
Hogy éhhel halálra emésztjük éltünket.
A strázsa tudósan nem tudott beszélni,
Még is megfejtette nékik, mit tesz élni,
Az özvegy e pontban figyelmet mutatott,
A bú ostroma is mindég nem tarthatott;
S elmés volt a strázsa: Hogy éhhel haljatok,
Szent tisztetek, úgymond, ellent nem állhatok.
De ne vessétek meg egy instantiámat,
Hadd költsem nálatok kevés vacsorámat.

Evésemet nézni nem tilt esküvéstek,
Az éhhelhalástól meg nem ment nézéstek.
Tetszett mind beszédje, mind víg indulatja,
A két szép a kérést meg nem tagadhatja.
S alig jő az étel, mint meg van engedve,
A lyánynak meghalni már nincs semmi kedve.
Asszonyom, így szóla, egy gyötri fejemet,
Mit nyer urunk, ha bár vele egy sír temet?
Gondolod-e, hogy ő eképen gyászolna,
Ha téged a halál elébb elvett volna?
Hidd el, ő csendesen folytatná életét,
Mi is a miénknek várjuk más végzetét.
Husz esztendős korunk szép just ád vigadni,
Reá érünk utóbb a sírban rothadni.
A halál mindenkor korán jő harcával,
Ha lehet harcoljuk csak ráncos orcával.
Mennyit nem lehet még kellemidtől várni,
S melly kár ennyi kincset önkényt sírba zárni!
E hizelkedő szók nem zengtek hiában;
Gondolkodni kezdett az asszony magában,
S tüstént a szerelem csintalan istene
Kikelt leghegyesebb nyilával ellene.
Szép s fiatal volt ő, s gyásza szerelmének
Még győzőbb bájt adott ezer kellemének,
Minden jószemű férj' szívét megvehette,
A strázsa is igen hamar megszerette.
Kétszerte szebb a szép, ha hullat könyeket.
A miénk hát duplán nyer dicséreteket;
S ezt az édes mérget mennél tovább nyeli,
Adóját annyival inkább megkedveli;
Hajlik kérésére, étkéből osztozik,
Apródonként minden búja eltávozik,
S a nyájas katonát mind addig vizsgálja,
S minden holtnál szebbnek mind addig találja
Míg a szeretőből végre férjet csinál,
S hol? imádott férje szent maradványinál.

Csak hamar követi a menyekzőt új baj;
Az akasztófánál hallatik holmi zaj.
A strázsa mint futhat fut, még is későn jár,
A felakasztottnak csak helyét leli már.
Visszamegy a sírhoz, esetét rajzolja,
Nem tudván szerelmét mikép orvosolja.
A szolgáló látván a megháborodást,
Így szakasztá félbe a bús gondolkodást:
Hát tolvajkézben van; a mi bízva volt rád?
S kegyelmet a törvény semmiképen nem ád?
A mi halottunkat akaszszuk helyébe.
Ki esméri? senki nem néz ott szemébe.
Az asszony reá áll. Oh csélcsap fejér nép!
Az asszony csak asszony, némellyik igen szép,

Némellyik nem igen; de csak hívebb volna,
A kevésbbé szép is eléggé bájolna.

Begyeskedő szépek! kérkedni szünjetek,
Nincs jégből, akármit mondotok, szívetek.
A kecsen diadalt ha ti vágytok venni,
Mibennünk is szokott illyen vágyás lenni.
De melly nehéz jutnunk célra vágyásuhkkal,
Láttatja a leirt példa mindnyájunkkal.

IDRISZ.
(TÖREDÉK WIELANDBÓL.)

Egy rekkenő naptól a világ, megvála,
Tiszta levegőből a szép est leszálla,
A virágok, mellyek most nyertek harmatot,
Mindenütt hintettek balzsamos illatot.
Ezüstszín folyóknál a szellők játszottak,
Híves kriptáikból Nymphák kiszállottak,
S halavány fényénél szemérmes Phoebének
Itt ferdőhez, amott lánchoz készülének.

Ekkor, midőn nap s éj volt öszvekelőben
Szállt meg, mint olvassuk, egy myrtus erdőben
Egy fiatal vitéz. Nagy volt lankadsága,
Még is, a mint látszott képe s méltósága,
Don Galaor s Rinald, e szépség csudái,
Alig lehetnének néki csak szolgái.
Páncélban istenét képzette tábornak,
Fegyver nélkűl pedig vélhetted Amornak.

Útnak indúlt mihelyt a reggel kitárta
Kapuit, s nagy útját mind ekkorig járta;
Lova, mellynél jobbon soha vitéz nem űlt,
A szelek szárnyain, mint a ráró, repűlt,
De olly gyorsan még sem, bár mikép elszánta
Magát, nyughatatlan ura mint kivánta.
Most is nyargalna ez, ha jó paripája
Nem intézte volna kérését hozzája:

„Vitéz, gyors Raszpinét szavát így kezdette:
Tudod, még restségem senki sem feddhette,
Grifekkel kimegyek, ha kell egy pályára!
De minden feszes húr elszakad sokára.
Miolta rózsái ragyogtak az égnek
Mindég futunk, s már majd a csillagok égnek,
Számhoz ragad nyelvem a nagy szomjúságtól,
Pihenjünk egy kicsinyt ennyi fáradságtól.

Nézd! e szép bokrok közt mint rejtik folyások
A virágos partú csavargó források;
Szebb helyt a hálásra lehet-e találni
Ott, hol az istenek szoktanak sétálni?
Nékem füvet adnak e folyó partjai,
Tégedet álomba ringatnak habjai:
Melly szép lesz myrtusok között andalodnod,
S szép kisasszonyodról rózsákon álmodnod."

Hajlik a szép vitéz lova beszédére
Leszáll, Raszpinétet ereszti kedvére;
S a rózsák közt folyó kristálynak mentében
Selyempázsittal bő gyepnek lágy füvében
Egy kies helyt ágyúl kiválaszt magának,
Hol enyelgési közt Zephyr fuvalmának,
Rózsabokrokat lát lugosként hajlani,
S a szép esthajnallal versent piroslani.

A hol ezen bokrok legsűrűbben álltak,
Sok apró patakok egy szép tót formáltak,
Melly arany fövényen rengette habjáit,
S természet márványnyal kirakta partjait.
Nympháknak tartotta kiki ferdőjének,
S újulását várta belőle testének.
Vitézünk e szép tót mikép nem áldotta!
Mert testét megmosni már rég ohajtotta.

Leteszi páncélját, sisakját, lándzsáját,
S bemártja a vízbe teste szép formáját,
Mellynek havat győző tiszta fejérsége,
S rózsavérrel kevert tündökletessége
Nem másképp ragyogtak a víz kristályáról,
Mint napsugár Paros símúlt márványáról.
Őt látni s truccolni szépsége nyilának
Többnek kellett volna lenni, mint Vestának.

A vitéznek közel sem forog eszében,
Hogy valaki lesse őtet ferdőjében,
Fickándoz mint a csík, midőn egyszeribe
Suhogó hangot hoz a szél füleibe.
Mi suhogás volt ez? A legszebb Nymphának
Az istenek e helyt adták lakásának;
Ez most szép tavának szokatlan zajára
Előjött a történt dolog látására.

A ki látta Hondhorst igező Nympháit,
A hatalmas Amor mosolygó munkáit,
Látta szép melyeik kevély hullámokkal
Mint zúgnak s mint vívnak szíveket azokkal,
Csudálta a legszebb orcákat s szemeket,
Gratiák s szerelmek múlató helyeket;
Vitézünk képében meg tud az felelni
Ennél nagyobb kincset ha lehet-e lelni.

Sok Triton már régen tett mindent kedvére,
Sok épített hazug reményt szerelmére,
Szivét a legszebb is haszontalan kérte,
Hiában lett volna Zevs hattyú érette.
De jaj annak, a ki Amort megutálja!
Mikor nem is vélte eljött az órája.
Igaz is, jégvérű szépek elhigyjétek,
Illy esetben ti is veszélyben lennétek.

Feltekint, elpirúl, el akar szaladni,
S szép lába a földhöz láttatik ragadni,
Cupido, boszúlván régi sérelmeit,
A szép vitéz felé bájolja szemeit.
Mint meggyőzetett rab, esze ellenére
Mindent tesz a tegzes isten tetszésére.
Megáll s messze feltárt szemekkel néz vissza,
S a szerelem édes mérgét mohón iszsza.

Az a szempillantat minket újjá tészen,
Mellyben a szerelem rajtunk erőt vészen,
Láttatja ez velünk a mesés csudákat,
Szemest vakít, bölcsesé tészen ostobákat,
Szíved bár mint a jég ollyan hideg legyen,
S keménységet kölcsön bár gyémánttól vegyen,
Még is kényszeríti ez lángra gyuladni,
S imádott tárgyadért viaszként olvadni.

Úgy vagyon, szerelem, nagy a te hatalmad,
Mennyen földön minden vallja diadalmad!
A Nympha, melly imént még érzéketlen volt,
S minden őt imádó vízi isteni csúfolt,
S ha történt, hogy alvó Faunust lelt mentében
Legott forró vére jéggé vált erében;
Az most, ha lehetne, szívét száz szemekkel
Részegítné a rá fénylő szépségekkel.

Bajnokunk nem vélvén senkit körülötte
(Mert szép nézőjét most egy bokor rejtette)
Legkisebb hasznát sem veszi a ruhának.
Több kellett volna mint kő szív a Nymphának,
Ha nem gerjedt volna szerelmes lángokra,
Midőn tekintett olly hószínű karokra,
Mellyeknek szépsége síma márványt haladt,
S millyeneknek mása kevés van itt alatt.

Barna hajfürtjei Zephyr játékára
Szabadon lobognak két sima vállára,
A hófényhez képest, a melly vállán játszik,
A víznek ezüstje feketének látszik;
Szemeinek tüze, színe pirossága,
Mutatják, melly szépen virít ifjusága;
Erős karja, Marsét melly látszik elűzni,
Szépek s vitézek közt egyeránt tud győzni.

A Nympha szép szemét lángözön borítja,
Száz édes sóhajtás melyét elszorítja,
Minden érben forrón lobog sebes vére.
Rózsavért győző szín foly egész képére;
S nem bírván már Amor sebhető nyilával,
Repűl megölelni az ifjat karjával,
Ki is jól a zörgést észre alig vette,
Midőn a szép Nympha ott termett mellette.

Csábítóbbat látni nem lehetett ennél,
Akármelly bölcset is itt méltán féltenél;
Meggondolván kivált a szellők tréfáját,
Mellyek csintalanúl rángatták ruháját.
De Idrisz (a vitézt könyvek igy nevezik)
Lelki bölcseséggel jól felfegyverkezik,
S ollyan komor szemmel tekint a Nymphára,
Mellyet lehetetlen volt véhni tréfára.

A gyermek, melly fered a folyó árjában
Vízi kigyó előtt nem fut szaporábban,
Mint előtte futni látta e bajnokot
Egy lyány, melly sem rúgni, sem bökni nem szokott.
Kellett-e kínt ekkor Nymphánknak érezni?
Egy szép is bizonynyal nem fogja kérdezni.
Megállván szeméből patakok folytanak,
S panaszos szavai ekép harsogtanak:

„Ne fuss, - ekép zengnek bájoló hangjai
Mert Amortól vesznek hatalmat szavai -
Oh ne bizonyítsd meg istenek szép fia,
Dicső szépségednek, hogy van még egy hía:
Hogy illy remek testben érzéketlen a szív!
De nem; csak szép lelket rejthet illy nemes mív.
Oh ne utáld meg hát egy lyány szűz karjait,
Ki először érzi szerelem lángjait.

E szív, melly most feléd lobogó lánggal ég,
Sem istent, sem embert nem szerethetett még;
Minden mesterséget ámbár megvetének
Sokan, hogy szerelmet bennem gerjesztnének,
Még is mind szépséggel, mind ranggal dacoltam,
Kérésre s könnyekre csak néma s vak voltam;
Nem egyszer neveztek faragott kőképnek.
Ah nékem egyedűl te tetszhettél szépnek!

S mikép nem köszönöm most boldog sorsomnak,
Hogy te lettél tárgya kedves látásomnak,
Csak miolta dicső képedet szeretem,
Nékem csak azolta becses az életem.
Melly igen fájlalom, hogy illyen sokára
Éltem földhöz ragadt plántáknak módjára;
Úgy tetszik, semmiből fel csak most ébredtem,
S csak azért, hogy téged lássalak mellettem.

Jőj - zeng tovább, s mintha ölelni melléje
Dőlne, úgy terjeszti karjait feléje -
Jőj, oszd meg szerencsém s istenségem velem
Kóstold és kóstoltasd, melly jó a szerelem;
Hiában futsz, el nem tévesztlek előlem,
Még a világ végén sem menekszel tőlem.
Szaladj bár, ha tetszik Charon csónakjába,
Elmegyek nyomodon holtak országába."

Az ifjú hidegen hallja mind ezeket,
A mik sebhetnének méltán isteneket.
A melly szép (mond) hozzám szívét önkényt hozza
S a szűzi szemérmet ekép feláldozza,
Elébb fog érzésre kősziklát hevítni,
Mint énnálam szivet s fejet elszédítni.
Ha nyílt karok közzé hívnak epedt szemek,
Azonnal elhervad szépségek s érdemek.

De tegyük, a dolog hogy különben volna,
Most engem Venus is hiában bájolna;
Olly szép vagy te, mint ő, de szívem érzési
Még sem gyúlnak; az ég legszebb teremtési,
(Ha szintén vén Tithont ifjúvá csókolni
S bikává tudnák is Jupitert bájolni)
Nem kerítnek engem szépség hálójába,
Miolt' egy kő szívért lángolok hiába.

A ROMAI NÉP.

A romai nép Mars faja
Volt, vagy lenni kérkedett,
Még is mindjárt lett nagy baja,
Mihelyt letélepedett;
Mert a mi, mint tudjátok,
Sok is van és sokon átok,
Asszony közte egy sem volt.

Roma népe ez időben
Semmit a latban nem tett;
Romulus herceg elsőben
Zabgyermeknek nézetett:
Jobbágyi csak zsiványoknak
Tartattak, kik zsákmányoknak
Prédálásából éltek.

Jól tudták ezek mi kellett,
Lyányokért sohajtoztak!
Unalmas kártyáik mellett
Estvénként ásítoztak.
Lyánykérőket mindenfelé
Küldözgettek hátra s elé,
S csak kosarakat kaptak.

A válasz ez volt kereken:
„Arról ne álmodjatok,
Hogy szép s csinos személyeken
Durván uralkodjatok:
Keressetek jött-menteket,
Kik szüljenek gyermekeket
Hasonlókat hozzátok."

Az uracskák, képzelhetni
Melly igen boszankodtak,
Hadat hadat kell hirdetni
Egy szájjal kiáltottak.
De Romulus ekép szóla:
Majd máskép teszek én róla
Csak várjatok békével.

S mint tesz? Hogy szép madarkákat
Foghasson hálójába,
Szebbnél szebb komédiákat
Tartat városkájába',
S a vidékről mindeneket
Férj, asszony s lyány személyeket
Nyájasan meghív rájok.

A vidéket belármázni
Mindent tett, mit tehetett,
A játékszint felcifrázni
Görög festőt vitetett:
Selyem kárpit kihímezve
S drága csipkékkel prémezve
Zárta a nézőhelyet.

A készület végeztével
A muzsika jelt adott,
S a szomszédság szép nemével
A szin tele áradott.
Voltak ott nyájas angyalkák,
Piperések, fiatalkák,
Kacérok sem kevesen.

A legények karon fogva
Őket lózsikba vitték,
Gyorsan iregve forogva
Szolgálatjokat tették.
Hizelkedő enyelgéssel
Ezer complimentezéssel
Jártak nekik kedvekre.

Most a játék elkezdődött
S kevés pillanat mulva
Senki mással nem törődött,
Csak arra volt bámulva;
A férjek asszonyaikról,

Az anyák leányaikról
  Mélyen elfelejtkeztek.

De Romulus (melly praktika!)
  Egyet füttyent s megszünik
Tüstént a játék s muzsika,
  S minden gyertya eltünik;
Ekkor volt ám ragadozás,
Sirás, rivás, kiáltozás,
  S ruhák s tők elvesztése.

A kevés férfi vendégek
  Lódultak vagy üzetve,
Vagy, ha rosz volt feleségek,
  Önkényt mentek sietve,
S midőn már ellent-állás nincs,
S kit kit boldogít már egy kincs,
  Ismét fáklyák gyujtatnak.

Ó illy lakodalmi tanyát
  Ki látott életében,
Itt egy ráncos öreganyát
  Egy tacskó tart ölében,
Ott egy aggott após karja
A legszebbik lyányt akarja
  Kérges melyéhez nyomni.

Egyik szépnek kezkenője,
  Másnak sálja veszett el;
Harmadikkal szeretője
  Haza fut víg csevettel,
Negyedik még vonakodik,
Ez sir, amaz játszadozik,
  Más ismét haját tépi.

Romulus úr a sirókat
  Akarván vigasztalni,
Igéreteket, szép szókat
  Nem szünik tékozolni,
De semmire sem ment velek.
Hanem a férjek s éjjelek
  Jobb vigasztalók voltak.

Szóval e menyasszony-vásár
  A mint Livius mondja,
Egy részre nézve sem volt kár,
  Mert a menyecskék gondja
Hamar végkép elenyészett,
S e házasságból tenyészett
  A földhódoltató nép.

JULIS.

Gróf Kál, az ő idejének
Legszebb fiatala,
Jó lélek, s fél vármegyének
Kegyes ura vala:
De vágyván független lenni,
Nőt épen nem akart venni.

Jobbágyi, kik terjedését
Házának kivánták,
Házasság ellen törését
Nem kevéssé bánták:
Töprenkedtek s követséget
Küldöttek hozzá e végett.

„Idvez légy, jó urunk, ezek
Eképen szólanak:
Nem illik, hogy főnek kezek
Tanácsot adjanak:
Egygyel még is megjelenünk
Ne gyulj haragra ellenünk.

Ugy, mint mi téged szeretünk,
Szeretve más ur nincs;
Olly kedves vagy mint életünk,
S becsesb mint bár melly kincs;
Virágzik most néked tavasz,
De az idő csalárd s ravasz:

Repül, nem bizhatunk benne,
S vissza nem tér soha;
Ha meghalnál, melly bal lenne
Sorsunk s melly mostoha!
Jószágodat más idegen
Bitangolná el hidegen.

S ha bár e gyásztól magunkat
Irgalmas istenünk
Megment is, maradékunkat
Kell tőle féltenünk:
Lépj hiveid kérésére
A házasság szent rendére.

Nevelj fiat, méltót hozzád,
S magadhoz hasonlót;
Párt a legfényesb ház is ád
Gazdagot, szépet s jót:
Jobb sorsot szerzesz magadnak
S minden jobbágyid vigadnak."

„Gyermekim, mond, jószágomon
Ur vagyok rajtatok:
Itthon sem illik lábomon
Rabláncot látnotok.

Még nincs, de csak asszony legyen,
Szabadságom füstbe megyen.

Gőg a szépek tulajdona,
Negédet főz agyok;
S tudjátok, hogy én katona
Természetű vagyok:
Hahogy nőmtől tromfot vennék,
Isten tudja mit nem tennék,

Még is minthogy javatokat
Szivemen hordozom,
Cselekszem kivánságtokat,
Nyugtom feláldozom:
Meglesz; feleséget veszek
De választó magam leszek:

S meg kell esküdnötök, hogy azt,
Kit grófnétokká tesz
Szivem, akár szegény paraszt,
Akár fő nemből lesz,
Rangom szerint tisztelitek,
S anyátokként szeretitek."

Esküsznek erre jó szivvel.
A gróf kocsira ül,
Barátjával Fénykörivel,
Csupa szem s csupa fül;
Fél Magyarország részeit
Járja s vizsgálja szépeit.

A palotákban számtalan
Az igéző gyöngy kép
S Fénköri sugja untalan:
Ezt vedd, ez jó és szép.
„Ő csak: jó s szép ám szemlélni,
De nem vele holtig élni."

„Felelsz-e érte élteddel?".
„Annyira nem kelünk!
De asszonyt, mint férfit, hidd el
Jót hamarább lelünk;
S a szép nemet ha gúnyolod,
Magát az istent vádolod."

A gróf sokat mond ellene,
Sokkép fejtegeti,
Itt s ott több még mi kellene,
S ezt s azt meg mért veti?
Másoknak észt könnyen adunk,
Magunk sokban felakadunk.

Fényköri magában morog;
A gróf visszatér már,
S a mint sokat kereng forog,
Jószága szélén jár.
Itten egy szőlő lábánál
Egy alacsony kunyhócska áll.

Ebédelni az utasok
Beszállnak. Egyedül
Zsellyeszékében vánkosok
Közt egy ősz ember ül,
S körüle vagyon mindene,
A mi szükségben kellene.

„Édes Miskám, megaggottál"
Illy szókkal kezet ád
Fényköri; „melly jól tartottál
Sokszor; mint van Pannád?"
Méltóságos nagy ur, az ám
Jó asszony, s páratlan talám!"

„Biz az volt uram, nagy s fő kincs
De már menny a díja."
„Hát magán vagy? s látom most sincs
Nyugalmadnak hía."
„Magán? nem hagyott el az ég;
Julisom velem vagyon még."

„Nem tudja nagysád? kicsiny volt
Akkor, de megnőtt már.
Miolta jó társam megholt
Ő mindenben eljár,
Mindenben anyját követi
Sőt azt el is felejteti."

„Heves az én természetem
S a köszvény is gyötör,
Hamar felingereltetem,
S könnyen támadhat pör.
Pörölt is néha hitvesem,
De Julisom még soha sem.

Mennél több s csudálatosabb
Bogaram van nékem,
Annál szelidebb s nyájasabb
Hozzám e gyermekem.
Sokszor meghatja szivemet,
S szégyenlem zordon kényemet."

Dicséri még szünetlenül;
Ekkor az atyjához
Belép Julis véletlenül,
S tejjel tölt zsetért hoz.

Elsőben megdöbbenve áll,
Hogy látogatókat talál.

Mint rózsaszál olly ékesen
S felejtve szépségit,
Meghajtással szemérmesen
Köszönti vendégit.
S nyájas arcával mint a nap,
Tüstént tisztje dolgába kap.

Gyengéd képén szelídség ül,
Szelíd tekintete
Varázs szelídséggel vegyül
Járása, termete,
De még szava zengései
Szelídség főbb remekei.

Gyönyörködve legelgeti
A gróf sok kellemét;
Julis is loppal rá veti
Egyszer kétszer szemét.
Utóbb jól megnézi; mert vágy
Földesurát látni jobbágy.

Megköszönvén ebédjeket
Mennek az utazók.
Fénykörinél pörgéseket
Ekkép kezdik a szók:
„O hány kunyhóban van olly kincs
A millyen palotákban nincs.

Lel itt szived, valamit vár,
S mit kérni érdemes.
Melly gyöngyalak! csak az egy kár,
Hogy szegény s nem nemes.
De annál alázatosabb
Fog lenni; nincs bizonyosabb."

„Igaz! remélni sokat hágy;
De kötve hiszek én.
Ur lenni minden asszony vágy,
Szegény, dus, ifjú, vén.
Egyik repűl, a másik mász
Hatalmat aképen vadász."

„Szerencsétlen gróf, ki nem tud
Gyanu nélkül lenni.
Hogy Julis képe nem hazud
Arra merem tenni
Kezességül értékemet
S ha még több kell, életemet."

„Itt a kezem. Ezret teszek
Tizre, megmutatom,
Hogy mit tudok, nyertes leszek
S nem csal gondolatom.
S ha Julis zaklat engemet,
Rajtad öntöm ki mérgemet."

Erre minden lovagokat
Meghív körül belöl,
Kérvén vennék pompájokat
Lakodalmán elöl.
Számtalanok megtisztelik;
S csak egyedül magát lelik.

De nagy vadászkészületet
Az egész udvar tesz.
A kürt szól. Illy jelenetet
Kiki tréfának vesz.
A gróf magát lóra veti,
Nyargal s a sereg követi.

A vezér vágtatva betér
Ott, hol Julis vagyon.
A dandár a házba sem fér.
A jó leány nagyon
Elrémül; illy sokaságot
Látván s annyi cifraságot.

„Barátim, kik kisértetek,
Mond a gróf, engemet,
Itt fogom tartni veletek
Öröminnepemet:
Ha Julistól szerettetem
S atyjától őt megnyerhetem.

De Julis, jól megértsetek,
Párom csupán ugy lesz,
Ha esküszik előttetek
Hogy kényem szerint tesz
Mindent, és soha, sem tettel
Nem dacol, sem tekintettel."

A választ várják mindenek.
Miskának szemei
Könnyezve lyányán függenek:
„Urunknak kegyei
Melly nagyok! engedsz-e, Julis,
Esküdve is, magadtól is"?

Testesült szeméremként áll
Ez lesütvén szemét,
Képén rózsa pipacscsá vál
S neveli kellemét,
S melyében, melly nagyon dobog,
Félés lappang s öröm lobog.

„Melly dicsőség! könnyü tennem
Olly esküvést önkint,
A mire ez a sziv bennem
S legszentebb tisztem int.
De atyám! téged hagyjalak
S talán soha se lássalak?"

„Szép gyermek, hagyd e bánatot;
Atyád eljő velünk,
Vagy itt marad, s szolgálatot
Melléje rendelünk,
S mindenkép függ csak tőletek,
Egymással együtt lennetek."

Miska köszöni ezeket,
S otthon vágy maradni.
Csak pap kell már a sziveket
Áldva összeadni.
Van ez is. Asztal az oltár,
S a kettő egy párrá lett már.

Az uj grófnénak könnyü volt
Rangjához illeni,
Jóságának minden hódolt,
S őt dicsőíteni
A hir mindenütt sietett,
Mert illyet ritkán lelhetett.

Férje kényét észreveszi
Pillantatiból már,
S minden tetszését megteszi,
Parancsolást sem vár.
Azért jutalmul mindennap
Atyjától egy pár csókot kap.

„Jó jel, igy szól Fényköri, jó!
Négy heted eltele
Julissal, gőgről nincsen szó,
Semmi bajod vele." -
„Diadalmad kora nagyon,
A próba még hátra vagyon."

Ekkor nem szünik kinzani
Julist későn korán,
Alig fekszik, kell ugrani
Öltözni szaporán.

Meglesz. Viszont uj gondolat!
Vetkőzés a parancsolat.

Vidám vendégség tartatik,
Muzsikusokat hajt,
Julis onnét kizáratik,
Kit csak nem is sohajt;
Nem csak el nem komorodik,
Sőt jó kedvvel nyájaskodik.

Gróf Kál, ki már naponként fél
Hogy fogadása veszt,
Fénykörihez illy szókra kél:
„A mit most látsz, mind ezt
Csak játéknak nézd; de teszek
Ollyakat, hogy nyertes leszek."

S Julishoz szól: „okosabb légy,
Már régen nagyon fáj
Hogy atyádhoz olly sokszor mégy:
Ugy is az egész táj
Tudja, (a mi nékem nem nagy
Becsület) hogy ki lánya vagy."

Felel: „hozzá menetelem
Kettős tisztem vala,
Mert úgy parancsolál velem.
De hogyha általa
Megbántlak, félbe szakasztom,
S búmat szivembe fulasztom."

„Látod, Fénykörі, melly nagy kín
Márig engednie."
„Kőnek kellene, ha illy csín,
Nem sértné, lennie.
A mit igért, az is sok ám,
Részemről én általhágnám."

Julis nem. Férje gyakran jár
Atyja körül vele;
Az ő képén felhőt les, vár,
S van mosolygás dele.
Még is elhajt, mint idegen
A háznál, némán s hidegen.

Fénykörі kezdi feddeni:
„Bizony kegyetlenség
A jó lelket ugy gyötreni:
Ne légy vad ellenség
Felbontom fogadásodat.
Tartsd meg ezer aranyodat."

„Ezer arany ám derék szer!
Azt könnyen kivetem;
De más forog fenn, ezerszer
Drágább becsületem.
Meg kell cáfolnom, hogy volna
Olly asszony, ki nem dacolna."

„Most legalább mig terhével
Jár, addig békét hagyj,
Atyává tesz gyermekével
S lágyszivűbb lészsz, mint vagy.
Lám jobbágyid imádkoznak
Érte, s fiért sohajtoznak."

A szerencsétlen anya, jaj!
Fiú helyett lyányt szült
Kimondhatatlan bú és baj!
Gróf Kál, mint az őrült,
Ugy tetteti magát. „Felém
Kölyked ne küldd, tört döf belém."

Egy szolga jő s mint a dőre
A lyányt felöleli.
„Hová viszed"? az erdőre,
Grófom ugy rendeli.
„Engedek ha parancsolja"
S a gyermeket megcsókolja.

Még nem szünik ölelgetni
Szerette magzatját,
Férjét látja besietni,
Elnyomja bánatját.
A gróf int, s a kis leányzót
Viszik. Julis nem szól egy szót.

A férj, mintha baj sem volna,
Enyelg szerelmesen:
Julis, mint ha most hódolna,
Csókolja tüzesen,
S ha a bu egy könnyet ejtet,
Abból is szerelmet sejtet.

De ha magán van, könnyei
Özönként omlanak;
„O anyasziv gyötrelmei!
O atyák tudjanak
Igy bánni saját vérekkel,
Bizony e miatt veszek el!"

„De nem hihetem gyermekét
Hogy megölhette, nem!
Bár célját s szive rejtekét
Nincs mód megfejtenem.

Bizonyítnom hűségemet
Szent tiszt, letettem hitemet."

Illy készen vár uj harcokat,
De Fényköri: „Mit tészsz?"
Igy dörög; „olly vad dolgokat
Bizony vérszopó tész.
Szent a természet kötele,
S te kő sziv! csak játszol vele.

Nem vagy sem férj, sem atya már.
Kinzásban keresed
Durva örömödet, ámbár
Galamb a hitvesed.
Szégyenlem barátságodat,
Megyek, itt hagyom házadat."

„Ne menj, barátom, a vad sziv
Hidd nem természetem,
Én midőn Julis kínnal viv,
Még inkább gyötretem.
De melly arany ismertetik
Jónak, ha nem égettetik?

Az asszonyok makacsságát
Olly erősen hittem,
Hogy Julis hajlékonyságát
Boszonkodva vettem;
Most már, a mint türt s engedett,
Csaknem uj hitem éledett.

De még végkép nem foghatok
Uj hitemmel kezet;
Még egy harcot harcoltatok,
Igaz, hogy nehezet.
De rá nem mindjárt támadok,
Esztendeig nyugtot adok."

Ekkor egy évig egészen
Bárányhoz hasonló
Jótermészetüvé lészen.
A gyermekről nincs szó.
Julis csupa hűség, s noha
Fájt szíve, nem zugott soha.

De méhe bezárva maradt.
S egykor gróf Kál igy szól:
„Azt véltem, gyümölcsöt arat
Házam s elterjed jól;
Látom, isten nem szereti
Frigyünket, átok követi.

Egy főrendű személyt veszek
Társul, kivel talám
Örökösök atyja leszek,
S népem áldást mond rám.
Illy boldoggá te nem tehetsz,
Hát atyádhoz vissza mehetsz."

S Julis, mintha legnyájasb szó
Vidítná, ugy felel
Szelíd hangon: „nekem mind jó,
Mit férjem rendel el.
Onnét hazul hozott ruhám
Ládámban van, azt veszem rám."

Gyöngy, gyémánt, arany himezés
Tőle elfogatik,
Sem sóhajtás, sem könnyezés
Rajta nem láttatik.
Indul paraszt öltözettel
Millyenben jegyeztetett el.

Nyalábját hón alá veszi
Gróf képét csókolja,
S egy hév könynyel tüzzé teszi,
Ki bár mint titkolja,
Alig állja hogy bájolva
Meg ne ölelje lángolva.

Megy. A cselédek könnyezik
Fájlalván esetét,
A grófot vaknak nevezik,
S bomlottnak izletét.
Ő dicséri: „Jók łegyełek.
Mindenkor isten veletek."

Elijed s egyszersmind örül
Őt látván az atyja;
Mindent kérd a lettek körül,
S osztán ez szózatja:
„Jóknak hasznosak mindenek
Láthatd, a nagyok millyenek.

A kastélyban fel nem leléd
Atyádat, gyermekem,
Tégedet is semmi cseléd
Ki nem pótolt nekem.
Mik valánk most azok lettünk,
Az álomból felébredtünk."

Egy hét mulv' a gróf meglepi
Őket véletlenül.
Az atya képén innepi
Csend és komolyság ül;
Julis hallgat elfogódva
S mint vendéglátó forgódva.

„Tudod, jegyben vagyok, ugymond
A gróf, összekelek
Minden órán, de egy a gond
Kulcsárnét nem lelek.
Egy ideig e bajomat
Oszd meg, ismered házamat.

Uj társam egy kis lyányt is hoz,
Kit özvegy testvére
Támaszkodván jóságához,
Bizott hű kezére.
A gyermek, mint kis angyal, szép,
Egy esztendős, eleven, ép."

Igy szólván Julisra tekint,
Kinél akármint viv,
Egy csepp könny jelenti a kint,
Mellyet rejt benn a sziv.
„Egy esztendős a leányzó,"
O lelket általjáró szó!

Erőt vesz, bármint forr a vér:
„Engedek szivesen."
A gróf megy. Julis is megtér
A várba csendesen.
Minden szükségest előre
Elrendel a menyekzőre.

Minden bámul erőltetett
Nyugtán s forró részt vesz.
Elébb itt érte tétetett
Mit ő most másért tesz.
Csak ő látszik fel nem venni
Ki volt s mivé kelle lenni.

A kirendelt napon repűl
Egy hintó sebesen.
Benne az uj menyasszony ül
Gyöngyösen, kövesen.
Kit Fénykori karon fogva
Kivesz aranytól ragyogva.

„O mikép megcsalja magát
Ki bizik nagyokhoz,
Ugy tartott, mint szemcsillagát,
S most uj menyasszonyt hoz.

De szelid sziv ez, s szép nagyon
A grófnak igaza vagyon."

Másik hintón a gyermek van.
Anyai sziv heve
Tüstént lángot vet Julisban,
Fut, hogy leg-eleve
A szép csecsemőt kezéhez
Vegye s szorítsa melyéhez.

Viszi s álomba rengeti,
Felejt egyebeket.
A gróf jő, párját vezeti,
Nézni a gyermeket.
Julis térdet hajt grófjának
S kezet csókol asszonyának.

„Julis ez? kiről mondatott
Nékem sok, ki veled
Megesküdt s elválasztatott
S most mellém rendeled?
Az nekem is nehéz lenne,
S a sziv hasadna őbenne."

Julis felel térdre esvén:
„A gróf mindent jól tett;
Fő sorsúnak nem illem én,
Isten is mást végzett.
Két évekig szerettettem,
S fiat néki nem szülhettem.

O szeresd őt, ki nemes, jó,
Légy szerencsés vele;
Légyen áldott és állandó
Frigytek szent kötele;
S add azt neki énhelyettem,
Mit az égtől nem nyerhettem.

Csak kevés nap dolgaira
Hítt a gróf engemet;
De a kis gyermek annyira
Bájolja szivemet,
Hogy szivem végkép itt maraszt,
Csak te, asszonyom, engedd azt."

„Angyal", kiált ez fenszóval,
S karjába szorítja;
„Angyal," kiált a gróf s csókkal
Julist elborítja;
S Fényköri mond, mind két szeme
Égvén: „nem jövendőltem-e?"

Julis nem tudja mi leli.
A gróf: „kegyes alak,
Meg engedsz-e, ezt leheli,
Hogy igy aláztalak?
Ülj már fényes érdemeden
Épült asszonyi székeden.

Minden csudálatos tettem
Csak próba volt, nem más.
Már eléggé meggyőzettem,
Melly kincs vagy. Megbocsáss!
Mától fogva másképp teszek,
Szelíd s okos férjed leszek.

Ezen asszony hugom nekem,
S teneked lesz híved."
„A gyermek az én gyermekem?"
„Jól mondotta szíved.
A testvéremhez vitettem,
És az által neveltettem."

Lyányára borul, szive vér;
„Kedves ismét megvagy?
Hát ismét anya, pár, testvér
Vagyok: melly sors illy nagy!"
‚Barátném is?' mond tüzesen
Fényköri. „Az is szivesen."

„Nekem pedig kedves lyányom,
Mond Miska a kit már
Elhoztak, s minden irányom:
Ezentul egy hely zár."
Gróf Kál Julist ölelgeti,
S karon ebédhez vezeti.

S minden örül, csókolgatja
Ruháját, kezeit.
A gróf boldogul folytatta
Vele sok éveit:
S adós az ég sem maradott:
Nem sokára fiat adott.

AURORA.

Midőn Cephalosával
Szivének bálványával
A hajnal szép istennéje
Mint férjjel először hált,
Hogy egy pillantattá vált
Tudni való ezen éje.

Semmivel nem gondolván,
Csókoltatván, csókolván,
Aurora fáradtig játszék.
Utóbb elszenderedett,
A nap már fél délen látszék.

Szekerére sietett,
Minden isten nevetett,
S őtet szemérem festette:
Mint bájolsz igy, melly szép vagy!
Monda Zevsz, illyen maradj,
S örökre pirossá tette.

IPHIGENIA TAURISBAN.
DRAMA GOETHÉBŐL.
(1832.)

SZEMÉLYEK.

IPHIGENIA.
PYLADES.
THOAS, a taurisiak királya.
ARKAS.
ORESTES.

Nézőhely a Diana temploma előtti berek.

ELSŐ FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

IPHIGENIA.

Árnyékaid hives homályiba,
Lombokkal ékes régi szent berek,
Mint istenném csend-lakta hajlokába,
Borzadva s bús szívvel jövök ma is,
Ugy mintha benned most járnék először;
S itt semmikép megszokni nem tudok.
Régóta rejt e tájon engemet
Egy fő erő, mellynek meghódolok,
S még is rideg külföldi s uj vagyok.
Mert engem oh a tenger elrekeszt
Szeretteim honától, és gyakorta
Órákig állok a parton, keresve
Lelkemmel a görög földet; de csak
Zugó hab ád sohajtásimra választ.
Jaj annak, a ki jó szüléitől
Távol magányban él! Az a butól
Emésztve érzi szüntelen szivét.
Minduntalan repülnek andalgási
A helyre, hol legelső napsugár
Szemébe tünt, s gyermektestvérivel
Enyelgve szent barátságot kötött,
Az istenek tettét nem gáncsolom;
De asszonyoknak rosz osztály jutott.
A férfi úr honában, s hadban is
S külföldön is magán segítni képes,
Szerez s örül, harcol s víg győzödelmet
Vagy harcmezőn dicső halált arat.

Mi keskeny és szük körben él az asszony
Egy durva férj parancsitól ha függ,
Az is szerencse már és tiszt; de hátha
Bal sorsa honjából kikergeti!
Igy engem itt Thoas, egy áldott ember,
Szent láncokon keményen fogva tart.
Ah, melly pirulva vallom meg, hogy én
Neked, veszélyből mentő istennőmnek,
Örömtelen szolgálok. Érdemed
Önkényti hódolást méltán kiván.
Benned bizám mindenkor és bizom,
Diana! még most is ki engemet,
A legnagyobb királynak gyermekét,
Veszély elől karodban elhozál.
S ha oh te, Zevs leánya, a dicsőt,
Kit tőlem elszakasztva gyötröttél,
Ha isteneknek mását Agamemnont
Fénynyel tetézve Trója pusztulása
Után viszont házába juttatád,
S nejét, Elektráját, s fiát, e drága
Kincseit, megőrzéd boldog állapotban:
Vigy engem is szeretteim közé,
Megmentve, mint haláltól elvevél,
Ez élettől, melly második halálom.

MÁSODIK JELENET.

IPHIGENIA. ARKAS.

ARKAS.

Téged, Diana papnéját, köszöntet
Jó szívvel a király, kitől jövök.
Ma Tauris istennéje templomában
Áldozni készül, a sok uj s jeles
Győzelmekért. Jelentem ezt sietve.
Hadával a király is nyomban itt lesz.

IPHIGENIA.

Készen vagyunk tisztelve látni őket,
S Thoasnak áldozatja istennénk
Által kegyes szemmel tekintetik.

ARKAS.

Te is, szelíd szüz és szent, s olly igen
Tiszteltetett papné, oh bár te is
Kegyesb s vigabb szemmel tekintenél
Reánk. Mikép örülnénk! Titkosan
Nagy bú emészt szünetlen tégedet;

Sok évek óta nem hallunk tetőled
Egyetlen egy jó kedvü hangot is.
Mióta itt ismerlek, engemet
Tekinteted mindig rettegtetett;
Bezárkózott lelked talám le van
Nyügözve kebled belső rejtekében.

IPHIGENIA.

Ugy illik egy árvához s elhagyotthoz.

ARKAS.

Mikép lehetsz te árva s elhagyott?

IPHIGENIA.

Honunkká a külföld mikép lehet?

ARKAS.

S honod neked már rég külföld leve.

IPHIGENIA.

Azért sir s vérzik szívem szüntelen.
Jaj! serdülésem első éviben,
Midőn atyám, anyám s testvéreim
Egygyé levénk, s midőn mi gyermekek
Mint sarjadékok ég felé növénk,
Egy átok akkor engem elkapa
Szeretteim közől s a szép kötélt
Érc kézzel elszakasztá, s ifjuságom
Vig kedve tüstént hervadott s kihalt.
S ha mentve megmaradt is életem,
Nem más vagyok, csak árnyék, új öröm
Virága nem teremhet már szivemben.

ARKAS.

Boldogtalan ha vagy, mikép hiszed,
Hálátlan is vagy, azt állíthatom.

IPHIGENIA.

Hálám irántatok van szüntelen.

ARKAS.

Olly tiszta nincs, a millyenért szokott
A szép s nemes lélek mivelni jót,
Nincs ollyan arc, melly pártfogóinak
Elégedést és kedvelést mutatna.
Mély titku sors midőn több év előtt
E templomunkba szentelt tégedet,
Thoas legott hüséggel s tisztelettel

Fogott fel, istenek sajátjaként;
S hozzád ez a hon irgalmas leve,
Melly mindenekhez szörnyü volt elébb,
Mert senki sem kötött ki partjainkon,
Ki nem lett volna véres áldozat
Diana szent oltára zsámolyán.

IPHIGENIA.

Lehelni s élni: e kettő nem egy.
Mi élet az, mellyet szentelt helyen
Sirok felett lengő árnyék gyanánt
Elgyászolok? Vagy érzett s kellemes
Életnek azt nevezni képes-e
Ha minden álmadozva tölt napunk
Ama komor napokra int ügyelni,
A mellyeket magokról nem tudó
Bus holtak innepelnek Letheparton?
Az élet csak halál, ha haszna nincs;
S az asszonyé e sors, kivált enyém.

ARKAS.

Megengedek, s egyszersmind szánlak is
Nemes negédedért, melly tenmagaddal
Nem hagy elégedned s emészt buval.
Mióta itt vagy, hasztalan vagy-e?
Ki űzte el királyunk durvaságit?
Az ősi rendszert, melly minden jövényt
Eddig Dianának feláldozott,
Ki törli ugy kegyes beszédivel,
Hogy sok fogoly, kit várt kinos halál,
Honába vissza épen elmehet?
Vajjon boszút kiván-e állani
Ezért Diana; sőt nem hallja-e
Kegyes fülekkel esdeklésidet?
S nem ád-e új meg új győzelmeket
Hadunknak? És nem sokkal boldogabb-e
Minden jobbágy? mióta a király,
Ki olly soká vitézül csak s hiven
Igazgatott, ma már teáltalad
Jó lenni is tud, és az engedés
Tisztét nekünk olly könnyüvé teszi?
Te azt haszontalánnak tartod-e,
Ha tőled ezrek nyernek enyhülést?
Ha annak a népnek, melly tégedet
Az istenektől nyert, örök szerencse
Forrása vagy? ha száz külföldinek
Itt, a veszély s halál vidékein,
Honába bátran juthatást szerezsz?

IPHIGENIA.

Jótételünk nagyon csekély s kevés,
Ha észre veszszük mennyi a hiány.

ARKAS.

Dicséred azt, becsét ki elfelejti?

IPHIGENIA.

Hibás az, a ki tetteit latolja.

ARKAS.

Szintugy hibás, ki fitymál érdemet,
Mint a ki fattyu becscsel kérkedik.
Higy énnekem, s kövesd intésit annak,
Ki tisztelőd s igaz javad' kivánja.
Midőn veled beszél ma a király,
Kegyeljed, a mit vágy jelenteni.

IPHIGENIA.

Minden baráti szód busít. Gyakorta
E vágy elől bajjal tértem ki már.

ARKAS.

Vigyázz, ne tégy magadnak kárt magad.
Mióta elvesztette a fiát
Kevés barátinak hisz a király,
S ezeknek is nem annyit mint elébb.
Irígyen ugy tekint minden jelesb
Házbéli ifjat, mint uralkodásban
Ellenfelét, s fél, hogy magányosan
Öreg korában elhagyatva lesz,
Vagy pártütés vet véget életének.
A scytha nem szeret sokat beszélni,
Kivált nem a király, ki csak parancshoz
Szokván s tevéshez, a beszéd finom
Vivése által nem tud célt keresni.
Szabódva, vagy önkényt őt félreértve
Gátot ne tégy dolgában; sőt fele
Utig te menj elébe nyájasan.

IPHIGENIA.

Magam siettessem hát a veszélyt?

ARKAS.

Veszély-e az, ha nőjének kiván?

IPHIGENIA.

Nekem veszély, s a legnagyobb veszély.

ARKAS.

Csak adj bizalmat hát szerelmiért.

IPHIGENIA.

Félelmemet ha egyszer elveszi.

ARKAS.

Előtte sorsodat mért titkolod?

IPHIGENIA.

Papnéhoz illik titkot tartani.

ARKAS.

Király előtt nem illik titkolódni,
S ha nem kiván is nyilt vallástevést,
Nagy lelke mélyen érzi, melly igen
Bezárod őelőtte szívedet.

IPHIGENIA.

Talán haragszik is titkon reám?

ARKAS.

Aligha nem. Rólad sem szól ugyan;
De észre ugy vevém beszédiből,
Hogy birni téged eltökélve van.
Ne hagyd, ne hagyd magára, kérlek, őtet,
Nehogy haragja gyúljon ellened,
S boldogtalan légy s sirva bánd utóbb
Tanácsom elvetését hasztalan.

IPHIGENIA.

Hogyhogy? gonosz s olly cél van a király
Szivében, a melly senkihez sem illik,
Kit istenes s nemes szív lelkesít?
Ágyába elragadni készül-e
Erővel a szentelt oltár elől?
Ha ugy van, a nagy istenek kegyét,
Kivált Dianáét hivom segédül,
S e bátor istennő papné' ügyét,
S örök szüz a szüzét bizony felfogja.

ARKAS.

Attól ne félj! A vér fellobbanása
Nem hajtja a királyt illy vakmerő
Ifjúi tettre. Más kegyetlenebb
Tettet gyanítok én felőle, mellyet
Bizonynyal elkövet, mint ismerem,
Mert lelke hajthatatlanul kemény.
Azért, könyörgök, hálát és bizalmat
Mutass hozzá, ha többet nem tehetsz.

IPHIGENIA.

Ha többet is tudsz, oh hagyd értenem.

ARKAS.

Tudd meg magától. Im jő a király,
Saját szived serkent, mert tiszteled,
Hogy őt bizalmas s szép móddal fogadd.
Az asszonyok jó szóval sokra mennek
Olly férfinál, kiben nemes sziv él.

IPHIGENIA *maga.*

Azt nem tudom mikép követhetem
A hű sziv illy kegyes tanácsait;
De a királynak sok jótétiért
Jó szókat adni, tisztem; ezt teszem,
S hogy a hatalmasnak színzés kivül
Mondhassak, a mi kellemes, kivánom.

HARMADIK JELENET.

IPHIGENIA. THOAS.

IPHIGENIA.

Királyi jókkal áldjon tégedet
Az istennő! Dicsőség, győzelem,
Kincs, híveid virágzó állapotja,
S minden kegyes szándékid bételése
Legyen jutalmad; hogy ki élsz sokaknak,
Sokak felett szerencsés is lehess.

THOAS.

Elég szerencsés volnék, hogyha népem
Dicsérne. A mit szerzék, több gyönyört
Szült másnak, mint nekem. Legboldogabb az,
Akár király akár koldus legyen,
Kit házi boldogság örömre gyujt.
Mély bánatomban részt vevél, mikor

Mellőlem ellenségi kéz miatt
Egyetlen egy kedves fiam kimúlt.
Míg a boszúvágy birta lelkemet,
Nem szerze házam pusztasága kínt;
De most, midőn győztem s az ellenség
Hazája rontva van s fiam boszúlva:
Nincs semmi otthon, a mi kedvet adjon.
Azt a vidámon engedést, a mi
Minden szemekből tündöklött elébb,
Már elnyomák a titkos aggodalmak.
Mindenki a jövendőt kémleli,
S nem önkényt hódol a gyermektelennek.
Most eljövék ezen templomba, hol
Gyakorta kértem is, háláltam is
Győzelmet. Egy ohajtást hordozok
Régóta keblemben, melly nem lehet
Előtted ujság s meglepő. Reménylem
Hogy téged népem és magam javára
Házamba viszlek én menyasszonyúl.

IPHIGENIA.

Az ismeretlennek nagy s ritka kegy
Ez oh király! Pirulva állok itt
Én bujdosó, ki e parton nem mást
Csak pártfogást kerestem, mellyet adsz.

THOAS.

Hogy származásod titkát s sorsodét
Előttem is mint minden más előtt
Ugy rejted, egy nép sem kedvellené.
E part ijeszti a jövényt; szokás
És kénytelenség megkivánja ezt.
De tőled, a ki sérelemtelen
Itt mint barátsággal fogadt vendég
Függetlenül élhetsz kényed szerint,
Tőled bizalmat vártam, mellyet hű
Gazdáskodó várhat vendégitől.

IPHIGENIA.

Hogy házamat s szüléimnek nevét
Titkoltam, oh király, azt félelem
Okozta, nem gyanú. Mert jaj! hahogy
Tudnád ki áll itt, melly átkot visel,
Talán irtóznék tőle nagy szived,
S nem hogy megosztnád székedet vele,
Inkább tüstént hazád határiból
Kikergetnéd s elébb mint rendelé
A sors, honába hogy még visszamenjen,
És véget érjen bujdosásiban,

Azon veszélynek adnád martalékul,
Melly a csavargót és hazúl-üzöttet
Durván ijesztve várja mindenütt.

THOAS.

Az istenek bár mit végeztek is
Felőled és egész házad felől:
Mióta itt lakol s vendégi just
Nálunk nyerél, az ég áldásai
Szállnak reánk. Nehéz hinnem nekem,
Hogy benned egy bünöst védelmezek.

IPHIGENIA.

Nem a vendég, kegyed nyer annyi jót.

THOAS.

Gonoszra szórt kegyünk áldást nem ád.
A hallgatást hát s titkolást szakaszd el;
Nem rosz szivű kivánja tőled azt.
Az istennő kezem közé adott:
Mint szentje, nékem is szentem valál.
Utóbbra is törvényem lesz szava.
Honodba visszatérhetést ha várhatsz,
Minden kivánatimmal felhagyok.
De hogyha útad végkép zárva van,
S ha nemzetséged elkergettetett,
Vagy szörnyü sors által kiirtatott:
Ugy nem csak egy törvény szerint enyém vagy.
Légy nyilt, tudod, szómat meg szoktam állni.

IPHIGENIA.

Nem könnyen oldja nyelvem a kötélt,
Kiadni titkát, mellyet régen őriz,
Mert akkor ez, használjon bár vagy ártson,
A szívet, e legbiztosabb lakát,
Örökre hagyja el. Tudd meg tehát:
Én Tantalus véréből származám.

THOAS.

Nagy szó esék ki szádból csendesen.
Hát ősöd az, kit ismer a világ
Az istenek hajdanti kedvesének?
E Tantalus volt-e, kit Jupiter
Vendégül asztalához ültete,
S az istenek is nagy gyönyörködéssel
S oraculum-szólásként hallgatának?

IPHIGENIA.

Ez az. De isteneknek emberekkel
Nem kellne, ugy, mint társaikkal élni;
Embernemünk gyarló s erőtelen,
S elszédül a nagyon magas helyen.
Ő nemtelen nem volt, sem áruló,
De nagy szolgálni, és csak gyenge ember
Mulatni a magas dörögtetővel.
Igy vétke is csak ember tette volt.
Kemény itélet érte; s a regék
Azt hirdetik, hogy őtet büszkeség
És hívtelenség buktatá alá
A Tartarusba. S oh az istenek
Haragja minden magvát is gyülölte.

THOAS.

Saját bünéért-e vagy őstért?

IPHIGENIA.

A nagy tettekre kész szivet, s Titánok
Erőhatalmát minden származéki
Öröklötték tagadhatatlanúl;
De homlokokra érc kötőt koholt
Az isten, és komor szemük elől
Rejté a józan bölcseség szerint
Menő tanácsot, mértéklést s türést;
Kényök hamar dühös vadság leve
S dühök határtalan szikajkodék.
Pelops a Tantalus kedves fia,
Ez a hatalmas vágyu, már öléssel
És árulással szerze legszebb nőt,
Onomaus lányát Hippodamét.
Férjének az Thyestet s Atreust
Szülé, kik atyjok szívét mostoha
Testvérökért kitetsző lánggal égni
Irígy szemekkel sejtik, és frigyet
Kötvén, kivégzik titkon bátyjokat.
Az atyjok Hippodamiát gyanitja
Gyilkosnak, és fiát durván kivánja
Ettől, s ez öngyilkossá lesz. -

THOAS.

Mi lelt?
Beszélj tovább, ne bánd bizalmadat,
Szólj.

IPHIGENIA.

Boldog a ki ősiről beszélve
Nagyságokat vigan hirdetheti,

S szelíd örömmel látja, mint csatlódik
Szép s hosszu lánchoz ő! Mert hirtelen
S egyszerre egy ház sem szül szörnyeget,
Sem félistent. Csak a jók és roszak
Tartós sorából válik a világ
Szemfénye s átka. Közzűlök kihal
Az atyjok, Atreus Thyestessel
Uralkodik. De nem tarthat soká
Az egyesség. Thyestes mocskot ejt
A bátyja ágyán. Ez kikergeti
Honából őt. Thyestes álnokul
Boszút forralva bátyja egy fiát
Ellopta titkon, és sajátjaként
Nevelte fel szinlett atyáskodással.
Ennek szivét boszúval és dühvel
Betölti, s Atreushoz küldi atyja
Testvérében saját atyját megölni.
Az ifju célját értvén a király,
Kemény boszút áll rajta, vélve hogy,
Testvére magzatját gyilkolja meg.
Megtudja későn, kit kinoztatott
Halálra, s vágyván állni nagy boszút
Rút szörnyüséget érlel. Tetteti,
Hogy meg van engesztelve. Visszahívja
Honába öcscsét mind a két fiával.
A gyermekek levágván sült gyanánt
Asztalra undok étkül feltetetnek.
S midőn Thyestes jól lakván saját
Husával, elfogódik mély butól,
A gyermekek hollétét kérdezi,
S szózatjokat már véli hallani:
Atreus dühös kacaj között veti
Elébe a koncolt főt s lábakat. -
Elfordulsz, oh király, s iszonykodol:
Igy akkor a nap is elvonta tőlök
Szemét s örök pályájáról kitért.
Ezek valának papnéd ősei,
S boldogtalan sorsuk s zavart eszök
Sok más bizonyságit az éj takarja
Szárnyával s csak homályosan mutatja.

THOAS.

Rejtsd el te is. Elég. Ne hozz elő
Több szörnyeket. De mondd meg, melly csoda
Származtat e vad fajból tégedet?

IPHIGENIA.

Atreus első magzatja Agamemnon
Az én atyám. De bátran mondhatom
Hogy ezt kicsiny koromtól fogva én

Nemében egy remeknek ismerém.
Engem szült Klytemnestra néki, mint
Zsengét, utóbb Elektrát. Békeségben
Országolt a király és Tantalus
Házába a nem ismert csend betért.
De a szülék kedvén egy csorba látszott;
Nem volt fiok. S alig telt bé a vágy,
S Orestes a kedvenc alig virult
Leánytestvéri közt, hogy uj csata
Készült, a már megbátorult családra.
Ismeritek hirből azt a hadat,
Melly a görög nemzet vitézeit
A legszebb asszony elrablásáért
Boszúállásra hívta Trója ellen.
Övék-e már a város, nem tudom.
Atyám vezérlé a görög hadat.
Soká hiában kellett várniok
Aulisban kedvező szelet, mivel
Neheztelvén Diana a vezérre
Késlelte a sietni akarókat,
S Kalchassal a király idősb leányát
Kivántatá magának. Engemet
Anyámmal együtt a táborba csaltak,
S az oltárhoz ragadtak áldozatnak.
Az istennő megengeszteltetett;
Nem ontatá vérem, sürű felhőbe
Elrejte, s itt e templomban jövék
Magamhoz a halál félelmiből.
Im ez vagyok én, Iphigenia,
Agamemnon leánya, s unokája
Atreusnak és sajátja Dianának.

THOAS.

Téged nekem királyi vér sem tesz
Többé, mint ismeretlenül valál.
Ismétlem azt a mit mondék imént:
Jőj, osztozzál meg, mim van, mindenemben.

IPHIGENIA.

Mikép merném ezt tenni, oh király?
Az éltemet megőrző istenasszony
Nem bír-e teljes jussal engemet?
E védhelyet számomra ő kereste
S azért tart itt talán, hogy rémüléssel
Megbünhödött atyám öreg korában
Leljen vigasztalást bennem s gyönyört.
Talán közel van visszatérhetésem,
S tetszése ellen lenne örök frigyem.
Kértem, jelentse, itt maradjak-e.

THOAS.

Elég jel az, hogy itt vagy eddig is.
Mentségeket ne fürkészsz gondosan;
Sok szóval kár könyörgést megtagadni:
Csak egyet ért a kérő: a nemet.

IPHIGENIA.

Nem elvakító szókat mondok én;
Kitártam e sziv belső rejtekét.
S nem érzed-e magad, mint kényszerít
Illy sors atyám, anyám, testvéreim
Velem létét forrón ohajtani,
S kivánni, hogy szüléim pitvarában,
Hol néha még a bánat emleget,
Körűlem ugy, mint ujjászült körül,
A szép vigság az ősi oszlopokra
Repkényt kerítgessen megtértemért.
Oh vajha tenmagad küldnél oda!
Uj életet nyernénk én s kedvesim.

THOAS.

Menj vissza hát! Tégy ugy, mint vágy szived;
Ne halld a jó tanács s az ész szavát.
Egészen asszony, járj mint indulat
Zablátlanúl elránt ide s tova.
Ha keblöket szerelemvágy heviti,
Nem tartja őket semmi szent kötél,
S csábítójokkal atyjok, anyjok, a férj
Hü karjait tüstént elhagyni készek.
S ha bennök a vad kény lecsendesűlt,
Hiában hat reájok hű s erős
Okokkal a tanács arany szava.

IPHIGENIA.

Eszmélj nemes szavadra, oh király!
Bizalmamért illyen jutalmat adsz-e?
Elkészülél csenddel hallgatni ki?

THOAS.

Reménytelenre nem készültem el.
De kelle várnom azt is: tudhatám
Hogy asszony az, kivel dolgom leend.

IPHIGENIA.

Ne szidjad, oh király! szegény nemünket.
Nem tündöklők az asszony fegyveri
Mint a tiéitek, de nem rutak.
Elhigyjed, abban meghaladlak, hogy

Tisztábban látom, a mi jódra válik.
Velem s magaddal ismeretlenűl
Hiszed, hogy egy szoros frigy boldoggá
Kettőnket tenne, s jó szivvel s reménynyel
Erőlteted megegyezésemet.
De én hálát adok nagy istenimnek,
Hogy észt s erőt adnak reánem állni
E frígyre, mellyet nem kedvelnek ők.

THOAS.

Nem istenség, csak a szív szól belőled.

IPHIGENIA.

Hozzánk csak a szív által szólnak ők.

THOAS.

S nekem jusom nincs őket hallani?

IPHIGENIA.

Zajgó heved nem hagyja hallni őket.

THOAS.

Csak a papné hallhatja s senki más?

IPHIGENIA.

Kivált királynak kell ügyelni rájok.

THOAS.

Szent hivatal, s a Zeusnek asztalához
Öröklött jus közelb viszen hozzájok,
Mint egy gyarló vadat.

IPHIGENIA.

Kisajtolád
Bizalmamat, s im ekkép bünteted.

THOAS.

Ember vagyok s tanácsos vetni véget.
Szavam tehát megálljon: légy papné,
Mivé kiválasztott az istenasszony.
De megbocsásson énnekem Diana,
Hogy vétkem által s lelkem sérelmével
A régi áldozat soká megszünt,
E földre nem jöhet bántatlanúl
Külföldi, rá halált mond ősi szabda.
Te engemet kedveskedéseiddel,
Mellyekben most leányom érzetit

Másszor menyasszonyom tüzes hevét
Örülve láttam, mint varázskötéllel
Leláncolál s tisztem felejtetéd.
Elaltatád egészen lelkemet,
Melly nem hallá jobbágyaim zugásit;
Most ők fiam korán halásáért
E szín alatt okoznak engemet.
Már kedvedért nem gátlom azt a vágyat
A melly a régi áldozást kivánja.

IPHIGENIA.

Nem kedvemért kivántam gátolást.
Nem érti a mennyben lakókat az
Ki őket vérszopóknak képzeli;
Csak önkeménységét ruházza rájok.
Im engem is kivett az istennő
A pap kezéből, intve, hogy neki
Szolgálatom becsesb lesz, mint halálom.

THOAS.

A szent szokást nem illik változékony
Eszünk szerint csavarva érteni.
Tedd tisztedet, s enyémet én teszem.
Két útasok, kik a part barlangjában
Találtatának, s kikről nem lehet
Gyanítni jót erántunk, fogva vagynak.
Először e kettőnek vére folyjon
Mint istennődnek ollyan áldozat,
Millyennel én már rég adós vagyok.
Ezennel küldöm, tisztedet tudod.

IPHIGENIA *maga.*

Szent istennő, tudsz te segíteni!
Van felhőd sanyarúk élől a jót
Rejtni, s szél segedelmivel, a sors
Érc nyügét leoldva, vizen
S a fene scytha puszta vidékin
Túl, szabad menedékire vinni.
Bölcseséged előtt kitakarva van
A mult és valamit hoz idő még.
Szemed vigyáz jó híveidre
Mint az éjek élete, a hold,
Földre vigyáz és osztogat áldást.
Ne hagyd oh kezeim mocskolni vérrel!
Jót az senkinek soha nem szül,
S a nem akarva megöltnek is üldözi
Képe, akárhova menjen, az ádáz
Gyilkolót s ijeszti gyakorta;
Minthogy az istenek a nap alatt is

A jó emberi nyájra gyönyörrel
Néznek, és szeretik rövid éltét
Nyujtani boldogul, és ugy akarják,
Hogy sok ollyan időre tegyen szert,
Mellyben vígan örülhet az ég s föld
Kellemit csudálva szeretve.

MÁSODIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

ORESTES, PYLADES.

ORESTES.

Halál ösvénye ez, mellyen megyünk:
Lelkem hova tovább lecsendesül.
Midőn Apollot kértem, üzze el
A bosszu szörnyü hóhéristennőit
Mellőlem, itt Taurist biró kegyes
Hugának templomában láttaték
Igérni istenszóval enyhülést;
S igéretét most látom teljesedni,
Mert a halál kinomnak véget ád.
Melly könnyü lesz nekem, kit isten üldöz,
S elmémben is gyakorta megzavar,
Megválni a nap szép sugáritól!
S ha lenni kell, hogy Atreus unokái
Győzelmi szép halált ne érjenek,
S mint őseim s atyám, én is kinos
Baromként áldozatnak essem el:
Legyen! Tanácsosb itt oltár körül
Kimúlni, mint alávaló szugolyban,
Hol tőrbe a rokon gyilkos kerít.
Engedjetek, ti földalattiak,
Kik a rólam folyó s minden nyomom
Festő vért szomjuzván vadász ebek
Gyanánt kergettek szünhetetlenül,
Engedjetek kis nyugtot, nem sokára
Leszállok én hozzátok, a napfény
Ne lásson engemet, se titeket.
Kisértetek ne víjanak tovább
Érettem a föld szép zöld szőnyegén.
Ott, ott alant kereslek fel, holott majd
Örök bus éjben egyesít a sors.
Csak téged, Pylades, bünöm s bolygásom
Vétketlen részesét, csak tégedet
Sajnállak illy korán ama setét
Országba vinni! Élted vagy halálod:
Ez egy ád még reményt vagy aggodalmat.

PYLADES.

Orestes, én olly kész még nem vagyok
Az árnyékok honába szállani.
Én még azon töröm fejem, mikép
Intézzem a setét éjhez csavargva
Vivő utat felső világ felé.
Halálra gondom nincs, ott jár eszem,
Az istenek tanácsa nem nyit-e
Elillanásra ajtót vagy kaput.
Akár félünk, akár nem; a halál
Utóbb elér. Nekem még akkor is,
Ha áldozandó fürtinket nyiri
Már a papné, éltünk mentése lesz
Egyetlen egy gondom. Ne sűlyedj el
A búba; vesztedet sietteti
A csüggedés. Apollo azt igérte,
Hogy húga templomában enyhülést,
Erőt, s hazádba eljutást találsz.
Az istenek nem kétértelmüleg
Beszélnek, a mint a busúlt gyanítja.

ORESTES.

Az élet gyászos fátyolát anyám
Kicsiny koromban már reám takarta.
Igy serdülék, atyám szakasztott mása,
S komor szemem kenténen vádolá
A két szerelmes álnok tételét.
Gyakran midőn Elektra, a néném,
A lángoló körül siránkozék,
Mellé ülék szemem reá meresztve,
Illyenkor ő sokat beszéle jó
Atyánk felől; s oh hányszor azt kivántam
Hogy lássam őtet és vagy én hozzája
Mehessek el vagy ő honába jőjön!
Eljött az a nap -

PYLADES.

Oh erről ne szólj!
Pokol lakóinak való e tárgy!
Mi szebb emlékezésekből vegyünk
Erőt ujonnan hősi tételekre.
Az isteneknek széles e világon
Sok jók szolgálatára van szükségek.
Nekik te is kellesz, nem vittek el
Midőn atyád Orkushoz kénytelen
Lement.

ORESTES.

Oh vajha! köntösét ragadva
Kisértem volna őt!

PYLADES.

Ekkép reám
Ügyeltek, és azért hagyának itt.
Mert hogyha elvesztettelek vala
Mi volnék, azt nem is gondolhatom:
Mivel mióta létemet tudom,
Csak a te kedvedért kivánok élni.

ORESTES.

No hozd elő ama szép sorsomat,
Midőn szabad helyem volt nálatok,
Nemes szivű atyád bus ifjuságom
Hervadt virágit gondosan dajkálta,
S te fogyhatatlanul víg énkörültem
Mint könnyü tarka lepke bajtalan
Bokor körül, repdesve szüntelen,
Uj életárt enyelgettél belém,
Ugy hogy veled felejtvén nagy bajom
Ifjúi kedv szeszével teltem el.

PYLADES.

Mikor szeretni kezdtelek, csak akkor
Kezdettem élni.

ORESTES.

Mondd gyötrődni inkább.
Az én bajom fő súlya ez, hogy én,
Mint dögveszes szarándok, mindenütt
Kint és halált keblemben hordozok,
S akármi szép s egészséges hely is
Miattam a virágzó arcokat
Lassú halál szinével vonja be.

PYLADES.

Ha mérget és pestist lehelne szád,
Orestes, én már rég kimultam volna.
De jó kedvű s vidám szivű vagyok.
S repülni nagy tettekre szárnyakat
Vidám sziv ád.

ORESTES.

Nagyokra? Úgy vagyon;
Egykor sejténk előttünk illyeket.
Ha gyakran együtt kergeténk hegyen

Völgyön vadat, s reménylénk hogy melyünk
S karunk erősödvén, utóbb ösink
Módjára így vadászunk buzogánynyal
S nyilakkal itt zsiványt, ott szörnyeget,
S ha estve a tenger kövecspartján
Egymásra dűlve ültünk csendesen,
Játszó habok csapkodták lábainkat
S szemünk előtt olly tág volt a világ:
Ollyankor néha fegyverünk után
Kapánk s jövendőnk fényes tettei
Ezer s ezer csillag gyanánt tagyogtak.

PYLADES.

Temérdek munka az, mellyet szivünk
Vágy vinni véghez. Minden hősi tettet
Egyszerre tenni olly nagyúl szeretnénk,
A millyenné utóbb nevelkedik.
Ha népek, évek, nemzetségek által
Hirdettetik költői dal szerint.
Mi szépek és dicsők az ősi tettek
Ha, csendes esti lantverés között
Az ifjunak fülébe zengenek,
S a mit teszünk, nekünk, mint őnekik,
Akkor mikor tevék, csak aggalomnak
És tördeléknek látszik.
Igy a mi tőlünk fut, kergetjük azt,
Lábunk előtt nem ügyelünk az útra,
S atyáink mente s földi élete
Nyomát szemünk alig sejdíti meg.
Csak árnyaik felé vágyunk sietni,
Mellyek arany felhők közt hegytetőn
Messzünnen istenképekként igéznek.
Én a felől nem tartok semmit, a ki
Dicsértetéseiről álmadöz.
De adj barátom hálát isteninknek,
Veled hogy illy korán annyit tetettek.

ORESTES.

Az a kivel szerencsés tetteket
Vitetnek véghez, a ki a hazát
Veszélyek ellen védi, vagy nagyítja,
S elejt vagy megszalaszt ellenfelet,
Hálát elég okokra nézve adhat;
Mert legnagyobb örömmel töltözik.
De engemet, választván gyilkosul,
Anyámnak, a ki tőlem tisztelést
Érdemle, hóhérává tettenek.
S midőn a rút tettet velem rutúl
Boszultaták, örvénybe buktatának.
Elhidd, ez által is csak Tantalus

Nemét verik, hogy én, vég sarjadék,
Se veszszem el vétketlenül s ne érjek
Tisztességes halált.

PYLADES.

Az istenek
Atyák bünét nem büntetik fiakban:
Akárki is, rosz avvagy jó, saját
Tettéért vesz jutalmat. A szülék
Áldása száll örökségül, nem átka.

ORESTES.

Nem áldásuk hozott e helyre minket.

PYLADES.

Ha az nem, hát az istenek tanácsa.

ORESTES.

Tanácsuk fog tehát elveszteni.

PYLADES.

Tedd azt, a mit kivánnak s várakozzál.
Apollohoz ha a hugát viszed,
S ha egy nemes szivű néptől imádva
Lakoznak ők mind ketten Delphiben,
Ugy e dicső pár illy szép tettedért
Hozzád kegyes leend. Megmentenek
Az alvilágiaktól. Már e szent
Erdőbe most sem jő egy is feléd.

ORESTES.

Talám nyugalmas lesz tehát halálom.

PYLADES.

Egészen más az én gondolkozásom.
A multat és jövőt irányosan
Vizsgálva, a csomót feloldozá.
Az istenek tanácsában talám
Régóta készül a nagy munka. E vad
Partról s e véres emberáldozás
Mellől Diana elkivánkozik.
Mi nézeténk ki a szép tettre, minket
Dicsőít az, s csudálatos dolog!
Mihelyt kilépénk, rá szoríttatunk.

ORESTES.

Az istenek tanácsát és saját
Kivántodat fris észszel öszvecsatlod.

PYLADES.

Mit ér eszünk, ha a kéklő egekben
Lakók szavára bölcsen nem vigyáz?
Egy isten a nemes szivűt, de nagy
Vétkűt nehéz munkára hívja meg,
S ugy látszik a lehetlent bizza rá.
Végtére győz a hős, s midőn lakol,
Szolgál az isteneknek s a világnak.

ORESTES.

Ha sorsom azt akarja, hogy megéljek,
S nagyot tegyek, gyógyítsa mennybeli
Erő e szédülést, a melly anyám
Vérével ázott úton elragad
Holtak felé; apaszsza el kegye
Azt a forrást, a melly anyám sebéből
Ömöl reám s örökre mocskosít.

PYLADES.

Ne zúgolódj! A bajra bajt tetézsz,
S a Fúriák tisztét magad gyakorlod.
Maradj veszteg, mig én kigondolok
Mindent, utóbb majd egyesült erő
Kivántatik, s magamhoz hívlak akkor:
Megért tanács szerint fogván kezet,
A nagy dologban eljárjunk merészen.

ORESTES.

Ulysses az, ki itt szól.

PYLADES.

Mit csufolsz?
Egy hőst magának minden tartozik
Választni, kit vezér gyanánt kövessen
Olympus utján. Én megvallhatom
Okos fortélyt nem tartok illetlennek
Ahoz, ki nagy s merész dolgokra vágy.

ORESTES.

Én a vitézt és nyilt szivűt dicsérem.

PYLADES.

Azért nem is kértem tőled tanácsot,
Már téve egy lépés van általam.
Az őröktől tudom, hogy egy dicső
Külföldi asszony a dühös szokást
Rabláncra vetvén, emberek helyett
Tömjént, hálát s könyörgést áldozik

Az isteneknek. Mindenek dicsérik,
Amazon származás, a mint hiszik,
És nagy veszély elől futott ide.

ORESTES.

Aligha, a mit felvilágosíta,
Viszont be nem setétül a bünös
Itt léte által, a kit mindenütt
Egy vastag éj gyanánt borít ez átok.
Vérszomjuzó szentség az ó szokás
Láncát leoldja, hogy vesztünk legyen.
Bennünket a király dühe megöl,
Ha asszony véd ez ellen, mit nyerünk?

PYLADES.

Hogy asszony véd, szerencse! mert a férfi,
Ha még olly jó is, a kegyetlenséghez
Hozzá szokik, s a mit gyülölt elébb,
Törvény gyanánt tekinti azt utóbb,
Kemény s más emberré lesz, mint ki volt.
De asszony a mit egyszer eltökél,
Nem áll el attól. Jobban bizhatol
Hozzá jó s rosz dologban. - Ime jő.
Hagyj itt, külön köszöntöm. Nem tanácsos
Tüstént tudatni sorsunkat s nevünket.
Meglátlak még elébb, mig szól veled.

MÁSODIK JELENET.

IPHIGENIA. PYLADES.

IPHIGENIA.

Ki vagy, s honnét jöszsz, mondd meg, útazó
Ha nem csalatkozik szemem, görögnek
Inkább mutat mivoltod, mint scythának.

(Leoldja róla a láncot.)

Ez a szabadság ártalmas lehet;
Az istenek vegyék el a veszélyt,
Mellyben forogtok itt.

PYLADES.

Oh égi hang!
Külföldön a honnyelv mikép igéz!
Atyáim ősi földjét én fogoly
Ujonnan képzelem szemembe tünni.
Engedd örömmel mondanom, hogy én is
Görög vagyok. Kevés pillantatig

Felejtkezém sorsom keserviről;
Ez a dicső jelenmény bájola.
Oh értesíts, ha a sors végzete
Nem tiltja, melly magas família
Adá éggel-rokon személyedet.

IPHIGENIA.

Az istenné kiválasztott s szentelt
Papnéja szól veled. Többet ne kérdj.
Mondd meg ki vagy, s minő boldogtalan
Csillag hoz téged és barátodat.

PYLADES.

Melly vad szerencse hányjon számtalan
Veszély között, könnyen megmondhatom.
Oh vajha, istenszármazat, te is
Olly könnyen önthetnél reményt belénk!
Kretából Adrast gyermekei vagyunk,
Az ifjabb én s Cephalus a nevem,
Laodamas a másik és idősb,
Egy harmadik s középső a frigyet
Testvéri közt felbontá jó korán
Szelíden engedénk anyánk szavának,
Míg Trojánál vitézkedék atyánk;
De hogy prédával telve visszajött
S hamar kimult; az országlás miatt
Had támadott a testvérek között.
Én a legéltesbbel fogék kezet.
Orozva ez perlő öcscsét megölte.
A nagy bünért a Fúriák szegényt
Kegyetlenűl kinozzák s kergetik,
De a vad partra Delphi istene
Reménynyel külde s azt parancsolá:
Hogy húga templomába itt keressük
Az olly nagyon szükséges enyhülést.
Foglyok vagyunk, s azért hozattatánk
Hozzád, hogy áldozz fel. Már ezt tudod.

IPHIGENIA.

Leomla Troja? mondd meg, kedves ember.

PYLADES.

Porrá lön. Oh kegyes, légy pártfogónk!
Siess az isten biztatásaként
Segítni. Szánd meg a nehéz bajút,
Testvéremet vidítsd szives szavakkal.
De kérve kényszerítlek, bánj vele
Kimélve; mert öröm mint fájdalom
S emlékezés beteg szivét hamar

Felháborítja s megzavarja. Ekkor
Hagymázi bódulásba elmerűl
S szép lelke Fúriák bitangja lészen.

IPHIGENIA.

Akármi nagy bajod van is, felejtsd
Könyörgök, míg nekem nem válaszolsz.

PYLADES.

A híres város, melly tíz hosszu évig
Egész görög hadnépnek ellenállt,
Leomla és nem újul fel soha.
De sok nagy emberünk halála azt
Velünk soká megemlegetteti.
Achilles ott ment sírba, s szép barátja.

IPHIGENIA.

Elhunytatok ti is hát, égi fények!

PYLADES.

Igy Palamedes s Telamon Ajaxa
Sem láthaták viszont honjok egét.

IPHIGENIA.

Az én atyámról hallgat; nem veszett el.
Nem, ő nekem még él, ujúlj szivem
Reménye, még fogom szemlélni őtet!

PYLADES.

De boldogok, kik ellenség előtt
Találtak egy keser-édes halált.
Mert a honokba jötteket közös
Öröm helyett keserves kínra várta
Egy megbusult isten kemény haragja.
Nem zeng-e itt a hír harsány szava?
Hová csak elhat, mindenütt beszéli,
Mi szörnyü dolgok estenek hazánkban.
Titok neked, mikép töltötte el
Jaj és fohász Mycene palotáit?
Rút cimborát fűzvén Klytemnestra
Aegisthtel, álnokul hálóba csalta
Férjét, s megölte visszajöttekor. -
Te e királyi házat tiszteled,
Mint látom, és erősen küzködöl
Magaddal a szörnyű eset felett.
Baráti frígy kötött-e tégedet
Hozzá, vagy egy-tájéki születés?

Tudasd velem, s bocsáss meg énnekem,
Hogy én jelentem a rosz hírt először.

IPHIGENIA.

Mondd meg mikép ment véghez a nagy bün?

PYLADES.

Megérkezése napján a király,
A ferdőből midőn frisűlve már
Kilépne, nőjétől ruhát kiván,
S ez a veszély leánya egy redős
S ravasz szövésü tág lepelt vetett
Vállára és fejére, s a mig ő
Abból magát próbálja fejteni,
Aegisth, az áruló agyon veré.
S igy eltakarva mult ki e nagy ember.

IPHIGENIA.

S minő jutalmat vett a cimborás?

PYLADES.

A már bitangolt ágyhoz birodalmat.

IPHIGENIA.

A gyilkolást tehát rút tüz szülé?

PYLADES.

Az, és boszúlás régi vágya is.

IPHIGENIA.

S miért gyuladt boszúra a királyné?

PYLADES.

Nagyon sulyos tettért, mi mentené,
Ha gyilkolást lehetne menteni.
Aulisba csalta őtet a király,
S midőn egy isten a görög sereg
Utját dühös szelekkel gátolá,
Idősb leányát Iphigeniát
Diana oltárán feláldozá
A nép javára. Ez Klytemnestrát
Úgy ingerelte, hogy hizelkedő
Aegisthnek engedett, s önnön maga
Döntötte sírba férjét hitlenül.

IPHIGENIA. *(ábrázatját betakarván.)*

Most már elég. Utóbb fogsz látni még.

PYLADES.

Ugy látszik, a királyi ház baját
Nagyon szivére vette. Ám akárki
Legyen, de a királyt ismerte ő
S nagy származásuból rabbá leve.
Szerencse ez nekünk: vidulj szivem,
Siess evezni arra gondosan,
Reményed hol mutatja csillagát.

HARMADIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

IPHIGENIA. ORESTES.

IPHIGENIA.

Boldogtalan leoldom láncodat,
Jelül, hogy vár rád még nagyobb veszély.
Az a szabadság, mellyt e szent kör ád
Csak nagy beteg végső enyhűlete,
Csak pillanat s halál postája. Még
Nem mondhatom, nem képes mondanom,
Hogy vesztetek mulhatlan. Én magam
Mikép legyek gyilkostok? S míg Diana
Papnéja én leszek, hozzátok érni
Mind addig egy léleknek sem szabad.
De hogyha tisztem úgy, mint a boszús
Király kivánja, véghez nem viszem,
Papnét helyettem szűzeim közől
Választ, s legott én rajtatok csupán
Forró fohászimmal segíthetek.
Oh drága földim! a legalacsonyb
Rabszolga is, ki tüzhelyéhez ért
Honisteninknek, a külföldön angyal.
Mikép fogadhatlak tehát titek'
Elég örömkönyekkel áldva, kik
Az általam szüléi ölben is
Tiszteltetett nagy hősök képeit
Előmbe festétek, s e bús szivet
Uj szép reménynyel megvigasztalátok!

ORESTES.

Titkolni származásod és neved
Ok kényszerít-e? vagy tudnom szabad,
Ki szól velem kegyszűzek hangjain?

IPHIGENIA.

Utóbb megismersz majd. De most beszéld el
Testvéred a mit félig monda csak.
Mi véget értek a hősök, kiket
Trója alól megérkezések óta
Váratlanul kemény sors üldözött.
Én gyenge korban vettetém ugyan
E partra: még is jól emlékezem
Mikép tekinték félékeny s szemérmes
Szemekkel elbámulva e vitéz
Lelkekre. Ugy látszék személyeikben
Az ó világ Olympusban lakó
Dicsői jöttek Ilium vesztére,
És Agamemnon volt a legdicsőbb.
Oh szólj, való-e hogy a maga neje
S Aegisth megölték őtet álnokul?

ORESTES.

Való.

IPHIGENIA.

Jaj, jaj neked boldogtalan
Mycene! Igy tehát teljes kezekkel
Átokra átkot szórtak Tantalus
Utói, s gyom gyanánt ezer s ezernyi
Gyümölcsöt adva terjesztettenek
Egymást szünetlen öldöklő dühös
Vad fajt. - Fedezd fel, a mit hirtelen
Megrémülésem éje eltakart
Gyászolva testvéred beszédekor.
Mikép van a nagy törzsök vég fiága,
A kellemes kedves gyermek, kitől
Atyánk halála vár boszultatást?
A szörnyü vérnapon mint járt Orestes?
Ő is talám Avernus hállójába
Került? Vagy él? és él Elektra is?

ORESTES.

Még élnek ők.

IPHIGENIA.

Aranynap! kölcsönözd
Sugáraid legszebbikét s helyettem
Hálául áldozd Jupiternek itt;
Mert én szegény és szótalan vagyok.

ORESTES.

Ha e királyi házzal ismerősi
S talám rokon viszonynyal kötve vagy
Mint gerjedő vidám kedved mutatja,
Erőt kivánok győzni szíveden,
Mivel pokolkin a vígkedvünek
A fájdalomba hirtelen merülni.
Te, látom, Agamemnonról csak azt
Tudod, hogy ő kimult.

IPHIGENIA.

De kell-e több?

ORESTES.

Felét tudod csak még a nagy gonosznak.

IPHIGENIA.

Mit féljek? Él Orestes, él Elektra.

ORESTES.

Tehát Klytemnestrára nézve nem félsz?

IPHIGENIA.

Nem menti őt meg félés, sem remény.

ORESTES.

El is hagyá már a remény honát.

IPHIGENIA.

Talám dühös hóhéra a bu volt.

ORESTES.

Nem, sőt tulajdon vére lett halála.

IPHIGENIA.

Világosan szólj, s mondj bizonyosat.
A kétkedés s gyanú éjszínü szárnya
Fejem felett százkép ijesztve csattog.

ORESTES.

Úgy rendelék tehát az istenek,
Hogy én jelentsem azt, a mit pokol
Országa hangot nem halló ürébe
Örökre rejtni olly igen kivánok?
De kényszerítesz, mert kegyes te, bár
Siralmasat parancsolsz, megnyered.
Elektra (atyja meghalván) gondosan

Veszély elől az öcscsét rejtegette.
Nagybátyja Strophilus kegygyel fogadva
Nevelte azt fiával Pyladessel,
Kit a rokon vendég szép ifjuhoz
A legszivesb barátság kapcsola.
A mint nevelkedének, vágyok is
Hevűle megboszulni a királyt.
Egyszerre véltelen Myceneben
Teremnek elcserélt ruházatot
Viselve, mintha a kimult Orestes
Halála hírét vinnék és porát.
Szivelve látja a királyné őket,
A házba mennek. Elektrának ott
Orestes elbeszéli, hogy kik ők.
Az ebben a boszút, melly a szüléi
Szentség előtt lankadt, uj lángra gyujtja.
A helyre őtet titkon elvivé,
Hol atyja meghalt és hol vére ennek
Még ekkor is halváhy gyanús nyomokkal
Festette a mosott pallózatot.
Lerajzolá tüzes beszédivel
A gyilkolás egész mint lételét,
Saját rabsági kínos életét,
Az árulók szerencsegőgi gúnyát,
S azt a veszélyt, melly illy fajult anya
Miatt az árva testvérekre vár.
Ekkor kezébe nyomta azt a tőrt,
Melly Tantálus házában annyiszor
Dühösködött immár, s Klytemnestrának
Hóhéra lett tulajdon gyermeke.

IPHIGENIA.

Halhatlanok, ti kik mindenkor uj
Felhőkön élitek, fő boldogok,
A tiszta nappalt, hát csupán azért
Vevétek, emberektől olly sok évig
Különszakasztva, engem illy közel
Hozzátok, a szent tűz gerjesztgetése
Leányi tisztjét rám azért bizátok,
Azért vonátok lelkem láng gyanánt
Örök kegyes fényletben ég felé,
Hogy házam ennyi szörnyüségeit
Későbben és mélyebben érzeném?
Beszéld el a boldogtalan miként van,
Orestes él-e vagy nem?

ORESTES.

Bár ne élne!
Az igy kiontott vérből forrva feltün
Az anyja lelke,

S ekkép kiált az éj leányinak:
„Az anyja gyilkosát fogjátok el!
Utána fussatok, zsákmánytok ő."
Ezt hallva ők éhes sasok gyanánt
Körül tekintnek beesett szemekkel;
Felállanak setét barlangjaikban,
A bánat és kétség, e kísérőik,
Vért szopni elhagyják szuglyáikat,
Előttök Acheron nagy gőzt ereszt,
S a gőzfelhőben a nagy gyilkolásnak
Szünetlen eszmélése a bünös
Felett kereng s eszét nem szün zavarni;
S ők, a veszélyre hívattak, lejőnek
Az égi díszszel ékes földre, mellytől
Egy régi átok őket elvoná.
A hontalant gyors lábbal üldözik,
S nyugtok csak uj gyötrésre ád erőt.

IPHIGENIA.

Boldogtalan! hasonló sors juta
Tenéked is mint e kínszenvedőnek.

ORESTES.

Minő hasonló sors? Miről beszélsz?

IPHIGENIA.

Testvérölés nyomorgat téged is;
Tudtomra adta ezt immár öcséd.

ORESTES.

Nem türhetem hogy, jó szív! tégedet,
Hamis tudósitás elámitott.
Az ismeretlent másik ismeretlen
Fortélyosan szövött hazug hir által
Akarta tőrbe ejtni; én kimondom
Mi a valóság.
Orestes én vagyok; s bünös fejem
A sír felé hajol s halált keres,
S ohajtja azt akármelly arcban is.
Akárki légy, szabad sorsot kivánok
Neked s barátommak, magamnak nem.
Találjatok ketten szökésre módot:
Én veszszem itt; s holttestem öszvezúzva
Essék le egy kőszikla bérciről,
S gőzölgve folyjon a tengerbe vérem,
S a barbárok földére ontson átkot.
Ti menjetek kies görög hazába,
Uj életet baráti szívvel élni. *(eltávozik.)*

IPHIGENIA.

Remény-telés, te Zevs legszebb leánya!
Egyszer tehát hozzám alá jövél!
Minő csudálandó kép vagy, mi nagy!
Alig hat el néző szemem kezedhez,
Melly telve szép gyümölcs füzérivel,
Hozzánk Olympus kincseit lehozza.
Mint a királyt a bőkezű ajándék
Bélyegzi, mert kevés az őneki,
Mit ezrek is sokallnak, úgy titek'
Nagy istenek! kimélve halmozott
S illő időn adott áldástokon
Ismerhetünk meg; mert mi jó nekünk,
Csupán ti tudjátok; ti a jövendők
Tág tartományit végig nézitek,
Midőn előlünk minden éj homálya
Elzárja a kilátást. Csendesen
Eltűritek, ha mit mi gyermekészszel
Ohajtva szer felett siettetünk;
De bölcseségtek nem szakasztja le
Éretlenűl az ég arany gyümölcsit,
S jaj annak, a ki illyeket dacolva
Csikar s halálos éleményt szerez
Magának. Oh e rég várt s még alig
Gondolt szerencsémet ne engedjétek,
Mint egy kimult baráti kedves árnyat
Tőlem hiában és ezerszeres
Kinomra ismét semmivé enyészni.

ORESTES. *(ismét visszamegyen hozzá.)*

Az istenek kegyét ha tenmagadnak
És Pyladesnek kéred, engemet
Nevezni félj; megmentni a bünöst
Nincs mód; s hahogy közöd leend vele,
Inségiben s átkában osztozol.

IPHIGENIA.

Sorsom le van kötözve a tiedhez.

ORESTES.

Távol legyen. Hagyj engemet magán
Lemenni a holtakhoz. A bünöst,
Ha szent ruhád fedné is, el nem rejti
A szüntelen leső kinzók előtt.
Itt léted is, dicső kegyistenné,
Csak félre nyomja, el nem űzi őket:
A szent berek földéré lépniök
Kevély érc lábaikkal nem szabad,
De messziről itt is gyakorta hallom

Kacajjok undok hangját. Igy lesik
A fára felfutott ijedt utast
A farkasok. Nem messze itt kivül
Hevernek és ha e helyt elhagyom,
Fölkelnek és kigyós fejeiket rázva
S minden felől porból felhőt csinálva
Prédájokat keményen kergetik.

IPHIGENIA.

Megtudsz-e értni egy jó szót, Orestes?

ORESTES.

Mondd annak azt, kit istenek szeretnek.

IPHIGENIA.

Ők uj reményre gyujtnak fényt neked.

ORESTES.

Füst s gőz között a holtak rest folyója
Csillámlik, ez fényt ád az alvilágra.

IPHIGENIA.

Testvérnénéd csupán Elektra volt?

ORESTES.

Ez egyet ismerém; de egy idősbet
Jó sorsa, melly minékünk szörnyü volt,
Kimente jókor inségink közől.
Oh hagyj fel illy kérdésekkel, s ne légy
Erinnyseknek társa, kik kihalt
Tüzét szivemnek ujra éltetik,
S nem engedik leégett hajlokunk
Parázsait bennem porrá enyészni.
Tehát e láng, gyujtó kéztől ujítva,
S nevelve a pokolnak kénkövével,
Szünetlenűl égesse lelkemet?

IPHIGENIA.

A lángba én kies töményt hozok.
Oh hagyd a hűség szent lehelletével
Melyed hevét gyengéden hívesítni.
Orestes, édesem, nem értesz-e?
A rémülés kegyetlen isteni
Ugy elszárították-e véredet?
S vad Gorgonok szörnyű nézésiből
Kővé tevő báj szállt-e tagjaidba?
Oh bár anyád kiöntött vére téged
Kiált s hiv is pokolra tompa hangon:

Testvéri áldó szó nem hivja-e
Az ég kegyét Olympusból reád?

ORESTES.

Kiált! kiált! Hát vesztemet kivánod?
Hát benned is kinistenség lakik?
Ki vagy te, hogy szavad villám gyanánt
Keresztül járva metszi lelkemet?

IPHIGENIA.

Megmondja azt szived belérzete.
Orestes, én vagyok - tekints reám,
Én, Iphigeniád, im élek még.

ORESTES.

Te!

IPHIGENIA.

Kedvesem, testvérem!

ORESTES.

Félre! menj!
Ne bánts! ha jót akarsz, hozzám ne érj!
Mikép Kreusának menyasszonyi
Ruhája, úgy én olthatlan tüzet
Terjesztek. Engedj, Herkules gyanánt
Magán kimúlnom dísztelen halállal.

IPHIGENIA.

Nem, nem lehetsz veszendő! Vajha tőled
Csak egy nyugodt hangú szót hallanék!
Oh végy ki kétségimből, hadd legyen
Rég kért szerencsém teljesen sajátom.
A fájdalom s öröm sebes kerék
Gyanánt forog lelkemben; borzadás
El-eltaszít az ismeretlentől,
De szívem a testvérhez huzva huz.

ORESTES.

Talán én Lydus templomába jöttem,
S papnéja ádáz szent ihlés dühével?

IPHIGENIA.

Oh vess figyelmet rám! Oh nézd, mikép
Nyilik meg olly régtől bezárt szivem
A szép örömnek, melly lobogva ég,
A legbecsesb teremtményt, a mi még
Számomra él, csókolni s karjaimmal,

Mellyek csak a szeleknek terjedének
Eddig ki, tégedet szorítni által.
Ereszsz, ereszsz! Tisztábban nem zuhog
Parnass örök forrása kősziklás
Bércek között le a tündéri völgybe,
Mint édes érzetim patakja árad,
S özön gyanánt körülvesz boldogítva.
Orestes, édes testvérem!

ORESTES.

Szép Nympha!
Én nem hiszek hizelkedő szavadnak.
Diana papnénak szüzet kiván,
S szentsége mocskolói megboszúlja.
Ne merj karoddal engem átölelni.
Szeretve egy ifjat ha menteni
És boldogítni szép sorssal kivánsz,
Hajtsd szivedet barátomhoz, ki arra
Méltóbb, s ki ott a kősziklák között
Bolyong; keresd fel őt, segéld tanácscsal,
S kimélj meg engem.

IPHIGENIA.

Eszmélj, jó öcsém,
Ismerd meg azt ki elveszett s im él.
Nénédnek égből származott tüzét
Ne tartsd bünös s rút lángu gerjedésnek.
Vegyétek el tévelygését, egek!
Hogy százszoros pokolt e menny ne adjon.
Ő, régen elveszett nénéd, van itt.
Az istenné az oltártól ragadt el,
S e templomába rejtett engemet,
Te fogva vagy s rendelve áldozatnak,
De a papnéban nénédet leled.

ORESTES.

Boldogtalan! Szemlélje hát a nap
Házunk utósó szörnyüségeit!
Nincs itt Elektra is, hogy ő velünk
Együtt veszszen, s több kint s gyalázatot
Utóbb ne légyen türni kénytelen?
Jól van, papné, az oltárhoz megyünk!
Testvéri gyilkolás az ősi törzsök
Örök szokása; s nektek, istenek!
Hálát adok, hogy engem magtalant
Vágtok ki. És tanácslom, hogy neked se
Tessék felesleg a szép napvilág.
Jövel, kövess az éj setét honába!
Mint kénköves mocsár sárkányai

Harcolva a rokon fajt elnyelik,
Ezen dühös vérség magát emészti:
Jőj magtalan s vétketlen el velem!
Te szánva nézsz reám? Ne fáradozz!
Illyen szemekkel próbált Klytemnestra
Utat keresni a fiú szivéhez;
De ez merész karral döfött belé,
S megölte. - Bosszus lélek, jőj elő!
Seregbe gyüljetek, ti Fúriák,
S nézzétek a kivánt játékot, kényetek
Végső s legundokabb remekmivét!
Nem fen harag fegyvert itt s gyűlölés;
Szerette testvérét gyilkolja meg
Testvéri kéz. Ne sirj! Nem vagy bünös.
Kicsiny koromtól fogva nem szerettem
Ugy semmit, mint tudnálak tégedet
Szeretni, édes néném! Bátorodjál!
Üsd bé belém a tőrt, ne szánj, hasítsd el
E melyt, s csinálj a csermelyeknek útat;
Mellyek szivemnél forranak lobogva.

(Elájulva egy székre rogy.)

IPHIGENIA.

Illy nagy szerencsét és kint egy magam
El nem birok. - Hol vagy te, Pylades?
Segélyedet hol érem, drága férfi?

(Elmegyen keresni.)

MÁSODIK JELENET.

ORESTES. *(Ájulásából magához jő, felall).*

Csak egy pohár vizet még Letheből,
Csak egyet adj utósó enyhülésül!
Az életostromló görcs már kiázik
Mindjárt melyemből, s lelkem csendesen,
Vegyülve a felejtés kútfejével,
Örök ködökbe foly, hozzátok, árnyak!
Hagyjátok a föld zaklatott fiát
Nyugalmatokban részt kegyelve venni!
Mi suttogás van e gallyak között?
Mi lassu zörgés leng eme homályban?
Már jőnek ők az új vendégre nézni.
Mi e sereg, melly, mint egy öszvegyült
Fejdelmi háznép, együtt vígadoz?
Békülve járnak vének s ifjak itt,
Nők s férfiak; hasonlók istenekhez
S magok között egyenlők. Ugy van, ők

Az én nagy őseim. Thyestessel
Atreus beszél barátként, s nyájasan
A gyermekek körűlök játszanak.
Tehát gyölölség már nincs köztetek?
S a bosszuláng eltűnt a napvilággal?
Ugy én is jól fogadt vendég leszek,
S ünnepseregteket nagyíthatom.
Atyák! Orestes idvezel most,
A régi törzsök végső ága;
A mit vetétek, azt aratta:
Terhelve átokkal mulék ki.
De itt alatt minden terh türhetőbb;
Vegyétek, oh vegyétek őt fel!
Atreus! Thyestes! mind kettőtöket
Tisztellek én; harag nincs itten. -
Hol lesz atyám, kit egyszer láttam csak
Éltemben? - Óh atyám! karöltve
Anyámmal együtt nyájasan jársz?
Ha Klytemnestra van kedvedben;
Orestes is hozzája szólhat:
Im itt vagyon fiad! gyermektek
Itt van, fogadjátok szivelve.
A földön a mi házunk népe
Ha nyájasan szólt, ölni készüle,
S vén Tantalusnak nemzetsége
Az éjen tul lelt jobb világot.
Köszöntötök ti s befogadtok.
Jerünk, jerünk az ős öreghez!
Hol múlat a vén? hadd szemléljem
A drága, a nagyon tisztelt őst,
Ki istenekkel ült tanácsban.
De késtek s félre elfordultok!
Mi ez? Gyötrődik a félisten?
Jaj! a világbiró erősek
Haragja hős melyére sok kint
Rakott s érc lánccal zárt keményen.

HARMADIK JELENET.

ORESTES. IPHIGENIA. PYLADES.

ORESTES.

Immár ti is lejöttetek hát?
Boldog vagy néném! Még Elektra
Nincs itten: ezt is bár elejtné
Szelid nyilával egy istenség.
Téged, szegény barátom, szánlak.
Jőj el te is velünk Plutóhoz,
Köszöntsük őt mint uj vendégek.

IPHIGENIA.

Kik tündököltök nappal s éjjel is
Az embereknek s nem világolhattok
Holtaknak, oh bennünk testvéreket
Ti égi testvérek segéljetek!
Diana, a te szép bátyád neked
Minden felett, mit a föld ád s az ég,
Kedves; s gyakran fordúl örök világa
Felé szüz arcod csendes óhajtással.
Egyetlen egy későn talált öcsémet
Az őrülés éjéből oh ragadd ki.
S ha célod, a miért itt rejtegetsz,
Elérve van, ha őtet általam
S az által engem menteni kivánsz:
Oldozd le átka láncát, hogy ne veszszen
Időnk el, miglen még megmenhetünk.

PYLADES.

Ismersz-e minket? Látod-e e berket,
S e fényt, mi nem világol holtakon?
Barátod és nénéd hü karjait
Nem érzed-e, kik élve átölelnek?
Fogj meg; mi nem vagyunk testetlen árnyak.
Vigyázz szavamra, hallgass rám; szedd öszve
Magad, becses minden szempillanat,
Elillanásunk gyenge cérnán függ;
S ugy látszik, azt kegyelmes Parka fonja.

ORESTES. *(Iphigeniához.)*

Szabad szívvel most, most engedj először
Tisztán örülnöm karjaid között!
Ti istenek, kik, a terhes felhőket
Ürítni, lángot öltötök reátok,
S a földre a rég óhajtott esőt
Szelek zugási s dörgések között
Komoly kegyük, záporban öntitek,
De csakhamar, halandók rettegésit
Áldással enyhítvén, a bámulást
Örömre s háladásra fordítjátok,
Midőn frisült füvek s fák harmatin
Uj napsugár varázslóbban ragyog,
S a tarka Iris játszva nyájasan
A fellegek gyászfátyolát lefejti:
Oh engem is néném ölelgetési
S baráti csókok közt engedjetek
Tartósan és hálálva vígadozni.
Az átok oszlik, szívem mondja ezt.
A Fúriák leszállnak, hallom a zajt
A Tartarusban, s ennek érc kapúit

Utánok égdörgés közt bécsukódni.
A föld frisítő illatot lehel
S hiv, hogy szinén örűljek életemnek,
S nagy tetteket siessek végbe vinni.

PYLADES.

Kiméljük a szükön szabott időt!
Majd a hajót repítő szél vigye
Egész örömhálánk lángját az égbe.
Jerünk! Serény szándék kivántatik.

NEGYEDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

IPHIGENIA.

Hogyha az égiek
A nyavalyás halandót
Nagy zavarokba viszik,
S próbakőre teszik
Fájdalomnak, örömnek,
Jó sorsnak, bal esetnek
Szörnyü kínu cseréi közt:
Akkor a zajosabb
Város udvariban
Vagy falu puszta ölében,
Hogy segédje legyen,
Csendes lelkü barátot
Adnak áldva neki.
Oh istenek, kisérje Pyladest
Mindenben, a mit tesz, kegyelmetek.
Az ifjunak vitéz kar ő a harcon,
A vénnek a tanácsban éles szem:
Mert lelke csendes, fogyhatatlanul
Megőrzi a nyugalmi szent tüzet,
Bőségiből segélyt s tanácsot ád
Az üldözöttnek. Engem elragadt
Öcsém szivétől, én azt szüntelen
Bámultam, a szerencsét nem tudám
Tulajdonommá tenni, karjaim
Ki nem bocsáták őt, s nem érezém
Környékező veszélyünknek dühét.
Szándékjokat kivinni mostan ők
A tenger öblihez menének, hol
Hajóval elrejtezve társaik
A jelt lesik; nekem ravasz beszédet
Nyelvemre adván bölcsen oktatának,
Hogy a királynak mit mondjak, midőn

Az áldozást keményebben kivánja.
Oh látom én, engem vezetni kell,
Mint gyermeket. Hazudni nem tanultam,
Fortélyra sem termettem. Jaj nekem,
Jaj a hazugságért! az a szivet
Nem menti úgy meg, mint igaz beszéd;
Meg nem vigasztal; sőt inkább kinozza
Azt a ki által van koholva, vissza
Repül fejére, mint nyil, melly kilőve
Az istenektől visszaküldetik,
S az ellövőn ejt nagy sebet. Melyemben
Gond gondot űz. Talán a Fúria
Testvéremet majd a szentségtelen
Parton dühösb erővel zaklatandja;
Talán megismertetnek? - Ugy hiszem,
Fegyver zörög. - Valósággal! - Követ
Sietve jő királyomtól. Szivem
Dobogva ver, midőn olly férfiat
Szemlélek, a kit megcsalok hazudva.

MÁSODIK JELENET.

IPHIGENIA. ARKAS.

ARKAS.

Az áldozattal, oh papné, siess!
Vár a király, s a nép seregbe gyült.

IPHIGENIA.

Intésedet én tenném, s tisztemet,
Ha véltelen dolog nem vetne gátot.

ARKAS.

Mi gátol a király parancsa ellen?

IPHIGENIA.

Nem vélt eset, s olly melly nem függe tőlünk.

ARKAS.

Mondd meg mi az, hogy tüstént hirt vihessek;
Mert végezés a két utas halála.

IPHIGENIA.

Nem végezék azt még az istenek.
E férfiak közől egy, a korosb,
Testvérölésnek vétkiért nyomorg.
S a Fúriák kisérik mindenütt;

Kik által a templomban gyötretvén
Elmocskolá azt: a tengerhez én
Most szűzeimmel elmegyek sietve,
Az istennő képét ott fris habokkal
Locsolni és tisztítni titkosan.
Ne háborítson senki szent utunkban.

ARKAS.

Én a királynak e bajt megjelentem.
Mig engedelmet ő nem ad, ne fogj
A szent munkához addig semmikép.

IPHIGENIA.

Csupán csak a papnénak dolga ez.

ARKAS.

Jelentni kell, mert ujság, a királynak.

IPHIGENIA.

Parancsa sem másíthat semmit is.

ARKAS.

Szinesleg is gyakorta a hatalmas
Kérdeztetik.

IPHIGENIA.

Ne sajtold azt belőlem,
Tisztem szerint mit megtagadni kell.

ARKAS.

A hasznosat nem illik megtagadnod.

IPHIGENIA.

Ugy engedek, ha nem késlelsz soká.

ARKAS.

A hirt nyomon királyunkhoz viszem,
S nyomon szavát is meghozom viszont.
Oh vajha olly hirt is lehetne vinnem
Mi a zavart végkép tisztába hozná!
Mert nem tevéd, a mit hived javalt.

IPHIGENIA.

Tevém ugy a mint tőlem telheték.

ARKAS.

Szándékodat még megmásíthatod.

IPHIGENIA.

Ez semmikép hatalmamban nem áll.

ARKAS.

Terhedre van, s lehetlen, ugy hiszed.

IPHIGENIA.

Kivánatod csal, s véled hogy lehet.

ARKAS.

Illy csendesen mindent kockára tészsz-e?

IPHIGENIA.

Én mindent már az istenekre biztam.

ARKAS.

Ők embert emberileg mentenek.

IPHIGENIA.

Mint intnek ők, akkép foly a dolog.

ARKAS.

Mondom neked, hatalmadban van az.
Ezen jövényeknek csak a király
Haragja készít olly kinos halált.
A fegyveres sereg már elfelejté
Az illy kegyetlen áldozásokat.
Sőt sok, kit a bal sors külföldi partra
Vetett, tapasztalá, melly isteni
Jótét, ha bujdosási s szerteszét
Hányattatási közt, hiv emberi
Segédet és barát arcot talál.
Oh meg ne fogd tőlünk a mit tehetsz.
Mihelyt akarsz, munkáddal boldogulsz,
Mert a magas mennyekből emberarccal
Jövő kegy olly hamarsággal sehol
Nem alkot országot, mint ott, a hol
Egy uj, erős, vitéz s nyers éltü nép
Magára hagyva és tünődve érzi
Az emberélet terhe súlyait.

IPHIGENIA.

Ne rázd, ne háborítsd fel lelkemet,
Melly semmikép szavadra nem hajolhat.

ARKAS.

Mig még idő van, nem szokunk kimélni
Sem ismételt jó szót, sem fáradást.

IPHIGENIA.

Magadnak aggást, s fájdalmat nekem
Szerezsz, s haszon nélkül; azért ne unszolj.

ARKAS.

Fájdalmadat hivom segédemül:
Az jó barátod, és hasznost tanácsol.

IPHIGENIA.

Szorongat az hatalmasan; de még is
Szivem hidegségét nem irtja ki.

ARKAS.

Hogyhogy? Lehetne szép lélek hideg
Az olly nemeshez a ki jótevője?

IPHIGENIA.

Igen, ha a nemes, illetlenül
Hálám helyett személyemet kivánja.

ARKAS.

Ha kit szeretni kedvünk nincs, az ellen
Számunkra mindig mentséget lelünk.
Én a királynak hirt viszek sietve.
Oh vajha ujra eszmélnél reá,
Minő kegyes lélekkel bánt veled
Mindenkoron, mióta vagy honunkban.

HARMADIK JELENET.

IPHIGENIA *maga.*

Ezen beszéd, nagyon roszkor, szivem
Indúlatit felforgató, s legott
Uj részre hajtá. Oh elrémülök -
Mert mint az árviz, hirtelen dagadva,
A part fövényi nagy kőszirtjait
Elönti, úgy örömtenger födé el
Legbelsejét lelkemnek. A lehetlent
Ölelve tartám karjaim között.
Ujonnan egy felhő látszék szelíden
Reám borúlni, engem ég felé
Emelni, s olly álomba rengetni,

Millyent az istenné tett homlokomra,
Midőn kivett veszélyemből. - Öcsémet
Szörnyű erővel megragadta e sziv,
Csak azt hallám, a mit barátja szólt,
Lelkem repült csak őket menteni;
S mint a magány sziget szikláinak
Hátot szeret fordítni a hajós:
Ugy Tauris is hátam mögött vala.
De most felébreszt e hű férfiú;
Eszembe juttatván, hogy emberek
Azok, kiket vesztökre itt hagyok.
Kétszer gyülölséges már a csalás
Előttem. Oh lelkem, légy csendesen!
Kétkedni s ingadozni kezdesz-e?
Itt kell magányod ótalomlakát
Hagynod. Hajóra ülsz, küzködni fogsz
Szelekkel és habokkal, s a világ
S magad mivolta ködbe rejtezik
Előtted aggodalmald között.

NEGYEDIK JELENET.

IPHIGENIA. PYLADES.

PYLADES.

Hol, hol van ő, hol adhatom tudtára
A szökhetés örvendetes hirét?

IPHIGENIA.

Itten vagyok, merülve búba s várva
Vigasztalásra, mellyet lám igérsz.

PYLADES.

Öcséd kigyógyult! A szentségtelen,
Sok szirtu és fövényü part felé
Vidám beszéd között menénk, a berket
Alig sejdítve hát mögött hagyók.
Szép arculatján ifjuság tüze
Hovatovább dicsőbbre gyúlada,
Teljes szemében ép erő, remény
S jó kedv sugárza és szabad szivében
Öröm lobogva ége, tégedet
Őrangyalát, hogy menthet énvelem.

IPHIGENIA.

Isten hozott! Légy áldott és soha
Illy jót hozó s beszélő ajkaid
Ne zengjenek panaszt, se szenvedést!

PYLADES.

Többet hozok még; mert király gyanánt
Szépen kisérve jár a jó szerencse.
Mi megtaláltuk társainkat is.
Egy kősziklás öbölbe rejtezének
Együtt hajójokkal, s busulva vártak.
Látván öcsédet, ugráltak vigadva,
S kértek siettessük, mihelyt lehet,
Az elmenés óráját. Vágyva vágy
Evezni minden kéz. A part felől
Egy szél is, a mit tüstént mindenek
Sejtének, édesgetve szárnyra kelt.
Siess, vezess hát a templomba be,
Kivánatunknak tárgyát hadd vegyem
A szent helyen kezembe tisztelettel.
Az istennő képét én egy magam
Elég vagyok hordozni vállamon.
Mint vágyok e kivánt teréht emelni!

(Az utolsó szóknál megy a templom felé, nem vevén észre, hogy Iphigenia elmarad; végre visszatér)

Te itt maradsz és késel? - Szólj, mi baj?
Hallgatsz! zavarva vagy! Talán veszélyt
Talált viszont szerencsénk? Értesíts!
Megmondhatád-e, a mit végezénk,
A rád bizott okos szót, a királynak?

IPHIGENIA.

Meg, drága férfi még is feddni fogsz.
Hallgatva már tekinteted pirongat.
Követ jött a királytól; s annak én
Azt mondtam, a mit számba adtatok.
Bámulni látszott s unszolván kivánta
A ritka ünneplést halasztani,
Mig a király rá engedelmet ád.
S most várom vissza a válaszhozást.

PYLADES.

Jaj hát nekünk! ujabb veszély lebeg
Fejünk felett! Mért nem palástolád
Feltételünket a papok jusával?

IPHIGENIA.

Palástom ez nem volt nekem soha.

PYLADES.

Igy, tiszta lélek, elveszted magad
S barátidat. Miért nem gondolék
Előre illy lehetséget, miért
Nem oktatálak, illykor mit felelj!

IPHIGENIA.

Csak engemet feddj; én vagyok hibás;
De nem tehettem volna mást, midőn
Okokkal unszolással olly dolog
Kivántatott, mit szívem is javalt.

PYLADES.

Egünk borúl; de még se csüggedezzünk,
Se gondolatlan és idő előtt
Magunkat el ne áruljuk. Te várd meg
Itt a postát, s akármi hírt hoz is,
Erősen állj feltétedben, mivel
Illy szentelő szokás intézete
Nem is királyt illet, hanem papnét.
S ha látni a szerencsétlent akarja,
Kit bódulása súlya földre nyom;
Mellőzd el olly szinnel, hogy őrizet
Alatt csukál be a templomba minket.
Igy adj időt nekünk a bárdolatlan
Néptől lopott szent kincscsel elszökésre.
Apollo kedvező jelekkel áld
S igéretét előre teljesíti,
Ámbár mi még parancsát nem tevők.
Orestes ép s szabad. - Ti, jó szelek,
Repüljetek hamar, gyógyult hivünkkel
S velünk az isten kősziklás honába,
S onnan Mycene városába, hogy
Éledjen és a házi istenek
A tűzhely elhamvadt parázsiból
Vigan kikelve, szépen lángoló
Tüzzel világos, kellemes helyen
Lakhassanak! Legelsőben te hints
Tömjént arany szelencéből nekik.
Te boldogságot bájolsz házatokba,
Az átkot eltörlöd s vérségedet
Életvirággal újra ékesíted.

IPHIGENIA.

Mig tégedet fülem hall, oh te kedves,
Mint a virág az ékes nap felé,
Ugy lelkem is szavad sugáritól
Illetve édes biztatásaid
Felé hajol. Mi nagy kincs egy velünk

Levő hivünk velős beszéde, mellyet
Nem hallva titkon kábul a magányos.
Mert a bezárt melyben lassúlag érik
A gondolat s tökélés, mellyeket
A hű jelen barát hamar kifejt.

PYLADES.

Isten veled! Megyek most társainkat
Nyugtatni, kik busúlva várnak engem.
Viszont jövök tüstént s itt egy bokorba
Elrejtezem, mig jelt a tétre adsz.
Mit tépelődöl? Hirtelen bevonta
Vidám orcádat a bú fátyola.

IPHIGENIA.

Bocsáss meg; csak mulékony aggodalmak,
Mint nap körül szoktak kis fellegek,
Jőnek s viszont mennek lelkem körűl.

PYLADES.

Ne félj! A félelem frigyet kötött
Csalárdul a veszélylyel s együtt járnak.

IPHIGENIA.

Az én gondom nemes, mert arra int,
Hogy a királyt, ki volt atyám helyett
Atyám, orozva s csalva meg ne bántsam.

PYLADES.

Mi bűn öcséd hóhérát hagynod el?

IPHIGENIA.

Ez épen az, ki sok jót tett velem.

PYLADES.

Nem vétek az, mit a szükség okoz.

IPHIGENIA.

Valóban az; s a szükség menti csak.

PYLADES.

Téged bizony kiment isten s halandók
Előtt.

IPHIGENIA.

De más törvényt javal szivem.

PYLADES.

Kemény törvénye titkos gőg mive.

IPHIGENIA.

Csak érzek én, s kevést okoskodom.

PYLADES.

Ha jól érezsz, tisztelned kell magad.

IPHIGENIA.

Csak tiszta szív érez tisztán gyönyört.

PYLADES.

A templom illy tisztán megőrze téged;
Az élet a magunk és más erényi
Iránt kevésb keménykedésre szoktat.
Alkotva olly csudásan van nemünk,
S olly sok felé szövődve s kapcsolódva,
Hogy senki sem maradhat sem magán
Sem társaságban jó, szeplőtlenül.
Nem is vagyunk biráinkká nevezve:
Utunkra nézni s menni fő dolog;
Mert ember a mit tett, annak becsét
Ritkán, s azért, a mit még tenni kezd,
Csaknem soha se, tudja jól kiszabni.

IPHIGENIA.

Csaknem reá vészsz véleményeidre.

PYLADES.

Szükség kívánja, kell-e rávevés?
Öcséd, magad s barátod menteni
Csak egy az út: nem kell-e rajta menned?

IPHIGENIA.

Hagyj késedelmeznem, bizony te sem
Sértnéd igy azt könnyelmüleg, kihez
Jótétiért szived lekötve volna.

PYLADES.

Ha elveszünk, keményebb vádolás
Ér tégedet s utóbb kétségbe ejt.
A veszteséghez, látszik, nem szokál,
Mivel nagyobb gonosz gátlása végett
Csak egy hazug szóval sem áldozol.

IPHIGENIA.

Oh vajha férfiszív laknék melyemben!
Melly, eltökélve hogyha van merész
Szándékra, semmi szó sem hat reá.

PYLADES.

Haszontalan szabódol, mert parancsol
A kénytelenség érc szive, s szavát,
Mint fő törvényt, az isteneknek is
Követni kell. Némán uralkodik
A régi sors tanácstalan huga.
A mit reád tesz, vidd; s engedj neki.
A többi már tudtodra van. Megyek,
S tüstént jövök viszont, hogy megmenésünk
Pöcsételését szent kezed tegye.

ÖTÖDIK JELENET.

IPHIGENIA *maga.*

Kell engedelmeskednem; mert halálos
Veszély lebeg kedveltimen. De jaj!
Saját ügyem mind több több bút okoz.
Oh eltemessem hát a szép reményt,
Melly bús magányomban vigasztala?
Örökre fenmaradjon hát az átok?
Ne jusson e nemzetség már soha
Áldáshoz? - Itt fogy minden és avúl,
Legszebb szerencse, legnagyobb erő
Elhervadoz, miért ne hát az átok?
Tehát hiában véltem, hogy magányom
Szülői házam sorsából kiment,
S hogy egykor a mocsokkal tölt lakot
Mint tiszta lelkü megvétketlenítem?
Alig, hogy egy öcsém gonosz bajából
Csudásan és hamar kigyógyula;
Alig jön egy soká kivánt hajó
Engem szüléim szép honába vinni:
Im a siket szükségnek érc keze
Kétféle bűnre kénytet, istenem
Reám bizott s olly szent képét kilopni,
S megcsalni a nemes férfit, kinek
Köszönhetem szerencsém s éltemet.
Oh csak melyemben még harag ne gyuljon
Rátok, nagy istenek, csak keblemet
A vad Titánok ádázó dühe
Karoly gyanánt ne tépje. Mentsetek,
S mentsétek e szívben meg képteket!

A régi ének zengedez fülemben -
Felejtve volt, s önkényt feledtem el -
Az, mellyet a Parcák elharsogának,
Midőn arany székéből Tantalus
Alá esett. Szánták barátjokat;
Melyök dühös s iszonyu volt szavok.
Gyermekkorunkban sokszor énekelte
A dajka testvérimnek és nekem,
Jól megmaradt.

Oh félje az ember
Az isteneket!
Örök hatalom van
Nálok s cselekesznek
Mindent, mit akarnak
Határtalanúl.

Az félje duplán is
Őket, kit emelnek,
Mert ő arany asztal
Körül, de felhőkön
S kőszirtokon űl csak.

Ha pörleni kezdnek,
Lehull örök éjbe
Szégyennel a vendég
S nincs haszna, ha kötve
Ott vár igazabban
Itélni birákat.

De ők örök innep
Vigságit arany szék
S asztal körül élik.
Hegyekre hegyekről
Lépnek s nekik a mély
Völgyből ezer elzárt
Titán lehelése
Küld áldozatot fel,
Mint könnyü felhőcskét.

Az égi királyok
Haragja soká sok
Házakra kiterjed,
S késő unokákban
Restellik az ősnek
Szemlélni szakasztott
Képét, kik elébb olly
Lángolva szerettek.

Igy zengtek a Parcák.
Hallgatja az éjbe
Elzárt öreg a dalt;
S szánván maradékit,
Megrázza fejét.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

ELSŐ JELENET.

THOAS. ARKAS.

ARKAS.

Szégyelve megvallom, hogy nem tudom,
Kihez s hová irányozzam gyanúmat.
Elszökni a foglyok próbálnak-e,
Vagy a papné segíti titkon őket?
A hír hovatovább nevelkedik,
Hogy a hajó, melly őket elhozá,
Még most is egy öbölben rejtve van;
S a bódulás, a titkos inneplés,
E szent ürűgy a késedelmezésre,
Gyanút s vigyázatot nagyon kiván.

THOAS.

Ezennel a papné jőjön hozám!
S ti tartsatok szoros vizsgálatot
A part körűl egész a szent erdőig.
Ezt gondosan kimélve, vessetek
Mindenfelé lest, és elfogva őket
Ugy bánjatok velök, mint szoktatok.

MÁSODIK JELENET.

THOAS *maga.*

Két szörnyü mérgelődés forr szivemben,
Reá kit én olly szentnek gondolok,
S magamra is, ki őtet árulóvá
Neveltem olly sok engedésem által.
Az ember a rabsághoz jól szokik,
S engedni könnyen megtanúl, hahogy
Szabad kezét egészen megkötik.
Ugy van! bizony! vad őseim kezében
A szent dühtől megmentett életét
Nem várt becses szerencsének vevén
S vidám szívvel köszönvén, kész vala
Más emberek vérét oltár előtt
Kiontni s tisztnek a szükség szavát
Ismerni. Most kegyem merészletet
Gyulaszt melyében. Hasztalan reményltem
Jótéteimmel őt hozzám csatolni,
Uj sorsot áhít és keres magának.
Előbb hizelkedés által nyere,
Most, a midőn azzal nem boldogul,
Fortélylyal ostromol, s jóságomat
Elrégisült sajátjaként tekinti.

HARMADIK JELENET.

IPHIGENIA. THOAS.

IPHIGENIA.

Hivatsz! mi baj hozott hozzánk király?

THOAS.

Az áldozattal késel: szólj, miért?

IPHIGENIA.

Arkasnak elbeszéltem már okát.

THOAS.

Tőled kivánom értni még tovább.

IPHIGENIA.

Az istenné időt ad meglatolni
A dolgot.

THOAS.

Ad talán neked-valót.

IPHIGENIA.

Ha a kegyetlen tettre szíved érc,
Magadnak eljőnöd nem kell vala.
Mikor király parancsol éktelent,
Talál elég szolgát, kivel kegyért
S bérért a tétel átkait megoszsza
Ugy, hogy jelenlétét mocsok ne érje.
Setét felhőben végzi a halált,
S postái a veszélyt villám gyanánt
Viszik fejére a boldogtalannak;
De ő magas helyén elérhetetlen
Csendben lebeg, mint szélvész isteni.

THOAS.

A szent ajak rút dalt kezd zengeni.

IPHIGENIA.

Nem a papné! csak Agamemnon lyánya.
Az ismeretlent, bár mit szólt, becsülted,
S most a királyleányhoz büszke vagy?
Nem! ifjuságom óta megtanultam
Szüléim és egy istenség szavát
Fogadni s a hü engedés nekem
Legszebb szabadság volt, de férfi durva
S kemény parancsa kényén meghajolni
Otthon sem, és azóta sem, tanultam.

THOAS.

Egy ó törvény parancsol itt, nem én.

IPHIGENIA.

Olly törvényhez mohón ragaszkodunk
Melly fegyvert ád rut szenvedelmeinknek.
Engem parancsod ellen tenni régibb
S ollyan törvény int, melly minden jövényt
Megsérthetetlenűl szentnek nevez.

THOAS.

Ugy látszik, a rabok sorsát nagyon
Szivedre vetted, mert mig száhod őket,
Felejted a jó ész első szavát,
Hogy a hatalmast nem kell ingerelni.

IPHIGENIA.

Nyelvem beszéde elhallgassa bár,
Megtudhatod mi van s marad szivemben.
Az egyező sorsról emlékezés
Melly zárt szivet nem nyit szánásra meg?
S enyémet inkább még: mert én ezekben
Saját személyem látom. Én magam
Oltár előtt remegtem, s szent napon
Korán halást letérdepelve vártam.
A kés ki volt már rántva, hogy gyönyörhez
Szokott melyembe üttessék, alélva
Borzadt egész lelkem, szemem világa
Eltünt, s az istennő megmente im.
Nem tartozunk-e a balsorsuakkal
Ugy bánni, mint velünk az istenek?
Te ezt tudod, s ismersz; és kényszerítsz!

THOAS.

Ne énnekem, hanem tisztednek engedj.

IPHIGENIA.

Hagyj fel. Ne szépíts olly erőszakot,
Melly játszadoz gyámoltalan nememmel.
Mint bármi férfi, úgy én is szabadnak
Születtem. Agamemnonnak fia
Ha volna itt, s kivánnál dísztelent,
Van annak is mind kardja mind keze
A szent jusok védelmezése végett.
Nekem szavam van csak, s asszony szavát
Becsűlik a nagylelkü férfiák.

THOAS.

Én többre, mint testvéred fegyverét.

IPHIGENIA.

A fegyvereknek sorsa változó:
Bölcs harcoló meg nem vet ellenfélt.
De a természet a gyengéknek is
Fegyvert adott, sérelmek ellen; ő
Adott nekik ravasz fortélyra észt;
Kitérnek, elkésnek, kerülve járnak.
S erőszak a fortélyra érdemes.

THOAS.

Fortélyt az ész meggyőz szemeskedéssel.

IPHIGENIA.

A tiszta szív még erre sem szorúl.

THOAS.

Vigyáztalan ne vallj magadra vétket.

IPHIGENIA.

Oh láthatnád csak, e sziv mint vesződik
A rárohant gonosz sors ostromát
Harc kezdetén vitézül visszaverni!
Hát nincs-e már védelmem ellened?
A szép könyörgést, e bájos virágot,
Melly fegyvernél az asszonyok kezében
Erősb s hatalmasb, tőled eltaszítod.
Mivel lehet már védnem szívemet?
Az istennői csudáért kérjem-e?
Lelkemben épen nincs-e már erő?

THOAS.

A két utas bal sorsán szer felett
Aggódni látszol. Add értnem kik ők?
Kikért emel föl lelked olly erősen?

IPHIGENIA.

Ők - ugy hiszem - mind a kettőt görögnek
Tartom.

THOAS.

Tehát ők földik, és a honvágy
Tüzét szivedben ujra lángba hozták!

IPHIGENIA. *(egy kis hallgatás után.)*

Valljon jusok hallatlan tételekre
Csupán a férfi hősöknek van-e?
Csak ők ölelhetnek lehetlent által?
Mi mondatik nagynak? Mi más hevíti
Borzasztva a beszélőt mindig ujra?
Mint a mihez nem várt előmenettel
A legmerészebb fog? ki éjszakán
Az ellentábort meglepvén, maga
Véletlenül, gyult láng gyanánt, dühödve,
Támad meg alvókat s felébredőket,
Utóbb a serkenőktől hátra nyomva
Rabolt lovon zsákmánynyal visszatér;
Csak az dicsértetik, csupán csak az,
Ki, járt utat megvetve, vakmerőn,
Bejár hegyet völgyet, hogy egy vidéket
Rabló zsiványoktól megtisztogasson?
Hát nincs-e más mód nekünk, s kénytelen
A gyenge asszony, születési just
Letéve, a vadakhoz lenni vad,
S Amazonokként fegyvert tőletek
Ragadva sértést megboszulni vérrel?
Melyemben egy merész szándék kereng;
Sok szemrehányást s nagy veszélyt okoz,
Ha roszul üt ki majd. De lelketekre
Kötöm, s ha, mint dicsértettek, dicsők
Vagytok, segéljetek s harcoljatok
A jó ügyért. Ugy van, oh király
Titkos csalárd fortély koholtatik;
A foglyokat hiában nézeted.
Ők társaikhoz mentek, kik reájok
Hajóval a tengernél várakoznak.
Közűlök egy korosb, kit bódulás
Háborgatott s most elhagyott, Orestes
Az én testvérem, és a másik ennek
Bizottja és barátja, Pylades.
Apolló küldi őket Delphiből
A partra, olly hagyással, hogy Diana
Képét lopják el és testvérhugát
Hozzá vigyék, s ezért a Furiák
Által gyötörtnek s anyja gyilkosának
Jó írt igér. Im mind kettőnk ügyét
Kik Tantalus házából megmaradtunk,
Kezedbe adtam; irts ki, ha szabad.

THOAS.

Te azt hiszed, hogy a vad scytha hallja
A józan ész s jó szív szavát, a mit
Nem halla Atreus, a görög?

IPHIGENIA.

Kiki,
Akármelly ég alatt is hallja azt,
Kinek melyében élte kútfeje
Tisztán buzog. - Mit végezsz, oh király,
Hallgatva lelked zárt s mély rejtekében?
Ha elvesztést, először engem ölj meg.
Mert most midőn semmit reménylenünk
Nem képes, a szörnyű veszélyt, miben
Bünöm miatt kedvelteim forognak,
Jól látom. Oh jaj megkötözve fognak
Hozzám hozatni. Millyen arculattal
Vegyek bucsút öcsémtől, kit magam
Meggyilkolok? Többé már nem lehet
Mondhatlanul kedves szemébe néznem -

THOAS.

Tehát az álnokok, céljokra törve,
A rég bezártnak s óhajtásait
Könnyen hivőnek illy ravasz cselekből
Szövött hálót vetének a nyakába!

IPHIGENIA.

Nem! oh király, nem! Én csalathatom;
De ők igaz s hiv emberek. Ha nincs
Ugy a dolog, veszejtsd el őket, s engem
Vess el, rekeszsz jutalmul bűnömért
Egy bús magányu kősziklás szigetbe.
De hogyha régen óhajtott öcsém
Ez ember, ugy bennünket elbocsáss
S vérimhez is légy mint hozzám kegyes.
Atyám saját nejében, s nője ismét
Saját fiában lelt gyilkost. Csak ez
Végső reménye Atreus törzsökének.
Hagyj tiszta szivvel s tiszta kézzel érnem
Honomba házunknak bünét lemosni.
Igéreted megáll. - Ha út leend,
Igy esküvél, hazámba juthatásra,
El fogsz eresztni, s íme most leve.
Nem biztat egy király szorulva csak
Köz emberekként úgy, hogy kis korig
Elüzze a kérőt, sem nem fogad
Egy olly esetre, millyent nem reményl:
Magas helyének fő becsét ugy érzi
Ha a könyörgőt boldogítni tudja.

THOAS.

Mikép tüz a vizzel, ha küzködik,
Magát boszúsan védi, s ellenét
Kiirtni vágy, úgy védi a harag
Magát melyemben állitásid ellen.

IPHIGENIA.

Oh a kegyelmet engedd, áldozat
Szent fényü s csendes lángjaként, öröm-,
Hálá s dicséretzengés közt lobogni.

THOAS.

Hányszor lecsendesíte már e szózat!

IPHIGENIA.

Oh adj kezet megbékülő jelül.

THOAS.

Kevés idő alatt sokat kivánsz.

IPHIGENIA.

Jótéthez nem kell sok meggondolás.

THOAS.

Sok kell, mivel jót gyakran rosz követ.

IPHIGENIA.

Roszszá a jót a kétkedés teszi.
Ne kétkedjél, hallgass csak érzetedre.

NEGYEDIK JELENET.

ORESTES *(felfegyverkezve)*, AZ ELÉBBIEK.

ORESTES *(a szin felé fordulva).*

Kettős erővel vívjatok! Kevés
Pillantatig tartsátok vissza őket.
Nyomjátok a nagyobb erőt, hogy út
Legyen hajónkhoz, nénémnek s nekem.

(Iphigeniához, a nélkül hogy a királyt látná)

Jőj, el vagyunk árulva, csak kevés
Időnk van elszökésre. Jőj hamar!

(meglátja a királyt.)

THOAS. *(fegyveréhez kapván)*

Hol én vagyok, büntetlen nem lehet
Fegyver mezítlenül.

ORESTES.

Értesíts,
Ki az, ki így dorgál.

IPHIGENIA.

Tiszteljed ebben
A jó királyt, ki jó atyám leve.
Öcsém, megengedj, én leányi szivvel
Kezébe tettem mind hármunk ügyét,
Szándéktokat kivallottam neki,
Az árulástól mentvén lelkemet.

ORESTES.

Elhágy-e mennünk békével haza?

IPHIGENIA.

A villogó fegyver nem hágy felelnem.

ORESTES. *(fegyverét a hüvelybe tévén)*

Szólj hát! szavadnak, látod, engedek.

ÖTÖDIK JELENET.

Az előbbiek. PYLADES. Nem soká utána ARKAS.

(mind ketten kivont karddal)

PYLADES.

Ne késsetek. Végső erőködéssel
Vívnak vitézink, s lassan hátra menve
Nyomúlnak vissza a tenger felé.
Mi fők beszélgetése látszik itt?
Im a király tisztelt fejét szemlélem.

ARKAS.

Te oh király, mint illik, nagy s nyugodt
Szivvel megállsz szemközt az ellenféllel.
A vakmerők tüstént boszúlva lesznek;
Népök csügged, s hajójok már mienk,
Egy szódra láng prédája lesz.

THOAS.

Eredj!
Fegyverszünést parancsolj! senki se
Bántassék a mig itt beszélgetünk.

(Arkas el.)

ORESTES.

Megegyezek. Menj öszvegyűjtni, hívem,
Vitézeinket; várjuk csendesen,
Az istenek mit végeztek felőlünk.

(Pylades megy)

HATODIK JELENET.

IPHIGENIA. THOAS. ORESTES.

IPHIGENIA.

Vegyétek el legelsőbb aggodalmam!
Félek, hogy összevesztek mérgesen,
Ha, oh király, te a méltányosság
Szelid szavát nem hallgatod, s öcsém,
Te nem parancsolsz ifjuság hevének.

THOAS.

Én, mint idősbhez illik, csillapítom
Boszúm tüzét. Mutasd meg, mondj okot,
Hogy Agamemnon volt atyád s ez itt
Testvéred?

ORESTES.

Imhol a kard, mellyel ő
Megverte Troja nagy vitézeit.
Ezt gyilkosától elvevém, kivánva
Az istenektől, hogy kart és erőt
Adnának ollyat, a millyent bira
Eme dicső király, de szebb halált.
Válaszsz ki egyet bajnokid közül
S a legvitézebb mérkőzzék velem
A föld akárhol szülte hősi közt
Nincs senki, kit ne merjek elfogadni.

THOAS.

Külföld szülöttinek nem engedi
Az ó szokás ez elsőséget ebben.

ORESTES.

Kezdd el tehát az új szokást mirajtunk.
Mikor király nemest visz végbe, népe
Követve azt törvénynyé szenteli.
Engedj ne csak mentségünkért, hanem
Külföldinek vívnom külföldikért.
Ha én esendem el, reám s ezekre
Lesz mondva kárhozat; de hogyha én
Leszek szerencsés győzni, ugy ne lépjen
E partra senki, kit baráti szív
Segítni nem sietne, s háladással
Hagyhassa itt e tájt akárki is.

THOAS.

Nem látszol, oh te ifju, elfajultnak
Nagy őseidtől, kikkel kérkedel.
Nagy száma a derék vitéz fiaknak,
Kik engem kísérnek, de én magam
Sem félek illy koromban vívni bajt,
S veled szerencsét kész vagyok próbálni.

IPHIGENIA.

Távol legyen! Nem szükség, oh király,
Hogy vér tegyen tanút. Ne fogjatok
Fegyvert! Vegyétek sorsom szívetekre.
A férfi a harc által megdicsőül:
Essék el bár, zeng énekben neve.
De a kesergve gyászló asszonyok
Könyárjait csak számba sem veszik
Később nyomok; s nem festik a dalok
A számtalan napot és éjszakát,
Mellyekben egy érző sziv a hamar
Elvált barátot vissza hasztalan
Könyörgi sírva s életét emésztve.
Engem meginte jókor aggodalmam,
Hogy egy zsivány csalárd fortélya által
Ne hagyjam védhelyemtől elvonatni
S rabságra hurcoltatni éltemet.
Szorgalmasan tőlök kikérdezék
Minden körülményt, bélyeget kivánva;
Kétségtelen vagyok már a dologban.
Lásd jobb kezén a hármas csillagot,
Melly születéskor látszék rajta már,
S mellyből e kéz nehéz s nagy tetteit
Jövendölé a pap. Még teljesebben
Meggyőz a sebhely, melly szemöldökét
Hasítja: gyenge gyermekkorban ő
Elektra által karról véltelen
Leejtve egy réz üstbe ütközött. -

Bizonynyal ő az én öcsém! De kell-e
Megmondanom, melly voltakép hasonlít
Atyámhoz és mikép erősíti
Szivem vigsága állitásomat?

THOAS.

Kétségemből, ha szód kivenne is,
S melyemben elnyomnám is a boszút,
Még akkor is fegyverrel kellene
Határozást tennünk. Itt békeség
Nem lel helyet. Magad vallád, hogy ők
Az istennő képét rabolni jöttek.
Azt vélitek, hogy ezt én csendesen
Elnézem? A görög szem megszerette
Gyakorta a vad népnek kincseit,
Aranygyapját, lovát, szép lyányait;
De nem vivé mindég fortély s erő
Honokba vissza a prédával őket.

ORESTES.

A kép ne támaszszon pört oh király!
Mi látjuk már, minemü tévedést
Kötött egy isten fátyolként szemünkre,
Midőn hazánkból e tájékra külde.
Tanácsot kértem én s megválhatást
A Furiáktól; ő ekkép felelt:
„Ha a hugot, ki Tauris partjain
A szent helyen nem önkényt tart lakást,
Honodba elhozod; kimúl az átok."
Apollo, ugy véltük, hogy szól hugáról,
S ő téged értett. Rólam a bilincs
Lehulla már; te a tiéidé
Vagy már, te szent! Mihelyt megilletél,
Meggyógyulék, utólszor karjaidban
Fogott ezer körmébe nagy bajom,
Velőmet öszverázta éktelen,
S eltünt mikép mély lyukba a kigyó.
Ujulva vígadok már általad
A napvilágnak. Égi fényt mutatva
Fejlik ki most az istennő tanácsa.
Ő olly szent kép gyanánt, mellyhez csuda
Mennybéli végzet egy ország örök
Sorsát kötötte, tégedet, nevünk
Védangyalát elvitt és szent magányban
Rokon feleid javára őrizett.
Midőn a földön tőlünk elvesze
Minden, te mindent visszaadsz nekünk.
Hajtsd, oh király, elmédet békeségre,
Engedd, hogy ő atyáink lakhelyét
Szentelje meg, vigyen be engemet

A rút bünöktől megtisztult terembe,
S ültessen a koros királyi székbe.
Fizess meg a jókért, miket ada,
S hagyj engem a közelbi jussal élni!
Fortély s erőszak, hőst bár mint dicsőit,
Ez égi lélek tisztasága által
Megszégyenűl, s egy áldott férfiba
Vetett leányi bizalom nyer bért.

IPHIGENIA.

Emlékezzél szavadra s légy kegyes
E hű s igaz szájból jövő beszédre.
Tekints reánk! Ritkán van alkalom
Illy szépet és jót tenni; kéretünket
Meg nem tagadhatd; oh tedd meg hamar.

THOAS.

Hát menjetek!

IPHIGENIA.

Ne úgy, oh nagy király!
Megbékülés nélkül s áldástalan
El nem megyek. Ne büntess számüzéssel!
Legyen baráti és vendégi jus
Köztünk: ugy nem fogunk elválni végkép
S örökre. Mint atyámat tisztelettel
Szerettem, ugy téged szerettelek,
S e benyomás szivemben megmarad.
Ha emberid közűl akárkinek
Szózatja olly hangot zeng bármikor
Fülembe, mellyhez nálatok szokott,
S ha legszegényebben tün is szemembe
Az itt szokásban lévő öltözet:
Isten gyanánt leszek kész azt fogadni,
Saját kezem vet ágyat annak ott,
A tűz mellé magamhoz ültetem,
S csupán felőled kérdezősködöm.
Oh adjanak neked szép tettidért
Méltó jutalmat a nagy istenek!
Isten hozzád! Oh fordulj nyájas arccal
Felénk, s kegyes szívből adj búcsuszót,
Ugy majd szelídebb szél fuval hajónkra
S enyhűlnek a megválás könnyei.
Isten hozzád! S nyújtsd jobbodat nekem,
A régi hű barátság zálogául.

THOAS.

Isten hozzátok!

VEGYES KÖLTEMÉNYEK.
RÉSZINT PÓTLÉKUL.

BELGRÁD MEGVÉTELEKOR.

(1789).
(KIS ZSENGÉI KÖZŐL).

Mit hirel a sebes hír, magyarok! valamerre tekintünk
Éjszakról délig, hajnal szélére nyugotról,
Széles egész földnek megrémült nemzeti egyig,
Elbámúlt szemmel Józsefre s vitézire néznek,
Dolgait hirdetik és diadalmait áldva beszélik;
És csak győzni tudó seregit dicsérve csudálják.
Hát mi magyar Helicon! kiknek mejjekbe magyar vér
Még lobog, hát mi szemünk behúnyva legyünk-e hazánkban.
Messzire a mikoron látjuk terjedni határit?
Szótalanok, siketek, mikoron felséges urunknak
S édes hazánknak erőseinek nagy tetteit halljuk?
Sőt inkább szívünk, ha mejünkben még ver hazánkért,
Még ha vitézinkért buzog egy csepp vér ereinkben:
Dolgaikat hidegen s szemeink behúnyva ne nézzük;
Sőt kitörölhetetlen szókkal szívünkbe beírjuk,
S hirdetvén azokat felszóval helyekre helyekről,
Külső nemzeteket s maradékot azokra tanítsunk.

Jer, legalább most is tartsunk víg innepet együtt,
Fessük, a mint tudjuk, József bajnokjai képit,
S messük bé azokat mélyen elménkbe örökre.
Kössünk zöld lauruskoszorúkat, fűzzük azokkal
Érdemes homlokokat, s szemlélvén fényleni őket
Dicsőség szekerén, kísérjük örömbe merűlve.
Jer siető szemeket József diadalmira vetvén,
Belgrád váránál bámúljuk végre vitézit.

Már az egész földnek minden részére repíté
József atyánk hírét, sűrű diadalminak immár
Messze kiterjesztette előbbeni szélit hazánknak,
Ellensége között minden rettegte hatalmát,
Moesia s Illyrium pompásabb városi immár
Józsefet esmérték, s vallták esküdve uroknak,
Bátor népe nevét immár reszketve nevezték
Minden helyek, s gyorsan fejeket hajtottak előtte,
A mikor egy város szemben mer szállni kevélyen.

Hol Duna szőke vizét futtatja egész erejéből,
S szörnyü sebességgel Szávát bele omlani látja,
Itt egy hegy magasan felhőkbe fejét felemelte.
Erre az hegyre utólb, mondják, Neptunus, Apollo,

Két tehetős isten Belgrádvárt isteni észszel
Fundálták, mindenkori különös isteni gonddal
Őrzötték, s önkényt adták a kiknek akarták.
Bírták a magyarok sok időkig és gyakor ízben,
Ámde minap fellobbant e két isten haragja
Ellenek; elvették s örök ellenségeket úrrá
Rajta tevék. Most is védelmet néki igérnek
Minden erővel, azért mer szemben szállani József
Győzhetetlen népével, s azt megvetve tekintni.

József urunk hallván e város pártot-ütését,
Csak hamar elküldé Laudont; törvényes haragja
Mennykövit e heróra bizá, kinek ősz haja szálit
Feljül múlta dicső diadalmai száma ezerszer.

Még az ezer szárnyú gyors isten meg se tudhatta
Laudon szándékát, mikor ő Belgrádhoz elére
Válogatott néppel, kinek ég lángmódra haragja.
Késedelem nincsen, készül céljához előre,
S mint egy isten ugy áll közepette vitézinek, őket
Példával s szóval serkenti, tanítja, vidítja.

Már az egész tábor rendben volt szedve okossan,
S félhetetlen szívvel néz mindenféle veszélyre.
Már bátran mindenre magyar Bellona vitézi
Elszánták magokat, vagy győzni vagy halni vitézül.
Már mély álmából Belgrád is a zajra felébredt
Népeit, ágyúit jól elrendelni sieti,
És mivel őtet két isten védelme segíti,
Győzhetetlen vár ő, úgy mond, s úgy vélte kevélyen;
Már csak a véres harc lángjának kelle gyuladni.

Szerte folyásoknak, ligeteknek, s bérces hegyeknek
Isteni réműlvén, kijönek szentséges helyekből,
Kétségbe' lévén, melly nemzet aratja jövendőn
Termékeny tájok, mellyik használja folyások.

Bár fene ellenség, mély sánc, Neptunus, Apollo
Öszvevetett vállal harcolnak s egyes erővel:
Még is az Laudon csak meg nem dobban ezekre,
Megrettenhetetlen szívvel, hadi trombita szóval
Jelt ád népének, melly kész berepűlni veszélybe.
Trombitaszót alig hogy hallnak nagy szívü vitézi,
Száz ezer ágyúkkal szórnak Belgrádba halált bé,
S meg sem szűnnek elébb tüzzáport ontani, míg nem
Szörnyü ijedtségben fene ellenségeket hozzák.
Mint a hajó, a melly tenger közepette kevélyen
Ennek előtte repűlt nem tudván félni veszélytől,
A mikor a sűrű felhők az eget feketével
Bévonják, az egész földet beborítja setétség,
Hullanak a mennykők, az egek szikrái tüzelnek,
S már is az árbocfát mennykő megütötte s vitorlát;
Akkor bár reszket, de tanúl küszködni habokkal;

Mindenek elholt színt öltöznek benne, de mégis
Minden erőből a vízzel harcolni sietnek:
Így belgrádiak is harcnak közepette vitézzé
Lettenek, a kétségbeesés kettőzte haragjok,
S elszánták magokat várokba vitézi halálra.
Laudon az ellenség vérét kémélni akarván,
Célját más gyengébb móddal próbálta elérni.
Csakhamar állítá seregit más rendbe, szavára
Mint haragos szélvész Belgrádba beütni rohannak.
Itt de az ellenség látván magyarokba veszélyét,
A fene tigrisnél dühösebben harcola, s ő is,
Mint a vitéz magyarok, vagy győzni vagy halni kiván csak.
Itt a kegyetlen halál maga mind két részre kinyújtja
Öldöklő kezeit, s minden nyilait nagy erővel
Ellövi a gazdag prédának előre örűlvén.
Már foly is a vérnek mélyen mellette patakja,
Fő, tiszt, köz katonák egymásra halomra lehullnak,
Kit megöl éles vas, kit elhord fene ágyugolyóbis,
S már kétségessen ingott Mars fontja közöttök,
A mikor Eugénnek dicsőült képe jelen meg,
A törököt rettenti, magyart biztatja nyeréssel.
Itt új élet, erő, új szív, új lélek, erősség
Élesztett mindent, a kiben még ége magyar vér.
Kétszerezett méreggel azért a törökre rohannak,
S meg se nyugodnak elébb, míg bé nem romlani látván
Belgrád bástyáját, útat bemenésre nyitottak.

Olly sebesen nem omol soha árja folyóknak hegyekről,
A mikor a parton kicsap és fut egész erejéből;
Olly hamar a tűznek nem látszik lángja repülni,
Célja haragjának mikoron bőven van előtte;
Mint a vitéz magyarok mostan Belgrádba rohantak.
A dühös ellenség hiába csatáz nagy erővel,
Széles utat nyitnak véres kardjokkal előttök
Semmi nem állhat már ellent, részekre hajolt Mars.
Még is a vak Belgrádbelieknek szíve dagályok
Most se lohadt le egészen, hanem mint adja szivekre
Félelem és kétségbeesés, a várba sietnek.
S e hozzámehetetlen helyen védelmet akarnak
Lelni; de hiában. Szörnyen megcsalta remények.
Mert Laudon szörnyű ágyúkat a várra szegeztet
Sűrű mennyköveket kebelébe azokkal okádtat.
Már is rája tüzes záporba repűl be golyóbis.
A leomolt bástyák, kőfal s tornyok pora égig
Megy, s az egész levegőt rettentő kép feketíti.
A vár rázkódik, bástyái renegnek ijedten.
Reszket egész város, rettegnek előbbi vitézi.

Isteni a várnak, látván, Neptunus, Apolló,
Hogy hiába való minden segedelmek, hogy őket
Bölcs észszel s mesterséggel felmúlja halandó,
A várból magokat titkon s haragudva kilopták.

Végre az ellenség nézvén ezerekre lehullni
Legjobb bajnokait, s ágyúknak mennykövit immár
Nem győzvén, s nem is érezvén őristeni gondját;
A levegőbe fehér zászlót magasan felemeltet.
Szűnik az ágyúknak haragos dörgése azonnal,
S csakhamar a magyarok lesznek Belgrádnak urokká.

Ekkoron a dunavíz Najadesse örömbe feredvén,
Hogy vize rég urait megnyerte, kiszálla vizéből,
S isteni száját illy dicső énekre nyitotta:
„Idvezlégy heró magyarok termékeny hazája!
Már dicső fejedet bátran felemeld az egekbe!
Józsefed országot s egymást érvén diadalmi,
Minden egyéb népnél fényed feljebbre emelte.
Hajdani széleidet most is mindegyre nagyítja.
Ím valamerre vizem földön láttatja folyását,
Józsefet immáron mindenhol vallja urának.
Már az egész rémült Europa csodálja hatalmad,
Idvezlégy, dicsekedj, öröméneklésre ereszszed
Nyelvedet illy dicső fejedelmű, ennyi vitézek
Anyja, de magzatid is víg éneklésre tanítsd meg,
Hogy Józsefjöknek nagy voltál s a te vitézid
Tettit bámulván örök hír szárnyára repítsék.
Én valamíg magyarok lesznek, s vizem árja, egészen
El nem apad, soha nem szűnöm hirdetni magyarnák
S nagy fejedelmének rémítő dolgait egyre.
És valamerre folyóm siet a tengerbe omolni,
Mind ott Belgrádnál mit láta csudálva beszéli."

Igy szólt a dunavíz rémült Najadesse. Körűle
Sok Driades s Faunus bámulva vigyáza szavára
S nem győzték Laudont dícsérni, csudálni eléggé.

KISNEK VALLÁSOS KÖLTEMÉNYEI KÖZŐL.

VASÁRNAP REGGEL.

Te, kit menny, föld, napok, s holdak magasztalnak,
S áld nyelve számtalan embernek s angyalnak,
Kire a józan bölcs, hív gyermek módjára,
Jó s bal sorsban úgy néz, mint kegyes atyjára,
Fő lélek kit eszünk hisz véghetetlennek,
S áhitatosságunk vall s nevez istennek,
Dicsőségedre van ez a nap szentelve,
Halld meg a mit rebeg gyarló fiad nyelve,
Kedveld hozzád vonszó kegyes indulatját,
Mellyel oltárodra viszi áldozatját,
Méltóztasd, teremtőm s atyám, tetszésedre,
A mit forró szívem tesz tiszteletedre;
A mit emberi mód szerint beszél veled,
Veled, ki legbelsőbb titkát kikémleled.

Sokakat elámít tévelygés bűbája:
Add, ragyogjon nékünk igazság fáklyája.
Sokan csak kényeken járnak s veszélyt érnek:
Égi bölcseséget adj nékünk vezérnek.
Ezreket megkábít a vétkek hagymázza:
Add, hogy lelkeinket jámborság ruházza.
Csak ez tesz boldoggá, csak ez ád érdemet;
Oh ékesítsd vele az emberi nemet!
Szent békeség legyen a föld tulajdona,
Kiki mást úgy nézzen, mint rokont rokona,
S minthogy vakság által az üldözés terjed,
S abból országokat felgyujtó tűz gerjed,
Add, hogy az ész legyen mindennek szemfénye,
S hit, szeretet, remény, s tűrés szent törvénye. -
Pihen most a munkás terhes aggodalom,
Napodat szentebbé teszi a nyúgalom.
Harangok harsognak. Milliomok szíve
Imád téged ki vagy ember legjobb híve,
Áldd meg mindnyájokat. Tessék imádságok;
Hív fogadást tegyen áhítatosságok.
Szoktasd őket nézni igazság fényébe,
S vidd bé a tornácból a szentek szentébe.
S midőn mindnyájunknak lefoly végső óránk,
Tekints, oh szent atyánk, irgalmas szemmel ránk.

ESTVE.

Vége van a csendes nyúgalom napjának,
Mellyet hitünk szentelt a menny s föld urának:
Az éj setét fátyolt von a föld szinére,
S néma hallgatás száll élők seregére.
De ámbár a napfény nem ragyog szemünknek,
A szent vallás most is tündöklik lelkünknek;
Világával a bú felhőit oszlatja,
S tökéletességre int kegyes szózatja.
Áldással, szent atyánk; ki így felemeltél
A porból, s számunkra illy vezért rendeltél,
Melly égi rózsákat hint éltünk utjára,
S mosolygó angyalként kísér nagy céljára.
Oh szentűl fogadom, lelkem barátjának
Tartom ezt, s örömest engedek szavának!
Ez, csak ez emel itt igaz méltóságra,
Ez, csak ez nyit útat utóbb mennyországra.
A természet minden bimbót szépen kifejt,
Minden csir magában tehetségeket rejt:
Hát én első szülött, a földnek remeke,
Tökéletességre én ne siessek-e?
Nemde te, legfőbb Jó, mikor teremtettél,
Halhatatlanságnak részesévé tettél?
S lelkemnek a földet csupán szállásává
Adtad, hogy neveljen angyalok társává?
Mikép nyúghatnék meg lelkiesméretem,
Ha elfelejteném miért van életem?
Mint tarthatnék számot atyai kedvedre,
Ha csak a test rabja lennék ellenedre?
Áldná-e valáki holtomban nevemet,
Ha rest napszámoskénn tenném csak tisztemet?
Befogadhatna-e angyalok hazája,
Ha szép tétek által nem tennék szert rája?
Repül jaj! s hirtelen eltűnik életünk,
Mint szózatunk hangja, midőn beszélgetünk,
S ha egyszer a múltak örvénye temeti
A gyors időt, senki vissza nem kérheti.
Atyám, add értenem, hogy itt csak bujdosom,
Hogy itt nincs s nem lehet maradó városom,
Hogy a virtus éltem igaz dicsősége,
S ama jobb világban az lesz nyeresége!

KEDDEN REGGEL.

Isten, ki elrejted a csillagok nyáját,
S napoddal újonnan kezdeted pályáját,
Te kit fél mind a föld mind az egek ege,
S magasztal angyalok s emberek serege,
Véghetetlen lélek, kit idő s hely nem zár,

Örök, mindenható, meggyőzhetetlen vár,
Olly bölcseség s szentség, mellynek nincsen mása,
Tiszta jóság, minden áldások forrása;
Ha te parancsolod, álomban pihennek
Az élők s ha intesz, viszont felserkennek,
S fél halálból, az ész örök csudájára,
Megújúlt erővel kelnek a.munkára.
A természet télen szomorú sirjában
Fekszik s alszik fejér halotti ruhában,
S tavaszszal új fényben tündöklik szépsége,
S szemet, szívet, lelket bájol dicsősége.
Az éj égig érő ködhegyeket csinál,
A nap elolvasztja őket sugárinál,
S a gyászos setétség formátlan zavarja
Szép fény s rend lesz, mihelyt hatalmad akarja.
Mennyei szent atya, ki ne bízzék benned,
Ha olly könnyű olly sok s nagy csudákat tenned,
Kit csüggeszszenek el élte inségei,
Ha olly sokak erőd s hűséged jelei!
A sok ezer csillag, éj setétségében,
A hajnal, innepi pompás köntösében,
A napnak vidító s újító világa -
Mind ez jóvoltodnak szoló bizonysága.
Még akkor is, mikor fák, füvek gyászolnak,
Jégeső s mennykő hull, hegyek leomolnak,
A természet, ámbár úgy látszik mostoha,
Vígasztalást s reményt nyújtni nem szün soha.
Oh hát hiv gyermekként támaszkodom terád,
Atyám, kinek keze csak jókat adhat s ád,
Terád, ki ámbár itt hívtál vándorlásra
Híven szeretsz, s jutni nem hagyhatsz romlásra.
Útamat jó kedvvel teszem, mert velem vagy,
S most is, bár itt alatt erőtlenségem nagy,
Bátran veszem vándorpálcámat kezembe;
Ha fáradok, uram, adj erőt lelkembe.

ESTVE.

Kiterjeszti az éj néma homályának
Sátorát, véget vet a zörgő lármának,
Ismét elenyészett egy nap kies fénye,
A múlandóságnak elnyelte örvénye,
Igy, oh örök isten, változnak mindenek,
Úgy alkottad őket, hogy mulók legyenek:
Semmi sincs, a mi nem sietne fogytára,
Életünk is hervad virágok módjára.
Egyedül a lélek, melly egy jobb világgal
Szoros frigyben van, bír örök ifjúsággal.
Ez, ha a hold alatt jut is estvéjére,
Újulva néz vissza lefolyt idejére.

Én is most, szent atyám, e jusommal élek,
S ha tapasztalásim szavára eszmélek,
Kisebb vagyok, minden sorsom azt mutatja,
Irgalmasságidnál, éltem kegyes atyja.
Szüntelen atyai szívvel bántál velem,
Minden leleményed jóság volt s kegyelem;
Szüntelen fedezett hatalmad ereje,
S nem apadt el soha áldásid kútfeje.
Valahány szép nap rám mosolygott fényével,
Valahány hold bájolt szelíd szépségével,
Valahány hajnal jött felköltni dolgomra,
Valahány éjszaka hívott nyúgalomra;
Minden mostoha sors, mellytől bölcsebb lettem,
Minden remény, mellyel bajom enyhítettem,
Örömömnek minden szebb szempillantatja,
Lelkemnek minden jobb s szentebb gondolatja:
Mind ez ajándéka örök irgalmadnak,
Mellynek forrásai éltemre áradnak;
Mind ez hathatósan búzdit köszönetre
S olthatatlan lánggal égő szeretetre.
Oh ne engedd soha ezt elfelejtenem,
Add egész életem tiszteljen, istenem,
S akkor is háladás legyen áldozatja,
Mikor majd szememet halál béhunyatja.

SZERDÁN REGGEL.

Mindenható, kinek alkotó szavára
Új napvilág támad halandók számára,
Ki által az éji árnyékok oszlanak,
S hegy, völgy, sík számtalan szép szinnel játszanak;
Hozzád repül lelkem első gondolatja,
Midőn dicső fényét a hajnal láttatja,
S tőled kér magának s az emberi nemnek,
Nyúgalmat a szívnek s fényt az értelemnek.
Oh, valamerre hat a nap szép sugárja,
Terjedjen mindenütt tiszta öröm árja,
S hogy nagyok s kicsinyek boldogúlhassanak,
A legszebb virtusok rajtok ragyogjanak.
Az egyesség, mellyel jár a föld nyugalma,
A jóság, melly maga magának jutalma,
S mellynek az szül legszebb s főbb gyönyörűséget,
Ha titkon vidámít, ha enyhít inséget;
A bátor s igaz szív, melly nem tud kedvezni,
Mikor az ártatlant szükség védelmezni,
A józan mértéklés, mellynek balzsamától
Mind a szív mind a test vál sok nyavalyától;
A szemérem, melly fél tenni vagy képzelni
Akarmit is, a mit kellene szégyelni,

S ha véteni talál tettel vagy szólással,
Tüstént megbünteti magát pirúlással;
A serény szorgalom, melly nem szün dolgozni,
S úgy siet a közjó számára áldozni,
Hogy idők fogytáig hálákat érdemel,
S az által magának érc oszlopot emel: -
Ezek adjanak fényt kunyhó s vár számára,
Ezek álljanak őrt angyalok módjára,
Ezeket add forrón, szent atyánk, szeretnünk,
S fő dicsőségünket bennek helyheztetnünk.
Igy elenyészvén bűn s vakság éjszakája,
A föld nem lesz többé siralom hazája,
Mennyből minden szívbe lejő békességed,
S minden nyelv örömmel áld s magasztal téged.
Te vagy minden jóknak örökös forrása;
Az ész is, e fő jó, mellynek nincsen mása.
Tőled jő, az vigyen olly úton bennünket,
Mellyen minden kártól megmentsük lelkünket.

ESTVE.

Elment tőlünk a nap fényes világával,
Az éj borít mindent csendes homályával,
Alszik a természet s gondjait altatja,
De most is ébren vagy te, mindenek atyja;
Vigyáznak elhúnyni nem tudó szemeid,
Hogy kárt ne valljanak gyarló gyermekeid.
Most is nézed s látod nyilván ki mint futja,
Kiszabott pályáját s kit hova visz útja.
S ha ma az igazság országa terjedett,
A virtus sok szíven győzedelmeskedett,
Az ártatlanságnak orvost lelt panasza,
S virított a jámbor örömök tavasza;
Ha a gazdag hálát adott jó példával,
Meg volt elégedve a szegény sorsával,
A ki jót tett, tettét büszkén nem dicsérte,
S a ki vétett, bűne bocsánatját kérte:
Úgy te, szent isten, ránk gyönyörködő szemmel
Tekintesz, s körül vészsz kegyes védelemmel:
S az angyalok karja örvendő énekre
Fakadván áldást mond a nemes szívekre.
Rám is hat, életem szent atyja, figyelmed,
Mindent tehet velem hatalmad, értelmed,
Tudsz, ha pártot ütök, keményen büntetni,
De kívánva kívánsz vég nélkül szeretni,
S ámbár napok után napok enyészszenek,
Hegyek induljanak, halmok rendüljenek,
Ahoz, kinek jóra vágyása állandó,
Irgalmasságodban nem lészsz változandó:

Sőt ideig tartó harca elmúltával
Ékesítvén őtet győzők pálmájával,
Ollyan dicsőséggel fogod koronázni,
Mellyet emberi nyelv nem tud magyarázni.
Oh hát míg időm van, bátran viaskodom,
Ha nehéz is terhem, el nem szomorodom,
Itt boldogságomnak vagyon csak éjjele,
Mennyben lesz örökké mosolygó reggele.
Uram, néked adom lelkemet testemet!
Ez éjjel is őrizd kegyesen éltemet,
Szolgáltasd az álmot megújulásomra,
Hogy holnap vídáman mehessek dolgomra.

A BÖLCSESÉG POHARA.

Három gyermekei egy édes anyának
Érdemet keresni hajóra szállának,
Sietvén bölcseség dicső szigetébe,
Mellynél szebb még nem tűnt halandók szemébe.
Eveznek, fáradnak, sok veszélyt próbálnak,
Végre egy szép tavasz szép napján kiszállnak.
A parton örömmel néznek a sziklára,
Honnan messze fénylett a tündér oltára,
Mellyet bölcs Salamon hajdan emeltetett,
S rá termés-aranyból egy pohárt tétetett,
Mellybe folyó-kristály, mint harmat gyöngyeit,
Egy rózsás felhőből hullatta cseppjeit.
A legelső testvér legelső a hegyen:
Hogy tüstént jól lakjék, a pohárnak megyen.
Felhajtja, de benne az ital kővé vál.
Hörpölés, forgatás, sem rázás nem használ.
Bosszankodva teszi a pohárt helyére,
S készül visszatérni atyjai földére; -
Én is veled megyek, másik így felele,
De bujdosásomnak hogy maradjon jele,
Ezt a csudapohárt haza viszem velem,
S belőle szófámon iszom, ha kedvelem.
Megfogja; de gyémánt láncokkal az oltár
Azt magához vonja. Hordjon el a tatár!
Itten sátán tartja kölykei tanyáját. -
Én, mond a harmadik, itt fogok maradni.
Talán majd testvérit már látja haladni,
S nevet. E bohó párt bocsátja útjának.
Zöld gyalogfenyűből házat rak magának,
Gombákat szed, földből ás-vés gyökereket.
S olly jó izűn eszi, mint legjobb étkeket.
S ha szomjúság miatt érzi epedését,
Az oltárhoz viszi buzgó könyörgését,
S így szól: Ég magzatja! kegyes jóvoltodból

Engedj egy pár cseppet drága italodból!
Mindenkor volt haszna forró kérésének;
Minden csepp nevelte erejét testének;
S elébb mint cinegék a fák tetőiről
Dalukat csevegték az ősz kincseiről,
Megnyerte a miért szíve lángja égett,
A mit sok hiába kér - a bölcseséget.

Hidd el fiam, hidd el, az ég szép gyermeke,
A bölcseség, csak sok esztendők remeke.
Nem rózsákkal hintett út vezet várához,
Ezer bajok közt kell jutni trónusához,
Nektárját tokaji borként nem ihatod,
Sem magadhoz puha ágyra nem hívhatod.
Ki fáradva nem mász magas sziklájára,
Soha nem juthat az színe látására.
Ha érzesz szívedben égő gerjedelmet,
S félre tévén gyáva gyermeki félelmet,
Oltárához korán kezded bújdosásod,
Végetlen jutalmát látja izzadásod.

THALIARCHUSHOZ
HORÁC.

Soracte bércét, látod-e, hó fedi,
Terhekkel a fák ágai küzdenek;
A dér s kemény jég a folyók gyors
Árjait állani kényszeríti.

A télt nevetvén, rakj szenelődbe több
Rőzsét, s ne kíméld a negyedévi bort;
Jer, jer tetézett bő pohárral
Adj, Thaliarchus, örömre kedvet.

A többiről majd tesznek az istenek.
A hab dühével vívni szokott szelet
Elkergeték lám, s nem remegnek
Sem jegenyék, sem idős egerfák.

Holnap mit érhetsz, azt ne nyomozd, ha mit
Éltedhez a sors told, nyereség gyanánt
Számláld, örömmel részegítsen
Tánc s szerelem, mig az ifjuság tart.

Míg még virítasz, s a komor őszi kor
Nem jő, keresd most a mulató helyek
Játékit, édes suttogásra
Összebeszélt tavaszesti órán;

Most a szerelmes lyány öleléseit,
Ki rejtekén jelt víg cincegéssel ád,
S a zálogot, mellyet nyakán lelsz,
Vagy henye harcra kelő kis újján.

EPIGRAMMÁK.

A KÉRDÉS.

Bécsben egy gavallér szent István tornyába
Felment, bár féltében remegett is lába,
S felvezetőjével midőn megkerülte:
Jé be magas, úgy mond, bátyó, itt készült-e?

GRÓF GENZEVICS A KOMORNYIKJÁHOZ.

Mondd, ne merjen senki lármázni, turbálni:
Egy obligációt fogok subscribálni.

EGY CASUS ANATOMICUS.

Harpax kalmár meghalt, testét felbontották.
S midőn halálának okát nyomozgatták,
Kerestek szivét is, de nem lelték seholt:
Szíve helyén Cebes kétszerkettője volt.

MIKRAIHOZ.

Nem csuda, ha nem félsz meghalni, a halál
Nem újság előtted, már kétszer meghalál.
Régen kimúlt lelked ifjonti szépsége,
S tudós hírednek is leve immár vége.

A FORRÁS NYMPHÁJA.

„Merj halkkal!" - De miért? - „Ne meríts
lármázva!" - Miért ne? -
„Néma merítőnek nyújt vizem orvos italt."

PETRARCHA MACSKÁJA.

Két szerelem lobogott híres Petrarcha melyében:
Egyiket én gyujtám, Laura nyomomba jöve.
Mit mosolyogsz? A lyány őt angyali képpel igézte,
Én szent hűséggel főbb becsü kincse valék.
Laura ha verseihez tüzes észt s szép tárgyat adott is,
Én védtem, hogy egérfogra ne jutna dala.

DORIS THYRSISHEZ.

Melly baj két falkát őriznem:
  Szívemet és nyájamat;
Melly baj két ellenfélt győznem
  A farkast és magamat!
Kedves, könnyítsd terhemet:
  Fogjad pártul szivemet.

DAMON.

Itt, itt ülénk e gyepecskén
Tegnap Lillával kettecskén:
A fű most is lapul, s melly lágy!
Ugy látszik, neki tetszni vágy.
Kelj fel, kelj fel, kies pázsit:
Ne áruld el, kik ültek itt.

AZ ESZTENDŐ RÉSZEI.

  Az élet bölcsen példáztatik
Az esztendő négy szakaszán,
Aratáskor az osztozhatik,
Ki jól vet élte tavaszán.

  A nyár érlel szép gabonákat,
Az ősz gyümölcsével kinál,
A tél talál tölt kamarákat,
S nyugszik szerzett javainál.

  El ne hervadjon hát hiában
Életem szép kikelete,
Jól készülök az oskolában,
Mellybe bölcseség vezete.

  Igy nyárom majd bőv aratásnak
Örül s jutalmamat nyerem,
S őszöm mind magamnak mind másnak
Sok szép s jó gyümölcsöt terem.

  Igy a vénségtől sem kell félni:
A szép ész meg nem vénhedik:
Télen is vigan tud az élni,
Ki illy kincscsel bővelkedik.

ARANY REGULÁK.

Sem dús, sem semmit biró,
Sem csak játszó, sem siró,
Sem kicsiny, sem igen nagy:
Idvez légy, ha illyen vagy.

Soknak vagyon mindene,
S nincs lelke se istene;
Sok, ki meggazdagodik,
Ocsmányul bujálkodik.

A szegény sors is nehéz,
Mász, vagy irigykedve néz;
S a magas helyü szédül,
S gyakran polcostól ledül.

Én a középszert látom,
Legjobb sorsnak, barátom,
S a ki e célt eléri,
Énekem azt dicséri.

Ha a sors olly kegyes lesz,
Hogy ekkép kedvébe vesz,
S ha olly részt nyerek tőle,
Hogy oszthatok belőle,

O melly kedvemet lelem!
Melly örömest szentelem
Minden napját éltemnek
Hazámnak s istenemnek.

A RÓZSABOKOR.

Hogy a rózsa is kárt
Tehet, azt meg sem álmodtam,
Sietve szakasztottam,
S tövise szúrt mindjárt.

Jaj! mondék szivemnek,
Gyönyörüség rózsái
S aggodalmak szálkái
Egy helyen teremnek.

Még a széptől is félj:
Szeresd, de hogy ne vétsen,
Mélyen ne sebesítsen
Vele vigyázva élj.

BUCSUVÉTEL A SZERELMESKEDÉSTŐL.

Sokáig szenvedtem a gőgnek hatalmát,
Amor soká üzte rajtam diadalmát,
Égi geniusom sokáig gyászolta
Hogy legszebb napjait éltem tékozlotta.
Szivem, mellyet hivság álomba ringatott,
Bölcseség szavára soká nem hallgatott,
S kényére sétálván tündérek karjában,
A szerelem képzelt paradicsomában
Míg egy dísztelen tüz benne forrón lángolt,
Virtusra, szép hírre holt, érzéketlen, volt.

De végre eltünnek már álomképeim
Egy szép s dicső napot látnak már szemeim,
Melly szánakozva hint világító sugárt
A csalárd utra, hol veszni tért lábam járt.
Hol elébb fris forrást s virágos partokat
S myrtuserdőt láttam s rózsás lugasokat,
Most ott hegyek kopasz bércei állanak
S mély örvények felett sziklák borzasztanak.
Ifju, ki az öröm virágos nyomába,
Sietsz a hitetlen szerelem várába,
Jer, tanuld meg tőlem udvari pompáját,
S kerüld kérlek e hely boldogtalan táját!
Itt a mord Fúria fákláját forgatja,
A kétségbeesés bálványát siratja,
A féltékeny gyanú szemét kedvesére
Szegezi, kínjának gyászos kútfejére,
A vak hit lángolva dől annak karjába,
Ki őtet meríti gyalázat árjába.
A csüggedés nyögve lesi sorfák között
Nyugalmát, melly tőle végkép elköltözött:
S ha nappal erdőkben bujdosván óráit
Elálmodja, végig sirja éjszakáit.
A pajkos bujaság társait biztatja
S lydiai hanghoz táncait járatja.
Minden főn zöldellik uj myrtuskoszoru,
Bőven van a nectár; senki sem szomoru:
A siren nevetve nézi vakságokat
A virtus elpirul, s ott hagyja nyájokat.

Te kinek még el nem bódult itélete
Szólj, egy nemes lélek illyent kedvelhet-e,
Egy leány szemében boldogságát lesni,
Százszor megcsalódni, ujra tőrbe esni,
Napestig koldulni szépje szép szavait,
Állva s dicsekedve hordozni láncait,
Örök harcot vívni semmiért magában,
Hol örömtől égni, hol nyögni hiában,
Most remegni, majd rút lángra tüzesedni -
Lehet-e embernek illy mélyen sülyedni?

Holott dicső feje kevesebb munkával
Ékesülhet virtus szent koszorujával?
Holott szebb örömre bölcseség nyit utat,
S szabadság mezején rózsás ösvényt mutat?

Én az illy bábóktól immár bucsut vészek,
A föld királynéi rabjok már nem lészek,
Siessen akárki kivülem vesztére,
Ki sorsát bizhatja egy leány kényére.
Legyen bálványáért magához mostoha;
Én többé láncomba nem dicsekszem soha.
Mennyet s poklot nékem nem oszt egy földi szép,
Erős isten, Amor, isten hozzád végkép.
Nyilad elszabadult szivemre már nem hat,
Győzött az okosság rajtad, vak indulat.

De kimért utadon mit tétovázsz menni,
Új probát hiában mért akarsz itt tenni,
Holott annyi jobbágy jármodat óhajtja
S annyi vak áldozat nyakát önkényt hajtja?
Ím ezer ifju áll oltáraid körül,
S bálványának kiki olvadozva örül,
S kész vért tékozolva vagy győzni vagy halni,
Ha szépjénél szebbet valaki mer vallni,
Ezer hajadonok koszorús fejekkel
Hatalmadat zengik nyögdécslő énekkel,
S kérnek minden erdőt, s minden patakokat,
Hogy harsogják s zúgják mindenütt lángjokat.
Vagy, ha nem kell az illy könnyü győzödelem,
Ha jobban nrulattat szokatlan gyötrelem:
Menj ama meglettkor tisztes szűz leányhoz
Ötven hosszu nyárnak ért gabonájához,
Azon végy, ha tetszik, dicső diadalmat,
Fagyos ereibe gyujts édes fájdalmat;
Önts fénylő piros szint elhervadt képére,
S áraszsz örömzáport bágyadó szemére.

Ott terjeszd hiredet. De ne merd azt várni,
Hogy sértett szivem még igádban fog járni,
Jól esmérem alélt erőtlenségedet,
Triumfálva széljel tépem köteledet.
Érzem, mennyei tüz hevíti melyemet,
Fenmarasztja elmém örökre nevemet.
Venus Urania ismét karjába vesz,
S a lágy szerelmesből megérett férfi lesz.

A FALUSI PAP.

Egy szűk keritésű völgy kies térségén
Csekély kalibákból álló falu végén
Magasra tornyosult hegyek árnyékában
Lakott egy falusi pap csendes házában.
Áldott ősz! tájától csaknem imádtatott,
Három száz forinttal gazdagnak tartatott.
Magányában buzgón futott szent pályáján,
S nem kivánt uj fárát cserélni fáráján.
A világ tetszését mászva nem kereste,
S tudományát mindég uj módra nem nyeste.
Sokkal dicsőbb célra szokott törekedni,
Felemelni tudott, nem felemelkednl.
Háza minden szegény utas fogadója,
S maga minden bűnak volt hív orvoslója.
A koldus itt nem csak találta tanyáját,
Hanem épülését, nyugtát s vacsoráját.
A tékozló fiu, vétke nyomoréka,
Ha bétért, sirt, szentté lett szive szándéka.
A törődött vitéz épen testvért lele
Megifjadott nála s fél éjszaka vele,
Ezerfélét regélt a kandalló mellett,
Most sirt, ha beszélte szenvedni mit kellett,
Majd a sebhelyeket kevélyen mutatta,
Vagy csatázni mikép szoktak, rajzolgatta. -
Szerencsétleninek illy társaságában
A tisztes ősz angyal lett indulatjában,
S szeme látván, füle hallván bajaikat,
Kész volt megbocsátni minden hibáikat.
Sőt jó s rosz voltokat mentni felejtette,
Elébb szánta őket s azután szerette.
Még gyarlósága is virtushoz közel járt,
Minthogy keble illy hőn szerető szivet zárt.
A szent tisztben pedig tükör, hív őrálló,
S részt vevő atya volt, s buzgó predikálló.
S mint a madár gyenge fiait oktatja,
S erőtlen szárnyakon repülni szoktatja:
Úgy ő az ég felé hiveit vezette,
A serényt biztatta, a restet feddette.
Ott a hol az élet halálos harcot vív,
S bünt, s félelmet, s gondot együtt érez a szív,
A betegség körül, mint szent bajnok harcolt,
A kétségbeesés ellen erős vár volt.
Égi orvosként bánt a bűnös lelkekkel,
S ezek istent s őtet áldva költöztek el.

Midőn a templomban kis nyáját oktatta,
Ajakit buzgóság s tiszta szív mozgatta,
Cifra beszéd nélkül nyelve csudákat tett,
A csúfolókban is szent tüzet gerjesztett.

Templomból mentében jámbor parasztjai
Ellepték mint a jó atyát hív fiai,
Kezét minden gyermek forrón csókolgatta,
S hogy mosolygó arc lesz jutalma, tudhatta:
Ily kegyes mosolygást édes örömest tett,
Mert minden sorsokban buzgó lelke részt vett.

Az övék volt minden öröme s bánatja.
De az ég sajátja maradt gondolatja,
S nem máskép tündöklött kisded seregében,
Mint a kőszikla, melly a völgynek mentében,
Mérges szélvész között emeli fel fejét,
De soha nem éri fergeteg tetejét.

SESOSTRIS.

Kit-kit, mihelyt hasad éltének hajnala,
Pártul fog s látatlan kisér őrangyala;
S mint leghívebb barát most bátorít majd int,
Majd a hol tövises az ut, virágot hint.
Az illy mennyei társ, mint sok krónikában
Olvassuk, a régibb századok folytában,
Gyakorta emberi formát vett magára,
S ugy ment választottja látogatására.
Ott hol pompás Memphis felemelte fejét
S kevélyen szemlélte termékeny mezejét,
A Nilusnak partján, zöld pálmák árnyában,
Egy tavaszi szép est híves alkonyában
Az ifju Sesostris fő rangját vizsgálva,
Udvarnokaitól s pompájától válva,
Illy őrangyalával midőn beszélhetétt,
Annak eleibe illy fontos kérdést tett:
Király levék, látod, mennyei vezérem,
Nagy tisztemhez méltán tanácsodat kérem;
Fényes szerencsémre égek méltó lenni,
Mondd meg dicsőségre miként kell szert tenni.
„Sétálj odább velem" (ez lett a felelet)
Itt hová Olympust bájolta kikelet;
Fogok leckét adni, vedd nyilt értelemmel."
A király tűzláng lesz, vigyáz füllel szemmel,
S alig hogy egynehány lépésre ment elé,
Osyrisnek csuda labyrinthja felé.
Ezen kert pázsitján szemébe ütköztek
Két istennék, a kik igen különböztek.
Az egyik bájoló szépségűnek látszott,
Minden vonásiban kecs, mosolygás játszott,
Szerelmek s játékok karjában olvadva,
Virágokon hevert vigságtól lankadva.
Körülötte három szolgák udvaroltak,
Kik sárgák, görhesek, sánták, bénák voltak.

Hiv kalauzánál tüstént kérdést teve
A király, mi volna e Nymphának neve,
S a három vázak is kik, mik lehetnének?
Az angyal illy választ ada kedveltjének:
O király előtted hát ez ismeretlen,
Holott udvarodban hatalma végetlen
S áldozatok neki közel s távol égnek?
Ez az a mit a föld hív gyönyörüségnek.
Eme hárman pedig ijesztő képekkel
Bírnak Csömör, Bánat s Unalom nevekkel.
Ezek a vigságnak aggott magzatjai,
S amannak többnyire kísérő társai.

„Legkedvesb örömünk e szerint gyötrelem:
Szomoru igazság! mond a fejedelem.
De ha már titkokat fedezsz fel számomra,
Méltóztassál kérlek adni még tudtomra:
A másik istennét mint hivják nevével,
Ki bár olly nyájasan nem igéz kecsével,
Még is olly bájoló vidám ábrázatú,
S felségest mutató nemes indulatú.
Golyóbis, kard, mérték, királyi pálcával
Van mellette, látom, s könyvet tart jobbjával.
Szép melye mennyei paizszsal van fedve,
Semmi piperéhez ugy látszik nincs kedve.
Előtte eltelve dicső sugárokkal,
Egy felséges templom áll kinyilt ajtókkal,
Mellynek illyen cím van írva homlokára:
A halhatatlanság fiai számára.
„Szabad lesz-e nekem ott a bémenetel?" -
„Oda, mond az angyal, csak kevés érhet el.
Sokan próbáltak már e templomba menni,
Kik nem találtattak rá méltóknak lenni.
Az istenné kit itt látsz bámuló szemmel
Az égi Bölcseség. Ezt földi kellemmel
Nem lehet, mint amazt, könnyen lágyitani,
De van mód szent tüzet benne is gyujtani.
A kiben lát tiszta szivet s jó értelmet,
Az eránt táplál ő forró gerjedelmet;
S ha a gyönyörűség ügyesb kecsegtető,
Ez jobb boldogító s állandóbb szerető,
S annak, a ki hozzá hív bár melly esetben,
Helyt ad eme megnyilt dicső épületben,
Ebben a dicsőség lakik, s érc táblára
Vési, ki mit mível a világ javára.
A te szép neved is örök sugárokkal
Ragyoghat ott, ha itt fénylel virtusokkal.
Mellyik istennének akarsz hive lenni?
Válaszsz! kettejekre nem lehet szert tenni." -
Sosostris tüstént szól: „Felnyitád szememet,
Nem kétséges mellyik érdemli szivemet.

Más mind a kettőnek tetszeni szeretne,
Az egyik egy két nap gyönyörködtethetne.
A másik, ha néki szentelem éltemet,
Boldogítóvá lesz s áldatja nevemet. -
Ezzel az elsőnek egy pár csókot ada,
A másiknak örök sajátja marada.

DORISHOZ.

Lyánka, higyj igaz hivednek:
Örvénybe tántorodol.
S kora sírt ássz életednek,
Ha buján kacérkodol.
Szépnek vágysz csupán nézetni,
Légy inkább szép valóúl:
Egy sem fog utóbb szeretni,
Ha most érted száz sziv gyúl.

KÁROLYFÜRED.
LOBKOWITZ UTÁN.[196]

Musa dicséreteit kívánó nagy becsü kútfő!
Hol veszed e forró nedvet, hol bájered árját,
Mellyből mészszel elegy kénkőt kibuzogni csudálunk?
Aetna dühösségét okozó földgyomri tüz ég-e
Benned, vagy vizedet Styx szomszédsága hevíti?
Már ferdőjével büszkén kérkedni ne merjen
Baja vidéke tovább, s Antenor lakta Timavus
S Padua tája, s ama forrás a rhenusi parton;
Mellyet Nagy Károly, fejedelmek fénye! halálod
Olly híressé tett! Nézd, hány buborékokat alkot;
Márványnak hány szint, hányat ád másféle köveknek,
Mellyeken elfoly! Alig ragyog Iris is ennyi diszekkel.
Oh sok századokig tartson kies ömledezésed,
Szent forrás, s áldást áraszszon az emberi nemre.
Adj a vénnek erőt, a halvány arcu leánynak
Szépséget, gyógyíts nyavalyáknak ezernyi bajából;
S víg szívvel térjen tőled honjába s ujúlva
Minden, akárki beteg testét mártotta vizedbe.

---

[196] Dr de Carro károlyfürdi orvos felszólítására készült. A kiadó.

TIBULL ELEGIÁJA MESSALÁHOZ.

I. 3.

Nélkülem Aegeum vizeit, Messala, hajózod;
  O ne felejtsetek el társaid és te magad;
Engemet itt idegen földön tart fogva betegség;
  Rám ne bocsásd kezedet még, komor arcu halál.
Rám kezedet ne bocsásd, esdeklem, nincsen anyám itt,
  Hült tetemimre kinek dajkai gondja legyen.
Nincs hugom itt, ki szagos balzsammal hamvaim öntse,
  S hagyja koporsómnál slrva lobogni haját.
Delia nincs, ki midőn készültem az útra, tanácsot
  Istenitől sorban kére menésem eránt.
Háromszor huza szent sorsot, válaszsza szerencsés
  Lett, ha kereszt-utakat kérdeni ment az inas.
Visszajövést fogadott minden jel; még is utamra
  Ő soha meg nem szünt sírva szegezni szemét.
Én, ki vigasztaltam, magam is, bár készületemnek
  Csak bucsuzás hia volt, késni kerestem okot.
Most madarakra vetém az okot, majd szörnyü jelekre,
  Vagy hogy Saturnus napja marasztna tovább.
Hányszor elindultam s fordultam vissza, szinelvén,
  Hogy küszöbön botló lábam igérne veszélyt.
Senki ne próbáljon, mikor Amor tiltja, kimenni,
  Vagy megtudja hogy áll istene rajta boszút.
Isised énnekem itt mit használ, Delia, mit hogy
  Cimbalmát kezeid sokszor igézve verék;
Vagy hogy tiszteletét tárgyazva gyakorta förödtél,
  S éjenként háltál özvegyi módra magán?
Most, istenné, most gyógyíts, lám templomid olly sok
  Irt táblán adják orvos erődet elől.
Gyógyíts, hogy szeretőm fogadásit örülve megadja,
  Szent tornácodban fátyola fedje fejét,
S szélnek adott hajjal kétszer mint pharosi szépek
  Szebbike tartozzék zengeni háladalát.
Én pedig olly boldog legyek, és dicsekedve vihessek
  Áldozatot hónként őseim isteninek.
O melly boldogul élt Saturnus alatt az előkor,
  A földön míg nem nyílt nagy utakra csapás;
Míg még a habokat nem tudta nevetni fenyőfa,
  S öblével nem mert fogni vitorla szelet;
Sem haszonért csavarogva hajós nem jára szokatlan
  Tájt s külföldi tehert nem vive nyögve hajó.
Akkor még az erős bika nem görbedt az igába,
  S hódolt ló zabolán rágni nem adta fogát.
Egy házon sem volt ajtó, sem ugarlaton, a ml
  Tág teleket sanyarún szabna ki szűkre, megye.
A cserfák mézet magok adtak; elég tejet önkényt
  A henye gazdának vitt teli tölgyü juha.
Nem volt összeveszés, kard, háboru, nem, fene kézzel
  A ki dühös fegyvert tudna koholni, kovács.

Most hogy Jupiter ül székén, csak ölés vagyon és seb,
  Van tenger, van ezer szörnyü halálnak oka.
Jupiter, o kímélj! lám nem hamis eskü remegtet,
  Nem, mi nagy isteneket bántana, büszke szitok.
Hogyha pedig sorstól kiszabott célomra juték már
  Add siromon márvány illyen irásu legyen.
„Albius itt fekszik, megöletvén durva haláltól,
  Messalát földön míg követé s vizeken."
Engemet a ki szelíd szerelem hive voltam örökké
  Venus pártul fog s Elysiumba vezet.
Ott tánc s ének örűl, madarak vigodozva repesnek,
  S nyelvök elolvasztó zengedezéssel igéz.
Drága füszer bőven terem önkényt, jó szagu rózsa.
  Miden tájt kertté tesz s mosolyogva virít.
Egybevegyülve szelíd lányokkal az ifjak enyelgnek
  S Amor örök viadalt küzdet avatti között.
Itt van, kit kiszakaszta halál szeretőnek öléből,
  S nyalka fején myrtus szép koszorúja ragyog.
Másfelül éjbe van a kárhoztak honja merülve,
  Hol szurkos folyamok habja morogva zuhog
S Tisiphone viperás fővel mérgébe dühödve
  Dúl; s szanaszét gonoszok nyája remegve szalang:
Ám de vas ajtónál az ijesztő Cerberus ott van,
  S nem szünnek soha meg rajta sziszegni kigyók.
Itt Ixionnak, Junót kísértni ki merte,
  Gyors kereken vétkes teste kerengve forog.
Itt Titias, leterülve kilenc hold földre, szünetlen
  Kinzó ölyveknek rágniok adja belét.
Tantalus itten van, tók mellett égeti szomja,
  S inni mihelyt próbál, a viz előle szökik.
Itt Danaus faja hord feneketlen kádba, mivelhogy
  Venus szentségét sérteni merte, vizet.
Kárhozzék az is itt ha ki csábítá szeretőmet,
  S óhajt táborozást hosszura nyúlni nekem.
Ám de te hű szivü légy, s dajkád, a tiszta szemérem
  Őrje, legyen mindig, rám is ügyelve, veled.
Ez számodra mesélni siessen, s gyertyavilágnál
  Pergő rokkáján gyorsan eresztni fonalt.
S a mellette levő s fontosb munkába merült szép
  Dolgán álomtól elnehezedjen utóbb.
Hirtelen ott leszek én akkor, s tudtodra sem adja
  Senki, csak a mennyből véled ugy estem alá.
Akkor ugy a mint lészsz, hájadat felbontva, mezítláb
  Delia, könybe borult szemmel előmbe repülj!
Minden vágyatom ez, s ó bár Aurora lehozná
  Láng lovain hamar e szép ragyogásu napot!

PHYLLISHEZ.
PARODIA.
(L. Ovid. Amor. III. 14.)

Bármi nagyon szép vagy, bár mint szerelemre gyulasztó,
  Bár sok nyalka legény véteni vágyna veled;
Phyllisem, angyalkám, te kit esked örökre kötött is
  Hozzám, már ezután légy igazán az enyém.
Zárva pokolba legyen mindenkor az ördögi lecke,
  Melly szüzet és hű nőt fajtalanodni tanít.
Csak bódult költész javasolja parázna merénynyel
  A szerető férjet csalni, ha csalni lehet.
Átok az asszonynak ha kirúg, hol rejteni tudja
  Vétkét: engem csak tiszta szerelmes igéz.
Nem mondom, ne szeress, de szeress csak férjedet engem,
  S bájaidat rám költsd, rám, de ne másra, pazarld.
Én is férfi vagyok, tüzes a szépséget imádni,
  Van nyoszolyám, vagyon ott módod enyelgni velem:
Ott a pajkosság szabad, ott vetkezz le szemérmet,
  Adj s szívj amyi gyönyört, mennyit elégel erőd.
Amor ezerkép ott férjeddel játszni tanítson,
  Ott csókolni siess, ott ölelésre hevülj.
Ott susogó hangon velem ütközetekre tüzelgess,
  Mellyeknek fél éj néma tanúja legyen.
Ám de mikor házas szoba s ágy a nagy tüzi harcban
  Fáradtaknak erőt Morpheus által adat,
S reggel az ismételt édes játékot elégli
  A szerelem, s kibocsát a szabad égre viszont:
Akkor kellemidet koszorúzza mocsoktalan erkölcs,
  S minden erény, mi dicső hölgyeket égig emel.

PROPERC
első könyvének három első elegiája.

1.

Cynthia szép szeme tett rabjává engem először.
  Bennem elébb nem gyúlt tüz szerelemre soha.
Büszke tekintésim most Amor földre szegezte,
  Lábaival rajtam járva lenyomta fejem,
S a gonosz annyira vitt, hogy Pindus szűzeit unván
  Vak kényemre bizám dicstelen életemet.
Már az egész évben mint őrült küzdök azóta,
  Ámbár elleneim látom az istenek is.
Milanion, tudod o Tullus, hódítni magához
  Sok fáradsággal tudta vad lasisát;
Mert majd Parthenius barlangait elme-fogyottan
  Járta nyilas tegzzel szerte keresve vadat,
Majd hyleusi vas buzogány ejtette sebében

Arcadiának kőszirtjai közt zokogott;
S a gyors lábu leány szívét ugy nyerte meg. Érdem
S esdeklés igy adott a szerelemnek erőt!
Nálam nem próbál illy mesterségeket Amor,
S járt ösvényén rám nézve maradni felejt.
Tí, kik csillagokat földünkre varázslani szoktok
S bájos tüzhelyeken gyujtotok áldozatot;
Gyujtsatok e hölgynek szívében lángot irántam,
Hogy legyen arcomnál még halavány az övé.
Akkor hinni fogom, hogy csalfa cytaeai dalnak
Engednek nap, hold, s bármi sebes folyamok.
És ti, kik engem az elvétett jobb útra, barátim,
Későn hívtok, elébb hozzatok orvosi szert.
Én tüzet és láncot bátran szenvedni vagyok kész,
Csak szabadon számból tudjon ömölni harag.
Küldjétek a földnek széléig tengereken túl,
Hol rólam nem hall s tud soha női személy:
Ám ti maradjatok itt, Amor kedvenci, s egyenlő
Lángu szerelmeteket messze kerülje veszély.
Engemet éjjelekenn meg nem szün gyötreni Venus,
S szívemet ál fia nem hagyja nyugodni soha.
Őrizkedjetek e bajtól; mindenki csak egyhez
Hű legyen és mással fel ne cserélje tüzét.
Az, kinek intésem későn fog hatni fülébe,
O melly kínok közt emlegetend meg utóbb.

2.

Csillagom, a fejedet gyöngygyel cifrázni mi szükség,
S coszi ruhádra divat kényire szedni redőt,
S fürtidnek csak orontei myrrhák illatit adni,
S árulnod magadat mások ajándokival,
S vásárlott kecscsel magadét kicserélni s örökben
Nyert tagaid fényét rejtni homályba vele?
Szépséged nem kér orvost; a meztelen Amor
Gyöngy alakon nem akar látni müvészi kezet.
Látod-e mint terem a föld nagy szépségü virágot,
S a repkény önkényt milly gyönyörűn kivirul.
Mint müveletlen szép bokrok barlangot öveznek,
S nem kénytetve patak néz ki magának utat.
Tarka kövecskékkel sok part mint festi magát ki,
S édest zeng mester nélkül ezernyi madár.
Nem cifrázással gyujtott Castorban imádott
Phoebe, de Polluxban sem Hilaira, tüzet.
Phoebusz s Idasz közt viadalt Marpessa sem azzal
Támasztott megfúlt atyja folyója körül.
Nem piperéért lett Phrygiában nagy hirü hősnek
Kül-kocsin elragadott Hippodamia neje.
Drága kövek nélkül bájolt ő ollyan alakkal,
Millyet apellesi kéz mesteri műve mutat.

Mind ezek a szeretőt nem pór módjára keresték.
  Szépséget nekik a tiszta szemérem adott.
Nem félek, hogy ezek becsedet szemeimben előzzék:
  Nőn elegendő dísz van, ha csak egy szereti.
Téged Apollo kivált szép éneklésre tanított,
  S lantját Calliope birtokul adta neked;
S társalgasz-e? Szavak bájos zengése sajátod,
  S minden mit Venus s társa Minerva szeret.
Mindég kedves lészsz nekem és fő kincsem ezekkel,
  Csak tetszvágyati fényt űzni ruhában utálj.

3.

Mint a cretai nő Theseus távoztakor a part
  Elhagyatott szirtján búba merülve feküdt,
Mint a sziklától már megszabadítva legelső
  Álmának karján Andromede nyugodott,
S mint a sok tánctól fáradt Edonis aléltan
  Apidanus partján lágy fübe dőlve pihent:
Cynthia nem máskép látszék szúnyadni, kezére
  Téve fejét s gyengén szíva-be gondfeledést;
A mikor éj idején fáklyák lobogási között én
  Mentem sok bortól elnehezedve haza.
Minthogy az ittasság nem kábított meg egészen.
  Ágyához lassan lépve közelgni merék.
S bár Amor s Bacchus, két szörnyü szigorral igénylő
  Istenek, unszoltak, két felöl adva tüzet,
Őt hogy fektében gyengédeden általöleljem,
  S próbáljak halkkal csókokat adni neki;
Még sem voltam elég bátor szüntetni nyugalmát,
  Jól tudván melly vad bánni haragja velem.
Csak mint rég Inachis rejtélyes szarvain Argus,
  Kellemin úgy függött bájjal elöntve szemem.
S majd főmről levevém vigság koszorúit, imádott
  Cynthia, homlokodat vágyva diszítni velek,
Majd bomlott hajadat gyönyörű fürtökbe simítám
  Almákat loppal majd tenyeridbe tevék.
Ám de csak álomnak pazarolt leve mind ez ajándék,
  S domboru melledről széltibe gördüle le.
Hogyha fohász formán vettél lélekzetet; engem
  Tüstént bús jóslat, vagy gyanu környeze meg,
Hogy téged lelkedre ható rémképek ijesztnek,
  Vagy valamelly csapodár csalni magához akar.
Ekkor irigyelvén éldelmem, az ablakon által
  A hold tiszta sugárt kezdve lövelni reánk:
Szép alvóném hunyt szemeit kinyitotta; s ez ágyán
  Felkönyökölve kemény hangon imígy pöröle:
Végre, midőn más lány kirekeszte, kudarcod ugyancsak
  Ismétlen hozzám visszajövésre bira.

Mondd meg, hol pazarolsz, mit tőlem lopsz el, egész éjt,
  S bágyadtat honnét hoz kora reggel ide?
Vajha neked, hűtlen, lennének az éjjelek ollyak
  Millyeket untatanúl árva fejemnek okozsz!
Mert majd bársonyomat fonogatva csalám meg az álmot,
  S lantomból bágyadt kézzel idézve zenét,
Majd éltem gyászos sorsát zugolódva sirattam,
  Csalfa szerelmed hogy más helyen annyit időz.
Végre felém lebegett csendes szárnyakkal az álom,
  S úgy lele méltatlan könnyeim árja határt.

NUNKOVICS GYÖRGYNEK DICSŐ ÁRNYÉKÁHOZ.

Dec. 26. 1790.

Te ki nemzetünknek dicsőítésére
  Halandók képében jöttél föld szinére,
S mikor legédesebb reménynyel tápláltál,
  Akkor repülsz mennybe, a honnét leszálltál,
Nagy lélek! tündöklő képe istenségnek,
  S már most osztályosa égi dicsőségnek!
Ha szent örömödnek kristályszinű árja
  Földiektől szíved végkép el nem zárja;
Ha még véghetetlen angyali fényedben
  Halandó szó zenghet dicsőült füledben:
Oh! halld meg egy árva Musának szózatját,
  Ki benned reménylte föltalálni atyját;
S kinek, míg e földön neved Nunkovics volt,
  Jótétidet hallván, könyve gyakorta folyt.
Ha már eredeti helyedre költöztél,
  S örök dicsőségnek fényébe öltöztél,
Légy téged sirató hazádnak angyala,
  Melly földi éltedben szemfényedként vala.
Lebegjél felette mennyei szárnyoddal,
  Derítsd fel hajnalát dicső világoddal.
Szállj gyermekeidnek gyakorta lelkekre,
  Szoktasd szíveiket nemes érzésekre,
S ha kikben vagy meghűlt az igaz magyar vér,
  Vagy egy elfajúlt csepp nemigaz szépért vér:
Szaggasd ki belőlök ez elcsábult szívet;
  Olts helyébe érzőt s nemzetünkhez hívet.
Űzd el szemeikről setétség homályát,
  Hárítsd el igazság minden akadályát.
Hadd lássák szépségét a tudományoknak,
  S neveljék seregét magyar tudósoknak.
Angyali szavaddal hirdesd mindeneknek:
  Melly édes jutalma a jótételeknek,
És melly gyönyörűség lesz része azoknak,
  Kik híven áldoznak kedves hazájoknak.
Ontsd bé sok ezrekbe azt a szent tüzedet,

Melly ezen a földön égette szivedet:
Hogy így a maradék szemlélvén képedet,
Örökké áldja szent emlékezetedet.

GRÓF FESTETICS GYÖRGYHÖZ.

Régen csudálom már, bölcs gróf, érdemidet,
Régen nézem némán dicső tetteidet:
Örömömnek, mellytől belől hevíttetem,
Már tovább kiható lángját nem rejthetem.
Tudom inkább szeretsz tenni szép dolgokat,
Mint szíveden kivűl venni jutalmokat:
De nézd kegyes szemmel még is áldozatom:
Méltó figyelmedre tiszta indúlatom.
Nem azon futtatom képzelődésemet,
Hogy szép tollú szárnynyal fűzze énekemet,
Mellyel képmutatók játékpiacára
Szálljon s mérget hintsen Syrenek módjára:
Nem, nemes szivű gróf, magad is meglátod,
Igaz szív szól benne, nem színes barátod:
Cifrázatlan szókra fakad ki, a mi ver
Szívemben; így tenni egy csapodár sem mer.

Örökké tündöklik az igazság fénye,
Nem úgy mint a játszó elme költeménye;
Sebesen szívre hat a szívnek tétele,
A képmutató nyelv soha nem ér vele.
A festő pemecsek sokszor hízelkednek,
De szépet alkotni bármint törekednek,
Olly súgári vagynak az igaz szépségnek,
A mellyek truccolnak minden mesterségnek.

Oh vaj ha lehetnél beszédink tanúja
Ott, a hová nem fér színesség gyanúja,
Ott, a hol baráti szoros karikánkban
A mi szívünken van, csak az forog szánkban.
Csak egyszer hallhatnád, mikép emlegetünk,
Mikor csak négy fal közt hangzik dicséretünk.

Ez a gróf, így szólunk, nagy dolgókra készült,
Ha kiben, őbenne hazánk hív fiat szült:
Népe dicsőségét melly forrón szereti,
A sebes szárnyú hír mindennap hirdeti;
De ezen istennek ezer nyelvű szája
Sokszor szokott lenni hazugság postája:
Ki gróf Festetics György szép lelke mértékét
Keresi, kérdje meg Balaton vidékét:
E tájt, melly Édenné alkatott általa,
Mellynek ő hív atyja s megáldó angyala.
Itt, e fél pusztában egy esméretlen nép,
Mellytől eddig félve futott az igaz szép,
Most a csinosságot s elmés ékességet

Tiszteli s azoknak kedves temjént éget.
Már a kereskedés, melly azelőtt nála
Gondos észre s munkás kézre nem találá,
A magyar tengeren zászlóját mutatja,
S a bőség szarvából javait hullatja.
A szelid Musáknak templomok épűlnek,
Kik új Pindusoknak bámulva örűlnek:
Kivált Keszthely, mellynek fenmarad a neve,
Mesterség dajkája s kis Athena leve,
Hol rózsás ösvénye nyílt a dicsőségnek,
Oltár készűlt minden kegyes istenségnek:
S az is, kitől legtöbb áldást nyer életünk,
S kit még is, fájdalom! hidegen megvetünk,
Ceres, szent jusába visszaállíttatott,
S méltó papok tesznek néki áldozatot.

Dicsőség kedvese, bölcseség példája,
Kit halhatatlanná tesz sok szép munkája,
Tettidről hirdetni melly sokat kellene
Annak, a ki rólad méltán éneklene.
Az az egyenes szív, mellyel mindeneket,
A kiken fényleni szemlélsz érdemeket,
Becsülsz, kegyességed láncával körülvészsz,
Felemelsz, ápolgatsz, s hasznosb pályába tészsz;
Az a buzgó lélek, a melly mindenfelől
Nemes szándékokat gyorsan mozdít elől,
Kérés nélkül tesz jót, hogy tett, elfelejti,
S legtöbbszer akkor ád, mikor más nem sejti:
Melly koszorút fűznek ezek homlokodra!
Melly tárgyak lennének magasztalásodra!
De nem elég néked ragyognod érdemmel,
Ékesíted is azt ritka szeméremmel.
S megtiltod nagy áron vett dicsőségednek,
Hogy meg ne jelenjék előtte szemednek.

A kérkedés méltó, hogy szégyennel hallja
A dicséretet, melly őtet csak csúfolja,
De hogy a nemes szív tündöklő virtusa
Dicséretét vegye, van arra szent jusa.
Bár azt a szemérem ellenzeni nem szűn,
Maga igaz képét látni nem lehet bűn.

Vedd el te is, bölcs gróf, azt a dicséretet,
Mellyet buzgó szívvel nyújt a köz szeretet.
Mert valahol vagynak hazánk bölcs fiai,
Mindenüvé hatván fényed sugárjai,
Egy sincs ki közöttök nem áldja nevedet,
S velem virágokkal nem hinti fejedet.
Oh sok szép gyümölcsét szedd veteményednek,
Messze nyúljon arany fonala éltednek!
S ti gyönyörű idők, lassan repűljetek,
Gróf Festetics Györgyöt kik nekünk szültetek!

EPISTOLA EGY JÓ BARÁTHOZ.

Szeretett barátom, kinek bátor keze
Már sok kétség között helyettem eveze,
S Musája már gyakran koszorút kötözött
Sok igazságból, melly volt tövisek között,
Mondd meg: honnét vagyon, hogy sorsa nemünknek
Olly sokban homályos mese értélmünknek?
A világi élet melly rövid s mulandó!
S nem kezdi-e hátul azt is a halandó!
Még alig kezd lelke napja hajnallani,
Alig a mit higyjen, tudott választani;
Mikor mint kétségek gyászos áldozatja
Maga szivét maga kezével szaggatja.
Boldog, e harpyák ha minden eledelt
El nem kapnak, mellyet éhező lelke lelt!
Igen boldog, ha még őket elűzheti,
S elébb mint tetemit setét sír temeti,
Egy csendes kápolnát építhet magának,
Hol vígan áldozzék a lelkek urának.
Szint illy vakon húzott kártya hivatala,
Melly által lesz népe jó vagy rosz angyala.
Tógát vár a deák még gyenge korában,
S már érsekek közölt ül gondolatjában;
De ha élte delét harminc nyár elhozza,
Az elmúlt időket s magát megátkozza,
Leveti bánkódva fekete ruháját,
S Mars szolgálatjában végzi el pályáját:
Mindjárt először is erre születtetett,
S minden más célra szánt időt vesztegetett,
Igy mindnyájan csalárd tündér után futunk,
S mikor életünknek közepére jutunk,
Csak akkor gyujtja meg az ész fáklyácskáját,
Melly világosítja lelkünk éjszakáját.
Sőt még a szívnek is legvadabb érzése,
Az emberi lélek megrészegedése,
A szerelem, elébb kapja el bárkánkat,
S dühös szélként öszvezúzza árbocfánkat,
Mint megesmérhetnénk azt a boldog utat,
Melly kőszirt s örvény közt bátorságot mutat,
Igy sokszor magába az ártatlan lágy szív
Egy Lais szeméből égő szerelmet szív,
S a legédesb öröm olvasztó árjában
Nyújtja néki kezét Hymen templomában.
Lobogó lélekkel áldja házasságát,
Vélvén hogy rózsákból szőtte boldogságát;
De a csalárd remény őtet mint ámítja!
Társa hitszegése, melly szívét busítja!
A ravasz asszonynak kemény vas pálcája,
Harsogó nyelvéhek kábító lármája,
S még inkább a maga felhős ábrázatja,

Mind néki mind másnak eléggé mutatja,
Hogy nem lehet máskép nyúgalomra jutni,
Vagy főbe kell magát lőni, vagy elfutni.
Nyavalyás a fejét, mint illik, kíméli,
S külföldre bujdosni tanácsosbnak véli.
Itt sorsában végre reménylvén jó véget,
Lel egy szelid lyányban angyali szépséget:
De a kemény szülék mostoha karokkal,
Fösvénység kezétől koholt vas láncokkal
Megkötözve tartják mind a kettőjöket,
S örömre fordítják édes örömöket,
S így a mi ád földön legtöbb édességet,
Olly kín lesz, mellynek csak a halál vet véget.
Oh hálá az égnek, barátom, hogy velünk,
Kiknek annyi bánat s bú volt eledelünk,
A kegyes sors ezt a kínt nem kóstoltatta,
Mellynél nagyobb nincsen a holdnak alatta;
Hálá, hogy olly lelkek közelgettek felénk,
Mikor a szerelem lehelt tüzet belénk,
Hogy ha bár kellene újra választani,
Akkor is csak őket fognánk ohajtani.
Bizonynyál, kedvesem, ha megért eszemmel
Új pályát lehetne kezdenem éltemmel.
Bár Elysiumban lenne új lakásom,
Dórist keresné fel első pillantásom;
S bár arany fonálból szővnék életemet,
Ha Doris nem szővné, epesztném szívemet.
Engedd meg, barátom, szép szenderedésem
Hadd álmodja végig forró képzelésem,
Mellynek sokszor versben gonoszb a hagymázza
Mint mikor a testet hideglelés rázza.
Tedd fel, hogy mihelyt szám első kérést tenne,
Egy jóltévő tündér tüstént megjelenne.
Ha isteni keze nékem szót fogadna,
S mindent a mit tőle kivánnék, megadna:
Elsőben, isteni éltem tavaszában,
Részt vennék pásztorok alacsony sorsában,
S most a virágokkal hímezett mezőben,
S kristályszín folyókat rejtő szép erdőben,
Nyájas barátságban a füvekkel fákkal
Vidáman játszanám a víg báránykákkal;
Majd a meghitt magas szilfák árnyékában
Azt az édességet Dorisom karjában
Kóstolnám, mellyel tölt Amor szent csészéje,
Ha gonoszság mérget nem vegyít beléje;
Majd a nyugvó napnak nézvén dicsőségét
Zengenénk a tavasz s életünk szépségét,
Vagy Philemont áldnák lantom szebb hangjai,
Ki mikor vénségtől elaszott tagjai
Már kezdének ifjú eserfává zöldelni,

Még akkor is látszott Baucisát ölelni.
Így a boldogságnak gazdag országain
Repdesvén a tréfák s örömök szárnyain,
Olympust látnának testvéri szíveink,
S órákká lennének arany esztendeink.
S mikor délen látnám ragyogni napomat,
Nemesb repülésre szoktatnám szárnyomat,
Rendre járnám az ó s új idők bölcseit,
Gondosan keresném tudomány kincseit.
Nem metaphysicus kétséggel-vívások,
Sem a gonosz okát fejtő állítások:
A teremtés s ennek csuda remekmíve,
Az ember, s legkivált változandó szíve,
Ezer szükségei, állandó javai:
Ezek lennének fő figyelmem tárgyai;
S ha néha szárnyomtmal az égbe repűlnék,
Titkok mélységébe csak azért merűlnék,
Hogy az istenségnek látván szent munkáit,
Némúlva bámúlnám kezének csudáit.
Sokszor beszélgetnék Socrates lelkével,
S esdekelve kérném, hogy bölcseségével
Lakozzék számára szentelt sekrestyémben,
S gyujtson hasznos fényű világot elmémben.
Sokszor az örök hír képpalotájában
A mult idők folytát szemlélném sorjában:
Itt nemünk képének változó tábláját,
A sors fel s levivő hosszu lajtorjáját,
Phrygiából térvén a jeges tengerre,
Egyik népről másra, nézném szerről szerre
S az emberi észnek bámúlván remekit,
Ama titkos mívnek vizsgálnám kerekit,
Melly bölcs törvény szerint mihelyt megszün járni,
Az országok vesztét menten lehet várni.
Így minden nemzetek, angyalok, istenek,
Mind a kiknek hajdan oltárt szenteltenek,
Mind a kik örűltek arany koronának,
Magok hív szinekben előttem állnának;
Így az embereknek viselt s tett dolgaik
Megvallnák millyenek voltak forrásaik.
S a régi országok jó s bal esetei
Lennének a jövő idők tűkörei.
A bölcsnek kell tudni bölcsen országolni,
Mint Fridrik példáján meg lehet tanulni.
Ebben a dologban én is próbát tennék,
De csak mikor éltem ősze felé mennék.
De valljon miképen jutnék királyságra?
Hogyan tett az első király szert országra?
Tündérem ha ura maradna szavának:
Od' adná egy részét bús Poloniának;
Egy részét kérném csak, mert tanítószékem

Elég bizonyságot tevén arról nékem,
Melly baj ötvennek is tenni igazságot:
Képtelenség volna kérnem nagy országot.
Te, barátom, Sullym s hív tanítóm lennél,
S bölcseséged állal Trajanussá tennél.
Ifju oroszláni bátor vitézséggel,
De nem fanaticus tnérges dühösséggel,
Irtanád a hydra-babonákat velem:
Vezérünk harcunkban lenne a türelem.
Vallásom jobbságát éltem szép példával,
Inkább mint a templom hirdetné tornyával.
Protestánst, óhitűt, zsidót, eretneket,
Klastrombéli, sőt más rendes szerzeteket,
Kész volnék félelem nélkül megtartani:
Inkább igyekezném jókkal felváltani
A gaz vámosókat, hamis hiteseket,
És a törvényt bontó másféle tiszteket.
A mint illik, vágynám szép s jó katonára;
De főbb gondon lenne az eke szarvára;
S ha épen kivánnék helyt rontók közt lelni,
S Tamerlánhoz illő dolgokat viselni:
Minden ezer háznál nagyobb városokat
Tűzprédává tennék, mint olly gyilkosokat,
Mellyek szülik s küldik ama követeket,
Kik kacagva ejtik terhbe a szűzeket.
Újítani tudok, azt látod ebből már.
Oh az gyermekjáték, s kevés munkával jár!
De, kedves tanács úr, hát a versirókkal
Mikép bánunk? együtt tartunk-e Plátókkal?
Úgy gondolnám, őket, az alchymistákat,
S a velek közelről rokon profétákát
Köztársaságunkban nem fognánk bántani,
Feltévén, hogy tudnak ásni, vagy szántani:
Illik, hogy békével hagyjuk azt a bogárt,
Melly plántánkban nem tesz sem hasznot, sem sok kárt.
Hanem a vak lelkű gyász ördögűzőket,
S mindenféle, tűzzel vassal térítőket,
A kik a józan észt nem hagyják fényleni,
Mind számkivetésbe kellene küldeni.
Máskép az észadás nehéz munkájában
Halkkal ballagnánk a természet nyomában.
A legzsírosb föld is először füvet hajt,
Melly lassanként felnő s ád bort, buzát, olajt.
A rabokat ugyan szabadokká tennénk,
De nem csak láncaik megoldói lennénk:
A mi több, adnánk is nékiek élelmet,
Mert méltán átkoznák máskép a kegyelmet.
Az akasztófákat, hogy a vad lelkeken
Példát mutatnának, régi bús helyeken,
Ámbár kegyetlennek fognának mondani,

Mind addig épségben fen hagynám állani,
Míg saját szemünkkel lennénk bizonyosok
Arról, hogy a gályán büntetett gyilkosok
Az újabb törvények dicsőítésére
Megtértek a nemesb erkölcs ösvényére.
Mint hasznos tagokat a földmíveseket
Úgy néznénk, s nem szívnánk soha velejeket;
Távol légyen, hogy a földmérők módjára
Kiszabjuk étkeket délre s vacsorára.
Ha mi jó falatot ehetik a paraszt,
Mint az úri gyomor szint úgy kedveli azt.
A kancsó könnyíti súlyát aggságának,
Lármája elnyomja hangját panaszának;
A hegedű táncra emelné lábait,
Még akkor is, mikor hordozná láncait.
S az illy örömöket egy ország jó atyja
Hív gyermekeitől épen nem tilthatja.
Nem, barátom, a mi legerősb gyámolom,
Annak szép örömét soha nem gátolom,
S ha őrizet nélkűl levő székem körűl
Boldogságán népem víg seregben örűl,
Vígan elegyítem köribe magamat,
S munkámért csak ebben veszem jutalmamat.
Barátom ezreket boldogokká tenni,
S boldogságok tanubizonysága lenni,
Többet ér, mint egy új világ találása,
S mint a gyógyúlt vaknak a holdfény látása.
S nékünk minden estve illy gyönyörüséget
Adna, gyors munkánkban mikor vetnénk véget.
Veled megosztanám minden javaimat,
Dicső pályánkon nyert szent borostyánimat,
A boldogok örömkönyhullatásait,
S áldó szavaiknak igéző hangjait.
De kedvesem, itten mindenek változnak;
A vénség terhei ránk is várakoznak.
Megelégelvén már akkor a világot,
Mindketten keresnénk bölcs magánosságot,
S te, arany vessződdel gyermekink számára
Tettinket metszenéd hiv márványtáblára,
Mellyel a maradék a hír templomába
Függesztne más remek munkák szép sorjába.

EGY KATONATISZTHEZ.
Nov. 19. 1797.

Mikor te, barátom, égi mulatságot
Parnassuson leltél, s onnét szép virágot
Hoztál a barátság szentelt oltárjára,
Mellyet szedtél kedves Elízám számára:

Akkor én, mély sebem éles fájdalmában,
Meghitt cypruserdőm gyászos árnyékában
Ülvén, mint az őszi levelek hervadtam,
S jó édes anyámért könyveket hullattam,
Kit oh! korán elzárt a mindnyájunk anyja,
S ki szívemnek több volt, mint a föld aranyja!

Mint mikor az éjnek vak sötétségében
Cynthia megjelen legkegyesb fényében;
Ritkúl a homályok csoportos fellege,
S szebben mosolyog a csillagok serege:
Így te is, mutatván nem vélt barátságot,
Gyász szívemben gyújtál nyájas holdvilágot,
S száz áldások árját öntvén kedvesemre,
Enyhítő balzsamot hintettél sebemre.

E szeretetért hát néked és azoknak,
Kik veled koszorút fűztek barátjoknak,
Buzogván hozzátok forró tisztelettel,
Örömmel áldozom viszont-szeretettel;
S minthogy szemmel látom Bellona fiait
A szelid Musáknak szeretni titkait,
Dicsekedve fogom mindennek mondani,
Hogy ama kivánt nap már kezd hajnallani,
Mellyen hazánk látja öröm özönében
Illeni a tollat vitézi' kezében.

TÖRDELÉKE EGY LEVÉLNEK.[197]

Szomszédink rá unván ama vas igára,
Mellyet a vakság tesz rabjai nyakára,
A gyász éjtszakából már régen felkeltek,
S dicső templomokat Musáknak emeltek.
Onnét hol Sequana hajt zúgó habokat,
Addig hol Néva lát kemény oroszokat,
Kémlő szemet akármellyfelé bocsátunk,
Mindenütt megújult szent Helicont látunk,
Mindenütt nemz az ész halhatlan munkákat,
A mesterség alkot bájoló formákat,
S az ifjuság siet, hogy feljülhaladja
Azokat, kiket szült Pericles századja.

---

[197] Ezen levélben minden nevezetesebb okokat elő akart a költő hozni, mellyek hazánkban a tudományok virágzását ennek előtte akadályoztatták. De minthogy képzelődését a hazafiúi buzgóság Musája igen komor képekkel találta táplálni: egy érdemes barátja intésére egészen félben szakasztotta munkácskáját: nem akarván még csak messzünnen is arra a gyanakodásra alkalmatosságot szolgáltatni, mintha szomorúbb képzeletei valamelly pártos indúlatnak szüleményei volnának, vagy gyűlölséges szándékkal valakire céloznának. Az itt következendő egynéhány sorokat menteni ezen kinyilatkoztatása után az egyenes szivű olvasók előtt nem tartja szükségesnek. K.

Honnét van, barátom, hogy csupán nemzetünk,
(Bátor a heroszok honjában születünk)
Vágy olly restűl Phoebus szép borostyánjára,
Melly halandót emel istenek rangjára,
És kóstoltat vele tiszta öröm árját,
Égi ambrosiát, istenek nectárját?
Honnét van, hogy hazánk, a bőség kútfeje,
S minden szépségeknek termékeny mezeje,
Olly fösvényen termi ama virágokat,
Mellyek örökké fen tartják illatjokat?

Felvisz néha Músám Pannon bús halmára[198]
Mellynek kipusztúlva áll régi szent vára.
Itt a régi nagyság oktató hantjain
Gyakran elmerűlök andalgás karjain.
Mikor elmém túl hat múlt idők éjjelin,
S elragadva késik eleink tettein:
Bámúlva ezt mondom: arra termettenek
A magyarok, elsők hogy mindig legyenek.
A szép virágzásból szép arany almákat
Várván, nagy ősöktől nagyobb unokákat:
Nyughatatlan vetem nyomunkra szememet,
De tündér reményem mint csalja szívemet!
Még sem mond igazat a csúfolók szája,
Hogy a magyarokban nincs isten szikrája:
Mert a mi sebet ejt, ugyan az írt is nyújt,
Dicső fáklyájával Clio új reményt gyújt,
Régi colossusa hogy ámbár lerogyott:
Még az épitőkből hazánk ki nem fogyott,
Hogy a melly nép nevel annyi csillagokat,
A tanácsban s hadban egyeránt nagyokat,
Az még a semmiség éjébe nem szálla,
A nemes oroszlán szamárrá nem válá.
Nem Cz,[199] bizony a magyar elme s szív,
Kevélyen mondhatjuk, még ma is remekmív!
Nem könnyebb viaszból szép képet csinálni,
Mint a magyart minden jelesre formálni,

---

[198] Szent Márton hegyére. Az ezen hegyen dicsőségesen fekvő, most pusztán álló, klastrom belső udvarára nyiló kapu felett a következendő versek olvastatnak:

Pannoniae sacrum, gens hungara, nosce tricollem,
Divus Martinus vivens hic saepe precatus,
Hic fidei Stephanus Dux fundamenta locavit,
Atque, Abbate loci Roma portante coronam,
Rex idem Stephanus dedit haec insignia regno,
Vt pietas et prisca fides in gente perennet.

A versek alatt egy kereszt van a kőre metszve, s az esztendőszám 1739. K.

(Tudva van, hogy a benedeki szerzetet, s így a Pannonhalmi főapátságot is csak 1801-ben állitá ismét vissza Ferenc király. A jelen epistola 1797-ben iratott. A kiadó.)

[199] *(a jegyzet szövege hiányzik! - a szerk.)*

Hát ha a legnemesb pályán maradt hátra,
Bizonynyal akadott más truccoló gátra.

A sok állatok közt, mellyek hol csudánkra,
Hol hasznunkra szórva vagynak planétánkra,
Élnek ollykor baglyok emberi formában,
Kik lakni akarnak örök éjtszakában.
Nem is kell ezeknek ama szép fényesség,
Mellyel vidít s újít minket a kegyes ég,
Talám - de e képet írni nem akarom,
Akárki mit mondjon, az ember nem barom.
A fényes egekből rá vigyáz angyala,
Vagyon a léleknek bizonyos nappala.

E gyászos jelekről vegyük el szemünket,
Bízván, hogy ollyan sas forgatja ügyünket,
Melly az okosságnak születvén javára,
Nem hajt a tudománygyűlölők szavára,
S mikor gyászt hlrdetnek szörnyű huhogással,
Jövendőlésekre felel hallgatással;
Annál feljebb repűl bátran az ég felé,
S a támadó napba örönmmel néz belé.

BUCSUM IRÓTÁRSAIMTÓL.
1844. Novemberben.
Mikor a Kisfaludy-Társaság tőlem munkát kivánt.

Nem kelek én többé veletek pályára, barátim,
Engemet a vénség durva bilincse nyügöz.
A ragyogó célhoz míg birtak lábaim, én is
Futni serénykedtem főbb jelesekkel elegy.
Nemzetemet dobogó szívvel lángolva szeretvén,
S látván hogy vakság éji homálya födé;
Ész fáklyájával hon földén gyújtni világot
S terjesztgetni dicső fényt igyekeztem egén.
Bízva sikert vártam, hazudott a csalfa reménység,
Minden lépten gát torlata vára reám,
S gazságok s babonák nőttön nőtt hydrafejekkel
Védni sötétséget mérgesen álltak elő.
Illy dühös ellenség számos legióju hadával
Nem volt győzőleg küzdni hatályos erőm;
S fájdalom, e harcom közepén a vívni törekvő
Kardot kénytelenűl rejtni hüvelybe kezem.
Ám de ti, kiknek az ég fiatal szív s férfias ért kor
Éviben égi tüzet biztos erővel adott,
Kezdett háborumat diadalra segítni hivottak,
Megteszitek, mihez én gyenge segélyü valék.
Melly jobb csillagzat mosolyog kedvezve reátok,
Mint a mellynek az én éltem alatta vala!
Nézzétek, kis időn mint nőtt nagy számra seregtek.
Hány bajnok készül vívni ki hősi nevet,
Melly gyönyörűn támad derülés a hosszu borúra.

S mint vágy szebb alakot venni magára hazánk!
Boldogok! ő maga hív, a legszebb fényü dicsőség,
Temploma nyiltan vár, utja simítva vagyon!
Menjetek, elhagyván a pórnép gyáva csoportját,
Díjt ott nyerni, hol azt osztja magasztos erény;
Menjetek a sok díszkoszorúknál annak elébe,
Mellyért leghőbb láng égeti kebleteket.
Szép anyanyelvünket szigorú s lankadni tudatlan
Gonddal emeljétek szebb ideálja felé;
S díszítsétek örök rentekekkel, mellyeket ízlés
Számíthasson irók ritka csudái közé.
Oktassátok az észt bölcs vizsgálásra, hogy illőn
Tudjon igazságot kémleni rejtekiben,
S minden szentet, jót, s szépet tisztítni salaktól,
S gyújtni becsök buzgó tiszteletére szivet.
Éles szemmel idők évkönyvibe nézve, vegyétek
Észre, hol ész vagy szív szerze hibázva veszélyt:
S szóljatok, a mocskot mint kéll letörölni nemünkről,
Melly még rajta maradt rút henyesége miatt.
A természet időfogytig bámulva csudálást
Érdemlő miveit, sürge buvári, soha
Nézni ne szünjetek, és hálával tőle tanulni,
Mint kell éltünknek szabni tökélyes irányt,
Mint euclidesi tan mesterségével emelni
Fényre s erőre silány nemzeti társulatot.
S műipar útmutatása szerint gyors munkavarázszsal
Sok kényelmekhez hozni sok újat elő.
A törvényszövevényt tegye fejtegetéstek okosság
Kedves tárgyává, s a labyrinthba fonált
Adjatok a pörösök s bírák számára vezérül,
Szent joga tárgyához hogy kiki leljen utat,
S egymást egyesek és népek szeretettel ölelve
Bel s kül békében lássanak üdvös időt.
És ha dühét Marsnak zabolázni lehetlen örökre,
Emberi vér özönét ontni parancsra ha kell,
Adjatok intést e gyászmesterséget üzőknek,
Mint kell kímélést összecsatolni vele.
Szent szándéktokban mindnyájan tiszta barátság
Kapcsával fűzvék szűntelenűl legyetek,
S ország kormányát tisztelve, kar-öltve honunknak
Atyjaival céltok csak haza haszna legyen.
E közös édes anyánk buzdítson lelkesedésre
Mindent tenni, mivel szebb virulásra jutand:
Hogy valamerre kelet, dél, éjszak s terjed enyészet
Tisztelet és szeretet nyelve jelelje nevét.
Én a nézők közt, míg éltem mécse világol,
Tapsolok érdemitek szép diadalmi fölött,
S boldog elődinkhez ha halál majd elhiv, azoknak
Versenytek sikerét lelkesen emlegetem,
És e drága hazát mikor el kell hagynom örökre,
Megviszem ősinknek felviradása hirét.

JEGYZÉSEK

Urania intései (5. szel.). Itt a kilenc Musák egyikét érti a költő, mint ki leginkább égi dolgok szemlélésével s megéneklésével foglalatos. Illy szellem leheli át Kis költészetét is. Már 1793-ban készült *Hajósénekében* (11. szel.) is így dalol:

Szobámban három oltárt
  Tinéktek helyhetek,
Kik ég szerettitől járt
  Uton vezérletek:
Neked, kilenc szelíd szűz
  Feje Uránia,
Neked, baráti szent tűz,
  S neked, Cypris fia.

Azért élte alkonyán is, midőn bánat lepi el netán haszon nélkül leélt ideje felett, a Musák legfenségesbike száll le hozzá őt pályájával kiengesztelni.

Thaliához (18. szel.). *Thersites* csevegő rágalmazó helyett áll; *Pylades* hű barát helyett.

A Músákhoz (19. sz.). *Harpax*, vén fukar.

A falusi élet (23. sz.). *Sanssoucy* („Gondnélküli") Fridrik porosz király örömkastélya Potsdam mellett.

Kazincy F. öszvekelésére (29. sz.) ...hogy *elmúlván teled*: itt azon szomorú hét évre céloz a költő, mellyet Kazincy, a Martinovics-ügybe bonyolodta miatt, legnagyobb részt honán kivül, fogságban töltött. - „Heves ifjú mertem jelenteni, mikép égek érted" (30. sz.). T. i. Kis jénai tanuló korában 1793-ban kereste fel irodalmunk akkori egyik fejét, levelével; mellyre ennek szép válasza a Kaz. Lev. I. k. 1-4. Π. látható. - *Míg eltörik az ív* addig erőlteti, S a dicső félisten majd rabúl pergeti *Omphale rokkáját* (31. sz). Az olvasó észre veendi, hogy az egész versszak Herculesre vonatkozik. Ennek íve nem tört ugyan el, sőt H. győzött az íjazó versenyben Eurytos és ennek fiai felett: de a kifejezés itt képesen veendő, mert csakugyan közvetve e történet ejtette őt utóbb is Omphale rabságába, kinek nem csak kéjeit kelle kielégítnie, hanem még asszonyi munkákat is végeznie. E jelkép egyébiránt itt is jelképleg használtatott. - *Empyreum*: az egek legfelsőbbike, legfelsőbb tájai. - Ég *Ogygiának* érte *királynéja* (32. sz.): Calypso.

Maecenashoz Horác (33. sz.). Az eredeti Epod. 1. Nézetem szerint érdekes kisérlet: egy classica ódát modern alakban, de szellemében híven s kétség kivül kedveltetőbben, mint másképen lehetne, visszaadni. (Illyenek a *Magamérséklés*, 52. sz., sőt a *Jelenvalóval élés* is a 182. sz.). - „Vagy menj *Iberia legtulsó szélére*": azaz Spanyolországnak az Oceánra dőlő partjáig, a romai földirat szerint a legtávolabb nyúgati vidékig. Az eredetiben: Vel occidentis usque ad ultimum sinum. - „Nem kérem, hogy *kövér Lucania* adjon Legelőt barmomnak." Luc. Alsó-Olaszországnak hegyes, és azért nyáron hűsebb, ki nem aszott legelővel bíró, tartománya, hol a gazdag romaiak legeltették nyájaikat; tehát: Nem kérem hogy nagy nyájak gazdag ura legyek. „Vagy szép *Tusculumig*...": Nem kérem hogy szerény kis mezei lakom épületei a pompás Tusculum falaiig terjedjenek ki. - *Chremes* Zsugori helyett áll.

Egy fő méltósághoz (39. sz.). E gyönyörű óda egyrészt Rousseau Ker. Jánosét követi (Zinzendorfhoz, Odes, livre III. 7.); s úgy látszik gróf Széchényi Ferenchez intéztetett: ha így, úgy *Tusculanum* alatt Cenk értetik, *Themis* fontja a hétszemélynökre vonatkozik, stb.

Hálaadás... (16. sz.). A *venusinumi hattyú*: Horác, ki Venusiában született.

Tavaszi ének (70. sz.). „Mint metszi, *mit Atropos fon, Lachesis* untalan": Parcák nevei. Helyesben Atropos metszi el az élet fonalát, mellyet Lachesis font. A hiba már Chiabreránál találtatik, kitől e dal vétetett: Che or non tronchi Lachesi, Ciò che Atropo filò.

Kemenesaljához (72. sz.). Kis élte egyik boldog szakát Nemes-Dömölkön élte, melly Vasnak kemenesaljai járásába esik: innen e meleg emlékezés (t. Életében a XIV. fejezeter).

Leányom halálára (83. sz.) s *Egy haldokló gyermekhez* (89. sz.) Kővágó-Örsött meghalálozott két leánykájáról szól, kiknek elsőbbike, másfél, emez négy éves volt (Kis Élete, XIV. fejezet).

Lillimhez (91. sz.): „A mit szép *Láisz*, vagy szép *Aspasia* tréfált": két görög lelkes, szellemdús örömhölgy.

Sopron tájékához (92. sz.): „o *Pannon tengere*, Piso vize" alatt a Lacus Peysonis, Fertő tava, értetik.

Győr és vidéke (92. sz.): a költő itt győri életének emlékezetét énekli (t. az életrajz IX. fejezetét).

A Balaton melléke (96. sz.) „*Oceánnak* felséges *magzatja*": e tónak a rege szerint az Oceánnal összefüggésére vonatkozik. *Petrarchánk Laurája* alatt Kisfaludy Sándor kedvese (Musája) értetik. „Most gyenge Athenae kétesen küzd." (98.) a görög szabadulási háborúra céloz. A darab t. i. 1824-ben iratott. - E költemény egyébiránt a költőnek kövágó-örsi életét dicsőíti (l. az életrajz XIII. fejezetét.).

Tibull elegiái közől. I. 7. (105. sz.): „Hogy nem más hanem ez..." M. Valerius Messala aquitaniai (gascogni) diadalát érinti a költő. *Atur* (Atour), *Arar* (Saone), *Garumna* (Garonne), *Liger* (Loire) folyók Galliában. *Tarbelli Pyrene*: a Pyrenaeusok azon része, mellyet a tarbelliek laktak. - *Santoni* tengeri part: Santonia, ma Saintes. - *Cydnus*: ciliciai folyó. - Itt t. i. Tibull Messalának ázsiai viselt dolgaira megyen által. - „Mondjam-e melly szentnek...": a régi Syria t. i. szentnek tartván a fejér galambot, azt ételre nem használták.

Gr. Teleki Józsefhez (107. sz.), ki koronaőr, Ugocsa híres főispánja, László atyja, az erdélyi kormányzó József nagyatyja volt; derék bölcsész, szónok és költő (l. Bajza: A Telekiek tudom. hatása, M. T. Társ. Évk. VII. 1. 111. s köv. ll.)

Szentgyörgyi Józsefhez (109. sz.); erről többet l. Kazincy Lev. III. kötete előtt.

Fejér Györgyhöz (112. sz.). E derék férfi dicséretére legyen mondva, hogy bár maga akkor mint nevelő csekély móddal volt, saját indulatjából küldött Kisnek egy kis segedelmet Jenába, kihez egyedül hazafisága kötötte.

Német Lászlóhoz (113. sz.). Ennek életrajza Kis Emlékezései II. köt. az 57. s köv. ll. látható.

Kazincy Ferenchez (114. sz.). „Ekkor ért barátom, szent szavad fülembe..." Itt alkalmasint K. azon levele értetik, melly Kaz. Lev. I. köt. elején találtatik.

Horváth Ádámhoz (116. sz.). H. a bölcsész, mathematicus, történetíró stb., Hunniásával és dalaival már akkor költőink első sorában állt.

Nagy Istvánhoz (118. sz.), más címe: „A vallascsúfolók ellen." - „Mikor a thronuson *Domitianusok*, S Themis templomában ülnek *Narcissusok*": azaz: kegyetlen fejdelmek és semmirekellő bírák (az utóbbi Messalina híres kegyence). - „A melly *királyt... Ruvaillacok* ölik..." IV. Henrik Franciaország legjobb királya, s annak vallási vakbuzgóságból orgyilkosa.

Cserey Farkashoz (135. sz.). „Ha *Dunsz* itélete..." (136. sz.). Dunce: ostoba. - „*Maróthi* is szépen...": egy a múlt század első felében élt debreceni tanító, kinek híres magyar Arithmeticája sok ideig közönséges kézikönyve volt nemzetünknek. - „Nem, kiált *Lepidus*...": egy jószivü, de a tudomány igaz rendeltetését nem ismerő pártolója a tudósoknak. - „Sok *zultán*

szemére": kényúr. - „*Pompadour*" fejdelmi kéjnő, ki a fejdelem helyett uralkodik. - „*Scribleru...*" (137. sz.) oktalan és pedáns irodalombarát.

Musarion (196. sz.). „S hogy mindenben lépjen *Timon* nyomdokára, olly *elkopott rongyos köntöst* vett magára..." Így tünteti fel Lucian az embergyűlölő Timont. - „A millyen Cratesen..." Crates, hogy azon cynicus tant, melly szerint a mi természetes, nem lehet szégyen, feltünőleg megerősítse, a szép Hipparchiát a Stoában nyilványosan elhálta, mire őket barátja és tanítója Diogenes rongyos palástjával fedte be. - „Oda van *Patroclus*...": (197. sz.) barát helyett. „*Láisz* a virtust dicséri": még a kéjhölgy is ott hagyja. - „*Flaccus*... Noha inkább futni taníthat példája" (198. sz.): azon vallomására vonatkozik Horácnak, melly szerint ő, bár azt éneklé: Dulce et decorum est pro patria mori, Philippi alatt még is megfutamodott; mire nézve azonban érdemes Horác védelmét is megolvasni Wielandnál (Horác Lev. ford. Kis. Pest, 1833. 450. l.). - „...égni Phalaris ökrében": Phalaris agrigenti zsarnok Perillossal egy érc ökröt öntetett, mellyben a halálra itélteket lassan megsüttette: - „S asztalánál *Gnáthók* helyett...": azaz: tányérnyalók helyett (Terencnek egy jelleme). - „Ki mintha nyargalná *Sancho paripáját*" (205. sz.). Sancho Pansa levegői utjára vonatkozik, ki azt állította hogy a hetevénynyel (fiastyúkkal) barátságot kötött. - *Coypel* (205. sz.) jóhírű képiró a mult század elején. - „*Zeno* tanítványa..." (207. sz.): azaz a stoicus Phanias. - Szent *Anubis*!" ezen, a görög Hermesnek megfelelő egyiptomi istenségre szokott volt Socrates eskünni. - „Plutarch ezt dicséri Agesilauson": ezen spartai királyt egy barátja meglepvén, nridőn gyermekeivel vesszőn lovagolt: A világért ne beszéld ki, monda neki a király, a mit láttál, míg magad is atya nem lészsz. - „A babot nem evő philosophiának": a Pythagorasé, kinek tanítványai a babtilalomnak szigorúan hódoltak. Erre vonatkozik a 21L szeleten a 4-d. sor is: „S kerülvén a *babot*..." - „Az útat, melly bércre ment fel Herculesnek": itt vissza fog az olvasó emlékezni „Hercules Választására" (191. sz.): két út nyílt előtte: ez magas sziklára, amaz kristály csermely virágos partjára stb. - „Szükség Scipióval itt hagynunk földünket..." (212. sz.): Cicerónak „Scipio Álma" című ismeretes töredékének egy helyére vonatkozik, melly szerint az ifju Scipio a sphaerák harmoniáját *álmában* hallotta. - *Alban*: olasz képiró a 17. századb., ki kecses tárgyak előadásában volt erős. - „*Circének* óljába..." (214. sz.), mellyben az embereket disznókká lőnek változtatva. - „Midőn a *csillagtánc*..." alkalmasint egy a planéták mozgásait utánzó, pythagorasi tánc. - „Bár részint örökség *Phocion virtusa*..." (218. sz.) t. i. e jeles hadivezér és statusember első fiatalságában Platót is hallgatta, s maximáit beszítta. - „Egy olly szomszéd a ki Flaccuséval felér" (220. sz.): Cervius, Horácnak szeszélyes szomszédja értetik.

A nemesség, gr. *Teleki Domokoshoz* (267. sz.) T. a jénai ásványtársaság elnöke, többi közt egy magyarországi útleirás szerzője. - „S dicső *atyád*..." (269. sz.): Teleki Sámuel, az erdélyi cancellár, James Pann. tudós kiadója s a marosvásárhelyi könyvtár alkotója.

Horác satirája I. 1. „Lucíl Scipiója" (283. sz.): Scipio Africanus Minor, kinek Lucilius, a romai satira alkotója, szoros barátja volt. - „Ocsmány *Pantolábok*...": ez egy, trágár tréfákból élődött, *Nomentán* pedig egy, örökségét elprédált, legény volt. - *Venusium*, v. Venusia, mint már megjegyeztük, Horác hona. - „Ellenségének pert s gyászt készít *Cervius*..." egy rágalmazó, vádaskodó ember; *Albutius*, feleségét méreggel ölte el; *Turius* hihetőleg olly jellem, melly birói hivatalát magán szenvedélyei kielégítésére használja. - „Vajjon bölcs *Laelius*..." (284. sz.): L. Sapiens, africai Scipio barátja és harcaiban társa. - „*Metellust* érdeme szerint...": Lucilius t. i. nem tartózkodott ama jeles Q. Caecilius Metellust, ki Macedoniát hóditotta meg, és C. L. Lupust, ki princeps senatus volt, Scipio ellenségeit, élesen kigúnyolni. - „Törvény: hogy ha másra valaki rosszat ír...": a XII. tábla törvénye a gúnyvers íróira halált mondott, melly azonban utóbb szelidíttetett.

Gyöngyösi István árnyékához (285. sz.). Oda jutottunk régi jeleseink bűnös elhanyaglásával, hogy szükségesnek látom emlékezetbe hozni, miszerint *Gyöngyösi István* a XVII. század második felében élt, s közel másfél századig a nemzetnek szinte osztatlan szeretetét bírt epicus költőnk volt, kit különösen könnyüség, termékenység s melodiosus verselés tüntettek ki; *Ányos Pál* a mult század közepén túl virágzott elegiaköltőnk; *Bárócy Sándor*, ezzel egykorú, a magyar prosa szerencsés mívelője.

Felelet. „Szívem a *Clarissák... Grandison...*" (288. sz.): két regényjelleme Richardsonnak, amaz az asszonyi rénynek, ez a férfiúi magasztosságnak eszménye. Richardson regényei, mikor e költemény eredetie készült, az uralkodó izlés élén álltak.

A tavasz. - *„Samosi bölcs"* (324. sz.): Pythagoras.

Idrisz. - „A ki látta *Hondhorst* igéző Nympháit": (353. sz.): Hondhorst, v. helyesben Honthorst, Caravaggio modorjában dolgozott, alakjai a testi természetet eszményités nélkül mutatják, erélyes szinezetben, s többnyire éjjeli világítással még hathatósban kiemelve.

Iphigenia Tauriszban (369. sz.). Agamemnon, a Troja előtti görög fejedelmek elseje, egy Dianának szentelt szarvastehenet vadászaton meglövén, az istennő torlásul szélcsendet eszközöl, nehogy a görög hajósereg Aulisból távozhassék. Calchas jós javaslatára, melly szerint az istennő haragja csak Agamemnon leányának halála által engesztelhető, az apa Iphigeniát azon ürügy alatt, mintha Achilles el akarná venni, Aulisba hozatja, de midőn ez az oltár előtt immár feláldozandó volna, Diana a leányt elragadta, s egy felhőben Taurisba vitte, Scythiába, hol Diana papnőjévé levén, kötelessége volt minden ide tévedő idegent megölni. S ez előzmények után kezdődik a tragoedia, mellyben Goethe Euripidessel szerencsésen vetélkedik.

Thaliarchushoz (424. sz.): „*Soracte* bércét": egy, Thaliarchnak falisci villájához közel fekvő hegy.

Károlyfüred (432. sz.). E költeményt Lobkowitzi báró Hassenstein Bohuszló írta (szül. 1562.) deákul; károlyfüredi orvos De-Carro azt Prágában 1829. számos fordításokkal kiadván, ezek közt Kazincyé és Szemere Pálé is találtatik (l. ezeket a Tud. Gy. 1829. IX. 100. s köv. ll., hol az eredeti, úgy Kisnek jelen és Vörösmarty fordítása is közöltetik). - *Antenor-lakta Timavus*: e helynek: *Antenoreum* prospectans unda Timavum hibás forditása, miután itt nem Antenor, hanem a pataviumi (paduai) tartomány lakói az antenoridák, értetnek. - „Ama forrás a *rhemusi parton...*" t. i. Aachen. - „Nézd, hány *buborékot* alkot: „a károlyfüredi híres bugyborékkútra (der Sprudel) értendő. „Márványnak hány színt stb." a károlyfüredi bugyborékkút vizéből darázskő rakódik le, melly fejér, veres, barna csíkokat mutat, és bugyborékkő (Sprudelstein) néven ismeretes; belőle a károlyfürediek mindenféle apró emlékeztetőket készítenek.

Tibull elegiája Messalához (432. sz.): „Nélkülem Aegeum vizeit...": Tibull Messalát Ázsiába követvén, megbetegedett, s Corcyrában tőle elmaradt, azért panaszkodik itt. *Tisiphone* (434. sz.): a fúriák egyike. - „Itt *Tityos*, leterülve kilenc hold földre...": ezzel Tityus óriássága jeleltetik.

Properc elegiái. 1. (435. sz.): *„Melanion..."* Jasist, vagyis Jasos leányát Atalantát csak Aphrodite segedelmével nyerhette el - *„Parthenius* barlangait": egy arcadiai hegy. - *Hylaeus* egy centaur neve, kit végtére is Atalanta, midőn az rajta erőszakot akara tenni megölt. - 2. *„coszi ruha"* (436. sz.): finom selyem ruha.